

अग्ने विश्वेभिरा गहि देवेभिर्हव्यदातये । होतारं त्वा वृणीमहे ॥४॥
हे अग्निदेव ! तिमि सबै देवताहरूका साथ हविदाता यजमानका लागि यज्ञमा आएर बसिदेऊ ।
हम्रो देवताहरूलाई आह्वान गर्ने होतारका रूपमा तिमिलेलाई वरण गर्दछौ ।

यजमानाय सुन्वत अग्ने सुवीर्यं वह । देवैरा सत्सि बर्हिषि ॥५॥
हे अग्निदेव ! तिमि सीमसवन गर्ने यजमानका लागि गतिलो पराक्रम धारण गर र देवताहरूसँगै
औंछ्याइएका कुशमा बस ।

समिधानः सहस्रजिदग्ने धर्माणि पुष्यसि । देवानां दूत उक्थ्यः ॥६॥
हे सहस्र शत्रु विजेता अग्निदेव ! तिमि हव्य पदार्थले प्रदीप्त भएर, स्तोत्रले प्रशंसित भएर,
देवताका दूतका रूपमा धार्मिक अनुष्ठान उचित रूपले पुष्ट गराउँछौ ।

न्यग्निं जातवेदसं होत्रवाहं यविष्ठयम् । दधाता देवमृत्विजम् ॥७॥
हे यजमानहरू हो ! अग्निदेवलाई राम्ररी स्थापित गर । अग्निदेव सबै प्राणीलाई जात्रे, यज्ञ सम्पादन
गर्ने र अत्यन्त दीप्तिमान युवा हुन् ।

प्र यज्ञ एत्वनुषाद्या देवव्यचस्तमः । स्तुणीत बर्हिषसदे ॥८॥
हे ऋत्विक्हरू हो ! तिमिहरू अग्निदेवलाई विसर्जमान हुनका लागि कुश ओछ्याओ । तेजस्वी
स्तोताले प्रदान गरेको हविष्यान्न देवताहरूलाई सजिलै प्राप्त होस् ।

एदं मरुतो अश्विना मित्रः सीदन्तु वरुणः । देवासः सर्वया विशा ॥९॥
मरुतहरू, दुवै अश्विनीकुमार, मित्रदेव, वरुणदेव र अन्यान्य सबै देवताहरू आफ्ना प्रजाका साथ
हाम्रा यज्ञस्थानमा प्रतिष्ठित होऊन् ।

[सूक्त - २७]

ऋषि - त्र्यरुण त्रसदस्यु पौरुकुत्स । देवता - इन्द्राग्नि । छन्द - त्रिष्टुप् अनुष्टुप् ।
अनस्वन्ता सत्पतिर्नामहे मे गावा चेतिष्ठो असुरो मघोनः ।
त्रैवृष्णो अग्ने दशभिः सहस्रैर्वैश्वानर त्र्यरुणश्चिकेत ॥१॥

हे वैश्वानर अग्निदेव ! तिमि सज्जनका स्वामी, ज्ञानवान्, बलशाली र ऐश्वर्यवान् छौ । त्रिवृष्णका
पुत्र त्र्यरुणले गाडासहितका दुई गोरु र दस हजार सुनका मुद्रा प्रदान गरेर प्रसिद्धि प्राप्त गरेका
थिए ।

यो मे शता च विंशतिं च गोना हरी च युक्ता सुधुरा ददाति ।
वैश्वानर सुष्टुतो वावृधानोऽग्ने यच्छ त्र्यरुणाय शर्म ॥२॥
जसले हामीलाई सयौँ गाई र बीसौँ असल धुरमा नारिएका अश्व प्रदान गरेका छन्, हे वैश्वानर
अग्निदेव ! हाम्रा असल मन्त्रले दन्केर उनै त्र्यरुणलाई सुखप्रद आश्रय देऊ ।

एवा ते अग्ने सुमतिं चकानो नविष्ठाय नवमं त्रसदस्युः ।
यो मे गिरस्तुविजातस्य पूर्वयुक्तेनाभि त्र्यरुणो गृणाति ॥३॥
ठहिले नै हाम्रो बाणीबाट प्रभावित भएका त्र्यरुणले यो लैजाओ भनेका थिए । उसै गरौ हे
अग्निदेव ! हाम्रा नयाँ स्तुतिले खुसी भएका तिमिसित असल बुद्धि मान्ने त्रसदस्युले पनि हामीलाई
यो लैजाओ नै भने ।

यो मे इति प्रवोचत्यश्वमेधाय सूर्ये । दददृचा सनिं यते ददन्मेधामृतायते ॥४॥
हे परमेश्वरस्वरूप अग्निदेव ! जब कुनै विद्वान् पुरुष अश्वमेध ऋषिले आफन्त हुन् भन्दछ, तिमि
त्यस्ता प्रयत्नशीललाई सात्विक यज्ञका लागि ऋचारूपी दिव्य सम्पदा र असल मेधा प्रदान
गर्दछौ ।

यस्म मा पुरुषाः शतमुद्धर्यन्त्युक्षणः ।
अश्वमेधस्य दानाः सोमाश्च त्र्याशिरः ॥५॥
जुन अश्वमेध ऋषिले पाएका सयौँ गोरु र सेचन प्रवाहले हामीलाई हर्षित गराउँछन्, उनै अश्वमेधका
त्र्याशिर दानले सोमको जस्तै आनन्द प्रदान गरौस् ।

इन्द्रानी शतदाब्यश्वमेधे सुवीर्यम् । क्षत्रं धारयतं बृहद्विषि सूर्यमिवाजरम् ॥६॥
हे इन्द्राग्निदेव हो ! सयौँ किसिमका ऐश्वर्य प्रदान गर्ने अश्वमेध ऋषिलाई तिमिहरू असल पुरुषार्थ र
संरक्षण बलले सूर्यजस्तै विशालता र अजरता प्रदान गर ।

ऋषि - विश्ववारा आग्नेयी । देवता - अग्नि । छन्द - त्रिष्टुप् जगती अनुष्टुप् गायत्री ।

समिद्धो अग्निर्देवि शोचिरश्रेष्ठस्त्यङ्कुषसमुर्विया वि भाति ।

एति प्राची विश्ववारा नमोभिर्देवौ ईडाना हविषा घृताची ॥१॥

प्रदीप्त अग्निदेव दीप्तिमान् अन्तरिक्षमा आपना तेजले प्रकाशित भएर उषाका सम्मुख विस्तीर्ण रूपमा विशेष प्रभायुक्त हुन्छन् । इन्द्र आदि देवताहरूको स्तवन गर्दै पुरोडाश र विउ आदिले युक्त सुते लिएर विश्ववारा पूर्वतिर च्चाउँदै अग्नितिर जान्छन् ।

समिध्यमानो अमृतस्य राजसि हविष्कृण्वन्त सचसे स्वस्तये ।

विधं स धत्ते द्रविणं यमिन्वस्यातिथ्यमग्ने नि च धत इत्युरः ॥२॥

हे अग्निदेव ! तिमी प्रज्वलित भएर अमृततत्त्व प्रकाशित गर्दछौ । हव्यवाता यजमानलाई तिमी कल्याणले युक्त गरउँछौ । तिमी जुन यजमानका नजिक जान्छौ, त्यसले सम्पूर्ण ऐश्वर्य पाउँछ । हे अग्निदेव ! तिम्रो आतिथ्यसुहृद्को हव्य आदि पदार्थ त्यस यजमानले तिम्रा सम्मुख स्थापित गर्दछ ।

अग्ने शर्धं महते सौभगाय तव ह्युमान्युत्तमानि सन्तु ।

सं जास्यत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रुयतामभि तिष्ठा महासि ॥३॥

हे अग्निदेव ! उत्तम सौभाग्यका निम्ति हाम्रा शत्रु पराजित गर । तिम्रो तेज उत्कृष्ट छ । तिमी जन्मत्य सम्बन्धलाई सुखी र सुनियोजित गर अनि शत्रुको प्रभाव समाप्त गर ।

समिद्धस्य प्रमहसोऽग्ने वन्दे तव श्रियम् ।

वृषभो धुन्वाँ असि समध्वरेविष्यसे ॥४॥

हे अग्निदेव ! तिमी प्रज्वलित भएर दीप्तिमान् भएपछि तिम्रो शोभालाई हामी स्तुति गर्दछौ । तिमी अर्भाष्ट प्रदाता र तेजस्वी छौ र यजमा उचित किसिमले प्रदीप्त हुन्छौ ।

समिद्धो अग्न आहुत देवान्यक्षि स्वध्वर । त्वं हि हव्यवाडसि ॥५॥

हे अग्निदेव ! तिमी यजमानबाट बोलाइन्छौ । तिमी शोभायुक्त यज्ञका सम्पादक हो । तिमी उचित रूपले प्रदीप्त भएर इन्द्र आदि देवताहरूको यजन गर । किनभने तिमी नै हव्य आदि पदार्थलाई वहन गर्दछौ ।

आ जुहोता दुव्यस्ताग्निं प्रयत्वध्वरे । वृणीध्वं हव्यवाहनम् ॥६॥

हे ऋत्विजहरू हो ! हाम्रा यजमा प्रवृत्त भएर हव्य वहन गर्ने अग्निदेवलाई आहुति अर्पित गर । स्तुतिद्वारा उनको सेवा गर र देवताका दूतका रूपमा उनलाई वरण गर ।

ऋषि - गौरिर्वाति शाक्य । देवता - इन्द्र उशना । छन्द - त्रिष्टुप् ।

त्र्यर्यमा मनुयो देवाताता त्री रोचना दिव्या धारयन्त ।

अर्चन्ति त्वा मरुतः पूतवक्षास्त्वमेषामृषिन्द्रासि धीरः ॥१॥

हे इन्द्रदेव ! मनुका यजमा जुन तीन गुण छन् र अन्तरिक्षमा उत्पन्न तीन दिव्य तेज छन्, तिनलाई मरुतहरूले धारण गरेका छन् । हे इन्द्रदेव ! तिमी यी मरुतहरूका द्रष्टा हो ।

अनु यदी मरुतो मन्दसानमार्चन्निन्द्रं पपिवांसं सुतस्य ।

आदत्त वज्रमभि यदहिं हव्यो हव्यीरसुजत्सर्तवा उ ॥२॥

पेलेर तयार पारेको सोम पान गरेर खुसी भएका मरुतहरूले जय इन्द्रदेवको स्तुति गरे, त्यस बेला इन्द्रदेवले वज्र हातमा लिएर वृत्रलाई मारे । उसले रोकेर राखेको विशाल जलप्रवाह बग्नका लागि मुक्त भयो ।

उत ब्रह्माणो मरुतो मे अस्येन्द्रः सोमस्य सुषुतस्य पेयाः ।

तद्धि हव्यं मनुषे गा अविन्ददहर्हहि पपिवाँ इन्द्रो अस्य ॥३॥

हे महान् मरुतहरू हो ! राम्रोस्ति पेलेर तयार गरेको यो सोमस इन्द्रदेवसँग पान गर । सोमयुक्त हवि पान गर्दै तिमीहरू यजमानलाई गाई प्राप्त गराओ । यही सोम पिएर इन्द्रदेवले वृत्रलाई मारेका थिए ।

आद्रोदसी वितरं विष्कभायत्सविव्यालश्विद्विद्यसे मृगं कः ।

जिगर्तिमिन्द्रो अपजगुराणः प्रति श्वसन्तमव दानवं हन् ॥४॥

सोमपान गरिसकेपछि इन्द्रदेवले छावापृथिवीलाई निश्चल गराए र आक्रमक मुद्रामा इन्द्रदेवले मृगको जस्तो छल गर्ने वृत्रलाई डर देखाए । डरले लुकेका वृत्रले लामो सास फेर्दै थियो । त्यसै बेला इन्द्रदेवले उसको प्रपञ्च नष्ट गरेर त्यसलाई मारिदिए ।

अथ क्रत्वा मधवन्तुभ्यं देवा अत्र विश्वे अदुः सोमपेयम् ।

मत्सूर्यस्य हरितः पतन्तीः पुष्ट सतीरुपरा एतशे कः ॥५॥

हे इन्द्रदेव । सूर्यका अगाडि बढ्ने षोडशलाई तिमीले एतशसँग संयुक्त गरायौ । तिम्ना कार्यले हर्षित भएर विश्वदेवहरूले तिमीलाई पान गर्नका लागि सोम प्रस्तुत गरे ।

नव यदस्य नवतिं च भोगान्साकं वज्रेण मधवा विवृश्वत् ।

अर्चन्तीन्द्र मरुतः सधस्य त्रैष्टुभेन वचसा बाधत ग्राम् ॥६॥

महान् इन्द्रदेवले शत्रुका उनासस्य सहर एकै क्षणमा वज्रले ध्वस्त गराएर चुलोक्ताई अड्याए । मरुतहरूले सङ्ग्रामस्थलमा त्रिष्टुप् छन्दका ऋचाले इन्द्रदेवको स्तुति गरे ।

सखा सखे अपचक्ष्यमग्निरस्य ऋत्वा महिषा त्री शतानि ।

त्री साकमिन्द्रो मनुषः सरासि सुतं पिबद्वृत्रहत्याय सोमम् ॥७॥

इन्द्रदेवका मित्र अग्निले इन्द्रको कार्यक्षमता बढाउनका लागि तीन सय प्राणधाररूपी महिषहरू पकाए । वृत्रलाई मार्नका लागि इन्द्रदेवले मानिसले तयार गरेका तीन भाँडा सोम एकै चोटि पान गरे ।

त्री यच्छता महिषाणामघो मास्त्री सरासि मधवा सोम्यपाः ।

कारं न विश्वे अद्वन्त देवा भरमिन्द्राय यदहिं जघान ॥८॥

हे इन्द्रदेव । तीन सय महिषरूपी प्राणप्रवाहलाई स्वीकार गरेर सोमका तीन पात्र पान गरेपछि वृत्रलाई मार्यौ । देवताहरूले कुशल कर्मीजस्ता इन्द्रदेवलाई आद्वान गरे ।

उशाना यत्सहस्रैरयत्तं गृहमिन्द्र जुजुवानेभिरक्षैः ।

वन्मनो अत्र सत्यं यथाय कुत्सेन देवैस्वनोहं शुष्णम् ॥९॥

हे इन्द्रदेव । तिमी र उशाना नामका दूरदर्शी कवि दुवै अत्यन्त बलिष्ठ र वेगवान् अश्वद्वारा घरमा गएपछि तिमीले शत्रुलाई मार्यौ । कुत्स र अरू देवताहरूसँगै रथमा चढ्यौ । हे इन्द्रदेव ! तिमीले शुष्ण असुरलाई पनि बध गर्नु ।

प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य कुत्सायान्यद्भिरिवो यातवेऽकः ।

अनासो दस्यूर्मृणो वधेन नि दुर्योण आवृणङ् मृध्रवाचः ॥१०॥

हे अग्निदेव । तिमीले सूर्यका रथबाट एउटा चक्र छुट्यायो र अरू चक्र कुत्सलाई प्रतिष्ठा दिनका लागि तयार गर्नु । स्वर्गबाट खस्दा ठूलो हल्ला गर्ने दस्युलाई वज्रले मारेर सङ्ग्रामा विजयी भयौ ।

स्तोमासस्त्वा गौरिवीतेरवर्धन्नस्थयो वैदथिनाय पिशुम् ।

आ त्वापूजिक्षा सखाय चक्रे पचन्पक्तीरपिबः सोममस्य ॥११॥

हे इन्द्रदेव । गौरिवीतिका स्तोत्रले तिमीलाई हौंस्पार्दः तिमीले विदधिका पुत्र ऋजिक्षाको सुरक्षा गर्नका लागि पिशुलाई मार्यौ । त्यति बेला ऋजिक्षाले तिमीसँगको मित्रता बलियो बनाउन पुरोडाश पकाएर समर्पित गरे । उनले अर्पण गरेको सोम पनि तिमीले पान गर्नु ।

नवमवासाः सुतमोमास इन्द्र दशमवासो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।

गव्यं चिदूर्ध्वमपिधानवन्तं तं चित्रः शशमाना अप ब्रन् ॥१२॥

सोमयज्ञ गर्ने नवौं र दशम्वले इन्द्रदेवका अगाडि अर्चनीय स्तोत्रले स्तुति गरे । इन्द्रदेव खुसी भएर आफ्ना सहायक मरुतहरूद्वारा असुरलाई मारेर तिनले लुकाएका गाईको बथान फुक्का गराए ।

कथो नु ते परि चराणि विद्वन्वीर्या मधवन्या चकथ ।

या चो नु नव्या कृणवः शविष्ठ प्रेदु ता ते विदथेषु ब्रवाम ॥१३॥

हे ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव । तिमीले जुन पराक्रमी कार्य गरेर देखायौ, तिनलाई हामीले जानेर तिमी सेवा कसरी गरौं ? हे बलशाली इन्द्रदेव ! तिमीले जुन नयाँ पराक्रमी कार्य गर्नु त्यस पराक्रमको बयान उचित रूपले हामी यत्न गर्नेछौ ।

एता विश्वा चकृवँ इन्द्र भूयंपरीतो जनुषा वीर्येण ।

या चित्तु वज्रिन्कृणवो वधुष्वात्र ते वर्ता तविष्या अस्ति तस्याः ॥१४॥

हेन्द्रदेव ! तिम्रो शत्रुका वीर्यमा, अडिग सङ्घर्षशील छौं । तिम्रो जन्मिएपछि आफ्ना पराक्रमले भुवनहरू बनायौं । हे वज्रधारी इन्द्रदेव ! शत्रु मारेर जुन पराक्रम गर्नुभो, तिम्रो त्यो बल रोक्न सक्ने अरु केही पनि छैन ।

इन्द्र वस क्रियमाणा युषस्य या ते शविष्ठ नव्या अकर्म ।

वस्त्रेव भद्रा सुकृता वसुयू रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् ॥१५॥

हे अत्यन्त बलशाली इन्द्रदेव ! तिम्रा लागि हामीले नयाँ स्तोत्र बनायौं । हामीले जडाएको स्तोत्र स्वीकार गर । हामी उत्तम स्तुति गर्दै बुद्धिमत् र धनी हुने आशा गर्छौं । राम्रो वस्त्र र गतिलो रथ निर्माण गरेका हामी स्तोत्र रचना गर्दछौं ।

[सूक्त - ३०]

अपि वधु आत्रेय । देवता - इन्द्र ऋणज्वय । छन्द - त्रिष्टुप् ।

क्वपि वीरः को अपश्यदिन्द्र सुखरथमीयमानं हरिभ्याम् ।

यो राया वज्री सुतसोममिच्छन्तदौको गन्ता पुरुहूत ऊर्तो ॥१॥

जततौत्राट कोलइने इन्द्रदेव वज्र धारण गर्छन् र यन तथा संरक्षण माथनले युक्त छन् । उनी पैलेर तयार गरेको सोमको इच्छा गर्दै यज्ञमानका घर जान्छन् । त्यस्ता पराक्रमी इन्द्रदेव कहाँ छन् ? दुई अश्वले सजिएको सुखद रथमा हिँड्ने गरेका इन्द्रदेवलाई कमले देखेको छ ?

अवाचचक्षं पदमस्य सस्वस्य निधातुस्त्वायमिच्छन् ।

अपृच्छमन्याँ उत ते म आहु रिन्द्रं नरो बुबुधाना अशेम ॥२॥

हामीले इन्द्रदेवका गोप्य र उग्र स्थान देखेका छौं । दर्शनको लागि हामी इन्द्रदेवका आश्रयस्थानमा गएौं । हामीले अरुलाई पनि सोध्यौं, त्यसपछि उनीहरूले उत्तम स्थानको आश गर्दै मानिसले मात्र इन्द्रदेवलाई भेट्न सक्छन् भन्ने ।

प्र नु वयं सुते या ते कृतानीन्द्र ब्रवाम याति नो जुजोषः ।

वेददविद्वाङ्मृणवच्च विद्वान्वहतेऽयं मधवा सर्वसेनः ॥३॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो नामका जायको ययान हामी सोमपत्र हुने ठाउँमा गरेका । तिम्रो हाम्रा निम्ति प्रयोग गरेको काम सबैले जान्छन् । राम्रो साधकले नजारेलाई सुनयन । अनेकौं सेना भएका ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव अधमा चढेर जत्रो र सुत्रेहरूतिर जाऊन् ।

स्थिरं मनश्चकृषे जात इन्द्र वेधीदेको युधये भूयसश्चित् ।

अश्मानं चिच्छवसा दिह्यते वि विदो गवामूर्वमुशियाणाम् ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! प्रकट दुर्गतिनको शत्रुविजयी हुनका लागि तिम्रोले सङ्कल्प गर्नुभो । बुद्धिमा एक्लै तिम्रोले अनेकौं शत्रु नष्ट गर्नुभो र खलिथो पर्वत भत्कार त्यसमा शुनिको दुधालु गार्दको बर्धान मुक्त गरायो ।

परो यत्त्वं परम आजनिष्ठाः परावति श्रुत्यं नाम बिभ्रत् ।

अतश्चिदिन्द्रादभयत देवा विश्वा अपो अजयद्वासपत्नीः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो श्रेष्ठतमहत्तमा प्रमुख हो । प्रकट भएर तिम्रोले आफ्नो नाम प्रसिद्ध गरेपछि वेदताहरू डराए । बृत्रले अधिकारमा राखेको जल इन्द्रले जिता ।

तुभ्येदेते मरुतः सुशेवा अर्चन्त्यकं सुन्वन्त्यन्धः ।

अहिमोहानमप आशयानं प्र मायाभिर्मायिनं सक्षदिन्द्रः ॥६॥

हे इन्द्रदेव ! उत्तम सेवा गर्ने मरुतहरू स्तोत्रले तिम्रो सेवाअर्चना गर्दै सोम आर्पण गर्छन् । जल शुनर चढाहरूलाई सतत न मायाको अहिले इन्द्रदेवले नष्ट गराए ।

वि पू मृधो जनुषा दानमिन्वन्नहमात्रा मधवन्तस्ज्वकानः ।

अत्रा दासस्य नमुचेः शिरो यदवर्तयो मनवे गातुमिच्छन् ॥७॥

हे ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव ! तिम्रो मध्ययट प्रशंसित हुन्थो । तिम्रोले जन्मदेखि नै दान नामको असुर नामका शिरो र अन्य हिस्साका शत्रु पनि मान्नुभो । हे इन्द्रदेव ! यस दुद्धमा नमुको लागि मार्ग बनाइदिन नमुचि नामक वस्तुको सिर तिम्रोले काटेका थियौं ।

युजं हि मामकृथा आदिदिन्द्र शिरो दासस्य नमुचेर्मधायन् ।
अश्मानं चित्स्वयै वर्तमानं प्र चक्रिबेव रोदसी मरुद्धयः ॥८॥
हे इन्द्रदेव ! मेघजस्तै गर्जने नमुचि दस्युको शिर तिमीले टुक्रैटुक्रा पारेर हामीलाई मित्र बनायौ ।
मरुद्धका सहायताले तिमीले आकाश र पृथिवीलाई चक्रभै घुम्ने बनायौ ।

स्त्रियो हि दास आयुधानि चक्रे किं मा कारत्रबला अस्य सेनाः ।
अन्तर्हृद्विदुषे अस्य धेने अथोप प्रैद्युधये दस्युमिन्द्र ॥९॥
नमुचि नामका दस्युले आइमाईहरूलाई युद्धका साधन बनाएको थियो । त्यस्ता बलहीन सेनाले
ज्वाला नगर्ला भन्ने सोचेर इन्द्रदेवले उसका दुई वटी मुख्य आइमाईलाई वन्दी बनाए र नमुचिसँग
युद्ध गर्न तमिसए ।

समत्र गावोऽभितोऽनवन्तेहेह वत्सैर्वियुता यदासन् ।
सं ता इन्द्रो असुजदस्य शाकैर्यदी सोमासः सुषुता अमन्दन् ॥१०॥
असुरहरूका बलले नमुचिले बभ्रु कृषिका गाई अपहरण गरेर बाछाबाट अलग्याएको थियो ।
गाईहरू जताततै भौँतारिंदै थिए । पेलेर तयार पारेका सोमरसले इन्द्रदेवलाई जोस्यायो र उनले
आफ्ना सहायक मरुद्धहरूद्वारा गाईलाई बाछासँग मिसाइदिए ।

यदी सोमा बभ्रुधृता अमन्दन्नरोरवीद्वृषभः सादनेषु ।
पुनन्दरः पपिवाँ इन्द्रो अस्य पुनर्गवामददादुस्रियाणाम् ॥११॥
बभ्रुले पेलेका सोमले इन्द्रदेवलाई जब खुसी गराएपछि सङ्ग्राममा गएर बलवान् इन्द्रदेवले ठूलो
गर्जना गरे । शत्रुको सहरलाई विध्वंस गर्ने इन्द्रदेवले सोमपान गरेर नै बभ्रुलाई दुधालु गाई फेरि
उपलब्ध गराए ।

भद्रमिदं रुशमा अग्ने अक्रनावां चत्वारि ददतः सहस्रा ।
ऋणञ्चयस्य प्रयता मघानि प्रत्यग्रभीष्म नूतमस्य नृणाम् ॥१२॥
हे अग्निदेव ! ऋणञ्चय राजाका अधीनमा रहेका रुशमवासीले हामीलाई चार हजार गाई दिएर
हितकारी काम गरे । मानिसको नेतृत्व गर्ने श्रेष्ठ ऋणञ्चय राजाले दिएको ऐश्वर्य पनि हामीले
लियौ ।

सुपेशस माव सृजन्त्यस्तं गवां सहस्रै रुशमासो अग्ने ।
तीव्रा इन्द्रमममन्दुः सुतासोऽक्तोऽव्युष्टै परितक्म्यायः ॥१३॥
हे अग्निदेव ! रुशमवासीले हजारौँ गाई र सजिएको घर हामीलाई दिए । पेलेर तयार पारेको कडा
सोम रात बित्ने बेलामा दिएर हामीले इन्द्रदेवलाई खुसी पार्‍यौ ।

औच्छत्सा रात्री परितक्म्या यौ ऋणञ्चये राजनि रुशमानाम् ।
अत्यो न वाजौ रघुरज्यमानो बभ्रुश्चत्वार्यसन्तसहस्रा ॥१४॥
रुशमवासीहरूका राजा ऋणञ्चयसित जाँदा अँधेरी रात थियो । त्यो रात बितेपछि बभ्रु ऋषिले
निरन्तर गतिमान् अश्वजस्ता द्रुतगामी चार हजार गाई फेला पारे ।

चतुःसहस्रं गव्यस्य पश्वः प्रत्यग्रभीष्म रुशमेष्वाग्ने ।
घर्मश्चित्तपः प्रवृजे य आसीदयस्मयस्तम्वादाम विप्राः ॥१५॥
हे अग्निदेव ! हामी मेधावा छौँ । हामीले रुशमवासीसित गाईरूपी चार हजार पशु प्राप्त गरेको छौँ
र यत्नामा पशुको दुध दुह्नका लागि अत्यधिक पोलेर शुद्ध पारिएका सुनको कलश पनि प्राप्त
गर्‍यौ ।

[सूक्त - ३१]

ऋषि - अवस्यु आत्रेय । देवता - इन्द्र उशना कुत्स । छन्द - त्रिष्टुप् ।
इन्द्रो रथाय प्रवर्तं कृणोति यमध्यस्थान्मघवा वाजयन्तम् ।
यूधेव पश्वो व्युनोति गोपा अरिष्ठे याति प्रथमः सिषासन् ॥१॥
ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव जुन रथमा हुन्छन्, त्यसलाई उनी अति वेगका साथ हाँक्दछन् । गोठालाले
आफ्ना पशु क्षपाएफैं उनी आफ्ना सेनालाई प्रेरित गर्दछन् । युद्धमा पनि आफू शत्रुबाट जोगिएर
शत्रुको धन जिद्दछन् ।

आ प्र द्रव हरिवो मा वि वेनः पिशङ्गराते अभि नः सचस्व ।

नहि त्वदिन्द्र वस्यो अन्यदस्त्यमेनाक्षिज्जनिवतश्चकथ ॥२॥

हरि नामका अधिका अधिपति हे इन्द्रदेव ! हमीकहाँ तिमी चौडै आज, निराश नगर ! हे धनवान् इन्द्रदेव ! हमीले अर्पण गरेको पदार्थ स्वीकार गर । हे इन्द्रदेव ! तिमीभन्दा महान् अरु कोही पनि छैन । तिमी पत्नीविहीनहरूलाई पत्नी प्रदान गर्दछौ ।

उद्यत्सहः सहस्र आजनिष्ट देदिष्ट इन्द्र इन्द्रियाणि विश्वा ।

प्राचोदयत्सुदुधा वज्रे अन्तर्वि ज्योतिषि संववृत्वत्तमोऽथः ॥३॥

सूर्योदयका तेजले उपाको तेज फैलिएपछि इन्द्रदेवले मानिसलाई सबै इन्द्रिय दिएर सक्रिय गराए । पर्वतले छेकिएर बसेका दुधालु गाई मुक्त गराए र सर्वत्र छोपेर बसेको अन्धकार आफ्ना तेजले हटाइदिए ।

अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वप्य वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् ।

ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्तवा उ ॥४॥

धेरै तिरबाट बोलाइने गरेका हे इन्द्रदेव ! ऋषुहरूले तिम्रा रथ अश्व योजित गर्न मिल्ने बनाए । त्वष्टादेवले तिम्रा लागि तिखो वज्र बनाए । मन्त्रयुक्त स्तोत्रले यजन गर्नेहरूले तिमीलाई वृत्रवधका निमित्त स्तोत्रले हौस्याए ।

वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र प्रावाणो अदितिः सजोषाः ।

अनश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून् ॥५॥

हे चाहिएको कुरो पूरा गरिदिने इन्द्रदेव ! बलवान् मरुतहरूले स्तोत्र गायेर तिम्रो स्तुति गरेका बेला बलिया दुङ्गाहरू सोमरस पेलनका लागि खटिएका थिए । अश्व र रथविहीन भादै गरेका शत्रुलाई तिमीबाट प्रेरित भएर मरुतहरूले पराजित गरे ।

प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं प्र नूतना मघवन्या चकथ ।

शक्तीवो यद्विभरा रोदसी उभे जयन्नपो मनवे दानुचित्राः ॥६॥

हे ऐश्वर्यका धनी इन्द्रदेव ! आफ्ना बलले तिमीले जुन काम गर्न सकेका छौ, ती नयाँ वा पुराना कामको बयान हामी गर्दछौ । हे इन्द्रदेव ! तिमीले मानिसका लागि अश्व र रथ र अनेकौँ खालका जल धारण गरेका छौ ।

तदिह्यु ते करणं दस्म विप्राहिं यद्वज्रत्रोजो अत्रामिमीथाः ।

शुष्णस्य चित्पारि माया अगृभ्णाः प्रपित्वयन्नप दस्यूरसेधः ॥७॥

हे दर्शनीय र ज्ञानले सम्पन्न इन्द्रदेव ! वृत्रलाई मारेर बल प्रदर्शित गर्ने काम तिम्रै हो । तिमीले शुष्ण असुरको छल बुझेपछि उसलाई पक्रियो । युद्धस्थलमा गएर असुरहरूको संहार गर्नु ।

त्वमपो यदवे तुर्वशायारमयः सुदुष्ठाः पार इन्द्र ।

उग्रमयातमवहो ह कुत्सं सं ह यद्दामुशनान्त देवाः ॥८॥

हे आपद्बाट पार लगाउने इन्द्रदेव ! तिमीले यदु र तुर्वशका लागि वनस्पति बढाउन जल प्रवाहित गर्नु । तिमीले कुत्समाथि आक्रमण गर्ने शुष्ण असुरबाट कुत्सको रक्षा गर्नु । त्यस बेला उशना कवि र देवताहरूले तिम्रो स्तुति गाए ।

इन्द्राकुत्सा वहमाना रथेना वामत्या अपि कर्णे वहन्तु ।

निः वीमद्भ्यो धमथो निः षधस्थान्मधोनो ह्रदो वरथस्तमसि ॥९॥

हे इन्द्रदेव ! हे कुत्स ! तिमीहरू दुवै एउटै रथमा बसेर दुवैगना अश्वद्वारा यजमानका समीप आओ । शुष्ण असुरलाई जलरूपी उसको आश्रयबाट निकालेर नरेका छौ । तिमीहरूले सबै यजमानका मनबाट अज्ञानरूपी अन्धकार हटाइदियो ।

वातस्य युत्तान्त्युजश्चिदध्वान्कविश्चिदेशो अजगन्नवस्युः ।

विश्वे ते अत्र भरतः सखाय इन्द्र ब्रह्माणि तविषीमवर्धन् ॥१०॥

हे इन्द्रदेव ! ज्ञानसम्पन्न अवस्युले वायुजस्तै वेगवान् र रथमा सजिलै चल्ने अश्व प्राप्त गरे । हे इन्द्रदेव ! तिम्रा मित्ररूपी मरुतहरूका स्तोत्रले तिम्रो बल बढाए ।

सूरश्चिद्रथं परितक्म्यायां पूर्वं करदुपरं जूजुषंसम् ।

भरच्चक्रमेतशः सं रिणाति पुरो दधत्सनिष्यति ऋतु नः ॥११॥

इति नैऋतसित एतशको युद्धं हुंदा इन्द्रदेवले सूर्यको अति वेगवान् रथ चलने नसक्ने बनाइदिए ।
नन्मन्त्रे इन्द्रदेवले सूर्यदेवको रथको एउटा पाङ्गो निकालेर त्यसैले शत्रुको संहार गरेका थिए ।
इन्द्रदेव हाम्रा स्तोत्रले हौंसिक्नु र हाम्रा यज्ञको उपभोग गरुन् ।

आय जना अभिचक्षे जगामेन्द्रः सखायं सुतसोममिच्छन् ।

वन्दग्रावाव वेदिं धियाते यस्म जीरमध्वर्यवश्चरन्ति ॥१२॥

हे यजमानहरू हो ! मित्रका रूपमा तिमीहरूलाई भेट्न तिमीहरूले पेलेर तयार पारेको सोम पान
नै इच्छा लागेर इन्द्रदेव यहाँ आएका छन् ! अध्वर्युहरू शब्द गरिरहेका सोम पेलने ढुङ्गा जोडले
चलाउँछन् । अनि पेलेर तयार पारेको सोम वेदीमा ल्याउँछन् ।

ये चाकनन्त चाकनन्त नू ते मर्ता अमृत मो ते अंह आरन् ।

वावन्धि कर्तुस्त देषु घेह्योजो जनेषु येषु ते स्याम ॥१३॥

हे अविनाशी इन्द्रदेव ! हामी मानिसहरू तिम्रा आश्रयमा सुखी छौं र सुखी नै रहौं । हामी कहिल्यै
पनि अनिष्टमा नपर्ने । यजमानहरूको सेवा स्वीकार गर । हामी सबै मानिसहरू तिम्रै हौं र
हामीभित्र तिमी बल स्थापित गरिदेऊ ।

[सूक्त - ३२]

ऋषि - गातु आत्रेय । देवता - इन्द्र । छन्द - त्रिष्टुप् ।

अदरदस्समसृजो वि खानि त्वमर्णवान्बद्धधानीं अरम्णाः ।

महान्तमिन्द्र पर्वतं वि यद्वः सृजो वि धारा अव दानवं हन् ॥१॥

हे इन्द्रदेव ! तिमीले दादल फुटाएर जलका धारा प्रकट गर्न बाधाहरू पन्छायौं । समुद्रलाई अग्ला
छाल र धेरै जलले प्रसन्न गरायौं । तिमीले नै राक्षसको संहार गर्नुभयो ।

त्वमुत्सां ऋतुभिर्बद्धधानीं अरह ऊधः पर्वतस्य वज्रिन ।

अहिं चिदुग्र प्रद्युतं शयानं जघन्वां इन्द्र तविषीमधत्थाः ॥२॥

हे वज्रधारी इन्द्रदेव ! वर्षाकालमा पानी थुनिराख्ने मेघको बन्धन खोलेर मेघको बल नष्ट
गराउँछौं । हे भयानक इन्द्रदेव ! तिमीले पानी थुनेर सुतेका वृत्रलाई मारेर आफ्नो बल प्रख्यात
गरायौं ।

त्यस्य चिन्महतो निर्मृगस्य वधर्जधान तविषीभिरिन्द्रः ।

य एक इदप्रतिमन्यमान आदस्मादन्यो अजनिष्ट तव्यान् ॥३॥

केवल इन्द्रदेव नै अतुलनीय छन् । पृथ्वीमा चलने वृत्रका अस्त्रहरू उतले नाष्ट गरेर । त्यसै वृत्रबाट
अर्को एउटा बलशाली असुर प्रकट भयो ।

त्यं चिदेशं स्वधया मदन्तं मिहो नपातं सुवुधं तमोगाम् ।

वृषप्रभमी दानवस्य भामं वज्रेण वज्रो नि जघान शुष्णम् ॥४॥

मेघले वर्षाको पानी छोड्छ । मेघमाथि वज्र प्रहार गरेर इन्द्र पानी खसाउँन् । इन्द्रदेवले शुष्ण नामका
असुरलाई त्यसै वज्रले हानेर मारिदिए । वृत्रासुरका क्रोधबाट शुष्ण उत्पन्न भएको थियो र उसले
अन्धकार उत्पन्न गरेर संसार छोप्ने गर्दथ्यो । उसले मेघलाई छेकेर पानी खस दिँदैनथ्यो अनि
प्राणीहरूको अन्न आफैँ खाइदिएर रमाउँथ्यो ।

त्यं चिदस्य ऋतुभिर्निषत्तममर्मणो विददिदस्य मर्म ।

यदीं सुक्षत्र प्रभृता मदस्य युयुत्सन्तं तमसि हर्म्ये धाः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! जसको भेद कसैले ज्ञात सकेको थिएन, त्यस वृत्रको गोप्य भेद तिमीले आफ्नै कर्मले
जान्छौ । मनगरे बल सम्पन्न हे इन्द्रदेव ! सोमपान गरेर खुसी भएपछि अन्धकारमा लुकेर युद्ध गर्न
निहुँ छोप्ने वृत्रलाई तिमीले खोजेर निकाल्यौ ।

त्यं चिदिस्था कत्पयं शयानमसुर्ये तमसि वावुधानम् ।

तं चिन्मन्दानो वृषभः सुतस्योच्चैरिन्द्रो अपगुर्यां जघान ॥६॥

जलमा आनन्दले सुत्ने वृत्र गहिरा अन्धकारमा बलियो हुन्थ्यो । पेलेंको सोम पिएपछि खुसी हुने
अत्यन्त बलिया इन्द्रदेवले वज्र माथिसम्म उचातेर वृत्रलाई मारिदिए ।

उद्यदिन्द्रो महते दानवाय वधर्यमिष्ट सहो अप्रतीतम् ।

यदीं वज्रस्य प्रभृतौ ददाभ विश्वस्य जन्तोरधमं चकार ॥७॥

इन्द्रदेवले भीषण जिउको दानव मानका लागि अजेय वज्र उचाले र वृत्र दानवमाथि प्रचण्ड प्रहार गरे । त्यसलाई उनले सबै प्राणीको भन्दा तत्सो तहमा पुर्‍याइदिए ।

त्यं चिदर्णं मधुपर् शयानमसिन्व वत्रं महाद्दुग्धः ।

अपादमत्रं महता वधेन नि दुर्योण आवृणङ्मधूध्रवाचम् ॥८॥

शत्रु विनाश गर्ने अत्यन्त बार इन्द्रदेवले विशाल मेघ धुनेर सुत्ने र सबैलाई छोपेर राख्ने वृत्र नामका असुरलाई पक्रिए । पाउ र परिमाण नै नभएको तथा पुर्वचन मात्रै बोल्ने त्यस वृत्रलाई इन्द्रदेवले सङ्ग्राममा टुक्रेटुक्रा पारे ।

को अस्य शुष्मं तविषीं वरात एको धना भरते अप्रतीतः ।

इमे चिदस्य जयसो नु देवी इन्द्रस्यौजसो भियसा जिहते ॥९॥

इन्द्रदेवका शोषक यललाई कसले रोक्न सक्ता र ? प्रतिद्वन्द्वीविनाका इन्द्रदेव एकलै नै शत्रुको धन खोस्छन् । दीप्तिमती छावापृथिवी वेगवान् इन्द्रदेवका बलसित डराउँछन् ।

न्यस्यै देवी स्वधितिर्जिहीत इन्द्राय गातुरुशतीव येमे ।

सं यदोजो युवते विश्वमाभिरनु स्वधाव्ने क्षितयो नमन्त ॥१०॥

दीप्तिमान्, स्वय धारणशील आकाश इन्द्रदेवका लागि नम्र हुन्छ । रहर जागेका स्त्रीहरू पतिका लागि समर्पित भएभै इन्द्रदेवका अगाडि पृथ्वी आत्मसमर्पित हुन्छ । इन्द्रदेवले आफ्नो सम्पूर्ण बल प्रजाका बीचमा स्थापित गरेपछि प्रजाहरू बलवान् इन्द्रदेवलाई नमस्कार गर्दछन् ।

एकं नु त्वा सत्पतिं पाज्वज्यं जातं शृणोमि यशसं जनेषु ।

तं मे जगृभ्र आशसो नविच्छं दोषा वस्तीर्हवमानास इन्द्रम् ॥११॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी स्पृजनका पालक, पाँचै वर्गका मानिसका हितैषि र अत्यन्त यशस्वी हौ भन्ने कुरो हामीले सुनेका छौं । वरिष्ठतापूर्वक उत्पन्न हुने तिमी मात्रै है । दिनरात स्तुति गर्दै हवि प्रदान गर्ने विचार भएका हाम्रा सन्तानले अत्यन्त स्तुत्य इन्द्रदेवलाई प्राप्त गर्नु ।

एवा हि त्वामुतुथा यातयन्तं मघा विप्रेभ्यो ददतः शृणोमि ।

किं ते ब्रह्मणा गृहते सखायो ये त्वाया निदधुः काममिन्द्र ॥१२॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी ब्रेलावखत प्राणीका लागि प्रेरक हुन्छौ र ज्ञानोलाई धन दिने गर्दछौ भन्ने हामीले सुनेका छौं । हे इन्द्रदेव ! जुन स्तोताले आफ्ना रहर तिमीमा स्थापित गर्दछन्, तिम्रा ती ज्ञानी मित्रहरूले तिमीबाट के पाउँछन् ?

[सूक्त - ३३] X⁵⁶

अपि - संवरण प्राजापत्य । देवता - इन्द्र । छन्द - त्रिष्टुप् ।

महि महे तवसे दीध्ये नूनिन्द्रायेत्या तवसे अतव्यान् ।

यो अस्मै सुमतिं वाजसातौ स्तुतो जने समर्थश्चिकेत ॥१॥

युद्धमा वीर पुरुषहरूले युक्त भएपछि इन्द्रदेव प्रकृष्ट पराक्रमी देखिन्छन् र आफ्ना उत्तम बुद्धिले सबै मानिसमाथि प्रभाव जमाउँदै स्तुत्य हुन्छन् । हामी निर्धा स्तोताहरू मानिसलाई बलसम्पन्न बनाउनका लागि बलशाली इन्द्रदेवको मनगो स्तुति गर्दछौं ।

स त्वं न इन्द्र धियसानोअर्कैहरीणां वृषन्त्योक्त्रमश्रेः ।

या इत्या मभवन्ननु जोषं वक्षो अभि प्रार्यः सक्षि जनान् ॥२॥

हे चाहिएको कुरो पूरा गराउने इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रा स्तुतिमाथि ध्यान दिँदै प्रेमका साथ रथमा नारिएका अश्वको लगाम हातमा लेऊ । हे ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव ! हाम्रा शत्रुलाई पनि तिमी पराजित गरिदेऊ ।

न ते त इन्द्राभ्यस्मदुष्वायुक्तासो अब्रह्मता यदसन् ।

तिष्ठा रथमधि तं वज्रहस्ता रश्मिं देव यमसे स्वक्षः ॥३॥

हे तेजस्वी इन्द्रदेव ! जुन मानिसहरू तिम्रा भक्तभन्दा भिन्न छन् र तिमीसित रहँदैनन्, जो ब्रह्मकर्मबाट रहित छन्, ती तिम्रा भक्त हुन सक्दैनन् । हे वज्रधारी इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रा यज्ञमा दीप्तिमान् र उत्तम अश्व नारिएको रथ आफैले हाँक्दै लिएर आऊ ।

पुरु यत् इन्द्र सन्त्युक्था गवे चकथोर्वरासु युध्यन् ।

ततश्चे सूर्याय चिदोक्तसि स्वे वृष समत्सु दासस्य नाम चित् ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो उल्लेख्य स्तोत्र अनेकौ छन् । जल अवरोधकलाई विनाश गरेर तिमीले उब्जाउ भूमिमा जलको वर्षा गर्ने मार्ग बनाएका छौ । हे बलवान् इन्द्रदेव ! तिमीले युद्धमा नमुचि दासको नाननिसान मेटाहदियाँ ।

वर्य ते त इन्द्र ये च नरः शर्धो जज्ञाना याताश्च रथाः ।

आस्माञ्जगम्यादहिशुभ सत्वा भगो न हव्यः प्रभूयेषु चारुः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! हामी सबै ऋत्विक् र यजमानहरू तिम्रै हौं । यज्ञद्वारा तिम्रो बल बढाइदिन्छौ र आहुति प्रदान गर्नका लागि तिम्रो अगाडि उपस्थित हुन्छौं । हे इन्द्रदेव ! तिम्रो शक्ति सर्वत्र सञ्चरित छ । हामीलाई युद्धमा भगुरूपी सेवक तिम्रा कृपाले प्राप्त होस् ।

पपुक्षेणमिन्द्र त्वे होजो नृण्यानि च नृतमानोऽमर्तः ।

स न एनीं वसवानो रयिं दाः प्रार्यः स्तुषे तुविमघस्य दानम् ॥६॥

तिम्रो सम्पूर्ण जल अत्यन्त पूजनीय छ । तिमी मानिसहरूमा व्याप्त भएर पनि अविनाशी छौ । तिमी आफ्ना सामर्थ्यले संसारका आश्रयदाता हौ । हामीलाई उज्ज्वल वर्णको धन प्रदान गर । तिमी अत्यन्त धनसम्पन्न, महान् दाता हौ र हामी दानको उचित स्तुति गर्छौं ।

एवा न इन्द्रोतिभिरव पाहि गृणतः शूर कारुन् ।

उत त्वच्च ददतो वाजसातौ पिप्रीहि मध्वः सुषुतस्य चारोः ॥७॥

हे शूरवीर इन्द्रदेव ! हामी यजमानहरू तिम्रो स्तुति र यजन गर्दछौं । आफ्ना रक्षण सामर्थ्यले तिमी हाम्रो रक्षा गर । सङ्ग्रामको कवचले जस्तै तिमी हाम्रो रक्षा गर । हामीले राम्ररी पेलेर तयार गरेको मिठो सोमरस पिएर तिमी सन्तुष्ट होऊ ।

उत त्वे मा पौरुकुत्सस्य सूरैस्त्रसदस्योर्हिरगिनो रराणाः ।

वहन्तु मा दश श्वेतासो अस्य गैरिक्षितस्य ऋतुभिर्नू सश्वे ॥८॥

गिरिक्षित गोत्रमा उत्पन्न भएका पुरुकुत्सका विद्वान् पुत्र त्रसदस्य स्वर्ण सम्पदाले सम्पन्न छन् । उनले दिएका दस वटा सेता वर्णका अश्वले हामीलाई वहन गरुन् । हामी पनि असल कर्तव्य निर्वाह गरिरहौं ।

उत त्वे मा मरुताश्वस्य श्रेणाः क्रत्वामघासो विदथस्य रातौ ।

सहस्रा मे च्यवतानो ददान आनूकमर्यो वपुषे नार्चत ॥९॥

मरुताश्वका पुत्र विदथका यज्ञमा हामीलाई उनले राता वर्णका हुतगामी अश्व प्रदान गरे र हजारौं किसिमका धन दिएर हाम्रो शरीर असल गहनाले सजाए ।

उत त्वे मा ध्वन्यस्य जुष्ट लक्ष्मण्यस्य सुरुचौ यतानाः ।

महा रायः संवरणस्य ऋषेर्त्रजं न गावः प्रयता अपि गमन् ॥१०॥

लक्ष्मणका पुत्र ध्वन्यले हामीलाई दीप्तिवुक्त र पराक्रमी अश्व प्रदान गरे । हामीले त्यो स्वीकार गर्छौं । गाई चरनतिर गएभैं त्यो प्रशस्त धन संवरण ऋषिकहाँ गएको छ ।

[सूक्त - ३४]

ऋषि - संवरण प्राजापत्य । देवता - इन्द्र । छन्द - जगती त्रिष्टुप् ।

अजातशत्रुमजस्र स्वर्वत्यनु स्वधामिता दस्ममीयते ।

सुनोतन पचत ब्रह्मवाहसे पुरुषुताय प्रतरं दधातन ॥१॥

जसका शत्रु जन्मिएकै छैनन् त्यस्ता दर्शनाय इन्द्रदेवलाई नखिइने, सुखदायी र असीमित हविष्यान्न प्राप्त हुन्छ । उनै इन्द्रदेव धेरै तिरबाट स्तुति गरिने र स्तोत्र धारण गर्दछन् । हे ऋत्विक्हरू हो ! उनै इन्द्रदेवका लागि पुरोडाश पकाऔ र उत्तम यज्ञ आदि कर्म सम्पादित गर ।

आ यः सोमेन जठरमपिप्रतामन्दत मघवा मध्वो अन्धसः ।

यदीं मृगाय हन्तवे महावधः सहस्रभृष्टिमुशना वर्ध यमत् ॥२॥

इन्द्रदेवले सोमरसले पेट भरे र मधुर हविष्यान्नका हर्षले युक्त भएर मृग नामका असुर मार्ने विचार गरे । ती महावधी इन्द्रदेवले सहस्र धार भएको वज्र हातमा उचाले ।

यो अस्मै ब्रह्म उत वा य ऊधनि सोमं सुनोति भवति द्युर्मो अह ।

अपाप शक्रस्तनुष्टिमूहति तनूशुभ्रं मधवा यः कवाससः ॥३॥

इन्द्रदेवका लागि दिनरात सोम पेलेर तयार गर्ने यजमानहरू दीप्तिमान हुन्छन् । जसले देखावटी यज्ञ गरेर सन्तानको कामना गर्दछन्, जो आफ्नो शरीर सजाउने, देखासिको गर्ने नगम्रो आचरण गर्नेका मित्र हुन्छन्, त्यस्तालाई इन्द्रदेवले छोडिदिन्छन् ।

यस्यावधीत्यितरं यस्य मातरं यस्य शक्रो भ्रातरं नात ईषते ।

वेतोद्वय प्रयता यतङ्करो न किल्बिषादीषते वस्व आकरः ॥४॥

जसले यजमानका पितामाता वा दाजुभाइ आदि आफन्तको वध गर्दछ, नमर्ह्यवान् इन्द्रदेव त्यस दुष्टका नजिकमा जाँदैनन् । उसले दिएको हविष्यान्न स्वोकार गर्दैनन् । ती धनका अधीश्वर र सर्वनियामक इन्द्रदेव पापदेखि टाढै रहन्छन् ।

न पञ्चभिर्दशभिर्वष्ट्यरधं नासुन्वता सचते पुष्यता चन ।

जिनाति वेदमुया हन्ति वा धुनिरा देवयुं भजति गोमति व्रजे ॥५॥

युद्धमा इन्द्रदेव पाँच वा दस मित्रको मात्रै सहायता गर्ने विचार गर्दैनन् । जसले सोमयज्ञ गर्दैन र आफन्तको हेरचाह गर्दैन इन्द्रदेव त्यस्ताको सङ्गत गर्दैनन् । शत्रु ध्वज गर्ने इन्द्रदेव व्रज नगर्नेहरूलाई जितेर मारिदिन्छन् र याज्ञिकलाई गाईसहित घर दिन्छन् ।

विश्वध्वजः समृतौ चक्रमासजोऽसुन्वतो विपुणः सुन्वतो वृधः ॥

इन्द्रो विश्वस्य दमिता विभीषणो यथावशं नयति दासमायः ॥६॥

सङ्ग्राममा शत्रुको शक्ति क्षीण गराउने इन्द्रदेव रथको पाङ्ग्रे तेजसीय चक्र उछान्छन् । तिनी सोमयाग नगर्नेहरूबाट टाढा रहन्छन् र सोमयाग गर्नेहरूलाई बलियो बनाउँछन् । समुद्र किनारलाई नियमित गराउने, शत्रुका लागि भयङ्कर इन्द्रदेवले नमुचिदासलाई आफ्ना वस्त्र गर्दछन् ।

सर्मी पणेरजति भोजनं मुषे वि दशुषे भजति सुनरं वसु ।

दुर्गे चन क्षियते विश्व आ पुरु जनो यो अस्य तविषीमचुक्षुधन् ॥७॥

इन्द्रदेव कन्धुस व्यापारीको धन खोसेर हवि प्रदान गर्ने यजमानलाई दत्त गर्ने गर्दछन् । इन्द्रदेवका बलको खिसी गर्नेलाई आपदका किल्लामित्र इन्द्रदेवले धुनिदिन्छन् ।

सं यज्जनौ सुधनौ विश्वशर्धसाववेदिन्द्रो मधवा गोषु शुभ्रेषु

युजं ह्यन्यमकृतं प्रवेपन्यदौर्गव्यं सृजते सत्वभिधुनिः ॥८॥

निकै धनी र ज्यादै बलिया दुई मानिस सेता गाईका लागि आफ्नो सङ्गै गर्दछन् भने ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव तिनीहरूमध्ये याज्ञिकलाई नै सहयोग गर्दछन् । आफ्नो वस्त्र शत्रुलाई कम्पित गराउने इन्द्रदेव त्यस्ता याज्ञिकलाई गाईको वस्त्र प्रदान गर्दछन् ।

सहस्रसामाग्निवेशिं गृणीषे शत्रिभग्न उपर्मां कंतुमयः ।

तस्मा आपः संयतः पीपयन्त तस्मिन्क्षत्रममवत्त्वेषमस्तु ॥९॥

हे तेजस्वी गुणले सम्पन्न इन्द्रदेव । हामी हजारौँ किसिन्का अग्निवेशीका पुत्र शत्रि ऋषिको स्तुति गर्दछौँ । उनी ध्वजाजस्तै, शिरका मणिजस्ता र उच्च उच्चहरण दिन योग्य छन् । धुनिएको पानीको प्रवाहले उनलाई उचित रूपले सन्तुष्ट गरेर, उनीमिन्न वस्तुयुक्त र तेजयुक्त धन हाँस् ।

[सूक्त - ३५]

ऋषि - प्रभूवसु आङ्गिरस । देवता - इन्द्र । छन्द - अनुष्टुप मङ्गलिक ।

यस्ते साधिष्ठोऽवस इन्द्रं कुतुष्टभा भर ।

अस्मभ्यं चर्षणीसहं सन्ति वाजेषु दुष्ट्यम् ॥१॥

हे इन्द्रदेव । तिम्रा प्रभावकारी र विशिष्ट कर्महरूलाई हाम्रो कल्याणकै लागि गर । तिम्रा कर्महरू अशुभ जित्ने, अति शुद्ध र कठिन सङ्ग्रामबाट पार लगाउने खालका छन् ।

यदिन्द्र ते चतस्रो यच्छूर सन्ति तिस्रः ।

यद्वा पञ्च क्षितीनामवस्तसु न आ भर ॥२॥

हे इन्द्रदेव । निर्मासित चार वर्गको रक्षा गर्ने साधन छन्, तीन लोकको रक्षा गर्ने साधन छन् अथवा पाँच वर्गका मानिसहरूको रक्षा गर्ने साधनहरू छन् । हामीलाई सबै रक्षा साधनले पूर्ण गराउ ।

आ तेऽवो वरेण्यं वृषन्तमस्य ह्रमहे । वृषजतिर्हि जज्ञिष आभूभिन्द्र तुराणि ।
हे इन्द्रदेव ! तिमी खोजेको जस्तो फल वर्षा गराउँदै शत्रुलाई तुरुन्त संहार गर्दछौ । हामी तिम्रा सबै रक्षा साधनको कामना गर्दछौ । तिमी सर्वत्र विद्यमान र सहायक मरुत्तरुको साथ हाम्रा लागि प्रसन्न दाता सिद्ध होऊ ।

वृषा ह्यसि रथसे जज्ञिषे वृष्णि ते शवः ।

स्वक्षत्रं ते धृषन्मनः सत्राहमिन्द्र पौंस्यम् ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी खोजेको कुनै पूरा गर्ने हो । यजमानलाई धनऐश्वर्य दिनका लागि नै तिमी उत्पन्न भएका हो । तिम्रो बल हितको वर्षा गराउने खालको छ । तिम्रो मन कडा परिश्रम गर्ने शक्तिले पूर्ण छ । तिम्रो बल शत्रुलाई नियन्त्रण गर्ने खालको छ । तिम्रा पुरुषार्थले शत्रुको विनाश गर्छ ।

त्वं तमिन्द्र मर्त्यमभिप्रयन्तमिद्रवः । सर्वरथा शतक्रतो नि याहि शवसस्पते ॥५॥

हे वज्रधारी इन्द्रदेव ! तिमी सधैं यज्ञ आदि कर्म पूरा गर्दछौ । तिम्रो रथ निर्बाध गतिमा अतासुकै जान्छ । जसले शत्रुको व्यवहार गर्दछ, तिमी त्यसैका विरोधी हो ।

त्वामिदवृत्रहन्तम जनासो वृक्तबर्हिषः । उग्रं पूर्वीषु पूर्वं हवन्ते वाजसातये ॥६॥

हे वृत्रहन्ता इन्द्रदेव ! यज्ञमा कुशको आसन बिछाएर अभिवादन गर्ने मानिसहरू जावनसङ्ग्राममा तिम्रालाई आह्वान गर्दछन् । तिमी उग्र वीरका रूपमा सम्पूर्ण प्रजाका लागि सबै परिचित छौ ।

अस्माकमिन्द्र दुष्टं पुरोयावानमाजिषु ।

सयावानं धनेधने वाजयन्तमवा रथम् ॥७॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रा रथको रक्षा गर । यस रथले युद्धमा ऐश्वर्यको कामना गर्दछ । यो रथ अनुचरहरूका साथ अगाडि बढ्दा कसैले जित्न नसक्ने खालको छ ।

अस्माकमिन्द्रेहि नो रथमवा पुरन्ध्या ।

वर्यं शविष्ठ वार्यं दिवि श्रवो दधीमहि दिवि स्तोमं मनामहे ॥८॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रा नजिकै आऊ । आफ्नो उत्कृष्ट बुद्धिले हाम्रो रक्षा गर । तिमी अत्यन्त बलशाली छौ । तिम्रा निम्ति हामी ग्रहण गर्न योग्य र दीप्तिमान अन्न हविद्वारा स्थापित गर्दछौ र दिव्य स्तुति उच्चारण गर्दछौ ।

[सूक्त ३६]

ऋषि - प्रभूवसु आङ्गिरस । देवता - इन्द्र । छन्द - त्रिष्टुप् जगती

स आ गमदिन्द्रो यो वसूतां चिकेतद्वातुं दामनो रयीणाम् ।

धन्वचरो न वसगस्तृषाणश्चकमानः पिबतु दुग्धमंशुम् ॥१॥

इन्द्रदेव धन दिन खोज्छन् र उनी धनदाताका रूपमा अनुपम छन् । उनी हाम्रा यज्ञमा आऊन् धनुधारी वीरले सिकारको सामना गरेभैं तिखाएर सोम खोज्ने इन्द्रदेवले दुध मिसाएको सोमस पान गर्नु ।

आ ते हनू हरिवः शूर शिप्रे रुहत्सोमो न पर्वतस्य पृष्ठे ।

अनुत्वा राजन्नर्वतो न हिन्वन् गीर्भिर्मदेम पुरुहूत विश्वे ॥२॥

हे अश्वयुक्त शूर इन्द्रदेव ! पर्वतका माथिल्ला भागमा सोमवल्ली रहेभैं तयारी सोम तिम्रा सुन्दर ओठमा चढोस् । धेरै तिरबाट बोलाइने, दीप्तिमान् हे इन्द्रदेव । घाँस खाएर अश्व सन्तुष्ट भएभैं हाम्रो स्तुति पाएर तिमी सन्तुष्ट होऊ र हामी पनि खुसी होऔं ।

चक्रं न वृत्तं पुरुहूत वेपते मनोभिया मे अमतेरिदद्रिवः ।

रथाधि त्वा जरिता सदावृष कुविश्रु स्तोपन्मध्वन्युरुवसुः ॥३॥

धेरै तिरबाट प्रशंसा पाउने, वज्र लिएका हे इन्द्रदेव ! घुमिरहेको गोली चक्र काँपेभैं हाम्रो बुद्धिहीन मन भयले काँप्छ । सधैं उन्नति गर्ने हे इन्द्रदेव । तिमी असङ्ख्य धनका अधिपति र अत्यन्त ऐश्वर्यशाली छौ । हामी स्तोताहरू बारम्बार तिम्रो स्तुति गर्दछौ । तिमी धनयुक्त रथमा चढेर हामीकहाँ आऊ ।

एष प्रावेव जरिता त इन्द्रेयतिं वाचं बृहदाशुषाणः ।

प्र सव्येन मध्वन्यसि रायः प्र दक्षिणिद्भरिवो मा वि वेनः ॥४॥

हामी स्तोताहरू सोम पेल्ले ढुङ्गाको जस्तै शब्द निकालेर स्तुति गर्दछौ । हे ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव ।

तिमी विपुल धनसम्पन्न छौ। तिमी आर्यो र वर्यो हातले धन दान गरछौ । दुई भक्ष भएका इन्द्रदेव । तिमी हाम्रो कामना निफन नबनाउ ।

वृषा त्वा वृषणं वर्धतु द्यूर्वृषा वृषभ्या वहसे हरिभ्याम्
स नो वृषा वृषरथः सुशिप्र वृषक्रतो वृषा वज्रिभरे धाः ॥५॥

हे बलशाली इन्द्रदेव ! बलसंवृक्त आकाराले तिम्रो बल बढाओन । तिमी बलसम्पन्न छौ र शक्ति बलवान् यक्षले बोकिनछौ । सुन्दर मुकुट र वज्र धारण गर्ने हे इन्द्रदेव । तिमी शक्ति नै बलसम्पन्न कम गर्दछौ । तिमी अत्यन्त बलशाली रथमा चढेका छौ । सङ्ग्राममा गर्रा र हाम्रो रक्षा गर ।

यो रोहितौ वाजिनौ वाजिनीवान्निभिः शतैः सचमानावदिष्ट ।

यूने समस्तै क्षितयो नमन्तां श्रुतरथाय मरुतो दुवोया ॥६॥

इन्द्रदेवका महायक हे मरुतहरू हो । यत्रका भनी श्रुतरथ राजाले नमान गति भएका र राले वर्णका दुई भक्ष र तीन भय गाई हामीलाई प्रदान गरे । तरुण श्रुतरथलाई उनका सबै प्रजाहरू सेवाभावले युक्त भएर नमस्कार गर्दछन् ।

[सूक्त ३३]

अपि अत्र धेम देवता इन्द्र छन्द यजुः

सं भानुना यतते सूर्यस्याजुह्वानो घृतपृष्ठः स्वर्वाः

स्मा अमृधा उपसो व्युच्छान्य इन्द्राय सुनवामेत्याह ॥१॥

उच्च तरिकाले बोलाएका र धिउको सुहुतिल दाप्तिमान् भानुना भानुहरू सूर्यका रश्मिभित्त मर्मिन्छन् । त्यस बेला जुन यजमान चढाउने छे सोम सेतन र इन्द्रले तिनका लागि उषा अत्यन्त मुखवाची भएर प्रकट हुन्छ ।

सभिद्धाग्निरवतनवस्तीर्णबर्हिर्युक्तग्रावा सुतसोमो जराते

ग्रावाणो यस्येषिर्बवन्त्ययदध्वर्युर्हविषाव सिन्धुम् ॥२॥

यश्वयुहरू अग्नि प्रज्वलित गरर । जसले ओछ्याउँदै यजन गर्ने । उनहरू सोम देख्ने दुङ्गामाँ बसेर स्तुति गर्द । दुङ्गामाँ भन्दा धेरै शब्द निकाल्छन् । उन अर्धयु सोमयुक्त हविष्यत्र लिएर नदीका किनारमा यजन कार्य सम्पन्न गर्दछन् ।

वधूरियं पतिमिच्छेत्सेति य ई वहति महिषीमिषिराम् ।

आस्य श्रवस्याद्रथ आ च घोषात्पुरु सहस्रा परि वर्तयते ॥

यसले विचार लिएर जसरी पत्नीले यजमान पत्नीलाई सम्मान गर्ने । उनै र ईन्द्रदेव पनि यजमान अनुसरण गर्ने रानीहरूलाई । उनै लिएर गर्दछन् । उनै र ईन्द्रदेवका रथका कीर्ति चारै दिशामा फैलिएर गुनियोस् । उन इन्द्रदेव हजारौँ रथमा चढेर तिरयात हामीबर्फ ल्याऊन् ।

न स राजा व्यथते यस्मिन्निन्द्रस्तीव्र सोम पिबति गेस्त्रयम्

आ सत्वनैरजति हन्ति वृत्र क्षेति क्षितीः सुभगो न मयुज्यन् ॥

जसका राज्यमा इन्द्रदेव सधैं गएको दुध मिसिको सोमरस नै पान्छन् । त्यस्ता राजाले कहिल्यै पनि दुख गर्दैनन् । उनले यत्रका यसले सेवकको सम्मान गर्ने । उनले गर्दछन् । प्रतालाई सुरक्षित राख्दै ती राजाले नाम र रथ धेरै कम उँहल ।

पुष्यात्क्षेमे अभि योगे भवात्युभे वृतौ संयती सं जयाति

प्रियः सूर्ये प्रियो अना भवाति य इन्द्राय सुतसोमो वदाशत् ॥५॥

प्रेमले रूढ गरेको सोम इन्द्रदेवलाई प्रदान गर्दछन् । तिनका यजमान रथमा चढ्दै कमाएका धनको रक्षा गर्दछन् । यसले नकमाएका धन तिनले कम गर्छन् । यसले व्यक्त नै जीवन सङ्ग्रहमा उभिया विजयी हुन्छ । इन्द्रदेव र यजमानदेवका लागि त्यही कार्य हो । हुन ।

[सूक्त ३८]

अपि अत्र धेम देवता इन्द्र छन्द यजुः

उरोष्ट इन्द्र राक्षसो विश्वी रातिः शतक्रतो ।

अधा नो विश्वकर्षणे ह्युन्ना सुक्षत्र महय ॥१॥

मर्ज, शत्रु दर्शन स्वर यक्षमेध सम्पन्न गरक हे इन्द्रदेव । तिमी धन प्रदान गर महिमशाली हेऊ र हामीलाई पनि ऐश्वर्यले सम्पन्न गर ।

यदीमिन्द्र श्रवायमिषं शविष्ठ दधिषे । एप्रथे दीर्घश्रुत्तमं हिरण्यवर्षं दुष्टरम् ॥

हे अन्कत वलशाली इन्द्रदेव । तिमी स्वर्णजस्ते कान्तिले युक्त छौ । तिमी अत्यन्त यशस्वी वर धन्य गदछौ । तिम्रो त्यो यश ज्यादै दुःखले मात्रै पाउन सकिने र दीर्घ कालसम्म निर्बाध गतिल नैहने किसिमको छ

शुभासो ये ते अद्रिवो मेहना केतसापः ।

उभा देवावधिष्ठये दिक्श्व गमश्च राजधः ॥३॥

हे वज्रधारी इन्द्रदेव । तिमी अत्यन्त पूजनीय, सर्वत्र व्याप्त र प्रशस्त बलसम्पन्न छौ । तिम्रा महायक नस्तुहरू हुन्, तिनीहरू सँगै स्वेच्छाले छुलोक र पृथ्वीलोक घुम्दै सबैमाथि शासन चलाउँछौ ।

उतो नो अस्य कस्य चिदक्षस्य तव वृत्रहन्

अस्मभ्यं नृष्णमा भरास्मभ्यं नृमणस्यसे ॥४॥

वृत्र नामका असुरको विनाश गर्ने हे इन्द्रदेव । हामी तिम्रा बल र सामर्थ्यको बयान गर्दछौ । हामीलाई तिमी जुनसुकै बलिया शत्रुको धन ल्याएर दिन्छौ किनभने हामी सबैलाई तिमी धनी बनाउन चाहन्छौ

नू त आभिरभिष्टिथिस्तव शर्मञ्जतक्रतो ।

इन्द्र स्याम सुगोपाः शूर स्याम सुगोपाः ॥५॥

सय यज्ञ गर्ने हे इन्द्रदेव । हामीहरू सबै तिम्रा शरणमा रहँदै तिम्रै रक्षण सामर्थ्यबाट सुरक्षित होऔं हे शूरवीर इन्द्रदेव । हामी सबै उचित किसिमले सुरक्षित रहौं ।

[सूक्त - २९]

ऋषि - अत्रि भौम । देवता - इन्द्र । छन्द - अनुष्टुप् पद्यित ।

यदिन्द्र चित्र मेहनासि त्वादातमिदवः । राधस्तत्रो विदहस उभयाहस्ता भर ।

अचम्मको वज्र लिने ऐश्वर्यशाली हे इन्द्रदेव । हामीमित तिमीलाई चढाउने योग्य धनको खाँचो छ । त्यसैले हामीलाई खुला हातले मनगो धन देऊ ।

यन्मन्यसे वीर्यमिन्द्र दुक्षं तदा भर । विद्याम तस्य ते वयमकूपारस्य दावने ॥

हे इन्द्रदेव । तिमी जुन धनको शक्तिलाई अमल र तेजयुक्त मान्दछौ, त्यो धन हामीलाई मनगो मात्रामा प्रदान गर । हामी त्यस धनलाई दान दिने स्थितिमा पनि होऔं ।

यत्ते दितु प्रराध्य मनो असित श्रुतं बृहत् ।

तेन दुह्वा चिदद्विव आ वाजं दर्षि सातये ॥३॥

हे वज्रधारी इन्द्रदेव । तिमी सबै दिशामा स्तुत्य छौ । प्रसिद्ध र व्यापक मनले हामीलाई स्थायी धन र सामर्थ्य प्रदान गर ।

महिष्ठ वो मघोना राजानं वर्षणीनाम् । इन्द्रमुप प्रशस्तये पूर्वाभिर्जुषे गिरः ॥

इन्द्रदेव धनवान्हरूमा अद्वितीय शिरोमणिका रूप हुन् । उनी मानिसका अधिपति पनि हुन् । स्तोताहरू पुराना स्तोत्रले उनको प्रशंसा गर्दै उचित सेवा गर्दछन् ।

अस्मा इत्काव्यं वच उक्थमिन्द्राय शंस्यम् ।

तस्मा उ ब्रह्मवाहसे गिरो वर्धन्त्यत्रयो गिरः शुष्मन्त्यत्रयः ॥५॥

इन्द्रदेवका लागि यो काव्य, स्तुति वचन र उक्थ वचन गाउन योग्य छ । स्तोत्र वहन गर्ने इन्द्रदेवका यज्ञलाई अत्रि ऋषिका वंशजहरू स्तुतिले ठूलो बनाउँदै सफा पार्दछन् ।

[सूक्त - ४०]

ऋषि - अत्रि भौम । देवता - इन्द्र सूर्य । छन्द - उष्णिक् अनुष्टुप् त्रिष्टुप् ।

आ याहाद्रिभिः सुत सोमं सोमपते पिब । वृषन्निद्र वृषभिर्वृत्रहन्तम् ॥१॥

हे सोमपालक इन्द्रदेव । दुइहाले पेलेर तयार गरिएको सोमपान तिमी पान गर । हे इन्द्रदेव ! तिमी चाहेको कुरो पुन्यादिने मरुतहरूसित सोमपान गर्दै वृत्रको वध गरेर वर्षा गराउँछौ ।

वृषा प्रावा वृषा मघो वृषा सोमो अयं सुत । वृषन्निद्र वृषभिर्वृत्रहन्तम् ॥२॥

सोम पेलनका लागि प्रयोग हुने दुइहा बर्सने खालका छन् । सोमबाट उत्पन्न हर्ष पनि बर्सने खालकै छ । पेलेर तयार गरिएको सोम बर्सने खालकै छ । खाँजेको पुन्यादिने र वृत्रको वध गर्ने हे इन्द्रदेव । तिमी वर्षा गराउने मरुतहरूसित सोमपान गर

वृषा त्वा वृषणं हुवे यजिज्वित्राभिरूतिभिः । वृषन्निद्रं वृषभिवृत्रहन्तम् ॥३॥
हे वज्र निने इन्द्रदेव । तिमो सोम सेचन गर्ने र वज्र गरन्दने हौ । तिमो सरक्षण राइयेसु धनेर कामे
गुहादछौ । तिमो वर्षा गराउने मरुतहरूसिते सोमपान गर

ऋजीषी व्रजी वृषभस्तुराषादहृष्मी राजा वृत्रहा सोमपावा ।

युक्त्वा हरिभ्यामुप यासदवाङ्माध्यन्दिने सवने मत्सदिन्द्रः ॥४॥

इन्द्रदेव सोम धारण गर्ने वज्र धारण गर्ने चाहिएको कुरो पूरा गरदिने शत्रुको विनाश गर्ने शत्रुको
बल सिध्याउने मध्येमाथि अधिकार गर्ने वृत्रको वध गर्ने र सोमपान गर्ने हुन् । यस्ता इन्द्रदेव
आफ्नो अश्व रथमा जोतेर हामीकहाँ आउनु र मध्य दिनका सवनमा सोमपान गरेर खुसी हाउनु

यत्त्वा सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः ।

अक्षेत्रविद्यथा मुग्धो भुवनान्मदीधयुः ॥५॥

हे सूर्यदेव । तिमोलाई स्वर्भानु अर्थात् राहुल अन्धकारमा छोपेका थियो त्यस बला आफ्नो ठाउँ
नचिनेको मानिस अंधारामा भ्रममालिन्छ भन्ने सारा अन्धकारमा रुमलिनको थियो

स्वर्भानोरध यदिन्द्र माया अवो दिवो वर्तमाना अवाहन् ।

गूढहं सूर्यं तमसापन्नतेन तरीयेण ब्रह्मणाविन्ददत्रिः ॥६॥

ह इन्द्रदेव । आकाशमार्ग रहेका स्वर्भानुका छल तिमोले हटायौ । अन्धकारले छोपेका सूर्यलाई अत्रि
ऋषिले अत्यन्त उत्कृष्ट मन्त्रले प्रकट गराए ।

मा मामिमतं तव सन्तमत्र इस्या दृग्धो भियसा नि गारीत् ।

त्वं मित्रो असि सत्यराधास्तौ मेहावर्तं वरुणश्च राजा ॥७॥

ह अग्निदेव । तिम्रो उपस्थिति रहेको यम द्रोही, असुररूपको डर देखाउने अन्धकारले हामीलाई
नर्निलास् । तिमो सत्यको पक्षमा रहेको मित्रजस्तै छौ । तिमो र तेजसमन्त्र वरुण दुवैले मिलेर
हामीलाई रक्षा गर ।

प्राव्यो ब्रह्मा युयुजानः सपर्यन् कीरिणा देवात्रमसोपशिक्षन् ।

अत्रिः सूर्यस्य दिवि चक्षुराधात्वर्भानोरप माया अघुक्षत् ॥८॥

ऋग्विक् अत्रि ऋषिले दुइगुना मिलाएर इन्द्रदेवका लागि सोम पेल । स्तोत्रले देवताको पूजा-अचना गरे
र हलिले सन्तुष्ट गरे । द्युलोकमा सूर्यदेवलाई उपदेश दिएर उनका अँखा स्थगित गराएपछि
स्वर्भानुको छल हटाए ।

य वै सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः ।

अत्रयस्तमन्वविन्दब्रह्मण्ये अशक्नुवन् ॥९॥

सूर्यदेवलाई स्वर्भानुका अन्धकारले छोपेका थियो । अत्रिका वज्रजहरूले त्यसबाट सूर्यलाई मुक्त
गरे । यसो गर्न अरु कसैले सकेनन्

[सूक्त ४१]

ऋषि - अत्रि धाम देवता निक्षेदेवा छन्द त्रिष्टुप् अतिशान्ति एकादश विरद

को नु वा मित्रावरुणावृतायन्दिवो वा महः पार्थिवस्य वा दे ।

ऋतस्य वा सदसि त्रासीथा नो यज्ञायते वा पशुषो न वाजान् ॥१॥

हे मित्रावरुणदेव । तिमोहरूको यज्ञन गर्नमा समर्थ कुन यज्ञमान होला । तिमोहरूको यज्ञन गर्ने
हाम्रो हौ । तिमोहरू द्युलोक, पृथिवीलोक र अन्तरिक्षलोकमा हाम्रो रक्षा गर । हामीलाई पशु अन्न
धन आदिले सम्पन्न गराओ

ते नो मित्रो वरुणो अर्थमायुस्त्रिंश्रुभुक्षा मरुतो जुषन्त ।

नमोभिर्वा ये दधते सुवृत्तिं स्तोमं रुद्राय मीढुषे सजोषाः ॥२॥

हे मित्र वरुण । अर्थमा वायु इन्द्र ऋभुक्षा र मरुतदेवहरू हो । सबै देवताहरूले हाम्रो स्वरूप स्तोत्र
ग्रहण गर । तिमोहरू सबै मङ्गलकारी रुद्रदेवका साथमा हाम्रो नमस्कार र अभिवादनगुन
स्तोत्रलाई प्रेमपूर्ण रूपले मनैदेखि स्वीकार गर

आ वां येष्ठाक्षिना हुवध्यै वातस्य पत्न्यथ्यस्य पुष्टौ

उत वा दिवो असुराव मन्म प्राग्धासीव यज्यवे भरध्वम् ॥३॥

ह अक्षिनीकुमारहरू हो । वायुजस्तै वेगवान् अत्यन्तै अश्व रथमा निर्भर र राम्रो नियन्त्रण गर्दछौ

यज्ञः सेवन गर्नका लागि तिमीहरूलाई हामी आह्वान गर्दछौं । हे ऋत्विक्हरू हो । तिमीहरू अग्निमान्, अत्यन्त पुन्य र प्राणप्रदाता रुद्रदेवका लागि उत्तम स्तोत्र र हविष्यान्न प्रस्तुत गर ।

प्र सक्ष्णो दिव्यः कण्वरोता जितो दिवः सजोषा वातो अग्निः ।

पूषा भगः प्रभृथे विश्वभोजा आजि न जग्मु राश्वत्तमाः ॥४॥

मेघान् हल्ले जसलाई आह्वान गर्दछन्, जो अत्यन्त दिव्य छन्, शत्रुविनाशक छन्, त्यस्ता वायु, अग्नि, पूषा र भगदेवहरू मिलेर तीनै लोकमा व्याप्त रहेका सूर्यदेवसित प्रेमपूर्वक यज्ञमा आओ । नव देवताहरू यज्ञमा सम्पूर्ण हविरूपी भोज्य पदार्थ ग्रहण गर्नका लागि युद्धक्षेत्रमा गइरहेका वेगवान् अश्वजस्तै गरी अति चाँडै आओ ।

प्र वो रविं युक्ताश्वं भरध्वं राय एषेऽवसे दधौत धीः ।

सुशेव एदैरिशिजस्य होता ये वा एवा मरुतस्तुराणाम् ॥५॥

हे मरुतहरू हो, गतिला अश्वल युक्त ऐश्वर्य हाम्रा लागि राखिदेऊ । हामी स्तोत्राहरू धन प्राप्त गर्न र रक्षाका लागि उत्तम बुद्धिले तिमीहरूको स्तुति गर्दछौं । हे मरुतहरू हो । तिमीहरूको वेगवान् अश्व पाएर औशिक्षका होताहरू खुसी होऊन् ।

प्र वो वामुं रथयुज कृणुध्वं प्र देवं विप्रं पनितारमकैः ।

इधुध्वय क्रतुसापः पुरन्धीर्वस्वीनो अत्र पत्नीरा धिये धुः ॥६॥

हे ऋत्विक्हरू हो । तिमीहरू अत्यन्त द्युतिमान्, ज्ञानी, स्तुति गर्न योग्य वायुदेवलाई अर्चनीय स्तोत्रद्वारा रथमा बसाओ । सर्वत्र गमन गर्ने, यज्ञ ग्रहण गर्ने, राम्रो रूप भएका देवपत्नीहरू हाम्रो स्तुति स्वीकार गरेर यज्ञमा आऊन् ।

उप व एषे वन्द्येभिः शूषेः प्र यद्धी दिवश्चितयद्भिरकैः ।

उषासानक्ता विदुषीव विश्वमा हा वहतो मर्त्याय यज्ञम् ॥७॥

हे उषा र रात्रिदेवी । तिमीहरू दुवै अत्यन्त महान् छौं । हामी वन्दनीय स्वर्गका देवताहरूका साथमा तिमीहरू दुवैलाई राम्रो हवि प्रदान गर्दछौं । तिमीहरू दुवै विदुषीले मानिसलाई सम्पूर्ण यज्ञ आदि कर्ममा प्रेरित गर्दछौं ।

अभि वो अचै पोष्यावतो नृन्वास्तोष्यति त्वष्टारं रराणः ।

धन्वा सजोषा धिषणं नमोभिर्वनस्पतीरोषधो राय एषे ॥८॥

धन प्राप्तिका लागि हामी मानिसका पोषक वास्तोष्यति र त्वष्टादेवलाई उत्तम स्तोत्रले अर्चना गर्दछौं । हव्य आदिले उनीहरूलाई सन्तुष्ट गर्दछौं । धन प्रदान गर्ने, आनन्द दिने धिषणाको स्तुति गर्दछौं । वनस्पति र औषधिहरूलाई हामी स्तुति गर्दछौं ।

तुजे नस्तने पर्वताः सन्तु स्वैतवो ये वसवो न वीराः ।

पनित आप्त्यो यजतः सदा नो वर्धाजः शंसं नयो अभिष्टौ ॥९॥

वीरजस्तै संसारका आश्रय बनेका मेघ स्वेच्छापूर्वक विहार गर्दछन् । मनगो दान दिने कुरामा उनी हाम्रो अनुकूल होऊन् । उनी हाम्रा लागि स्तुत्य ज्ञानी, यज्ञनीय र हितैषि छन् । हाम्रा स्तुतिले उनी सन्तुष्ट भएर हामीले खोजेको फल प्रदान गर्दै समृद्ध गराऊन् ।

वृष्णो अस्तोषि भूम्यस्य गर्भं त्रितो नपातमयां सुवृत्तिः ।

गृणीते अग्निरेतरी न शूषैः शोचिर्केशो नि रिणाति वना ॥१०॥

वर्षाले धर्ती रोचन गर्नमा समर्थ मेघका गर्भमा रहेको पानीका रक्षक अग्निदेवलाई हामी उत्तम स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं । तनै लोकमा व्याप्त रहन अग्निदेव जाँदै गर्दा उनका आनन्ददायी रश्मिले हानीलाई दुःख दिँदैनन्, तर आफ्ना प्रदीप्ता ज्वालारूपी केशले वनलाई जलाएर भस्मीभूत गराइदिन्छन् ।

कथा महे रुद्रियाय ब्रवाम कद्रये चिकितुषे भगाय ।

आप ओषधीरुत नोऽवन्तु द्यौर्वना गिरयो वृक्षकेशाः ॥११॥

हामी महान् रुद्रपुत्र मरुतहरूको कसरी स्तुति गरौं ? धन प्राप्त गर्ने रहलै ज्ञानसम्पन्न भगदेवको न्तुति कसरी गरौं ? जलदेव, औषधि, आकाशदेव, वन र वृक्षरूपी कपाल हुनै पर्वतदेवले हाम्रो सबै तिरबाट रक्षा गरून् ।

शृणोतु न उर्जा पतिगिरिः स नभस्तरीयां इषिरः परिज्ज्मा ।

शृण्वन्त्वापः पुरो न शुभ्राः परि झुचो बबूहाणास्याद्रेः ॥१॥

अन्तरिक्षमा सर्वत्र यात्रा गते, पृथ्वीका चारेतिर घुम्ने बलका अभिपति वायुदेवले हाम्रो स्तुति मुनिदिऊन् सहरजस्ते उन्माला विशाल पवतका चारै तिरबाट निस्केका जलधाराले हाम्रा कुग सुनुन

विदा चित्तु महान्तो ये व एवा ब्रवाम दस्मा वार्य दधानाः

वयश्चन सुभवे आव यन्ति क्षुभा मर्ममनुयतं वधस्तैः ॥१३॥

हे नमून दर्शनय मरुत हो । हाम्रो स्तोत्र चित । हामी वरण योग्य हविष्यात्र धारण गरेर उत्तम स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं हतियारले रिसाएका शत्रु नाश गर र हामीकहाँ आओ

आ दैव्यानि पार्थिवानि जन्मपाश्चाच्छ्र सुमखाय वोचम् ।

वर्धन्तां धावा गिरश्चन्द्रा उदा वर्धन्तामभिषाता अर्णाः ॥१४॥

हामी धूलोक र पृथिवीलोकबाट अलका लागि उत्तम स्तुति गर्दै रात्रा यज्ञ सम्पन्न गराउँछौं सूर्य, चन्द्र आदि ग्रहनक्षत्रले हाम्रो स्तुति बढाऊन् । विशाल नदीहरू जलले हामीलाई सम्पन्न गराऊन्

पदेपदे मे जरिमा नि धायि वरूञ्जो वा शक्रा या पायुभिश्च ।

सिषक्तु मता मही रत्ना नः स्मत्सुरिभिर्ह्यजुहस्त ऋजुवनिः ॥१५॥

मता भूमिप्रति हामी पाइलौपच्छे स्तुति गर्दछौं उनी रक्षण साधन र सामर्थ्यले हाम्रो रक्षा गरून् हाम्रो स्तुति उनले प्रेमपूर्वक ग्रहण गरून् र प्रसन्न भएर अनुकूल हातले कल्याणकारी दान गरून् । माताले आफ्ना दिव्य रत्नल हाम्रो सेवत गरून्

कथा दाशेम नमसा सुदानूनेकया मरुतो अच्छोक्तौ प्रश्नसो मरुतोअच्छोक्तौ ।

मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धादस्माक भुदुपमातिवनिः ॥१६॥

उचित किसिमको दान गर्ने मरुतहरूको स्तुति हामी कम्परी गरौं । स्तोत्रको उच्चारण र मरुतहरूको सेवा हामी कम्परी गरौं । हविष्यात्र कम्परा दिएर हामी मरुतहरूको सत्कार गरौं । हे अहिर्बुध्न्यदेव हिंस्रकले हामीलाई अधीनमा पार्न नसकून् । हाम्रा शत्रु तिमी विनाश गर

इति चित्तु प्रजायै पशुमत्यै देवासो वनते मर्त्यो व आ देवासो वनते मर्त्योः ।

अत्रा शिवा तन्वो धासिमस्या जरा चिन्मे निर्ऋतिर्जप्रसीत ॥१७॥

हे देवताहरू हो । सन्तान र पशु प्रापिका लागि हामी यजमानहरू उपासना गर्दछौं, सबै मानिस तिमीहरूकै उपासना गर्दछन् । निर्ऋतिदेवले कल्याणकारी अन्न दिएर हाम्रा शरीरको पोषण गरून् र हाम्रो बुढ्यौली हामीबाट पर सारून्

तां वो देवाः सुमतिमूर्जयन्तीमिषमश्याम वसवः शशा गोः ।

सा नः सुदानुर्मृडयन्ती देवी प्रति द्रवन्ती सुविताय गम्याः ॥१८॥

हे प्रकाशवान् वसुहरू हो । हामी उत्तम स्तुतिद्वारा तिमीहरूको सुमतिरूपी शार्दवाट बल प्रदायक अन्न प्राप्त गरौं । त्यस्तै दानवती, सुखदायिनी देवी सुख दिनका लागि हाम्रा नजिकै आऊन् ।

अभि न इडा यूथस्य माता स्पन्नदीभिरुर्वशी वा गुण्णतु ।

उर्वशी वा बृहद्विवा गुणानाभ्यूर्ण्वाना प्रपूथस्यागः ॥१९॥

गाइको समूहलाई पोषण दिने इडा र उर्वशी नदीले हाम्रो गर्जन युक्त स्तुति सुनुन् अत्यन्त दीप्ति सम्पन्न उर्वशी स्तुतिबाट खुसी भएर हाम्रा यज्ञ आदि कर्मलाई उचित रूपले हेरविचर गर्दै हाम्रो हवि ग्रहण गरून् ।

सिषक्तु न ऊर्जव्यस्य पुष्टे ॥२०॥

बल वृद्धि गर्न र उचित पोषण दिनका लागि देवताने हाम्रो स्तुति स्वीकर गरून्

[सूक्त - ४२]

ऋषि - अत्रि भौम देवता विश्वेदेवा रुद्र छन्द त्रिष्टुप् एकपदा विराट् ।

प्र शन्तमा वरुण दीधिति गीमित्र भगमदिति नूनमश्याः ।

पृषधोनिः पञ्चहोता शृणोत्वर्तपन्था असुरो मयोधुः ॥१॥

हाम्रो सुखकर स्तुति र हव्य आदि पदार्थ वरुण, मित्र, भग र अदितिलाई निश्चय नै प्राप्त होऊन् पञ्चप्राणका आधार बनेका, विचित्र वर्णका, अन्तरिक्षमा उत्पन्न हुने, निर्बाध गति भएका प्रागप्रदान र सुखदाता वायुदेवले हाम्रो स्तुति सुनुन्

प्रति मे स्तोममदितिर्जगृभ्यात्सु न माता हृद्यं सुशेवम् ।

ब्रह्म प्रियं देवहितं यदस्त्यहं मित्रं वरुणे यन्मयोभु ॥२॥

मातले प्रतिपूर्वक आफ्नो पुत्र बोकेभै अदितिले हाम्रो स्तोत्र धारण गरून् । देवताले रुचाउने र हाम्रो हितकारी स्तोत्र हामी मित्र र वरुणदेवका लागि अर्पित गर्दछौं ।

उदीरय कवितमं कवीनामुनतैनमभि मध्वा द्युतेन ।

स नो वसुनि प्रयता हितानि चन्द्राणि देवः सविथा सुवति ॥३॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! ज्ञानीहरूमध्येका विशिष्ट सवितादेवलाई खुसी गराओ । यिनलाई भद्र नोमस र घिउ आदिले अभिषेक गरेर सन्तुष्ट पार सवितादेवले हामीलाई शुद्ध हितकारी, अनन्तदायक र जीवनलाई प्रकाशित गर्ने ऐश्वर्य प्रदान गरून् ।

समिन्द्र णो मनसा नैषि गोभिः सं सूरिभिर्हरिबः सं स्वस्ति ।

सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवावां सुमत्या यज्ञियानाम् ॥४॥

हे ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव ! हामीलाई असल मन, गाई, अश्व, श्रेष्ठ ज्ञान र हितकारी भावना प्रदान गर । देवताहरूको हित गर्ने ज्ञान र यज्ञीय कर्मले देवताको जस्तै सद्बुद्धि हामीलाई प्रदान गर ।

देवो भगः सविता रायो अंश इन्द्रो वृत्रस्य सञ्जितो धनानाम् ।

ऋभुक्षा वाज उत वा पुरन्धिरवन्तु नो अमृतासस्तुरासः ॥५॥

दीप्तिमान् भगदेव, सयैका प्रेरक सवितादेव, धनका स्वामी त्वष्टादेव, वृत्रहन्ता इन्द्रदेव तथा धनका विजेता ऋभुक्षा वाज र पुरन्धि आदि सबै अमरदेव चाँडै हाम्रा यज्ञमा उपस्थित भएर हाम्रो रक्षा गरून् ।

मरुत्वतो अप्रतीतस्य जिष्णोरज्यतः प्र ब्रवामा कृतानि ।

न ते पूर्वं मघवन्नापरासो न वीर्यं नूतनः कश्चनाप ॥६॥

हामी यजमानहरू मरुत्वहरूको सहायता पाउने इन्द्रदेवका महान् कार्यको वयान गर्दछौं । इन्द्रदेव युद्धबाट कहिल्यै भाग्दैनन् । यी सधैं विजयी र बुद्ध नहुने खालका छन् । हे ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव ! तिम्रो जति पराक्रम न त उहिले कसैले गरेको थियो, न त पुराना कसैले गरेको छ, न त नयाँले गरेको छ ।

उप स्तुहि प्रथमं रत्नधेयं बृहस्पतिं सनितारं धनानाम् ।

यः शंसते स्तुवते शम्भविष्ठः पुरुवसुरागमञ्जोद्भवनम् ॥७॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! सर्वश्रेष्ठ, रत्न धारण गर्ने र धन प्रदान गर्ने बृहस्पतिदेवलाई तिम्राहरू स्तुति गर । उनी हविप्रदातालाई प्रशस्त धन दिनका लागि आउँछन् । उनी प्रशंसा र स्तुति गर्नेहरूलाई साह्रै सुख प्रदान गर्दछन् ।

तवोतिभिः सचमाना अरिष्य बृहस्पते मघवानः सुवीराः ।

ये अश्वदा उत वा सन्ति गोदा ये वस्त्रदाः सुधगास्तेषु रथैः ॥८॥

हे बृहस्पतिदेव ! तिम्रीबाट संरक्षित भएर हामी मानिसहरू हिंसाबाट मुक्त, ऐश्वर्यवान् र उत्तम वीर पुत्रहरूले सम्पन्न होऔं । तिम्रा अनुग्रहले जुन मानिस उत्तम अश्व, गाई र वस्त्र दान गर्दछन् उनीलाई सौभाग्यशाली ऐश्वर्य प्राप्त हुन्छ ।

विसर्माणं कृणुहि वित्तमेषां ये भुञ्जते अपृणन्तो न उक्थैः ।

अपव्रतान्प्रसवे वावृधानान्ब्रह्मद्विषः सूर्याद्यावयस्यै ॥९॥

हे बृहस्पतिदेव ! स्तुति गर्नेलाई दान नगरीकन आफैँ मात्र खाने धनवान्को धन नष्ट गराइदैन । जसले व्रत धारण गर्दैन र मन्त्रसित द्वेष गर्दछ अमर्यादित सन्तान उत्पत्ति गरेर उन्नति गर्ने खोज्छ, त्यस्ता मानिसलाई तिमी सूर्यदेवद्वारा नाश गराइदैन ।

य ओहते रक्षसो देववीतावचक्रैभिस्तं मरुतो नि यात ।

यो वः शमो शशमानस्य निन्दामुच्छान्कामान्करते सिध्विदानः ॥१०॥

हे मरुतहरू हो ! जुन मानिस यज्ञमा राक्षसी वृत्ति देखाउँछ, जो तिम्रो स्तुति गर्नेलाई निन्दा गर्दछ, जो अन्न, पशु आदिको रह्र पूरा गर्न नीच काम गर्दछ, त्यस्ता मानिसलाई तिमी पाइघ्राविनाका रथमा हालेर अन्धकार खोलाभन्ने डुबाइदैन ।

तमं ह्यहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य ।

यश्वा महे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य ॥११॥

हे अतिविकरु हो रुद्रदेवको स्तुति उचित किसिमले गर उत्तम धनुषबाण लिएका र सम्पूर्ण अश्विद्वारा गंग निवारण गर्ने रुद्रदेवलाई यत्न गर महान् मङ्गलकारी जीवनका लागि दीप्तिमान र प्राणप्रदाता रुद्रदेवलाई नमस्कारपूर्वक सेवा गर ।

दमूनसो अपसो ये सुहस्ता वृष्णः पत्नीर्नद्यो विभ्वतप्यः ।

सरस्वती बृहद्विद्यो राका दशस्यन्तीर्वरिवस्यन्तु शुभ्राः ॥१२॥

उदार मन तथा निर्माण कार्यमा कुशल हात भएका सृष्ट्रदेव, विभुहरूले बनाएको बाटो हिँड्ने मास्वती नदी वर्षाणगील इन्द्रदेवका पुत्नारूपी प्ररु नदीहरू र तेजयुक्त रात्रि भादि समस्त देवशक्तिहरूले साधकको मनोकांक्षा पूर्ण गरउँछन् । ती सबैले हामीलाई धन प्रदान गर्नु ।

प्र स्रु महे सुशरणाय मेधा गिर भरे नव्यसी जायमानाम् ।

य आहना दुहितुर्वक्षणासु रूपा मिनानो अकृणोदिदं नः ॥१३॥

उत्तम रक्षक भनेका रूपमा स्तुत्य महान् इन्द्रदेवलाई हामी बुद्धिपूर्वक नवीन रचना समर्पित गर्दछौं नयाँ गराउने इन्द्रदेवले कन्यारूपी पृथिवीको हितका लागि नदीहरूमा जल उत्पन्न गरेर प्रवाहमान बनाए

प्र सुष्टुतिः स्तनयन्तं रुवन्तमिडस्पतिं जरितनृतमश्याः ।

यो अब्दिमौ उदनिमौ इयतिं प्र विद्युता रोदसी उक्षमाणः ॥१४॥

हे स्तोताहरू हो निर्माहरूको उत्तम स्तुति गर्जनशील ध्वनि भएका जलका स्वामी मेघले निश्चित रूपमा प्राप्त गरुन् मेघ जलले पूर्ण छन् नयाँ गराउँछन् र विद्युतका आलोकले सम्पूर्ण छायापृथिवीलाई आलोकित गर्दै गमन गर्दछन्

एष स्तोमो मरुतं शशौ अच्छा रुद्रस्य सूनृयुवन्रुद्रश्याः ।

कामो राये हवते मा स्वस्त्युप स्तुहि पृषदशौ अयासः ॥१५॥

हाम्रो स्तोत्र रुद्रदेवका पुत्ररूपी मरुतहरूले प्राप्त गर्नु । कल्याणकारी धन प्राप्तिका इच्छाले हामीलाई यमले निरन्तर प्रेरित गर्दछ विन्दुदार चिह्न भएका र यज्ञतर्प जाने मरुतहरूलाई हामी स्तुति गर्दछौं

पृथे स्तोमः पृथिवीमन्तरिक्षं वनस्पतीरोषधी राये अश्याः ।

देवोदेवः सुहवो भूतु महां मा नो माता पृथिवी दुर्मतौ धातु ॥१६॥

धन प्राप्त गर्ने इच्छाले हामीबाट निवेदित स्तोत्र पृथ्वी, अन्तरिक्ष वनस्पति र ओषधिले प्राप्त गरुन् यज्ञमा सम्पूर्ण दीप्तिमान् देवताहरूलाई उचित आह्वान गरियोस् माता पृथ्वीले हामीलाई दुर्बुद्धिमा पर्न नदिऊन्

उरौ देवा अनिबाधे स्याम ॥१७॥

ह देवताहरू हो । तिमिहरूको अनुग्रहबाट निर्विघ्न भएर अत्यन्त सुखमा हामी सबैले रहन पाऔं

समश्चिनोरवसा नूतनै न मयोभुवा सुप्रणीतो गमेम ।

आ नो रयि वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभागानि ॥१८॥

हामी अश्विनीकुमारका मङ्गलकारी, सुखकारी कृपापूर्ण र नयाँनौला रक्षणसाधनले सम्पन्न होऔं अथर अश्विनीकुमारहरूले हामीलाई उत्तम ऐश्वर्य वीर पुत्र र सम्पूर्ण सौभाग्यहरू प्रदान गर्नु

[सूक्त - ४३]

ऋषि अत्रि भोम देवता विश्वेदेवा । छन्द त्रिष्टुप् एकपदा विराट्

आ धेनवः पयसा तूर्यथा अमर्धन्तीरुप नो यन्तु मध्वा ।

महो राये बृहतीः सप्त विप्रो मयोभुवो जरिता जोहवीति ॥१९॥

हुत वगले प्रवाहित नदीहरू अनुकूल स्थितिमा हाम्रा नजिकै आऊन् ज्ञानले सम्पन्न स्तोताहरू धन प्राप्तिका रहले सुखदायी सात नदीलाई आह्वान गर्दछन् ।

आ सुष्टुती नमसा वर्तयध्वै द्यावा वाजाय पृथिवी अमृधे ।

पिता माता मधुवचाः सुहस्ता भरेभरे नो यशसावविष्टम् ॥२०॥

हामी अन्न प्राप्तिका लागि उत्तम स्तुति र नमस्कार अभिवादनले हिंसाविहान आकाश र पृथिवी

अ हान गच्छे ! मिठो बोली हुने, कुशल हात हुने र यशस्वी पितारूपी आकाश र माता पृथिवीले प्रत्येक युद्धमा हाम्रो रक्षा गरुन ।

अध्वर्यवश्चक्रवांसो मधूनि प्र वायवे भरत चारु युक्त्रम् ।

हेतेव नः प्रथमः पादस्य देव मध्वो ररिमा ते मदाय ॥३॥

हे अध्वर्युहरू हो । मधुर सोमरस पेलेर सुन्दर र दीप्तिमान भएपछि सबैभन्दा पहिले तिमीहरू वायुलाई अर्पित गर । हे वायुदेव । तिमी होताका रूपमा हामीले प्रदान गरेको सोमरस सर्वप्रथम पान गर । तिमीलाई खुसी गराउनका लागि हामी यो मधुर सोमरस अर्पण गर्दछौं ।

दश क्षिपो वुज्जते बाह् अद्रि सोमस्य वा शमिताय सुहस्ता ।

मध्वो रसं सुगभस्तिर्गिरिष्ठां चनिश्चदद दुदुहे शुक्रमशुः ॥४॥

शक्तिहरूका दसै आँला र दुवै पाखुरा कुङ्गालँगै सोमरस पेलन लागेका छन् । हातमा सिप भएका शक्तिहरू खुसी हुँदै पर्वतमा उम्रिएका सोमबल्ली नामका लहराबाट रस दुहुने गर्दछन् । त्यसैबाट दीप्तिमान सोमरसको धारा बग्दछ

असावि ते जुजुषाणाय सोमः क्रत्वे दक्षय बृहते मदाय ।

हरी रथे सुधुर योगे अर्वागिन्द्र प्रिया कृणुहि ह्यमानः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी सुसर गर्न, पराक्रमी कार्य गर्न, बल प्राप्त गर्न र महान् हर्ष प्राप्त गर्नका लागि हामी सोम पेल्दछौं । हे इन्द्रदेव । हामीले आह्वान गरेपछि बलियो धुरा भएका रथमा तारिएका प्रिय अश्व लिएर हाम्रा यज्ञमा आऊ

आ नो महीमरमतिं सजोषा ग्ना देवी नमसा रतहव्याम् ।

मधोर्मदाय बृहतीमृतज्ञामाने वह पृथिधिर्देवयानैः ॥६॥

हे अग्निदेव । हामीले प्रीतिपूर्वक सेवा गरेपछि तिमी सर्वत्र व्याप्त, यज्ञको ज्ञान भएकी महान् तेजस्विनी ग्ना देवीलाई देवताहरूका गन्तव्य मार्गबाट हामीकहाँ लिएर आऊ । हामीले विनम्रतापूर्वक चढाएको हव्य पदार्थ र मधुर सोमरस ती देवीले यज्ञ गरेर हर्षित होऊन् ।

अज्जन्ति यं प्रथयन्तो न विप्रा वपावन्तं नाग्निना तपन्तः ।

पितुर्न पुत्र उपसि प्रेष्ठ जा घमौ अग्निमृतयज्ञसादि ॥७॥

रूप राम्रो भएका शरीरलाई गहनाले पूरा सजाएभै जानी पुरुषहरू यज्ञकुण्डलाई यज्ञका साधनले पूर्ण गर्दै आगे बाल्दछन् । यज्ञ सम्पन्न गर्नका लागि तयारी यज्ञकुण्डले छोरो काखमा लिन खोज्ने आमाभै अग्निलाई धारण गर्दछ ।

अच्छा मखे बृहती यन्तामा गीर्दुतो न गन्त्वक्षिना हुवध्वै ।

मयोभुवा सरथा यातमर्वागन्तं निधिं धुरमागिर्न नाभिम् ॥८॥

फूज्य, महान् र सुखप्रद हाम्रो वाणी दूतका रूपमा अश्विनीकुमारलाई यस यज्ञस्थलमा बोलाउनका लागि सोध्न जाओम् । हे सुखदायक अश्विनीकुमारहरू हो । गमनशील रथका धुराको केन्द्रमा रहेको किलो जस्तै तिम्रो हाम्रा यज्ञका मुख्य आधार हो । त्यसो हुनाले तिमीहरू रथमा सारुढ भएर हाम्रा यज्ञका समृद्धिका रूपमा शांभयमान भइदेओ

प्र तव्यसो नमउर्क्तिं तुरस्याहं पूष्ण उत वायोदक्षि ।

या राधसा चोदितारा मतीनां या वाजस्य इविणोदा उत त्वन् ॥९॥

अत्यन्त बलशाली र तीव्र गतिमा यात्रा गर्ने पूषा र वायुदेवलाई नमस्कारपूर्वक हामी स्तुति वचन अभिव्यक्त गर्दछौं । यी पूषा र वायुदेव आराधना गरिँदाखेरि बुद्धिलाई प्रेरित गर्दछन् र आराधकलाई उत्तम भन्न एवं बलले युक्त गराउँछन् ।

आ नामभिर्मरुतो वक्षि विश्वाना रूपेभिर्जातवेदो हुवानः ।

यज्ञं गिरो जरितुः सुष्टुतिं च विश्वे गन्त मरुतो विश्व ऊतो ॥१०॥

सबै प्राणीलाई जान्ने हे अग्निदेव । हामीले आह्वान गदाखेरि तिमी विभिन्न नामका र विभिन्न रूपका मरुतहरूसित उपस्थित होऊ । हे मरुतहरू हो । स्तोताका वणीको उत्तम स्तुति श्रवण गरेर उत्तम रक्षण साधनसहित हाम्रा यज्ञस्थलमा आओ

आ नो दिवो बृहतः पर्वतावा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम् ।

हव देवी जुजषाणा घृताची शम्मा नो वाचमुशती शृणोतु । ११।

सबेवाट पूजनीय सरस्वती देवी ह्यालाक र पर्वतावा हाम्रा यज्ञमा आणुगून घिडग्या कान्तिने युक्त ती देवी हाम्रो हवि स्वीकार गर्दै स्नेच्छाल हाम्रा सुखकारी वचन सुनून

आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहस्पतिं सदने सादयध्वम् ।

सादद्योनिं दम आ दीदिवांस हिरण्यवर्णमरुषं सपेम । १२।

अत्यन्त मेधावी नीलो वर्णको बाधयुक्त शरीर भएका महान् बृहस्पतिदेव हाम्रा यज्ञगृहमा अर्घ्यदिन हावन यज्ञगृहका माभमण उचित ठ उमा प्रतिष्ठित दीप्तिमान्, स्वर्णम आभासमयत्र प्रकाशक बृहस्पतिदेवलाई हाम्रा सेवा गरौं

आ धर्षसिर्बृहद्विवो रराणो विश्वेभिर्गन्त्वोमभिर्हवानः ।

गना वसान औषधीरमुध्रास्त्रिधातुशृङ्गो वृषभो वयोधाः । १३।

सम्पूर्ण संसार धराण गर्ने अग्निदेव सम्पूर्ण रक्षा साधनका साथ हाम्रा अस्थूलमा आऊन् अत्यन्त दीप्तिमान् नन्दप्रद हुनन् उनै सबैबाट बेलहन छन् अत्यन्त शिखा भएका अग्निदेव अर्घ्यदले दीकार नियन्त्रण गर्ने रक्षा जालामा अखण्ड छन् अर्घ्याष्ट सिद्ध गराउने र अन्न लाग्न गर्ने उनै हुन्

मातृष्पदे परमे शुक्र आयोर्विपन्यवो रस्मिणसो अगमन् ।

सुशेव्यं नमसा रातहव्याः शिशु मृजन्त्याववो न वासे । १४।

सम्पूर्ण होवा र अत्यन्तदूर मातास्वरूपको पृथ्वीको स्वच्छ र अत्यन्त उच्च स्थानमा जन्मन् शिशुलाई कोमल वस्त्र ओढाउनु भन्ने भन्ने हुनाले गेका सुखदयक अग्निमा हविदाना यजमान स्तुतिका साथ हविस्थापना आचरण अर्पण गर्ने

बृहद्वयो बृहते तुभ्यमग्ने धियाजुषो मिथुनासः सचन्त ।

देवोदेवः सुहवो भूत मह्यं मा नो माता पृथिवी दुर्मती धातु । १५।

हे अग्निदेव तिम्रो अत्यन्त महान् स्वरूप भागको छ तिम्रो स्तुति गर्दै ब्रह्माका छी दम्पति एक साथ मनगो अन्न दिइरहेका छन् । हे देवताका अग्नि देवतादेवी अग्निदेव तिम्रो अर्चित गार्हपत्य देवताको छी माताका रूपमा रहेको पृथिवीलाई हामीलाई दुर्दुष्टमा स्थापित नगरुन

उरौ देवा अनिबाधे स्याम । १६।

हे देवताहरू हे तिम्रो अनुहारे निविन्न भएर अत्यन्त सुखमा हाम्रो रहन पाऔं

समश्चिनोरवसा नूतनेन मयोधुवा सुप्रणीती गमेम ।

आ नो रथि वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभगानि । १७।

वाञ्छितकामका महान्करा सुखकारी कृपापूर्ण र अत्यन्त रमणीय नले हाम्रो सम्पन्न होऔं अमर अश्विनकुमारहरू हो । तिम्रोहरू हामीलाई अन्न र अन्न र अन्न र सम्पूर्ण सौभाग्य प्रदान गर

[सूक्त ६४]

अग्नि अथर्वस्य काश्यप देवता विश्वेदेव छन्द जगती त्रिष्टुप् ।

त प्रनथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठताति बर्हिषदं स्वर्विदम्

प्रतीचीनं वृजन दोहसे गिराशुं जयन्तमनु यासु वर्धसे । १।

उत्तरेको याज्ञवल्क्य इन्द्र पुरोहित र यम वेलाक सप्त प्रगाहकका अग्नि उर्मा पनि इन्द्रदेवलाई स्तुति गरेर आन्ना मनको रहर पूरा गर्दै इन्द्रदेव देवताहरूमा अष्ट सबैका हामी सबैका आर्ग्य कुशला अन्नमा अन्नको अन्नमा अन्नमा र विजयशाल छन् स्तुतिले उनलाई प्रसन्न गरौं

श्रिये सुदुशीरपरस्य याः स्वर्विरोचमानः ककुभामचोदते ।

सुगोषा अंसि न दभाय सुक्रतो परो मायाभिर्कृत आस नाम ते । २।

हे इन्द्रदेव तिम्रो स्वर्गलोकमा अन्न याभाले अक्षयि हुने अन्नविहीन भएका माभमण यम सुन्दर जलरश्मि लगाउँछौ र सबै दिशा श्रेष्ठायमान गराउँछौ तिम्रो लक्ष आर्ग्यका उत्तम कर्मद्वारा प्रजाको रक्षा गर्दछौ तिम्रो प्रगाहिमा अन्न र प्रगन्ध मेटाउने हो त्यसै भावले तिम्रा नाम स्तुत लोभमा उहितदेखि म्हाछौं तिम्रो छु

अत्यं हविः सचते सच्च धातु चारिष्यातुः स होता स्तोभरिः ।

प्रसन्नानो अनु बर्हिर्वृषा शिशुमध्ये युवाजरो विष्टुहा हितः ॥३॥

अग्निदेव निर्बाध गति भएका, अरणीमन्थनले बलपूर्वक उत्पन्न हुने र यज्ञका सम्पादन हुन् । उनी स्थिर र अस्थिर सन्यस्तो हवि प्राप्त गर्दछन् । पहिले अग्निदेव शिशुको रूपमा कुशको आसनमा बस्दछन्, त्यसपछि समिधाका माफमा विराजित भएर अत्यन्त तरुण र अजर अवस्था प्राप्त गर्दछन् ।

प्र व एते सुयुजो यामन्निष्ठ्ये नीचीरमुष्मै यम्य ऋतावृधः ।

सुयन्तुभिः सर्वशासैरभीशुभिः क्रिविर्नामानि प्रणवे मुषायति ॥४॥

यज्ञ बढाउने र याज्ञिकलाई धनश्रव्य प्रदान गर्ने सूर्यदेवका किरण यज्ञमा जाने रहर गर्दै अवतीर्ण हुन्छन् । सूर्यदेवबाट उत्तम वेगले रश्मि अवतीर्ण हुन्छन् । सबैमार्ग शासन गर्छन् र अन्तरिक्षका मार्गबाट अलग्गै शोषण गर्छन् ।

सज्जर्भुराणस्तरुभिः सुतेगृभ वयाकिन चित्तगर्भासु सुस्वरुः ।

धारवाकेष्णुजुगाथ शोभसे वर्धस्व पत्नीरभि जीवो अघ्वरे ॥५॥

हे अग्निदेव ! तिमी अत्यन्त सोभो मार्गबाट गमन गर्दछौ । समिधाले प्रदीप्त भएर तिमी आगुवद्धक, पेलेर निकालिएको सोमरस पान गर्दछौ । विद्वान् साधकहरूका हृदयरूपी गुफामा स्थापित भएर अत्यन्त शोभायमान हुन्छौ । यज्ञमा चेतन भएर तिमी पत्नीरूपी ज्वालालाई बढाउ ।

यादुगेव ददृशे तदगुच्यते सं छायया दधिरे सिध्रयाप्सव ।

महोसमभ्यमुरुषमुर् न्रयो बृहत्सुवीरमनपच्युत सहः ॥६॥

देवताहरू जस्ता देखिन्छन् उसी रूपमा वर्णित हुन्छन् । देवताहरूले आफ्ना सिद्ध तंजले जलको आवरणमा लुके पृथ्वीलाई धारण गरे । अग्निहरूले हामीलाई महान् विजय उत्तम वीर पुत्र अक्षय धन र विराट् बल प्रदान गर्नु ।

वेत्यद्वर्जनिवान्वा अति स्पृधः समयता मनसा सूर्यः कविः ।

अंसं रक्षन्तं परि विश्वतो गयमस्माकं शर्म वनवत्स्वावसुः ॥७॥

मर्बैलाई उत्पत्ति गर्ने, उचित र सम्पूर्ण ज्ञान भएका सूर्यदेव आफ्ना उत्सुक मनका कारण सबै प्रतिस्पर्धी ग्रहनक्षत्रमा अग्रणी रहन्छन् । सम्पूर्ण विश्वलाई चारै तिरबाट रक्षा गर्ने तजस्वी सूर्यदेवलाई हामी उचित रूपले स्तुति गरौं । सूर्यदेव हामीलाई दीप्तिमान् र श्रेष्ठ ऐश्वर्यका साथै अत्यन्त सुख प्रदान गर्नु ।

ज्यायासमस्य यतुनस्य केतुन ऋषिस्वरं चरति यासु नाम ते ।

यादृशिमन्थायि तमपस्यया विदद्य उ स्वयं वहते सो अरं करत ॥८॥

हे उचित रूपमा यज्ञ सम्पन्न गर्ने अग्निदेव ! ऋषिहरूका स्तुतिपत्रक वर्णा तिम्रा नजिकै आउँछन् । स्तुतिले तिम्रा नामको कीर्ति बढाउँछ । ऋषिहरू कामना गरका कुरो आफ्ना पराक्रमले प्राप्त गर्दछन् । जिम्मा लिएको काम उनीहरू पूरा गर्दछन् ।

समुद्रमासामव तस्यै अग्रिमा न रिष्यति सवनं यस्मिन्नायता । अत्र न हारिं क्रवणस्य

रेजते यत्रा मतिर्विद्यते पूतबन्धनी ॥९॥

स्तोत्रमध्येको समुद्रजस्तो सर्वश्रेष्ठ स्तोत्र सूर्यदेवसम्म पुगेर उचित रूपमा रहोस् । जुन यज्ञमा स्तोत्रको बुद्धि हुन्छ त्यो कहिल्यै नारा हुँदैन । जहाँ पवित्र भावले बुद्धि बाँधिन्छ, त्यहाँ याज्ञिकका मनमा उद्वेग रहिर असफल हुँदैनन् ।

स हि क्षत्रस्य मनसस्य चित्तिभिरेवावदस्य यजतस्य सग्रेः ।

अवत्सारस्य सृण्वाम एण्वभिः शविष्ठं वाजं विदुषा चिदर्थम् ॥१०॥

सवितादेवलाई अत्यन्त रमणीय स्तोत्रले हामी सबैले स्तुति गर्नुपर्दछ । विद्वान्भन्ने उनी पनि अत्यन्त पूज्य छन् । हामी क्षत्र, मनस, अवद, यजत सधि र अवत्सार नामका ऋषिहरू सूर्यदेवलाई स्तुति गर्दै उनीबाट उचित बल र अन्नको कामना गर्दछौं ।

श्येन आसामदितिः कक्षयोः भदो विश्ववारस्य यजतस्य मायिनः ।

समन्यमन्यमर्थयन्त्येतावे विदुर्विबाणं परिपानमन्ति ते ॥११॥

सोमरसले हव उत्पन्न गर्दछ । यो श्येनजस्तै सबै गमनशील र अविनाशजस्तै व्यापक छ । सोमरस

विश्ववार यज्ञत र भागी अग्निद्वारा पेटलेर निकालिएको हो यिनीहरू सबै सोम पान गरेर खुम्चि हुँदै बलियो हुने रहर गर्दछन्

सदापुणो यज्ञतो वि द्विषो वधीद्बहुवृक्तः श्रुतवित्तयो वः सचा •

उभा स वर प्रत्येति भाति च यदीं गण भजते सुप्रधावधिः ॥१२॥

देवताको उत्तम स्तुति गर्ने सदापुण यज्ञत बाहुवृक्त, श्रुतवित्त र तयो अग्निहरू आफ्नो मित्तिर आफ्ना शत्रु विनाश गर्नु ती अग्निहरू या ओक र परलोका दुवैका इच्छा पूरा गराउँदै तेजस्वी र दीप्तिमान् होऊन् । यिनीहरू विश्वदेवको विशेष स्तुति गर्दछन्

सुतम्भरो यज्ञमानस्य सत्यतिर्विश्वासमूधः स धियामुदञ्चन ।

भरद्देनू रसवच्छिश्रये पयोऽनुब्रुवाणो अध्येति न स्वपन् ॥१३॥

यज्ञमान भवत्सारका यज्ञमा सुतम्भर अग्निले सत्य एव धर्मकार्य पालन गर्छन् उनी सम्पूर्ण यज्ञकार्यमा स्तुतिका स्रोत जस्तै छन । भरद्देनू गार्हले रसपूर्ण पय पदार्थ प्रदान गर्दछन् स्तोताले यज्ञको सारभूत फल प्राप्त गर्दछन् त्य भुनहाले होइन

यो जागार तमूचः कामयन्ते योजागार तमु सामनि यन्ति ।

यो जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः ॥१४॥

अचहरूले जागरुकसितै आग्रा मुखले हुन्छन् । जाग्रन्त्यर् सामगनको लाभ प्राप्त हुन्छ जाग्रतहरूसितै सोमले म तिम्रासत मित्रभावले रहन्छु भन्दछ ।

अग्निर्जागार तमूचः कामयन्तेऽग्निर्जागार तमु सामानि यन्ति ।

अग्निर्जागार तमयं सोम आह तवाहमस्मि सख्ये न्योकाः ॥१५॥

अग्निदेव जाग्रत रहन्छन् त्यसले उनलाई अचहरूले खोल्छन् अग्निदेव वैतन्यसम्पन्न छन त्यसले सामले उनलाई गाउँछ । अन्य अग्निमित सोमले म सधैं तिमी मित्रभावमा गश्वर राउं भन्दछ

[सूक्त १५]

अग्नि सदापुण अत्रेव देवता विश्वदेवता छन् त्रिष्टुप पुरस्तच्छास्त्रान्

विदा दिवो विष्वन्नद्रिमुक्थैरायत्या उपसो अर्चिनो गु ।

अपावत व्रजिनीरुत्सवार्ति दुरो मानुषीदैव आव ॥१॥

अङ्गिराहरूका स्तुति ले इन्द्रदेवले स्वागत मेघमा तत्र प्रहर गा त्यसो भएपछि अषाका रश्मिको ढोका छुल्ने र किरण सबैत्र आग्न भयो अङ्गिराका अन्धकार नाश भगे र सूर्यदेव प्रकट भए उनै सूर्यदेवले सबै मानिसका आका छोले

वि सूर्यो अमर्ति न श्रिय सादोवाद् गवा माता जानती गात् ।

धन्वर्णसो नद्यःखादोअर्णा स्थूणैव सुमिता दूहत द्यौः ॥२॥

लुगागहनाले मानिस सजिएभैं सूर्यदेव विभिन्न वर्णका दीपिले आभायमान हुन्छन् प्रकाशक रश्मिको माताजस्तै आ ग्रा सूर्योदयको दर्शन गर्दै विशाल आकाशबाट अवर्णन हुन्छन् तदनै तीव्र प्रहर गरिरहेका नदाहरू प्रति वेगका साथ प्रवाहित हुन्छन् । घग्गी बलिया खस्यजस्ता गृलाक तीव्र प्रकाशले भन बलियो भएका छ ।

अस्मा उक्थाय पर्वतस्य गर्भो महीनां जनुषे पूर्व्याय ।

वि पर्वतो जिहीत साधत द्यौरविवासन्तो दसयन् भूम ॥३॥

भूमिलाई उत्पादमर्शल बनाउनका लागि उहिलेका पुराना स्तोत्रले मेघका गर्भबाट चले नश गराउँछन् वर्षा गर्ने काममा आकाश खटिएको छ । निरन्तर काममा लाग्ने मानिस गर्दी गरिन्म गर्न तयार भएका छन्

सुक्तेभिर्वो वचोभिर्देवजुष्टैरिन्द्रा न्वग्नी अवसे हुवध्वै ।

उक्थेभिर्हिष्मा कवयः सुयज्ञा आविवासन्तो मरुतो यजन्ति ॥४॥

हे इन्द्र र अग्निदेव देवताहरूले मन पगउने मृत्तुसर्प वचनले हामी आफ्ना अश्वका काम तिमीहरू दुवैलाई आह्वान गर्दा मरुतहरूले यज्ञ सम्पादन गरेजस्तै उनर विधिमा जनीजन तिमीहरूको पूजा गर्दछन्

एतो न्व१ छ सूर्योऽथ भवाम प्र दुच्छुना मिनवामा वरीयाः ।

आरो द्वेषासि सनुतर्दधामायाम प्राञ्चो यजमानमच्छ ॥५॥

तिर्माहू हाया यस यज्ञमा चौंछे आओ । हामी असल काम गर्न सक्ने होऔं । हाम्रा शत्रु विनाश गर गोच्य शत्रुलाई टाढा राख र यज्ञका निमित्त यजमानकहाँ जाओ

एता धियं कृपवामा सखायोऽप या मार्तो ऋणुत व्रजं गोः ।

यया मनुर्विशिशिप्रं जिगाय यथा वणिग्वङ्कुरापा पुरीषन् ॥६॥

हे मित्रहरू हो , जसका कारणले मातारूपो उषाले विशाल किरणसमूह उत्पन्न गरिन्, जसका कारण मनुले विशिशिप्रलाई जिते र वक्, नामका व्यापारीले विशाल जलराशि प्राप्त गरेका थिए, आओ हामी उनको स्तुति गरौं ।

अनूनादेव हस्तयतो अत्रिराचन्त्येन दश मासो नवग्वाः ।

ऋतं यतो सरमा गा अविन्दद्विधा नि सत्याङ्गिराक्षकार ॥ ७ ॥

दुङ्गमा सोमस पेल्दै नवग्रहहरूले दस महिनासम्म त्यस दुङ्गाको पूजाअर्चना गर । त्यो दुङ्गो हातका इसारामा ध्वनि उत्पन्न गर्दछ यज्ञतिर फर्किएर सरमाले स्तुति प्राप्त गरेपछि अङ्गिराले सबै काम सफल गरेर देखाए ।

विक्षे अस्या व्युषि माहिनायाः सं यद् गोभिरङ्गिरसो नवन्त ।

उत्स आसां परमे सधस्थ ऋतस्य पथा सरमा विदद् गाः ॥ ८ ॥

यिनै पूजनीय उषा प्रकट भएपछि अङ्गिराहरूले गाईबाट दुध प्राप्त गरे । गाईका दुध उनले यज्ञका उच्च स्थानमा राखे । सरमा यज्ञमागाबाट गएर उनको स्तुति बुझे

आ सूर्यो यातु सत्पाश्वः क्षेत्रं यदस्योर्विषा दीर्घयाथे ।

रषः श्वेतः पतयदन्धो अच्छा युवा कविर्दीदयद् गोषु गच्छन् ॥ ९ ॥

सात अक्षरहित सूर्यदेव हामीतिर आउनु । लामो प्रवासका लागि उनले धेरै परसम्म जानुपर्छ श्वेत रक्षीजस्तो हुतगामी भएर हामीले प्रदान गरेको हविष्यान्न लिनका लागि सूर्य ओर्लिएर आउनु । सबैका युवा र सबै कुराको ज्ञान भएका सूर्यदेव किरणका माफमा देदीप्यमान रहनु

आ सूर्यो अरुहच्छुक्रमणोऽयुक्त यद्भरितो वीतपृष्ठः

यदना न नावमनयन्त धीरा आशूण्वहीरापो अर्वागतिष्ठन् ॥ १० ॥

चम्किलो शरीर भएको अश्व रथमा जोतेपछि सूर्यदेव अन्तरिक्षव्यापी जलमा पसे त्यसपछि जलमा डुबेको नौका बाहिर निकालिएपछि विद्वान्हरूले स्तोत्रद्वारा सूर्यदेवलाई बाहिर निकाले । उनीहरूका स्तुतिले जलमाशि पनि तलतिर आलियो

धियं वो अप्सु दधिषे स्वषां ययातन्दश मासो नवग्वाः ।

अया धिया स्याम देवगोपा अया धिया सुतुयामात्यहः ॥ ११ ॥

हे देवताहरू हो । नवग्रहहरूले दस महिनासम्म जुन स्तुतिले अनुष्ठान पूरा गरे, जल प्राप्त गराउने, उत्तम ऐश्वर्य दिने उही स्तुति हामी धारण गर्दछौं । यसै स्तुतिले हामीलाई देवताहरूले सुरक्षित गरुन् र हामी पापकर्मबाट पनि जोगिऔं

[सूक्त ४६]

ऋषि प्रतिश्वत्र आजेय । देवता विश्वेदेवा देवपत्नी छन्द अगती त्रिष्टुप्

हयो न विद्वौ अयुजि स्वयं धुरि तां वहामि प्रवरणीमवस्युक्वम् ।

नास्या वरिम विमुचं नावुत पुनर्विद्वान्यथः पुरएत ऋजु नेषति ॥ १ ॥

रथमा नागिएको अश्वजस्तै भएर विद्वान् प्रतिश्वत्र यज्ञका धुरामा भाग्यै खटेका छन् । हामी पनि उसै विष्महता र रक्षा गर्ने यज्ञप्रति कर्तव्य निर्वाह गर्दछौं । यस किसिमको भारी वहन गर्नबाट पन्छिने खर हामी गर्दैनौं बरु चारम्बार थपियास् भन्छौं । हे मार्गको ज्ञान भएका देवता ! बाटोको अगुवा भएर हामीलाई सोभो बाटो लैजाऊ

अग्न इन्द्र वरुण मित्र देवाः शर्धः प्र यन्त मारुतोऽपि विष्णोः ।

उषा नास्तया रुद्रो अध ग्नाः पूषा भगः सरस्वती जुषन्त ॥ २ ॥

ह अग्नि, इन्द्र वरुण, मित्र, मरुत् र विष्णु आदि देवताहरू हो । हामीलाई सामर्थ्य प्रदान गर । अश्विनीकुमार, रुद्र, देवपत्नीहरू, पूषा भग सरस्वतीले हवि ग्रहण गरुन् ।

इन्द्राग्नी मित्रावरुणादिति स्वः पृथिवी द्यां मरुतः पर्वता अपः ।

हुवे विष्णु पूषण ब्रह्मणस्पतिं भगं नु शंसं सवितारमृतये ॥३॥

इन्द्र अग्नि मित्र, वरुण अदिति, पृथ्वी द्युलोक, अदित्य मरुत, पर्वत जल विष्णु, पूषा ब्रह्मणस्पति, भगदेव र मविता आदि देवताहस्ताई हामी आह्वान गर्दछौं । उनीहरू यस यज्ञशालामा चाँडै आएर हाम्रो रक्षा गरन् ।

उत नो विष्णुरुव वातो अग्निधो द्रविणोदा उत सोमो मयस्करत ।

उत ऋभव उत रावे नो अश्विनोत त्वष्टेत् विभ्वाणु मसते ॥४॥

विष्णुदेव अहिंसक वायुदेव र धन प्रदाता सोमदेवले हामीलाई मयः शक्तिको सुख प्रदान गरन् । ऋभुणा अश्विनोकुमार त्वष्टा र विभुहरू आदि सबै देवताले हामीलाई सुख प्राप्तिका लागि यन्तु कूल प्रेरणा प्रदान गरन् ।

उत त्यन्नो मास्तं शर्धं आ गमद्विषक्षयं यजतं बर्हिंरासदे ।

बृहस्पतिः शर्म पूषेत नो यमद्विरुध्य वरुणो मित्रो अयमा ॥५॥

स्वर्गमा रहने र पूजनीय मरुतहरू हमा यज्ञका कृशका यामनमा यज्ञ बाऊन् बृहस्पति पूषा वरुण, मित्र र अयमादेवले हामीलाई सबै घरायसी मुख प्रदान गरन् ।

उत ते नः पर्वतासः पुशस्तयः सुदीतयो नद्यः स्वामणे भुवन्

भगो विभक्ता शवसावसा गमदुरुव्यच्चा अदितिः श्रोतु मे हवम् ॥६॥

उत्तम स्तुतिका लागि योग्य र दान दिने नदीहरू हामीलाई रक्षा गर्न र सुख प्रदान गर्ने भगदेव आफ्नो बल र संरक्षण साधनका साथ हामीलाई रक्षा गर्न र सुख प्रदान गर्ने भगदेवलाई हामी आह्वान गर्दछौं ।

देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसतय

यः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवा रश्मं यच्छत ॥७॥

इन्द्र आदि देवताका पत्नीहरू उत्साहित भएर हाम्रो रक्षा गरन् । यज्ञका संरक्षणमा हामीलाई पुत्र र अन्न लाभ होस् । यी देवीहरू चाहि पृथ्वीमा होऊन् । यी देवीहरूका वा द्युलोकमा उत्तम आह्वान सुनेर हामीलाई सबै खालका सुख प्रदान गर्न आऊन् ।

उत र्ना व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यग्नाय्यश्विनी राद

आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम् ॥८॥

सबै देवी र देवपत्नीहरूले हामीलाई रक्षा गरन् । इन्द्राणी, अग्नाय, अश्विनी रोदसी वरुणपत्नी आदिले हामीलाई रक्षा गरन् । यिनीहरूमध्ये अन्तर्गत गर्वले पनि हाम्रा स्तुति सुनून् ।

[सूक्त ४७]

ऋषि - प्रतिरथ आत्रेय देवता - विश्वदेवा छन्द - ऐन्द्रिय

प्रयुज्जती दिव एति ब्रुवाणा मही माता दुहितुर्बोधयन्ती

आविवासन्ती युवतिर्मनीषा पितृभ्य आ सदनं जेहुवाना ॥१॥

स्तुत्य, अत्यन्त विस्तृत मातृरूपा उषादेवीले आफ्नो पुत्रा पृथ्वीलाई गर्भ गर्दैछिन् । प्राणीहरूलाई आफ्ना कर्ममा लगाउँदै वाकाशमा उषा प्रकट हुन्छिन् । सबैको लागि उषा बुद्धिपूर्वक स्तोत्रले आवाहित हुँदाखेरि यज्ञशालामा पितृको रूपमा रहेका देवताहरूलाई बोल्छिन् ।

अजिरासस्तदप ईयमाना आतस्थिवांसो अमृतस्य नाभिम्

अनन्तास उरवो विश्वतः सीं परि द्यावापृथिवी यन्ति पथा ॥२॥

निरन्तर यात्रामा रहन् प्रकाशित भएर कर्म सम्पन्न गर्ने अमृतरूपा अजिरास अन्तमा रहने रश्मिले सर्वत्र व्याप्त भएर अनन्त मार्गबाट द्यावापृथिवीका परिक्रमा गर्दछ ।

उक्षा समुद्रो अरुषः सुपर्णः पूर्वस्य योनि पितुरा विवेश

मध्ये दिवो निहितः पुरिश्नरश्मा वि चक्रमे रजसस्यात्यन्तौ ॥३॥

समुद्रलाई जलले पूरण गर्दाउने क्षीप्तमान्, सुन्दर रश्मिको धर्म मृत्युदेव आफ्नो पितृरूप आकाशका पूर्वी स्थानमा प्रविष्ट भए, विभिन्न खालका दीपजले युक्त उत्काजस्ता सूर्यदेव माथि आकाशमा घुम्दै अन्तरिक्षको रक्षा गर्दछन् ।

चत्वार ई बिभ्रति क्षेमयन्तो दश गर्भ चरसे धापयन्ते ।

त्रिधातवः परमा अस्य गावो दिवश्चरन्ति परि सद्यो अन्तान् ॥१॥

अन्तान् अन्तर्गत, गर्भ चार चत्वारिहस्तले दिएको हव्य सूर्यदेवले धारण गर्दछन् । दस विशाहरु
अन्तर्गत सूर्यदेवलाई गतिका निम्ति प्रेरित गर्दछन् । तीनै लोक भ्रमण गर्ने सूर्यदेवको
अन्तर्गत हुनुवाले आकाशका सीमामा घुम्दछ ।

इदं वपुर्निवचनं जनासश्चरन्ति यत्रास्तस्थुरापः ।

हे यदी बिभृतो मातुल्ये इहेह जाते यम्याः सबन्धू ॥१॥

हे निम्नहरू हो । जसका कारण यी नदीहरु प्रवाहशील छन् र जल स्थिर रहन्छ, उनै सूर्यदेवको
गर्भ स्तुत्य छ स्वयंशत उत्पन्न भएकी माता पृथिवीका नियामक भएर सूर्यदेव बन्धुत्वभावले
ऊरु दुई लोकलाई समेत धारण गर्दछन् ।

वि तन्वते धियो अस्मा अपांसि वस्त्रा पुत्राय मातरो वयन्ति ।

उपप्रक्षे वृषणौ मोदमाना दिवस्पथा वध्वो यन्त्यच्छ ॥६॥

हाम्राले छोरालाई वस्त्र पुर्निदिएभै यजमानहरू यो सूर्यदेवका लागि स्तुति र यज्ञ आदि कर्मको
रचन गर्दछन् । वध्वो गराउने सूर्यदेव प्रकट भएपछि यिनका पत्नीजस्ता रश्मि खुसी भएर
आकाशमार्गबाट हामीकहाँ आउँछन् ।

तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने शं योरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।

अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृहते सदनाय ॥७॥

हे मित्रवरुणदेव हो । यो स्तोत्र तिमहरूका लागि हो । हे अग्निदेव । यो स्तोत्र हामीले मुख प्राप्त
नेका लागि तिम्रो निम्ति हो । हामीलाई उत्तम स्थान र प्रतिष्ठा प्राप्त होस् । सबैका लागि राम्रो
आश्रय दिन सूर्यदेवलाई हामी नमस्कार गर्दछौं ।

[सूक्त ४८]

अपि - प्रतिभानु आत्रेय । देवता विश्वदेव । छन्द जगती ।

कदु प्रियाय धाम्ने मनामहे स्वक्षत्राय स्वयशसे महे वयम् ।

आमेन्यस्य रजसो यदन्न अं अपो वृषाना वितनोति मायिनी ॥१॥

हाम्रो अग्ने वलका निम्ति आपनो यज्ञका निम्ति र आनन्ददायक महान् तेजका निम्ति कुन
देवताको कसरी अर्चना गरौं मायारूपी आवरण चिस्न गर्न शक्तिले सांभाविहीन अन्तरिक्षमा
अधर्माथि जलरश्मि फैलाउँछ ।

ता अलत वयुनं वीरवक्ष्णं समान्या वृतया विश्वमा रजः ।

अपो अपाचीरपरा अपेजते प्र पूर्वाभिस्तिरते देवयुर्जनः ॥२॥

उगले वीर वृत्रका समान उत्साह थपियो । एक समान रूपले प्रकाश छन् आवरणले सम्पूर्ण विश्व
आच्छादित गर्दै देवताको कामना गर्ने मानिस अउन बाँकी र विगतका उषाहरूलाई छोडेर वर्तमान
उषाका लागि नै आफ्नो कामहरू फिर्ताउँछन् ।

आ ग्रावधिरहन्धेभिरस्तुभिर्वरिष्ठं वज्रमा जिघर्ति मायिनि ।

शत वा यस्य प्रचरन्तवे दमे सवर्तयन्तो वि च वर्तयन्नहा ॥३॥

सम्पूर्ण दिन र रातमा लगातार दुज्जाले पेलोका सोमद्वारा हर्षित भएर इन्द्रदेवले मायावी वृत्रमाथि
आमा उत्कृष्ट वज्रले प्रहार गरे । इन्द्ररूपी सूर्यदेवका साथै किरण दिनका चक्रमा प्रवृत्त र निवृत्त
हुँदै आफ्नो धरणी आकाशमा घुमिरहन्छन् ।

तामस्य रीति परशोरिव प्रत्यनीकमख्यं भुजे अस्य वर्षसः ।

सचा यदि पितुमन्तमिव क्षवं रत्नं दधाति भरद्वाते विशे ॥४॥

हाम्रो अग्ने धरित्वा अग्निदेवको स्वभाव हामी जान्दछौं । रूपवान्, अदित्यरूप अग्निका
किरणसमूहको स्तुति गर्दा रक्षकको उपभोगका लागि गर्दछौं । अग्निदेव यज्ञस्थानका सहायक
भएर यजमानलाई अग्ने पूरा गराउँदै घर र उत्तम रत्न प्रदान गर्दछन् ।

स जिह्या चतु रनीक अञ्जते चारु वसानो वरुणो वतन्नरिम् ।

न तस्य विद्य पुरुषत्वता वयं यतो भगः सविता दाति वार्यम् ॥५॥

तेजस्वी सुन्दर अञ्जते अङ्गेका अग्निदेव अन्धकाररूपी शत्रुलाई मार्दछन् चारैतिर ज्वाला

पिँजाउँदै जिब्राइल ज्वालाने घाइत पान गदछन् । त्यसै बीच भग र सवितादेव रहर लाग्दो धन प्रदान गदछन् । अग्निदेवका धन र ऐश्वर्य जान गर्ने पराक्रमको जानकारी हामीलाई छैन ।

[सूक्त ४०]

ऋषि प्रतिप्रभ आत्रेय । देवता विश्वेदेवा छन्द त्रिष्टुप्

देव वो अद्य सवितारमेषे भगं च रत्नं विभजन्तमायोः ।

आ वा नरा पुरुभुजा ववृत्यां दिवेदिवे चिदक्षिना सखीयन् । १॥

हाम्रो आज यजमानहरूका लागि सवितार र भगदेवलाई बोलाईउँछौं । किनभने तिनले दानशालुलाई रत्न नै दिएको छ । हे धेरै पदार्थ चलाउने नेतृत्व गर्ने अक्षिनीकुमारहरू हो । मित्रताको रहस्य प्रत्येक दिन हामी तिमीहरू दुवैलाई बोलाईउँछौं ।

प्रति प्रयाणमसुरस्य विद्वान्सूक्तैर्देव सवितारं दुवस्य

उप ब्रुवीत नमसा विजानज्यैष्ठं च रत्नं विभजन्तमायो । २॥

हो स्तोतारहरू हो । तिमीहरू भदौले प्राणप्रदयक सवितादेव पिन्याएको थाहा पाएपछि उत्तम वचनले स्तुति गर । यजमानलाई गन्त रत्न प्रदान गर्ने सवितादेवलाई चिनेर नमस्कारका साथ स्तुति गर ।

अदत्रया दयते वार्याणि पूषा भगो अदितिर्वस्त उग्र ।

हन्द्रो विष्णुर्वरुणो मित्रो अग्निरहानि भद्रा जनयन्त दस्मा । ३॥

पूषा भग र अदिति हो । देवदेवीहरू वरदान गर्ने ग्रेगर हविष्यत्र पूषा गरेर त्यस्तै वरणीय भद्र यजमानलाई दिन्छन् । हन्द्रो विष्णु मित्र र अग्नि आदि अर्शन्त देवताहरू हितकारी दिन उत्पन्न गराउँछन् ।

तन्नो अनर्वा सविता वरुथं तस्मिन्धव इषयन्तो अनु गमन्

उप यद्वोचे अध्वरस्य होता रायः सम पतयो वाजरला । ४॥

हामी यज्ञका सम्पादक देवताहरूको स्तुति गर्दछौं । अपराजित मानवदेवले हामीलाई स्वाकारयोग्य धन दिएको । प्रवाहर्षाल नदीहरूले पनि उस्तै धन प्रदान गर्नु । जम्मा श्रमका अधिकपति भएर भद्र र रत्नका धनी बनौं ।

प्र ये वसुभ्य ईवदा नमो दुयै मित्रे वरुणे सूक्तवाचः ।

अवैत्वर्ध्वं कृणुता वरीयो दिवस्पृथिव्योरवसा मदेम । ५॥

जन्तु यजमानले तसुहरूलाई हवि प्रदान गर्दछन्, मित्र र वरुणदेवका लागि उत्तम सूक्त वचनले स्तुति गर्दछन् । हे देवताहरू हो । उनोहरूलाई ऐश्वर्यले युक्त गर । जम्मा हुलाक र पृथिवीलोकको संरक्षण पाएर खुसी होऔं ।

[सूक्त - ४१]

ऋषि स्वस्ति आत्रेय । देवता विश्वेदेवा छन्द त्रिष्टुप् षडङ्क्ति ।

विश्वो देवस्य नेतुर्मतो वृणीत सख्यम् ।

विश्वो राय इषुध्यति ह्युम्नं वृणीत पुष्यसे । १॥

सबै मानिसले प्रेरणादायी सवितादेवको मित्रता स्वाकार गदछन् । मानिसहरू आफ्नो पोषणका लागि दीप्तिमान धन प्राप्त गर्दछन् र ऐश्वर्यका अधिकपति हुन्छन् ।

ते ते देव नेतर्यै चेमाँ अनुशसे । ते राया ते द्वाष्टपुचे सचेमहि सचथ्यैः ॥ २॥

हे अग्रणी देव । जुन मानिस तिम्रो र अन्य देवताहरूको उपासना गर्दछन्, ती सबै तिम्रो हुन् । उनोहरू धनले सम्पन्न भएर रहर पूरा गर्दछन् ।

अतो न आ नूनतिथीनतः पत्नीर्दशस्यत ।

आरे विश्वं पथेष्ठा द्विषो युयोतु यूयुभिः ॥ ३॥

हो ऋत्विक्हरू हो । तिमीहरू हाम्रा यस यज्ञमा अतिथिजस्तै पूज्य देवताहरूको सेवा गर । ती देवताका पत्नीहरूको पनि सेवा गर । विघ्ननाशक सवितादेवले हाम्रा आटाका सबै विघ्न र शत्रुहरू हटादिऊन् ।

यत्र वह्निरभिहितो दुद्रवद्रोण्यः पशुः । नृमणा वीरपस्त्योऽर्ण धीरेव सनिता ॥

जहाँ अग्नि स्थापित भइसकेपछि मोलोक, नजिकै याग्य पशु हुन्छ, त्यहाँ यजमानहरू सवितादेवका कृपाले उत्साहपूर्ण मन र अज्ञान परिवारसहितको घर पाउँछन् ।

एष ते देव नेता रथस्थितिः शं रथिः ।

शं राये शं स्वस्त्य इषः स्तुतो मनामहे देवस्तुतो मनामहे ॥५॥

हे सर्वनियामक सवितादेव ! तिम्रो यो रथ ऐश्वर्यप्रवायक, सुखदाता र पालनकर्ता जस्तो छ । हामी स्तानाहरू सुखदायी ऐश्वर्य र सुखद कल्याणका लागि स्तुति गर्दछौं । देवताहरूको स्तुतिका साथ तिर्मालाई पनि बारम्बार स्तुति गर्दछौं ।

[सूक्त ४९]

ऋषि स्वस्ति आत्रेय देवता विश्वदेवा छन्द - गायत्री उष्णिक् जगतो त्रिष्टुप्

अग्ने सुतस्य पीतये विश्वरूपेभिरा गहि । देवेभिर्हव्यदातये ॥१॥

हे अग्निदेव ! तिमी सोमरस पान गर्नका लागि सबै सरक्षक देवताहरूका साथ हव्य प्रदाता यजनानकहाँ आऊ ।

ऋतधीतय आ गत सत्यधर्मागो अध्वरम् । अग्नेः पिबत जिह्वा ॥२॥

हे सत्य स्तुति गर्न योग्य देवताहरू हो ! हे सत्यलाई धारण गर्ने देवताहरू हो ! तिमीहरू हाम्रा यज्ञमा आओ । अग्निको जिह्वारूपी ज्वालाले सोमरस वा घिउ पान गरोस्

विप्रेषिर्विप्र सन्त्य प्रातर्वावभिरा गहि । देवेभिः सोमपीतये । ३॥

हे मेधावी, सेवा गर्न योग्य अग्निदेव ! तिमी बिहान आउने ज्ञानी र देवताहरूका साथ सोम पान गर्नका लागि यहाँ आऊ ।

अयं सोमश्चमू सुतोऽमत्रे परि षिच्यते । प्रिय इन्द्राय वायवे ॥४॥

दृष्टव्या कृतेपछि पेलेर तयार भएको सोम अग्नर भौडामा भरिन्छ । त्यही सोम इन्द्र र वायुदेवले अत्यन्त रुचाउँछन्

वायवा याहि वीतये जुषाणो हव्यदातये । पिबा सुतस्यान्धसो अग्नि प्रयः ॥५॥

हे वायुदेव ! सोमपान गर्नका लागि र हविदाता यज्ञमानको खुसीका लागि तिमी हव्य प्राप्त गर्न आऊ । हविष्यान्न ग्रहण गर र निचोरेर तयार गरेको सोम पान गर

इन्द्रश्च वायवेण सुतानां पीतिमर्हथः । तान्बुषेधामरेपसावभि प्रयः ॥६॥

हे वायुदेव ! तिमी र इन्द्रदेव तयार पारेको यो सोम पान गर्न योग्य छौं । अहिंसक भएर तिमीहरू आओ र हव्यरूपी सोम सेवन गर

सुता इन्द्राय वायवे सोमासो दध्याशिरः । निमनं न यन्ति सिन्धवोऽग्नि प्रयः ॥

इन्द्र र वायुदेवका लागि दही मिसाइएको सोमरस तयार छ । हे इन्द्र र वायुदेव हो ! ओरालोतिर अग्ने नदीजस्तै यो हविष्यान्न तिमीहरूतिर आउँछ ।

सजूर्विश्वेभिर्देवभिरक्षिभ्यामुषसा सजूः । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥८॥

हे अग्निदेव ! सबै देवताहरूसँग अश्विनीकुमारहरू र उषासँग प्रेमपूर्वक यज्ञमा आऊ । अत्रि ऋषि यज्ञमा खुसी भएभैं हामीले बनाएका सोमरसले तिमी खुसी होऊ ।

सजूर्मित्रावरुणाभ्यां सजूः सोमेन विष्णुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥९॥

हे अग्निदेव ! मित्र, वरुण, तिमी र विष्णु सोमसहित हाम्रा यज्ञमा आऊ । अत्रि ऋषि यज्ञमा खुसी भएभैं हामीले बनाएका सोमरसले तिमी खुसी होऊ ।

सजुरादित्यैर्वसुभिः सजुरिन्द्रेण वायुना । आ याह्यग्ने अत्रिवत्सुते रण ॥१०॥

हे अग्निदेव ! आदित्य, वसुहरू इन्द्र र वायुसहित प्रेमभावले तिमी हाम्रा यज्ञमा आऊ । अत्रि ऋषि यज्ञमा खुसी भएभैं हामीले बनाएका सोमरसले तिमी खुसी होऊ ।

स्वस्ति नो मिमीतामश्विना भगः स्वस्ति देव्यदितिरनर्वणः ।

स्वस्ति पूषा असुरो दधातु नः स्वस्ति द्यावापृथिवी सुचेतुना ॥११॥

दुवै अश्विनीकुमारले हाम्रो हित गर्नु भगदेवता र अदितिदेवीले हाम्रो कल्याण गर्नु । अपराजित र प्राणदाता पूषादेवले हाम्रो कल्याण गर्नु उत्तम ज्ञानी द्यावापृथिवीले हाम्रो कल्याण गर्नु ।

स्वस्तये वायुमुप ब्रवामहे सोमं स्वस्ति भुवनस्य यस्पतिः ।

बृहस्पति सर्वगणं स्वस्तये स्वस्तय आदित्यासो भवन्तु नः ॥१२॥

हाम्रो आफ्नो हितका लागि वायुदेवको स्तुति गर्दछौं आफ्नो हितका लागि सम्पूर्ण भुवनका

पथिपति सोमको मूर्ति गच्छौ मये मन्त्राका नेत्र भूहस्तिदन्तवत् हामो हितका त्वं मूर्ति गच्छौ देवतास्वरूप अद्विष्टका पुत्र अन्तस्वरूप अक्षर अद्विष्टका प्रह्लादवत् हाम् त्वं हितकारी होऊन्

विश्वे देवा नो अद्या स्वस्तये वैश्वानरो वसुरग्निः स्वस्तये

देवा अवन्तुभूवः स्वस्तये स्वस्ति नो रुद्रः पात्वहसः ॥१३॥

यस यामा सने देवताले हामा हितका रक्षक गरुन्, सम्पूर्ण विश्वका निम्नर रक्षाकर्ता अग्निदेव हामा कल्याणका रक्षक होऊन् दीप्तिमान् अभूहत् हामा रक्षक अत्यागकारी होऊन् रुद्रदेवल हामीलाई पापबाट जागरु र हित गरुन्

स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति पथ्ये देवति

स्वस्ति न इन्द्रश्चाग्निश्च स्वस्ति नो अदिते कुधि ॥१४॥

ह मित्रावरुणादेव हो तिम्राहरु हाम्रो कल्याण गर ह मागेप्रदका अदिति देवी तमा हाम्रो कल्याण गर इन्द्र र अग्निदेव हाम्रो कल्याण गर हे अर्धादितेका कुधि तमा कल्याण गर

स्वस्ति पन्थामनु चरेम सूर्याचन्द्रमसाविव ।

पुनर्ददाताभ्यता जानता सं गमेमहि ॥१५॥

हामा सूर्य र चन्द्रमाको स्तंभ आधारित मार्गमा अगमामो हेभौ तिम्रा देवता नभले गुन होई बागमा द्रोह र हिंसारहित भावमा हामा मुखपूर्वक मार्गमा अगमौ

[सूक्त ४२]

अग्नि श्यावाश्व अग्ने देवता मरुतगण छन्दः ॥१॥

प्र श्यावाश्व धृष्युयार्चा मरुद्भिर्द्रव्यविधिः ।

ये अद्रोघमनुष्वधं श्रवो मदन्ति यज्ञियाः ॥१॥

हे श्यावाश्व अग्नि तिम्रा सङ्घर्षक शक्तिने, सम्पन्न मरुतगण छन्दः गायत्री यज्ञका लागि योग्य मरुतहरु अहिसक हविरूप अन्न धारण गरेर खुसी हुन्छन्

ते हि स्थिरस्य शवसः सखायः सन्ति धृष्युया ।

ते यामना धृषद्विनस्त्वना पान्ति शश्वतः ॥२॥

मरुतहरु स्थायी बनका सहायक रूप हुन् उनीहरु शत्रुमाथि प्रहार गर्ने अस्त्रमा गर्दै हाम्रो घात पुत्रलाई विजयशील सामर्थ्य दिएर उनीहरुले मरुक्षा गर्दछन्

ते स्पन्द्रासो नोक्षणोऽति क्कन्दन्ति शर्वरीः ।

मरुतामथा महो दिवि क्षमा च मन्यहे ॥३॥

स्पन्दनयुक्त र वृष्टिकारक मरुतगण रातलाई तिन्टि भगाडि चन्द्रदान गर्ने मरुतहरुका रकार, भूमिमा व्याप्त तेजलाई स्तुति गर्नुहुन्छ

मरुत्सु वो दधीमहि स्तोमं यज्ञं च धृष्युया ।

विश्वे ये मानुषा युगा पान्ति मर्त्यं रिषः ॥४॥

आक्रमक सामर्थ्य युक्त मरुतहरूलाई हाम्रो स्तुति र यज्ञमा अर्पण गर्दछौ मरुतहरु मानवीय युगका हिंसकहरूबाट मरणशील मनुष्यलाई रक्षा गर्छन्

अर्हन्तो ये सुदानवो नरो असामिश्रवसः ।

प्र यज्ञं यज्ञियेभ्यो दिवो अर्चा मरुद्वयः ॥५॥

हे अहिनिकहरु हो जुन पुजनीय अस्त्र दानशील असीम बलसम्पन्न मरुतगण हुन् यज्ञका लागि योग्य र प्रकाशक तिम्रो मरुतहरूलाई यज्ञका सधनहरूको रूपमा अर्पण गरि विद्वत् अचना गर

आ रुक्मैरा युधा नर ऋष्या अष्टीरसुक्षतः ।

अन्वेनो अह विद्युतो मरुतो जम्भतीरिव भानुरतं त्मना दिवः ॥६॥

दीप्तिमान् अलङ्कारले विभूषित आशुभ युक्त भएर महान् नेतृत्व गर्ने मरुतगण अह विद्युत आकाशमा हुन्छन् । यिनोहरु आफ्ना आशुभले अश्वमाथि प्रहार गर्दछन् विशेष गरी ईश्वरले मरुतगण विद्युतले मरुतहरुको अन्तगमन गरेर दीप्तिमान् मरुतहरुका तन्त्र स्वर प्रकट गर्छ

ये वावुधन्त पार्थिवा य उवावन्तरिक्ष आ।

युजने वा नदीनां सधस्थे वा महो दिवः ॥७॥

पृथ्वीमा, विस्तृत अन्तरिक्षमा, नदीका प्रवाहमा, सङ्ग्राम क्षेत्रमा र महान् ब्रूलोकका माभ्रमा रहने मरुतहरू सबै किमिले उन्नतिशील रहेका छन्

शधो मारुतमूर्च्छस सत्यशवसमृन्धसम् ।

उत स्म ते शुभे नः प्र स्पन्ना युजत त्मना ॥८॥

मृत्युका बलमा निरन्तर बढ्ने मरुतहरूका उत्कृष्ट बलको स्तुति गरौं स्पन्दनशील र नेतृत्वकर्ता मरुतहरू प्रत्येक शुभ कार्यमा स्वयं लागेका हुन्छन्

उत स्म ते परुष्यामूर्णा वसत शुन्ध्यवः ।

उत पव्या रथानामर्द्रि भिन्दन्त्याजसा ॥९॥

मरुतहरू परुष्या नदीमा रहन्छन् सबैलाई शुद्ध गराउने दीप्तिद्वारा स्वयं पूण हुन्छन् आफ्ना बलले रथका चक्र प्यावदै यिनीहरूले पर्वत भत्काउँछन् ।

आपथयो विपथयोऽन्तस्पथा अनुपथाः ।

एतिभिर्मह्यं नामभिर्यज्ञं विष्टार ओहते ॥१०॥

जुन मरुतहरू अघिल्लो बाटो निश्चित बाटो, विभिन्न बाटो, भित्री वा गोप्य बाटो र अनुकूल बाटोहरूमा हिँड्छन्, त्यस बेला उनीहरू आपथय विपथय अन्तपथा र अनुपथा भन्ने यी चारै नामबाट क्रमशः प्रसिद्ध हुन्छन् । तिनै मरुतहरू हाम्रा लागि यज्ञको हविष्यान्न तय्यउँछन्

अधा नरो न्योहतेऽधा नियुत ओहते ।

अधा पारावता इति चित्रा रूपाणि दर्श्या ॥११॥

मरुतहरू कहिले अगुवा भएर, कहिले सँगै लागेर, कहिले टाढा रहेर संसार धारण गर्दछन् यसो हुँदा यिनीहरूका रूप विचित्र र रमाइला देखिन्छन् ।

छन्दः स्तुभः कृभन्यव उत्समा कीरिणो नृतः ।

ते मे के चित्र तायव ऊमा आसन्दृशि त्विषे ॥१२॥

छन्दद्वारा स्तुति गर्ने र जलको खोजी गर्ने स्तोताहरूका निम्ति मरुतहरूले जलप्रवाह प्रेरित गरे तिनीमध्ये कतिपय मरुतहरू तस्करभै अदृश्य रहेर रक्षा गर्दथे भने कोही प्रत्यक्ष देखिएर उनीहरूलाई तेजस्वी बल प्रदान गर्दथे

य ऋष्या ऋष्टिबिद्युतः कवयः सन्ति वेधसः ।

तमुषे मारुतं गणं नमस्या रमया गिरा ॥१३॥

हे ऋषिहरू हो, मरुतगण बिद्युतरूपा इतिथारले प्रकाशित हुन्छन् र महान् क्रान्तदर्शी मेधासम्पन्न पनि छन् । तौ मरुतहरूलाई हर्षदायक स्तुति र अभिवादन गर ।

अच्छ ऋषे मारुतं गणं दाना मित्रं न योषणा

दिवो वा धृष्यव ओजसा स्तुता धीभिरिष्यत ॥१४॥

हे ऋषिहरू हो, प्रिय मित्रस्ति गएभै तिमीहरू हविष्यान्न लिएर मरुतहरूका नजिक उपस्थित होओ । हे आज्ञामक बलले शत्रु जित्ने मरुतहरू हो । तिमीहरू ब्रूलोक वा अन्य लोकबाट हाम्रा यज्ञमा आओ र स्तुति ग्रहण गर

नू मन्वान एषां देवीं अच्छा न वक्षणा ।

दाना सचेत सूरिभिर्यामश्रुतेभिरज्जिभिः ॥१५॥

स्तोताहरू मरुतका स्तुति गरेपछि अन्य देवताहरूको स्तुति गर्दैनन् । ज्ञानसम्पन्न, शोभन गतिका, प्रसिद्ध र उत्तम फल प्रदायक मरुतहरूबाटै उनीहरू अभीष्ट दान पाउँछन्

प्र ये मे बन्ध्वेषु गा वोचन्त सूरयः पृश्निं वोचन्त मातरम् ।

अधा पितरमिभिण रुद्रं वोचन्त शिक्वसः ॥१६॥

जानी र सामर्थ्यशाली मरुतहरूले गाई र पृथ्वी हाम्रा यामाभै हुन् तथा वेगशाली रुद्र हाम्रा पिता हुन् भनेर आफन्तहरूलाई जानकारी दिएका छन्

सप्त मे सप्त शकिन एकमेका शता ददुः ।

यमुनायामधि श्रुतमुद्राधो गव्यं मृजे नि राधो अश्व्यं मृजे ॥१७॥

सात सात सड़छायामा एकत्र भएका सक्षम मरुतहरूले सयौँ गाई र अश्व प्रदान गरुन उनीहरूले प्रदान गरेका गाईको समूह हामी यमुना नदीका किनारमा पवित्र गराउँछौँ र अश्वरूपा धन पनि पवित्र गराउँछौँ

[सूक्त - १३]

ऋषि श्यावाश्व आत्रेय । देवता मरुतगण । छन्दः कव्यं अनुष्टुप् उष्णिग गायत्री ।

को वेद जानमेषां को वा पुरा सम्येषास मरुताम् । यद्युयुज्ज किलास्यः ॥१॥

मरुतहरूले रङ्गीबिरङ्गी मृग आफ्ना रथमा जेतका त्रेतासम्म जिनीहरूको उत्पत्तिबारे कसलाई थाहा थियो र मरुतहरूको जस्तै मुखमा को थियो र

ऐतात्रथेषु तस्थुषः कः शुश्राव कथा ययुः ।

कस्मै सभ्यः सुवासे अन्वापय इडाभिवृष्टयः सह ॥२॥

मरुतहरू रथमा बसेका छन् भन्ने कसलाई थाहा छ ? यिनहरू कसरी यत्रा गर्दछन् , यिनका रथको आवाज कसले सुनेको छ ? मित्ररूपा हितैषि, वधा गरुन मरुतगण कत यजमानका लागि धेरै अत्र लिएर ओलन्छन्

ते म आहुयं आययुरुष ह्यभिर्विभिर्मदे ।

नरो मर्या अरेपस इमान्पश्यन्निति शुहि ॥३॥

तेजस्वी सोमगन्तले हृष उत्पन्न गर्नका लागि मरुतगण हामी नजिक उपस्थित भए मरुतहरूले आफू निदोष र नेतृत्वकर्ता मानिसका हितैषि भएको कुरो जान्न आगताल उनीहरूलाई स्तुति गरुन

ये अजिजिषु ये वाशीषु स्वभानवः स्रक्षु रुक्मेषु खादिषु । श्राया रथेषु धन्वसु ।

मरुतहरू जुन दीप्तिले स्वयं अति प्रकाशमान हुन्छन् त्यो दीप्ति गजद्वारमा वायुधना सूनका द्वारमा चुराहरूमा रथमा र धनुषमा हुन्छ हामी उनीहरूलाई वन्दना गर्दछौँ

युष्माकं स्या रथौ अनु मुदे दधे मरुतो जीरवानवः । वृष्टी द्वावो यतीरिव ॥४॥

हे शीघ्र दान गर्ने मरुतहरू हो । तिमीहरू वज्रभैँ वेगपूर्वक सट्टा जान सक्ने र टाँफिमान् छौँ तिमीहरूको रथ देखेर हामी खुसी हुन्छौँ र वन्दना गर्दछौँ

आ य नरः सुदानवो वदाशुषे दिवः कोशमचुच्यवुः

वि पर्जन्यं सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति वृष्टयः ॥५॥

नेतृत्वकर्ता उत्तम दान गर्ने बानी भएका, दीप्तिमान् हविदात, यजमानका लागि निधि जम्मा गरेर राख्छन् त्यही निधि पानीको वर्षासिर् हविदातलाई बाँड्ने मरुतगण दुनैक र पृथिवीमा व्यापक जलसँग मेघभैँ सञ्चरित हुँदै वर्षा गराउँछन्

ततृदानाः सिन्धव क्षौदसा रजः प्र सस्रुर्धेनवो यथा ।

स्यन्ना अश्वा अइवाध्वनो विनोचने वि यद्वर्तन्त एन्यः ॥६॥

मेघ फुटेर गाईले दुध दिनुभैँ समुतमय जलराशि अन्तरिक्षमा फैलिन्छ त्यसले धनी सिञ्चित हुन्छ द्रुतगामी अश्वभैँ वेगपूर्वक बाटो सर्जिलो पादैँ नदीहरू बग्दछन्

आ यात मरुतो दिव आन्तरिक्षादमादुत । माव स्यात पयवतः ॥७॥

हे मरुतहरू हो ! तिमीहरू सबै दुनैकबाट, अन्तरिक्षबाट यथथा यस ओकबाट यहाँ बाओ कतै दूर देशमा नबस ।

मा वो रसानितभा कुभा क्रुमुर्मा वः सिन्धुर्नि रीरमत

मा वः परि षात्सरयुः पुरीषिण्यस्ये इत्युन्ममस्तु वः ॥८॥

हे मरुतहरू हो ! रमा अनितभा, कुभा यदि नदीहरू र वेगले बग्ने सिन्धु नदीले हामीलाई नरोकून् जलले परिपूषण सरयु नदीले हामीलाई छेकोम् हामी तिमीहरूबाट अश्व प्राप्त मुखमा रहौँ

तं वः शर्धं रथानां त्वेषं गण मारुत नव्यसीनाम् अनु प्र यन्ति वृष्टयः ॥९॥

रथको बल भएका तेजस्वी मरुतहरूबाट हामी स्तवन गर्दछौँ मरुतहरूका नव वर्षा पनि वेगपूर्वक हिँड्दछ

राश्वराश्वं व एषा त्राट्त्रातं गणङ्गणं शुशस्तिभिः । अनु क्रमेण धीतिभिः ॥११॥
हे मरुतहरू हे । हामी तिमीहरूका प्रत्येक जल समुदाय र प्रत्येक गणलाई स्तुति गर्दै अनुसरण गर्दछौं ।

कम्पा अद्य सुजाताय रातहव्याय प्र ययुः । एना यामेन मरुतः ॥१२॥
अत्र मरुतहरू यस रातबाट कुन हविदाता यत्रमान र कुन असस् मान्छेकहाँ आन्छन् ?

येन तोकाय तनयाय धान्यं बीजं वहध्वे अक्षितम् ।
असमर्थं तद्वत्तन यद् ईमहे राधो विश्वायु सौभगम् ॥१३॥
तिमीहरू जुन स्नेहायु हृदयले छोरानातिका लागि अक्षय धनधान्यको बिउ लिने गर्दछौ, त्यसै हृदयले हामीलाई पनि त्यो देओ । तिमीहरूसित हामी पूरा आयु र सौभाग्यपूर्ण ऐश्वर्यको माग गर्दछौं ।

अतीयाम निवस्तिरः स्वस्तिभिर्हिवावद्यमरावी ।
वृष्ट्वी शं योरप उन्नि भेषजं स्याम मरुतः सह ॥१४॥
हे मरुतहरू हे । हितकारी काम गरेर पापवृत्ति निनाश गर्दै आफ्ना शत्रु र शोष्य निन्दकलाई हामी पराजित गर्दै हामीलाई सम्पूर्ण शक्तिले युक्त सुख जल र दीप्तिले युक्त औषधि एवं चोटि प्राप्त होऊन् ।

सुदेवः समस्तसति सुवीरो नरो मरुतः स मर्त्यः । यं त्रायध्वे स्वाम ते ॥१५॥
हे नेतृत्वकर्ता मरुतहरू हे । तिमीहरू जसको रक्षा गर्दछौ त्यो मानिस न्यादै तेजवान्, महिमायुक्त र उत्तम पुत्रपौत्रादिले युक्त हुनेछ हामी पनि त्यस्तै अनुगृहीत होऔं ।
स्तुति भोजान्स्तुवतो अस्य यामनि रण्णावो न यवसे ।
यतः पूर्वं इव सखींस्तु द्वय गिरा गुणीहि कामिनः ॥१६॥
हे स्नेहहरू हा घाँस चर्न जाँदै गरका गाईहरूभैँ यत्रमानका यत्रमा भोजन गर्न जान लागेका मरुतहरूलाई स्तुति गर किनभने ती पहिलेदेखि नै चिनिएका प्रिय मित्रभैँ सुखदायी छन् ।
उनीहरूलाई नजिकै बोलाएर स्तुतिले प्रशंसित गर ।

[सुक्त ४४]

अधि श्यावाश्च भ्रात्रेय देवता मरुतृगण छन्द जगती त्रिष्टुप्
प्र राश्वयं माहताय स्वभानव इमां वाचमनजा पर्वतच्युते ।
धर्मस्तुभे दिव आ पृथक्चन्द्रे द्युमनश्रवसे महि नृम्यामर्चत ॥१॥
हे यजमानहरू हो । स्वयं प्रकाशित र पर्वत थर्काउने मरुतहरूका बललाई प्रशंसा गर्नका लागि प्रयोग गरका आफ्नै भनाइ सुन्दर बनाओ । अन्त्यत तेजसम्पन्न, सूर्यका रूपजस्ता दीप्तिमान् यश भएका मरुतहरूलाई याजकहरूले मतगो हविष्यान्न प्रदान गर्दै अर्चना गरुन् ।
प्र वो मरुतस्तविषा उदन्यवो वयोवृधो अश्वयुजः परिजयः ।

सं विद्युता दधति वाशति त्रितः स्वरन्त्यापोऽवना परिजयः ॥२॥
हे मरुतहरू हो । तिमीहरूको गण बलशाली संसारको पोषण मानिएको जल प्रदान गर्ने अन्न वढाउने, यशलाई रक्षामा नार्ने चारै दिशामा गमन गर्ने खालको छ । तिमी विद्युत्सित सम्मिलित भएका बेलै तीनै लोकलाई प्रकाशित गराउँछौ र गर्जना गर्दै पृथ्वीका चारै दिशामा यात्रा गरिरहने जलराशि बसाउँछौ ।

विद्युन्महसो नरो अश्मदिद्यवो वातविषो मरुतः पर्वतच्युतः ।
अब्दया चिन्मुहुरा ह्यदुनीवृतः स्तनयदमा रभसा उदोजसः ॥३॥
विजृम्भो जस्तो तेजसम्पन्न, नेतृत्वकर्ता, आयुधयुक्त द्युतिमम्पन्न, वेगवान्, पर्वत थर्काउने, वज्र प्रहार गर्ने गर्जनशक्तिले युक्त र चर बल भएका मरुतृगण बारम्बार जल प्रदान गर्नका लागि प्रकट हुन्छन् ।

व्यक्त्रुद्रा व्यहानि शिष्वसो व्यन्तरिक्षं वि रजसि धृतयः ।
वि यदज्ज्ञं अजय नाव ई यथा वि दुर्गाणि मरुतोनाह रिष्यथ ॥४॥
हे रुद्रका समर्थ पुत्र मरुतहरू हे । रतदित निरन्तर भ्रमण गरिराख्नु सवै लोकमा यात्रा गर । नदीमा नाँका चहारेभैँ विभिन्न प्रदेशमा तिमीहरू गमन गर । हे शत्रुलाई हप्काउने मरुतहरू हो हामिलाई हिसित नगर ।

तद्वीर्यं चो मरुतो महित्वन दीर्घं ततान सूर्यो न योजनम् ।

एता न यामे अगृभीतशोचिषोऽनश्वदां यज्ययातना गिरिम् । १५ ।

हे मरुतहरू हो तिमीहरूको आफ्नो दीर्घता परम्परा फिर्तागर्नु भन्ने कुरा यसमा यक्ष छरिएभैं तिमीहरूको मर्तिमा र शक्ति स्नाताहरूले परम्परा प्रचार गर्दछन्

अभ्राजि शर्धो मरुतो यदर्णसं मोषधा वृक्षं कपनेव वेधसः ।

अथ स्या नो अरमति सजोषसश्चधुरिव यन्तमनु नेषथा सुगम् ॥६॥

ह विक्षताज्जना मरुतहरू हो तिमीहरूको बल प्रशस्त उत्कर्षमा पुगेका छ भयङ्कर भौधोजस्ता निमाहरू रुखलाई पनि बटार्ने गर्दछन् हे सधैं खुसा रहने मरुतहरू हो यदुवाका भाँखोभैं मानदर्शन गराउँदै बर्चित पथमा हामीलाई हिँडाया

न स जीयते मरुतो न हन्यते न भ्रंथति न व्यथते न रिष्यति ।

नास्य राय उप दस्यन्ति नोतय श्रुषि वा यं राजानं वा सुषुदथ । १७ ।

हे मरुतहरू हो तिमीहरू गुप्त र श्रुषित न भन्ने कुरा प्रेरित गर्दछौ ती राजा वा श्रुषि कसैसित पनि पराजित हुँदैनन् र हिंसित पनि हुँदैनन् तिनलाई हानी, दुःख र बाधा पनि हुँदैन तिनको ऐश्वर्य र संरक्षण सामर्थ्य कहिल्यै नाश हुँदैन

नियुत्त्वन्तो ग्रामजितो यथा नरोऽयमणो न मरुतः कवन्धिनः ।

पिन्वन्त्युत्सं यदिनासो अस्वरव्युन्दन्ति पृथिवीं मध्वो अन्धसा ॥८॥

नियुत्त्वन्तो ग्रामजितो यथा नरोऽयमणो न मरुतः कवन्धिनः । पिन्यन्त्युत्सं यदिनासो अस्वरव्युन्दन्ति पृथिवीं मध्वो अन्धसा ॥८॥

प्रवत्वतीय पृथिवी मरुद्भ्यः प्रवत्वती द्यौर्भवति प्रयद्भ्यः ।

प्रवत्वतीः पथ्या अन्तरिक्ष्याः प्रवत्वन्तः पर्वता जीरदानवः । ९

भूमि मरुतहरूका लागि खुला बाटो जस्तै छ द्यौर्लोक वेगपूर्वक गमन गर्न मरुतहरूका लागि खुला बाटो नै हो । अन्तरिक्षका सम्पूर्ण पक्ष मरुतहरूको लागि खुला छन् मरुतहरूका लागि मध्य पनि खुला भएकोले तुरुन्त वेगमा गराउँछन्

यन्मरुतः सभरसः स्वर्णः सूर्यं उदिते मदधा दिवो नरः ।

न वोऽश्वाः श्रथयन्ताह सिम्रतः सद्यो अस्याध्वनः पारमशुन्यः । १० ।

हे मरुतहरू हो तिमीहरू एकै नाचले धरा उठाएर इत्येकलेइ त्यस्तै गर्दछौ । हे तेजस्वी नेतृत्वकर्ता मरुतहरू हो सूर्यदेव जस्तै तिमीहरू खुसी हुन्छौ । अन्तरिक्ष गमन गर्न तिमी अश्वहरू शान्तिपूर्वक तिमीहरू तीनै लोकका सबै वाटमा हिँड्छौ

असेषु व ऋष्टयः पत्सु खादयो वक्षः सु रुक्मा मरुतो रथ शुभ

अग्निभ्राजसो विद्युतो गभस्त्योः शिप्राः शीर्षसु वितता हिरण्ययीः । ११ ।

हे रथमा सजिएका मरुतहरू हो आफ्नो प्रयुक्त खड्गमा कल्लो छान्ना मुन्दर हार पारुगामा अग्निजितकै चम्किलो वज्र र टाउकामा मुनालो टोपा तिमीहरूका छन्

तं नाकमयौ अगृभीतशोचिषं रुशतिप्पल मरुतो वि धनुथ

समच्यन्त वृजनातिविषन्त यत्स्वरन्ति घोषं विततमृतायवः । १२ ।

हे वृजनाय मरुतगण यत्र गदाछेरि तिमीहरू दीप्तिमान नियन्त्र वाक्या र तेजस्वी जल धकाउँछौ तिमीहरू स रक्ता अन्न सङ्गठित गरर अति तेजसम्पन्न हुन्छौ पानी बसाउने विचारले भयङ्कर गजना गर्दै भरि पर्ने घोषणा तिमीहरू गर्दछौ

युष्मदत्तस्य मरुतो विचेतसो रायः स्याम रथोऽवयस्वतः ।

न यो युच्छति तिष्योऽयथा दिवोऽस्मे रास्त मरुतः सहस्रिणम् । १३ ।

हे विशिष्ट ज्ञानले सम्पन्न मरुतहरू हो तिमीहरूबाट दिइएका धनले हामी सम्पन्न होऔं, हामी रथ र ऐश्वर्यका धनी होऔं हे मरुतहरू हो । हामीलाई आकाशमा रहेका नक्षत्रजस्तै कहिल्यै नाश नहुने हजारौँ किसिमका धनले इषित गरायो

यूयं रयिं मरुतः स्पर्हवीरं यूयमृषिमवथ सामविप्रम् ।

यूयमर्वन्तं भरताय वाजं यूयं धत्थ राजानं क्षुष्टिमन्त ॥१४॥

हे मरुतहरू हो । हामीलाई चाहिएजति धन र सन्तान देओ तिमीहरू साम गान गर्ने विप्रलाई रक्षा गर्दछौ । तिमीहरू प्रजाको भरणपोषण गर्ने राजालाई सश्व अन्न र ऐश्वर्यले मनगो सम्पन्न गराउँछौ

तद्वो यामि द्रविणं सद्यक्तयो येना स्वर्णं ततनाम नूरिभि

इदं सु मे मरुतो हर्यता वचो यस्य तरेम तरसा शतं हिमाः ॥१५॥

हे शीघ्र रक्षा गर्ने मरुतहरू हो । तिमीहरूसित हामी त्यस्तो धन र ऐश्वर्यको माग गर्दछौ, जसलाई हामी सूर्यरश्मिजस्तैकै श्रौद्धन सकौं । हे मरुतहरू हो हाम्रो उत्तम स्तोत्र गृहण गर । हामी त्यसका बलले सय वर्षको जीवन पूर्ण उपयोग गरौं

[सूक्त - ५२]

ऋषि श्यावाश्व भारेयः । देवता मरुतृगण छन्द जगती त्रिष्टुप्

प्रयज्यवो मरुतो भ्राजदृष्ट्यो बृहदृथो दधिरे रुक्मवक्षसः ।

ईयन्त अश्वैः सुयमेषिराशुभिः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥१॥

विशेष यजनार्थ दीप्तिमान् आयुधसम्पन्न सुन्दर हरले वक्ष सजाएका मरुतृग महान् बलसम्पन्न छन् उचित रूपमा नियन्त्रण गरिएका बेगवान् अश्वमा यात्रा गर्दछन् । जल वर्षाजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ ।

स्वयं दधिध्वे तविषी यथा विद बृहन्महान्त उर्विया वि रजयथ ।

उतान्तरिक्षं ममिरे व्योजसा शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥२॥

हं मरुतहरू हो । तिमीहरू ज्ञानअनुसारको बल स्वतः धारण गर्दछौ जमिन उर्वर बनाउने तिमीहरूको सामर्थ्य अत्यन्त महान् र अत्यन्तै प्रकशमान छ तिमीहरूका वलले अन्तरिक्षलाई पूर्ण गराउँछ जल वर्षाजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ

साकं जाताः सुध्वः साकमुक्षिताः श्रिये चिदा प्रतरं वावुधुर्नरः ।

विरोकिणः सूर्यस्येव रश्मयः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥३॥

मरुतहरू सबै सँगै जन्मेका हुन् र सँगै जल बसाउँछन् सँगै बल उत्पादन र नेतृत्व गर्दछन् । अत्यन्तै राम्रो शोभाले यिनीहरूको वृद्धि हुन्छ सूर्यको रश्मिभै विशिष्ट आभाले युक्त छन् जल वर्षाजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ ।

आभूषण्यं वो मरुतो महित्वनं दिदृक्षेयं सूर्यस्येव चक्षणम् ।

उतो अस्मीं अमृतत्वे दधातन शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥४॥

हे मरुतहरू हो तिमीहरूको सूर्यदेवजन्तो सुन्दर र विशिष्ट महत्त्व स्तोत्रले विभूषित हुन्छ । हामीलाई अमरता प्रदान गर । जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ

उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः ।

न वो दस्त्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥५॥

हे जलसम्पन्न मरुतहरू हो तिमीहरू अन्तरिक्षबाट समुद्रका जललाई प्रेरित गर्दछौ र जल बसाउन शान्दछौ हे शत्रुसंहारक मरुतहरू हो । तिमीहरूका लागि गरिने स्तुति कहिल्यै नाश हुँदैन जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ ।

यदश्वन्धुषं पृषतीरयुग्ध्वं हिरण्ययान्प्रत्यत्कां अमुधवम् ।

विश्वा इत्स्मृधो मरुतो व्यस्यथ शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥६॥

हे मरुतहरू हो तिमीहरूले विभिन्न विचित्र रङ्गका अश्व रथमा नारेर मुनौलो कवच लगाएरफाँटि जा, खोज्न आउने शत्रुलाई क्षतविक्षत गराउँछौ जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कार्यमा हिँड्ने मरुतहरूका रथले उनीहरूको अनुसरण गर्दछ ।

न पर्वता न नद्यो वरन्त वो यत्राविध्वं मरुतो गच्छथेदु तत् ।

उत द्यावापृथिवी याथना परिरुधं यातामनु रथा अवृत्सत ॥७॥

हे मरुतहरू हो पर्वत र नदीहरूले तिमीहरूको बाटो नछेकून् तिमीहरू ज्ञान रच्यएका ठाउँतिर

आश्रो द्यावापृथिवीमा सर्वत्र गमनं गर। जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कायमा हिंदने मरुतहरूका रथले उनीहरूकै अनुसरण गर्दछ।

यत्पूव्यं मरुतो यच्च नूतनं यदुद्यते वसवो यच्च शस्यते।

विश्वस्य तस्य भवथा नवेदसः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥८॥

सबैमा र सबतिर रहने हे मरुतहरू हो बाहिले जेजति यज्ञ आदि अनुष्ठान गरिणु जेजति हाल भइरहेका छन् ती सबैमा भएका मन्त्रगान र स्तोत्रपाठ तिमीहरूलाई थाहा भएको छुन जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कार्यमा हिंदने मरुतहरूका रथले उनीहरूकै अनुसरण गर्दछ।

मूढत नो मरुतो मा वधिष्टनास्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्तन।

अधि स्तोत्रस्य सख्यस्य गातन शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ९।

हे मरुतहरू हो हामीलाई सुखा बनाओ आफ्ना क्रोधले नष्ट न। मुख प्रदान गर हाम्रा मित्रभावले युक्त स्तोत्र चिन जल वर्षा आदिजस्ता हितकारी कार्यमा हिंदने मरुतहरूका रथले उनीहरूकै अनुसरण गर्दछ।

यूयमस्मात्रयत वस्यो अच्छ निरंहतिभ्यो मरुतो गुणाना।

जुषध्वं नो हव्यदाति यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥१०॥

हे स्तुत्य मरुतहरू हो हामीलाई तिमीहरू पापबाट मुक्त गराओ। यज्ञको स्थानतर्फ लेजाओ हे यजनीय मरुतहरू हो हामीबाट प्रदान गरिएको हव्य आदि ग्रहण गर जसले गर्दा हामीहरू विविध ऐश्वर्यका स्वामी हुन सकौं।

[सूक्त ५६]

ऋषि श्यावाश्व त्रात्रेय देवता मरुतगण छन्द - १० - नायुहतो

अग्ने शर्धन्तमा गणं पिष्ट रुक्मेभिरज्जिभिः।

विशो अद्य मरुतामव ह्वये दिवश्चिद्रोचनादधि ॥१॥

हे अग्निदेव। दीप्तिमान् अलङ्कारले विभूषित, शत्रु महारक अरु मरुतगण र उनका प्रजालाई बोलाइदेऊ हामी देवीप्यमान दुलोकबाट उनीहरूलाई आह्वान गरौं।

यथा चिन्मन्यसे हृदा तदिन्मे जग्मुराशसः।

ये ते नेदिष्ट हवनान्यागमनान्वर्ध भीमसन्दुशः ॥२॥

हे अग्निदेव मरुतहरूका हृदयमा पूज्य मानिणभै हाम्रा सम्पत्तिहरूका कारण हाम्रा नजिकै आऊ हाम्रा यज्ञनजिकै भाउँदा विकराल स्वरूप हुने मरुतहरूलाई हवन हव्यद्वारा सेवा गर।

मौढहुभतीव पृथिवी पराहता मदन्त्येत्यस्मदा।

ऋक्षो न वो मरुतः शिमीवाँ अमो दुध्रो गौरिव भीमयुः ॥३॥

पृथ्वी प्राप्तिका निम्ति प्रभावित भएको मानिस सक्षमका परिचायक मरुतको सेना खुसी हुँदै हामीतिर आउँदै छ हे मरुतहरू हो तिमीहरू सेचनका लागि अजिनिकै समर्थ र विशिष्ट सामर्थ्यवान् छौं।

नि ये रिणन्त्योजसा वृथा गावो न दुधुरुः।

अश्मान चित्त्वयौ पर्वतं गिरिं प्र च्यावयन्ति यामभिः ॥४॥

डर लाग्दो सौँदेजस्ता मरुतहरू आफ्ना बलले मुगमतापूर्वक शत्रु चिनन्छन्। गर्जन गर्दै हिँड्ने मरुतहरू आफ्ना प्रहारले मेघलाई टुक्राटुक्रा पाउँ वर्षा गराउँछन्।

उत्तिष्ठ नूनमेषां स्तोमैः समुक्षितानाम्।

मरुतां पुरुतममपूव्यं गर्वा सर्गमिव ह्वये ॥५॥

हे मरुतहरू हो। अब उठ स्तोत्रले निश्चय पनि समृद्ध भएर केन्द्रको सबैभन्दा ठूलो अपूर्व बललाई हामी वन्दना गर्दछौं।

युङ्गध्वं ह्यारुषी रथे युङ्गध्वं रथेषु रोहितः।

युङ्गध्वं हरी अजिरा धुरि वोढह्वे वहिष्ठा धुरि वोढह्वे ॥६॥

हे मरुतहरू हो। तिमीहरू आफ्ना रथमा राता रङ्गका मृग चर्छौ, यस्तो रङ्गका मृग बाँध यथथा वेगवान्, बोक्ने कामका लागि सक्षम अश्व अश्व र ऊँच गतिका रथ भएका त्यो रथ तान्न लगाओ।

उत स्य वाज्यरुषस्तुविष्णुरिह स्म धायि दर्शतः ।

मा वो यामेषु मरुतश्चिरं करतृ तं रथेषु चोदत ॥७॥

हे मरुतहरू हो । रक्तम आभाले युक्त, दूलो शब्द गर्ने, हेर्नमा राम्रो अश्व बाँधिसकेपछि यात्रामा
डिलो नगराउने गरी त्यसलाई धपाओ

रथं नु मारुतं वयं श्रवस्युमा हुवामहे ।

आ यस्मिन्तस्थौ सुरणामि बिभ्रती सचा मरुत्सु रोदसी ॥८॥

हामी भन्ने भएको मरुतहरूका रथलाई आह्वान गर्दछौं । त्यसमा उत्तम, सुन्दर द्रव्य धारण गरेकी
मरुतहरूकी माता बसेकी हुन्छन् ।

तं वः शर्भं रथेषुधं त्वेषं पनस्युमा हुवे ।

यस्मिन्तसुजाता सुभगा महीयते सचा मरुत्सु मीढहुषी ॥९॥

मरुतहरूका रथमा विराजमान त्यस्ता तेजस्वी र स्तुत्य सङ्घ शक्तिलाई हामी आह्वान गर्दछौं, जसमा
सुजाता र सौभाग्यवतीजस्ता कल्याणकारिणी देवीहरू मरुतहरूसँगै महत्त्वपूर्ण रूपमा बसेका
हुन्छन् ।

[सुक्त - ५७]

ऋषि श्यावाश्व आत्रेय । देवता मरुतगण । छन्द - त्रिष्टुप्

आ रुद्रास इन्द्रवन्तः सजोषसो हिरण्यरथाः सुविताय गन्तन ।

इयं वो अस्मत्प्रति हर्यते मतिस्तुष्णजे न दिव उत्सा उदन्यवे ॥१॥

इन्द्रका अनुचर, समान प्रीति भएका स्वर्णिम रथमा चढ्ने, रुद्रका पुत्रजस्ता हे मरुतहरू हो ।
तिमीहरू हाम्रा यस उद्देश्यपूर्ण यज्ञमा आओ । तिमीहरूका लागि हामी बुद्धिपूर्वक स्तवन गर्दछौं । हे
तेजस्वी मरुतहरू हो तिर्खाएर पानीको खोजीमा लागेका गौतमका लागि तिमीहरूले जलको
प्रवाह प्रदान गरेभैं कृपा हामीलाई गर

वाशीमन्त ऋष्टिमन्तो मनीषिणः सुधन्वान इधुमन्तो निषङ्गिणः ।

स्वक्षाः स्थ सुरथाः पृश्निमातरः स्वायुधा मरुतो याथना शुभम् ॥२॥

हे मेधावी मरुतहरू हो । तिमीहरू बन्चरो लिएका, भाला लिएका, दह्रो धनुषबाण लिएका, ठोक्रो
भारेका, गतिला अक्षमा चढेका र बलिया हतियारले सम्पन्न छौं । हाम्रो हित गर्नका लागि तिमीहरू
आओ ।

धुनुय द्या पर्वतान्दाशुषे वसु नि वो वना जिहते यामनो भिया ।

कोपयथ पृथिवीं पृश्निमातरः शुभे यदुग्राः पृषतीरयुध्वम् ॥३॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरू अन्तरिक्षमा मेघलाई कम्पित गराओ । हविदाता यजमानलाई धन प्रदान
गर । तिमीहरू आउँदा वन पनि डरले कम्पित हुन्छ । हे मातुरुपी पृथ्वीका पुत्रहरू हो । जल वर्षा
आदि शुभ कार्यका लागि छिकेँ मृगलाई रथमा जोतेर तिमीहरू उग्र रूप धारण गर्दछौं । त्यस बेला
तिमीहरूका क्रोधले पृथ्वी पनि आत्तिन्छ

वान्तत्विषो मरुतो वर्षनिर्णिजो यमाइव सुसदृशः सुपेशसः ।

पिशङ्गाश्चा अरुणाश्चा अरेपसः प्रत्वक्षसो महिना घोरिवोरः ॥४॥

यी वीर मरुतहरू अत्यन्त तेजस्वी, वर्षाको बल छेक्ने, अग्न्याहाजस्ता, हेर्नमा राम्रा र अति गतिलो
रूप भएका छन् । यिनीहरू विभिन्न वर्णका अक्षले युक्त, निष्पाप र शत्रुविनाशक हुन् । आफ्ना
महताले यी आकाशजस्तै विस्तृत छन् ।

पुरुद्रप्सा अज्जिमन्तः सुदानवस्त्वेषसन्दृशो अनवभ्रराधसः ।

सुजातासो जनुषा रुक्मवक्षसो दिवो अर्का अमृतं नाम भेजिरे ॥५॥

मनग्रे जल बसाउने, अलङ्कारले विभूषित दानशील तेजयुक्त मूर्तिमान्, अक्षय धनले सम्पन्न
सफल जन्म पाएका, हारले गला सजाएका, पूजनीय दीप्तिमान् मरुतहरू आआफ्ना शुभ कर्मले
अमर कीर्ति पाउँछन् ।

ऋष्टयो वो मरुतो असयोरधि सह ओजो बाह्वोर्बलं हितम् ।

नृम्या शीर्षस्वायुधा रथेषु वो विश्वा वः श्रीरधि तनुषु पिपिषे ॥६॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरूले काँधमा भाला राखेका छौं । तिमीहरूका दुवै भुजामा शत्रुसित जुध्ने
बल छ । शिरमा राम्रो मुकुट र रथमा सम्पूर्ण हतियार तयार छन् । शरीर विशिष्ट कान्तिले युक्त छ

गोमदश्चावद्रथवत्सुवीर चन्द्रवद्राधो मरुतो ददा नः

प्रशस्ति नः कृणुत रुद्रियासो भक्षीय वोऽवसो दैव्यस्य ॥७॥

हे मरुतहरू हो । हामीलाई गन्ध भक्ष रथ उत्तम पुत्र र मन्त्रप्रार्थनबाट यशस्वी गर । हे रुद्रका पुत्रहरू हो । हाम्रो समृद्धि यदाभी हामी तिमीहरूको दिव्य संरक्षण प्राप्त गर्न उपभोग गरौं

हये नरो मरुतो मुहता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।

सत्यश्रुतः कवयो युवानो बृहद गिरयो बृहदुक्षमाणाः ॥८॥

हे मरुतहरू हो । हामीलाई सुखले परिपूर्ण गरऔ तिमीहरू नस्तुतक नस्तुत भन्त सम्पन्न अग्निनाशी यज्ञक भन्ना आत्मनिक ख्यातिले सम्पन्न सम्पूण सत्य भगवान्, सभैका युवा प्रचण्ड बलवान् र सर्वत्र स्तुति गर्निने खालका हो

[सूक्त १८]

ऋषि षष्ठाश्व आत्रय देवता मरुत्गण छन्दः यजुः

तमु नूनं तविषीमन्तमेषां स्तुषे गणं मारुतं नव्यसीनाम् ।

य आश्वश्चा अमवद्वहन्त उतेशिरे अमृतस्य स्वराजः ॥९॥

अलसम्पन्न, स्तुत्य मरुतहरूका हामी, निश्चय नै स्तुति गरौं । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

त्वेषं गणं तवसं खादिहस्तं धुनिव्रतं माथिनं दातिवारम्

मयोधुवो ये अभिता महस्वि वन्दस्व विप्रं तुविराधस्ते ॥१०॥

हे ज्ञानी पुरुषहरू हो । तिम्रो बलसम्पन्न हात्मा नुरा यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

आ वो यन्तुववाहासो अद्य वृष्टि ये विश्वे मरुतो जूनाः

अयं यो अग्निमरुतः समिद्ध एतं जुषध्व कवयो युवन् ॥११॥

अश्वका प्रकृष्ट जलवाह अग्नि गने सर्व मरुतहरू हामी, यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

यूयं राजानमियं जनाय विभ्वतष्ट जनयथा यजन्

युष्मदेति मुष्टिहा बाहुजुतो युष्मत्सदश्चो मरुत सुतन् ॥१२॥

हे यज्ञ गर्ने योग्य मरुतहरू हो । तिम्रो हस्तले दुनियाको यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

आ इवेदचरमा अहेव प्रप्र जायन्ते अकवा महोधि

पूशने पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतं ॥१३॥

आइयाका गजजस्ता सर्व मरुतहरू एकै नासका यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

यत्प्रायासिष्ट पृषतीभिरश्वैर्विपुविभिर्मरुतो रथेभिः

क्षोदन्त आपो रिणहे वनान्यवोस्त्रियो वृषभः ॥१४॥

हे मरुतहरू हो । छिके अश्व र बलिया पाइया यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

प्रथिष्ट यामन्युधिषी चिदेषां भतेव गर्भं स्वनिच्छवे धु

वातान्हाश्वान्युधायुयुषे वर्षं स्वेदं चक्रिरे रुद्रियसः ॥१५॥

मरुतहरू आइया पृथ्वी उर्वर हुन्छ । पतिद्वारा यो अश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः । यो अश्व आश्वका अमवद्वहन्त अमृतस्य स्वराजः ।

हये नरो मरुते मुठता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।

सत्यश्रुतः कवयो युवानोबृहद् गिरयो बृहदुक्षमाणाः ॥८॥

हे मरुतहरू हो । हामीलाई सुखले परिपूर्ण गराओ । तिमीहरू नेतृत्वकर्ता प्रशस्त धनले सम्पन्न, भविताशी, सत्यका ज्ञाता, सत्य यशले सम्पन्न, अत्यन्त ज्ञान सम्पन्न, मर्धका युवा प्रशस्त बलवान् र सर्वत्र स्तुति गरिने हो

[सूक्त - ५९]

ऋषि - श्यावाश्व आत्रेय, देवता मरुताण छन्द जगती त्रिष्टुप्

प्र वः स्पडक्रन्तस्तुविताय दावनेऽर्चा दिवे प्र पृथिव्या ऋतं भरे ।

उक्षन्ते अश्वान्तरुन्त आ रजोऽनु स्वं भानु श्रथयन्ते अर्णवैः ॥९॥

हे मरुतहरू हो । आफ्नो कल्याणका लागि हविदाता यजमान यजन कर्म प्रारम्भ गर्दै छन् हे याजकहरू हो । तिमीहरू द्युलोकको पूजा गर । हामी पृथ्वीमाताका लागि स्त्रोत्र गार्दैछौं मरुतहरू आफ्ना अश्व प्रेरित गर्दै अन्तरिक्षमा परसम्म यात्रा गर्छन् । उनीहरू आफ्ना तेजले मेघको विद्युत् विस्तृत गराउँछन्

अमादेर्षा भियसा भूमिरेजति नौर्न पूर्णा क्षरति व्यथिर्यती ।

दूदुशो ये चितयन्त एमभिरन्तर्हि विदधे येतिरे नः ॥१०॥

मानिसले भरिएको नौका नदीका बीचमा हलपलिएभै मरुतहरूका बलले भयभीत पृथ्वी काँपेछ । मरुतहरू टाढा देखिने भए पनि यिनको गति थाहा पाइन्छ । यी नेतृत्वकर्ता मरुतहरू अन्तरिक्षका माभन्मा अधिक हव्य ग्रहण गर्ने प्रयास गर्दछन्

गवामिव श्रियसे शृङ्गमुत्तमं सूर्यो न चक्षु रजसो विसर्जने ।

अत्या इव सुध्वंश्चारवः स्थन मर्या इव श्रियसे चेत्ता नरः ॥११॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरू गाईका सिङजस्तै सुन्दर गहना शिरमा लगाउँछौं अन्धकार हटाउने सूर्यको रश्मिजस्तै तिमीहरू किरण छर्दछौ । द्रुतगामी अश्वजस्तै वेगवान् र उत्तम आभले युक्त भए दर्शनीय छौ । तिमीहरू मानिसभै यज्ञ कर्मका ज्ञाता हो ।

को वो महान्ति महतामुदशनवत्कस्काव्या मरुतः को ह पोस्या ।

युयं ह भूमिं किरणं न रेजथ प्र यद्भरध्वे सुविताय दावने ॥१२॥

हे मरुतहरू हो तिमीहरूको अस्तो महत्त्व कसको होला । तिमीहरूका लागि कसले स्तोत्र रचना गर्न सक्ला ? को तिमीहरूजस्तो पोषण सामर्थ्यले सम्पन्न होला । हे मरुतहरू हो तिमीहरू असल हविदाता यजमानका हविष्यन्नले परिपूर्ण भएपछि वर्षा गराएर किरणले भै धर्तीलाई थर्काउँछौ

अक्षाहवेदरुषासः सबन्धवः शूराइव प्रमुधः प्रोत युयुधुः ।

मर्याइव सुवृधो वावृधुर्नरः सूर्यस्य चक्षुः प्र भिनन्ति वृष्टिभिः ॥१३॥

मरुतहरू अश्वजस्तै तेजस्वी छन् । दाजुभाइजस्तै प्रीतिपूर्ण र संयुक्त छन् । विशिष्ट योद्धा वीरभै वर्षा आदि कामसित घमासान लाडाई गर्दछन् । मानिसजस्तै यी मरुतहरू राम्रै बद्ध्दछन् । यिनीहरू वर्षा गराएर सूर्यको तेज पनि मधुरो पारिदिन्छन्

ते अन्येष्ठा अकनिष्ठस उद्भिदोऽमध्यामासो महसा वि वावृधुः ।

सुजातासो जनुषा पुशिनमातरो दिवो मर्या आ नो अच्छा जिगातन ॥१४॥

मरुतहरूमा कुनै जेतोकान्छो वा माहिलोसाँहिलो छैनन् । सबै उत्तिकै तेजसम्पन्न छन् यिनले मेघ फोर्दछन् । यिनीहरू शुभ साइतमा जन्मेका हुन् मातारूपी पृथ्वीका पुत्रहरू र मानवका हतैपि यिनै हुन् । यस्ता दीप्तिमान् मरुतहरू हामीतिर आऊन्

वयो न ये श्रेणीः पशुर्योजसान्तान्दिवो बृहतः सानुनस्परी ।

अथास एषामुभये यथा विदुः प्र पर्वतस्य नभनूरचुच्यवुः ॥१५॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरू लहैरै उड्ने चराभै एकसमान रूपमा मिलेर बलपूर्वक भाकाशको सीमासम्म र विस्तृत पर्वतका टाकुरासम्म यात्रा गर्दछौ तिमीहरूका अश्वले मेघ दुब्याएर वर्षा गराउँछ । तिमीहरूका कर्म देवता र मानिस सबैले जानेका छन्

मिमातु द्यौरदितिर्वीर्ये नः सं दानुचित्रा उषसो यतन्ताम् ।

आचुच्युर्बुद्धिर्व्यं कशमेत ऋषे रुद्रस्य मरुतो गृणानः ॥८॥

द्युलोक र पृथिवी हाम्रो पोषणका लागि सलग्न रहन् । विविध किसिमको दान दिने उषादेवी हाम्रो हितका निम्ति प्रयास गरन् हे ऋषिहरू हो यी रुद्रपुत्र मरुतहरू तिम्रा स्तुतिले प्रसन्न भएर जलको वर्षा गर्दछन्

[सूक्त ५०]

ऋषि श्यावाश्व भर्तृत्रेय । देवता मरुत । छन्द जगती त्रिष्टुप् ।

ईदं अग्निं स्ववसं नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयत्कृतं नः ।

रथैरिव प्र भरे वाजयद्भिः प्रदक्षिणिमरुतां स्तोममृध्दाम् ॥९॥

हामी श्यावाश्व ऋषि यस यज्ञमा राम्रो रक्षा गर्ने अग्निदेवलाई स्तोत्रले सम्स्कारपूर्वक स्तुति गर्दछौं । उनी हामीसित खुसी भएर स्तुति आदि कर्महरू गान्छन् । तत्कालमै पुग्ने रथजस्तो हामी पनि स्तोत्रले रुचाएको अन्न आदिबाट सम्पन्न होऔं । प्रदक्षिणाका साथै हामी मरुतहरूको स्तोत्रपाठ गरेर उन्नति गरौं ।

आ ये तस्थुः पृषतीषु श्रुतासु सुखेषु रुद्रा मरुतो रथेषु ।

वना चिदुग्रा जिहते नि वो भिया पृथिवी चिद्रेजते पर्वतश्च ॥१॥

हे रुद्रपुत्र मरुतहरू हो तिमीहरू छिर्क अश्वले युक्त प्रसिद्ध र नुनजस्तो रथमा बस्दछौं । त्यस बेला तिमीहरूका डरले वन पनि काम्न थाल्दछ । मेघको कम्पनका साथै पृथ्वी पनि काम्दछ ।

पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चित्सानु रजतं स्वने वः ।

यत्क्रोडय मरुत ऋष्टिन्मन्त आपहव सध्रयञ्चो ध्रुवध्वे ॥२॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरूले गरेका भीषण शब्दले अत्यन्त पुनः विशाल पर्वतहरू पनि डरले काम्न थाल्दछन् । द्युलोकको शिखर पनि काम्दछ । हे मरुतहरू तिम्रो विशिष्ट हतियार लिएर जब तिमीहरू क्रीडा गर्दछौं त्यस बेला मेघको हुलजस्तै भएर विशेष ऋष्टि मन्त्रले दाँड्छौं ।

वराइवेद्रेवतासो हिरण्यैरभि स्वधाभिस्तन्वः पिपिश्रे ।

श्रिये श्रेयांसस्तवसो रथेषु सत्रा महासि चक्रिरे तनुषु ॥३॥

धनी दुलाहाले गहना लगाएर शरीर सजाएभैं मरुतहरू स्वर्ण रतनहरू जलले आफ्नो शरीर शोभायुक्त सँगार्दछन् । हितकारी र बलशाली मरुतहरू रथमा सत्रा महासि चक्रिरे आफ्ना शरीरमा तज धारण गर्दछन्

अज्येष्ठासो अकनिष्ठास एते सं भ्रातरो वावुधुः सौभगाय ।

युवा पिता स्वपा रुद्र एषां सुदुषा पृश्निः सुदिना मरुद्भ्यः ॥४॥

मरुतहरूमा कुनै जेठोकाँछो छैनन्, न त माउलसौँहलो नै कुनै । तिनीहरू दानुभाइको भएले संयुक्त छन् । सौभाग्य प्राप्तिका लागि यी निरन्तर प्रयत्नशाली छन् । मरुतहरूको पिता रुद्र हुन् । मरुतहरूको माता पृथिवी दाहन योग्य छन् । निम्न मरुतहरूको लागि उत्तम दिनको निर्माण गर्दछन् ।

यदुत्तमे मरुतो मध्यमे वा यद्वावमे सुभगासो दिवि ष

अतो नो रुद्रा उत वा न्वप स्याग्ने विताद्धविषो यद्यजामः ॥५॥

हे सौभाग्यशाली मरुतहरू हा तिमीहरू सबै द्युलोकको उपरिल्लो भाग मध्यम भाग या तल्लो भागमा अवस्थित हुन्छौं । हे शत्रुसंहारक मरुतहरू हो । तिमीहरू यी तीन भागमा हाम्रो रक्षा गर्नका लागि आओ । हे अग्निदेव । हामीले ब्रोलाएको सुन ।

अग्निश्च यन्मरुतो विश्ववेदसो दिवो वहध्व उत्तरादधि षुभिः ।

ते मन्दसाना धुनयो रिशादसो वाम धत्त यजमानाय सुवृते ॥६॥

हे सर्वज्ञ मरुतहरू हो । अग्निदेवसँग द्युलोकको उपरिल्लो भागमा विराजमान भएर यस सोमयागमा आओ । सोमयानले हर्षित भएर हाम्रो शत्रु हर्काओ । उत्तम समाप्त गर र सोमयाग गर्ने यजमानका लागि इच्छा लाग्दो धन प्रदान गर ।

अग्ने मरुद्भिः शुभयद्भिर्नृक्वभिः सोमं पिब मन्दसानो गणश्रिभिः ।
पावकेभिर्विश्वमिन्देभिरामुभिर्वैश्वानरं प्रविवा केतुना सजुः ॥८॥

१. मन्दसूय विश्वका नियन्ता भग्नदेव । तिमी आपना तेजस्वी ज्वालाके युक्त भएर अत्यन्त शोभनीय, तेजले युक्त, गणको आश्रय लिएर रहन्छी । तिमी पवित्रकर्ता हो सबैलाई सन्तुष्ट गराउँछी, आयु बढाउँछी । मरुतहरूसँगै सोमपान गरेर खुसो होऊ ।

[सूक्त : ५१]

अपि श्यावाश्व आत्रेय देवता मरुत्गण छन्द गायत्री अनुष्टुप् मतोबृहती

के छा नरः श्रेष्ठमतमा य एकएक आयय । परमस्याः परवतः ॥९॥

हे असल नेतृत्वकर्ता ! तिमीहरू को हो र किन अत्यन्त टाढादेखि आकाश मागबाट यहाँ आउँछी ?

उप १ योऽश्वाः क्वाऽ भीशवः कथं शेक कथा यय । पृष्ठे सदो नसौर्यमः ॥१०॥

हे मरुतहरू हो ! तिमीहरूको अश्व कहाँ छ ? त्यसको लगाम कहाँ छ ? कमरी जान सक्छ र जान्छ ? त्यसको पिठ्युको काठी र नाकमा लगाइएका डोरा कहाँ छन् ?

अधने चोद एषा वि सक्थानि नरो यमुः । पुत्रकृषे न जनयः ॥११॥

सधामने मरुतहरूले घोडाका तिरामा चायुकले हानेपछि सुत्केरी हुँदै गरेका आइमाईले भैं तिघ्रा फेलाउँदै यिनीहरू कुदछन् ।

परा वीरास एतन मर्यासो भद्रजानयः । अग्नितापो यथास्थः ॥१२॥

हे वीर मरुतहरू हो तिमीहरू मानिसका हितैषि हो र कल्याणकारी रूपमा जन्मएका हुनाले अग्निको तापजस्तै तेजोमय छी । तिमीहरू जुन रूपमा छी, उसै रूपमा आओ !

सन्तसाश्व्यं पशुभुतं गव्यं शतावयम् । श्यावाश्वस्तुताय या दोर्वीरयोपबबृहत् ।

श्यावाश्वले स्तुति गरिएका ती वीरहरूलाई अभिवादन गर्नेका लागि तन्त राजाकी रानी शशीयसी देवीले आफ्ना हात उचालिन् र उनले श्यानश्वलाई अश्व गाई र सय वटा भेडा प्रदान गरिन् ।

उत त्वा स्त्री शशीयसी पुंसो भवति क्लृप्सी । अदेवत्रादराधसः ॥१३॥

देवताको उपासना नगर्ने र धन दान नगर्नेका तुलनामा शशीयसी ज्वादै ठक्क छिन् ।

वि या जानाति जसुरि वि तुष्यन्त वि कामिनम् । देवत्रा कृणुते मनः ॥१४॥

शशीयसी देवी दुःखीलाई चिन्दछिन्, तिर्खाएकालाई चिन्दछिन्, धनको खोजीमा रहेकालाई जान्दछिन् र सधैंभरि देवताको पूजामा मन लगाउँछिन् ।

उत या नेमो अस्तुतः पुर्मा इति ब्रूवे पणिः । स वैरदेय इत्समः ॥१५॥

शशीयसी देवीका अर्द्धाङ्ग पुरुषस्वरूप तन्तको स्तुति गरेर पनि हामी स्तुति नै राम्रो भएन भन्दछौ । किनभने उनी दान गर्ने बेलामा सधैं समान व्यवहार गर्दछन् ।

उत मेऽस्पद्यवतिर्ममन्दुषी प्रति श्यावाय वर्तनिम् ।

वि रोहिता पुरुमीदृशाय येमतुर्विप्राय दीर्घयशसे ॥१६॥

सधैं खुसी रहन युवती शशीयसीले श्यावाश्वलाई मार्गदर्शन गराइन् । शशीयसीका राता अश्वले बहुप्रशंसित, महान्, यशस्वी विप्राका मार्गतिर वहन गर्दछन् ।

यो मे येननां शतं वैददधिर्यथा ददत् । तन्तइव मेहना ॥१७॥

विवदधका पुत्रले पनि हामीलाई तन्तले जस्तै सय गाई र तेजस्वी घन प्रदान गरे ।

य ई वहन्त आशुभिः पिबन्तो मदिरं मधु । अत्र श्रवांसि दधिर ॥१८॥

मरुतहरू द्रुत्तरगामी अश्वमा चढेर अत्यन्त हर्षप्रद मधुर सोमपान गर्नका लागि भाउँछन् र हामीलाई विपुल अन्न प्रदान गर्दछन् ।

येषां श्रियाधि रोदसी विभ्राजन्ते रथेष्वा । दिवि रुक्मइवोपरि ॥१९॥

मरुतहरूको शोभा द्यावापृथिवी व्याप्त बनेका छन् । तिनीहरू आकाशको माथिल्लो भागमा प्रकाशमान सूर्यदेवजस्तै रथमा विशिष्ट रूपले आभा विस्तार गर्दै छन् ।

युवा स मरुतो गणस्त्वैपरथो अनेद्यः । शुभयावाप्रतिष्कृतः ॥२०॥

नरुतहरूको तनुद्वय सधैं तरुण र अतिन्दनीय छ । यी तेजस्वी रथमा विराजमान भएर वर्षा आदि शुभ कार्यका निमित्त निःबाध गतिले गमन गर्दछन् ।

को वेद नूनमेवां यत्रा मदन्ति धृतयः । ऋतजाता अरेपसः ॥१४॥
यज्ञ आदि कर्मघाट उत्पन्न भएका गी शत्रु ४ कर्मन मरुतहरू पापरहित छन् । यो जहाँ खुनले छुन नसकेको छ ।

यूय मर्ते विपन्यवः प्रणेतर इत्था धिया । श्रोतारो यामहुतिषु ॥१५॥
हे मर्त्य लोग मरुतहरू हो । तिमीहरू मानिसका लागि राम्रो नेता हो । मानिसले ब्रह्मपूजा गर्ने भएकाले मर्त्य तिमीहरू बाँडे भएछ ।

ते नो वसूनि काम्या पुरुशन्द्रा रिशादसः । आ यजियासो ववृत्तन ॥१६॥
विभिन्न किरासहरूको उज्याला धनको स्वामं शत्रुमरुतको पूजनीय है मरुतहरू हो । हाम्रो लाल चान्दलेन धन गाँद प्रदान गर ।

एत मे स्तोममूर्ध्ये दार्भ्याय परा वह । गिरो देवि रथीरिव ॥१७॥
हे रथीरवी । हाम्रो स्तोत्ररूपी दार्भ्याय मरुतहरूको निमित्त उक्ते गरी तउन गर । जसरी कुनै रथी आफ्ना शत्रुबाट रक्षाप्राप्त गर्छ ।

उत मे वोचतादिनि सुतसोमे रथवीतौ । न कामो अप वेति मे ॥१८॥
न रात्रिदेवा । रथवीतले मेरो सोमयज्ञमा हाम्रो कामना विफल भएन भन्ने मेरा वचन उनलाई भन्दैछु ।

एष क्षेति रथवीतिर्मघवा गोमतीरनु । पर्वतेष्वपश्रितः ॥१९॥
धनवान् रथवीतिका निवास गर्नुको नदीको किनारमा र पर्वतमा पनि छ ।

[सूक्त ५५]

ऋषि भुजवित् । अयं देवता मित्रावरुण छन्द त्रिष्टुप्
ऋतेन ऋतमपिहितं ध्रुव वां सूर्यस्य यत्र विमुचन्त्यश्चान् ।
दश शता सह तस्थुस्तदेक देवानां श्रेष्ठं वपुषामपश्यम् ॥१॥
हे मित्रावरुण । तिमीहरू मर्त्यको चट्टा बाध्य स्थान छ र त्यहाँ सूर्यदेवले अश्व पृकार्छन् । सूर्यदेव मर्त्य र यज्ञरूपी सन्तमा बाध्य छन् । तिनीसँग हजारौं मर्त्यहरूमा अश्व छन् । त्यस्ता सुन्दर रूप भएका देवताका सान्त्वयको हाम्रो दर्शन गर्नु ।

तस्य वा मित्रावरुणा महित्वमीमां तस्थुषीरहभिर्दुदुहे ।
विक्षाः पिन्वथः स्वसरस्य धेना अनु वामेकः पविरा ववर्त ॥२॥
हे मित्रावरुण । तिमीहरू दुवैको महत्त्व अनन्त । सिद्ध ६ । निरन्तर भ्रमणशील सूर्यदेवसँगै तिमीहरूमध्ये एकले दिनको उज्यातामा स्वावरको रस दोहन गर्दछ । छुट्टिगर्ने सूर्यदेवको प्रकाश तिमीहरू स्वयं गढाउँछो । तिमीहरूमध्ये एकको चर सधैं गतिशील रहन्छ ।

अधारयतं पृथिवीमुत द्या मित्रराजाना वरुणा महोभिः ।
वर्धयतमोषधीः पिन्वत गा अव वृष्टिं सृजतं जीरदान् ॥३॥
हे उत्पन्नमान मित्रावरुण । तिमीहरू आफ्नो वज्रले द्यावापृथिवी धारण गर्दछो । हे शक्ति शानकर्ता देवताहरू हो । तिमीहरू बाधधर र गाढा यन्त्रहरू हो । तिमीहरूले हाम्रा लागि वर्षा प्रवाहित गर्नुपर्दछ ।

आ वामश्वासः सुयुजो वहन्तु यतरश्मय उप यन्त्वर्वाक्
धृतस्य निर्णिगनु वर्तते वामुप सिन्धवः प्रदिवि क्षरन्ति ॥ ४ ॥
हे दीप्तिजनक मित्रावरुण । तिमीहरू आफ्नो वज्रले द्यावापृथिवी धारण गर्दछो । हे शक्ति शानकर्ता देवताहरू हो । तिमीहरू बाधधर र गाढा यन्त्रहरू हो । तिमीहरूले हाम्रा लागि वर्षा प्रवाहित गर्नुपर्दछ ।

अनु धुताममति वर्धयुर्वी बर्हिरेव यजुषा रक्षमाणा ।
नमस्त्वन्ता धृतवक्षाधि गते मित्रासाधे वरुणेडास्वन्त ॥५॥
हे वनममम मित्रावरुण । तिमीहरू दुवैको शक्ति अनन्त । हे वनममम मित्रावरुण । तिमीहरू दुवैको शक्ति अनन्त । हे वनममम मित्रावरुण । तिमीहरू दुवैको शक्ति अनन्त ।

अत्रविहस्ता सुकृते परस्या य त्रासाथे वरुणोडास्वन्तः ।

राजानां क्षत्रमहणीयमाना सहस्रस्थूणा विभूषः सह द्वौ ॥६॥

हे मित्र न वरुणदेव 'तमीहरू' दुवै सिपालु, भद्रुश्य रक्षक र हिंसाविरोधी हो । हे तेजस्वीहरू हो तिमीहरू दुवै उत्तम कर्म गर्ने यजमानका यज्ञमा उसको रक्षा गर्दछौ र त्यस यजमानलाई धनले भरिएको हजारौं खम्बामा ठडिएको घर पनि प्रदान गर्दछौ ।

हिरण्यनिर्णिगयो अस्य स्थूणा वि भाजते दिव्यं क्षाजनीव ।

भद्रे क्षेत्रे निमिता तिल्वले वा सनेम मध्वो अधिगत्यस्य ॥७॥

मित्र र वरुणदेवको रथ स्वर्णमय छ । रथका स्तम्भ पनि स्वर्णमय छन् । यस रथले आकाशमा बिजुलीको जस्तै विशिष्ट आभा छर्दछ । यस रथका कल्याणकारी स्थानमा रस्ले भरिएको भाँडो राखिएको छ । हाम्रा यस रथमा राखेको मधुर रस प्राप्त गर्ने

हिरण्यरूपमवसो व्युष्टावयः स्थूणमुदिता सूर्यस्य ।

आ रोहथो वरुण मित्र गतमतश्चक्षाये अतिरिति दिति च ॥८॥

हे मित्र र वरुणदेवहरू हो । उषा प्रकट भएर सूर्यदेव उदाएपछि तिमीहरू सुर्नेला स्तम्भ भएका रथमा आराहण गरेर त्यसै रथबाट पृथ्वी र यहाँका प्राणीहरू हेर्दछौ ।

बद्धहिष्ठं नारिविधे सुदान् अच्छिन्नं शर्म भुवनस्य गोपा ।

तेन नो मित्रावरुणावविष्टं सिंहासन्तो जिगीवांसः स्याम ॥९॥

हे उत्तम दानशील लोकरक्षक मित्र र वरुणदेव । अत्यन्त विशाल आघातमुक्त र अखण्डित घरमा हामीले रथ गर हाम्रा चाहिँका धन प्राप्त गरेर शत्रुविजय गर्ने ।

[सूक्त ४३]

ऋषि ऋचनानां आत्रेय देवता मित्रावरुण छन्द जगते ।

यत्तस्य गोपावधि तिष्ठथो रथ सत्यभर्माणा परमे व्योमनि

यमत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमपिन्यन्ते दिवः ॥१॥

हे जलका रक्षक, सत्य धर्मका पालक मित्र र वरुणदेव । तिमीहरू दुवै हाम्रा यज्ञमा याउनका लागि परम आकाशमा रथमा बद्धछौ । तिमीहरू दुवैले यज्ञमा यजमानको रक्षा गर्दछौ र उमलाई आकाशबाट मधुर जलको वर्षा गरेर स्वस्थ गराउँछौ ।

सम्राजावस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदधे स्वर्दुश ।

वृष्टिं वा राधो अमृतत्वामीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्यवः ॥२॥

हे स्वर्गका द्रष्टा मित्र र वरुणदेव । तिमीहरू दुवै यस लोकका सम्राट् हो र यज्ञमा दीप्तिमान हुन्छौ । तिमीहरू दुवैमित हामी शत्रुहरू तथा, एश्वर्य र अमरता पाउँदछौ । तिमीहरूका प्रकाशमान किरणहरू आकाश र पृथ्वीमा विचरण गर्दछन् ।

सम्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या मित्रावरुणा विचर्षणी ।

चित्रेभिरध्रेहप तिष्ठथो रव द्या वर्षयथो असुरस्य मायया । ३॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू दुवै अत्यन्त प्रकाशमान उग्र वलमय र वर्षा गराउन हो । तिमीहरू हुल्के र शक्तिशालकका स्थिति र विशिष्ट रूपका द्रष्टा हो । विलक्षण मधका साथ तिमीहरू गर्जनशील भएर आकाशबाट छे जग्मा धरिङ्कर गल्ले कुशलतापूर्वक तिमीहरू हुल्केबाट वर्षा गराउँछौ ।

मया वा मित्रावरुणा दिवि श्रिता सूर्यो ज्योतिश्चरति चित्रमायुधम् ।

तमध्रेण वृष्ट्या गृह्यथो दिवि पर्जन्य द्रप्सा मधुमन्त ईरते ॥४॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू दुवैको प्रभाव हुल्केमा अतिशय छ र त्यसबाट सूर्यदेवको दिव्यता र अमरता प्रकाश गर्दै गर्दछ । तिमीहरू दुवै सूर्यदेवलाई वर्षणशील मेघले छेपिन्छन् । हे पञ्चनन । तिमी देवताहरूबाट प्रेरित छौ र तिनी कारण मधुर जलराशि तल भर्दछ ।

रथ युज्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गविष्टिषु ।

रजोसि चित्रा वि चरन्ति तन्यवो दिवः सम्राजा पयसा न उक्षतम् ॥५॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । युद्धमा जन हराउन चारले भैं आवागन्ने रथ सम्राजो । उमै किसिमले मरुदण्ड । तिमीहरूमित प्रेरित हुन्छन् । पयसा न न मरुदण्ड रथ त्याग पाउँदछन् । आकाशमा

निवास गर्ने मरुतहरू विविध लोकमा वषा गर्नका लागि घुम्छन् । हे अत्यन्त प्रकाशक देवता हो मरुतहरूका सहायताले तिमीहरू उत्तम जलको वर्षा गरेर हामीलाई सेचन गर ।

वाचं सु मित्रावरुणाविशवतीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।

अभ्रा वसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम् ॥६॥

हे मित्र र वरुणदेव हो तिमीहरूको कारण मेध अन्न उत्पादन गर्छ र तजोमयी विचित्र खालको गर्जनयुक्त बोली बोल्छ । मरुतहरू आफ्ना सामर्थ्यले मेघलाई रात्ररी फिँजाउँछन् तिमीहरू देवी अरुणिम र निर्मल आकाशबाट वर्षा गराउँछौ ।

धर्मणा मित्रावरुणा विपश्चिता व्रता रक्षेथे असुरस्य मायया ।

ऋतेन विश्वं भुवनं वि राजथः सूर्यमा धत्थो दिवि चित्र्य रथम् ॥७॥

हे मेधावान् मित्र र वरुण तिमीहरू दुवै संसारको हित गर्ने वर्षाले यज्ञको नियम रक्षा गर्दछौ जल वर्षा गराउने मेघका सामर्थ्यले तिमीहरू यज्ञबाट सम्पूर्ण लोकलाई नै विशेष प्रकाशित गराउँछौ तिमीहरू पूजनीय र वेगवान् सूर्यदेवलाई धुलोकमा स्थापित गर्दछौ ।

[सूक्त ६४]

ऋषि - अर्चनाना भात्रेय । देवता मित्रावरुण । छन्द अनुष्टुप् पङ्क्ति

वरुण वो रिशादसमृचा मित्रं हवामहे । परि व्रजेव बाह्वोजगन्वासा स्वर्णरम् ॥

अरनमा गाई हिँड्छौ सर्वत्र गमनशील मित्र र वरुणलाई हामी ऋच्छा आह्वान गर्दछौ यी मित्र र वरुणदेव आफ्ना सामर्थ्यले सर्वत्र पुग्छन् । स्वर्णधन प्रदान गर्ने विनम्र शत्रुको विनाश गर्दछन्

ता बाहवा सुचेतुना प्र यन्तमस्मा अर्चते ।

शेवं हि जार्यं वा विश्वासु क्षासु जोगुवे ॥२॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । हामीहरू उत्साहपूर्ण मनले पूजन गर्दछौ हाम्रास्ता पूजकलाई तिमीहरू दुवै हात खोलेर प्रशस्त मात्रामा सुख प्रदान गर तिमीहरूको प्रशम्भाका गीत हामी सर्वैसित गर्नेछौ

यद्भूनमश्यां गतिं मित्रस्य याषां पथा । अस्य प्रियस्य शर्मण्यहिसानस्य सश्चिरे ।

हामी मित्रदेवका मार्गमा अनुगमन गर्दै निश्चित गति प्राप्त गरौ हाम्रो मित्र र अहिमक मित्रदेवको सुख हामीलाई प्राप्त होस्

युवाभ्यां मित्रावरुणोपमं धेयामृचा । यद्ध क्षये मघोनां स्तोतृणा च स्पृधसे ४।

हे मित्र र वरुणदेव हो हामी तिमी त्थो धन प्राप्त गरौ जुन धनी स्तोत्रकार घरमा आपसी द्वन्द्वको विड बनेको हुन्छ

आ नो मित्र सुदीतिभिर्वरुणश्च सधस्थ आ ।

स्वे क्षये मघोनां सखीनां च वृधसे ॥५॥

हे मित्र र वरुणदेव हो तिमीहरू दुवै उत्तम नेजले युक्त भएर हाम्रा घरमा आओ । तिमीहरू निश्चित नै आओ र धनी मित्रलाई सम्पुष्टिसम्पन्न बनाओ

युवं नो येषु वरुण क्षत्रं बृहच्च बिभृथः ।

उर णो वाजसातये कृतं राये स्वस्तये ॥६॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू यज्ञमा जुन अत्यन्त व्यापक बल धारण गर्दछौ, त्यस बलले हाम्रो अन्न, धन र कल्याणमा वृद्धि गर

उच्छन्त्या मे यजता देवक्षत्रे रुशद्गवि ।

सुतं सोमं न हस्तिभिरा पडभिर्धवतं नरा विभ्रतावर्चनानसम् ॥७॥

हे मित्र र वरुणदेव हो तिमीहरू नेतृत्वकर्ता र पूजनीय छौ उषाकालमा स्वर्णिम रश्मि प्रकाशित हुँदाखेरि दुवै हतमा धन धारण गराउँछौ । यज्ञमा हामीबाट पेलेर तयार पारिएको सोम ग्रहण गर्नका लागि तिमीहरू ग्राह्यरूपी हात र चक्ररूपी मोडा भएका रथले कुदेर आओ ।

[सूक्त - ६५]

ऋषि - रातहव्य आत्रेय । देवता - मित्रावरुण । छन्द - अनुष्टुप् पङ्क्ति ।

यश्चिकेत स सुक्रतुर्देवत्रा स ब्रवीतु नः ।

वरुणो यस्य दर्शतो मित्रो वा वनते गिरः ॥१॥

स्तोत्राले देवताहरूमध्ये मित्र र वरुणदेवको स्तुति गर्न जान्दछन् र उत्तम कर्म गर्दै स्तुति गर्दछन् । देवताहरू उनको स्तुति ग्रहण गर्दछन् । त्यस्ता स्तोत्राले हामीलाई सिक्काऊन् ।

ता हि श्रेष्ठयज्वसा राजाना पीर्यश्रुत्तमा ।

ता सत्सती ऋतावृध ऋतावाना जनेजने ॥२॥

मित्र र वरुणदेव मनगरे तेजसम्पन्न अधिष्ठाताका रूप हुन् र यिनको प्रदेशबाट पनि आह्वान सुन्दछन् । सन्त्यशील यजमानका अधिपति, यज्ञलाई बढाउने भिनीहरू प्रत्येक मानिसमा सत्यको स्थापना गराउँछन् ।

ता वामियानोऽवसे पूर्वा उप हुवे सचा

स्वधासः सु चेतुना वार्जो अधि प्र दावने ॥३॥

पुरातन, उत्तम ज्ञानसम्पन्न हे मित्रावरुणदेव हो ! तिमीहरूका सम्मुख उपस्थित भएर हामी आफ्नो रक्षाका लागि स्तुति गर्दछौं । उत्तम अश्वका स्वामी तिमीहरूलाई हामी अन्न दानका लागि उत्कृष्ट स्तुति गर्दछौं ।

मित्रो अहोश्चिदादुरु क्षयाय गातु वनते ।

मित्रस्य हि प्रतुर्वतः सुमतिरस्ति विधतः ॥४॥

मित्रदेव पापी स्तोत्रालाई पनि संरक्षणको महान् आश्रय प्राप्त गर्ने उपाय बताउँछन् । हिंस्रक भक्तका लागि पनि मित्रदेवको भाव उत्तम रहन्छ ।

यद्य मित्रस्यावसि स्याम सप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयः सत्रा वरुणशेषसः ॥५॥

हामी मित्रदेवका अत्यन्त व्यापक संरक्षणमा स्थित होऔं । वरुणदेवका सन्तानजस्ता हामीहरू तिमीबाट रक्षित र निष्पाप भएर संयुक्त रूपले रहौं ।

युवं मित्रेभं जनं यतथः स च नयथः ।

मा मघोनः परि छतर्त मो अस्माकमूषीणां गोपीथे न उरुष्यतम् ॥६॥

हे मित्रावरुणदेव हो ! जुन मानिसले स्तवन गर्दछन्, उनोहरूलाई तिमीहरू दुवैले उत्तम मार्गमा लान्छौं । हे ऐश्वर्यशाली देवताहरू हो ! हामी यजमानलाई नछोड, ऋषिका सन्तानलाई नत्याग सोमदेवले यज्ञ आदि कार्यमा हामीलाई रक्षा गरुन् ।

[सूक्त - ६६]

ऋषि - रातहव्य आत्रेय । देवता - मित्रावरुण । छन्द - अनुष्टुप् ।

आ चिकितान सुक्रतु देवौ मर्त रिशादसा ।

वरुणाय ऋतपेशसे दधीत प्रयसे महे ॥१॥

हे ज्ञानसम्पन्न मानिसहरू हो ! शत्रुका लागि हिंस्रक र उत्तम कर्म गर्ने मित्रावरुणलाई आह्वान गर । पानीको रूपमा अन्न उत्पादन गर्ने, महान् वरुणदेवलाई जल प्रदान गर ।

ता हि क्षत्रमविद्धत सम्यगसुर्यां माशाते ।

अथ प्रतेव मानुषं स्वर्णं धायि दर्शतम् ॥२॥

तिमीहरू दुवैको बल सज्जनका लागि रक्षक र असुरका लागि विनाशक छ । तिमीहरू दुवै सम्पूर्ण बलका अधिष्ठाता हो । मानिसमा कर्मको सामर्थ्य र सूर्यदेवमा प्रकाश स्थापित भएपछि सुहाउँदो भएभैं तिमीहरूमा स्थापित भएको बल सुन्दर हुन्छ ।

ता वामेषे स्थानामुर्वी गव्यूतिनेषाम् ।

रातहव्यस्य सुष्टुति दधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥३॥

हे मित्र र वरुणदेव हो ! रातहव्यले उत्तम स्तुति गर्दै बोल्दैछौं । तिमीहरू दुवै अत्यन्त विस्तृत मार्गबाट आउने गर्दछौ ।

अथा हि काव्या युवं दक्षस्य पूर्ध्वरन्धुता

नि केतुना जनानां चिकेथे पूतदक्षसा ॥४॥

हे अद्भुत कार्य गर्ने र बलसम्पन्न मित्रावरुणदेव हो तिमीहरू सबैलाई स्तुति र प्रशंसा गर्दछन् तिमीहरू अनुकूल मनले यजमानका स्तोत्र सुन

तद्वत् पृथिवि बृहच्छृव एष ऋषीणाम् । जयसनावरं पृथ्वति क्षरन्ति यामभिः ॥

ह पृथिवीदेवो ऋषिहरूको अत्रका रहर पूरा गराउनका लागि विपुल चल्दछौं पूजा होऊ, मित्र र वरुणदेव आफ्ना गमनशील साधनले विपुल जलवर्षा गराउँछन्

आ यद्दामीयक्षसा मित्र वर्यं च सूरयः । व्यविष्टे बहुपाथ्ये यतेमहि स्वराज्ये ।

हे दूरदृष्टा मित्र र वरुणदेव हो हामी स्तोताहरू तिमीहरू दुईलाई यज्ञ गर्दछौं त्यसबाट हामी तिमीहरूका अत्यन्त विशाल तथा सर्गकृत राज्यमा आगमन गरौं

[सूक्त ६७]

ऋषि यजत भग्रेय देवता मित्रावरुण छन्द गायत्र

बडित्था देव निष्कृतमादित्या यजतं बृहत् ।

वरुण मित्रार्यमन्त्रर्विष्टं क्षत्रमाशाये ॥१॥

हे दीप्तिमान् आदित्यपुत्र मित्र वरुण र अयमादेव हो तिमीहरू निष्कृत नै भग्नजय, पूजनीय र अत्यन्त महान् बलशाली छौ ।

आ यद्योनिं हिरण्ययं वरुण मित्र सदयः ।

धर्तारा चर्षणीनां यन्तं सुम्न रिशादसा ॥२॥

ह मित्र र वरुणदेव हो तिमीहरू समाग्न यज्ञभूमिमा आग्न भएपछि हामीलाई मुख प्रदान गर ।

विश्वे हि विश्ववेदसो वरुणो मित्रो अर्यमा ।

व्रता पदेव सश्विरे पान्ति मर्त्यं रिषः ॥३॥

सर्वज्ञता वरुण मित्र र अर्यमा या सब देवता हाम्रा यज्ञमा आग्न र यज्ञरूप सुरोभित हुन्छन् र हिंसकहरूबाट मानिसको रक्षा गर्दछन्

ते हि सत्या ऋतत्पूषा ऋतावानो जनेजने ।

सुनीधासः सुदानवोऽहोश्चिदुरुचक्रयः ॥४॥

देवताहरू सत्य स्वरूपवान् यज्ञरूपी व्रतको अचरण गर्ने र पूषा देवता हाम्रो अर्यमादेवको यजमानलाई असल मार्गमा प्रेरित गर्दछन् र उनसँग जनशील छन् अहोश्चिद देवताहरू शरी स्तोतालाई पनि ऐश्वर्य प्रदान गर्दछन्

को नु वा मित्रास्तुतो वरुणो वा तनूनाम्

तत्सु वामेषते मतिरत्रिभ्य एषते मतिः ॥५॥

ह मित्र र वरुणदेव हो तिमीहरू दुईमध्ये मतिरबाट स्तुति लाग्दछ र होला र हाम्रो दुई तिमीहरूको स्तुति गनमा लागेको छ अत्रिका वरुणको दुई पति मित्रावरुणको स्तुतिमा लागेको हुन्छ ।

[सूक्त ६८]

ऋषि यजत भग्रेय देवता मित्रावरुण छन्द गायत्र

प्र वो मित्राय गायत वरुणाय विण गिरा । महिक्षत्रावृतं बृहत् ॥१॥

हे ऋत्विक्हरू हो । तिमीहरू मित्र र वरुणदेवका लागि नेत्र खनिते गायन गर महानता युक्त, क्षात्र बलले सम्पन्न दुवै देवताहरू यज्ञस्थलमा विस्तृत स्तोत्रागन सत्रका लागि उपस्थित होऊन

सम्राजा या धृतयोनी मित्रक्षोभा वरुणश्च । देवा देवेषु प्रशस्ताः ॥२॥

तेजस्विताका उत्पतिकेन्द्र मित्र र वरुण यी दुवै आधिपतिहरूका ददतहरूका माध्यम प्रशस्त हुन्छ

ता नः शक्त पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य । महि वां क्षत्र देवेषु ॥३॥

देवताहरूमा प्रसिद्ध पराक्रमी हे मित्र र वरुणदेव हो हामीलाई पृथ्वी र शूलोकको अरु ठाउँ प्रदान गर, हामी तिमीहरूको स्तुति गर्दछौं

अतमूतेन सपत्नेषिरं दक्षमाशाते । अद्गुहा देवीं वर्धते ॥४॥

सत्यतापूर्वक सत्यको पालन गर्नेले खोजेको कुरो पाउँछ । द्राह नगर्ने मित्र र वरुणदेव आफ्ना सामर्थ्यले उन्नति गर्दछन् ।

वृष्टिध्यावा रीत्यापेषमती दानुमत्याः । बृहन्तं गर्तमाशाते ॥५॥

वर्षाका लागि जसको वन्दना गरिन्छ, नियमअनुसार सबै कुरो प्राप्त गर्ने तानको प्रवृत्ति भएका, अन्नका अधिपति ती मित्र र वरुणदेव उच्च स्थानमा प्रतिष्ठित हुन्छन् ।

[सूक्त ६९]

अ॒षि उरुच॑क्रि आ॒त्रेय॑, दे॒वता - मि॒त्रावरु॑ण । छन्द॑ त्रिष्टु॒प

त्री रोच॑ना वरु॒ण त्रीरु॑त द्यू॒त्रीणि॑ मि॒त्र धार॑यथो रजा॑सि ।

वावृ॑थानावमतिं श॒त्रिष॑स्यानु ब्र॒तं रक्ष॑माणावजु॑र्यम् ॥१॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू विशेषतः तेज, तीन घुलोक र तीन अन्तरिक्षलोकलाई धारण गर्दछौ । तिमीहरू दुवै क्षत्रिय सामर्थ्य बढाउँछौ र भक्ष्य कर्मको रक्षा गर्दछौ ।

इरा॒वतींवरु॑ण धेन॒वो वां मधु॑मद्वा सि॒न्धवो॑ मि॒त्र दुहे॑ ।

त्रय॑स्तस्यु॒र्वृषा॑सस्ति॒सृणां॑ धि॒षणां॑ रेतो॒षा वि सु॑मन्तः ॥२॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू दुवैका कृपाले गाईले दुध दिन्छन् र नदाले मिठो जल प्राप्त गर्दछन् । तिमीहरू दुवै सँगसँगै जल बसाउने, पानी धारण गर्ने र दीप्तिमान तान दब, तीन लोकका अधिपतिहरू रूपमा रहेका छौ ।

प्रा॒तर्दे॒वीमदि॑ति जोह॒वीमि॑ मध्य॒न्दिन॑ उदि॒ता सूर्य॑स्य ।

रा॒पे मि॒त्रावरु॑णा सर्व॑तातेडे॒ तोका॑य तनया॑य शं॒ योः ॥३॥

हामी बिहानीको सवनमा देवी अदितिलाई आह्वान गर्दछौ र दिनको मध्य भागका सवनमा सूर्यदेवको स्तुति गर्दछौ । हे मित्रावरुणदेव हो । हामी धन प्राप्तिका लागि र पुत्रपौत्रादिको कल्याणका लागि यज्ञमा तिमीहरूको स्तुति गर्दछौ ।

या ध॒र्तार॑ रज॒सो रोच॑नस्यो॒तादि॒त्या दि॒व्या पार्थि॑वस्य ।

न वां दे॒वा अ॒मृता॑ आ॒ मि॒नन्ति॑ ब्र॒तानि॑ मि॒त्रावरु॑णा ध्रु॒वाणि॑ ॥४॥

हे आदित्यका पुत्र मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू घुलोक र तेजस्वी पृथ्वीलोक धारण गर्दछौ । तिमीहरूको अट्ठल नियम इन्द्र आदि अमर देवताले पनि उल्लङ्घन गर्दैनन् ।

[सूक्त - ७०]

अ॒षि उरुच॑क्रि आ॒त्रेय॑, दे॒वता॑ मि॒त्रावरु॑ण । छन्द॑ गाय॒त्री

पु॒रु॒रु॒णा चि॒द्व्यस्त्वो॑ नूनं वां वरु॒ण । मि॒त्र वसि॑ वा सु॒मति॑म् ॥१॥

हे मित्र र वरुणदेवताहरू हो । तिमीहरू दुवैसित काम लाग्ने साधन मनगो उपलब्ध छन् । तिमीहरूको गतिलो बुद्धिको अनुकूलता हामीलाई सधैं प्राप्त हुने गरेसु ।

ता वां स॒म्यग्दृ॒ष्ट्वाणे॑षमश्ना॒म धा॒यसे॑ वयं ते रु॒द्रा स्या॑म ॥२॥

तिमीहरू दुवै दृष्टरहित छौ र हामी राम्रोसित वन्दना गर्दछौ । हामीलाई तिमीहरूका मित्रताले थन र घरको लाभ होस् ।

पा॒व नो रु॒द्रा पा॒युभि॑रु॒त त्रा॒येथां॑ सु॒त्रात्रा॑ । तु॒र्याम॑ दस्यु॒तानृ॑षिः ॥३॥

हे मित्र र वरुणदेवहरू हो । अमल संरक्षकका रूपमा आफ्ना साधनले हाम्रो संरक्षण र पालन गर । त्यस सामर्थ्यका भरमा हामी शत्रुमाथि विजयी हुन सकौ ।

मा कस्या॒द्भुत॑क॒न्तु यक्षं॑ भुजे॒मा तनु॑भि । मा शेष॑सा मा॒ तन॑सा ॥४॥

हे अद्भुत कम क्षम्यत्र गर्ने मित्र र वरुणदेवहरू हो । हामी आफैंले अरूको धन उपभोग नगर्ौ हाम्रा आफन्तहरूले पनि कसैको धन उपभोग नगरून् ।

[सूक्त ७१]

अ॒षि बाहु॑वृ॒क्त आ॒त्रेय॑, दे॒वता॑ मि॒त्रावरु॑ण । छन्द॑ गाय॒त्री

आ नो गन्तं॑ रि॒शाद॑सा वरु॒ण मि॒त्र बर्ह॑णा । उपे॒यं चा॒रुम॑ध्व॒रम् ॥१॥

हे मित्र र वरुणदेवहरू हो । तिमीहरू दुवै शत्रुहिंसक र शत्रुनाशक हो । तिमीहरू दुवै हाम्रा अत्यन्त स्वच्छ यज्ञमा आउने कृपा गर

विश्वस्य हि प्रचेतसा वरुण मित्र राजथः । ईशाना पिप्यत धियः ॥२॥

हे उत्कृष्ट ज्ञानसम्पन्न मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू सम्पूर्ण विश्वका प्रकाशक हो र सबैमाथि प्रभुत्व राख्छौ । हामीलाई रुचाएको बुद्धिले तिमीहरू सन्तुष्ट गर

उप नः सुतमा गतं वरुण मित्र दाशुषः । अस्य सोमस्य पीतये ॥३॥

हे मित्र र वरुणदेव हो । हामी पेलेर तयार पारेको सोम मिसाइएको हव्य प्रदान गर्दछौ । तिमीहरू हामीले पेलेर तयार पारेको सोम पान गर्नका लागि हामीकहाँ आओ

[सूक्त ३२]

ऋषि बाहुवृक्त यात्रेय । देवता मित्रावरुण, छन्द उष्णिग्

आ मित्र वरुणै वय गीर्भिर्जुहुमो अत्रिवत् । नि बर्हिषि सदतं सोमपीतये ॥१॥

अत्रिका वंशजहरूले जस्तै हामी पनि मित्र र वरुणका लागि स्तुति गर्दै आह्वान गर्दछौ । हे देवताहरू हो । सोमपानका लागि कुशका आसनमा बस

व्रतेन स्थो ध्रुवक्षेमा धर्मणा यातयज्जना । नि बर्हिषि सदतं सोमपीतये । २।

हे शत्रुविनाशक मित्र र वरुणदेव हो । तिमीहरू आफ्ना धर्मयुक्त निवसक जसमा बस्न भएल आश्रयमा आइएका छौ । सोमपानका लागि कुशका आसनमा बस

मित्रश्च नो वरुणश्च जुषेतां यज्ञमिष्टये । नि बर्हिषि सदतां सोमपीतये । ३।

हे मित्रावरुणहरू हो । हामी यज्ञलाई स्वेच्छापूर्वक ग्रहण गर । सोमपानका लागि कुशका आसनमा बस

[सूक्त ३३]

ऋषि पौर यात्रेय । देवता अश्विनीकुमार छन्द यजुस्

यदद्य स्थः परावति यदवावत्यश्विना

यद्वा पुरु पुरुभुजा यदन्तरिक्ष आ गतम् ॥१॥

हे अनेक स्थानमा भाज्य पदार्थ प्राप्त गर्ने अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू यता वा नजिक धेरै ठाउँमा वा अन्तरिक्षमा जहाँसुकै भए पनि त्यहाँबाट हामीकहाँ आओ

इह त्या पुरुभूतमा पुरु दसांसि बिभ्रता ।

वरस्या याम्यग्निगू हुवे तुविष्टमा भुजे । २।

अश्विनीकुमारहरूको सम्बन्ध अनेकौँ यजमानहरूसित छ । विविध तरिकामा तिनीहरूले वरणीय छन् । अबाधित गतिका र सर्वोत्कृष्ट बल सम्पन्न छन् । यिनीहरूलाई उन्नत चतुर्दशिका तिम्ति हामी बोलाईछौ ।

ईर्मन्यद्रपुषे वपुश्चक्रं रथस्य येमथुः

पर्यन्या नाहुषा युगा मद्वा रजासि दीयथः ॥३॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू दुवैले रथका एक पाङ्गालमा सज्ज आभा बढाउनका लागि नियमित गरायौ र अर्को पाङ्गालले मानिसहरूका लागि युग जस्तै बलको प्रकट गर्न सक्नेतिर घुमाउँछौ ।

तदूषु वामेना कृतं विश्वा यद्वामनु ष्वे ।

नाना जातावरेपसा समस्मे बन्धुमेयथुः ॥४॥

हे सर्वत्र व्याप्त अश्विनीकुमारहरू हो । हामी जुन स्तत्रले निर्माहक दुवैलाई उपयुक्त स्तुति गर्दछौ, त्यो राम्ररी सम्पादित होस् । हे निष्पाप र विभिन्न कर्मका लागि प्रसिद्ध देवताहरू हो । हामीसित तिमीहरू दाजुभाइजस्ता भइदो

आ यद्वा सूर्या रथं तिष्ठद्रघुष्यदं सदा । परिवामरुषा वयो घृणा वरन्त आतपः ।

हे अश्विनीकुमारहरू हो ! जब तिमीहरू दुईका रथमा सूर्यपुर्ण उषा गर्दैछिन्, त्यस बेला अन्यन्त दीप्त अरुणम रश्मिले तिमीहरूलाई छेकेको हुन्छ ।

युवोरत्रिश्विकेतति नरा सूम्नेन चेतसा । धर्मं यद्वामरेपसं नासत्यास्ना भुरण्यति

हे नेताजस्ता अश्विनीकुमारहरू हो । अत्रि अश्विले जब तिमीहरू दुवैको स्तुति गर्दै अग्निको सुखप्रद रूप चिने त्यस बेला उनले कृतज्ञ मनले तिमाहरूलाई स्मरण गर

उग्रो वां ककुहो ययिः शृण्वे यामेषु सन्तनिः ।

यद्वा दंसोभिरश्विनात्रिर्नराववर्तति ॥७॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू गमन गर्दा बलिया, उच्च, निरन्तर गमनशील रथको शब्द सुनिन्छ अनि अत्रि ऋषि आफ्ना कार्यले तिमीहरू दुवैलाई आकृष्ट गर्दछन्

मध्व ऊ यु मधुयुवा रुद्रा सिषवित पिप्युषी ।

यत्समुद्राति पर्वथः पक्वाः पूक्षो भरन्त वाम् ॥८॥

हे मह मिसाउने रुद्रका पुत्र अश्विनीकुमारहरू हो ! हाम्रो सुमधुर स्तुतिले तिमीहरूमा मधुरताको सेचन गर्दछ । तिमीहरू दुवै अन्तरिक्षको सीमा नाघ्नु र पाकिसकेको हविष्यान्नले सन्तुष्ट हुन्छौ ।

सत्यमिद्वा उ अश्विना युवामाहुर्मयोधुवा ।

ता यामन्यामहृता यामन्ना मूढयतमा ॥९॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू दुई अत्यन्त सुखदायक छौ भनी विद्वानहरू बयान गर्दछन् र त्यो भनाइ अत्यन्त सत्य हो यज्ञमा हामी बोलाउँछौ, तिमीहरू यहाँ आएर हाम्रा निमित्त सुखदायक होओ ।

इमा ब्रह्माणि वर्धनाश्विभ्यां सन्तु शन्तमा । या तक्षाम रथैववायोचाम बृहन्नमः ।

रथजस्तै मन्त्र र स्तोत्र पनि अश्विनीकुमारहरूकै लागि बनाएका हुँ । स्तोत्रमन्त्र उनका निमित्त सुखदायक र प्रेमवर्द्धक होऊन् । हामी नमस्कारपूर्वक स्तोत्र समर्पण गर्दछौ ।

[सूक्त ७४]

ऋषि पौर आत्रेय देवता अश्विनीकुमार । छन्द अनुष्टुप्

कृष्ये देवाश्विनाद्या दिवो मनावसु ।

तच्छ्रवथो वृषण्वसू अत्रिर्वामा दिवासति ॥१॥

हे उत्कृष्ट मनसम्पन्न अश्विनीकुमारहरू हो । शुलोकबाट आएर यज्ञमा बस । हे धनको वर्षा गर्ने देवताहरू हो । तिमीहरूका लागि समर्पित अत्रि ऋषिको स्तोत्र सुन ।

कुह त्या कुह नु श्रुता दिवि देवा नासत्या ।

कस्मिन्ना यतथो जने को वा नदीनां सचा ॥२॥

हे अस्त्यरहित दीप्तिमान् अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू दुवै कहाँ छौ ? शुलोकमा कुन ठाउँमा हुन्छौ ? कुन यज्ञमानका घरमा आउँछौ ? कसका स्तुतिमा रमाउँछौ ?

कं याथः कं ह गच्छथः कमच्छा युञ्जाथे रथम् ।

कस्य ब्रह्माणि रण्यथो वयं वामुष्मसीष्टये ॥३॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू कुन यज्ञमानका लागि हिँड्नुछौ ? कोसित रहन्छौ ? कसका अगाडि हिँड्न रथ तयार पार्छौ ? कसका स्तोत्रले प्रसन्न हुन्छौ ? तिमीहरूलाई हामी भेट्न चाहन्छौ ।

पौरं चिद्व्युदधुत पौरं पीरय जिवथः । यदी गृभीतततये सिंहमिव द्रुहस्पदे ॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू पौर ऋषिका लागि जलयुक्त मेघलाई प्रेरित गर । वनमा व्याधाले सिंह लखेटेभैं तिमीहरू मेघलाई सताओ

प्र ज्यवानाज्जुजुरुषो वत्रिमत्कं न मुज्वथः ।

युवा यदी कृथः पुनरा काममुष्ये वध्वः ॥४॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो ! तिमीहरूले चाउरिइसकेका च्यवन ऋषिको कुरुपता कवच उतारेभैं निकालेर फ्याँकदियौ र उनलाई फेरि युवक बनाइदियौ । त्यसपछि उनी पनि तहनीले मन पराउने सुन्दर रूपवान् भए

अस्ति हि वामिह स्तोता स्मसि वां सन्दृशि श्रिये

नू श्रुतं म आ गतमवोभिर्वाजिनीवसू ॥६॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू स्तोताका यज्ञमा छौ । यज्ञको समृद्धि बढाउने लक्ष्मा दृष्टि रहून् । हे सेनारूपी धनले सम्पन्न अश्विनीकुमारहरू हो । हाम्रो पुकार सुन आफ्ना संरक्षण साधनका साथ यहाँ आओ

को वामह पुरुषात्मा वन्दे मर्त्यानाम् ।

को विप्रो विप्रवाहसा को यज्ञैर्वाजिनीवसु ॥७॥

हे जानीहरूबाट बन्दनीय र विपुल सेनारूपी धनले समृद्ध अश्विनीकुमारहरू हो । भनेका प्रवाहरूमध्ये कुन जानीले तिमीहरूलाई प्रसन्नतापूर्वक स्वीकार गर्दछ ? कुन यज्ञमान तिमीहरूलाई यज्ञद्वारा प्रति सन्तुष्ट गराउँछ ?

आ वा रथो रथाना येष्टो यात्वश्विना । पुरु चिदस्मयुस्तिर आङ्गूषो मर्त्येषा ।

हे अश्विनीकुमारहरू हो । वन्द्य देवताको भन्दा बढी वेगवान् तिमीहरूको रथ यत्ता आओस् मानिसहरूमा हामीलाई रुचाउने भनेका शत्रु संहार गर्ने र यज्ञमानले प्रशंसा गर्ने यो रथ यतान्तिर आओस् ।

शमू षु वां मधुयुवास्माकमस्तु चर्वृतिः ।

अवाचीना विचेतसा विधिः श्येनेव दीयतम् ॥९॥

हे मधुयुक्त अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरूलाई समर्पित गरेको स्तंभ हाम्रो लागि सुखदायी होस् हे विशिष्ट ज्ञानसम्पन्न देवताहरू हो । श्येन पक्षीजस्तै वेगवान् अश्वमा हर्मकहाँ आओ

अश्विना यद्ध कर्हि चिच्छुश्रूयातमिमं हवम् ।

वस्वीरू षु वां भुजः पृज्वन्ति सु वां पृचः ॥१०॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू जहाँसुकै भए पनि हाम्रो आह्वान सुन हामी यज्ञमा तिमीहरूका लागि उत्तम अन्न राख्ने मिसाए तयार गरीकन हविका रूपमा प्रशमनीय भोज्य पदार्थ बनाएर अर्पण गर्दछौं

[सूक्त - ७१]

अषि भवस्यु आत्रेय देवता अश्विनीकुमार छन्द गङ्क

प्रति प्रियतमं रथं वृषणं वसुवाहनम् ।

स्तोता वामश्विनावृषिः स्तोमेन प्रति भूषति माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥१॥

हे अश्विनाकुमारहरू हो । तिमीहरूको अत्यन्त प्रिय, बलयुक्त, धनवाहक रथलाई स्तोता ऋषिहरू आफ्ना स्तोत्रले विभूषित गर्दछन् । हे मधुविद्याका ज्ञाताहरू हे तिमीहरू हाम्रो आह्वान सुन

अत्यायातमश्विना तिरो विश्वा अहं सना ।

दस्मा हिरण्यवर्तनी सुषुना सिन्धुवाहसा माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥२॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । अन्यत्र नगइ हामीकहाँ आओ । हामी शत्रुमार्थ चिन्त्य पाखौं शत्रुनाशक, स्वर्णरथ युक्त उत्तम धनसम्पन्न नदीभर प्रवाहमान, हे मधुविद्याविशारद । तिमीहरू हाम्रो आह्वान सुन ।

आ नो रत्नानि बिभ्रतावश्विना गच्छतं युवम् ।

रुद्रा हिरण्यवर्तनी जुषाणा वाजिनीवसू माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥३॥

स्वर्णरथसम्पन्न, शत्रुपीडक रत्नधारक, धनधान्ययुक्त यज्ञप्रेमी हे अश्विनीकुमार हाम्रो यज्ञमा आएर प्रतिष्ठित होओ । हे मधुविद्याविशारद हाम्रो आह्वान सुन

सुष्टुभो वां वृषण्वसु रथे वाणीच्याहिता ।

उत वां ककुहो मृगः पृक्षः कृणोति वापुषो माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥४॥

हे धनवर्षक अश्विनीकुमारहरू हो । हामी स्तोताहरू तिमीहरूलाई उत्तम म्नुति गर्दछौं आफ्नो वाणी तिमीहरूका रथमा स्थापित गर्दछौं । तिमीहरूका निम्ति महान् अन्वेषकले हविष्यान्न तयार गर्दछन् । हे मधुविद्याविद हाम्रो आह्वान सुन

बोधिन्मनसा रथ्येषिरा हवनश्रुता ।

विभिश्च्यवानमश्विना नि याथो अद्वयाविनं माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥५॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । द्रुतगामी रथमा भारुड हुने र बोधयुक्त मन भएका हुनाले तिमीहरू म्नुति सुन्दछौं । निश्छल मन भएका च्यवन ऋषिका नचिके वंश निपर पुगेका थियौं । हे मधुविद्याका ज्ञाताहरू हो । हाम्रो आह्वान सुन

आ वां नरा मनोयुजोऽश्वासः प्रुषितपसवः ।

वयो वहन्तु पीतये सह सुम्नेभिःश्विना माध्वी श्रुत हवम् ॥६॥

हे नेतृत्वकर्ता अश्विनीकुमारहरू हो मनका सङ्केतले नै रथमा नारिने, छिके बुढा भएका, वेगवान् भक्षले तिमीहरू दुवैलाई सोमपानका निम्ति सम्पूर्ण सुखका साथ हामीतिर ल्याऊन् हे मधुविद्यामा परझत देवताहरू हो । तिमीहरू हाम्रो आह्वान सुन

अश्विनावेह गच्छत नासत्या मा वि वेनतम्

तिरश्चिदर्यया परि वर्तिर्वातमदाभ्या माध्वी मम श्रुत हवम् ॥७॥

अटल, अस्मत्विहीन अश्विनीकुमारहरू हो। तिमीहरू दुवै हामीतिर आओ । हाम्रो निवेदन प्रस्वाकम नगर हे सवदा विजयशाल देवताहरू हो । तिमीहरू दुवै अत्यन्त दूरका प्रदेशबाट पनि हाम्रा यज्ञशालामा आओ हे मधुविद्या ज्ञात्रे देवताहरू हो । तिमीहरू हाम्रो आह्वान सुन ।

अस्मिन्यज्ञे अदाभ्या जरितार शुभस्पती ।

अवस्थुमश्विना युवं गुणन्तमुप भूवथो माध्वी मम श्रुत हवम् ॥८॥

शुभ कमका पालक, अटल अश्विनीकुमारहरू हो यस यज्ञमा स्तुति गर्ने अवस्थुका नजिक गएर उनलाई सिंगार हे मधुविद्याविद् देवताहरू हो । हाम्रो आह्वान सुन

अभुषा रुशत्पशुराग्निरध्यात्युत्थियः ।

अयोजि वां युवण्यसु रथो दस्त्रावन्त्यो माध्वी मम श्रुत हवम् ॥९॥

हे धनवर्षक, शत्रुनाशक अश्विनीकुमारहरू हो उषा प्रकट भएकी छिन् । ऋतुअनुसार तेजस्वी किरण हुने अग्निदेव वेदीमा पूर्ण रूपले स्थापित भइसकेका छिन् तिमीहरूको अनश्वर रथ तयार भएका छ । हे मधुविद्यामा कुशल अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू दुवैले हाम्रो आह्वान सुन ।

[सूक्त ७६]

ऋषि अत्रि भौम । देवता अश्विनीकुमार छन्द त्रिष्टुप् ।

आ आत्यग्निरुषसामनीकमूढिप्रणां देवया वाचो अस्थुः ।

अर्वाञ्चा नूनं रथ्येह वावं पीपिवांसमश्विना धर्ममच्छ ॥१॥

उषाका मुखजस्ता अग्निदेव दाप्तिमान भएका छन् र दिव्य स्तुति पनि प्रारम्भ भयो । हे रथमा विराजित अश्विनीकुमारहरू हो । हामीलाई दर्शन दिएर यज्ञमा पिउने योग्य सोमका नजिकै उपस्थित हुने कृपा गर ।

न संस्कृत प्र मिमीतो गमिष्यन्ति नूनमश्विनोपस्तुतेह ।

दिवाभिपित्वेऽवसागमिष्या प्रत्यवति दशुषे शम्भविष्या ॥२॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो तिमीहरू संस्कारित प्राणीलाई क्षति गर्दैनौ । यज्ञमा उपस्थित तिमीहरूलाई स्तुति गरिएको छ । बिहानदेखि हव्य पदार्थ लिएर आउने हविदातालाई तिमीहरू सुख प्रदान गर्दछौ ।

उता यातं सङ्गव प्रतरहो मध्यन्दिन उदिता सूर्यस्य ।

दिवा नक्तमपसा शन्तमेन नेदानी पीतिरश्विना ततान् ॥३॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । गर्इ हुने बेलामा बिहान सूर्योदयका समयमा, मध्याह्न कालमा दिनको प्रखर भवस्थाना अर्थात् विउँसेो वा रातिका सबै समयमा सुखदायी, रक्षा साधनसहित आओ । सम्पान गर्ने बेला अहिले भएको छैन । त्यसैले तिमीहरू बाँडे आओ

इदं हि वां प्रदिवि स्थानमोक इमे गृहा अश्विनेदं दुरोणम् ।

आ नो दिवो ब्रुतः पर्वतापादभ्यो यातामिषमूर्जं वहन्ता ॥४॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो यो उत्तर वेदी तिमीहरूको पुरानो निवास योग्य स्थान हो यी सम्पूर्ण गृह र अश्वस्थान पनि तिमीहरूकै हुन् तिमीहरू पार्नले भरिएको मेघद्वारा अन्तरिक्षबाट हाम्रा लागि अन्न र अल लिएर यहाँ आओ

समश्विनोरवसा नूतनेन मनोभुवा सुप्रणीली गमेम ।

आ नो रथि वहतपीत वीराना विश्वान्यमृता सौभागानि ॥५॥

हामी अश्विनीकुमारका मङ्गलकारी, सुखकारी, कृपापूर्ण र नयनीला रक्षणसाधनले सम्पन्न होऔं । अमर अश्विनीकुमारहरू हो हामीलाई अमर रक्षक वीर पुत्र र सम्पूर्ण सौभाग्य प्रदान गर ।

[सूक्त - ७७]

ऋषि - अत्रि भौम, देवता - अश्विनीकुमार, छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्रातर्यज्ञाणां प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररुषः पिबातः ।

प्रातर्यं यज्ञमश्विना दधाते प्र शसन्ति कवयः पूर्वभाजः ॥१॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! विहानीपख भन्नु देवताभन्दा पहिले आउने अश्विनीकुमारलाई पूजा गर । दान नगर्ने लाभी राक्षसभन्दा पहिले उनीहरू सोमपान गर्दछन्, उनीहरू उचित रूपले यज्ञ धारण गर्दछन् । उहिलेका ऋषिहरू उनीहरूलाई प्रशम्भा गर्दछन् ।

प्रातर्यज्ञध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देवया अजुष्टम् ।

उतान्यो अस्मद्यजते वि चावः पूर्वो यजमानो घनीयान् ॥२॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! अश्विनीकुमारका लागि विहानीपख यजन गर । उनीहरूलाई हव्य आदि प्रदान गर, सतिपख दिइएको हव्य देवताका लागि सेवनीय हुँदैन र देवताकहाँ नदिन । हामीभन्दा पहिले भन्नु कसले यजन गर्दछ भने उसले सबै देवतालाई सन्तुष्ट गर्दछ, हामीभन्दा पहिले यजन गर्ने होत कोही छ भने ऊ नै देवताहरूको सबैभन्दा प्रिय हुन्छ ।

हिरण्यत्वड्मधुवर्णो घृतसुः पृक्षो वहन्ना रथो वर्तते वाम् ।

मनोजवा अश्विना वातारंहा येनातिपाथो दुरितानि विश्वा ॥३॥

हे अश्विनीकुमार हो ! तिमीहरूको सुनले मोडिएको सुन्दर रूपरङ्गको जल वर्साउने, अन्न धारण गर्ने, मनजस्तै वेगवान्, वायुजस्तै चलायमान रथ हामीतिर आउँछ । सम्पूर्ण वाधा पार गर्दै त्यसै रथमा तिमीहरू आओ ।

यो भूयिष्ठां नासत्याभ्या विवेष चनिष्ठं पित्वो ररते विभागे ।

स लोकमस्य पीपरच्छमीभिरनूध्वभासः सदमितुतुर्मात् ॥४॥

जुन यज्ञमान यज्ञमा हविको भाग लगाउने वेलाको अश्विनीकुमारलाई मन्त्रले हव्य आदि प्रदान गर्दछ उसले आफ्ना पुत्रलाई शुभ कर्मले पालन गर्दछ । जो यज्ञ आदि कर्मका निमित्त अग्नि बाल्दैन, ऊ सधैं हिमिले हुन्छ ।

समश्विनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।

आ नो रथि वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभागानि ॥५॥

हाम्रो अश्विनीकुमारका मङ्गलकारी, सुखकारी कृपापूर्ण र नयाँनौला रक्षणमाधनले सम्पन्न होऔं । अमर अश्विनीकुमार हो, तिमीहरू हामीलाई उत्तम ऐश्वर्य वीर पुत्र र सम्पूर्ण सौभाग्यहरू प्रदान गर ।

[सूक्त ७८]

ऋषि - सप्तविधि आत्रेय, देवता - अश्विनीकुमार, छन्द - अनुष्टुप् उष्णिक् ।

अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि वेनतम् । हंसाविव पततमा सुतौ उप ॥१॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो ! तिमीहरू हाम्रा यज्ञमा आओ । दुई वटा सेता हाँस पानीतिर गएभैं तिमीहरू दुवै सोमका नजिकै आओ ।

अश्विना हरिणाविव गौराविवानु यवसम् । हंसाविव पततमा सुतौ उप ॥२॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो ! हरिण आदि मृगहरू घाँस खान कुदेभैं र पानीमा खेलनका लागि हाँस ओर्लिएभैं तिमीहरू दुवै पेलेर तयार गरेको सोमका नजिक आओ ।

अश्विना वाजिनीवसू जुषेथां यज्ञमिष्टये । हंसाविव पततमा सुतौ उप ॥३॥

हे सेना एव धन राख्ने अश्विनीकुमारहरू हो ! तिमीहरू दुवै हामीले खोजेको कुरो पूरा गर्नका लागि यज्ञ स्वीकार गर । पानीमा खेलनका लागि हाँस ओर्लिएभैं तिमीहरू दुवै पेलेर तयार गरेको सोमका नजिक आओ ।

अत्रिर्यद्वामवरोहन्वृबीसमजोहवीन्नाधमानेव योषा ।

श्येनस्य चिज्जवसा नूतनेनागच्छतमश्विना शन्तमेन ॥४॥

हे अश्विनीकुमार हो, विलाप गर्न लागेकी स्त्रीभैं अत्रि ऋषिले बाक्लो अन्धकारले ओपिएका संसारबाट मुक्ति पाउन तिमीहरूलाई आह्वान गर्दा सुखकारी र नयाँ रथमा ब्रजपक्षीभैं वेगवान् रूपमा तिमीहरू आएका थियौ ।

वि जिहीष्व वनस्पते योनिः सूप्यन्त्या इव ।

श्रुतं मे अधिना हव्यं सप्तवध्रिं च मुञ्चतम् ॥५॥

हे वनस्पतिदेव ! तिम्रो प्रसवको तयारीमा रहेको योनिजस्तै विस्तृत होऊ है अश्विनीकुमार हो ! हाम्रो आह्वान सुनेर तिम्रीहरू आजो र सप्तवध्रि भन्ने मेरो नामजस्तै सात तिरबाट बाँधिएका प्राणीलाई मुक्त गराओ ।

भीताय नाधमानाय ऋषये सप्तवध्रये ।

मायाभिरक्षिना युवं वृक्षं स च वि चाचथः ॥६॥

हे अश्विनीकुमार हो ! मात तिरबाट बाँधिएर डराएका प्राणीले मुक्तिका लागि निवेदन गरेपछि तिम्रीहरू दुवैले आफ्ना कुशल मायाले वनस्पतिलाई भेदन गरिदियो ।

यथा वातः पुष्करिणीं समिङ्गयति सर्वतः

एवा ते गर्भं एजतु निरैतु दशमास्यः ॥७॥

वायुले तलाउ हल्लाएभैं तिम्रीहरूको दस महिना पूरा भएको गर्भ र्सन्दिता भएर प्रकट होस्

यथा वातो यथा वनं यथा समुद्र एजति ।

एवा त्वं दशमास्यं सहावेहि जरायुणा ॥८॥

वायुले वन र समुद्र कम्पित गराएभैं दस महिनासम्म गर्भमा रहेको प्राणी आफ्नो छिप्पिने उमेर पूरा गर्नसाथ बाहिर आओस्

दश मासान्ध्यायानः कुमारो अधि मातरि

निरैतु जीवो अक्षतो जीवो जीवन्त्या अधि ॥९॥

गर्भमा दस महिनासम्म सुतेका बालकलाई जीवित र क्षतिरहित अवस्थामा आमाले सुखपूर्वक जन्माऊन् ।

[सूक्त ७९]

ऋषि सत्यश्रवा आत्रेय । देवता - उषा । छन्द पङ्क्ति ।

महे नोअद्य बोधयोषो राये दिवित्मती ।

यथा चित्रो अबोधयः सत्यश्रवसि वाव्ये सुजाते अश्वसूनुते ॥१॥

हे सुख प्रकट गराउने उषादेवी ! पहिलेको जस्तै हामीलाई ज्ञानयुक्त गराऊ, ऐश्वर्य प्राप्तिको चेतना देऊ । हे श्रेष्ठ कुलकी सत्य भाषिणी ! बध्यका पुत्र सत्यश्रवालाई आफ्ना कृपाको पात्र बनाऊ ।

या सुनीधे शौचद्रये व्यौच्छे दुहितर्दियः ।

सा व्युच्छ सहीयसि सत्यश्रवसि वाव्ये सुजाते अश्वसूनुते ॥२॥

हे ह्युलोककी पुत्री उषादेवी ! तिम्री शुचद्रथका पुत्र सुनीधका लागि अन्धकार हटाएर प्रकट भयो । अब तिम्री बध्यका पुत्र सत्यश्रवामाथि उपकारको वर्षा गर ।

सा नो अद्याभरुदुस्युच्छ दुहितर्दियः ।

यो व्यौच्छः सहीयसि सत्यश्रवसि वाव्ये सुजाते अश्वसूनुते ॥३॥

हे आदित्यपुत्री उषादेवी ! हामीलाई मनगो धन देऊ र अन्धकार हटाऊ । हे बलयुक्त अन्धकारनाशक प्रसिद्ध, सत्यरूपिणी उषादेवी ! बध्यपुत्र सत्यश्रवामाथि कृपा गर

अभि ये त्वा विभाविरि स्तोमैर्गृणन्ति वह्नयः ।

मधैर्मधेनि सुश्रियो दामन्वन्तः सुशतयः सुजाते अश्वसूनुते ॥४॥

हे प्रकाशसम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू दीप्तिमान्, उत्तम स्तोत्रले तिम्रो स्तुति गर्दछन् । उनीहरू ऐश्वर्यद्वारा उत्तम शोभावान् र उत्तम दानशील छन् । हे धनकी अधिकारिणी र जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिम्रीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

यच्चिद्धि ते गणा इमे ह्यन्यन्ति मधत्तये ।

परि चिद्धष्टयो दधुर्ददतो राधो अहयं सुजाते अश्वसूनुते ॥५॥

हे उषादेवी ! जुन स्तोता धन प्राप्तिका लागि तिम्रो स्तवन गर्दछन्, उनीहरू निश्चय पनि ऐश्वर्य धारण गर्दछन् र अक्षय हव्यका रूपमा धन दिइरहन्छन् । हे धनकी अधिकारिणी, जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिम्रीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन्

रेषु धा वीरवद्यश उषो मघोनि सूरिषु ।

ये नो राधास्यहृया मघवानो अरासत सुजाते अश्वसूते ॥६॥

हे धनकी अधिकारिणी उषादेवी ! स्तोताहरूलाई उत्तम र बर पुत्रले युक्त यत्र प्रदान गर । त्यसबाट उताहरू अन्तममत्र आएर हामीलाई विपुल धन दिऊन् । हे धनकी अधिकारिणी जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिमीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

तेभ्यो युष्मन् बृहद्यश उषो मघोन्वा वह ।

ये नो राधास्यशृया गव्या भजन्त सूरयः सुजाते अश्वसूते ॥७॥

हे धनकी अधिकारिणी उषादेवी ! जुन यजमान स्तोतालाई गृह यज्ञको धन प्रदान गर्दछन्, उनीहरूलाई तिमी नेजस्वी धन र प्ररासत यत्र प्रदान गर । हे धनकी अधिकारिणी जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिमीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

उत नो गोमतीरिष आ वद्य दुहितर्दिवः ।

साकं सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रैः शोचद्भिरर्चिभिः सुजाते अश्वसूते ॥८॥

हे मृगपुत्री उषादेवी ! सूर्य एवं अग्निको शुभ्र प्रदीप्त रश्मिहरू रान्तिन बाहु र तारसहित तत्र प्रदान गर । हे धनकी अधिकारिणी जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिमीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

व्युच्छा दुहितर्दिवो मा चिरं तनुथा अपः ।

नेत्वा स्तेन यथा रिपुं तपाति सूर्यो अर्चिषा सुजाते अश्वसूते ९ ।

हे प्रकाशसम्पन्न सूर्यपुत्री उषादेवी ! हास्य काममा हिलो नग्नित र राजाले शत्रु र चोरलाई मत्ताएर सूर्यदेवका नेजले तिमीलाई नसत जेस् । हे धनकी अधिकारिणी जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिमीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

एतावद्देदुषस्त्वं भूयो वा दातुमर्हसि ।

या स्तोतृभ्यो विभावयुच्छती न प्रमीयसे सुजाते अश्वसूते ॥१०॥

हे उषादेवी ! तिमी इच्छा लागेको भन्दा धेरै धन प्रदान गर्ने गर्दछौ । तत्त स्तोतृका मनको अन्धकार हटाएर उताहरूको दुःख नाश गर्छौ । हे धनकी अधिकारिणी जन्मदेखि नै शोभासम्पन्न उषादेवी ! स्तोताहरू अश्व प्राप्तिका लागि तिमीलाई उत्तम स्तुति निवेदन गर्दछन् ।

[सूक्त ८०]

ऋषि सत्यश्रवा आत्रेय । देवता उषा । छन्द - ऋग्वेद ।

द्युतद्यामानं बृहतीमृतेन अतावरोमरुणप्सु विभातीम् ।

देवीमुषस स्वरावहन्ती प्रति विप्रासो मतिभिर्जरन्ते ॥१॥

दीप्तिमान् रथमा अगोहित रहने सर्वव्यापिनी यज्ञद्वारा पूजनीय र रश्मि वर्णयुक्त दीप्तिमती र सूर्यदेवभन्दा अगाडि चलने उषादेवीप्रति ज्ञानीहरू विचारपूर्वक श्रेष्ठ स्तुति अर्पित गर्दछन् ।

एषा जनं दर्शता बोधयन्ती सुगान्पथः कृण्वती यात्यग्रे ।

बृहद्रथा बृहती विश्वमिन्वोषा ज्योतिर्यच्छत्यग्रे अहाम् ॥२॥

दर्शनीय उषादेवी सूर्यकालाई जगाउँदै र मार्ग सुगम बनाउँदै अग्रगण्य रथमा चढेर सूर्यदेवका अग्रि हिँड्दछिन् । महान् र विश्वमा व्यापक रहने उषादेवी विहान सूर्य जन्म गर्दछन् ।

एषा गोभिररुणेर्भिर्युजानास्रेधन्ती रयिमप्रायु चक्रौ ।

पथो रदन्ती सुविताय देवी पुरुषुता विश्ववारा वि भाति ॥३॥

उषादेवी अरुणा बाधा भएका सडि सधारा अश्व धन स्थाया र छुट्टिने अन्तर्द्वारसम्पन्न धेरै तिरबाट स्तुति गरिएको र रथबाट संचालन गरी देवी महान् पुत्रहरूलाई जन्म दिनुलाई देखिन्छन् ।

एषा व्येनी भवति द्विर्वा आविष्कृण्वाना तन्वं पुस्तताम् ।

अतस्व पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥४॥

उषादेवी रात्रि र दिनको दुवै समयमा हलोकका माथ र तल समत गर्दै पूर्व दिशामा प्रकट हुन्छिन् । यिनले सूर्यदेवको मार्ग अनुसरण गर्छिन् । जन्मसम्पन्न स्त्रीहरूले दिना पनि कुनै दिशामा भुक्तिमन् ।

एषा शुभा न तन्वो विदामोर्ध्वेव स्नातो दृशये नो अस्थात् ।

अप द्वेषो बाधमाना तमोऽस्युषा दिवो दुहिता ज्योतिषागात् ॥५॥

नृह इन्द्रं गोखरीवाटं बाहिर आउदै गोको स्त्रीजस्ती उषादेवी आपनो शरीर प्रकट गर्दै हाम्रा अगण्डि पूर्वजात उदाउँछिन् । सूर्यपुत्री उषादेवी द्वेषरूपी अन्धकार विरेक प्रकाशसँगै आउँछिन् ।

एषा प्रतीची दुहिता दिवो नून्योषव भद्रा नि रिणीरे अप्सः ।

ज्युष्वन्तो दाशुषे वार्याणि पुनर्ज्योतिर्युवतिः पूर्वथाकः ॥६॥

गन्धमर्तिर यदि गरेको सूर्यपुत्री उषादेवीले आफनो रूप कल्याणकारी स्त्रीको जस्तै देखाउँछिन् । सधैंको तरुणी उषादेवीले आफ्ना ज्योतिको रूप पहिलेकै जस्तो गरी प्रकट गर्दछिन् । हविदाता यजमानलाई मन पर्ने धन यिनले प्रदान गर्दछिन् ।

[सूक्त - ५१]

ऋषि श्यावाश्व आत्रेय । देवता - सविता । छन्द जगती

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।

वि होत्रा दधे वयुनावेदके इन्महो देवस्य सवितुः परिष्टुतिः ॥१॥

एकले यज्ञ धारण गर्ने, मार्गको ज्ञान भएका सवितादेव महान् स्तुतिका पात्र हुन् । अति बुद्धिमान् र ज्ञानी मानिस आफनो मन र बुद्धि उनै प्रेरक सवितादेवमा योजित गर्दछन् ।

विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते कविः प्रासावीन्द्र द्विपदे चतुष्पदे ।

वि नाकमख्यत्सविता वरेण्योऽनु प्रधाणमुषसो वि राजति ॥२॥

अत्यन्त मेधावी सवितादेव आफ्ना सबै रूप प्रकट गर्दछन् । उनी मानिस र पशुका कल्याणकारी हुन् । सबैले रुचाएका सवितादेव युलोकमा प्रकाश छर्दछन् । उषादेवी गएपछि यिनी प्रकट हुन्छन् ।

यस्य प्रधाणमन्वन् इष्टयुदैवा देवस्य महिमानमोजसा ।

यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजासि देवः सविता महित्वना ॥३॥

अग्नि आदि सम्पूर्ण देवताहरू, सवितादेवको महिमायुक्त मार्ग अनुसरण गरेर ओज प्राप्त गर्दछन् । सवितादेवले आफ्ना महना पृथ्वी आदि लोकहरूमा व्याप्त गरेका छन् । उनी देव अत्यन्त शोभायमान छन् ।

उत यासि सवितस्त्रीणि रोचनोत् सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्चसि ।

उत रात्रीमुभयतः परीयस उत मित्रो भवसि देव धर्मभिः ॥४॥

हे सवितादेव । तिमी आफ्ना तीनै वटा प्रकाशित लोकमा गमन गर्दछौ र सूर्यरश्मिले समुक्त हुन्छौ । तिमी रातका दुवै छेउलाई प्रभावित गर्दै आफ्नो यात्रा गर्दछौ । हे देवता । तिमी कल्याणकारी कार्यमा संसारका मित्रजस्तै हुन्छौ ।

उतेशिषे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पूषा भवसि देव यामभिः ।

उतेदं विश्वं भुवनं वि राजसि श्यावाश्वस्ते सवितः स्तोममानसे ॥५॥

हे सवितादेव । तिमी नै सम्पूर्ण प्रकट संसारका एक्ला अधीश्वर हौ । तिमी आफ्ना गमन सामर्थ्यले जगतका पोषकजस्तै छौ । तिमी सम्पूर्ण लोकमा विशिष्ट रूपले देदीप्यमान छौ । तेजस्वी अश्व र पराक्रमयुक्त श्यावश्च ऋषि मित्रा लागि स्तोत्र समर्पित गर्दछन् ।

[सूक्त - ५२]

ऋषि - श्यावाश्व आत्रेय । देवता - सविता । छन्द - जगती अनुष्टुप् ।

तत्सवितुर्वृणीमहे वयं देवस्य भोजनम् । श्रेष्ठं सर्वधातमं तुरं भगस्य धीमहि ॥

हामी सवितादेवको प्रसिद्ध र उपभोग्य ऐश्वर्य माग गर्दछौं र भगदेवको श्रेष्ठ, सर्वधारक शत्रुविनाशक ऐश्वर्य पनि धारण गर्न चाहन्छौं ।

अस्य हि स्वयशस्तरं सवितुः कच्चन प्रियम् । न विनान्ति स्वरूप्यम् ॥२॥

आफ्ना यश विस्तृत गराउने सवितादेवको अत्यन्त प्रिय र प्रकाशित ऐश्वर्य कसैले नाश गर्न सक्दैन ।

स हि रत्नानि दाशुषे सुवाति सविता भगः । तं भागं चित्रमीमहे ॥३॥

सविता र भगदेव हविदाता यजमानलाई उत्तम वरणीय रत्न प्रदान गर्दछन् । हामी उनै देवतासित त्यस्तै विलक्षण ऐश्वर्य माग गर्दछौं ।

अद्या नो देव सवितः प्रजावत्सावीः सौभाग्यं परा दुष्पुण्यं सुख ॥४॥
हे सवितादेव आज हमारी लाई पुत्रपौत्रमाहितको पक्कर देखिये प्रदान गर दु खदायी स्वयंजस्तो
दरिद्रता हमीबाट पर हटाऊ

विश्वानि देव सवितुर्दितानि परा सुव । यद्भद्रं तत्र आ सुव ॥५॥
हे सवितादेव । हम्रा सब दु ख निमी हटाइदऊ र हम्रा निमित्त कल्याणकारी जे हुन्छ त्यसैलाई
हामीतिर प्रेरित गर

अनागसो अदितये देवस्य सवितुः सवे । विश्वा वामानि धीमहि ॥६॥
सवितादेवको आज्ञामा रहर माता अदितिको लागि निरपराधी रहौ र इच्छा गरेको सम्पूर्ण धन हामी
प्राप्त गरौ ।

आ विश्वदेव ससति सूक्तैरद्या वृणीमहे सत्यसव सवितारम् ॥७॥
सत्यका देवता सत्यनिष्ठामा रहनेहुलाइ गलन गर्न सत्यव्रतीका सत्य सवितदेवलाई आज हामी
भक्तका माध्यमाबाट यज्ञमा ओलार्छौ

य इमे उभे अहनी पुर एत्यप्रयुच्छन् । स्वाधीदेवः सवित ॥८॥
उत्तम कर्म गर्दै जन सवितादेव दिन र रातका सन्धिकालमा गन्तु नहनु, हामी उत्तम स्तोत्रले
उभैको स्वागत गर्दछौ

य इमा विश्वा जितान्याश्रावयति श्लोकेन । प्र च सुवाति सविता ॥९॥
तुन सवितादेव सम्पूर्ण प्राणीलाई उनम कर्ममा प्रेरित गर्दछन् र तिनलाई आफ्नो यज्ञ सुनाउँछन्
तिनको आज्ञान गर्दछौ ।

[सूक्त ८-]

अपि यत्र भेम देवता - पर्जन्य छन्द त्रिष्टुप् - अन्तुष्टुप्,
अच्छा वद तवस गीर्भिराभिः स्तुहित पर्जन्यं नमसा विवस
कनिक्रददवृषभौ जीरदानू रेतो दधात्योषधीषु गर्भम् ॥१॥
हे यज्ञमानहरू हो । बलमम्पन्न पर्जन्यदेवलाई स्तुति गर हव्य यज्ञ र यज्ञम वर्गीले उल्लस
स्तवन गर यो देवता गलको रक्षा गर्ने वनशाल र गन्तव्यमा जाने निमी शोधधरूपी
वनस्पतिलाई गर्भधारण गराउँछन् ।

वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति रक्षसो विश्वं विभाय भुवनं महावधत्
उतातागा ईषते वृष्यावतो यत्पर्जन्यः स्तनयन् हन्ति दुष्कृत ॥२॥
पर्जन्यदेव अनुचित वृक्ष विनाश गर्दछन्, रक्षसका हनन गर्दछन् । यज्ञ यज्ञमा घातले सम्पूर्ण
संसारलाई भयान्त गरउँछन् । उन गर्दै गिने पापीको विनाश गर्छन् । यज्ञ यज्ञमा गरि निष्कारो
रक्षा गर्दछन् ।

रथीव कशयाश्वाँ अभिक्षिपन्नाविर्दुतान्कृणुते वर्ष्योऽ अह
दूरात्सिंहस्य स्तनथा उदीरते यत्पर्जन्यः कृणुते वर्ष्यो नभः ॥३॥
जसर रथीले यज्ञमा घोडा चढ्छन्ले हिराएर उल्लेजित गराउँछ, य गर्दै पर्जन्यदेव गर्जनकार
शब्दले मेघलाई प्रेरित गर्दछन् । जन्मरक्षक मेघ पूग भागपछि झिन्झ जस्तै यिनले गजन गरेको
परसम्म सुनिन्छ

प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिह्वे पिन्वते स्वः
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायतेः यत्पर्जन्यः पृथिवी रेतसावति ॥४॥
जलराशि युक्त पर्जन्य पृथ्वीतिर झेलिँदा वायु विशेष प्रवाहयुक्त हुन्छ बिजुली चम्किन्छ ।
शोधधिका रूपमा वनस्पतिको वृद्धि हुन्छ । आकाश कुहन्छ र यो पृथ्वी सम्पूर्ण जगतको हितका
लागि समृद्ध हुन्छ

यस्य व्रते पृथिवी नम्रीति यस्य व्रते शक्रवज्रधुरीति ।
यस्य व्रत ओषधीर्विश्वरूपाः स न पर्जन्य महि शर्म यच्छ ॥५॥
हे पर्जन्यदेव । तिम्रा कर्मका कारण पृथ्वी उत्पदनशील हुन्छ र सब प्राणीले फेछा प्राप्त गर्दछन्
तिम्रा कर्मले नै शोधधिरूपी वनस्पतिले विशिष्ट रूप धरि गर्दछन् । हे देवता हामीलाई महान्
सुख प्रदान गर

दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीध्वं प्र पिन्वत वृष्णो अक्षस्य धाराः ।

अर्वाङ्घ्रेतेन स्तनयितुनेह्यपो निधिञ्चन्नसुरः पिता नः ॥६॥

हे मरुतहरू हो । हाम्रा लागि वर्षा गर । वर्षणशील मेघका जलधाराले हामीलाई पोषण देओस् हे पर्जन्यदेव । तिमी गर्जनशील मेघसँगै जल सेवन गर्दै हामीतिर आऊ । तिमी हाम्रा पिताजस्तै प्राणवधक र पोषणकर्ता है ।

अभि क्रन्त स्तनय गर्भमा ध्व उदन्वता परि दीया रथेन ।

दूति सु कर्ष विधितं न्यञ्च समा भवन्तुद्रो निपादाः ॥७॥

हे पर्जन्यदेव । गडाड ध्वनिल गर्जदै औषधिरूपी वनस्पतिमा गर्भ स्थापित गराऊ । रथमा पानी बोकेर आऊ । पानीले भरिएका मेघको मुख तलतिर पार र त्यसलाई खाली गराऊ । त्यसले अग्ला र होचा सबै ठाउँ उस्तै हुन सक्नु ।

महान्तं कोशमुदचा नि पिन्व स्यन्दन्तां कुल्या विधिताः पुरस्तात् ।

घृतेन द्यावापृथिवी व्युन्धि सुप्रपाणं भवत्वघ्नाधः ॥८॥

हे पर्जन्यदेव । आफ्नो जलरूपी महान् कोश खोल र तलतिर बगाऊ । त्यसो भएपछि जलले परिपूर्ण नदी निर्बाध भाएर अगाडितिर प्रवाहित होऊन् । जलरशिले द्यावापृथिवी तिमी परिपूर्ण गराऊ । त्यसो भएपछि गईले पानी खान पऊन् ।

यत्पण्य कनि ऋपस्तनयन् हसि दुष्कृतः

प्रतीव विश्वं मोद ते यत्किं च पृथिव्यामधि ॥९॥

हे पर्जन्यदेव । गडगड ध्वनिका साथ तिमी पापी मेघलाई फोर्दछौ, त्यसपछि सम्पूर्ण संसार र यसमा आश्रित प्राणीहरू अत्यन्त खुसी हुन्छन् ।

अवर्षीर्वर्षमुदु शु गृभाभ्याकधन्वान्यत्येतवा उ ।

अजीजन औषधीभोजनाय कमत प्रजाभ्योऽविदो य नीषाम् ॥१०॥

हे पर्जन्यदेव । तिमीले मनसो वर्षा गराएका छौ । अब वर्षा रोऊ । मरुभूमिमा पनि तिमीले पानी पूरा गरायो । सुखकर उपभोगका लागि तिमीले औषधिरूपी वनस्पति उत्पन्न गरेका छौ । आफ्ना सन्तानद्वारा उत्तम स्तुति पाएका छौ ।

[सूक्त ८४]

ऋषि अत्रि धोम । देवता पृथिवी । छन्द अनुष्टुप्

बडित्था पर्वतानां खिदै बिभर्षि पृथिवि ।

प्र या भूमिं प्रवत्वति महा जिनीषि महिनि ॥१॥

हे उत्तम गुण र महिमावती पृथिवीदेवी । तिमी भूमिमा बने प्राणीलाई आफ्ना सामर्थ्यले पुष्ट गराउँछौ र अत्यन्त फैलिएका भारी पर्वतसमूहलाई पनि बोक्दछौ ।

स्तोमासस्त्वा विचारिणि प्रति षो भन्त्यत्तुभिः ।

प्र या यज्ञं न हेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि ॥२॥

हे विविध रूपमा भ्रमण गर्ने र शुभ्र वण भएका पृथिवीदेवी । अश्वजस्तै भयङ्कर शब्द गर्ने मेघलाई वर्षा गर्नका लागि तिमी निम्त्याउँछौ । नष्टि बेला स्रोताहरू तिमीप्रति उत्तम स्तोत्रले स्तुति गर्दछन् ।

दृढहा चिद्धा वनस्पतीन्समया दर्धष्योजसा ।

यते अन्नस्य विद्युतो दिवो वर्षन्ति वृषयः ॥३॥

पृथिवीमात । अन्तरिक्षमा रहेका मेघबाट विद्युत्सँगै वर्षा हुँदा तिमी आफ्ना बलिया सामर्थ्यले वनस्पतिलाई धारा गदछौ ।

[सूक्त ८५]

ऋषि यत्रि धोम । देवता वरुण । छन्द त्रिष्टुप्

प्र सप्राजे बृहदर्चा गभीरं ब्रह्म प्रियं वरुणाय श्रुताय ।

वि यो ज्ञानं शमितेव चर्मोपस्तिरे पृथिवी सूर्याय ॥१॥

हे यत्रिका वरुणहरू हो । विरिष्ट प्रकारमात्र, प्रसिद्ध वरुणदेवका लागि अत्यन्त विस्तृत, गम्भीर र प्रतिकर स्तुति गर । सन्ध्याले पशुको झगला फिँजेर फिँदै देवताहरूले सूर्यदेवलाई भ्रमण गर्नका लागि आकाश विस्तृत गरेका छन् ।

वनेषु अन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पय उक्षियासु ।

हत्सु ऋतुं वरुणो अप्सवर्णिं दिवि सूर्यमवधात्सोममद्रो ॥२॥

वरुणदेवले वनका वृक्षका टुप्पामा अन्तरिक्ष विस्तृत गराए अश्व या मानिममा वीर्य वृद्धि गर्ने गार्हमा दुध स्थापित गरे, हृदयमा सङ्कल्यशक्ति भएको मन बनाए, प्राणीमा पचाउने जठरस्थिति स्थापित गरे छुलोकमा सूर्यदेव र पवतमा सोम उत्पन्न गर्नु

नीचीनबारां वरुणः कवन्धं प्र ससर्ज रोदसी अन्तरिक्षम् ।

तेन विश्वस्य भुवनस्य राजा यवं न वृष्टिर्व्युत्सि भूम ॥३॥

वरुणदेवताले छावापृथ्वी र अन्तरिक्षका प्राणीको हितका लागि मेघलाई उँधोमुटो पारेर पानीलाई मुक्त गराए वर्षाका पानीले जो आदि यत्र खँदिलो भयो र देवताहरूले वर्षाका त्यही पानीले भूमिलाई उर्वर बनाए

उनत्ति भूमिं पृथिवीमुत ह्या यदा दुग्धं वरुणो वष्ट्यादित् ।

समन्त्रेण वसत पर्वतासस्तविषीयन्तः श्रथयन्त वीराः ॥४॥

वरुणदेवता वर्षारूपी जलका इच्छा गदछन् उनी पृथिवी अन्तरिक्ष र आकाशमा जल सेचन गर्दछन् । पवतका शिखरहरू मेघले ढाकिन्छन् र मस्तुहान आश्रयमा सामर्थ्यले उत्साहित भएर मेघलाई खुकुल्याउँछन् ।

इमामू ध्वापुसस्य श्रुतस्य महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।

मानेनेव तस्थिवां अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ॥५॥

वरुणदेवताले सूर्यदेवलाई अन्तरिक्ष र पृथ्वी माझ मापदण्डजस्तै बनाए । वरुणले नै सूर्यका किरणद्वारा अन्तरिक्ष र पृथ्वीलाई प्रभावित गराए उनै प्राणप्रदाता एवं प्रसिद्ध वरुणदेवको महान् क्षमतालाई हामी प्रशंसा गर्दछौं ।

इमामू नु कवितमस्य नायां महीं देवस्य नकिरा दधर्ष ।

एकं यदुदता न पूणन्तेनीरासिभन्तीरवनयः समुद्रम् ॥६॥

निरन्तर सेचन गर्ने प्रवाहमान मान् नदीहरूले आफ्ना जलबाट एउटा समुद्रलाई पनि भराउन नसकेभैं ज्ञानसामग्न वरुणदेवको महान् क्षमतालाई कसैले जित्न मक्दैन

अर्धम्वं वरुण मित्र्यं वा सखाय वा सदमिद भ्रातर वा ।

वेशं वा नित्यं वरुणारण वा यत्सीमागश्चकूमा शिश्रथत्तत् ॥७॥

हे मर्षी सबैले खोज्ने गरिएका वरुणदेव यदि हाम्रोने डाताका रूपमा रहेका आफ्ना मित्र साथी वजुभाउ सँगै रहने छिमेकी अथवा मित्र, व्यक्तिहरूलाई कुनै बेला अपराध गरेको भए त्यस अपराधबाट हामीलाई मुक्त गर ।

कितवासो यद्विरिपुर्न दीवि यद्वा घा सत्यमुत यत्र विद्य ।

सर्वा ता वि ष्य शिथिरेव देवाधा ते स्याम वरुण प्रियास ॥८॥

हे वरुणदेव जुवा खेल्दा यदि भल्लो गरेको भए वा जानोक्न वा नजानेर अपराध गरेको भएदेखि हे वरुणदेव, बन्धन खुकुल्याएभैं ती अपराधबाट हामीलाई मुक्त गर र हामी तिम्रा प्रियपात्र हुन सकौं

[सूक्त ८६]

ऋषि अत्रि भौम देवता - इन्द्राग्नी छन्द अन्द्रपृ विराट्पूर्वा

इन्द्राग्नी यमवथ उभा वाजेषु मर्त्यम् ।

दृढहा चित्स प्र पेवति द्युम्ना वाणीरिव त्रितः ॥९॥

हे इन्द्राग्निदेवताहरू हो तिम्रीहरू दुवैले दृढमा रक्षा गरेका मनिसल देवका तीनै वाणीको मर्म बुझ्दछ र बलियो एवं दीप्तिमान् भएर शत्रुसेनालाई लक्ष्मरपछार गर्दछ

या पुतनासु दुष्टा या वाजेषु श्रवाय्या

या पञ्च चर्षणीरभीन्द्राग्नी ता हवामहे ॥१०॥

दृढमा जो अपराजेय छ जो यत्तम अत्यन्त पुज्य छ जो पाँचै वागमा स्तुत्य छ, तिनै इन्द्र र अग्निदेवतालाई हामी आज्ञा गर्दछौं

तयोऽरिदमवच्छवस्तिग्मा विशुन्मघोऽनोः । प्रति दृष्ट्वा गभस्त्योर्गवां वृत्रघ्न एषते ।
इन्द्रोऽनघं सैगं शत्रुसंहारकं बलं छ । यी देवताहरू स्तुति प्राप्त गर्न र शत्रु संहार गर्नका लागि
दुन्दुभिले रथमा जान्छन् । ऐश्वर्यवान् इन्द्र र अग्नि दुवैले आफ्ना हातमा तिखो यज्ञ लिएका छन् ।

ता वानेषे स्थानमिन्द्राग्नी हवामहे । पतौ तरस्य रधसो विद्वासा गिर्वणस्तवा ।
नेत्रान् धनका अधिपति सर्वज्ञाता, अतिशय पूजनीय हे इन्द्र र अग्निदेव । हामी युद्धमा रथ प्रेरित
गर्नेका लागि तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछौं

ता वृधन्तावन् दुन्दुमर्ताय देवावदभा । अईन्ता चित्सुरे दधेऽशेष देवावर्षते ॥५॥
नानसका लागि नै बलियो बनेका हे इन्द्रदेव र अग्निदेव । तिमीहरू दुवै अहिंसनीय छौ । हामी
यज्ञ प्राप्तिका लागि तिमीहरू दुवैलाई स्तुति गर्दछौं र सोमरसभै अगाडि स्थापित गर्दछौं ।

एवेन्द्राग्निभ्यामहावि हव्यं शूष्य घृतं न पूतमद्रिभिः ।

ता सूरिषु श्रवो बृहद्रथिं गुणत्सु दिधृतमिषं गुणत्सु दिधृतम् ॥६॥

हामीले बलकारक, घिटजस्तै तेजस्वी, दुड्वाले कुटेर निकालिएको, हविस्हितको सोम रूदेव र
अग्निदेवका लागि अर्पित गरेका छौं । ती देवताहरूले हामी स्तोतालाई मनगटे धनयुक्त समृद्धि र धेरै
अन्न प्रदान गरन् ।

[सूक्त ८७]

५. ऋषि एवयामरुत् आत्रेय देवता मरुत्गण । छन्द अतिजगती ।

प्र वो महे मतयो यन्तु विष्णवे मरुत्वते गिरिजा एवयामरुत् ।

प्र शर्धाय प्रयज्यवे सुखादये तवसे भन्ददिष्टये धुनिव्रताय शवसे ॥१॥

एवया ऋषिले स्तुति गर्दा महान् इन्द्रदेवसँग मरुत्हरू र विष्णुदेव प्राप्त हुन्छन् । उत्तम आभूषणले
अलङ्कृत, हितकारी र अतिशील मरुत्हरूको बल याज्ञिकले पाउँछन् ।

प्र ये जाता महिना ये च नु स्वय प्र विघ्ना भुवत एवयामरुत् ।

क्रत्वा तद्धो मरुतो नाधूषे शवो दाना मद्वा तदेषमधूष्यसो नाद्रथः ॥२॥

मरुत्हरू आफ्ना महत्ताले प्रकट भए र आफ्ना विद्याले विख्यात भए । एवयामरुत् ऋषि
मरुत्हरूको बयान गर्दछन्, हे मरुत्हरू हो तिमीहरूको बल दान आदि विशिष्ट कार्यले युक्त र
महान् छ । तिमीहरू शत्रुबाट अपराजित र पर्वतजस्तै अटल छौ ।

प्र ये दिवो बृहतः शुण्विरे गिर सशुक्वानः सुभ्व एवयामरुत् ।

न येधमिरी सधस्थ ईष्ट औ अग्नयो न स्वविद्युतः प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ॥३॥

अत्यन्त दीप्तिमान् र प्रभासम्पन्न मरुत्हरू विस्तृत आकाशबाट गमन गर्दै प्रजाको आमन्त्रण सुनून् ।
एवयामरुत् ऋषि मरुत्हरूका विषयमा आफ्नै शब्दले बयान गर्दछन् यिनलाई कसैले आफ्ना
ठडैबाट हल्लाउन सक्दैन यिनीहरू अग्निजस्तै स्वयं प्रकाशमान हुनाले घोर शब्दवान् भएर
भयङ्कर शत्रुलाई पनि थकाइदिन्छन् ।

स चक्रमे महतो निरुक्रमः समानस्मात्सवस एवयामरुत् ।

यदायुक्त त्मा स्वादधि ष्णुभिर्विष्यर्धसो विमहसो जिगाति शैवधो नृभिः ॥४॥

मरुत्हरूका स्नेच्छाले विचरणशील अश्व जब यिनीहरूका निवासनजिकै रथमा बाँधिएका बेला
एवया मरुत् उनीहरूलाई पर्यन्छन् । मरुत्हरू महान् एकताका साथ आपसमा प्रतिस्पर्धा नगरीकन
आआफ्ना एकै नासका निवासबाट बाहिर आउँछन् तिनीहरू बिलक्षण तेजयुक्त र सुखदायक
छन्

स्वनो न वोऽमवाग्नेजयद्वृषा त्वेषे ययिस्तविष एवयामरुत् । येना सहन्त

ऋज्जत स्वरोचिषः स्थारश्मानो हिरण्ययाः स्वायुधास इभिणः ॥५॥

हे मरुत्हरू हो । तिमीहरूका बलसम्पन्न, जलवर्षक, तेजस्वी, गमनशील, प्रभावकारी शब्दले
एवयामरुत् ऋषिलाई नतमोर्मास् त्यस शब्दले तिमीहरू शत्रु जितेर आफ्ना आर्धनमा राख्छौ । हे
मरुत्हरू हे तिमीहरू स्वयं दीप्तिमान्, स्थिर रश्मि भएका, स्वर्ण अलङ्कारले सजिएका, गतिलो
आयुध लिएका र यज्ञ प्रदाता हो

अपारो वो महिमा वृद्धशिवसस्त्रेषु शवोऽवत्वेवयामरुत् । स्थातारो हि

प्रसितौ संवृशि स्थन ते न उरुष्यत निदः शुशुक्वासो नाग्नयः ॥६॥

हे प्रवर्द्धमान शक्तिशाली मरुतहरू हो निश्चय पनि तिमीहरूको महिमा अपार छ तिमीहरूको तेजस्वी बल एवयामरुत् शक्ति रक्षा गरन्, शत्रुलाई आक्रमण गर्दा तिमीहरू स्थिर स्थानमा अविचलित देखिन्छौ तिमीहरू अग्निदेव जस्तै तेजस्वी छौ, हाम्रै लाई निन्दकहरूबाट जोगाया

ते रुद्रासः सुमन्त्रा अग्नयो यथा तुविद्युम्ना अवन्त्वेवयामरुत्, दीर्घं पृथु

पप्रथे सत्र पार्श्वं येषाम्ज्येष्वा महः शर्धास्यद्धुतैनसाम् ॥७॥

हे उत्तम पूजनीय, अग्निस्मानका अतिशय दीप्तिमान् रुद्रपुत्र मरुतहरू हा तिमीहरू एवयामरुत् शक्तिलाई संरक्षित गर तिमीहरू आफ्ना अन्यन्त लाभो र दूलो नियन्त्रका कारण पनि प्रसिद्ध र पापरहित छौ, "हुन्दाखेरि महान् तेजले प्रकाशित हुन्छौ

अद्वेषो नो मरुतो गातुमेतन् श्रोता हवं जरितुरेवयामरुत् ।

विष्णोर्महः समन्यवो युयोतन स्मद्रथ्योऽ न दंसनाप द्वेषासि सनुतः ॥८॥

हे दुष्परहित मरुतहरू हो काव्यस्तोत्र गाउँदा तिमीहरू यहाँ आओ नृतिकता एवया मरुतशक्तिको स्तोत्र सुन । हे उत्सुक मन हुन मरुतहरू हो । तिमीहरू गथमा बाँधको अश्वजस्तै व्यापक विष्णुदेवका शक्तिले योजित भएर हाम्रा स्तोत्रले प्रशंसित होयो हे मरुतहरू हो आफ्ना पराक्रमले हाम्रा गुप्त शत्रु पर भगाओ ।

गन्ता नो यज्ञ यज्ञियाः सुशमि श्रोता हवमरक्ष एवयामरुत्

ज्येष्ठासो न पर्वतासो व्योमनि यूयं तस्य प्रचेतसः स्यात् दुर्धर्तवो निदः ॥९॥

हे यज्ञनीय मरुतहरू हो हाम्रो यज्ञ सिद्ध गर्नका लागि यहाँ आओ अलपत्र परेका एवयामरुत् शक्तिको प्रार्थना सुनेर उनलाई रक्षा गर । हाम्रो रक्षा गर्नमा तिमीहरू पवनभैँ आँडो र महान् छौ हे प्रकृष्ट ज्ञानसम्पन्न मरुतहरू हो तिमीहरू हाम्रा निन्दकका माभ्रमा अजेय चनेर उनीहरूको शासन गर ।

॥इति पञ्चमं मण्डलं समाप्तम्॥

पाँचौं मण्डल सकियो

ओम् भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ।

ऋग्वेद - संहिता

॥अथ षष्ठं मण्डलम्॥

। छैटौ मण्डल ।

[सूक्त - १]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता अग्नि । छन्द - अनुष्टुप् शक्वरी ।

त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतास्या धियो अभवो दस्य होता ।

त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टीदु सहो विश्वस्यै सहसे सहय्यै ॥१॥

हे अग्निदेव ! तिमो देवताहरूमा श्रेष्ठ हुनाले उनीहरूलाई आफूतिर आकर्षित गर्दछौ । यस ससाम्ना तिमो दर्शनका लागि योग्य छौ । होताहरूबाट गरिँदै भएको यस बुद्धिपूर्ण कार्यलाई सम्पन्न गर्नका लागि तिमो सहयोगी छौ । हे बलवान् देवता ! हामीलाई प्रचुर बल प्रदान गर, त्यसबाट हामी बलिया शत्रु जित्न सकौ ।

अथा होता न्यसीदो यजीयानिडस्पद इषयत्रीडयः सन् ।

तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महोययै चितयन्तो अनु गमन् ॥२॥

हे अग्निदेव ! यजनका निम्ति योग्य तिमो हवि ग्रहण गर्ने हुँदा स्तुति गर्न योग्य छौ । हे प्रथम पूज्य देवता अग्निदेव ! दिव्य धनका इच्छाले यज्ञको अनुष्ठान गर्ने ऋत्विक्हरू तिमोलाई सबैभन्दा पहिले बोलाउँछन् । तिमो यज्ञवेदीमा प्रतिष्ठित होऊ ।

वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैस्त्वे रयिं जागृवांसो अनु गमन् ।

रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वह्य दीदिवांसम् ॥३॥

तेजस्वी, दर्शनीय हे अग्निदेव ! तिमो सधैं ज्योतिवान् भएर अहुति ग्रहण गर्दछौ तिमो वसुहरूका मार्गबाट गमन गर्दछौ । ऐश्वर्यका इच्छुक सधैंकै तिम्रो अनुसरण गर्दछन् ।

पदं देवस्य नमसा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रव आपन्नमुक्तम् ।

नामानि चिद्भिरे यज्ञियानि भद्रायां तै रणयन्तं सन्दृष्ट्यै ॥४॥

यश र वैभद्र प्राप्त गर्ने कामना भएका याजकहरू स्तोत्रले प्रसन्न गर्दै यज्ञशालामा अग्निदेवलाई आह्वान गर्दछन् । हे अग्निदेव उनीहरू तिम्रो दर्शन पाएर, खुसी हुँदै स्तोत्र उच्चारण गर्दछन् र मन लागेको पदार्थ प्राप्त गर्दछन् ।

त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिप्यां त्वा राय उभयासो जनानाम् ।

त्वं ज्ञाता तरणे चेत्यो भू पिता माता सदमिन्मानुषाणाम् ॥५॥

हे अग्निदेव ! यज्ञवेदीमा प्रतिष्ठित यजमानले तिमोलाई उचित रूपले प्रज्वलित गर्छन् । अध्वर्युहरू दुवै खलिको सम्पदा प्राप्त गर्ने विचारले तिमोलाई दुलो रूपमा प्रज्वलित गर्दछन् । हे दुःखनाशक अग्निदेव ! तिमो स्तुतिले प्रसन्न भएर मातापिताको जस्तै कृपा र संरक्षण प्रदान गर ।

सपर्येण्यः स प्रियो विश्वेष्वाग्निर्होता मन्द्रो नि षसादा यजीयान् ।

तं त्वा वयं दम आ दीदिवांसमुप जुबाधो नमसा सदम ॥६॥

प्रजाको हितका लागि यज्ञकर्म सम्पन्न गर्ने दान दिनमा समर्थ पूज्य, यजनीय अग्निलाई हामी वेदीमा स्थापित गर्दछौ । हे अग्निदेव ! तिमो घर उज्यालो पार्दछौ । हामी स्तोत्रले तिम्रो स्तुति र वन्दना गर्दछौ ।

तं त्वा वयं सुध्वोऽनव्यमग्ने सुम्नायव ईमहे देवयन्तः ।

त्वं विशो अनयो दीद्यानो दिवो अग्ने बृहता रोचनेन ॥७॥

हे अग्निदेव ! हामी मद्बुद्धिसम्पन्न सुखको कामनाले तिम्रो स्तुति गर्दछौ तिमो तेज धारण गर्दछौ तिमो सूर्यजस्तै देदीप्यमान भएर हामीलाई दिव्यलोकसम्म लैजाऊ ।

विशां कवि विशपति शश्वतीना नितोशनं वृषभं चर्षणीनाम् ।

प्रेतीषणिमिषयन्तं पावकं राजन्तमग्निं यजत रयीणाम् । ८।

प्रजापालक, ज्ञानी, शत्रु विनाश गर्ने, परम बलशाली, क्रान्ति स्तुति गर्ने रत्न ज्ञान गर्ने र प्रजाका नजिक जाने हे तेजस्वी अग्निदेव हामी तिम्रो स्तुति गर्दछौं हामीलाई तिम्रो अन्न भन्ने र तेज प्रदान गर

सो अग्नि ईजे शशमे च मतो यस्त आनदं समिधा हव्यदातिम् ।

य आहुतिं परि वेदा नमोभिर्विश्वेत्स वामा दधते त्वोतः । ९।

हे अग्निदेव ! याजकहरू स्तुति गर्दै तिम्रो निम्ति हवि प्रदान गर्दै रत्न गर्दछन् तिम्रो कृपाल उनीहरू मन लागेका धन प्राप्त गर्नु

अस्मा उ ते महि महे विधेम नमोभिरग्ने समिधोत हव्यैः

वेदी सुनो सहस्रो गीर्भिर्नक्षत्रैरा ते भद्राया सुप्रतौ यतेम । १०।

हे अग्निदेव ! तिम्रो महान् छौ तिम्रोलाई हामी नमस्कार गर्दछौं तिम्रो स्तुति गर्दछौं र तिम्रो लागि हवि प्रदान गर्दछौं, यज्ञस्थलमा वागी र स्तोत्रले तिम्रो पुजन गर्दछौं तिम्रो कृपाल हामी सुर्जन प्राप्त गरौं त्यसबाट हाम्रो प्रगति होस्

आ यस्ततन्त्र रोदसी वि भासा श्रवोधिश्च श्रवस्य स्तस्त्र ।

बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे रेवद्भिरग्ने वितरं वि भाहि । ११।

हे अग्निदेव ! तिम्रोले आफ्ना दीपित द्यावापृथिवीमा विशेष रूपले विस्तृत गरेको छौ हामी स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं, हामीलाई तिम्रो तार्छौं तिम्रो नजिक गर्ने रत्न प्रदान भएर हाम्रो लागि अन्न र धन प्रदान गर

नृवद्वसो सदमिद्धेह्यस्मे भूरि तोकाय तनयाय पश्वः ।

पूर्वोरिषो बृहतीरारेअध्वा अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु । १२।

हे अग्निदेव ! पुत्र पौत्र र आफन्तहरूले हाम्रो घर भरियौं रत्न श्रेयवान्बाट प्राप्त श्रेष्ठता हाम्रो ती पुत्र, पौत्र एवं आफन्तहरूको पाषण र कल्याण गर हाम्रो शक्ति प्रदान गर त्यस शक्तिले हामी निष्पाप रहँदै कल्याणकारी र यशस्वी बनेौं

पुरुष्यग्ने पुरुधा त्वाया वसुनि राजन्वसुता ते अश्याम्

पुरुषि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्ने वसु विधते राजनि त्वे । १३।

हे ज्योतिस्वरूप अग्निदेव हामीलाई तिम्रो अन्न रत्न गाईसहितको रत्न प्रदान गर हे अग्निदेव तिम्रो ऐश्वर्यवान्, रमणीय र वरणीय छौ तिम्रो प्रचुर धनको स्वामि ह

[सूक्त २]

ऋषिः भरद्वाज बहस्पत्य देवताः अग्नि छन्दः यजुः

त्वं हि क्षैतवद्यशोऽग्ने मित्रो न पत्यसे

त्वं विवर्षणे श्रवो वसो पुष्टिं न पुष्यसि । १।

हे अग्निदेव तिम्रो सर्वका मित्र है अन्न र तन्मा अर्धगति है हे अग्निदेव ! तिम्रो सबद्रष्टा हो, पोषक पदार्थले हामीलाई पुष्ट बनाऊ

त्वां हि ष्मा चर्षणयो यज्ञेभिर्गीर्भिरीडते ।

त्वा वाजी यात्यवृको रजस्तुर्विश्चर्षणिः । २।

हे अग्निदेव ! हव्य र स्तोत्रले याजकहरू तिम्रो पुत्र गर्दछन् कटिलतरहित मयैलाई तनै विश्वद्रष्टाले तिम्रोलाई प्राप्त गर्दछन् !

सजोषस्त्वा दिवो नरो यज्ञस्य केतुमिन्धते ।

यद्भ्यस्य मानुषो जनः सुम्नायुर्जुद्धे अध्वरे । ३।

हे अग्निदेव ! तिम्रो यज्ञका शिरोमणि ध्वजजस्तै है मनुका गुह्रहरू सुखस्मृद्धिका दृक्छाले आगस द्वेष बलिकति पनि नराखीकन तिम्रोलाई यज्ञशालामा बाँड्न गर्दछन् तन्मा आफ्ना पदक तेजद्वारा प्रदीप्त हुने कृपा गर

ऋधद्यस्ते सुदानवे धिया मर्तः शशमते ।

अती ष बृहतो दिवो द्विषो अहो न तरति ॥४॥

उदार मन भएका है अग्निदेव । जुन मानिसले युद्धिपूर्वक तिमी स्तुति गर्दछन्, तिमीहरू सम्पन्न हुन्छन् । तेजस्वी अग्निदेव ! तिमी सरक्षण र साधन प्राप्त गरेर साधकहरू पापका रूपमा रहेका द्वेष गर्नेहरूलाई नष्ट गरेर उन्नतिशील हुन्छन् ।

समिधा यस्त आहुतिं निशितिं मर्त्यो नशत् ।

वयावन्तं स पुष्यति क्षयमग्ने शतायुषम् ॥५॥

हे अग्निदेव । जुन साधक समिधासहित पवित्र आहुति तिर्मालाङ्गन पति गर्दछन्, उनीहरू असल सन्तानले युक्त भरिपूर्ण परिवारभित्र आनन्दपूर्वक सय वर्ष बाँच्छन् ।

त्वेषस्ते धूम ऋण्वति दिवि षष्ठ्युक्त आततः ।

सूरो न हि धुता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥६॥

प्रदीप्त भइसकेपछि अग्निको सेतो धुवाँ अन्तरिक्षमा फैलिएको देखिन्छ । हे तबन अग्निदेव । स्तुतिका प्रभावले तिमी प्रकाशित हुन्छौ ।

अधा हि विश्वीड्योऽसि प्रियो नो अतिथिः ।

रण्वः पुरीव जूर्यः सुनूर्न त्रययाध्यः ॥७॥

हे अग्निदेव । तिमी स्तुत्य छौ, तिमी अतिथिजस्तै परम प्रिय छौ, नगन्धका हितवि, उपदेशक वृद्धको जस्तै आश्रयका निम्ति योग्य र पुत्रजस्तो पालन योग्य छौ ।

क्रत्वा हि द्रोणे अज्यसेऽग्ने वाजी न कुत्स्यः ।

परिन्मेव स्वधा गयोऽत्यो न ह्यार्यः शिशुः ॥८॥

हे अग्निदेव । तिमीलाई हामी अरणीमन्थन क्रियाबाट प्राप्त गर्दछौ, तिमी अयुजस्तै सर्वत्र गमनशील छौ । तिमी अश्वको रूप हुनाले लक्ष्यसम्म हवि पुऱ्याउँछौ । बालक जस्तै पवित्र स्वभाव हुने हे अग्निदेव । हामीलाई तिमी अन्न र निवास प्रदान गर ।

त्वं त्या चिदच्युताग्ने पशुर्न यवसे ।

धामा ह यसे अजर वना वृक्षन्ति शिक्वसः ॥९॥

हे अग्निदेव । अश्व आदि पशुले घाँस खाएभैं तिमी काठिन काठ आक्रम नन्दछौ । हे तेजस्वी अग्निदेव । तिम्रा तेजस्वी शिखाले वन भरम्भ गर्न गर्दछ ।

वेषि ह्यध्वरीयतामग्ने होता दमे विशाम् ।

समूधो विशपते कृणु जुषस्व हव्यमङ्गिरः ॥१०॥

हे अग्निदेव । यज्ञ गर्न रुचाउने याजकका घरमा हेताका रूपमा तिमी उन्नेछौ । हे अग्निदेव । हाम्रा आहुति ग्रहण गर्ने पालक भएर हामीलाई समृद्धिशाली बनाऊ ।

अच्छ नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमर्ति रोदस्योः । वीहि स्वस्ति

सुक्षितिं दिवो नृन्दिषो अहोसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥११॥

हे दिव्य गुणसम्पन्न अग्निदेव । ज्ञान र त्रिकाल दुवै खालका गुण भएका तिमी ह्यावापृथिवीमा व्याप्त छौ । तिमी हाम्रो वाणी र आहुति देवताकहाँ पुऱ्याइदेऊ, हामी स्तुतिकालाई सुख्यवस्थित श्वाश्व र सँभाग्य प्रदान गर्ने शत्रुको सङ्कट र पापबाट जोगाऊ । हे अग्निदेव । तिमीबाट सुरक्षित भएर हामी निर्विघ्न जीवन निर्वाह गरौं ।

[सूक्त - ३]

ऋषि भट्टाज बाहस्पत्य देवता अग्नि । छन्द त्रिष्टुप्

अग्ने स क्षेपदृता ऋतेजा तरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।

य त्वं मित्रेण वरुणः सजोषा देव पासि त्यजसा मर्तमहः ॥१॥

हे अग्निदेव । यज्ञबाट उत्पन्न र यज्ञपालक याजकहरूलाई दीर्घायु प्रदान गर, तिमी मित्र र वरुणजस्तै प्रीतिपूर्ण व्यवहार गर्दछौ । देवत्व प्राप्तिको कामना गर्ने याजकलाई तिमी आफ्ना तेजले पापबाट जोगाउँछौ र उनीहरूलाई सबै किसिमले रक्षा गर्दछौ ।

इजे यज्ञेभिः शशामे शमोभिर्बुधद्वारायाग्नये ददशा ।

एवा च न तं यशसाम जुष्टिर्नाहो भर्त न शतो न प्रदुप्तिः । २।

उत्तम वैभवंशाली अग्निदेवका लागि आहुति प्रदान गर्ने राजकलार पर रति धन प्राप्त हुन्छ
उनीहरू पाप र अभिमानगहिन हुनले उत्तम जीवन निर्वाह गर्दछन्

सूरी न यस्य दृशतिरेपेया भीमा यदेति शुचतस्त आ धीः

हेषस्वतः शुरुधो नायमन्तोः कुत्रा चिद्रण्वो घसतिर्वनेजाः । ३।

सूयदव जस्तै अग्निदेव दर्शनले देवमुक्त गराउँछ । उनका प्रज्वलित मन्त्रशक्त सर्वत्र भयानक भएर
रुनन्छ रतिको शोकरूपी अधिकार निवारण गर्ने र गर्भार शब्द गर्दै मन्त्रहरू आत्मसु प्रदान गर्ने
अग्निदेव जतासुकै वनमा शोभायमान हुन्छन्

तिग्मं चिदेम महि वर्षो अस्य भसदक्षो न यमसान आसा ।

विजेहमानः परशुर्न जिह्वां ब्रविर्न द्रावयति दारु धक्षत् । ४।

अग्निदेवको काम गर्ने मार्ग नष्टण र स्वरूप तेजस्वं छ । जिह्वा जाला कन्चरोभै कठोर
काठमा चलाउँछन् कमोहरले भै धनवाह गल्दछन्

स इदस्तेव प्रति धादसिष्यजिह्वीत तेजोऽयसो न धाराम्

चित्रभजतिररतिषो अक्तोर्वेन दृषद्वा रघुपत्सजहाः । ५।

राग चलाउनेले प्रतिघात गरेभै अग्निदेवका रुसजस्ता नाख र जाल लक्ष्य वेध गर्दछ ।
लक्ष्मी पक्ष भेटपट रङ्गका हंगमा जलेभै शीघ्रतापूर्वक कटका जाला बमोर डढाउँछन् र
प्रत्यक्ष भाग रतिको कन्धकाम नाश गर्दछन् । X 64

स ई रेभो न प्रति वस्त उस्माः शोचिषा रापीति मित्रमहा

नक्त य ईमरुषो यो दिवा नूनमर्त्यो अरुषो यो दिवा नूनः । ६।

मृति गंगय अग्निदेव सूर्यदेवकै वस्ते आत्मा ज्वलाको नून मित्रभै प्रकाश
फलाउँदै शब्द पनि गढाछन् । यमर अग्निदेव प्रदाप्त ज्वालासँग प्रज्वलन हुन्छ

दिवो न यस्य विधतो नवीनोदवृषा रुक्ष औषधीषु नूनोत् ।

घृणा न यो ध्रजसा पत्न्या यन्ना रोदसी वसुना दं सुपत्नी । ७।

सूर्यजस्ता तेजस्वी अलवन् अग्निदेव प्रदीप्त भएर औषधीषु नूनोत् पाँद जलाउँदै विशेष
किसिमको शब्द निकाल्दछन् । दिनको दन्धको ज्वाला खपर छुट्ति नूनोत् नन्छ । उनले हासा शत्रु
राजिन गर्दै द्यावपृथिवीलाय धनले समृद्ध गराउन् ।

धायोभिर्वा यो युन्येभिरकैर्विधुन्न दविद्योत्स्वेभिः शुष्मैः ।

शार्धौ वा यो मरुतां ततक्ष क्षुब्धं त्वेषो रभसानो अद्यौत् । ८।

हृविवाहक अग्निदेव धामा जर्जरका अक्षतले कन्तिपुक्त छन । यो विद्युत्भै देदीप्यमान
र मरुतरुभन्ना अलगा छन् । सूर्यदेव जस्तै अग्निदेव ज्वाला ज्वाला प्रकाश हुन्छन्

[सूक्त ४]

अग्नि भयद्वा अहस्यन्त्य देवता अग्नि छन्द प्रदत्त

यथा होतर्मनुषो देवताता यज्ञेभिः सुनोसहसो यजसि ।

एवा नो अद्य समना समानानुशान्नं उशतो यक्षि देवान् । १।

हे अग्निदेव । तिमि देवताहरूलाई यज्ञेभ्यो उन भवने बलका पुत्र हे समना समानानुशान्नं उशतो यक्षि देवान्

इन्द्र अदि देवताहरूलाई विसर्जनका यज्ञमा भै हविद्वारा यज्ञन गर

स नो विधावा चक्षणिर्न वस्तोरग्निर्वन्दारु वेद्यक्षनो धात्

विश्वायुषो अमृतो मन्त्येषूपभूदतिथिर्जातवेदाः । २।

अग्निदेव हार्मीलाइ यशस्वी र धनसम्पन्न बनाउन् । उनी सूर्यजस्तै तेजस्वी प्रकाशक, यमर
विद्युत् जस्तै योग्य छन र अतिथिका रूपमा उपा कालमा प्रदीप्त हुन्छन

द्यावो न यस्य पतयन्त्यध्वं भासासि वस्ते सुषो न शुक्रः ।

वि य इनोत्यजरः पावकोऽश्नस्य चिच्छिन्नथत्यूष्याणि । ३।

अग्निदेव सूर्यदेवजस्तै उज्याले प्रकाश फलाउने पवित्र गगाने अक्षर प्रकाशले सबै पदार्थ देखे,
शत्रु पराजित र शत्रुको नहरलाई ध्वस्त गर्ने हुन् । उने अग्निदेवका महान् कन्धको यशोगान
स्तेतले गर्दछन्

वदा हि सूनो अस्पृश्यसङ्ग चक्रे अग्निर्जनुषाज्मात्रम् ।

स त्वं न ऊर्जसन ऊर्जं धा राजेव जेरजूके क्षेप्यतः ॥४॥

सर्वप्रेरक है अग्निदेव । तिमो स्तुति योग्य छौ याज्ञकले दिएका ब्राह्मणिले प्रसन्न भएर उनीहरूलाई तिमो अन्न र आवास प्रदान गर्छौ । हे अचटाता अग्निदेव यज्ञवेदीमा प्रतिष्ठित होऊ र शत्रु संहार गर्दै हामीलाई अन्न प्रदान गर ।

नितित्ति यो वारणमन्नमत्ति वायुनं राष्ट्रत्येत्यत्कूर ।

दुर्गाम यस्त आदिशामरातीरत्यो न द्रुतः पततः परिहृष्ट ॥५॥

अग्निदेव आफ्नो अन्धकारनाशक तेजस्वी प्रकाश भई प्रखर गराउँछन् । उनी रातलाई समेत जित्दछन् र हवि ग्रहण गर्दछन् प्राणरूप भएर वायुदेवले सबैमाथि शासन गरेभैं अग्निदेवले पनि सर्वमाथि शासन गरुन् यज्ञीय नियम नमान्नेमाथि विजय प्राप्त गरुन् । हे अग्निदेव तिमो तीव्रगामी अश्वजस्तो भएर आक्रमण गर्नेहरूलाई संहार गर

आ सूर्यो न भानुमद्भिरकैरने ततन्ध रोदसी वि भासा ।

चित्रो नयत्परि तमांस्यक्तः शोचिषा पत्म्नौशिजो न दीयन् ॥६॥

हे अग्निदेव छावापृथर्वीमा सूर्यदेव तेजस्वी किरणले व्याप्त भएभैं तिमो आफ्ना कान्ति व्याप्त गर्छौ आकाश मार्गमा सूर्यदेवभैं तजस्वी र अद्भुत अग्निदेव पनि अन्धकार हटाउँछन्

त्वां हि मन्त्रतममर्कशौकैर्ववृमहे महि नः श्रोष्यग्ने ।

इन्द्र न त्वा शवसा देवता वायुं पूणन्ति राधसा नृत्माः ॥७॥

हे आनन्ददायक पूजनीय अग्निदेव । हामी तिमो स्तुति गर्दछौ । हाम्रो उत्तम स्तोत्र सुन । नेतृत्व गर्नेमा समर्थ तिमोलाई याज्ञकहरू हव्यह्वा वायु र इन्द्रदेवलाई जस्तै सन्तुष्ट गराउँछन्

न नो अग्नेऽवृकैभिः स्वस्ति वेपि रायः पथिभिः पथ्यैः ।

ता सुरिभ्यो गृण्ते रासि सुम्यं मदेम सतहिमाः सुवीराः ॥८॥

हे अग्निदेव । तिमो कुपाले अहिंसापूर्ण उत्तम विधिबाट सुख र शनसम्पदा प्राप्त होस् हामीलाई पाप कर्मबाट जोगाऊ तिमो विद्वान्लाई जुन सुख दिन्छौ त्यही सुख हामी स्तोतालाई पनि देऊ । हामी सय वर्षसम्म सुसन्ततिमहित आनन्दपूर्वक रहन सकौ

[सूक्त ५]

ऋषि - भरद्वाज बर्हिस्पत्य । देवता - अग्नि, इन्द्र त्रिष्टुप् ।

बुवे च. सनुं सहसो युवानमद्रोधवाच मतिभिर्यविष्ठम् ।

य इन्वति द्रविणानि प्रचेता विश्ववाराणि पुरुवारो अधुक् ॥९॥

हे अग्निदेव तिमो बलका पुत्र दोहशून्य चिरयुवा, मेधावी र स्तुति योग्य छौ यस्ता गुणले सम्पन्न अग्निदेवलाई स्तोत्रले हामी आह्वान गर्दछौ अग्निदेवले मनुका स्तुति गर्ने पुत्रलाई मन परेको धन र यश प्रदान गर्दछन्

त्वे वसुनि पुर्वणीक होतव्येषा वस्तोरेरिरे यज्ञियासः ।

क्षामेव विश्वा पुवनानि यस्मिन्तसं सौभगानि दधिरे पावके ॥१०॥

हे अग्निदेव तिमो धेरै खालका ज्वाला भएका र देवताहरूलाई बोलाउन समर्थ छौ यज्ञकर्ता यज्ञमानहरू रातदिन तिमो लागि नै हविष्यन्न प्रदान गर्दछन् । जसरी पृथ्वीमा सबै प्राणी रहेका छन्, उसै गरी अग्निदेव समस्त धनऐश्वर्य धारण गर्दछन् ।

त्व विश्वु प्रदिवः सोद आसु ऋत्वा रथीरभवो वार्याणाम् ।

अत इनोपि विधत्ते चिकित्वा व्यानुषज्जातवेवो वसुनि ॥११॥

हे अग्निदेव तिमो आफ्ना सामर्थ्यले उच्च इच्छा पूरा गर्दछौ । तिमो सम्पत्तिवानमध्ये प्रमुख है । हे ज्ञानरूपी देवता । तिमो आफ्ना याज्ञकलाई सर्वै ऐश्वर्य प्रदान गर

यो नः सनुत्यो अभिदासदग्ने यो अन्तो मित्रमह्ये वनुष्यात् ।

तमजरेभिर्वृषभिस्तव स्वैस्तपा तपिष्ठ तपसा तपस्वान् ॥१२॥

हे अग्निदेव जुन शत्रुहरू लुकेर वा हामीभित्र पसेर हाम्रो हानी गरिरहेका हुन्छन्, तिमो ती दुवै किसिमका शत्रुलाई संहार गर्दछौ । तिमो तेज चिरयुवा र पजन्यको कारण हो ।

यस्ते यज्ञेन समित्रा य उक्थैरकैभिः सूनो सहसो ददाशत् ।

स मर्त्येषूत प्रचेता राधा द्युम्नेन श्रवसा वि भाति ॥५॥

हे अग्निदेव ! आजकल हव्य पदायत्न इज गये तिम्रो सेव गदे स्तोत्रले स्तुति गछन् ता यजमान उन्नम ज्ञान एत र श्वन गदे मनुका सन्तानम बडे मुशभित हुन्छन्

स तत्कृधीषितस्तुयमग्ने स्पृधो बाधस्व सहसा सहस्वान् ।

यच्छस्यसे धुभिरक्तो वचोभिस्तज्जुषस्व जरितुर्घोषि मम ॥६॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो प्रकाशमान तेजले युक्त एव शक्तिशाली हो आफ्ना शक्तिले हाम्रा शत्रु नाश गर श्रेष्ठ वाग्वले गोरका स्तुति स्वीकार गर युन कामना तिम्रो नियुक्त परिष्का छौ कृपा गरेर न्यो पूर गर

अश्याम तं काममग्ने तवोती अश्याम रयि रयिवः सुवीरम् ।

अश्याम वाजमभि वाजयन्तोऽश्याम द्युम्नमजराजर ते । ७॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो कृपाको हाम्रो कामना पूरा होमो ऐश्वर्यका काम हे अग्निदेव हामी सुसन्तति युक्त एव पशुयुक्त हो भौ हे अग्निदेव ! हामीलाइ अत्र प्रदान गर हे अग्निदेव ! तिम्रो अजर छौ आम्रो तजस्वी अमर पशुले हामीलाइ वशस्वी यताउ ।

[सूक्त ५]

ऋषि भरद्वाज ब्रह्मर्षय देवता अग्नि, इन्द्र गिराद्विप

प्र नव्यसा सहसः सुनुमच्छा यज्ञेन गातुमव इच्छमानः ।

वृक्षद्वन कृष्णायाम रुशन्तं वीती होतारं दिव्य जिगाति १ ।

सुरभाका कामना गर्ने आजकल वज्रय अत्यन्त निदाह गदे स्तुति गर काम एव बलका पुत्र आग्नेदेवसित जन्छन् अग्निदेव कोला मा लोका तेजस्वी वन मा गठन सक्ने र दिव्य होता हुन

स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानदद्भिर्द्विविष्टः

यः पावकः पुरुषतमः पुरुषि पृथुन्यग्निरनुयाति भवन् २ ।

अग्निदेव सतो वाक्यो तिम्रो किरण भाका तेजस्वी अमर जिगाति र अजरा हुन अत्यन्त शक्त गर्ने शक्ति अग्निदेव तुल्य समिधा भक्षक गदे गन्त गदछन्

वि ते विध्वग्वातजूतासो अग्ने भामास शुचे शुचयश्चरन्ति ।

तुविप्रक्षासो दिव्यो नवग्वा वना वदन्ति धृषता रुजन्तः । ३॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो आला अयुधले बडे प्रजा भार कठ अलाउने सक्ने वन भस्म गर्ने पनि सक्छ अजन्तित अग्निको शक्ति सर्वत्र व्याप्त हुन्छ

ये ते शुक्रासः शुचय शुचिष्मः क्षां वपन्ति विषितासो अश्वः ।

अथ भ्रमस्त उर्विया वि भाति यातयमानो अधि सानु पृश्ने ॥४॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो आला युक्त छेडिङ्को पशुभौ सबत्र गन्त गर्ने शक्तमा शक्ति गदछ त्यस्तै वन जलाउन सक्छ

अथ जिह्वा पापतीति प्र वृष्णो गोषुधुयो नाशनिः सृजना ।

शूरस्येव प्रसितिः क्षातिरग्नेर्दुर्वर्तुर्भीमो दयते वनानि । ५॥

बलशाली अग्निदेवका दमिङ्गको लफ्का एन्द्रेतेवले वायम्भार वज्र उचस्मिहेको अग्नी देउछन् शूरवीरले आफ्नाका पाशभौ गोरका अग्निको स्वाभाव वन डलाउछ

आ भानुना पार्थिवानि जयासि महस्तोदस्य धृषता ततन्ध ।

स बाधस्वाप भयः सहोभिः स्पृधो वनुष्यन्वन्धो नि जूर्व ॥६॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो आफ्ना प्रकाशला प्रगत गर्ने क्रियाले सम्पूर्ण पृथ्वी दमिङ्गको र हामीसित द्वेष गर्ने शत्रुलाई आफ्ना अत्यन्त गद गर

स चित्र चित्र चितयन्तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतम वयोधाम्

चन्द्र रयि पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्र चन्द्राभिर्गुणते युवस्व । ७॥

हे अग्निदेव ! हामी आफ्नाले तिम्रो स्तुति गरछौ तिम्रो पदभुत रूप भएका यश प्रदान गर्ने र अजरा हुन हे हामीलाइ तिम्रो वृत्रपरादि अत्रैश्वर्य पदान गर

[सूक्त ३]

ऋषि भरद्वाज बार्हस्पत्यः । देवता वैश्वानर अग्नि छन्द त्रिष्टुप् जगती ।

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ ज्ञातमग्निम् ।

कविं सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥१॥

द्युलोकको सवैभन्दा माथि बस्न भूलोकका स्वामी वैश्वानर अग्निदेव सबै प्राणाभिन्न छन् । ज्ञानी प्रतिथिजस्ता र पूज्य देवताहरूका मुखरूपी अग्निदेवलाई देवताहरूले नै प्रकट गरेका हुन्

नाभिं यज्ञानां सदनं रयीणां महामहावमभि सं नवन्त ।

वैश्वानरं रथमध्वराणां यज्ञस्य केतुं जनयन्त देवाः ॥२॥

यज्ञका केन्द्रस्थल, धनका भण्डार, महान् साहुति युक्त, सम्स्त विश्वका नेता सहस्रक यज्ञका सञ्चालक र यज्ञको पताकारूपी अग्निलाई याज्ञिकहरूले रथन गरेर उत्पन्न गरे । हामी उनको वन्दना गर्दछौं ।

त्वद्विप्रो जायते वाज्यग्ने त्वद्वीरासो अभिमातिषाहः ।

वैश्वानर त्वमस्मासु धेहि वसूनि राजन्तस्पृहयाय्याणि ॥३॥

हे तेजस्वी वैश्वानर अग्निदेव ! हामीलाई तिमी मनगो धन देऊ, हे देव ! हविष्यात्रले यजन गर्नेहरूलाई तिमी दिव्य ज्ञान दिन्छौ । योद्धाहरू तिम्रो कृपाबाट पराजित सम्बन्धले नै शत्रुलाई परास्त गराउँछन् ।

त्वां विश्वे अमृतं जायमानं शिशुं न देवा अभि सं नवन्ते ।

तव क्रतुभिरमृतत्वमायन्वैश्वानर यत्पित्रोरदीदेः ॥४॥

हे अमृतस्वरूप अग्निदेव ! तिमी उत्पन्न हुनेबित्तिकै देवता र मानिसहरू तिमलाई बालकजस्तै आदरणीय मान्दछन् । हे विश्वका नायक द्युलोक र भूलोकका माभ्रम निर्माता तिम्रो अमृतत्व भएर यज्ञ सम्पादन गर्दा त्यस यज्ञबाट यजमानहरूले देवत्व प्राप्त गरे ।

वैश्वानर तव तानि व्रतानि महान्वगे नकिरा दधर्ष ।

यज्जायमानः पित्रोरुपस्थेऽविन्दः केतुं वयुनेष्यहाम् ॥५॥

हे वैश्वानर अग्निदेव ! तिमीले आफ्ना उत्पादकहरूका माभ्रबाट जन्म लिइरहि यज्ञ कर्ममा प्रतिष्ठित भएर दिनको केतुस्वरूप सूर्य र ज्वाला प्राप्त गर्छौ, तिम्रो जन्म महान् कर्ममा कर्मले बाधा हाल्न सक्दैन ।

वैश्वानरस्य विमितानि चक्षसा सानूनि दिवो अमृतस्य केतुना ।

तस्येदु विश्वा भुवनानि मूर्धानि वया इव रुहः सप्त विमूहः ॥६॥

सर्वहितकारी, प्रकाशक, वैश्वानरका अमृतस्वरूप केतुबाट द्युलोकको अन्तर प्रकाशित हुन्छ । त्यसका शिरोभागबाट शाखाप्रशाखाभै भएर सात वटा धारा प्रवाहित हुन्छन् ।

वि यो रजस्यभिमीत सुक्रतुवैश्वानरो वि दिवो रोचना कविः ।

परि यो विश्वा भुवनानि पप्रथेऽदब्धो गोपा अमृतस्य रक्षिता ॥७॥

अमल कर्म सम्पन्न गर्ने र गराउने अग्निदेव सम्स्त भुवनका निपत्य हुन् । द्युलोकभन्दा परका नक्षत्रलाई पनि उनैले प्रकाशित गरेका छन् । सम्स्त भुवनलाई विनष्ट गर्ने शत्रु र अमृतका संरक्षक यिनै अग्निदेव हुन् ।

[सूक्त - ८]

ऋषि भरद्वाज बार्हस्पत्यः । देवता - वैश्वानर अग्नि छन्द त्रिष्टुप् जगती ।

पृथस्य वृष्णो अरुषस्य न सहः प्र न वोचं विदधा जातवेदसः ।

वैश्वानराय मतिर्नव्यसी शुचिः सोमइव पयते चारुरनये ॥१॥

दीप्तिमान्, तेजस्वी, सर्वव्यापी अग्निदेवलाई हामी स्तुति गर्दछौं । यज्ञ कर्ममा अग्निका लागि उच्चरण गरिने पवित्र र सुन्दर स्तोत्र सबै होताका लागि हितकारी छन् । त्यस्तै स्तोत्र यज्ञनिर्जक सोम पुगेभै अग्निदेवका समीपमा पुग्दछन् ।

स जायमानः परमे व्योमनि व्रतान्यग्निव्रतपा अरुक्षत ।

व्योन्तरिक्षमभिमीत सुक्रतुवैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत् ॥२॥

सर्वव्यापी, जगत्का हितकारी व्रतपालक अग्निदेव दिव्य साक्षात्तमा प्रकाशित भएर देवी र

लौकिक द्यौः प्रकाशका रत्नमस्य रक्षक र पालक हुन्मन् अन्तरिक्षका यथाशक्ता नियाता यिन
परिणतव हुन् उन् याम्ना मर्हमाले स्याग छुछन्

व्यस्तभनाद्रोदसी मित्रो अद्भुतोऽन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः ।

वि चर्मणीव धिषणे अवर्तयद्वैश्वानरो विश्वमधत्त वृषण्यम् ॥ ३ ॥

अद्भुत मित्ररूपी वैश्वानरदेवले शृङ्गाकः । पृथिवीलाई यथास्थानमा हल्लाएत गरेर आफ्ना तन्त्रले
अन्तरिक्ष मझ गेर उक्तेले पृथ्वीको त्यचारो रूपमा अन्तरिक्ष फैलाए वैश्वानरदेवले न विश्वको
सबै गल धारण गरिरहेका हुन्

अपामुपस्थे महिषा अगृभ्यत विशो राजानमुप तस्थुश्चर्मियम् ।

आ दूतोऽग्निमभरद्विषस्वतो वैश्वानर मातरिक्षा परावतः ॥ ४ ॥

दूतका रूपमा मातरिक्षा बागुले गढा, हंको आदिन्य मा बलशाली देवता अग्निदेवलाई यस लेकमा
लिएर आगे महान् कर्म भाका मरुतहरूले इन्द्रको अन्तरिक्ष फैलाए यिनमा धाराण गरे
अनसम्पन्न मानिसले उनै श्रेष्ठ स्वामीको स्तुति गर

युगेयुगे विदध्य गृणद्भ्योऽग्ने रथि यशसं धेहि नव्यसीम्

पव्येव राजन्घशसमजर नीचा नि वृश्च वनिनं न तेजसा ॥ ५ ॥

हे अग्निदेव तजसल पन पदचरि तणो मत्रले निर्मलता स्तोत्रोत्तम तजसले निर्मा यशस्वी
सन्तान र शनाश्व प्रदेन र र गुर अग्निदेव तजसले नव्यसीम् भई हाम्रो शत्रु विनश
ग

अस्माकमग्ने मधवत्सु धारयानामि क्षत्रमजर सुवीर्यम्

वयं जयेम शतिन सहस्रिण वैश्वानर वाजमग्ने तवोत्तिथि ॥ ६ ॥

हे अग्निदेव तिमै हविष्यात्र गव अनाश्वदले समुद्र अस्ति तिमै अग्ने तजसले चिरयुवा
श्रान्त गले नव्ययुन क्षत्रयत्न स्थापित गर हे वैश्वानर अग्निदेव तिमै वाजमग्ने सुवीर्य
गुना वडो सामर्थ्य एक्ष्य यदि प्राप्ति गरै

अदब्धेभिस्तव गोपाभिरिष्टेऽस्माक पहि त्रिषधस्थ सूरिन्

रक्षा च नो ददुषा शर्धो अग्ने वैश्वानर प्र च तारीः स्तवन ॥ ७ ॥

हे त्रिलोकमा पशु अग्निदेव तिमै अतिशक्ति हो हे अग्ने तिमै स्तोता र
यानकलाह आफ्ना पराजय जलले रक्षा गर हारा गरेर हाम्रो रक्षा गर

[सूक्त ०]

अग्नि भगद्वाज वाजमग्ने देवता वैश्वानर अग्ने अद्भुत मित्र

अहश्च कृष्णमहरर्जुन च वि वर्तेते रजसी वेद्याभिः

वैश्वानरो जायमानो न राजावातिरज्ज्येतिषाग्निस्तमासि ॥ ८ ॥

काल रात र अत्यन्त दिन निर्वाप्त रूपमा वाजमग्ने हाम्रो अग्ने रक्षा गर्दछन् हे वैश्वानर
अग्निदेव तिमै तैजस्वी स्वामा भई प्रकट भाग अश्वकार न्ता

नह तन्तु न वि जानाम्येतु न च वयन्ति समरोऽतमानः

कस्य स्वित्युश्च इह वक्त्वानि परो वदात्यवरेण पित्रा ॥ ९ ॥

हाम्रो अग्ने र तेछा अश्वको बन्देद र युवादेव तिमै अग्ने अन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः
सम्पत्तमा ननि हाम्रो अन्तरिक्ष हो यस लेकमा अश्वको अग्ने अग्ने र पित्रसित मिलेर यस
अत्यन्त सकारक नियम सुनिश्चित रूपमा भन्ने सक्छा

स इत्तनुं स वि जानात्येतु स वक्त्वान्येतुथा वदाति

य इ चिकेतदमुतस्य गोपा अवश्वरन्परो अन्येन पश्यन् ॥ १० ॥

वैश्वानर अग्निदेव ठाँवा तान र तेछा र तानका विषयमा अन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषा तमः
उत्तमै दिव्यतन अग्निदेव अमरताको रक्षा भएर अन्तरिक्ष फैलाएर गरिन्छ र हाम्रो अश्वको
गोपाको रूपमा रहेका सबैको रक्षा हुन

अथ होता प्रथमः पश्यतेममिह ज्योतिरमृत मर्त्येषु

अथ स जज्ञे ध्रुव आ निषत्तोऽमर्त्यस्तन्वाश्च वर्धमानः ॥ ११ ॥

वैश्वानर अग्निदेव प्रथम रक्षा हुन हे मनुष्य पृथ्वी र अन्तरिक्षको रक्षा गर्दछन्

अविनाशां, स्थिरं सर्वत्र व्याप्तं रश्मिरने नित्यं बहदृच्छन् मणज्जालं प्राणांका बीचमा त्रमर
ज्यांतिका रूपं धियै हुनु ।

ध्रुवं ज्योतिर्निहितं दूरग्रेवं कं मनो ज्वलिष्ठं पतयत्स्वन्तः ।

विश्वे देवाः समनसः संकेता एकं क्रतुमभि वि यन्ति साधु ॥१॥

स्थिर रहँदै पनि मनभन्दा बढी ताब्र गतिले हिँड्ने वैश्वानर पणिदेव आनन्ददायक मार्ग देख्दाउनका
लागि प्राणीभित्र निवास गर्दछन् देवताहरू, एकै मन र समान प्रयत्नसम्यक् भएर असल काम गर्ने
वैश्वानरदेवका सामु आउँछन्

वि मे कर्णा पतयतो वि चक्षुर्वीर्यं ज्योतिर्हृदय आहित यत् ।

वि मे मनश्चरति दूरआधीः किं स्वप्नस्यामि किमु नू मनिष्ये ॥१॥

हे वैश्वानर अग्निदेव ! हाम्रा कान तिमी गुण सुत्रका लागि र बाँख तिमी निद्रा दशनका निमित्त
उत्कर्षित छन् आन्तरिक ज्योतिले तिमी स्वरूप ज्ञात्रे कामना गर्छ दृश्य ज्योतिको विचार गर्न
मन भीतरिएको छ हामी यसभन्दा बढी के सोचौ र भनौ ?

विश्वे देवा अनमस्यन्भिषयानास्त्वामग्ने तमसि तस्यिवांसम् ।

वैश्वानरोऽवतृतये नोऽमर्त्योऽवतृतये नः ॥१॥

हे वैश्वानर अग्निदेव अन्धकारमा आस गर्ने तिमैलाई मर्व देख्छु हनु त्रयाम गर्दछु
अन्धकारदेखि टाढाएका हामी सबैलाई यिनै वैश्वानर अग्निदेवले रक्षा गर्नु

[सूक्त - १०]

वापि - भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - अग्नि । छन्द - त्रिष्टुप् ।

पुरो वो मन्द्र दिव्यं सुवृत्तिं प्रपति यज्ञे अग्निमध्वरे दधिध्रुम् ।

पुर उक्थेभिः स हि नो विभाव्य स्वध्वरा करति जातवेदाः ॥१॥

हे विद्वानहरू हो, यो यज्ञ निर्दोष र निर्विघ्न सम्पन्न गर्नका लागि स्तोत्र गाउँदै कल्याणकारी
अग्निदेवलाई आफ्ना सामु स्थापित गर । ददीयमान अग्निदेवले हाम्रो यज्ञ नष्ट नभन सक्नेछन्

तमः ध्रुमः पूर्वणीक होतरग्ने अग्निभिर्मनुष इधानः ।

स्तोमं यमस्यै ममतेव शूवं धृतं न शुचि मलयः पनन्ते ॥२॥

अनेक देवांप्रमाण ज्वाला भएका हे अग्निदेव । तिमी देवताहरूलाई आह्वान गर्दछे, हे अग्निदेव
तिमी अन्य अग्निहरूका साथ प्रज्वलित भएर, सुखदायी पवित्र एवं धिउज्ज्वल चल्न बढाउनमा
समर्थ, परम श्रेष्ठ स्तोत्र सुन यी स्तोत्र बुद्धिमान स्तोत्रले आत्मीयतापूर्वक उच्चारण गर्छन्,

पीपाय स श्रवसा मर्त्येषु यो अग्नये ददाश विप्र उक्थैः ।

चित्रभिस्तमूलिभिश्चित्रशोचिर्ब्रजस्य साता गोमतो दधाति ॥३॥

अग्निदेवका निमित्त स्तोत्र गाउँदै हविर् अर्पित गर्ने मानिसलाई अग्निदेव समृद्धि प्रदान गर्दछन् उनी
अद्भुत रक्षा साधनसहित गाईको समूहका लागि पनि सहायक छन् ।

आ यः पशू जायमान उर्वी दूरेदृशा भासा कृष्णाध्वा ।

अथ बहु चित्तम कर्मायास्तिरः शोचिषा ददुरो पावकः ॥४॥

धुर्वा भरिएको कालो मार्गमा अग्निदेव प्रकट भएर ठाउँ देखिने कान्तिल छाक्छन् धुर्वा व्याप्त
गर्दछन् अग्निदेव रातको बाक्लो अन्धकार आफ्ना प्रकारले हटाउँछन् ।

नू नक्षत्रं पुरुवाजाभिस्ती अग्ने रथि मघवद्वयश्च धेहि ।

ये राधसा श्रवसा चात्यन्तान्सुवीर्यैभिश्चाभि रुन्ति जनान् ॥५॥

हे अग्निदेव, हामी हविष्यान् सम्पादा हुनहरूका लागि तिमी प्रकृत धन र स्पर्श प्रदान गर, अन्य
मानिसका भन्दा विशिष्ट र श्रेष्ठ भद्र, धन, वश र पराक्रमी पुत्र प्रदान गर ।

इमं यज्ञं चनोधा अग्न उशन्यं त आसानो जुहुते हविष्याम् ।

भद्राजेषु दधिषे सुवृक्तिमवीजस्य गध्यस्य सातौ ॥६॥

हे अग्निदेव हविष्यत्र तिमैलाई प्रिय छ, तिमीलाई लागि याजकले जुन हविष्यान्दायक हवि अर्पित
गर्दछन्, त्याग गर्छन् । यजमानमाथि कृपा गरेर यनेकै भद्र प्रदान गर ।

वि द्वेषसीतुहि वर्धयेद्यं मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥७॥

हे अग्निदेव । हामीसित द्वेष गर्ने हाम्रा शत्रु पर हटाऊ र हाम्रो भद्र बढाऊ । हामी उनम र पराक्रमी
पुत्रपौत्रादिले युक्त भएर सय वटा हेमन्तभर आनन्दले रहौ

[सूक्त ११]

ऋषि भगद्वाज ब्रह्मस्य देवता अग्नि छन्दः त्रिष्टुप्

यजस्व होतरिषितो यजीयानग्ने बाधो मरुता न प्रयुक्ति

आ नो मित्रावरुणा नासत्या द्यावा हेत्राय पृथिवी ववृत्वाः । १ ।

हे देवताहरे त्वां आत्मा अग्ने तेजस्वी अग्निदेव हार्मांबाट पूजित भएर मरुतहरूलाई सङ्गठित गर
त्यमाछि मित्र वरुणा अतदव अश्विनकमर र द्यावापृथिवीलाई हाम्रो मित्र गलाऊ

त्वं होता मन्द्रतमो नो अधुगन्तदैवो विदथा मर्त्येषु ।

पावकया जुह्वारं वह्निरासान्ने यजस्व तव स्वाम् । २ ।

हे अग्निदेव तिम्रो पूजनीय छौ र मानिसप्रति अंगरहित छौ तिम्रो गृहति लिएर जान र
जानन्दतान र तवताहरूका मुखको रूपमा रहेर हे अग्निदेव तिम्रो अन्न ग्रहण गरेर आफ्नो
शरीर पनि पाषाण गर

धन्या चिद्धि त्वे धिषणा वधि प्र देवाञ्जन्म गृणते यजध्वै

वेपिष्ठो अङ्गिरसां यद्ध विप्रो मधुच्छन्दो भनति रेभ इष्टौ । ३ ।

हे अग्निदेव धनको इच्छा गर्ने वृद्धिले तिम्रो भक्ति गरको छ छन्दः अग्नि देवताहरूको प्रसन्नताका
लागि गरित र तिम्रो प्रसन्न भावगछि मरुत हुन्छ अङ्गिरस र विप्रले प्रकटले तिम्रो स्तुति
गर्दछन् र विद्वान् भारद्वाज मधुर छन्द गाउँछन्

अदिद्युतत्स्वपाको विभावान्ने यजस्व रोदसी उरुची

आयु न य नमसा रातहव्या अञ्जन्ति सुप्रयसं पञ्च जन् । ४ ।

वृद्धिमान र बाभयुक्त अग्निदेव विशिष्ट रूपमा रोभागन्त र तिम्रो विस्तृत दुलोक र
भूलोकलाई आहुतिले पोषण गर्दछन् र पाँच वर्णका मानिस अन्न र अन्न सत्कारका साथ उचित
हवि ग्रहण गर्ने अग्निदेवलाई हविआत्रद्वारा सन्तुष्ट गराउनु

वृञ्जे ह यन्नमसा बहिरग्नावयामि सुगृधृतवती सुवृन्ति

अम्यक्षि सद्य सदेन पृथिव्या अश्रायि यज्ञः सूर्ये न चधु । ५ ।

पृथ्वी माथिका यज्ञशालामा पञ्चवेदी बनाएर उनमा अन्न र अन्नको सुरो आदि साधन
त्यस गरिएका बला यत्रको आहुति प्रदान गरिन्छ अन्न र अन्न आश्रय पाएर यज्ञकाल
गरका यजनबाट यज्ञदेव वृद्धि प्राप्त गर्दछन् ।

दशस्या नः पूर्वणीक होतदैवेभिरग्रे अग्निभिरिधान

रायः स्रोसहसोवावसाना अति स्रसेम वृजन नाह । ६ ।

यनेकौ किसिमको शिखाले युक्त देवताहरूलाई अन्न र अन्न तिम्रो विविध दिव्य
अग्निदेवका साथ प्रसन्न भएर हार्मांलाई धन प्रदान गर र अन्न अन्न अग्निदेव हवि प्रदान गर्ने
हार्मांलाई तिम्रो शत्रुजस्तो पागबाट पनि जोगाऊ

[सूक्त १२]

ऋषि भगद्वाज ब्रह्मस्य देवता अग्नि छन्दः त्रिष्टुप्

मध्ये होता दुरोणो बर्हिषो राडग्निस्तोदस्य रोदसी यजध्वै

अयं स सनुः सहस ऋतावा द्रात्यसूर्यो न शोचिषा तनान् । १ ।

देवतालाई आह्वान गर्ने र यज्ञका पालक अग्निदेव द्यावभृता अन्न र अन्न नका लागि याजकका
घरमा प्रतिष्ठित हुन्छन् बल उपपन्न गर्ने यज्ञकत अग्निदेव तिम्रो अन्न सम्पूर्ण जगत्लाई उमै
गरी प्रकटित गर्दछन् अस्सी सूर्यदेव टाटबाट सम्पूर्ण विश्वलाई अन्न र अन्न

आ यस्मिन्त्वे स्वपाके यज्ञश्च यक्षद्वाजन्त्सर्वतातेव नु द्यौः

त्रिषधस्थस्ततरुणो न जहो हव्या मधानि मानुषा यजध्वै । २ ।

हे तेजस्वी पूज्य यज्ञशील अग्निदेव मानिसले दिएको हव्य पदार्थ नै न ओक्को उड्डार गर्ने
सूर्यदेवलाई व्यापक भएर तिम्रो देवताहरूमा अन्न पार्दैछौ हार्मां प्रयत्न र अन्नरहित हवि अर्पित
गर्दछौ

तेजिष्ठा यस्यारतिर्वनराद् तोदो अध्वन्न वृधसानो अद्यौत् ।

अद्रोघो न द्रविता चेतति तन्नमत्योऽवत्रं ओषधीषु ॥३॥

सूर्यदेवजस्तैः अग्निदेवको दीपि बह्मनाले आप्नो मां प्रकाशित गर्दछन् । सर्वव्यापी, अति प्रदीप्त ज्वालाले वनमा प्रज्वलित हुन, अमर, द्रोहरहित, अचिरम अग्निदेवले सबैको कल्याण गर्दै समस्त जगत्लाई प्रकाशित गर्छन् ।

सास्माकैभिरेतरी न शूषैरग्निः ष्टवे दम आ जातवेदाः

द्रवरो जन्वन् ऋत्वा नावोन्नः पितेव जास्यापि यज्ञैः ॥४॥

जानी अग्निदेव यज्ञकर्ताहरूले गाएका गायनबाट जमरा प्रसन्न हुन्छन्, उसै गरी हामीले गाउँदै गरेका उत्तम स्तोत्रले पनि प्रसन्न हुन्छन् । स्मृति गर्नु पर्ने बलिया अध्वन्यस्तै गतिमान र वृक्ष भस्म गराउने अग्निदेवलाई यजनकर्ता मानिसहरू स्तुति गर्दछन् ।

अध्व स्यास्य पनयन्ति भासो वृषा यत्तद्वदनुयाति पृथ्वीम् ।

सदो यः स्पन्दो विषितो धर्वायानुषो न तावुरति धन्वा राद् ॥५॥

अग्निदेव सहज रूपम जङ्गल डढाएर पृथ्वीमा विचरण गर्दछन् । पृथ्वीमा प्रकाशित भएर अति वेगका साथ विनाप्रतिबन्ध भ्रमण गर्दछन् । त्यस बेलै अग्निदेवका आभाको स्तुति यस लोकमा स्तोताहरू गर्दछन् ।

स त्वं नो अर्वञ्चिदाया विश्वेभिरग्ने अग्निभिरिधानः ।

वेधि रायो वि यासि दुच्छुना मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥६॥

हे शत्रुनाशक अग्निदेव । तिमी विभिन्न रूपमा प्रकट हुन्छौ । हामीलाई निन्दाबाट रक्षा गर र सम्पत्ति प्रदान गर । हाम्रो असल योद्धाजस्ता पुत्रपौत्रादिले सम्पन्न भएर शत्रुको सेना नाश गर्दै यस हेमन्तभरि आनन्दका साथ जीवन निर्वाह गरौं ।

[सूक्त १३]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता अग्नि छन्द - त्रिष्टुप्

त्वद्विश्वा सुभग सौभाग्याग्ने वि यन्ति वनिनो न वयाः ।

श्रुष्टी रयिर्वाजो वृत्रतूर्य दिवो वृष्टिरीद्व्यो रीतिरपाम् ॥१॥

हे श्रेष्ठ भाग्यवान् अग्निदेव ! तिमी सबै ऐश्वर्यका उत्पादक हो । वृक्षबाट विभिन्न शाखा उत्पन्न भएर शत्रु जित्ने बल, धन र पर्जन्यको वर्षा तिमीबाटै उत्पन्न हुन्छन् । आकाशबाट वर्षा गराउनका निमित्त पानी लैजाने तिमी स्तुति योग्य छौ ।

त्वं भगो न आ हि रत्नमिषे परिन्मेव क्षयसि दस्मवर्चाः ।

अग्ने मित्रो न बृहत् ऋतस्यासि क्षता वामस्य देव भूरः ॥२॥

हे भाग्यवान् अग्निदेव । हामीलाई सुन्दर धन प्रदान गर । तिमी वायुजस्तै सर्वव्यापी र मित्रजस्तै सम्मार्गमा लैजाने हो । हे तेजस्वी ! हामीलाई ऐश्वर्य प्रदान गर ।

स सत्यतिः शवसा हन्ति वृत्रमग्ने विप्रो वि पणेर्भर्ति वाजम् ।

यं त्वं प्रचेत ऋतजात राया सजोषा नष्यापि हिनोषि ॥३॥

श्रेष्ठ ज्ञानले सम्पन्न सन्पुरुषका पालक हे अग्निदेव । यज्ञबाट उत्पन्न ऋतजात ऐश्वर्यलाई पानी बर्सन नदिने मेघस्मित जुभन तिमी प्रेरित गर्दछौ । उमै ऋतजातले वर्षामा बाधा हाल्ने पाणिलाई नष्ट गर्दछ ।

यस्ते सुनो सहलो गीर्भिरुक्थैर्यज्ञैर्मलौ निशिति वेद्यान् ।

विश्वं स देव प्रति वारमग्ने धत्ते धान्यं पत्यते वसव्यैः ॥४॥

हे शलका पुत्र तेजस्वी अग्निदेव । जसले यज्ञ आदि कर्म र स्तुतिद्वारा तिम्रो उपासना गर्दै तिम्रो ध्यान गर्दछन्, उनीहरूले नै अन्न, धन र ऐश्वर्य प्राप्त गर्दछन् ।

ता नूय आ सौश्रवा सुवीरान्ते सुनो सहस्रः पुष्यसे धाः ।

कुणोषि यच्छवसा भूरि पक्षो वयो वृकायारवे जसुरवे ॥५॥

हे अग्निदेव । तिमीले जुन पशु र अश्व, कूर, द्वेष गर्ने शत्रुलाई प्रदान गरेका छौ, हे सबै हामी शौर्यवान्हरूका लागि प्रदान गर ।

वद्या सुनो सहस्रो नो विहाया अग्ने लोकं तनयं वाजी नो दाः ।
 विश्वभिर्गीर्भिरभिः पूर्तिमश्यां मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥६॥
 हे वलका पुत्र एव जानी अग्निदेव । हामालाई तिम्रो हितकारी बाटो देखाऊ । हाम्रो उत्तम कामना
 पूर्ति होस् । हामी भक्त अन्न र ऐश्वर्ययुक्त पुत्रीकादिमहित मय हेमन्त जीवन निवाह गरौं ।

[सूक्त १४]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य देवता अग्नि छन्द - अनुष्टुप शकवरो ।
 अग्ना यो मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः ।
 भस्त्रु य प्र पूर्वं इषं वुतीतावसे ॥१॥
 स्तुतिका साथ जुन मनिसल यज्ञ गर्दछ र सदबुद्धि प्राप्त गर्दछ, ऊ नै यस्त्याहरूमा अग्रणी भएर
 सुरक्षका निर्मित प्यापन भन्धान्त्य प्राप्त गर्दछ ।

अग्निरिद्धि प्रचेता अग्निर्येधस्तम ऋषिः ।
 अग्निं होतारमीडते यज्ञेषु ननुषो विशः ॥ २ ॥
 अग्निदेव नै श्रेष्ठ जानी र सत्कर्मका प्रेरक सबद्रष्टा हुन् । मनिसल यज्ञ दिने सहित भएर यज्ञमा
 यिनैको स्तुति गर्दछन् ।

नाना ह्यग्नेऽवसे स्पर्धन्ते रायो अर्यः ।
 त्वन्तो दस्युमायवो व्रतैः सीक्षन्तो अव्रतम् ॥३॥
 हे अग्निदेव त्रसले तिम्रो यजन गर्दछ, उसले यज्ञ गर्नेहरूमा शत्रुबाट छुट्टिएर
 आएको धन, ऐश्वर्य स्तुति गर्नेहरूले पाउँछन् ।

अग्निरप्सामृतीषह वीरं ददाति सत्यतिम् ।
 यस्य त्रसन्ति शवसः सञ्चक्षि शत्रवो भिया ॥४॥
 अग्निदेव स्तुति गर्ने स्तोत्राका लागि सम्मानगामी सत्कर्मका यज्ञी श्रेष्ठ पुत्र प्रदायक
 हुन्छन् । त्यस पुत्रबाट शत्रु पनि भयभीत रहन्छन् ।

अग्निर्हि विद्वाना निबो देवोमर्तमुरुष्यति । सहावा यस्यावृत्नो रयिर्वाजेष्ववृतः ।
 अग्निदेवले आफ्ना तजस्वी जानका बलले निन्दाबाट रक्षा गर्दछन् र युद्धका
 समयमा धन सुरक्षित गर्दछन् ।

अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमति रोदम्यो न हि स्वस्ति
 सुधितिं दिवो नृन्दिषो अंहासि दुरिता तरेम ता तरेम तत्र कनः तरेम ॥६॥
 हे मित्रले भई रक्षा गर्ने तजस्वी गुणसम्पन्न अग्निदेव तिम्रो नाम व्याप्त भएर स्तुताले
 गरेको स्तुति देवताहरूसम्म पुर्चाउँछौं । निर्मा आफ्ना रक्षा गर्ने शत्रु र शत्रुबाट हामी रक्षा
 गर्दछौं । हामीलाई उत्तम शवास आदि प्रदान गर ।

[सूक्त १५]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य देवता अग्नि छन्द - अनुष्टुप
 इममुषु वो अतिथिमुषुब्ध विश्वासां विशां पतिमृज्जने तिन
 वेतीदिवो जनुषा कच्चिदा शुचिर्न्योक्चिदति गर्भो यदच्छुत्म् ॥१॥
 अतिथिजस्तै पूज्य, प्रजापालक स्वभावतः गवित्र र यज्ञी अग्निदेव जनुलोकबाट
 उत्तम भएर द्वावपृथिवीमा विचरण गर्दै अग्रण गरेका हुन् । यस्तो ह विद्वानहरू हौं । यस्ता
 अग्निदेवलाई स्तुति गरेर प्रसन्न गरौं ।

मित्रं न य सुधितं भृगवो दधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषम्
 स त्व सुप्रीतो वीतहव्य अद्भुत प्रशस्तिभिर्महयसे दिवेदित्रे ॥ २ ॥
 हे अग्रणीभित्र व्याप्त स्तुति योग्य, मित्रवत् अग्निदेव तिम्रो नाम व्याप्त गरेका
 हुन् । हे अद्भुत अग्निदेव निर्मा ऊर्ध्वगामी ज्वालामय्यर हौं । यस्ता ज्वाल हुनाले जानीहरू
 प्रतिदिन उत्तम स्तोत्रले तिम्रीलाई स्तुति गर्दछन् ।

स त्वं दक्षस्यावृको वृधो भूर्यः परस्यान्तरस्य तरुषः । रायः सुनोसहसो

मत्तैष्वा छर्दिर्यच्छ वातहव्याय सप्रथो भरद्वाजाय सप्रथः । ३।

हे अग्निदेव । तिमि दयालु हुनाले चतुर मानिसलाई सुरक्षा गर्दछौं । हे अग्निदेव, तिमि महान छौं । हे बलका पुत्र, भारद्वाज वर्षालाई धन अन्न र निवास प्रदान गर

मुत्तानं वो अतिथिं स्वर्णरमणिं होतारं मनुषः स्वध्वरम्

विप्रं न द्युक्षवचसं सुयुक्तिभिर्हव्यवाहमरतिं देवमृज्जसे ॥४॥

हे विद्वान् हो, देदीप्यमान्, दिव्य गुणयुक्त हविवाहक अतिथिजन्मे पूज्य मानिसका यज्ञमा देवता बोलाउने स्वर्गसम्म हवि पुर्‍याउने उत्तम यज्ञ गर्न विद्वान्भौं कान्ति भएका अग्निदेवलाई तिमिहरू उत्तम स्तुतिले प्रसन्न गराओ ।

पावकया यश्चिदयन्त्या कृपा क्षमद्बुरुच उषसो न भानुना ।

तुर्वज्रं यामन्नेतरस्यस्य नृ रण आ यो घृणे न तत्प्राणो अजरः ॥५॥

उषा कालको प्रकाशजस्ता अग्निदेवबाट पृथिवीलाई पवित्रता र चेतना प्राप्त हुँदा पृथ्वी तेजले सोभायमान हुन्छ । हे वातहव्य तिमिहरू स्वर्गभक्षी र अजर अग्निदेवको अचना गर, उनी एतश अग्निको रक्षाका लागि रणभूमिमा शीघ्र चेतन्य हुन्छन्

अग्निमग्निं वः समिधा द्युचस्यत प्रियत्रियं वोअतिथिं गृणीषणि उप वो गीभिर्मृतं विवास्त देवो देवेषु वनते हि वायं देवो देवेषु वनते हि नो दुवः ॥६॥

हे स्तोताहरू हो, अतिथिजस्तै पूज्य र अत्यन्त प्रिय अग्निदेवलाई समिधाले भवा गर अमर अग्निदेव देवताहरूमा अग्रगण्य मान्छौं धारण गर्दछौं र हाम्रो अचना स्वर्गबाट गर्दछौं त्यस्ता अग्निदेवका सेवा स्तोत्र आदि वाणीले गरौं ।

समिद्धमग्निं समिधा गिरा गृणे शुचिं पावकं पुरो अध्वरे ध्रुवम् ।

विप्रं होतारं पुरुषारमद्बुहं कविं सुमैरीमहे जातवेदसम् ॥७॥

समिधबाट प्रकट अग्निदेवलाई हामी वाणीले अचना गर्दछौं शुद्ध अश्व र पवित्र गराउने अग्निदेवलाई यज्ञका अग्रिम स्थानमा प्रतिष्ठित गर्दछौं विशिष्ट ज्ञानले अमर हविदाताहरूले धारण गर्ने योग्य द्रोहरहित मनवान् र सर्वज्ञान अग्निदेवलाई ऐश्वर्य प्रसिद्धि लागि हामी स्तुति गर्दछौं

त्वां दूतमग्ने अमृतं युगेयुगे हव्यवाहं दधिरे पायुमीड्यम् ।

देवासश्च मतासश्च आगुविं विभुं विश्रपतिं नमसा नि वेदिरे ॥८॥

हे अग्निदेव, यमर देवता र मानिसले प्रत्येक शुभ यज्ञमा हविदाता रक्षक र स्तुति गर्न योग्य तिमिलाई दूतका रूपमा निम्न गर्दछौं अमृतप्रधान विस्तारशील र प्रज्ज्ज रक्षा गर्नेमा सहायक मानेर मानिसहरू तिमिलाई अग्रिम गर्दै उपासना गर्दछौं

विभूषन्नम् उभयौ अनु व्रता दूतो देवानां रजसी समीयसे ।

यत्तो धीतिं सुमतिनापृणीमहेऽध स्मा नस्त्रिवरुथः शिवो भव ॥९॥

देवता र मानिस दुवैलाई महिमावाद् वनउँदै अनुशासनप्रिय नियमपालक देवताहरूका दूत बनेर दिव्यलोभ र अन्न लाकना हवि लिएर जाने हे अग्निदेव, हामी तिम्रो स्तुति गर्दछौं तिमै स्थानमा विचरण गर्दै हामीलाई सुख प्रदान गर

तं सुप्रतीकं सुदृशं स्वञ्चमविद्वांसो विदुष्टं सपेम ।

स यक्षद्विवक्षा वयुनानि विद्वान् हव्यमग्निर्मृतेषु वोचत् ॥१०॥

मनेहरू रूप भएका गमनशील सर्वज्ञ र मुहूर्तदे अग्रगण्य अग्निदेवलाई हामी अल्पज्ञ मानिसहरू मान्न गर्दछौं सबकाजस्तै मान्छौं हाम्रो हावका दर्शन देवताहरूमिति गर्दै अग्नि देवताहरूका यज्ञ सम्पन्न गराउँछौं

तमग्ने पास्युत तं पिपर्षिं यस्त आनदं कवये शूर धीतिम् ।

यस्य वा निशितिं वोदिति वा तमित्युपक्षि शवसोत राया ॥११॥

हे अग्निदेव, तिम्रो दर्शन मानिस तिम्रो निम्न जन्म गर्दछन्, रक्षक गर्दै उनीहरूको असल जीवन गर्न मद्दत गर्दछौं तिम्रो अन्न र अन्नको रक्षा गर्दै तिम्रो प्रचुर बल प्रदान गर

त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमु नः सहसाक्त्रवद्यात् ।

स त्वा ध्वस्मन्वदभ्येतु पाथः स रयिः स्पृहयाय्यः सहस्री ॥१२॥

हे पराक्रमी अग्निदेव हमीन्नाई झन्नु र पापघात नोगाऊ हमीन्नाले अगित गरको हवि ग्रहण गर्दै स्तुति गर्नेहरूलाई मन पने हजारौ किसिमका ऐश्वर्य प्रदान गर

अग्निहोता गृहपतिः स राजा विश्वा वेद जनिमा जातवेदाः

देवानामुत यो यत्यानां यजिष्ठः स प्र यजतामृतावा ॥१३॥

तेजस्वी सर्वज्ञ, देवताहरूलाई आह्वान गर्ने सबै प्राणीका ज्ञाता अग्निदेव शत्रु बरका स्वामी हुन् अग्निदेव मनुष्य र देवताहरूमा श्रेष्ठ याजक हुन् उनै मन्त्रयान्त अग्निदेव विधिपूर्वक यज्ञ गरुन्

अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावकशोचे वेष्ट्व हि यत्वा

श्रुता यजासि महिमा वि यदूर्ध्वया वह यविष्ठ या ते अद्य ॥१४॥

हे पावन ज्वाला भएका यज्ञकत अग्निदेव तिमी देवताहरूका ज्ञाता यज्ञ गर्दछौ तिमी यम यज्ञमा देवताहरूको यज्ञ गर र यस ज्ञेय याजक हुन् इच्छा गर्दा देवताहरूका छन् त्या पूरा गरऊ हे चिरयूवा अग्निदेव । तिमी आफ्नै कारण महान छौ । हाम्रो यज्ञ यत्न

अभि प्रयासि सुधितानि हि रथ्यो नि त्वा दधीत रोदमं यज्यैः । अवा नो

मघवन्वाजसातावग्ने विश्वानी दुरिता तरेम ता तरेम त्ववसा तरेम ॥१५॥

ह अग्निदेव याजकहरू द्वारापुधितानि निर्मित यज्ञ यत्नहरूको यत्नलाई प्रतिष्ठित गर्दछन् तिमी वेदीमा उचित किसिमले रथियको हवि हर हे गरिबहरूको यत्नमा तिमी हाम्रो रक्षा गर, हामी सबै छालका वृ खबट जतिनै

अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं प्रथमः सदै येन्न् ।

कुलायिन घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय सधु ॥१६॥

अग्निदेव सबै देवताहरूमा अग्रणी हुन् हे मुन्दर ज्वाला यज्ञ गर्दछौ । तिमी उनीका यज्ञ र अघिले भरिएको वेदीमा विराजमान भएर हवि यज्ञ गर्ने यत्नलाई उत्तम किसिमले देवताहरूसम्म पुर्‍याऊ

इममु त्यमथर्ववदग्निं मन्थन्ति वेधसः ।

यमङ् कूयन्तानायज्ञमूर् रयाव्याभ्यः ॥१७॥

यज्ञको कर्म गर्ने, जसले श्रुतिक अध्वर्य ऋषिहरूले यज्ञमा यत्न गरिरहेका अग्रतया उपयुक्त गर्दछन् ठाउँ पारी जतातै भ्रमण गर्ने जसले अग्निदेवलाई अर्पण गर्दै यज्ञमा यत्न गरिरहेका यत्नका वेदमा स्थापित गर्दछन्

जनिष्या देववीतये सर्वताता स्वस्तये

आ देवान् वक्ष्यमृतौ श्रुतावृधो यज्ञ देवेषु पिरूः ॥१८॥

हे अग्निदेव तिमी अग्निदेवद्वारा प्रकट भएका देवताहरूको यज्ञ गर्ने यत्नको कल्याणकारी देवताहरूलाई सुस्थिर गराऊ तिमी यज्ञमा यत्न गरिरहेका यत्नमा आह्वान गर र हाम्रो यत्न देवताहरूसम्म पुर्‍याऊ

वयमु त्वा गृहपते जनानामग्ने अकर्म समिधा बृहन्त

अस्थूरि नोऽगर्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेजसा स रिरश्च ॥१९॥

हे यज्ञरक्षक अग्निदेव हामी समिधद्वारा यज्ञमा यत्न गरिरहेका यत्नलाई प्रदीप्त गरउँछौ, गहनतम अग्निदेवले हामीलाई पुत्र, पुत्र र अनेक श्रेष्ठ र यत्न गर्ने यत्नलाई तज्जिवन प्रदान गर

[सूक्त १०]

श्रुषि भरद्वाज वासपत्य देवता यज्ञ छन्द यज्ञा त्रिष्टुप्

त्वमग्ने यज्ञानां होता विश्वेषां हितः । देवैर्भिमनुषे जने ॥

हे अग्निदेव तिमी हुन र देवताहरूका आह्वानकर्ता तिमी यज्ञमा यत्न गर्ने देवताहरूबाट होत निर्धारित गरिएका छौ

स नो मन्द्राभिरध्वेजिह्वाभिर्यजा महः आ देवन्वक्षि यक्षि च ॥२॥

हे अग्निदेव तिमी आफ्नै महान ज्वालाहरूसहित यस यज्ञमा देवताहरूको स्तुति गर र इन्द्र बाट देवताहरूलाई आह्वान गर हवि यज्ञमा गर

वेत्या हि वेधो अध्वनः पयश्च देवाञ्जसा । अग्ने यज्ञेषु सुक्रतो ॥३॥
हे अग्निदेव ! तिमि यज्ञका निकटस्थ एवं दूरस्थ सबै मार्गका ज्ञाता हो !
अहंकारलाई उचित मार्गदर्शन गराऊ ।

त्वामीडे अथ द्विता भरतोवाजिभिः शूनम् । ईजे यज्ञेषु यज्ञियम् ॥४॥
हे अग्निदेव ! भरतले अनेक ऋत्विक्हरूसँग मिलेर लौकिक र अलौकिक दुवै सुख प्राप्त गर्नका लागि तिमि स्तुति गरे हे यज्ञनीय । तिमिबाट नै अनिष्टको नाश र इच्छाको पूर्ति हुन्छ । हामी तिम्रो स्तुति र यज्ञ गर्दछौं ।

त्वमिमा वायां पुरु दिवोवासाय सुन्वते । भरद्वाजाय दास्ये ॥५॥
हे अग्निदेव ! तिमिले साम सिद्ध गर्न दिवोदामलाई धेरै ऐश्वर्य प्रदान गरेका थियौं । उसै गरी भरद्वाजले पनि धनऐश्वर्य प्राप्त गर्नु ।

तव दूतो अमर्त्य आ वह्ना दैव्य जनम् । शृण्वन्विप्रस्य सुष्टुतिम् ॥६॥
हे अग्निदेव ! तिमि अमर छौं । तिमि दूत हो । विद्वान् भरद्वाजले गरेको स्तुति सुनका लागि देवताहरूलाई हाम्रा यज्ञमा आह्वान गर ।

त्वामग्ने स्वाध्वोऽर्तासो देववीतये । यज्ञेषु देवमीडते ॥७॥
जलले प्रकट हुने सौन्दर्यवान् हे अग्निदेव ! हामी यात्रकहरू धनधान्य र तिम्रो सान्निध्य प्राप्त गर्ने कामनाले वन्दना गर्दछौं ।

तव प्र यक्षि सन्ध्यामुत ऋतुं सुदानवः विश्वे जुषन्त कामिनः ॥८॥
स्वर्गाभै ज्ञानवन्त्यमान हे अग्निदेव ! छायामा पाइने शतिलताभै हामी तिम्रो संरक्षणमा रहेर सुख प्राप्त गरौं ।

त्व होता मनुहिंतो वह्निरासा विदुष्टः । अग्ने यक्षि दिवो विशः ॥९॥
मेरुको सिर, जस्तै तेजस्वी ज्वाल भएका, वीर धनुर्धरजस्तै पराक्रमी हे अग्निदेव ! तिमिले दुष्टका नाशयन्त्रहरू नष्ट गरेका छौं ।

अग्न आ याहि वीतये गुणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बर्हिषि ॥१०॥
हे प्रकाशक र सर्वव्यापक अग्निदेव ! हविलाई गति दिनका लागि तिमि आऊ । सबैले तिम्रो स्तुति गर्दछन् । यज्ञमा हामी तिम्रो स्वागत गर्दछौं । किनभने तिम्रो नै सबै पदार्थ प्रदान गर्दछौं ।

त त्वां समिद्धिरङ्गिरो भूतेन वर्धयामसि । बृहच्छोचा वविष्ठ्य ॥११॥
हे प्रकाशस्वरूप अग्निदेव ! तिमिलाई हामी समिद्धा र घिउले प्रदीप्त गर्दछौं । त्यसैले हे मान्थ्यवान्, तिमि अर्धै प्रखर होऊ ।

स न पृथु श्रवाय्यमच्छ देव विवास्पसि बृहदग्ने सुवीर्यम् ॥१२॥
हे अग्निदेव ! हामी महान् पराक्रमी र श्रेष्ठ यशस्वी सामर्थ्य प्राप्त गर्ने ब्रह्म सकौं । त्यसका लागि तिम्रो कृपा गर ।

त्वामग्ने पुष्करादध्यधर्वा निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाषतः ॥१३॥
अग्न श्रेष्ठ भिक्षुले विश्व धारण गर्ने हे अग्निदेव ! अधर्वाले तिमिलाई विश्वका महान्तम आधारका रूपमा अरणीमन्थनद्वारा प्रकट गरे ।

तमु त्वा दध्यङ्दुषिः पुत्र ईधे अधर्वण । वृत्रहणं पुनन्दरम् ॥१४॥
हे अग्निदेव ! अश्वर्वाका पुत्र दध्यङ्दुषिले तिमिलाई पहिलो पटक प्रदीप्त गराए । तिमि अहंकार हो । त्यसैले शत्रुको सहर नष्ट गर्न सक्दछौं ।

तमु त्वा पाथ्योवृषा समीधे दस्युहन्तमम् । धनञ्जय रणेरणे ॥१५॥
हे अग्निदेव ! पथ्यवृषाले तिमिलाई पदार्थ गरे । तिम्रो असुर संहारक तथा युद्धका विजेता हो ।

एह्य पु ब्रवाणि तेऽग्न इत्येतरा गिरः । एभिर्वधास इन्दुभिः ॥१६॥
हे अग्निदेव ! तिम्रो स्तुति गर्दछौं । तिम्रो स्तुति सुनेर प्रकट होऊ र यम सोमरसले आफ्नो महानता प्रकट गर ।

यत्र बव च ते मनो वक्षं दधस उत्तरम् । तत्रा सदः कृण्वसे ॥१७॥
हे अग्निदेव ! यत्र क्षेत्र र यज्ञकवेरिख खुसी हुन्छ, त्यहाँ अत्यधिक बल धारण गराउँछौं र त्यहाँ अग्नि प्रकट हुन्छ ।

नहि ते पूर्वमक्षिपद्भुक्नेमानां वसो । अथा दुवो वनवसे ॥१८॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो तेज आँखाका लागि हानिकारक छैन हे व्रतपालक मानिसहरूका स्वामी हाम्रो प्रार्थना तिमी स्वीकार गर

आग्निरगमि भरतो वृत्रहा पुरुचेतनः । दिवोदासस्य सत्यतिः ॥१९॥

अग्निदेव आहुतिका अधिपति र दिवोदासका शत्रुसंहारक हुन् । हे याजकहरू हो । यी अग्निदेव सर्वज्ञ र रक्षक पनि हुन् हामी स्तुतिले अग्निदेवको आह्वान गर्दछौं

स हि विश्वाति पार्थिवा रपि दाशन्महित्वाना । वन्वन्नवातो अस्तुतः ॥२०॥

अग्निदेव अपराजित, शत्रुनाशक र अहिंसित छन् तिनै अग्निदेव आफ्ना सामर्थ्यले हामीलाई पृथ्वीमा उत्तम धनऐश्वर्य प्रदान गर्दछन्

स प्रलवन्नवीयसाग्ने द्युम्नेन संयता । बृहत्तन्थ भानुना ॥२१॥

हे अग्निदेव ! तिमी यस विस्तृत अन्तरिक्षलाई आफ्ना समीप र नवीन तेजले पहिलेकै जसरी प्रकाशित गर्दै छौ

प्र षः सखायो अग्नये स्तोमं यज्ञं च धृष्युषा । अर्चं गाय च वेधसे ॥२२॥

हे ऋत्विक्हरू हो , ईश्वरजस्तै शक्तिमान् र शत्रुविनाशक अग्निदेवलाई तिमीहरू आहुति र उत्तम स्तुतिले प्रसन्न गर

स हि यो मानुषा युगा सीदद्धोता कविक्रतुः । दूतश्च हव्यवाहनः ॥२३॥

मेधावी, हविवाहक यज्ञकर्ममा देवदूत र देवताका आह्वान कता अग्निदेव हाम्रा यस यज्ञमा कुशका आसनमा बस्नु

ता राजाना शुचिन्नतादित्यान्मारुतं गणम् । वसो यक्षीह रोदसी ॥२४॥

हे अग्निदेव ! तिमी यस यज्ञमा आप्छि प्रमिद्ध शुभकर्म गर्ने मित्रावरुणले मर्त एव द्यावापृथिवीका लागि यजन गरुन् तिमी श्रेष्ठ निवास प्रदान गर्दछौं ।

वस्वी ते अग्ने सन्दृष्टिरिषयते मर्त्याय । ऊर्जो नपावमृतस्य ॥२५॥

हे अग्निदेव ! तिमी अमर र बलशाली छौ ! तिम्रा तेज दृष्टिले अन्नको इच्छा गर्ने याजकलाई अन्न र धन प्रदान गराउँछ ।

क्रत्वा दा अस्तु श्रेष्ठोऽद्य त्वा वन्वन्तसुरेष्णाः । मर्त आनाश सुवृक्तिम् ॥२६॥

हे अग्निदेव ! आजका याजकहरू तिम्रो सेवा र श्रेष्ठ कर्म गर्ने होऊन् उनीहरू सधैं उत्तम कुरा बोलुन् ।

ते ते अग्ने त्वोता इ पयन्तो विश्वमायुः ।

तरन्तो अर्यो अरातीर्वन्वन्तो अर्यो अरातीः ॥२७॥

हे अग्निदेव तिम्रो स्तुति गर्नेहरू तिम्रै मुरक्षामा रहेर शत्रुको सेना जितेर शत्रुको नाश गर्दछन् र पूरा आयुसम्म अन्न भाविसहित सुखले जीवन व्यतीत गर्दछन्

अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यासाद्विधं न्यप्रतिणम् । अग्निर्यो वनते रयिम् ॥२८॥

हे अग्निदेव ! तिमी आफ्ना प्रज्वलित, तीक्ष्ण ज्वालाले विघ्नकारक तत्व नष्ट गर अग्नि जसले तिम्रो उपासना र स्तुति गर्दछन्, तिनलाई बल तथा ऐश्वर्य प्रदान गर

सुवीरं रयिमा भर जातवेदो विचर्षणे । जहि रक्षासि सुक्रतो ॥२९॥

हे सर्वज्ञाता अग्निदेव ! दुष्ट संहार गरेर हामीलाई श्रेष्ठ सन्तानपुत्र देवदेव

त्वं नः पाद्माहसो जातवेदो अघायतः । रक्षा णो ब्रह्मणस्कवे ॥३०॥

हे ज्ञानी अग्निदेव ! तिमी ज्ञानका द्रष्टा हौ । पाप र पापी शत्रुबाट हाम्रो रक्षा गर

यो नो अग्ने दुरेव आ मर्तो वधाय दाशति । तस्मान्नः पाद्माहसः ॥३१॥

हे अग्निदेव ! दुर्भावनापूर्वक हामीलाई मान प्रयास गर्ने मानिसबाट र पापबाट पनि हामीलाई रक्षा गर ।

त्वं तं देव जिह्वया परि बाधस्व दुष्कृतम् । मर्तो यो नो जिघासति ॥३२॥

हे अग्निदेव ! हामीलाई मान खोज्ने दुष्टको संहार गर तिम्रै

ॐ नमः शिवाय सप्रयः शर्म यच्छ सहस्य । अग्ने वरेण्यं वसु ॥३३॥
 हे अग्निदेव ! तूने जस्यका छै, भरद्वाजलाई सबै किसिमको यशस्वी निवास प्रदान गर र श्रेष्ठ
 प्रदान गर ।

अग्निवृत्राणि जह्वनदद्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धः शुक्र आहुतः ॥३४॥
 तूने ब्रह्म प्रसन्न भएर याजकलाई प्रसन्नता प्रदान गर्ने हे प्रदीप्त अग्निदेव ! हामीलाई बन्धनमा
 नन्दे खालका हुष्ट प्रवृत्ति विनाश गर ।

गर्भे मातुः पितृष्विता विदिद्युतागो अक्षरे । सीदश्रुतस्य योगिमा ॥३५॥
 तूको माताका गर्भमा विशेष रूपले देदीप्यमान र अन्तरिक्षमा सरक्षकको भूमिका निर्वाह गर्न
 छटिएका अग्निदेव यज्ञवेदीमा विराजमान छन् ।

ब्रह्म प्रजावदा भर जातवेदो विचर्यणे । अग्ने यद्दीदयद्वि ॥३६॥
 मयै जात्रे दिव्यद्रष्टा, हे अग्निदेव ! अन्तरिक्षलोकमा देवताहरूलाई प्राप्त सुख, ऐश्वर्य र सन्तान
 यादिवत् हामीलाई पनि प्रसन्न गराऊ ।

उप त्वा रण्वसन्दृशं प्रयस्वन्तः सहस्कुत । अग्ने ससुज्महे गिरः ॥३७॥
 हे बलका पुत्र अग्निदेव ! तिम्रो रमणीय देखिन्छौ हामी हविष्यान्न अर्पित गर्दै तिमी स्तुति गर्दछौं ।

उपच्छायामिव ध्रुणेरण्म शर्म ते वयम् । अग्ने हिरण्यसन्दृशः ॥३८॥
 हे अग्निदेव ! तिम्रो स्वर्णिम आभायुक्त छौ ! थाकेका प्राणीलाई छायामा प्राप्त भएजस्तै सुख
 हामीलाई तिम्रा नजिकमा हुन्छ ।

य उग्र इव शर्यहा तिमशृङ्गो न वसगः । अग्ने पुरो रुरोजिथ ॥३९॥
 हे अग्निदेव ! तिम्रो महान् योद्धाका बाण र सौँढेका तिखा मिड जस्तै ज्वालाले शत्रु संहार गर्दछौं ।
 हे देव ! तिमिले नै असुरका तीन वटा सहर ध्वस्त गरेका थियौ ।

आ यं हस्ते न खादिनं शिशुं जातं न बिभ्रति । विशामग्निं स्वध्वरम् ॥४०॥
 अध्वर्युहरू अग्निदेवलाई नवजात शिशुभै हातमा धारण गर्दछन् । हे ऋत्विक्हरू हो ! तिम्रोहरू
 हिंस्रक पशुसित भै सावधान भएर अग्निदेवलाई स्थापना गर ।

प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनी नि षीदतु ॥४१॥
 हे अध्वर्युहरू हो ! देवगणका निम्ति तेजस्वी एवं ऐश्वर्यवान् अग्निदेवलाई यज्ञवेदीमा स्थापित गरेर
 हव्य अर्पित गर ।

आ जातं जातवेदसि प्रियं शिशीतातिथिम् । स्योन आ गृहपतिम् ॥४२॥
 हे अध्वर्युहरू हो ! अतिथिजस्तै पूज्य, ज्ञानी र सुखकर गृहपतिजस्ता अग्निदेवलाई यज्ञवेदीमा
 स्थापित गरेर उत्तम हवि अर्पित गर ।

अग्ने युश्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः । अरं वहन्ति मन्यवे ॥४३॥
 हे ज्योतिषुज्ज अग्निदेव ! तिम्रोलाई यज्ञका निम्ति वहन गर्ने कुशल र श्रेष्ठ भश्च रथमा नियोजित
 गर ।

अच्छा नो याह्या वहभि प्रयासि वीतये । आ देवान्सोमपीतये ॥४४॥
 हे अग्निदेव ! हवि ग्रहण गर्न र सोमपान गर्नका लागि हामीतिर फर्क र देवताहरूलाई पनि प्रकट
 गर ।

उदग्ने भारत ध्रुमदजरेण दविद्युतत् । शोचा वि भाह्वजर ॥४५॥
 ससारको भरणपोषण गर्ने हे अग्निदेव ! तिम्रो उन्नत रूपमा प्रज्वलित होऊ । आफ्ना अध्रुण तेजल
 प्रकाशित होऊ र जगत्मा प्रकाश फैलाऊ ।

वीती यो देव मर्तो दुवस्येदग्निमीडीताध्वरे हविष्मान् ।
 होतारं सत्ययजं रोदस्योरुतानहस्तो नमसा विवासेत् ॥४६॥
 हव्य पदार्थले युक्त अग्निदेवलाई हवि अर्पित गरेर हामी इष्टदेवको यजन गर्दछौं । सत्यरूपी हविले
 यजन गर्न योग्य अग्निदेव दुलोक तथा भूलोकका देवतालाई आह्वान गर्दछन् । याजकहरू ती
 अग्निदेवलाई हात उचालेर नमस्कारपूर्वक सेवा गरन् ।

आते अग्नि ऋचा हविर्हवा तष्ट भ्रामसि ।

ते ते भवन्तूक्ष्ण ऋषभासो वशा उत ।४७।

हे अग्निदेव , हमारी मन्त्ररहित संस्कारित हवि तिम्र निर्गुण दृढप्रदेष्टु न जानत ,दखौं यो हवि तिम्रीलाई बलियो गोरु र गाइजस्तै होस्

अग्नि देवासो अग्रियमिन्धतो वृत्रहन्तमम् ।

येना वसुन्याभुता तदहा रक्षासि वाजिना ।४८।

अग्निदेव यज्ञका बाधक राक्षसलाई माने र दुष्टको धन खाप्ने भन्ने ना वृत्रसंहारक अग्निदेवलाई मेधावाहक प्रज्वलित गदहन्

[सूक्त १३]

ऋषि भारद्वाज आहुंस्पत्य देवता इन्द्र छन्द इन्द्रोक्ति

पिबा सोममभि यमुग्र तर्द ऊर्व गव्यं महि गुणान इन्द्र ।

वि यो धृष्णो वधिपो वज्रहस्त विश्वा वृत्रममित्रिया शवोधिः ।१।

हे पराक्रमी इन्द्रदेव तिम्रीले आफ्नै पराक्रमले शत्रु संहार गर्नु र वृत्रको निर्मूल चोपेका गाइ खोज्ने अङ्गिरासले तिमी स्तुति गरे र सोम अग्र गरी हे इन्द्रदेव तिम्र सौम्यपन गर

स ई पाहि य ऋजीषी तरुत्रो यः शिप्रवान् वृषभो यो मर्तन्तम्

यो गोत्रभिद्वज्रभूधो हरिष्ठाः स इन्द्र चित्रौ अभि तुन्धि वजन् ।२।

हे इन्द्रदेव तिम्री गहव भन्काउने सधका सौम्यजक हो तिम्री शत्रुको नाश गर्नु हे सोमपान गर्ने देवता तिम्री सोमपान गर र स्तुति गर्नेहरूलाई उन्नत धन दान

एवा पाहि प्रतथा मन्दतु त्वा शुधि ब्रह्म वावृधस्वोत गीधिं

आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीषो जहि शत्रूरभि गा इन्द्र तुन्धि ।३।

हे इन्द्रदेव स्तुति सुनेर तिम्रो उन्नति गराऊ र गहलेक जसरी तिम्र पान गर यस सोमले तिम्रीलाई पुष्ट गरोम् सूर्यदेव प्रकट गरएर हम्रीलाई अन्न प्रदान गर तिम्रीले चोपेका गाइ खान र शत्रु नाश गर

ते त्वा मदा बृहदिन्द्र स्वधाव इमे पीता उक्षयन्त द्युमन्तम्

महामनून् तवसं विभूतिं मत्सरासो जह्वन्त प्रसाहम् ।४।

हे इन्द्रदेव तिम्री तेजस्वी र अन्नयुक्त हो सोमरस पान गरेर तिम्र अन्नको गुणवान् र महान् छौ, हाम्रा शत्रु नाश गर

येभिः सूर्यमुषसं मन्दसानोऽवासयोऽप दृढहानि दद्वत्

महामर्त्रि परि गा इन्द्र सन्त नुत्था अच्युत सदसस्पिर स्वात् ।५।

सोमरसले तप्त भागका हे इन्द्रदेव तिम्रीले सूर्य र उषसको सहायता गर राखौ अरु भय छेकेर घस्ने गहव भन्कागर एगिले चोपेका गाइ निर्मूल फेला पार्नु

तव क्रत्वा तव तद्वसनाभिरामासु पक्व सच्या नि दीधः ।

और्णोर्दुर उग्रियाभ्यो वि दृढहोर्वाद्गा असृजो अङ्गिस्वान् ।६।

हे इन्द्रदेव तिम्रीले बुद्धिको ओजस कर्मको केशन र पराक्रमले तिम्र निस्कने घारा बनावे निर्मूल नै तिम्रीलाई दुधले युक्त बनायौ अङ्गिरासका सहयोगले तिम्र ने गह्वरहरूलाई पुष्कल गरएका थियो

पप्राय क्षा महि दसो व्युर्वीमुप द्यामृषो बृहदिन्द्र स्तभायः

अधारयो रोदसी देवपुत्रे प्रले मातरा यही ऋतस्य ।७।

हे इन्द्रदेव तिम्रीले महान् कर्म गर पृथ्वीका निस्तुत अन्नलाई अन्न निस्तुत राखे निव्यलेक मुखस्ते गरी अकार्य देवताहरू जसका पुत्र हुन् उनै हाम्रपृथ्वीलाई निस्तुते भएर गए

अथ त्वा विश्वे पुर इन्द्र देवा एक तवस दधिरे भराय ।

अदेवो यदभ्यौहिष्ट देवान्स्वर्षाता वृणत इन्द्रमत्र ।८।

हे इन्द्रदेव तिम्रीले युद्धमा मरुनहरूको सहयता गरेका थियो वृत्रसंहारक थुई तिम्रीले देवताहरूका नयक थियो तिम्री महान् पराक्रमी हो

इच्छा द्वांश्चित्ते अप सा नु वज्राद्विदितानमद्वयसा स्वस्य मन्योः ।

अहिं यदिन्द्रो अभ्योहसानं नि चिद्विद्यायुः शयये जघान ॥९॥

हे इन्द्रदेव ! इन्द्रदेवले सम्पन्न भए र वृत्रासुरलाई सुतेका आवस्थामा पूर्ण रूपले नष्ट गराए ।
इन्द्रदेवको क्रोध र वज्रले युक्त पराक्रम देखेर छुलाक पनि डरले स्तब्ध भएको थियो

अथ त्वष्ट्य ते मह उग्र वज्र सहस्रभृष्टिं ववृतच्छताश्रिम् ।

निकाममरमणस्य येन नवन्तमहिं सं पिणगृजीविन् ॥१०॥

हे सोमरस पिउने पराक्रमी इन्द्रदेव ! त्वष्ट्यदेवले निर्माण गरेको सयौं जौनों र सहस्र धारले युक्त वज्रले नै तिमीले वृत्रासुरको संहार गर्थ्यौ

वर्धन्यं विश्वे मरुतः सजोषाः पचच्छत महिषां इन्द्र तुभ्यम् ।

पूषा विष्णुस्त्रीणि सरांसि धावन्वृत्रहणं मदिरमंशुमस्मै ॥११॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो उत्ततिका लागि मरुतहरू उत्तम स्तुति गर्दछन् । पूषादेव तिम्रा लागि बलवद्भक्त
अन्न पकाउँछन् र विष्णुदेव तीन वटा पात्रमा वृत्रासुरलाई मार्ने शक्ति बढाउने सोमरस भर्दछन् ।

आ क्षोदो वृतं नदीनां परिष्ठितमसृज ऊर्मिमपाम् ।

तासामनु प्रवत इन्द्र पन्थां प्रार्दयो नीचीरपसः समुद्रम् ॥१२॥

हे इन्द्रदेव ! वृत्रासुरले जुनजुन नदी थुनेर राखेको थियो, तिनको पानी तिमीले बगायौ । समुद्रमा
मिसिन जाने नदीका वेगवान् जलतरङ्गहरू स्वतन्त्र भए

एवा ता विश्वा चकुवांसमिन्द्र मह्यमुग्रमजुयं सहोदाम् ।

सुवीरं त्वा स्वायुधं सुवज्रमा ब्रह्म नव्यमवसे ववृत्यात् ॥१३॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी चिरयुवा, बलशाली, ऐश्वर्यवान्, ओजस्वी, श्रेष्ठ कर्मका सम्पादक र वज्रधारी
हौ । हामी नवीन स्तोत्रले प्रसन्न भएर वर्द्धमान होऊ र हाम्रो रक्षा गर ।

स नो वाजाय श्रवस इषे च राये धेहि ह्युमत इन्द्र विप्रान् ।

भरद्वाजे नूत इन्द्र सूरिन्दिवि च स्मैधि पार्ये न इन्द्र ॥१४॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रा लागि अन्न, बल र धन धारण गर, असले गर्दा हामीलाई अन्न, बल र धन
प्राप्त होस् । हामीलाई सेवकले युक्त गराऊ । हामी जानी छौं, हामीलाई भविष्यमा पनि
पुत्रपौत्रादिसहित सुखले सम्पन्न बनाऊ ।

अथा वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥१५॥

हे इन्द्रदेव ! हामी स्तोताहरूलाई अन्न आदिले युक्त गराऊ । हामी वीर पुत्रपौत्रले युक्त भएर सय
वर्षको आयु र सुखमय जीवन निर्वाह गरौं ।

[सूक्त १८]

ऋषि - भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप् द्विपदा ।

तमु ह्युहि यो अभिभूत्योजा वन्वत्रवातः पुरुहूत इन्द्रः ।

अषाढहमुग्रं सहमानमाभिगीर्भिर्वर्षं वृषभं चर्वणीनाम् ॥१॥

हे भारद्वाज ! तिमी शत्रुनाशक, तेजस्वी र बोलाइएका इन्द्रदेवलाई उत्तम स्तुति गर । जुन स्तुतिले
इन्द्रदेव प्रसन्न हुँदा मानिसको इच्छा पूरा हुन्छ उनलाई त्यसैले हौस्याऊ

स युध्मः सत्वा खजकुत्समद्वा तुविप्रक्षो नदनुमां ऋजीवी ।

बृहद्रेणुश्च्यवनो मानुषीणामेकः कृष्टीनामभवत्सहावा ॥२॥

बलशाली, दानी, सोमरस पान गर्ने, सहयोगी र सधैं युद्ध गर्ने इन्द्रदेवले मानिसको रक्षा गर्दछन् ।

त्वं ह नु त्वददमायो दस्यूरकः कृष्टीरवनोरायाय ।

अस्ति स्विन्नु वीर्यं तत्त इन्द्र न स्विदस्ति तदुतथा वि वोचः ॥३॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी याजकलाई पुत्र एवं सेवक प्रदान गर्दछौ । यज्ञ नगर्नेलाई जित । हे इन्द्रदेव !
बलवान् परिचय दिनका लागि कहिलेकाहीँ आफ्नो पराक्रम प्रकट गर

सदिद्धि ते तुविजातस्य मन्ये सहः सदिष्टं तुरतस्तुरस्य ।

उग्रमुग्रस्य तवसस्तवीयोऽरधस्य रधतुरो बभूव ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो पराक्रमी, ओजस्वी, बलशाली, अजेय र शत्रुहन्ता हौ । तिमी अनेक यज्ञमा
उपस्थित भएका छौ । तिमी हाम्रा शत्रु संहार गर ।

तत्रः प्रलं सख्यमस्तु युष्मे इत्था वदद्विर्वलमङ्गिरोभि ।

ह्रस्वुतच्युदस्मेपयन्तमृणोः पुरो वि दुरो अस्य विश्वाः । ५॥

हे इन्द्रदेव ! तिमिले स्फुटिकर्तृ अङ्गिराश्रयका शत्रु बल नामका समुद्रमन्त्र गन्ध र सहारका
होमो ध्यातव्यो हे इन्द्रदेव ! हमम मित्रभाव चरितया होम्

स हि धीभिर्हव्यो अस्त्युग्र ईशानकृन्महति वृत्रतूयै

स लोकसाता तनये स वज्री वितन्तसाय्यो अभवत्समस्तु ॥६॥

हृदि तनेहरू मामय्ये वद्विद्वत्साह मृत्तिल आह्वान स वज्र प्राप्ति गन्ध उन्लाह
महान अस्ति इन्द्रदेव गणभूमिमा मस्कार गन्ध योग्य हन्

स मज्जना जनिम मानुषाणामर्त्येन नाम्नाति प्र सखे ।

स ह्युग्मेन स शवस्योत राया स वीर्येण नृतमः समोकाः । ७॥

हे इन्द्रदेव शत्रुको बल भक्ताउने यश, धन बल र वीर्यमा सबदेव देव मानिसहरूमा श्रेष्ठ
सर्वानाम पद र स्थान उन्ले प्राप्त गरुन्

स यो न मुहे न मिथु जनो भूत्सुमन्तुनामा चुमुरि धुनि च ।

वृषाक्षिपु शम्बरं शुष्णमिन्द्र पुरा ज्यौलाय शयथाय नू चित् । ८॥

व्यसक सन्तु इत्यग्र नगर्न वीर इन्द्रदेव युद्धक्षेत्रमा सुमन्त नामका वृषा गदाका रूपमा प्रसिद्ध
हन् इन्द्रदेव न्यस्त राक्षसहरूका संहार गर्न सधैं तत्पर रहेको कृष्णमन्त्र पुरा नू नुन सबधर्मा, धन
हरण गर्न जल अग्नि र शोषण गर्न खाल्ला हुन्छन्

उदावता त्वक्षसा पन्यसा च वृत्रहत्याय रथमिन्द्र तिष्ठ

धिष्व वज्रं हस्त आ दक्षिणत्राधि प्र मन्द पुरुदत्र माया । ९॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो उर्ध्व गाँठ भाँटका हस्त रक्षक भाँट शत्रु हन् तिम्रो शत्रुको संहार
गन्धका लागि प्रशस्तीय बलयुक्त सन्तो रक्षमा अरुद्ध हुन्छो

अग्निरं शुष्क वनमिन्द्र हेतो रक्षो नि धक्ष्यशनिर्न भीम

गम्भीरय ऋष्यया यो हरोजध्वानयदुरिता दम्भयच्च । १०॥

हे इन्द्रदेव ! अग्निले मुक्तका वन भस्म गराउँछ तिम्रो शत्रु सहाय न भन्ने दुष्टलाई छिन्नभिन्न
गर्गउन् हे इन्द्रदेव ! विदुलीकृत वज्रले राक्षसलाई जलाउ

आ सहस्र पथिभिरिन्द्र राया तुविद्युम्न तुविवाजेभिरवाक्

याहि सूतो सहसो यस्य नू चिददेव ईशो पुरुहूत योतो । ११॥

हे इन्द्रदेव ! समुद्रहरूले निमिर्माण जलहान बनाउने सन्तदेव तिम्रो बनेकोले बोलाउँछन्
तिम्रो सबछाँडो किमिमका मागबाट शत्रुयुक्त भाँट राम्रा सामान

प्र तुविद्युम्नस्य स्थविरस्य घृष्वेर्विवो राप्सो महिमा पृथिव्या

नास्य शत्रुर्न प्रतिमानमस्ति न प्रतिष्ठिः पुरमायस्य सद्यो । १२॥

इन्द्रदेवका महिमा इत्येक र भूतोक नन्दा पनि दुलो ह यति सन्त न भन्ने र श्रेष्ठ इन्द्रदेव
शत्रुलाई नष्ट गर्दछन् प्रमानान् शान्त सज्जदयक र माक्रणो वदन्तका जस्तै शत्रु छैन यिनका
बगबग गर्ने शत्रुको होई छैन

प्र तत्ते अद्या करण कृतं भूत्कुत्सं यदायुमतिधिगवमस्यै

पुरु सहस्रा नि शिशा अभि क्षमुत्सूच्याण धृषता निनेथ । १३॥

हे इन्द्रदेव ! तिमिले वज्रद्वारा अध रक्षा शम्बरको हस्त धन अस्ति सन्त दियो कुत्सलाई
शक्राष्ट रक्षा गन्ध र शत्रुका शत्रु र दिनेदासका सन्त सन्त इमिममा तीव्रगर्मा
दिनेदासलाई पछाष्ट रक्षा भूमिमा गन्ध ।

अनु त्वाहिजे अध देव देवा मदन्विश्वे कवितम कवीनाम्

करो यत्र वरिवो बाधिताय दिवे जनाय तन्वे गृणानः । १४॥

हे प्रशस्तीमान इन्द्रदेव ! यहि समुद्रमात्र मरेका हुनाले सब देवदेवका सन्त नन्ध अनुकूल छन्
र प्रसन्नतापूर्वक रहका छन् तिम्रो सबश्रेष्ठ सन्त छौ तिम्रो मन्त्राष्ट्र समग्र भाँट तजस्वी
पतनान्तराष्ट्र र धन बाढि दिग्न मखी सन्तका

अनु द्यावापृथिवी तत्त ओजोऽमर्त्या जिहत् इन्द्र देवाः ।

कृत्वा कृत्वा अकृतं यस्ते अस्त्युक्थं नवीयो जनयस्व यज्ञैः ॥१५॥

हे इन्द्रदेव । तिम्रा बलको देवताहरू र द्यावापृथिवीले अनुसरण गर्दछन् । हे कर्मवीर इन्द्रदेव तिम्री नवीन यज्ञकर्म गर र नयाँ स्तोत्र प्रकट गर ।

[सूक्त १९]

ऋषि - भारद्वाज ब्राह्मण्य । देवता - इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप ।

महो इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विवर्हा अमिनः सहोभिः ।

अस्मद्भगवावृधे वीर्यायोः पृथुः सुकृतः कर्तुभिर्भूत ॥१॥

स्रोता र प्रजाको पालन गर्ने हे महान् इन्द्रदेव तिम्री हामीकहाँ आऊ । अनेकौँ शक्तिका कारण दुवै लोकमा अहिंसित, पराक्रमी, वीरताका कार्य गरेर मनगरे सामर्थ्य भएका इन्द्रदेव हाम्रा जगाडि आऊन् विशाल शरीर र उत्तम गुणसम्पन्न इन्द्रदेव आफ्ना कर्म र सामर्थ्यका कारण नै पूजनीय छन् ।

इन्द्रमेव शिषणा सातये धादुबुहन्तामुष्मजरं युवानम् ।

अषावहेन भावसा शशुवांसं सद्यक्षिणो वावृधे असाभि ॥२॥

प्रगतिशाल, महान् दाता, अजर, चिरयुवा र असीमित बलशाली इन्द्रदेव तत्काल प्रवर्द्धमान हुन्छन् । उनै इन्द्रदेवलाई हाम्रा बुद्धिले स्वाकार गर्दछ ।

पृथू करस्ना बहुला गभस्ती अस्मद्भगवन्स मिमीहि श्रवांसि

यूथेव पक्षः पुशपा दम्भुना अस्मो इन्द्राभ्या ववृत्स्वाजौ ॥३॥

हे शान्त मनका इन्द्रदेव उत्तम कर्ममा कुशल र धेरै दान गर्ने हात कल्याणका लागि हाम्रा सामु ल्याऊ । पशुपालन गर्नेले पशु सधाएभैं सङ्ग्राममा हामीलाई प्रेरित गर

तं व इन्द्रं चतिनमस्य शार्करिह नूनं वाजयन्तो हुवेप ।

यथा चित्पूर्वं जरितार आसुरेनेद्या अनवद्या अरिष्टः ॥४॥

हामी त्यसका इच्छुक स्तोताहरू यस यज्ञस्थलमा सहायकका रूपमा रहेका मरुतहरू र शत्रुहन्ता इन्द्रदेवलाई आह्वान गर्दछौं । हे इन्द्रदेव अहिलेका स्तोताहरू पापमुक्त अनिन्द्य र अहिंसित स्थितिमा रहेभैं हामी पनि उत्तम रहौं ।

धृतवतो धनदाः सोमवृद्धः स हि वामस्य वसुनः पुरुक्षुः ।

सं जगिमेरे पथ्यास राथो अस्मिन्समुद्रे न सिन्धवो यादमानाः ॥५॥

स्तुतिकर्ताको अन्न र धन इन्द्रदेवका सामु नदीको पानी समुद्रमा खसेभैं पुग्दछ । इन्द्रदेव सोमपान गर्ने, ऐश्वर्यवान् र कर्मकुशल छन् ।

शविष्ठं न आ भर शूर शव ओजिष्ठमोजो अभिभूत उग्रम् ।

विश्वा धुम्ना वृषणा मानुषाणामस्मभ्यं दा हरिवोमादयथ्यै ॥६॥

हे इन्द्रदेव तिम्री शत्रु पराजित गर्दछौं हामीलाई बल र तेज प्रदान गर । हामीलाई शक्ति, तेज र मानसका लागि उपयुक्त हुने ऐश्वर्य प्रदान गर ।

यस्ते मदः पृतनाषाडमृध इन्द्र तं न आ भर शशुवांसम् ।

येन तोकस्य तनयस्य सातो मंसीमहि जिगीवांसस्त्वोता ॥७॥

हे इन्द्रदेव । शत्रु जित्ना सक्ने बल हामीलाई प्रदान गर । तिम्रीले दिएका रक्षा साधनले हामी शत्रु जित्न सकौं । शत्रु जित्ना हामीलाई पुत्र प्राप्त भएजस्तै सुख प्राप्त हाम् ।

आ नो भर वृषणं शुष्ममिन्द्र धनस्यूतं शशुवांसं सुदक्षम् ।

येन वंशाम पृतनाशु शत्रून्तवोतिभिस्तु जामीरजामीन ॥८॥

हे इन्द्रदेव हामीलाई बल बढाउने र धन प्राप्त गर्ने कुशल शस्त्र प्रदान गर तिम्रा सुरक्षाले सुरक्षित र बालिया भएर हामी युद्धस्थलमा शत्रु नाश गरौं

आ ते शुष्मो वृषभ एतु पक्षादोत्तरादधरादा पुरस्तात् ।

आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङ्मिन्द्र धुम्नं स्वर्वद्वेष्टस्मै ॥९॥

हे इन्द्रदेव हामीलाई पूर्व पश्चिम उत्तर र दक्षिण यी चारै तिरबाट सामर्थ्य बढाउने बल प्रदान गर । हे इन्द्रदेव हामीलाई तिम्री सुखयुक्त धन प्रदान गर

नृवत्त इन्द्र नृतनाभिरूती वंसीमहि वामं श्रोमतेभिः ।

ईक्षे वि वस्व उभयस्य राजन्ध्रा रत्नं महि स्थूरं बृहन्तम् ॥१०॥

हे इन्द्रदेव तिम्रा वाश्रयमा हमी यशस्वीं प्रगमनंय वरस्वै युक्त धनं यस्याग गतौ दुः किस्मिका धनका प्रवामं हे इन्द्रदेव । हमालाई मनगं धन प्रदान गर

मरुत्वन्तं वृषभं वायुधानमकवारि दिव्यं शासमिन्द्रम्

विश्वासाहमवसे नृतनायोगं सहोदामिह तं हुवेम ॥११॥

हामी यात्रकहरु यज्ञको रक्षा गर्न तत्काल इन्द्रदेवलाई आह्वान गर्दछौं । वरुहन्का सहायोगले इन्द्रदेव बलाशाली । तंजस्वीं छुट्टिमान, शत्रुविजयी र दिव्य शास्त्रक बुझ्नुन

जनं वज्रिन्महि चिन्मन्यमानमेभ्यो नृभ्यो रन्धया येष्वास्मि ।

अथा हि त्वा पृथिव्यां शूरसातौ हवामहे तनये गोष्वप्सु ॥१२॥

हे वज्रधारी इन्द्रदेव मणिसमूहको मिथ्याभिमानलाई आफ्नो नश्ट गर्नमा सक्छ, हमी सङ्ग्रामकालमा तथा पशु पृत्र र जल प्राप्तिका निम्तिन तिर्मालाई यज्ञको प्रदान गरौं

वयं त एभिः पुरुहूत सख्यैः शत्रोः शत्रोरुत्तर इत्स्यामः ,

धन्तो वृत्राण्युभयानि शूर राया मवेम बृहता त्वेताः ॥१३॥

हे पराक्रमी इन्द्रदेव तिम्रा वाश्रयमा रहेर हमी धनदेशयल सम्पन्न र वरुहौं हे इन्द्रदेव । तिम्रो यन्त्रकौबाट बोलाइन्छौं हमी स्तुतिरस्ता मित्रतापूया काय सम्पन्न गर तर तिम्रो सहायताले शत्रु नाश गरौं । हमी शत्रुहरुभन्दा बढी बलशाली बनौं ।

[सूक्त २८]

अधि भारद्वाज बार्हस्पत्य देवता इन्द्र छन्दः ऋग्वेदः ।

धीनं य इन्द्राधि भूमार्यस्तस्थौ रथिः शवसा पृतसु जनान् ।

त नः सहस्रभरमुवरासा दद्धि सूनो सहस्रो वृत्रतुरम् ॥१॥

हे सङ्घर्षका लागि विख्यात इन्द्रदेव हमालाई तिम्रो सयुक्त सैनिक र नित्युक्त राजसन्धि आक्रमण गर्ने अस्सिएर प्रतिकार गर्ने हजारौं क्रिस्मिका सैनिकको साथ भूमि उर्वर बनाउन खालको गुत्र प्रदान गर

दिवो न तुभ्यमन्विन्द्र सत्रासुर्यं देवेभिर्धायि विश्वम् ।

अहिं यद्वृत्रमपो वज्रिवांस हवृजीषिन्विष्णुना सचानः ॥२॥

हे योगवान् गर्ने इन्द्रदेव तिम्रो विष्णुदेवसित मिलेर जलवायु र तन्मको असुर नाश गरेका धियो, हे इन्द्रदेव स्तुताहरूले प्राणरन्ध्र र जल बढाउनका लागि हमालाई स्रोत्रको धर्त चढाएका थिए

तुवंत्रोजीयान्तवसस्तवीयान्कृतब्रह्मन्द्रो वृद्धमहा ।

राजाभवन्मधुनः सोम्यस्य विश्वासां यत्पुरां दर्शुमावत् ॥३॥

इन्द्रदेवले पुरहरू नष्ट गर्ने वज्र फेला पारेकै देला मधुर सोमस रतन सामराल इन्द्रदेव हिम्रकहरुका निम्नक पराक्रमी, अत्रदाता ओजस्वी र तेजस्वी धाम

शतैरपद्रन्यणय इन्द्रात्र दशोणये कवयेऽर्कसातौ

वधैः शुष्णास्याशुषस्य मायाः पित्वो नारिचीत्किं घन प्र ॥४॥

हे इन्द्रदेव तिम्रा महायक अत्रदाता कुत्स युद्धमा धर्मगत भोग रत्नका डाले भागेका थिए तिम्रोले शुष्काको त्रसुरी माया नष्ट गरेर त्यसका रत्न खोस्न

महो द्रुहो अप विश्वायु धायि वज्रस्य यत्पतने पादि शुष्णः

उरु ष सरथं सारथये करिन्द्र कुत्साय सूर्यस्य सातौ ॥५॥

वज्रक प्रहरले शुष्ण मरेराल दृष्ट शुष्काको सबै बल नष्ट गरेर सूर्यदेवले सूर्योपगमका निम्ति सारथिक रूपमा रथमा चढ्न कुत्सलाई धर्मे

प्र श्येनो न मदिरमशुमस्यै शिरो दासस्य नमुवेमधायन्

प्रावन्नमी सायं ससन्तं पूषाग्राया समिधा सं स्वस्ति ॥६॥

श्येन शीलं व्यधिको सोम लिएर सन्तुष्ट भएका इन्द्रदेवले तमचक्र शि शकट शिलो सुतक सप्तको रत्न गरेर कुत्सलाई पशु धन र रत्न प्रदान गरे

वि पिप्रोहिमायस्य दृढहाः पुरो वज्रिज्जवसा न ददः ।

सुदाम्तद्रवणो अप्रमृष्यमृजिश्चने दात्र दाशुषे दाः ॥७॥

हे वज्रधारि ! तिमीले मायावी पिप्रको किल्ला ध्वस्त गर्‍यो । हे उत्तम दानदाता ! हवि र अन्न अपित गर्ने ऋजिश्चालाई तिमीले धन प्रदान गर्‍यो ।

स वेतसु दशमायं दशोणिं तनुजिमिन्द्रः स्वभिष्टिसुम्नः ।

आ तुषं शश्विदिभं द्योतनाय मातुर्न सीमुप सुजा इयध्वै ॥८॥

आमाले छोटलाई आफूसित रहनका लागि विद्यश बनाएभैं इष्ट सुखदाता इन्द्रदेवले वेतसु भादि असुरलाई द्योतमानकर्ता गएर सधैं उनकै अधीनमा रहन जिवश गराए ।

स ई स्मधो वनते अत्रतीतो बिभ्रद्वजं वज्रहणं गभस्तौ ।

तिष्ठद्धरी अथ्यस्तेव गते वचोयुजा वहा इन्द्रमुष्यन् ॥९॥

शत्रुविनाशक, वज्र हातमा लिएका इन्द्रदेव जुध्न आउने शत्रुलाई विनाश गर्दछन् । उनी शूरवीर हुन् र रथमा चढ्दछन् । उनका अश्व वचनले मात्रै रथमा नारिन्छन् र सङ्केत मात्रै गर्नासाथ इन्द्रदेवलाई गन्तव्यसम्म लै जान्छन् ।

सनेम तेऽवसा नव्य इन्द्र प्र पूरवः स्तवन्त एना यज्ञैः ।

सप्त वत्सुरः शर्म शारदीर्द्धन्वसीः पुरुकुत्साय शिक्षन् ॥१०॥

हे इन्द्रदेव ! हामी उपासकहरू तिमीबाट सुरक्षित भएर नयाँ धन प्राप्त गर्नका लागि उपासना गर्दछौं । यत्न गरेका बेला याजकहरू स्तुति गर्दछन् ।

त्व वृध इन्द्र पूर्यो भूर्वरिवस्युशने काव्याय ।

परा नववास्त्वमनुदेयं महे पित्रे ददाथ स्वं नपातम् ॥११॥

हे इन्द्रदेव ! धन खोज्ने उशनाको कल्याण गर । तिमीले नववास्त्व नामको भस्म संहार गरेका थियौ र शक्तिसम्पन्न उशनाको अगाडि देयपुत्रलाई उपस्थित गरायौ ।

त्व धुनिन्द्र धुनिमतीर्द्धणेरपः सीरा न भ्रवन्तीः ।

प्र यत्समुद्रमति शूर पर्वि पारया तुर्वशं यदु स्वस्ति ॥१२॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी शत्रुलाई भयभीत पार्छौं । रोकिएको जल प्रवाहित गर्छौं । हे पराक्रमी इन्द्रदेव ! तिमीले समुद्र पार गर्दा तुर्वश र यदुलाई कल्याणपूर्वक तारिदछु ।

तव ह त्यदिन्द्र विद्यमाजौ सस्तो धुनीचुमुरी या ह सिष्वप् ।

दीदयदिचुभ्यं सोमेभिः सुन्वन्दभीतिरिध्मभृतिः पक्थ्यर्कैः ॥१३॥

हे इन्द्रदेव ! तिमीले घुनी र चुमुरी नामका असुर युद्धमा मारिदियौ । युद्धमा त्यति गर्नु तिम्रै सामर्थ्यलाई सम्भव थियो । तिम्रा लागि अन्न पकाइदिने सोमरस बनाइदिने र समिधावान् दभीतिले हवि प्रदान गरेर तिम्रो सत्कार गरे ।

[सूक्त २१]

ऋषि भारद्वाज बाईस्पत्य । देवता इन्द्र विद्यदेवा । छन्द त्रिष्टुप्

इमा उ त्वा पुरुतमस्य कारोर्हव्य वीर हव्या हवन्ते ।

धियो रथेष्ठापजर्ग नवीयो रयिर्विभूतिरीयते वचस्या ॥१॥

हे पराक्रमी इन्द्रदेव ! तिमी रथमा आरूढ अजर र नौलो स्वरूपका छौ । तिमीलाई हवि प्राप्त हुन्छ । धेरै कार्य गर्न रुचाउने भरद्वाज उत्तम स्तुतिले तिमीलाई आह्वान गर्दछन् ।

तमु स्तुष इन्द्र यो विदानो गिर्वाहसं गीर्भिर्यज्ञवृद्धम् ।

यस्म दिवमति मङ्गा पुषिव्याः पुरुमायस्य रिरिचे महित्वम् ॥२॥

पूजावान् इन्द्रदेवको महिमा द्युलोक र पृथ्वीमा उस्तै महान् छ । उनी सर्वज्ञ भएर यज्ञबाट उन्नति गर्दछन् । स्तुतिबाट आह्वान गरिने इन्द्रदेवलाई हाम्रो वन्दना गर्दछौं ।

स इत्तमोऽवयुर्न ततन्वत्सूर्येण वयुर्नवच्चकार ।

कदा ते मर्ता अमृतस्य धाम्येयश्चन्तो न मिनन्ति स्वधावः ॥३॥

सूर्यदेवका प्रकाशले बाक्लो अन्धकार हटायो । हे स्वधारक शक्तियुक्त इन्द्रदेव ! तिम्रो अमर स्थानको कामना गर्ने मानिसहरू अमर रूपमा सुरक्षित हुन्छन् ।

यस्ता चकार स कुह सिदिन्द्रः कमा जनं चरति कासु विक्षु
कस्ते यज्ञो मनसे शं वराय को अर्क इन्द्र कतमः स होता ॥४॥

शुक्र प्रादि असुर महार गने इन्द्रदेव थेहले कहाँ छन नून लोकमा र नून प्रज हरूका बीचमा हुने विद्वरण गर्दै हुन् उनका लागि मुखवागे यस्त कुत हो उनलाई वरगा मनको लागि समर्थ मन्त्र हुने हो ? कन होनाले उनलाई बालाउन सक्दछन् ?

इदा हि ते वेविषतः पुराजाः प्रत्नास आसुः पुरुषृत्सखायः ।

ये मध्यमास उत नूतनास उतावमस्य पुरुवृत् बोधि ॥५॥

रनेकौ कम गर्ने र भनेकाँबाट बालाउन हे इन्द्रदेव प्राचीन कल र वतमान कलमा अन्यत्र साथक निम्न मित्र जंग रहनु मध्य कालमा पनि निम्न स्तानहरू अन्यत्र भए तर इन्द्रदेव तिमी हाम्रो यस बेलामा स्तुति सुन

तं पृच्छन्तोऽवरासः पराणि प्रत्ना त इन्द्र श्रुत्यानु येमुः ।

अचमसि वीर ब्रह्मवाहो यादेव विदः तात्त्वा महान्तम् ॥६॥

हे पराक्रमी इन्द्रदेव आजका मानिसहरू निर्मासित सभ्दछन्, तिमीले गर्नुको परका नूनम कायका विषयमा सुनेर त्यसको अपन गर्दछन् जति हामालाई थाहा छ त्यसको पश्चिम हाम्रो तिमी सत्कार गर्दछौ

अधि त्वा पाजो रक्षसो वि तस्थे महि जज्ञानमभि तत्सु तिष्ठ ।

तव प्रलेन युज्येन सखज वज्रेण धृष्णो अप ता नुदस्व ॥७॥

हे राजालाई सनाउन इन्द्रदेव तिमी आफ्ना पुराना सुयोग्य सदैव नून वरले शत्रुको सेना पराजित गर्दै इन्द्रदेव असुरको यत्न चरित्तिर गढेको तिमी साम नून नून वरले नूनमान लगाएर त्यसभन्दा बढी यत्नले तिनको प्रतिरोध गर

स तु श्रुधीन्द्र नूतनस्य ब्रह्मण्यतो वीर कारुधायः ।

त्व ह्याभिः प्रदिवि पितृणां शश्वदबभूथ सुहव एष्टौ ॥८॥

हे इन्द्रदेव तिमी प्राचीन श्रेष्ठ आह्वानकता अङ्गिराका मित्र तं नून नूनदेवका पालक हो आजका स्तोता नयाँ स्तोत्रका वसूक हो, तिमी हाम्रो प्रार्थना सुन

प्रीतये वरुण मित्रमिन्द्र मरुतः कृष्णावसे नो अद्य ।

प्र पूषण विष्णुमग्निं पुरन्धिं सवितारमोषधीः पर्वतांश्च ॥९॥

हे मरुत नूनमा सभको रक्षा र च्छापूर्तिक लागि वरुण मित्र इन्द्र नून पूषा, विष्णु, अग्नि र अति अगाध र यत्न गर्दै वरुणको स्तोत्र गर

इम उ त्वा पुरुशाक प्रयज्यो जरितारो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।

शुधी हवमा हुवतो हुवानो न त्वावाँ अन्यो अमृत त्वदस्ति ॥१०॥

हे अति पराक्रमी इन्द्रदेव तिमी जस्तो अर्को कुनै देवता छन नून नून हामी स्तोतहरू उनमा स्तोत्रले निम्नो स्तुति गर्दछौ तिमी हाम्रो स्तुति सुन

नू म आ वाचमुप याहि विद्वान् विश्वेभिः सूनो सहसो यजत्रैः ।

ये अग्निजिह्वा श्रतसाप आसुर्ये मनु चक्रुरुपरं दसाय ॥११॥

हे यत्नको पुत्र इन्द्रदेव तिमी सवज छौ नून देवताहरू अग्निहोत्र मित्रा भएका सत्यका उपासक हुनु र जो यज्ञको वाचुति ग्रहण गर्दछन् शत्रुको नाश गर्नका निमित्त रत्तिभि मनुले जमलाई सर्वोपरि स्थापित गरेका थिए तिमीहरू उनैमित आगे ।

स नो बोधि पुरेता सुगेषुत दुर्गेषु पथिकृद्विदानः ।

ये अश्रमास उरवो वहिष्ठास्तेभिर्न इन्द्राभि वक्षि वाजम् ॥१२॥

हे इन्द्रदेव तिमी मेधावी छौ तिमी मार्ग नियन्ता हो त्यसैले सुगम र दुर्गम मार्गमा हाम्रो मार्गदर्शन छन तिमी आफ्ना नथाकने र तीव्र गति भएका अश्वबाट हाम्रो बल बढाउनका लागि अग्र स्तुति गर्नु

अपि भारद्वाज ऋषिस्तस्य देवता - इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप् ।

य एक इन्द्रव्यश्वर्षणीनामिन्द्र तं गीर्धिरभ्यर्चं आभिः ।

यः पत्यते वृषभो वृषयावान्तस्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान् ॥१॥

इन्द्रदेवलाई मङ्कटकालमा मानिमुले बाह्यान गर्दछन् र स्तुति गर्दा उनी आउँछन् । इच्छा पुऱ्याउने, पराक्रमी, ज्ञानी र सत्यवादी इन्द्रदेवलाई शत्रु विनाश गर्न हामी स्तुति गरौं ।

तमु नः पूर्वं पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासौ अभि वाजयन्तः ।

नक्षत्राभं ततुरि पर्वतेषामद्रोमवाचं मतिभिः शविष्ठम् ॥२॥

अङ्गिरा आदि प्रार्थन ऋषिगण इन्द्रदेवलाई पराक्रमी र जोशिलो बनाउन नौ महिने यज्ञअनुष्ठान र स्तुति गरे । इन्द्रदेव सबैका शासक तंत्रागामी र शत्रु संहारक हुन

दमीमह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नृवतः पुरुक्षोः ।

यो अस्कुधोयुरजरः स्वर्वात्मा भर हरिवो मादयथ्यै ॥३॥

हे अश्वपति इन्द्रदेव हामी पुत्रप्राप्ति, स्वजन, सेवक पशु र प्रसन्नप्रदायक धनको याचना तिमीसित गर्दछौं । हामीलाई तिमी सुखकारी ऐश्वर्य प्रदान गर्न यहाँ आऊ ।

तन्नो वि वोचो यदि ते पुरा किञ्जरितार आनशुः सुमन्मिन्द्र ।

कस्ते भागः किं वयो दुष्ट खिद्रः पुरुहूत पुरुवत्सोऽसुरघ्नः ॥४॥

हे शत्रुजयी पराक्रमी अनेकौबट बोलाउने, ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव ! तिमी दुष्ट असुरको नाश गर्न समर्थ छौ । तिमीलाई यज्ञमा कस्तो भाग प्राप्त भयो ? हे इन्द्रदेव । पहिलेका स्तेभालाई भैं सुख हामीलाई पनि सुख प्रदान गर ।

तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेषामिन्द्र वेपी वक्वरी यस्य नू गीः ।

तुविप्राभं तुषिकूर्मिं रभोदा गातुमिषे नक्षते तुभ्रमच्छ ॥५॥

हाम्रो वज्र लिने, रथमा चढेका धेरै काम गर्ने, अनेक शत्रु हात समात्ने इन्द्रदेवको गुणगान गर्ने यज्ञमानले यज्ञ कर्म र स्तुति गरेर शत्रु परास्त गरेको सुख पाउँछ

अया ह त्वं मायया वायुधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन ।

अच्युता चिद्विदिता स्वोजो रजो वि दृढहा ध्रुपता विरिषिन् ॥६॥

हे इन्द्रदेव तिमी आफ्नो बलले सम्पन्न छौ । अघि सदैव आएका मायावी वृत्रासुरलाई तिमीले आफ्नै मनमगानको गति भएका नज्रले संहार गरेका छौ । हे तेजस्वी इन्द्रदेव । तिमीले अचल, सुदृढ र शक्तिशाली पुरीहरू पनि नष्ट गरिदियो

तं वो धिया नव्यस्या शविष्ठ प्रतं प्रतनवत्परितसयथ्यै ।

स नो वक्षदनिमानः सुषहोन्द्रो विश्वान्वति दुर्गहाणि ॥७॥

हे इन्द्रदेव तिमी अति पुरान पराक्रमी है । पहिलेका ऋषिहरूभैं हामी नयाँ स्तोत्रले तिमीलाई प्रवर्द्धमान गर्दछौ । उनी शोभनीय इन्द्रदेवले हाम्रा रक्षा गर्नु

आ जनाय द्रुहणे पार्गिवानि दिव्यानि दीपयोऽन्तरिक्षा ।

तपा वृषन्विश्वतः शोचिषा तान्द्रुहद्विषे शोचय क्षामपश्च ॥८॥

हे इन्द्रदेव तिमी अर्धच्छ वषाँ गराउने हो । धूलो र अन्तरिक्षमा सर्वत्र व्याप्त भएर आफ्ना तीव्र तन्त्रले सज्जनका शत्रु भस्म गराऊ

भुवो जनस्य दिव्यस्य राजा पार्थिव्यस्य जगतस्त्वेषसन्दुक ।

धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा अजुयं दयसे वि मायाः ॥९॥

हे तजस्वी, अजर इन्द्रदेव तिमी देवलेकवासी र पृथ्वीवर्सी सबैका राजा हो । तिमी दाहिने हातमा वज्र धारण गरेर विश्वका मायावीहरूलाई नाश गर

आ संयतमिन्द्र यः स्वस्ति शत्रुतूर्याय बृहतीममृध्मन् ।

यया दासत्वार्याणि वृत्रा करो वज्रिन्सुतुका नाहुषाणि ॥१०॥

हे अङ्गिरा इन्द्रदेव शत्रुको महान् रक्तका लागि वक्षुणा संयमित र कल्याणकारी धन प्रचुर मात्रामा प्रदान र त्यसबाट राम्र मनसिकतालाई शत्रु मार्ग देखाउन सकियोस् र पार्थिवको शत्रु नाश गर्न सकियोस्

स नो नियुद्धिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो ।
न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि द्युमा मद्र्यद्रिक् ॥११॥
हे इन्द्रदेव तिमं पूजन्य र अनेकोबाट बोलाइने हो, सबैले प्रशंसा गरेका घोडामा हामीकहाँ
आऊ । देवता र असुरले गोक नसक्ने गति भएको घोडा लिएर आऊ ।

[सूक्त - २३]

ऋषि - भारद्वाज व्याहस्पत्य । देवता - इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप्
सुत इत्थं निमिश्र इन्द्र सोमे स्तोमे ब्रह्मणि शस्यमान उक्थे ।
यद्वा युक्ताभ्यां मधवन्हरिभ्या विप्रद्रजं बाह्वोरेन्द्र यासि ।१।
हे इन्द्रदेव सोमरस निकल्दा मात्र उत्तम भएको भाहा पाउँदा त तृप्ति मुनेपछि तिम्रो अश्व
रथमा बाँध्छौ तिम्रो हातमा बन्धन धारण गरेर आउँछौ

यद्वा दिवि पार्ये सुष्विमिन्द्र वृत्रहत्येऽवसि शूरसाती ।
यद्वा दक्षस्य विभ्युषो अबिभ्यदरन्धयः शर्धत इन्द्र दस्यून ।२।
हे इन्द्रदेव उराएका यजमानका कर्मविरोधी असुर तिम र युद्धले राम्रो स्वाता यात्रकका सहयोगी
हुँछ, उनीहरूको रक्षा गर्दै उनीहरूलाई शयवान् बनाऊ

पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं प्रणेनीरुगो जरितारमृती ।
कर्ता वीराय सुखय उ लोकं दाता वसु स्तुवते वीरये चित् ।३॥
इन्द्रदेव सोमरस पिण्पछि सोमरस तयार गर्नेलाई असुर निवास प्रदान गर्दछन् इन्द्रदेव स्तोतासित
प्रसन्न हुँदै सहज मार्ग र धन प्रदान गर्दछन् ।

गन्तेयान्ति सवना हरिभ्या बध्निव्रजं पपिः सोमं ददिगां ।
कर्ता वीरं नयं सर्ववीरं श्रोता हवं गृणतः स्तोमवाहाः ।४।
इन्द्रदेव हातमा वज्र लिन्छन्, रथले तयार गरिएको सोमरस पान गर्दछन् उनी दुई अश्व लिएर
यज्ञका तीनै सवनामा पुग्दछन् गर्द वान गर्नेलाई पुत्र प्रदान गर्दछन् र स्तोताको स्तुति सुन्दछन् ।

अस्यै वयं यद्वावान द्विविष्म इन्द्राय यो नः प्रदिवो अपस्क ।
सुते सोमे स्तुमसि शसदुक्थेन्द्राय ब्रह्म वर्धनं यथासत् ।५।
रक्षा गरुन् भन्ने हामी इन्द्रदेवलाई प्रिय लाग्ने पुराना स्तोत्र गर्दैछौ सोमरस पनेर तयार गरेपछि
हामी इन्द्रदेवलाई स्तुति गर्दछौ याज्ञकहरू इन्द्रदेवलाई स्तुतिले बुझ्ने गर्दै हवि प्रदान गरन्

ब्रह्मणि हि चकृषे वर्धनानि तावत् इन्द्र मतिभिर्विर्विष्मः
सुते सोमे सुतपाः शन्तमानि रान्द्रया क्रियास्य वक्षणांति यज्ञैः ।६॥
हे सोमपान गर्ने इन्द्रदेव तिम्र लागि सोम तयार गरेपछि अन्न राना हवि लिएर स्तुति गर्दछौ
तिम्रा निम्ति हामी स्तोत्र पनि मन लगाएर अर्पित गर्दछौ । स्तोत्रले इन्द्रदेवलाई उत्कृष्ट दिलाउँछन्

स नो बोधि पुरोडाशं रराणः पिबा तु सोमं गोम्रजीकमिन्द्र
एदं बहिर्यजमानस्य सीदोहं कृधि त्वायत उ लोकम् ।७।
हे इन्द्रदेव तिम्रो खुसी भएर हामीले पठाएको पुरोडाश ग्रहण गर्नु भएको दुध वा दही पिस्निएको
सोमरस पान गर । यजमानले ओठछाएका आसनामा बस र निचे नम्रण गर्ने हाप्पे स्थान विस्तृत
गराइदछ ।

स मन्दस्वा ह्यनु जोषमुग्र प्र त्वा यज्ञास इमे अश्ववन्तु
प्रेमे हवासः पुरुहूतमस्मे आ त्वेयं धीरवस इन्द्र यज्यः । ८
हे उग्र बलसम्पन्न इन्द्रदेव आफ्नै इच्छा अनुसार प्रमत्त भएर - तत्ता वान रर तिम्रो धैर्य तिरवान्
बोलाइएका छौ । हामीले गर्ने स्तुति तिम्रोसम्म पुग्गन् त्यसले तिम्र - मन मोल्न - लाग्छ

तं वः सखायः सं यथा सुतेषु सोमेभिरीं पूषता भोजमिन्द्रम् ।
कृवितस्मा असति नो भराय न सुष्विमिन्द्रोऽवसेमृधाति । ९
हे मित्रहरू हो सोमरस निकलेर तयार गरस्केपछि अन्न राना इन्द्रदेवले सोमरसले सन्तुष्ट
गर्गथो इन्द्रदेवलाई सहपथका लागि प्रसन्न गराउने अत्युक्त सन्धन गर्दै नो इन्द्रदेवले हामीलाई
पोषण गर्नु र हाम्रो सुरक्षा गर्नु

इवेन्द्रः सुते अस्तावि सोमे भरद्वाजेषु क्षयदिनमघोनः ।

अतश्चथा जरित्र उत सूरिन्द्रो रमो विश्ववास्य दाता ॥१०॥

इति - १००० - यजमानका स्वामी इन्द्रदेव सोमरस तयार भएपछि प्रशंसाका लागि अत्यन्त योग्य छन् भन्ने गर्दछन् । जसले स्तोत्रलाई ज्ञानसम्पन्न बनाउँछ, उनै इन्द्रदेवको स्तुति भरद्वाजहरूले गर्दछन् ।

[सूक्त २४]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य देवता इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप्

वृषा यद इन्द्रे श्लोक उक्त्वा सचा सोमेषु सुतपा ऋजीषी ।

अचर्त्र्यो मघवा नृभ्य उक्थैर्हुंसो राजा गिरामक्षितोतिः ॥१॥

सोमगान गरिसकेपछि खुसी भएका इन्द्रदेवको बल बढेदछ । सोमपानका समयमा इन्द्रदेव प्रसन्न हुन्छन् । सोमपान गर्ने, धनवान् र तीव्रगामी इन्द्रदेवलाई मानिसले स्तुति र अर्चना गर्दछन् । द्युलोक निवासी स्तुतिका स्वामी इन्द्रदेव सधैं नै रक्षा गर्दछन् ।

तदुरिर्वीरो नयौ विचेताः श्रोता हव गूणत ठव्यूतिः ।

वसुः शंसो नरां कारुधाया वाजी स्तुतो विदथे दाति वाजम् ॥२॥

ज्ञानी, बलशाली, शत्रुसंहारक भक्तको प्रार्थना सुन्ने, भस्म निवास प्रदाता स्तोताका संरक्षक, शिल्पकलाका सिपालुलाई पोषण दिने र यशस्वी अन्नदाता इन्द्रदेव प्रसन्न भएर हामीलाई अन्न प्रदान गर्नु ।

अक्ष न चत्रग्योः शूर बृहन्प्र ते महा रिरिचे रोदस्योः ।

वृक्षस्य नु ते पुरुहूत वय्या व्यूः तयो रुरुहुन्द्रि पूर्वीः ॥३॥

हे इन्द्रदेव । तिमी धेरै जनबाट बल हुन्छौ । धुराले पाइयो स्थिर भएभैं तिम्रा महिमाले द्युलोक र भूलोक स्थिर छन् । तिम्रो रक्षक शक्ति रूखका हाँगाहरूभैं मौलाउँछ ।

शचीवतस्ते पुरुशाक शका गवामिव मृतयः सञ्जरणीः ।

वत्सानां न तन्तयस्त इन्द्र दाम्पन्तो अदामानः सुदामन् ॥४॥

हे शक्तिशाली इन्द्रदेव । गोरेटो पहिल्याएर हिँड्ने गाईभैं तिम्रो शक्ति सर्वत्र कर्म गर्नका लागि समर्थ छन् । हे उत्तम दानदाता इन्द्रदेव, तिम्रो शक्ति बाछो बाँधे डोरीभैं भएर अनेकौं शत्रुलाई बाँधिदिन्छ ।

अन्यदद्य कर्वरमन्यदु शोऽसच्च सन्मुद्राचक्रिन्द्रः ।

मित्रो नो अत्र वरुणश्च पूषार्यो वशस्य पर्येतास्ति ॥५॥

इन्द्रदेव प्रतिदिन उत्तरोत्तर नवीन र अद्भुत कार्य गर्दछन् । उनी सत् र असत्को विचार बारम्बार गर्दछन् । इन्द्र वरुण, मित्र, पूषा र सवितादेवले हाम्रो इच्छा पूरा गराउनु ।

वि त्वदापो न पर्वतस्य पृष्ठादुक्थेभिरिन्द्र नयन्त यज्ञैः ।

तं त्वाभिः सुष्टुतिभिर्वाजयन्त आशिं न चरुमिर्वाहो अश्वाः ॥६॥

हे इन्द्रदेव । पर्वतको माथिल्लो भागबाट जल प्रवाहित भएभैं यज्ञकर्म र स्तुति गर्नाले मानिसलाई तिमीबाट मनोवाञ्छित फल प्राप्त हुन आउँछन् । हे स्तुतिले पूजा गरिने इन्द्रदेव, युद्धक्षेत्रमा तीव्र गतिले अश्व गएभैं अन्न प्राप्तिको इच्छा भएका भरद्वाज आदि तिमीकहाँ आइपुग्दछन् ।

न य जरन्ति शरदो न मासा न द्याव इन्द्रमवकर्शयन्ति ।

वृद्धस्य चिद्वर्धतामस्य तनूः स्तोमेभिरुक्थैश्च शस्यमाना ॥७॥

दिन महिना र वर्षले नखिइने इन्द्रदेवको शरीर स्तुतिले पूजित भएर विकसित होस् ।

न वीढ्वे नमते न स्थिराय न शर्धते दस्युजृताय स्तवान् ।

अज्ञा इन्द्रस्य गिरयश्चिद्व्या गम्भीरे चिद्ववति गाघमसै ॥८॥

मृत्यु गर्दछेर पनि इन्द्रदेव दस्युका वशमा पर्दैनन् । बलियो शरीर भएका इन्द्रदेव जब गमन गर्दछन्, त्यस बेला अग्ला पहाडहरू पनि सुगम बनिदिन्छन् । अगाध गहिरो ठाउँ पनि सजिलो हुन्छ ।

गम्भीरेण न उरुणामत्रिनेषो यन्धि सुतपावन्वाजान् ।

स्था ऊ बु ऊर्ध्व ऊती अरिषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौ परितक्मयायाम् ॥९॥

हे सोमपान गर्ने र पराक्रमी इन्द्रदेव तिमी गम्भीर र महान हृदयले बल र अन्न प्रदान गर हे इन्द्रदेव तिमी दिनरात तत्पर रहेर हाम्रो सुरक्षा गर ।

सचस्व नायमवसे अभीक इतो वा तमिन्द्र पाहि रिषः ।

अमा चैनमरण्ये पाहि रिषो मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥१०॥

हे इन्द्रदेव तिमी नजिकै वा टाढा यहाँ वा वहाँ अतासुकै रहका भए पनि रणक्षेत्रमा घरमा जङ्गलमा स्तुति गर्नेहरूको रक्षा गर । हामीलाई वीर पुत्र आदि प्रदान गरर मत्र वर्षको आयु प्रदान गर ।

[सूक्त २५]

अपि - भारद्वाज बार्हस्पत्य देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् ।

या त अतिरवमाया परमा या मध्यमेन्द्र शुष्मिन्नस्ति ।

ताभिरू षु वृत्रहत्येऽवीर्न एभिश्च वाजैर्महान्न उग्र ॥१॥

हे बलशाली इन्द्रदेव ! तिमीभित्र सुरक्षाका लागि जुन उत्तम मध्य कनिष्ठ साधनहरू छन् ती सबैले सङ्ग्राममा हाम्रो रक्षा राख्ने गर तिमी स्वयं महान् भएर हाम्रो पनि महान् बनाऊ र अन्न प्रदान गर

आभिः स्मृष्टो मिथतोररिषण्यन्नमित्रस्य व्यथया मन्युमिन्द्र

आभिर्विधा अभियुजो विषूचीरायां विशोऽव तारीदासी ॥२॥

हे इन्द्रदेव ! रक्षा साधनले शत्रुको संहार गर्ने हाम्रा सेनाको रक्षा र शत्रुका सेनाको रिस नष्ट गराऊ यज्ञजस्ता असल काम गर्ने मानिसका शत्रु संहार गर

इन्द्र जामय उत येऽजामयोऽवाचीनासो वनुषो युयुज्रे ।

त्वमेषां विधुरा शर्वासि जहि वृष्ययानि कृणुही पराचः । ३॥

हे इन्द्रदेव ! अगाडि देखिएर, नजिकै वा टाढा रहेर हामीलाई मान्ने र हाम्रो शत्रु संहार गर आफ्ना बलले शत्रुको बल जित्दै हामीबाट टाढा पुर्‍याऊ

शूरो वा शूर वनते शरीरैस्तनूरुचा तरपि यत्कृण्वैते

तोके वा गोषु तनये यदप्सु वि क्रन्दसी उर्वरासु ब्रवैते ॥४॥

पुत्रपौत्रादि गौ, जल र उर्वर भूमिका लागि घास्पर विवाद हुन्छ र गड्ढा जस्ता युद्धमा तिमी कृपा पाउने थोडा विजयी हुन्छ ।

नहि त्वा शूरो न तुरो न धृष्णुर्न त्वा योधो मन्यमानो युयोध

इन्द्र नकिष्ट्वा प्रत्यस्त्येषां विश्वा जातान्यभ्यसि तानि ॥ ५॥

आजसम्म जो जतिमुकै शक्तिशाली उत्पन्न भए पनि तिनलाई युद्धमा इन्द्रदेवले जितेकै छन् कुनै मित्राहा घमण्डी शूरवीरले अरु शत्रु नाश गरेकै भए पनि उनले जित्न सकेन उनी सबैश्रेष्ठ थोडा हुन् ।

स पत्यन्त उभयोर्नुम्णामयोर्वदी वेधसः समिधे हवन्ते ।

वृत्रे वा महो नृवति क्षये वा व्यचस्वन्ता यदि वितन्तसैते ॥ ६॥

शत्रु जित्नु, दास जित्नु वा उत्तम घर जित्नुका लागि युद्ध गर्ने उठे बन्धामध्ये जसका पक्षमा अतिवर्द्धहरूले इन्द्रदेवका लागि आहुति प्रदान गरर यज्ञ गर्दछन् त्यसैले जित्छ

अथ स्मा ते चर्षणयो यदेजमिन्द्र त्रातोत भवा चरूता ।

अस्माकासो ये नूतमासो अयं इन्द्र सूरयो दधिरे पुरो नः ॥ ७॥

हे इन्द्रदेव आफ्ना भयभीत प्रजाको तिमी रक्षा गर हे इन्द्रदेव तिमीलाई खोजिरहने उत्तम व्यक्तिलाई दु खबाट रक्षा गर । हे देव जुन स्तोताले हामीलाई अग्रिम स्थान दिएका छन् तिनीहरू सबैको रक्षा गर

अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये ।

अनु क्षत्रमनु सहो यज्ञेन्द्र देवैर्भिरनु ते नृषहो ॥८॥

हे इन्द्रदेव तिमी महान् वीर छौ तिमीमा अनुनृषक सामर्थ्य सबै छन् हे इन्द्रदेव देवताहरूले तिमीलाई उत्तम बल प्रदान गरेका छन् त्यसै बलले संसारमा शत्रु पराजित गर्न सशक्त होऊ

एवा नः स्पृधः समजा समत्सिन्द्र रान्धि मिथतीरदेवीः ।

विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तो भरद्वाजा उत त इन्द्र नूनम् ॥९॥

हे इन्द्रदेव । त्वसे गरी शत्रुसेना नाश गर्ने प्रेरणा हाम्रा सेनालाई प्रदान गर र हाम्रो हित गर्नका लागि दृष्ट, हिंस्रक र आसुरी सेना नाश गर हे इन्द्रदेव । हामी स्तोताहरू भन्न र आवास प्राप्त गरौं

[सूक्त २६]

श्रुषि भरद्वाज बार्हस्पत्यः । देवता - इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

शुधी न इन्द्र इयामसि त्वा म्हो वाजस्य सातौ वावृषाणाः ।

सं यद्विशोऽयन्त शूरसाता उग्रं नोऽवः पार्ये अहन्दाः ॥१॥

हे इन्द्रदेव । हामी सेचन गर्दै मनगो अन्नको कामना गरेर तिमीलाई आह्वान गर्दछौं, हाम्रो प्रार्थना सबै सुन वीर योद्धा सङ्ग्राम क्षेत्रमा गएका निर्णायक दिनमा तिनलाई संरक्षण र शक्ति प्रदान गर त्यसो भएर शत्रु तर्सिऊन ।

त्वां वाजी हवते वाजिनेयो म्हो वाजस्य गध्यस्य सातौ ।

त्वां वृत्रेधिन्द्र सत्पतिं तरुत्र त्वां चष्टे मुष्टिहा गोषु युध्यन् ॥२॥

हे इन्द्रदेव । तिमी दुजनका नाशक र सज्जनका पोषक हौ । हे देव उत्तम अन्न प्राप्त गर्नका लागि अन्नवान् भरद्वाजहरू स्तुति गर्दै तिमीलाई आह्वान गर्दछन् गाईका लागि युद्ध गर्दछिनेर तिम्हा कृपादृष्टिले उनीहरू मुडकोले हाम्रो शत्रु जित्दथे

त्वं कविं चोदयोऽर्कसातौ त्वं कुत्साय शुष्णं दाशुषे वर्क ।

त्वं शिरे अभर्मणः पराहन्तिथिगवाय शस्यं करिष्यन् ॥३॥

हे इन्द्रदेव । अन्नको कामना गर्ने भार्गव ऋषिलाई तिमी प्रेरणा देऊ । तिमीले हविदाता कुत्साका लागि शुष्ण असुरलाई संहार गरेका थियौ र अतिथिगवालाई सुख दिनका लागि आपूलाई अमर ठान्ने शम्बासुरको टाउको छिनायौ ।

त्वं रथं प्र भरे योधमृष्यमावो युध्यन्तं वृषम् दशहृन् ।

त्वं तुग्रं वेतसवे सचाहन्त्वं तुजिं गुगन्तमिन्द्र तृतीः ॥४॥

हे इन्द्रदेव । तिमीले राजा वृषभको सफलताका लागि गतिलो रथ दिएर, दस दिनसम्म भएका युद्धमा शत्रुबाट उनको रक्षा गरेका थियौ । वेतसको सहायता गर्दै तुग्रसुरलाई मारिदियौ तुजी नामका राजाले स्तुति गर्दा उनको भलो गन्यौ ।

त्वं तदुक्थामिन्द्र बर्णा कः प्र यच्छता सहसा शूर दधि ।

अव गिरेर्वासं शम्बरं हन्त्रावो दिवोदासं चित्राभिरूती ॥५॥

हे इन्द्रदेव तिमी शत्रुविनाशक वीर हौ तिमीले शम्बर असुरका सयौं वा हजारौ सेना नष्ट गन्यौ । यज्ञको शत्रु शम्बानुरलाई मारेर दिवोदासको रक्षा गर्दै तिमीले ज्यादै प्रशंसनीय कार्य गन्यौ ।

त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः सौमैर्दभीतये चुमुरिमिन्द्र सिष्यम् ।

त्वं रजिं पिठीनसे दशस्यन्वष्टिं सहस्रा शच्या सचाहन् ॥६॥

हे इन्द्रदेव । श्रद्धासहित यज्ञको अनुष्ठान गरेर प्राप्त सोमपानले प्रसन्न भएका तिमीले राजा दभीतिको सुरक्षाका लागि चुमुरीलाई नाश गन्यौ हे इन्द्रदेव । तिमीले वीर पिठीनसलाई राज्य दिएर शत्रुका साथी हजार वीरलाई युद्धकलाले मारिदियौ ।

अहं चर तत्सुरिभिरानश्यां तव न्याय इन्द्र सुमनोजः ।

त्वया यत्सर्वान्ते सधवीर वीरास्त्रिवरूथेन गृह्णा शयिष्ठ ॥७॥

हे इन्द्रदेव । तिमी शत्रुविजयी र त्रिलोकका रक्षक हौ स्तोतारु सुख र सामर्थ्य प्राप्तिका लागि निरन्तर प्रार्थना गर्दछन् हे इन्द्रदेव । तिमीले प्रदान गरेको सुख र सामर्थ्य स्तोताहरूसँगै इन्द्र मन्त्रजले पनि प्राप्त गरौं ।

वयं ते अस्यामिन्द्र द्युमहतौ सखायः स्याम महिन प्रेष्ठाः ।

प्रातर्दनिः क्षत्रश्रीरस्तु श्रेष्ठो घने वृत्राणां सनये धनानाम् ॥८॥

हे इन्द्रदेव । हामी सखाभावले तिम्हा स्तुति गर्दछौं धन प्राप्तिका लागि गरिने स्तुतिबाट हामी धन प्राप्त गर्ने । प्रातर्दनका पुत्र क्षतश्रीलाई सर्वाधिक ऐश्वर्य प्रदान गर उनी शत्रुलाई नष्ट गर्ने ।

[सूक्त २७]

ऋषि भारद्वाज बाहस्पत्य देवता - इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

किमस्य मदे किम्वस्य पीताविन्द्रः किमस्य सख्ये चकार ।

रणा वा ये निषदि किं ते अस्य पुरा विविद्रे किमु नूतनासः । १ ।

सोमले हर्षित इन्द्रदेवले के गरे । सोमरस पान गरेर के गरे । पाचान र नदी स्तुति गर्नेहरूले कक पाए ।

सदस्य मदे सद्वस्य पीताविन्द्रः सदस्य सख्ये चकार ।

रणा वा ये निषदि सते अस्य पुरा विविद्रे सधु नूतनासः । २ ।

सोमपानले हर्षित भएका इन्द्रदेवले थप्ले कर्म गरे । सोमपानपछि सत्काय गरे । त्यसका साथै मित्रता गर्दा पनि सत्कार्य नै गरे । प्राचीन र नवौन स्तुति गर्नेहरूले सत्कार्य नै प्राप्त गरे ।

नहि नु ते महिमतः समस्य न मयवन् मयवत्त्वस्य विद्य ।

न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्ददुश इन्द्रियं ते । ३ ।

हे धनवान् इन्द्रदेव । तिम्रो भन्दा ठूलो महिमाशाली कोही होइन भन्ने हामी मान्दैनौ । तिम्रा सबै प्रशंसनीय सिद्धि र सामर्थ्यलाई पनि हामी जन्दैनौ ।

एतत्पत इन्द्रियमचेति येनावधीर्वरशिखस्य शेषः ।

वज्रस्य यत्ते निहतस्य शुष्मात्स्वनाच्चिदिन्द्र परमो ददर । ४ ।

हे इन्द्रदेव । वरशिख नामका असुरको पुत्र सहर गर्ने निम्न पराक्रमलाई हामी जन्दैनौ । र ? हे इन्द्रदेव । उसै पराक्रमले प्रहर गर्नेका लागि उचलका वज्रका मर्कट ध्वनिले नै शत्रुहरू छरपस्ट भए र सुईकुच्चा ठोके ।

वधीदिन्द्रो वरशिखस्य शेषोऽभ्यावर्तिने चायमानाय शिक्षन् ।

वृचीवतो यद्विर्यपीयायां हन्पूर्वं अर्थे भियसापरो दत्त । ५ ।

इन्द्रदेवले चायमानका पुत्र अभ्यावर्तीलाई उपयुक्त शिक्षाका लागि तैयार पारे । वरशिख नामका असुरको पुत्र वध गरे । उनले हरियुपिया नगरका पूर्व भागमा बस्नेहरूलाई मरेर पछि बरु सबै डारले अताततै छरिए ।

त्रिशच्छतं वर्मिण इन्द्र साकं यव्यावत्यां पुरुहूत श्रवस्य

वृचीवन्तः शारवे पत्यमानाः पात्रा भिन्दानान्यर्थान्यायन् । ६ ।

हे धेरै तिरबाट बोलाइने इन्द्रदेव । यश र अन्न प्राप्त गर्नका लागि निर्मोहित युद्ध गर्ने यशका पात्रहरू नष्ट गर्ने र कवचधारी वरशिखका एक सय तीन पुत्र मारेर युद्धमा एकै चोटि मारेका धियो ।

यस्य गावावरुणा सुयवस्य अन्तरुषु चरतो रेरिहाणा

स सुञ्जयाय तुर्वशी परादादवृचीवतो दैववाताय शिक्षन् । ७ ।

घोस खोज्ने गाईभैँ इन्द्रदेवका दुई कान्तिमान् अश्व अन्तरिक्षमा बुल्छन् । इन्द्रदेवले वृचीवनका पुत्र दैववातको प्रसन्नताका लागि तुर्वशालाई सृञ्जयका अधीनमा राखे ।

द्वयां अग्ने रथिनो विंशतिं गा वधूमतो मधवा मह्यं सम्राट्

अभ्यावर्ती चायमानो ददाति दूशाशेर्यं दक्षिणा पार्थवानाम् । ८ ।

हे अग्निदेव । राजसूय यज्ञ गर्ने धेरै दान दिने, चायमानका पुत्र अभ्यावर्तिले हामीलाई घोस वट गाई र रथसँगै सेविका पनि प्रदान गरेका थिए । पृथुका वंशज अभ्यावर्तले राजाको यो दक्षिणा अविनाशा हुन्छ ।

[सूक्त २८]

ऋषि भारद्वाज बाहस्पत्य देवता - इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् जगती

आ गावो अग्मन्तु भद्रमक्रन्त्सीवन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।

प्रजावतीः पुरुरुपा इह स्फुरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः । १ ।

गाईले हाम्रा घरमा आएर कल्याण गरन् । तिनले गोठमा बसेर हाम्राई खुसी पार्नु । अनेकौँ रङ्गरूपका गाईले बाछोसहित उषा कालमा इन्द्रदेवतका निम्ति दुध दिऊन् ।

इन्द्रो यज्वने पुणते च शिक्षत्युपेहदाति न स्व मुषायति ।

भूयोभूयो रथिभिदस्य वर्षयज्ञभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥२॥

हे इन्द्रदेव । याजक र स्तोत्राले इच्छा गरेको अन्नधन तिमी प्रदान गर्दछौ । उनीहरूको धन कहिल्यै हरण गर्दैन, बरु बढाइदिन्छौ । देवत्व प्राप्त गर्ने इच्छा भएकालाई अखण्डित एव सुरक्षित निवास दिन्छौ ।

न ता नशन्ति न दधाति तत्करो नास्सामभिप्रो व्यथिरा दधर्मति ।

देवौश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योतिताभिः सचते गोपतिः सह ॥३॥

गाईहरू कहिल्यै नष्ट हुँदैनन्, चोरछकाले तिनलाई हानी गर्न सबदैन । शत्रुका अस्त्रले गाईलाई क्षति गर्न सबदैन । गाई पाल्नेले गाईबाट देवताको यजन गर्दछन् र गाईसँगै उनीहरू चिरकालसम्म सुखी रहन्छन् ।

न ता अर्वा रेणुककाटो अरनुते न संस्कृत्तमुप यन्ति ता अभि ।

उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो यतस्य वि चरन्ति यन्वनः ॥४॥

धुलो उडाउने हुतगामी अश्वले पनि गाईलाई जित्न सबदैन । हत्या गर्ने मनसायले गाईलाई आघात नगरून् । याजकका गाई दुवकसित विशाल क्षेत्रमा विचरण गरून् ।

गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छन् गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः ।

इमा या गावः जनास इन्द्र इच्छमीदधुदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥५॥

गाईले हामीलाई धन दिउन् । हे इन्द्रदेव, हामीलाई तिमी गाई प्रदान गर । गाईको दुध पहिले सोमरसमा मिसाउँछौ । हे मानिसहरू हो । गाई नै इन्द्रका रूप हुन् । इन्द्रदेवलाई हामी श्रद्धाका साथ प्राप्त गर्न खोज्दछौ ।

यूयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीरं चित्कृणुथा सुप्रतीकम् ।

भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहदो वय उच्यते सभसु ॥६॥

हे गाई हो । तिमीहरूलाई हामी बलवान् बनाऔं । हाम्रा रोगी र ख्याउटे जिउ स्वस्थ पारिदेओ । आफ्ना कल्याणकारी ध्वनिले हाम्रो घर पवित्र गर । यज्ञमण्डपमा तिमीबाट प्राप्त अन्नको नै यशोगान हुन्छ ।

प्रजावतीः सुयवसं रिशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रमाणे पिबन्तीः ।

मा व स्तेन ईशत माघसंसः परि वो हेती रुद्रस्य कृन्त्याः ॥७॥

हे गाई हो । बाछोसहितका भएर राम्रो र सफा बाँसपानी खाओ । तिमीहरूलाई पाल्ने चोर नहोस् । हिंस्रक पशुले तिमीहरूलाई दुःख नदिउन् । परमेश्वरको कालरूपी अस्त्र तिमीहरूका नजिक नआओस् ।

उपेदमुपपर्वनमासु गोभूष पुच्यताम् । उप ऋषभस्य रेतस्युपेन्द्र तव वीर्ये ॥८॥

हे इन्द्रदेव । तिम्नो पराक्रमले बलशालीलाई ओज प्राप्त होस् । गाईसित उत्पादक र उत्प्रेरक शक्ति पनि होस् ।

[सूक्त २९]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं वो नरः सख्याय सेपुर्महो यन्तः सुमतये चकानाः ।

महोहि दाता वज्रहस्तो अस्ति महामु रणवमवसे यजध्वम् ॥१॥

हे मानिस हो । तिमीहरूका नेताको बुद्धि असल छ । उनीहरू स्तोत्र गाउँदै सखाभावले इन्द्रदेवको स्तुति गर्छन् । वज्रधारी इन्द्रदेव प्रशस्त धन प्रदान गर्दछन् । त्यसैले सुन्दर र महान् इन्द्रदेवको पूजा आफ्नै गन्धका लागि गरौं ।

आ यस्मिन्हस्तेनर्या मिमिक्षुरा रथे हिरण्यये रथेष्ठाः ।

आ रथमयो गथस्त्योः स्थूरयोराध्वन्धासो वृषणो युजानाः ॥२॥

रथहरूले इन्द्र गर्ने धन भएका, स्वरणरथमा चढ्ने, बलिया हातमा घोडाको लगाम लिएका इन्द्रदेवको रथमा बाँधेका अश्वले ठिक बाटोमा लैजान्छन् । यस्ता इन्द्रदेवलाई हामी स्तुति गर्दछौ ।

श्रिये ते पादा दुव आ मिमिक्षुर्धृष्युर्वज्री शवसा दक्षिणावान् ।

वसानो अत्क सुरभि वृशे क स्वर्ण वृत्तविपरो बभूथ ॥३॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो वज्र धारण गरेर शत्रु परास्त गर्दैछौ । ऐश्वर्यको कामनाले हामी भरद्वाजहरू निम्न चरणमा सेवा अर्पित गर्दछौ । हे सुगन्धित अवरण भएका सदाग्रधान इन्द्रदेव ! सदैका लागि दशदीय तिम्रो सूर्यदेवले भई सबैको उत्साह बढाउँछौ ।

स सोम आमिश्रलतमः सुतो भूद्यस्मिन्मक्तिः पच्यते सन्ति धानाः ।

इन्द्र नरः स्तुवन्तो बह्वकारा उक्था शंसन्तो देववाततमाः ॥४॥

यस बल पकाउनुपर्ने पुरोडाश पढाउँछ । लव तथर गरिन्छ । अति महत्त्व इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछन् । सोमरस निकालेर त्यसमा दुध बाँटि असल पदार्थ मिसाइन्छ । यी सबै स्तुति गर्दै इन्द्रदेवका नजिक पुग्दछन् ।

न ते अन्तः शवसो धाय्यस्य वि तु बाबधे रोदसी महतिवा ।

आ ता सतिः पूर्णति तनुजानो यूथेवाप्सु समीक्षमान ऊती ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो बल अन्त छ । आवापृथिवी तिम्रा बलले भयभोग भएर बन्दछन् । गड पल्लेहरूले सन्तुष्ट गरेर भई हामी यजमा स्तुति गरेर इन्द्रदेवलाई तृप्त गर्नका लागि उत्तम शक्ति समर्पित गर्दछौ ।

एवेन्द्रिन्द्रः सुहव ऋष्यो अस्तुती अनूती हिरिशिप्रः सत्वा ।

एवां हि जातो असमात्योजाः पुरु च वृत्रा हनति नि दस्यून् ॥६॥

रामा नाक भएका र गतिले मुकुट लगाएका महान् इन्द्रदेवलाई सुखपूर्वक बोलाईछन् । उनी स्वयं आक्रन् वा नआक्रन्, स्तोताहरूलाई धन प्रदान गर्दछन् । पराक्रमी महर्षी इन्द्रदेव अनुपम तेज बलले वृत्रासुरजस्ता धेरै असुर र शत्रुका नाश गर्दछन् ।

[सूक्त - ३०]

ऋषि भारद्वाज अहिस्यत्य देवता : इन्द्र छन्दः त्रिष्टुप्

भूय इहावृषे वीर्यायै एको अजुर्यो दयते वसूति ।

प्र रिरिचे दिव इन्द्रः पृथिव्या अर्धमिदस्य प्रति रोदसी उभे ॥१॥

पराक्रम गर्ने वीर इन्द्रदेव पुन प्रस्तुत छन् । महान् र अजर इन्द्रदेव धन प्रदान गर्दछन् । उन छावापृथिवीभन्दा ठूला छन् । छावापृथिवी इन्द्रदेवको आधाजस्तै छन् ।

अधा मन्ये बृहदसूर्यमस्य यानि दाधार नकिरा मिराति ।

दिवेदिवे सूर्यो दर्शतो भूदि सदान्युर्विया सुक्रतुर्धातु ॥२॥

इन्द्रदेवका बलको महत्त्व हामी मान्दछौ । इन्द्रदेव जुन काटि गर्दछन्, त्या कसैले पनि नष्ट गर्न सक्दैन । उत्तम काम गर्ने इन्द्रदेवले भुवनको विस्तार गरेका छन् । इन्द्रदेवका प्रभावले नै सूर्यदेव प्रतिदिन उदाउँछन् ।

अद्या चिब्रु चित्तदपो नदीनां यदाभ्यो अरदो गातुमिन्द्र ।

नि पर्वता अद्यसदो न सेदुस्त्वया दृढहानि सुक्रतो रजांसि ॥३॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्राले अजर र पहिले शान नदीको जल प्रवाहित हुने मार्ग नष्ट गरेका हो । अजान गर्न बसेको मानिस स्थिर भएभैं प्रवृत्तलाई तिम्राले पिष्ट गरेरथे । हे श्रेष्ठ रुम गर्ने इन्द्रदेव ! तिम्राले सबै लोकलाई बलियो बनायो ।

सत्यमित्त्र त्वावां अन्यो अस्तीन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् ।

अह्वहिं परिशायमणोऽवासुजो अपो अच्छा समुद्रम् ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो जस्तो अर्को अन्य देव छैन भन्ने कुरा सत्य हो । तिम्राहरूको मानिस र देवहरूमा तिम्रो भन्दा ठूलो कोही पनि छैन । जल योग्य हुने वृत्रासुरलाई तिम्राले नाश गरेका थियौ र समुद्रनिर जल प्रवाहित गरेका थियौ ।

त्वमपो वि दुरो विबूचीरिन्द्र दृढहमरुजः पर्वतस्य ।

राजाभवो जगतश्चर्षणीनां साकं सूर्य जनयन् द्यामुपासम् ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्राले अरु निरयत मार्ग खोले । जल प्रवाहित गरेरथे र मघका अन्धन द्यामा सूर्य उत्र र स्वर्गलाई उज्यास गर्ने तिम्रो विश्वका स्वामी हो ।

[सूक्त ३१]

अधि सुहोत्र भारद्वाज देवता इन्द्र। छन्द - त्रिष्टुप्

अभूको रथिपते रथीणामा हस्तयोरधिथा इन्द्र कृष्टीः ।

वि तोके अप्सु तनये च सुरोचोचन्त चर्षपयो विवाचः ॥१॥

हे धनपति इन्द्रदेव ! तिमि सम्पूर्ण धनका स्वामी हूँ , आपना बाहुबलले प्रजालाई धारण गर्ने स्वयं तिमि नै हो । शत्रु परास्त गर्न पुत्रपौत्रादि प्राप्त गर्न र वधाका निमित्त मानिसहरू तिमिलाई स्तुति गर्दछन् ।

त्वद्धियेन्द्र पार्थिवानि विश्वाच्युता चिच्चावयन्ते रज्जोसि ।

द्यावाक्षामा पर्वतासो वनानि विश्वं दूढहं पयते अन्मन्ना ते ॥२॥

हे इन्द्रदेव ! अन्तरिक्षमा उन्पन्न मेघ जल खसाल्न योग्य नहुँदा पनि तिम्रा डरले जल बसाउन लाग्दछन् । अन्तरिक्ष, भूलोक पर्वत, वन र समस्त चराचर जगत् तिम्रा आगमनले भयभीत हुन्छन् । त्वं कुत्सेनाभि शुष्णमिन्द्राशुषं युध्य कृयव गविष्टी ।

दश प्रपित्वे अध सूर्यस्य मुषायश्चक्रमविवे रपासि ।३॥

हे इन्द्रदेव ! तिमिले त्यस बलवान्, उग्र वीर शुष्ण असुरलाई पराजित गर्नु । गाई जोगाउनका लागि सङ्ग्राम पारे कृयवलाई संहार गरेका थियौ । तिमिले सूर्यदेवका रथको पाङ्गो हराउन गर्नु र पथी राक्षसको नाश गर्नु ।

त्वं शतान्वय शम्बरस्य पुरोजघन्थाप्रतीनि दस्योः । अशिषो यत्र

सच्चा शचोवो दिवोदासाय सुन्वते सुतर्कं भरद्वाजाय गृणते वसूनि ॥४॥

हे बुद्धिमन् इन्द्रदेव ! तिमिले सोमस अपित गर्ने दिवोदास र स्तोता भरद्वाजलाई प्रज्ञा र धन प्रदान गर्नु । तिमिले शम्बर असुरका सय सहर ध्वस्त गर्नु ।

स सत्यसत्त्वन्मद्वते रणाय रथमा तिष्ठ तुविनुष्ण भीमम् ।

याहि प्रपथिन्नवसोप मद्विक्त्र च श्रुत श्रावय चर्षणिभ्यः ।५॥

हे श्विनाशी सत्य बलका धर्न इन्द्रदेव ! तिमि महायुद्धका लागि आफ्नो भयङ्कर रथमा चढ्यौ । हे सन्मार्गगामी इन्द्रदेव ! तिमि आफ्ना रक्षासाधनसहित नजिकै आएर हामीलाई यक्षस्वी बनाऊ ।

[सूक्त ३२]

अधि सुहोत्र भारद्वाज देवता इन्द्र। छन्द - त्रिष्टुप् ।

अपूर्व्यां पुरुतमान्यस्यै महे वीराय तवसे तुराय ।

विराशिने वज्रिणे शन्तमा नि वचास्थासा स्थविराय तक्षम् ॥१॥

शत्रुनाशक तीव्रगामी वज्रधारी स्तुतिका लागि योग्य, महान् इन्द्रदेवका लागि हामीले अपूर्व सुखदायी र विस्तृत स्तोत्र उच्चारण गर्नु ।

स मातरा सूर्येणा कवीनामवासयद्वज्रदग्निं गुणानः ।

स्वाधीभिर्ऋक्विविर्वाणशान् उदुस्त्रिणामसृजन्निदानम् ॥२॥

इन्द्रदेव ज्ञानवान् मातापितारूपी द्यावापृथिवीको हितका लागि मेघ छिन्नभिन्न पारे सूर्यको प्रकाश फिजार्छन् । स्तुति गरिँदा मेघद्वारा किरणरूपी गाई मुक्त गराउँछन् ।

स वह्निभिर्ऋक्वभिर्गोषु शश्वन्मितद्वृषिः पुरुत्कृत्वा जिगाय ।

पुरः पुरोहा सजिभिः सखीयन्दृढहा रुरोज कविभिः कविः सन् ॥३॥

महं पण गणाय यज्ञकलां र स्तुति कर्ता ऋषिको सहयोग गर्दै धेरै काम गर्ने इन्द्रदेवले राक्षसलाई पराजित गरे । कविहरूसँगै शत्रुको सहर ध्वस्त गरे ।

स नीच्याभिर्जरितारमच्छ महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुष्मैः ।

पुरुवीराभिर्द्वेषभ क्षितीनाम् गिर्वणः सुविताय प्र याहि ॥४॥

स्तुतिद्वारा उपसन्न गर्न योग्य हे बलवान् इन्द्रदेव ! तिमि महान् अन्न र बलवान् भएर नवीन बल बढाउने सखहरूका साथ सुख प्रसन्निका निमित्त आऊ ।

स सर्गेण शवसा तत्को अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्तुषाद ।

इत्यां सुजाना अनपानुदर्थं दिवेदिवे विविषुरप्रमृष्यम् ॥५॥

हिसकलाई वशमा राख्ने इन्द्रदेव सधैं आफ्ना बलले निरन्तर गमनशील तेजस्वी घोडाले युक्त भएर जलराशिलाई क्षेभरहित समुद्रतर्फ प्रवाहित हुनका लागि प्रेरित गर्दछन् ।

[सूक्त ३३]

ऋषि शुनहेत्र भारद्वाज देवता - इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् ।

य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो दा मदो वृषन्त्वभिष्टिर्दास्वान् ।

सौवर्ष्यं यो वनवत्स्वथो वृत्रा समत्सु सासहदमित्रान् ॥१॥

हे बलवान् इन्द्रदेव हामीलाई अति बलशाली स्तुति गर्ने यज्ञ गर्ने र हव्य प्रदान गर्ने पुत्र देऊ ।
त्यमले घोवमा बसेर सुन्दर वृक्षको विरुद्ध आचरण गर्ने शत्रुलाई जितोस्

त्वां हीशन्द्रावसे विवाचो हवन्ते चर्षणयः शूरसातौ ।

त्वं विप्रेभिर्वि पर्णिरशायस्त्वोत इत्सनिता वाजमर्वा ॥२॥

हे इन्द्रदेव विभिन्न किसिमले स्तुति गर्ने मानिस, सङ्ग्राममा रक्षाका लागि तिमीलाई बोलाउँछु
तिमीले अङ्गिराहरूसँग मिलेर पर्णालाई मारेका थिया । तिम्रो उपासना गर्ने तिम्रो सुरक्षामा रहँदै त्यत्र
प्राप्त गर्दछु

त्वं तौ इन्द्रोभर्यौ अमित्रान्वासा वृत्राण्यार्यौ च शूर ।

वधौर्वनेव सुधितेभिरत्कैरा पृत्सु दर्षि नृणां नूतम ॥३॥

हे इन्द्रदेव दस्यु र आर्यहरू दुवै खलका शत्रुलाई तिमीले वृत्रासुरलाई भैं मारिदियो । बन्चराले
रुख काटेभैं तिमीले सङ्ग्राममा शत्रुलाई तीक्ष्ण आयुधले काटिदियो

स त्वं न इन्द्राकवाभिरूती सखा विश्वायुरविता वृधे भूः ।

स्वर्षाता यदध्वयामसि त्वा युध्यन्तो नेमधिता पृत्सु शूर । ॥४॥

हे इन्द्रदेव । तिमी सर्वत्र गमनशील श्री हामी भन प्राप्त गर्ने अभिलाषाले तिमीलाई आह्वान
गर्दछौ तिमी मित्रका रूपमा रहेर हामीलाई ऐश्वर्य प्रदान गर, हामी वीर पुरुषसँग सङ्ग्राम गर्ने
रक्षा साधनका लागि तिमीलाई आह्वान गर्दछौ

नूनं न इन्द्रापराय च स्या भवा मृडीक उत नो अभिष्टी ।

इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्मन्दिवि ध्याम पर्यै गोषतमाः । ॥५॥

हे इन्द्रदेव आज वा भूक जुनसुकै समयमा पनि तिमी हाम्रै होऊ हामीकहाँ आएर हर समय
हामीलाई तिमी मुख देऊ । गाईको सेवा गर्न चाहन र स्तुति गर्ने हामी यात्रकसित तिम्रो सम्बन्ध
मुख र दु खका दुवै स्थितिमा सम्बन्ध रहोस्

[सूक्त - ३४]

ऋषि शुनहेत्र भारद्वाज देवता - इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् ।

सं च त्वे जग्मुर्गिर इन्द्र पूर्वीर्वि च त्वद्यन्ति विभ्वो मनीषाः

पुरा नूनं च स्तुतय ऋषीणां पस्पृध्न इन्द्रे अध्युक्थाकां ॥१॥

हे इन्द्रदेव प्राचीन कालमै असङ्ख्य स्तोत्रले तिम्रो स्तुति गरियो । तिम्रा स्तोताहरूको प्रशंसा
हुन्छ, ऋषिहरूका स्तुतिले मानौं एकापसमा प्रतिस्पर्धा गर्दछन्

पुरुहुतो यः पुरुगूर्तं ऋभ्वौ एकः पुरुप्रशस्तो अस्ति यज्ञैः ।

रथो न महे शवसे युजानोश्च स्माभिन्दिरो अनुमाद्यो भूत ॥२॥

इन्द्रदेव थोरै तिरबाट बोलाइने, धेरै तिरबाट प्रशंसित अद्वितीय महान् र यजमानद्वारा पूजित छन् ।
रथको जस्तो चल प्राप्त गर्नुपर्दा इन्द्रदेवकै स्तुति मबेले गर्दछन्

न यं हिंसन्ति धीतयो न वाणीरिन्द्र नक्षन्तीदधि वर्धयन्तीः ।

यदि स्तोतारः शतं यत्सहस्रं गृणन्ति गिर्वणसं शं तदस्यै ॥३॥

इन्द्रदेवका कायमा यज्ञकर्म र स्तोत्र आदि बाधक हुँदैनन्, तिनले इन्द्रदेवलाई वृद्धि गर्दछन्
स्तुतिद्वारा सेवा गर्न योग्य इन्द्रदेवलाई सयौं वा हजारौंले बन्दना गर्दछन् इन्द्रदेवका लागि स्तोत्र
सुखदायक हुन्छ

अस्मा एतद्विष्य चैव मासा भिमिक्ष इन्द्रे न्ययामि सोमः ।

जन न धन्वन्नभि सं यदापः सत्रा वावृधुर्हवनामि यज्ञैः ॥४॥

यज्ञका समयमा इन्द्रदेवका लागि स्तोत्रजस्तै प्रिय अचनासहित मिश्रित सोमरस तयार गरिन्छ
मस्तुथलाम् धगेका जलले मानिसलाई आनन्द दिएभैं हविसँग अर्पित स्तोत्रले इन्द्रदेवलाई
आनन्दित गर्दछ

अस्मा एतन्महाह्वयमस्मा इन्द्राय स्तोत्रं मतिभिरवाचि ।
 असद्यथा महति वृत्रतृप्य इन्द्रो विश्वायुराविता वृधश्च ॥५॥
 नैर्देव पुनः इन्द्रदेव दूला युद्धमा हामी सबैका रक्षक भएर जोस्याउँछन् । स्तोताहरू इन्द्रदेवका
 नानि नै अग्रहपूर्वक स्तोत्र उच्चारण गर्दछन् ।

[सूक्त ३५]

ऋषि नर भारद्वाज । देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्
 कदा भुवन्नथक्षयाणि ब्रह्म कदा स्तोत्रे सहस्रपोथ्य दाः ।
 कदा स्तोमं वासयोऽस्य राया कदा धियः करसि वाजरलाः ॥१॥
 हे रथमा चढेका इन्द्रदेव ! हाम्रा स्तोत्र कहिले तिमीकहाँ पुग्ने योग्य होलान् ? कहिले तिमी कृपा
 गरेर सधैं मानिसलाई पोषण गर्ने पुत्र र धन दिन्छौ ? हाम्रा यज्ञकर्मलाई अत्रले रमणीय कहिले
 बनाउँछौ ?

कहिं स्वित्तिन्द्र यशभिर्नृवीरैर्वीरालीढयासे जयाजीन ।
 त्रिधातु गा अधि जयासि गोधिन्द्र द्युमि स्वर्वदेहस्मे ॥२॥
 हे इन्द्रदेव । तिमी हाम्रा वीर पुरुषसित शत्रुका वीर पुरुषलाई र हाम्रा वीर पुत्रबाट शत्रुका वीर
 पुत्रलाई सङ्ग्राममा कहिले भेट गराउँछौ ? तिमी भगुवा शत्रुका दुध, दही र घिउ दिने गाईहरू
 कहिले जित्दछौ ? हे इन्द्रदेव । हामीलाई कहिले धन प्राप्त गराउँछौ ?

कहिं स्वित्तिन्द्र यज्जरित्रे विश्वप्सु ब्रह्म कृणवः शविष्ठ ।
 कदा धियो न नियुतो युवसे कदा गोमघा हवनानि गच्छाः ॥३॥
 हे इन्द्रदेव । तिमी स्तोतालाई कहिले अनेकौं किसिमका अन्न प्रदान गर्दछौ ? तिमी स्तोतालाई
 कहिले गाई प्रदान गर्दछौ ? अनि कहिले हाम्रा कर्म र स्तुतिलाई आफूसित मिसाउँछौ ?

स गोमघा जरित्रे अश्वश्चन्द्रा वाजश्रवसो अधि धेहि पृशः ।
 पौपिहीषः सुदुधामिन्द्र धेनुं भरद्वाजेषु सुरुचो रुरुच्याः ॥४॥
 हे इन्द्रदेव । तिमी स्तुति गर्नेहरूलाई गाई, घोडा र बल प्रदान गर्ने सक्ने प्रसिद्ध अन्न प्रदान गर
 तिमी अत्रलाई सुन्दर दुध दिने गाईको जस्तै पुष्टि प्रदान गर ती गाई र अन्न कान्तियुक्त होऊन्,
 तिमी यस्तै कृपा गर ।

तमा नूनं वृजनमन्यथा चिच्छूरो यच्छक्र वि दुते गुणीषे ।
 या निररं शुकुदुधस्य धेनेराङ्गिरसान्नहणा विप्र जित्व ॥५॥
 हे इन्द्रदेव । तिमी अत्यन्त पराक्रमी छौ तिमी विभिन्न योजना बनाएर शत्रुको महार गर । हे
 इन्द्रदेव । तिमी असल पदार्थ प्रदान गर्ने हो हामी स्तोताहरू उत्तम स्तोत्र उच्चारण गर्दछौ हे देव
 । अङ्गिराहरूलाई अन्न प्रदान गर

[सूक्त ३६]

ऋषि नर भारद्वाज । देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् ।
 सत्रा मदासस्तव विश्वजन्त्याः सत्रा रायोऽध ये पार्थिवास्तः ।
 सत्रा वाजानमथवो विभक्ता यदेवेषु धारयथा असुर्यम् ॥१॥
 हे इन्द्रदेव सोम पिएर तिमीले इर्षित हुनु हाम्रा लागि खुसीको कुरो हो । देवताहरूमा तिमी
 सबैभन्दा धनी बलसम्पन्न छौ । तिमी अन्नदाता हो । हे इन्द्रदेव । पृथ्वीमा रहेका तिम्रा ममस्त आदि
 धन वास्तवमा सबैका लागि हितकारी छन् ।

मनु प्र येजे जन ओजो अस्य सत्रा दधिरे अनु वीर्याय ।
 स्युमगुभे दुधयेऽवते च ऋतुं वृज्जन्त्यपि वृत्रहन्ते ॥२॥
 इन्द्रदेवको बलको कारण यजमानहरू सधैं उनको पूजा गर्दछन् शत्रुमाथि भाक्रमण गर्ने, पक्रने र
 उन्मूलनलाई विनाश गर्ने इन्द्रदेव नै हुन् शुभ कर्म गर्ने इन्द्रदेव वृत्रलाई मार्दछन् । त्यसैले
 नन्मूहरू इन्द्रदेवको सेवा गर्दछन् ।

तं सघ्नीचौरुतयो वृण्व्यानि पौल्यानि नियुतः सङ्क्षुरिन्नम् ।
 समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्पा उरुव्यचस गिर आ विशन्ति ॥३॥
 बल र शैर्ष पराक्रमयुक्त रक्षक मरुत्तण र रथमा जतिनै छोडाले इन्द्रदेवको सेवा गर्दछन् ।
 नदीहरू बग्दै समुद्रमा पुगेर सधैं बलयुक्त स्तुति इन्द्रदेवकहाँ पुराछन् ।

स रायस्वामुप सूजा गृणानः पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।

पतिर्बभूवासमी जनानामेको विश्वस्य भुवनस्य राजा ॥४॥

ह इन्द्रदेव ! तिम्रो प्रसन्न भाव तिमी धरौलाई सब र सब प्रदान गर्दछौ । हामीलाई पनि अब प्रदान गर तिमी; सबै प्राणीमा श्रेष्ठ स्वामी हौ र सबै भुवनका अधिपति हौ

स तु श्रुधि श्रुत्या यो दुवेषुद्युर्धौर्न भूमाभि रायो अर्यः

असौ यथा नः शवसा चकानो युगेयुगे वयसा चेकितानः ॥५॥

ह इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रो असल र प्रशंसनीय स्तोत्र सुन सूर्यदेवको जस्तै तिमी पनि हामीबाट पूजा पाउन रच्छुक्छौ । शत्रु चितेर हाम्रा लागि पहिलेको हितकारी होऊ

[सूक्त ३३]

ऋषि भगद्वाज वाहस्पत्य देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् ।

अर्वाग्रथ विश्ववारं त उग्रेन्द्र युक्तासो हरयो वहन्तु ।

कीरिश्चिद्धि त्वा हवते स्वर्वानृधीमहि सधमादस्ते अद्य ॥१॥

हो इन्द्रदेव ! तिम्रा रथमा जेतिएका घाडाहरू हामीकहाँ आऊन् तिम्रो विश्वले वन्दना गर्ने योग्य रथ लिएर आऊन् आत्मजानी ऋषि तिम्रो स्तुति गर्दछन् उनीहरू तिम्रै कारणले आनन्द प्राप्त गर्दै सिद्ध पाउँछन् ।

प्रो द्रोणे हरयः कर्मगमन्युनामास ऋज्यन्तो अभूवन् ।

इन्द्रो नो अस्य पूर्व्यः पपीयादद्युक्षो मदस्य सोम्यस्य राजा ॥२॥

हाम्रै यजमा प्रवाहित हुने सोमरस द्रोण कलशमा भने गरिन्छ र सोमस्वामी इन्द्रदेवले यो सोमको पान गर्नु

आसन्नापासः शवसानमच्छेन्द्रं सुचक्रे रथ्यासो अक्षाः ।

अभि श्रव ऋज्यन्तो वहेषुर्नू चिन्तु वायोरमृत वि दस्येत् ॥३॥

सवत्रगामी रथमा जेतिएका घोडाहरू छाटे मार्गमा जान्छन् तिम्रो रथमा बलशाली इन्द्रदेवलाई यजमा ल्याऊन् यो अमृत रस वायुले विकृत नगराऊन्

वरिष्ठो अस्य दक्षिणामियतीन्द्रो मधेनां तुविकूर्मिमतः ।

यथा वज्रिवः परियास्यहो मघः च धृष्णो दयसे धि सूरीन् ॥४॥

अति शीघ्र कर्म गर्ने इन्द्रदेव, हविदाता धनी यजमानलाई रथमा चढाउँछन् ह वज्रधारी इन्द्रदेव ! तिमी पापनाशक आएर पानीलाई दण्डित गर्दछौ यसले तिम्रो शक्तिशाली लागि विशेष कल्याणकारी हुनेछ

इन्द्रो वाजस्य स्थविरस्य दातेन्द्रो गीर्भिर्वर्धतां वृद्धमहाः

इन्द्रो वृत्रं हनिष्ठो अस्तु सत्वा ता सूरिः पृणति तनुजानः ॥५॥

हाम्रा स्तुतिबाट हार्नसार इन्द्रदेवले उत्तम बल र अब प्रदान गरन् शत्रुनाशक इन्द्रदेव शत्रु नाश गर हामीलाई चण्डे ती सबै धन दिऊन्

[सूक्त ३८]

ऋषि भारद्वाज वाहस्पत्य देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् ।

अपदित बहु नश्चित्रतमो महौ भर्षदद्युमलीमिन्द्रहृतिम् ।

पयसी धीर्ति दैव्यस्य यामञ्जनस्य रतिं वनते सुवानः ॥१॥

वाश्चर्यजनक इन्द्रदेव यस गन्धमा मानरस पान गर्नु; महान तेजस्वी इन्द्रदेवले श्रावण सुनुनु याज्ञकले सुदृढपूर्वक गरेका दिव्य स्तुति दिाको शान्ति प्रदान गर्नु

दूरार्ज्विदा वसतो अस्य कर्णा घोषादिन्द्रस्य तन्यति ब्रुवाणः

एयमेन देवहृतिर्ववृत्स्यान्मद्रथं मिन्द्रमियमुच्यमाना ॥२॥

इन्द्रदेवको कान भित टुलाबाट गरका आवाज र शोक सबै मद्धम हुने लोनाहरू उच्च स्वरमा स्तुति गर्दछन् स्तुतिले इन्द्रदेवलाई शोकपित गर हामीकहाँ आऊन्

तं वो धिया परमया पुराजामजरमिन्द्रमभ्यनूष्कैः ।

ब्रह्मा च गिरो दधिरे समस्मिन्महौश्च स्तोमो अधि वर्धदिन्द्रे ॥३॥

हो अब र पुरानै इन्द्रदेव हाम्रो तिम्रो उपासन गर्दछौ स्तुति र बहुतै निमामा नै लीन हुने गर्दछन् यो महान यज्ञहरू पनि निमोबाट बढ्ने गर्दछन्

वर्धाद्यं यज्ञ उत सोम इन्द्रं वर्धादब्रह्म गिर उक्त्वा च मनम् ।
वर्धाहेनमुषसो याम्यभक्तोर्वर्धन्मासः शरदो छाव इन्द्रम् ॥४॥
इन्द्रदेवलाई यज्ञ र सोमले बढाउँछन् उनैलाई ज्ञान, स्तोत्र, प्रहर, उषा, रात्रि, दिवस, माम र
सबत्सर आदिले पनि बढाउँछन् ।

एवा जज्ञानं सहसे अस्मि वावृधानं सधसे च श्रुताय ।
महामुप्रमवसे विप्र नूनमा विवासेम वृत्रयुगे ॥५॥
हे अति महन् र बलवान् इन्द्रदेव ! धन यश, सुरक्षा प्राप्त गरेर शत्रु पराजित गर्नका लागि हामी
तिम्रो सेवा गरौं ।

[सूक्त ३९]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता इन्द्र छन्दः त्रिष्टुप् ।
मन्द्रस्य कवेर्दिव्यस्य वहेर्विप्रमन्मनो वचनस्य मध्यः
अपा नस्तस्य सचनस्य देवेषो युक्स्य गृणते गोअग्राः ॥१॥
हे इन्द्रदेव ! यो सोमरस फलदायक, हर्षित गराउने, दिव्य ज्ञान बढाउने र मधुर छ तिम्रो पान गर
हे देवताहरू हो । तिम्रीहरू गाईको दुध आदि अन्न प्रदान गर ।

अयमुपशानः पर्यद्रिमुष्मा ऋतधीतिभिर्द्वितयुग्युजानः ।
रुजदहर्णं वि वलस्य सानुं पणीर्वषोभिरभि योधदिन्द्रः ॥२॥
इन्द्रदेवले गाईलाई मुक्त गर्नका लागि अङ्गिरहरूका सहयोगले पणिलाई पराजित गरे ।
अयं द्योतयदद्युतो व्यक्तुदोषा वस्तोः शरद इन्दुरिन्द्र ।
इमं केतुमदधुर्न चिदह्नां शुचिजन्मन उषसश्चकार ॥३॥
हे इन्द्रदेव ! सोमरस दिनरात र वर्षा प्रकट गर्दछ देवताहरूले सोमरसलाई दिन र समयको
सूचकका रूपमा स्थापित गरेका छन् । सोमले उपलाई तेजस्वी बनाएका छ ।

अयं रोचयदरुचो रुचानोश्च वासयदव्यू तेन पूर्वीः ।
अयमीयत ऋतयुग्भिरसैः स्वर्विवा नाभिना चर्षणिप्राः ॥४॥
इन्द्रदेव याजकलाई वाञ्छित फल प्रदान गर्दछन् । इन्द्रदेवले अश्वसहितका रथमा धनयुक्त भएर
यात्रा गरे । सूर्यदेवजस्तै तेजस्वी इन्द्रदेवले आफ्ना प्रकाशले अन्धकार, लोक र उषा प्रकट गरे ।

नृगृणानो गृणते प्रल राजत्रिषः पिन्व वसुदेयाव पूर्वीः ।
अप ओषधीरविषा वनानि गा अवंतो नृनुचसे रिरीहि ॥५॥
हे इन्द्रदेव ! तिम्री स्तोत्रबाट स्तुत्य भएपछि उत्तम धन र अन्न देऊ उषासकलाई तिम्री जल, अन्न,
विषरहित वृक्ष, गाई, अश्व, बल र जनशक्ति प्रदान गर

[सूक्त ४०]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता इन्द्र छन्दः त्रिष्टुप् ।
इन्द्र पिब दुग्धं सुतो मदायाव स्व हरी वि मुचा सखाया
उत प्र गाय गण आ निषद्याथा यज्ञाय गृणते वयो धाः ॥१॥
हे इन्द्रदेव ! यो सोमरस तिम्रो आनन्दका लागि हो । तिम्री मित्रजस्ता पशु रथबाट खेल र हामी
सबैलाई स्तुति गाउने प्रेरणा देऊ स्तोतालाई अन्न प्रदान गर

अस्य पिब यस्य जज्ञान इन्द्र मदाय क्रत्वे अपिबो विरिणिन् ।
तमु ते गावो नर आपो अद्रिरिन्दुं समद्वन्मीतये समस्यै ॥२॥
हे इन्द्रदेव ! तिम्रीले उत्पन्न हुनाम धै हर्षित भएर वीरताका कार्य गर्नका लागि नम्रो सोमरस पान
गरेका थिदी, उत्तरो मै अहिले पनि पान गर । गाई, श्रवत्क, पहाडका ढुङ्गा जल आदिका
सहायताले यो सोमरस बनाएको छ

समिद्धे अग्नी सुत इन्द्र सोम आ त्वा वहन्तु हरयो बरिष्ठाः ।
त्वायता मनसा जेह्वीमीन्द्रा पाहि सुविताय महे नः ॥३॥
हे इन्द्रदेव ! अग्नि प्रदीप्त भएको छ र सोमरस तयार छ । रथमा बाँधेका घोडाले तिम्रीलाई
यज्ञशालामा ल्याऊन्, हामी मन लगाएर तिम्रीलाई आह्वान गर्दछौं । तिम्री आऊ र हाम्रो कल्याण
गर ।

आ याहि शशदुशता ययाधेन्द्र महा मनसा सोमपेयम् ।

उप ब्रह्माणि शृणुव इमा नोऽथा ते यज्ञस्तन्वेऽवयो धात् ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! तिमि सोमरस पान गर्नका लागि बारम्बार आउने गर्दछौ तिमी हाम्रा स्तुति सुनेर यज्ञमा आऊ । याजकहरू तिमिलाई पुष्ट गर्नका लागि सोम अर्पित गर्दछन् तिमी सोम ग्रहण गर

यदिन्द्र दिवि पायै यदुधगद्वहा स्वे सवने यत्र वासि ।

अतो नो यज्ञमवसे नियुत्वान्त्सत्रोषाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिमिलाई हामी आह्वान गर्दछौ टाढा रहेका दुलोकमा होऊ अथवा घरमा वा अन्यत्र कहाँ 'जहाँ' छौ, त्यहीबाट हाम्रो स्तुति सुनेर मरुतहरूमैग आएर रक्षा गर

[सूक्त ४१]

ऋषि भारद्वाज बर्हस्पत्य देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

अहेडमान उप याहि यज्ञं दुभ्यं पवन्त इन्द्रवः सुतासः

गावो न वज्रिन्त्वमोको अच्छेन्द्रा गहि प्रथमो यज्ञियानाम् ॥१॥

हे इन्द्रदेव ! शान्त भएर हाम्रा यज्ञमा आऊ । यो सोमरस तिम्रै लागि हो गाँठमा गाई गएभैं यो सोमरस कलशमा जान्छ यजनिय देवता हत्मा प्रमुख हे इन्द्रदेव ! तिम्रै हाम्रा नजिकै आऊ ।

या ते काकुत्सुकृता या वरिष्ठा यया शशत्पिबसि मध्व ऊर्मिम् ।

तया पाहि प्र ते अध्वर्युरस्थात्सं ते वज्रो वर्ततामिन्द्र गव्युः ॥२॥

हे इन्द्रदेव ! तिमि उत्तम जिवाल मधुर सोमरसको तरङ्ग सधैं नै ग्रहण गर्दछौ त्यसैले सोमरस पान गरर हाम्रो रक्षा गर अध्वर्युरस्थाने तिमिलाई नजिकै उपस्थित गराउँछन् गाँठका रक्षक हे इन्द्रदेव तिमि वज्रले शत्रु संहार गर

एष द्रप्सो वृषभो विश्वरूप इन्द्राय वृणो समकारि सोमः ।

एतं पिब हरिवः स्थातरुग्र यस्येशिषे प्रदिवि यस्ते अन्नम् ॥३॥

इन्द्रदेवका निमित्त तरल बलवर्द्धक र सबै किसिमले अर्घाष्टवर्षक सोमरस तयार छ । हे पराक्रमी युद्धजयी इन्द्रदेव ! तिमि सोमरसका स्वामी हो, त्यो तिम्रो अन्न हो त्यसैले तिम्रै सोमरस पान गर ।

सुतः सोमो असुतादिन्द्र वस्यानय श्रेयाञ्चिकितुषे रणाय

एतं तितिव उप याहि यज्ञं तेन विश्वास्तविषीरा पृणस्व ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! अर्घाधितभन्दा अर्घाधित सोम उत्तम हुन्छ ! यसले तिम्रैलाई आनन्द दिन्छ । तिमि सोमरसका नजिकै आऊ हे शत्रु संहार गर्ने इन्द्रदेव ! तिमि यो पान गरेर मनस् बलको विकास गर ।

ह्वामसि त्वेन्द्र याह्यावाङरं ते सोमस्तन्वे भवाति

शतक्रतो मादधस्वा श्रुतेषु प्रास्मौ अव पृतनासु प्र विश्व ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रैलाई हामी आह्वान गर्दछौ । यो सोमरस तिम्रै लागि पुष्टिकारक छ तिमि यहाँ आऊ तिम्रै यो सोमरस पान गरेर आनन्दित होऊ सङ्ग्राममा तिम्रै जस्तै राजाको रक्षा गर ।

[सूक्त ४२]

ऋषि भारद्वाज बर्हस्पत्य देवता इन्द्र छन्द अनुष्टुप् वृहती ।

प्रत्यस्यै पिपीपते विश्वानि विदुषे धर । अरङ्गमाय जगमयेऽपश्वाद्दच्छने नरे ॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! इन्द्रदेवका लागि सोमरस पठाओ इन्द्रदेव सर्वत्र गमन गर्ने सर्वज्ञ र यज्ञका प्रधान हुन्

एमेन प्रत्येतन सोमेभिः सोमपातमम् ।

अमत्रेभिर्ऋजीषिणमिन्द्र सुतेभिरिन्दुभिः ॥२॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! पात्रमहित सम्स्कारित रसयुक्त, दीप्तिमान् सोमस रूचिपूर्वक पान गर्ने यी इन्द्रदेवका नजिकै आएर प्रार्थन गर

यदी सुतेभिरिन्दुभिः सोमेभिः प्रतिभूषथ ।

वेदा विश्वस्य मेधिरो धूषत्तन्मिदेवते ॥३॥

हे ऋत्विक्हरू हो ! रसयुक्त, दीप्तिमान् सोम लिएर मनको रहस्य सबै इन्द्रदेवका शरणमा आँदा उनले विघ्न हटाएर तिमिहरूका सबै इच्छा पूरा गराउनेछन्

अस्माअस्मा इदम्यसोऽध्वर्यो प्र भर सुतम् ।

कवित्समस्य जेनस्य सधतोऽभिशस्तेखस्परत् ॥४॥

हे अध्वर्युहस्त हो ! इन्द्रदेवका लागि प्राणजस्तै सोमरस भरपूर मात्रमा प्रदान गर इन्द्रदेव स्वर्था योग्य र जिन्न योग्य शत्रुलाई विनाश गरेर तिमी रक्षा गर्नेछन् ।

[सूक्त ४३]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - इन्द्र । छन्द - उष्णिक्

यस्य त्यच्छाखरं मदे दिवोदासाय रन्ध्रयः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥१॥

हे इन्द्रदेव । सोमरस पिएर मदोन्मत्त भएका तिमीले दिवोदासको कल्याणका लागि शम्बासुरको वध गरेका थियौ उही शोधित सोमरस तिमी पुनः पान गर ।

यस्य तीव्रसुतं मदं मध्यमन्तं च रक्षसे । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥२॥

हे इन्द्रदेव । अति उत्साहवर्द्धक सोमरस प्रातः, मध्याह्न र सायं तीनै कालमा तयार हुन्छ, त्यो तिमी ग्रहण गर्दछौ । पेलेर तयार गरिएको यो सोमरस तिमी पान गर ।

यस्य गा अन्तरश्मनो मदे दृढहा अवासुजः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥३॥

हे इन्द्रदेव । सोमरस पान गरेर तिमीले गाई मुक्त गरायौ, तयार गरिएको त्यस्तै यो सोमरस तिमी पान गर ।

यस्य मन्दानो अन्धसो माघोनं दधिषे शवः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥

हे इन्द्रदेव । तिमी अन्नरूपी सोमरस पिएर हर्षित हुन्छौ र विशिष्ट बलयुक्त हुन्छौ, त्यस्तै सोमरस तिमीले ग्रहण गर्नका लागि तयार छ ।

[सूक्त ४४]

ऋषि शंयु बार्हस्पत्य । देवता इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् अनुष्टुप् ।

यो रवियो रयिन्तमो यो धुनैर्हृन्मवत्तमः ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापवे मदः ॥१॥

हे शक्तिसम्पन्न इन्द्रदेव शोभायमान, अति वैभोप्यमान उपासकलाई धन प्रदान गर्ने सोमरसले तिमीलाई आनन्द प्रदान गर्दछ ।

यः शमस्तु विशास्य ते राखो दामा मनीनाम् ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापवे मदः ॥२॥

हे इन्द्रदेव । तिमी बल बढाउने सोमका रक्षक हो तिमीलाई हर्ष प्रदान गर्ने सोमरसले स्तुति गर्नेलाई वैभव प्रदान गर्दछ ।

येन वृद्धो न शवसा तुरो न स्वाभिरुतिभिः ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापवे मदः ॥३॥

हे इन्द्रदेव तिमी अन्नरूप सोमको रक्षा गर्दछौ सोमरस पान गरेर तिमी मरुतहरूका सहयोगले शत्रु संहार गर्दछौ । सोमरसले तिमीलाई अनन्दिता गराउँछ ।

त्यमु वो अप्रहृषं गृणीषे शवसस्पतिम् ।

इन्द्र विश्वासाहं तं पंहिष्ठं विश्वचर्षणिम् ॥४॥

यजमानहरूका हितकारी, कल्याणकारी बल र भक्तका सधिपति, शत्रुलाई पराजित गराउने, यज्ञका नायक, महान् दाता, सर्वज्ञ इन्द्रदेवलाई हामी स्तुति गर्दछौ ।

यं वर्धयन्तीर्दग्भिः पतिं तुस्य राधसः ।

तमिच्छस्य रोदसी देवी शुष्म सपर्यतः ॥५॥

हामीले गरेका स्तुतिले इन्द्रदेवको बल बढ्दछ त्यसैबाट उनी शत्रु पराजित गरेर धन प्राप्त गर्दछन् । इन्द्रदेवका त्यस बलको प्रशंसा छावापुथिवीले पनि गरेका छन् ।

तद्गु ठक्थस्य बर्हणेन्दम्योपस्तुणीषणि ।

विषो न यस्मैतयो वि यद्रोहन्ति सक्षितः ॥६॥

हे स्तोतहरू हो इन्द्रदेवको स्तुतिका लागि स्तोत्र प्रसारित गर । बुद्धिमान्जस्ता र सामर्थ्ययुक्त इन्द्रदेव हाम्रा रक्षक हुन् ।

एना मन्दानो जहि शूर शत्रुञ्जामिमज्जामिं मधवन्नमित्रान् ।
अभिषेणो अभ्यादि वैदिशानानपराच इन्द्र प्र मृणा जही च ॥१७॥
हे शूरवीर इन्द्रदेव । सामरस पान गरेर हाम्रा विरोधी शत्रु र तिनका आयुध विनाश गर । तिनलाई पराजित गराएर हामीभन्दा पर पुन्याऊ

आसु ष्मा णो मधवन्निर पृतत्वा स्मभ्य महि वरिवः सुगं कः ।
अपां लोकस्य जनयस्य जेष इन्द्र सूरिन्कुपुहि स्मा नोअर्धम् ॥१८॥
हे इन्द्रदेव । तिमी धनवान् छौ । सङ्ग्राममा हामीलाई सुखदायी धेरै धन प्राप्त गराऊ । विजय प्राप्तिका लागि योग्य सामर्थ्य प्रदान गर र पुत्रपौत्र एवं जलको वर्षाले हामीलाई समृद्ध बनाऊ ।

आ त्वा हरयो वृषणो युजाना वृषरथासो वृषरथमयोऽत्याः ।
अस्मत्राञ्जो वृषणो वज्रवाहो वृष्यो मदाय सुयुजो वदन्तु ॥१९॥
हे इन्द्रदेव । तिम्रा अश्व बलवान्, कामना पूर्ति गर्नमा सहायक, रथमा स्वयं नियत हुने प्रचुर वेगवान्, वज्रजस्तै तीक्ष्ण र भार बोक्न समर्थ छन् । सोमपान गरेर खुसी हुनका लागि तिनले तिमीलाई यस यज्ञमा ल्याऊन् ।

आ ते वृषवृषणो द्रोणमस्युर्धृतप्रणो नोर्मयो मदन्तः ।
इन्द्र प्र तुभ्य वृषभिः सुतानां वृष्यो भरन्ति वृषभाय सोमम् ॥२०॥
हे कामना पूर्ति गराउने इन्द्रदेव । समुदको लहरभै आनन्दित गराउने सोमरस तिम्रा पात्रमा छ । अतिबृहत् तिम्रा लागि पेलेर तयार गरेको सोमरस प्रदान गर्दछन् ।

वृषासि दिवो वृषभः पृथिव्या वृषा स्मिन्धूनां वृषभः स्तिथानाम् ।
वृष्यो त इन्द्रवृषभ पीपाय स्वादू रसो मधुपेयो वराय ॥२१॥
हे इन्द्रदेव । यो मधुर, रस र सोम तिम्रा लागि तयार छ । तिमी नदीमा जल प्रवाहित गर्छौ र प्राणीलाई अभीष्ट प्राप्तिका लागि बलवान् बनाउँछौ ।

अयं देवः सहसा जायमान इन्नेण युजा पणिमस्तथायत् ।
अयं स्वस्य पितुर्वायुधानोन्दुस्मृष्णावशिवस्य मायाः ॥२२॥
इन्द्रदेवमित युक्त भएकाले सोमरसले पणि भन्ने अमुरको बल रोक्थ्यो । सोमले नै धनपालकको सहितकारी श्रायुध र छलकपट नष्ट गर्थ्यो

अयमक्वणोदुषसः सुपत्नीरयं सूर्ये अवधाञ्ज्योतिरन्तः ।
अयं त्रिधातु दिवि रोचनेषु त्रितेषु विन्ददमृत निगूढहम् ॥२३॥
सोमले उषा काललाह सूर्यसित सम्बन्धित गरायो । यसैले सूर्यदेवलाई तैजस्वी बनायो । तीन किसिमका यस सोमले तेस्रो स्थानमा लुकेको समृद्ध प्राप्त गर्थ्यो

अयं द्यावापृथिवी विष्कभायदयं रथमयुनक्सावरश्मिम् ।
अयं गोषु शन्याः पक्वमन्तः सोमो दाधार दशयन्त्रमुत्सम् ॥२४॥
सोमले द्यावापृथिवीलाई स्थिर गराएको हो । यसैले सूर्यदेवको रथमा सात किरण स्थापित गरायो । यसैले गार्हमा परिपक्व दुध स्थापित गरेको छ । यसै सोमले दुधलाई शक्तिले भरपूर गरेको छ । यसैले दस इन्द्रिययुक्त शरीरलाई पुष्ट गर्दछ

[सूक्त - ४५]
ऋषि शयु बार्हस्पत्य देवता इन्द्र छन्द गायत्री यनुष्टुप् ।
य आनयत्यरावतः सुनीती तुर्वशं यदुम् । इन्द्रः स नो युवां सखा ॥१॥
ऋषि तिम्रै पर पर्याप्तिका तुर्वश र यदुलाई उत्तम नीतिले जसले फिर्ता ल्याएका थिए, ती इन्द्रको राजा मित्र हुन्

अविप्रे चिद्वयो दधदनाशुना चिदर्वता । इन्द्रो जेता हितं धनम् ॥२॥
इन्द्रको सन्तानबाट सन्तान प्रदान गर्दछन् । यिस्तार् हिँड्ने सञ्चल पनि शत्रु परास्त गरेर तिनको धन इन्द्रको राजा मित्र हुन्

नेहीरस्य प्रणीतयः पूर्वोक्तव प्रशस्तयः नास्य क्षीयन्त ऊतयः ॥३॥
इन्द्रको सन्तान शक्ति भनकौं किसिमको छ । इन्द्रदेवको स्तुति पनि भनकौं खालकौं छ । सोमको रस र सोमको रसको रसको रस हुँदैन ।

सखायो ब्रह्मवाहसेऽर्चत प्र च गायत । स हि नः प्रमतिर्मही ॥४॥
हे मित्रहरू हा इन्द्रदेवलाई प्रार्थना गर उनलाई पूजा गर इन्द्रदेवले हामीलाई भस्मल धन प्रदान गर्दछन् ।

त्वमेकस्य वृत्रहन्निविता द्वयोरसि । उतेदुशे यथा वयम् ॥५॥
हे वृत्रासुर मर्ने इन्द्रदेव तिमी स्तुति गर्नेहरूका रक्षक हो हामीलाई रक्षा गर

नयसीद्विति द्विषः कृणोष्युक्थशसिन् । नृभिः सुवीर उच्छसे ॥६॥
हे इन्द्रदेव हाम्रा शत्रु टाढा पठाइदेऊ हामी प्रशंसा गर्दछौं । तिमी श्रेष्ठ वीर मानिन्छौं

ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसे गीर्भिः सखायमुग्मियम् । गां न दोहसे दुवे ॥७॥
इन्द्रदेव ज्ञानी छन, त्यसैले ज्ञानपूर्वक स्तुति गर्न योग्य छन् उनो मित्र हुनाले प्रशंसाका याग्य छन् दुहुनका लागि गाई बोलाएभैं हामी इन्द्रदेवलाई स्तुति गरेर बालाउँछौं

यस्य विश्वानि हस्तयोरुचूर्वसूनि नि द्विता । वीरस्य पूतनाषरः ॥८॥
शत्रु पराजित गर्ने इन्द्रदेवका दुई हातमा दुवै खाले सम्पत्ति छ भन्ने श्रुतिहरू भन्छन्

वि दूढहानि चिदद्विवो जनाना शचीपते । वृह माया अनानत ॥९॥
हे वज्रधारी सर्वशक्तिमान् इन्द्रदेव शत्रुका किम्वला नष्ट र बल ध्वस्त गर्दछौं, हे कसैसित न भुल्नुने इन्द्रदेव । तिनीहरूको छल तिमी नष्ट गराऊ

तमु त्वा सत्य सोमपा इन्द्र वाजानां पते । अहमहि श्रवस्यवः ॥१०॥
हे सोमरस पान गरेर यान्त्रित हुने इन्द्रदेव हामी अन्न प्राप्तिको कामनाले तिमीलाई आह्वान गर्दछौं ,

तमु त्वा यः पुरासिथ यो वा नूनं हिते धने । हव्यः स शुधी हवम् ॥११॥
युद्धमा सहायताका लागि उहिले तिमीलाई बोलायौं र भविष्यमा पनि बोलाउँछौं सङ्ग्रामका समयमा इन्द्रलाई बोलाउँछौं उनका सहायताले शत्रुको धन प्राप्त हुन्छ । उनले हाम्रो आह्वान सुनुन ।

धीभिरर्विद्धिरर्वतो वाजौ इन्द्र श्रवाय्यान् । त्वया जेष्यह्नि धनम् ॥१२॥
हे इन्द्रदेव तिमी हाम्रो स्तुतिका लागि योग्य छौं तिमी हाम्रो अनुकूल भएर शत्रु जित र धन प्राप्त गर ।

अभूर वीर गिर्वणो मही इन्द्र धने हिते । भरे वितन्तसाय्यः ॥१३॥
हे इन्द्रदेव । तिमी वीर र स्तुति योग्य छौं तिमीले धन प्राप्त गर्न शत्रुलाई जित्यौं ।

या त कतिरमित्रहन्मक्षजवस्तमासति । तथा नो हिनुही रथम् ॥१४॥
हे इन्द्रदेव । तिमी तीक्ष्णगामी छौ शत्रु जित्नका लागि वेगले रथ चलाउने प्रेरणा देऊ

स रथेन रथीतमोऽस्माकेनाभियुक्त्वना । जेषि जिष्णो हित धनम् ॥१५॥
हे इन्द्रदेव । तिमी महारथी हो अपना विजयी रथले शत्रुको सम्पत्ति तिमी जित

य एक इत्तमु ष्टुहि कृष्टीनां विचर्षणिः । पतिर्जने वृषक्रतुः ॥१६॥
प्रजाका स्वामी इन्द्रदेव बलले सम्पन्न हुने कार्य गर्दछन् र सबैलाई विशिष्ट वृष्टिले हेर्छन् हामी उनै इन्द्रदेवको स्तुति गरौं

यो गृणातामिदसिथापिरूती शिवः सखा । स त्वं न इन्द्र मृडय ॥१७॥
हे इन्द्रदेव तिमी सधैंको रक्षा गर्ने मित्रका रूप हो, तिमी मुखवाता र स्तोताका बन्धुजस्तै हो हामीलाई सुख प्रदान गर

धिष्व वज्रं गभस्त्यो रक्षेहत्याय वज्रिवः । सासहीष्ठा अभि स्पृधः ॥१८॥
हे वज्रधारी इन्द्रदेव तिमी असुर संहार गर्नका लागि वज्र धारण गर र स्पर्धा गर्ने शत्रुलाई पराजित गर

प्रत्नं रयीणां युजं सखायं कीरिचोदनम् । ब्रह्मवाहस्तम दुवे ॥१९॥
मित्ररूप स्तुति गर्नेका प्रेरक, भन प्रदान गर्ने र आह्वान गर्ने योग्य इन्द्रदेवलाई हामी आह्वान गर्दछौं

स हि विश्वानि पार्थिवां एको वसूनि पत्यते । गिर्वणस्तमो अभिगुः ॥२०॥
यतिशय रतुत्य र नैत्रनामी इन्द्रदेव समस्त पार्थिव धनका एकमात्र स्वामी हुनु

स नो नियुद्धिरा पुण कामं वाजेभिरश्विभिः । गोमद्विगोपते धृषत् ॥२१॥
हे गाइका अधिपति इन्द्रदेव धैरे गाई र घोडा प्रदान गरेर हाँप्रो इच्छा पूरा गराऊ ।

तद्गो गाय सुते सचा पुरुहूताय सत्त्वे । शं यदगवे न शाकिने ॥२२॥
हे स्तुति गर्ने स्तोताहरू हो शत्रु जित्ने इन्द्रदेवको यशोगान गर राम्रो घाँसमा गाई रमाएभैं
सोमसहितका स्तुतिमा इन्द्रदेव खुसी हुन्छन्

न घा वसुभि यमते दानं वाजस्य गोमतः । यत्सीमुप श्रवदगिरः ॥२३॥
सबैका आश्रयता इन्द्रदेवले स्तुति सुनिसकेपछि हामीलाई धनधान्यका रूपमा अपार वैभव प्रदान
गर्नमा विराम गर्दैनन्

कुविस्सस्य प्र ह व्रजं गोमन्तं दस्युहा गमत् । शचीभिरप नो वरत् ॥२४॥
हे इन्द्रदेव । हिसा गर्ने, गोठका गाई चोर्ने र लुकाउनेलाई तिमी चाँडै खोजेर दण्डित गर र गाई मुक्त
गराऊ

इमा उ त्वा शतक्रतोऽभि प्र पौतुवुगिरः । इन्द्र वत्स न मातरः ॥२५॥
हे इन्द्रदेव । बाछा कराएको सुनेपछि त्यतैतिर गाई कुदेर गएभैं गरी तिमीतिर स्तुति कुदेर जान्छ
दुगाँस सख्य तव गौरसि वीर गव्यते । अश्वो अश्वयते भव्य ॥२६॥
हे इन्द्रदेव । तिमी गर्दै र बाडाको इच्छा गर्नेको इच्छा पूर्ण गर्दछौ । तिमी मित्रता कहिल्यै नष्ट
हुँदैन

स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे । न स्तोतारं निदे करः ॥२७॥
हे इन्द्रदेव हामीले दिएका भन्नरूपी सोमले हृष्टपुष्ट होऊ स्तोतालाई निन्दकका अधीनमा पर्न
नदेऊ

इमा उ त्वा सुतेसुते नक्षन्ते गिर्वणो गिरः । वत्स गावो न धेनवः ॥२८॥
हे स्तुत्य इन्द्रदेव । दुधालु गाई बाछाका छेउमा आफैं पुगेभैं गरी सोम तयार गर्ने बेलामा तिम्रासामु
स्तुति स्वतः पुग्दछ

पुरुतमं पुरुषां स्तोतृणां विवाचि । वाजेभिर्वाजयताम् ॥२९॥
हे स्तुत्य इन्द्रदेव । हाम्रो असल स्तुति तिमीलाई प्राप्त हुन्छ हविष्यान्नसँगै त्यसले पनि तिमीलाई
अलियो बनाओस् ।

अस्माकमिन्द्र भूतु ते स्तोमो वाहिष्ठो अन्तमः अस्मान्राये महे हिनु ॥३०॥
हे इन्द्रदेव ! हाम्रो स्तोत्र तिमीसम्म पुगेस्, त्यसबाट प्रसन्न भएर असल धन प्रदान गर

अधि बृधुः पपीनां वर्षिष्ठे मूर्धन्नस्थात् । उरुः कक्षो न गाङ्गयः ॥३१॥
पत्रि भनिने अनार्य व्यापारीका बीच बृबुले विशिष्ट स्थानमा पाएका थिए । उनी गङ्गाको उच्च
तटजस्तै उच्च स्थानमा पुगे ।

यस्य वायोरिव द्रवद्भद्रा रतिः सहस्रिणी । सद्यो दानाय महते ॥३२॥
वायुभैं शोघ्रगामी बृबुको हजारौ दान दिने कल्याणकारी प्रवृत्तिले धनको कामना गर्दै स्तुति गर्ने
मजस्ता स्तोतालाई खोजेको अस्तै धन प्रदान गर्दछ ।

तत्सु नो विश्वे अयं आ सदा गृणन्ति कारवः ।
बृबु सहस्रदातमं सूरि सहस्रसातमम् ॥३३॥
हजारौ गाई दात गर्ने बृबुको प्रशंसा गर्नका लागि हामी उनलाई स्तुति गर्दछौ ।

[सुक्त - ४६]

अधि शयु आर्हस्यत्य । देवता इन्द्र छद्म बाहेत प्रगाथ
त्वामिद्धि हवामहे सादा वाजस्य कारवः ।
त्वां वृत्रेध्विन्द्र सत्यति नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः ॥१॥
हे इन्द्रदेव हामी स्तोताहरू तिमीलाई आह्वान गर्दछौ र अन्न प्राप्तिको इच्छा गर्दछौ तिमी
सन्तानकः २४-०० है शत्रु जित्नका लागि हामी तिमीलाई आह्वान गर्दछौ

स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया महः स्तवानो अद्रिवः ।

गामर्धं रथ्यमिन्द्र सं किरं सत्रा वाजं न जिगृषे ॥२॥

विपुल पराक्रमी वज्रधारी बलधायक हे इन्द्रदेव ! आपका असुरजनों शक्तिमत् महान् भाणका निर्म
हामा मृतिले प्रसन्न होऊ हमी साथकलार् पशुधन र ऐश्वर्य प्रदान गर ।

यः सत्राहा विचर्षणिन्द्रं तं हुमहे वयम् ।

सहस्रमुष्कं दुविनृष्ण सत्यते भवा समत्सु नो वृधे ॥३॥

शत्रुनाशक र सर्वद्रष्टा इन्द्रदेवलार् हामा आह्वान गर्छौं जोसले सम्पन्न, धनले सम्पन्न सन्तानका
प्रतिफलक हे इन्द्रदेव ! तिमी रणक्षेत्र र ऐश्वर्य वृद्धिमा सहयोगक होऊ ।

बाधसे जनान् वृषभेव मन्थुना वृषौ मोडह ऋचीषम् ।

अस्माकं बोध्यविता महाधने तनूष्वपसु सूर्ये ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! निर्मा कृचामा भनिएवनुसार काम गर्दछौं पशुनाथ नैले भैं सङ्ग्राममा निर्मा
आक्रमण गर महान् धन प्राप्तिका लागि गरिने सङ्ग्राममा हाम्रो मन्त्र गर हाम्रा शरीरले जल र
सूर्यको उपभोग गर्न पाउरहोस् ।

इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरौ ओजिष्ठं पपुरि श्रवः ।

येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी ओभे सुशिप्र प्राः ॥५॥

हे हान्मा वज्र हस्तिने इन्द्रदेव ! हार्जिलर योज्न जल र यज्ञ प्रदान गर पंघक भन्नाले दुल्लोक र
पृथिवी दुवै ठाउँमा गेषण प्रदान गर्दछ । त्या भन्न हामासित राख्न पाउँ ।

त्वामुग्रमवसे चर्षणीसई राजन्देवेषु हुमहे ।

विश्वा सु नो विथुरा पिबन्ता वसोऽमित्रान्तसुषुहान्कृधि ॥६॥

हे इन्द्रदेव ! हामी आफ्ना रक्षाका लागि आह्वान गर्दछौं निर्मा मर्दान बलशाली र शत्रु विजेत्रा ही
असुरबाट हामीलाई रक्षा गर हामीलाई सङ्ग्राम जिताउने कृपा गर

यदिन्द्र नाहुषीष्मौ ओजो नृम्यं च कृष्टिषु

यद्वा पञ्च क्षितीनां द्युममा भर सत्रा विश्वानि पौस्या ॥७॥

हे इन्द्रदेव ! सङ्ग्रहित प्रजाप हुन पराक्रम र समाजका पञ्च वर्गमा हुने धनको ऐश्वर्य हामीलाई
देऊ एकताबाट हामीलाई शक्ति प्राप्त होस् ।

यद्वा तुक्षौ मधवन् द्रुह्यावा जने यत्पूरौ कच्च वृष्यम् ।

अस्यभ्य तद्विरीहि सं नृषाहोऽमित्रान्मृत्यु तुर्वणे ॥८॥

हे इन्द्रदेव ! हामीलाई तक्षुस्तो समथ द्रुह्यस्तो ग्रह गर्ने र पूरजस्तो पालन गर्ने एकत्रित बल
प्रदान गर बलावान् भएर युद्धमा शत्रुनाथि विजय प्राप्त गरौं

इन्द्र त्रिधातु शरणं त्रिवरूथं स्वस्तिमत

छर्दियच्छ मधवद्वयश्च मद्वा च यावया दिद्युमेभ्यः ॥९॥

हे इन्द्रदेव ! ऐश्वर्यसम्पन्न तीन धान्यक तीन अन्नमा काम लाग्ने पाश र हामीलाई प्रदान गर भ्रम
वा मोह हामीलेखि दुःख राख

ये गव्यता मनसा शत्रुमादभुरभिप्रघ्नन्ति धृष्णुया

अध स्मा नो मधवन्दिन्द्रं गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव ॥१०॥

हे इन्द्रदेव ! गर्दै खोस्नका लागि आउने शत्रुनाथि निर्मा वर्षण शक्तिले प्रहार गर्दछौं ह धनवान्
प्रशसनीय इन्द्रदेव ! नजिकैका शत्रुबाट हाम्रा शरीरको रक्षा गर

अध स्मा नो वृधे भवेन्द्र नायमवा युधि ।

यदन्तरिक्षे पतयन्ति पर्णिनो वित्वस्तिग्ममूर्धान ॥११॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रो संवर्द्धन गर्दछौ युद्धमा शत्रुको छोडेरका जखम गर्दछौ र तेजस्वी पाश
अन्तरिक्ष मार्गबाट हामीलाई अन्तर्गत तिनबाट हामीलाई जोगाउँछौ

यत्र शूरासस्तनवो वितन्वते प्रिया शर्म पितृणाम् ।

अध स्मा यच्छ तन्वेऽने च छर्दिरचित्तं यावय द्वेषः ॥१२॥

अर्पति रोकनका लागि शत्रुबीचले आफ्नो शरीर बलि गर्दै पितृताड मन्यन्त सुख र सन्तोष हुन्छ
यस्तो बलात्मा हे इन्द्रदेव ! तिमी हाम्रो शरीर र पुत्रको रक्षा गर्नका लागि सुरक्षित निवास देऊ
हाम्रा शत्रुलाई लखट

यदिन्द्र सर्गे अवतश्चोदयासे महाधने ।

असमने अध्वनि वृजिने पथि श्येनो इव श्रवस्यतः ॥१३॥

हे इन्द्रदेव ! युद्ध हुँदाखेरि तिमी तीव्रगामी श्येनपक्षीभै विषम मार्गबाट गएर भए पनि हाम्रा चोडालाई रणक्षेत्रमा पुग्ने प्रेरणा प्रदान गर ।

सिन्धूरिव प्रवण आश्रया यतो यदि क्लेशमनु ध्वनि ।

आ ये वयो न वर्द्धतस्यामिषि गृभीता बाह्वोर्गवि ॥१४॥

युद्धका समयमा झर्ले घोडा हिल्लिन्छन् । वीरको घोडा उचाइबाट गहिराइतिर तीव्र गतिले चम्ने नदीभै वगले बाज पक्षीले भै भन्दिदै कुद्छ र विजय प्राप्त गराउँछ ।

[सूक्त ४७]

ऋषि - गर्ग भारद्वाज । देवता - इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप् जगती ।

स्वादुफलिताय मधुनीं उताय तीव्रः किलाय रसवीं उतायम् ।

उतो न्वस्य पपिवसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु ॥१॥

तीक्ष्ण, मधुर र रुचिकर स्वादको सोमरस पिउने इन्द्रदेवलाई युद्धमा कसैले जित्दैन ।

अयं स्वादुरिह मदिष्ठ आस यस्येन्द्रो वृत्रहृत्ये ममाद ।

पुरुणि यश्च्यौत्ना शम्बरस्य वि नवति नव च देहोरे हन् ॥२॥

सोम हर्षित गर्ने खालको छ । यही पिएर इन्द्रदेवले वृत्रासुरको नश गरे र शम्बरका अनेकौँ किल्ला ध्वस्त गरे ।

अयं मे पीत उदियति वाचमयं मनीषामुशतीमजीगः ।

अयं षड्वीरमिमीत धीरो न याभ्यो ध्रुवं कच्चनारे ॥३॥

सोमरस बुद्धि र वाणीलाई तेजस्वी र गम्भीर बनाउँछ । सोमले मै स्वर्ग, पृथ्वी जल, औषधि, दिन र रात बनाएको हो ।

अयं स यो वरिमाणं पृथिव्या वर्ष्माणं दिवो अकृणोदयं सः ।

अयं पीयूषं तिसृषु प्रवत्सु सोमो दाधारेर्वन्तरिक्षम् ॥४॥

सोमरसले अन्तरिक्ष, पृथ्वी र श्वलोकलाई सुविस्तृत र सुदृढ पारेको हो । यसैले जल, औषधि र गाईका दुधमा अमृत स्थापित गराएको छ ।

अयं विदच्चित्रदुशीकर्मणः शुक्रसद्यनामुषसामनीके ।

अयं मह्यन्महता स्कम्भेनोद घामातभ्नाद् वृषभो मरुत्वान् ॥५॥

अन्तरिक्षमा रहेका विभिन्न उपाहरू सोमका विचित्र ज्यातिले प्रकाशित छन् । सोम ज्यादै बलशाली, महान् र उत्साहयुक्त भएर श्वलोकमा स्थित छ ।

धृषत्येव कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसूनाम् ।

माध्यन्दिने सबन आ वृषस्व रयिस्थानो रयिमस्मासु धेहि ॥६॥

हे शूरवीर इन्द्रदेव ! तिमी धन प्राप्तिका लागि हुने सङ्ग्राममा सोमरस पिएर शत्रु संहार गर । हे धनका स्वामी हामीलाई धन प्रदान गर ।

इन्द्र प्र णः पुरएतेव पश्य प्र नो नय प्रतरं वस्यो अञ्छ ।

भवा सुषारो अतिपात्यो नो भवा सुनीतिरुत वामनीतिः ॥७॥

हे नतिनिपुण इन्द्रदेव ! हामीलाई मर्याददर्शन गराऊ । तिमी श्रेष्ठ धनवान् छौ, हामीलाई सुगमतापूर्वक धन प्राप्त गराएर दुःखरूपी शत्रुबाट जोगाऊ ।

उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वान्स्वर्वज्ज्योतिरभयं स्वरित ।

श्रध्वा त इन्द्र स्थविरस्य बाहू उप स्थेयाम शरणा बृहन्ता ॥८॥

हे शानवान् तथा सर्वज्ञ इन्द्रदेव ! हामीलाई यस विशाल क्षेत्रका बाधाबाट निकालेर सरलतापूर्वक लक्ष्यसम्म लैजाऊ । अभयदाना, सुखद र कल्याणकारी तेजयुक्त तिस्रा वरद हातको लाश्रय हामीलाई प्राप्त होस् ।

वरिष्ठे न इन्द्र वन्धुरे धा वहिष्ठयोः शतावन्नधयोरा ।

इषमा वक्षीषा वर्षिष्ठां मा नस्तारीन्मधवव्रायो अर्थः ॥९॥

हे इन्द्रदेव ! हामीलाई उत्तम तीव्रगामी अश्वयुक्त र विशाल रथमा बसाऊ । अत्रमध्ये श्रेष्ठ अन्न र नाना प्रकारको वस्तुको कृपाको शत्रुले धन क्षीण गर्न नसक्नु ।

इन्द्र मूड मह्यं जीवातुमिच्छ चोदय धियमयसो न धाराम् ।

यत्किञ्चाहं त्वायुरिदं वदामि तज्जुषस्व कृधि मा देववन्तम् । १०॥

हे इन्द्रदेव हामीलाई तिमी श्रेष्ठ कम तीक्ष्ण बुद्धि र सुखमय दीर्घजीवन प्रदान गर यो प्रार्थना सुनेपछि तिम्रा कृपाले देवताहरूले हामीलाई रक्षा गरुन् ।

त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।

हव्यामि शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मधवा धात्विन्द्रः । ११ ।

हामी कल्याणकारी कामनाका संरक्षक, युद्धमा सहायक आह्वान योग्य पात्रमी, संक्षम र अनेकौं स्तोताद्वारा स्तुत्य इन्द्रदेवलाई आह्वान गर्दछौं। ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेवले हाम्रो कल्याण गर्नु

इन्द्रः सुत्रामा स्वर्वां अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः

बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥१२॥

ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेवका रक्षणशक्तिले हाम्रो रक्षा गर्नु र सुखी बनाउनु । इन्द्रदेव हाम्रा शत्रु मर्हार गरेर हामीलाई अभय प्रदान गर्दछन् । अग्निदेवता प्रसन्न भएर हामीलाई सम्पन्न बनाउनु ।

तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।

स सुत्रामा स्वर्वा इन्द्रो अस्मे आराच्चिद् द्वेषः सन्नतर्युयोत् । १३

इन्द्रदेव पूज्य छन् उनले हामीलाई बृद्धि र पालन गर्ने धन दिएर गन्तव्य पठाइन्। उनले यथा रहेका र लुकेका हाम्रा शत्रु हामीभन्दा धेरै पर पुर्‍याइदिऊन्।

अव त्वे इन्द्र प्रवतो नोर्मिर्गिरो ब्रह्माणि नियुतो धवन्ते

उरू न राधः सवना पुरुष्यपो गा वज्रिन्युवसे समिन्दन् । १४

जलको प्रवाह ओरालोतिर तीव्र गतिमा बगेरै वज्रधारी इन्द्रदेवले जाल्छ इन्द्रदेवले सोमसित जल, गाईको दूध, दही आदि मिसाउँछन्

क ई स्तवत्कः पूणात्को वजाते यदुग्रमिन्मयवा विश्वहावेत्

पादाविव प्रहरन्नन्यमन्यं कृणोति पूर्वमपरं शचीभिः ॥१५॥

इन्द्रेतेवलाई यजन र स्तुतिले प्रसन्न गराउन कुन मानिस समर्थ देखिन्थे ? सधैं आफ्नो शक्ति जन्दछन् । उनले सधैं हाम्रो रक्षा गर उन्नति गर्नु बाटा हिँड्न पछि अर्को पाइलो सारेभै उनी एकपछि अर्को उन्नति गरिरहेछन् ।

शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः ।

एधमानद् विडुभयस्य राजा चोष्कयते विश इन्द्रो मनुष्यान् १६

इन्द्रदेव शत्रु दमन गर्दै र स्ताताको स्थिति बदलाउँदै स्तातालाई मर्तुङ्गछन्। इन्द्रदेवको पराक्रम सर्वविदित छ। सबैका राजा इन्द्रदेव याजकलाई सबै जिज्जिन्सा गर्दछन्।

परा पूर्वेषां सख्या वृणक्ति वितर्तराणो अपरेभिरेति ।

अनानभतीखधन्वानः पर्वीरिन्द्रः शरदस्तर्तरीति ॥१७॥

जो पहिले मित्रजस्तो रहेर अनुष्ठीय र पराना भइसकेका छन् तिनै पुरानासभै इन्द्रदेव तयौ यात्रेलाई अधिक ध्यान दिन्छन् इन्द्रदेव अपासना गर्नेलाई तिनै अपासकको कल्याण गर्दछन्।

रूपंरूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाय ।

इन्द्रो मायाभिः परुरूप ईयते यत्ता ह्यस्य हरयः शता दश १८.

अनेकौ शक्तिका रूपमा सहस्र घोडा नारिएका हुन् । 116

युजानो हरिता रथे भरि त्वष्टेह राजति ।

कौ विश्वाहा द्विषतः पक्ष आस उतासीनेषु सरिषु ॥९॥

इन्द्रदेव स्वर्णिम आभायुक्त भक्ष्य रथमा नारेर त्रिलोकमा प्रहरी - १११ - शिव व नन्द - १११ -
स्तौताका बीचमा पगेर रक्षा गर्न सक्ला र

जगव्यूति क्षेत्रमागन्म देवा उर्वी सती भूमिरहणाभूत् ।

ब्रह्मस्यते प्र चिकित्सा गविष्यवित्था सते जरित्र इन्द्र पन्थाम् । २०॥

हे इन्द्रदेव । गार्गविनाका यस क्षेत्रमा हामी आएका छौं । यस विस्तृत भूमण्डलमा यहाँ पनि बसंका

छन् हे बृहस्पति । हामीलाई गाई फेला पार्ने प्रेरणा देऊ हे इन्द्रदेव । बाटो बिराएका मानिसलाई तिमी असल मार्गमा ल्याऊ ।

दिवेदिवे सवृषीरन्यमर्षं कृष्णा असेधदप सद्यनो जाः ।

अहन्दासा वृषधो वस्यन्तोदग्रे वर्चिनं शम्बरं च ॥२१॥

इन्द्रदेव सूर्यरूपमा प्रकट भएर अन्धकार समाप्त गर्दछन् । उनैले शम्बर र वर्चीजस्ता असुरलाई आफ्ना तेजले समाप्त पारेका थिए ।

प्रस्तोक इयु राधसस्त इन्द्र दश कोशयीदश वाजिनोऽदात् ।

दिवोदासादतिथिगवस्य राधः शम्बरं वसु प्रत्यग्राभीष्टम् ॥२२॥

हे इन्द्रदेव ! राम्रो स्तोत्र गाउने स्तोताले सुनका खजाना र दस वटा घोडा प्रदान गरे । शम्बरको धन अग्निगवले जिते र उही धन दिवोदासबाट हामीले पायौ ।

दाशाश्वन्दश कोशादश वस्त्राधिभोजना ।

दशो हिरण्यपिण्डान्दिवोदासादसाविषम् ॥२३॥

दिवोदासले दस अश्व दस खजाना, वस्त्र भोजन र सुनका दस वटा ढिक्का हामीलाई प्रदान गरे ।

दश रथान्प्रष्टिमतः शतं गा अथर्वभ्यः । अथथः पायवेऽदात् ॥२४॥

अश्वस्थले पायुका लागि घोडाका साथ दस रथ र सय वटा गाई अथर्वलाई प्रदान गरे ।

महि राधो विश्वजन्यं दधानान् । भरद्वाजान्ताज्जयो अभ्ययष्ट ॥२५॥

भरद्वाजका पुत्रले मानिसको हितकारी धन ग्रहण गरे । सृञ्जयका पुत्रले धन प्रदान गरेर सबैलाई सत्कार गरे ।

वनस्पते वीडवङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।

गोभिः सञ्जडो असि वीड्यस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि ॥२६॥

काठ आदि वनस्पतिले बनेका हे रथ ! तिमी हाम्रा मित्र हो, बलियो अङ्ग र श्रेष्ठ योद्धाले सम्पन्न छौ, त्यसैले हामीलाई सङ्कटबाट पार लगाऊ । असल कमले बाँधिएका छौ, त्यसैले वीरतापूर्ण काम गर । हे रथ ! तिमीमा सवार भएका रथीले जित्नुपर्ने सबै वैधव जित्न सकोस् ।

दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्धतं वनस्पतिभ्यः पर्याभूत सहः ।

अपामोन्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज ॥२७॥

हे अथर्वयुहरू हो ! पृथ्वी र सूर्यलोकबाट ग्रहण गरेको तेज, वनस्पतिबाट प्राप्त बल, जलबाट प्राप्त परक्रममुक्त रस तिमीहरू सबैतिर काममा खटाओ । सूर्यका किरणले आलोकित वज्रजस्तै बलियो रथ यजन कार्यमा समर्पित गर ।

इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीक मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।

सेमा नो हव्यदाति जुषाणो देव रथं प्रति हव्यं गृभाय ॥२८॥

हे दिव्य रथ ! इन्द्रदेवको सैन्यशक्ति मरुतगणजस्तै बलियो छौ । मित्रदेवका गर्भरूपी आत्मा र वरुणदेवको नाभीजस्तै छौ । हामीले समर्पण गरेको हविष्यान्नले सन्तुष्ट होऊ ।

उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्टित जगत् ।

स दुन्दुभे सञ्चूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वीर्यो अप सेध शत्रून् ॥२९॥

हे दुन्दुभी, तिमी आफ्ना ध्वनिले धूलोक र हुलोक गुञ्जायमान बनाऊ । त्यसले गर्दा जङ्गमस्थावर सबैले तिमीलाई चिन्नु । तिमी इन्द्रदेव र अन्न देवताहरूसित प्रेम गर्दछौ । त्यसैले हाम्रा शत्रुलाई हामीबाट टाढा हटाऊ ।

आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा निः धनिहि दुरिता बाधमानः ।

अप प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुना इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीड्यस्व ॥३०॥

हे दुन्दुभी, तिमी ध्वनि सुनेर शत्रुका सैनिक रत्न थाल्नु । तेज प्रदान गरेर हाम्रो पाप नष्ट पार्दिने । तिमी इन्द्रदेवको मुटुको जस्तै बलियो भएर हामीलाई बलियो गराऊ र हाम्रा सेनाका सैनिकहरू हेर दुष्ट शत्रु पूर्ण रूपले विनाश गर ।

आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः केतुमद् दुन्दुभिर्वावदीति

समश्चपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु । ३१॥

हे इन्द्रदेव 'चाषणा' गर्दै तिम्रो दुष्टका सेना राम्रो लखेट हाम्रो सेना 'वज्रयङ्गल'सको घोषणा गर्दै फर्कोस् हाम्रो दुष्टगामी यक्षसँग वीर रथारोही घुम्दछन् उन्हेहरू सबैले 'विजयश्रे' वरणा गरन्

[सूक्त ४८]

ऋषि शंभु बृहस्पत्यः देवता अग्निः छन्द वृत्तिः अनुष्टुपः

यज्ञायज्ञा वो अग्नये गिरागिरा च दक्षसे ।

प्रप्र वयममृतं जातवेदसं प्रियं मित्रं न शशिषम् । १॥

सवज्ञ, अमर हितकारी, मित्रजस्ता अग्निदेवलाई हामी प्रशंसा गर्दछौं हे उद्गाताहरू हो प्रत्येक स्तुति र यज्ञको आये, जनामा उम्र बलशाली अग्निदेवलाई स्तुति गर

ऊर्जो नपातं स हिनायमस्मयुर्दशेम हव्यदातये ।

भुवद् वाजेष्वविता भुवद्वृष उत त्राता तनूनाम् । २॥

निरन्तर ऊर्जा बनाइरहने अग्निदेवलाई हामी प्रधान गर्दछौं निश्चय नै हो कि लागि उनी हितकारी छन् उनै हव्यवहक अग्निलाई हाम्रो हव्य प्रदान गर्दछौं उरले हो कि हाम्रो पुत्रका रक्षा गरन्

वृषा ह्यग्ने अजारेमहान्विभास्यर्चिषा ।

अजस्रेण शोचिषा शोशुचच्छुचे सुदीतिभिः सु दीदिहि । ३

हे अग्निदेव ! तिम्रो तेजस्वी र महान् छौ हाम्रो देख्छौ पृष्ण गरउन् त शक्तिमान् छौ हामीलाई पनि असल कान्तिले कान्तिमान बनाऊ

महो देवान्यजसि यक्ष्यानुषक्तव क्रत्वेत दंसना ।

अर्वाचः सीं कुपुद्वाग्नेऽवसे रास्व वाजोत वस्व । ४॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो देवताहरूका लागि यजन गर्दछौ हाम्रो यज्ञमा देवताहरूका लागि यजन गर हामीले अर्पण गरेको बाहुति ग्रहण गर र हामीलाई अन्न र रक्षा र क्रमले आफ्नै रक्षा गर्ने देवताहरूलाई हाम्रो अनुकूल बनाइदछन्

यमापो अद्रयो वना गर्भमस्तस्य पिप्रति

सहसा यो मथितो जायते नृभिः पृथिव्या अधि सानवि । ५

ह अग्निदेव ! अरणी पेल्ले हुड्का र जल मिश्रणको अग्निमान्तिमीलाई पुष्ट गरउँछन् सृष्टिकहरूले अरणी मथनबाट तिम्रीलाई अन्नको पृथ्वी र अग्नि तिम्रो प्रतिष्ठित हुन्छौ यज्ञका गर्भरूप तिम्रो नै हो

आ यः प्रप्री भानुना रोदसी उभे धूमेन धावते दिवि

तिरस्तमो ददृश ऊर्ग्यास्वा श्यावास्वरुषो वृषा श्यावा अरुषा वृषा । ६॥

अग्निदेव आफ्ना कान्तिले सम्पूर्ण द्यावापृथ्वी र धुवल्ले अग्निमान्तिमीलाई परिपूर्ण गर्दछन् उम्ले कामनाअनुसारको वरदान गराउँछन्

बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः शुक्रेण देव शोचिषा ।

भरद्वाजे समिधानो यविष्ठय रेवन्नः शुक्र दीदिहि ह्यमत्यावक्र दीदिहि । ७॥

हे दूला ज्वाला युक्त तरुण अग्निदेव सम्पन्नता र मित्रता प्रदान ने तिम्रो महान् छौ तिम्रो आफ्ना प्रखर तेजले अरयन्ते तेजस्वीरूपमा प्रखरित हुँदछ र भरद्वाजलाई ऐश्वर्य प्रदान गर

विश्वासां गृहपतिर्विश्वामसि त्वभग्ने मानुषीणाम्

शत पूर्वैर्यविष्ठ पाद्महंसः समेद्धर शतं हिमाः स्तोतृभ्यो ये च ददति । ८॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो सबै मानिसहरूमा प्रजका घरका स्वामागमन छौ तिम्रीलाई हामी अन्न वर्षासम्म प्रदीप्त गर्न सकौ तिम्रो सबै उपयन्त्रे पाप र शत्रुलाई हामीलाई रक्षा गर र उन् यजमानले तिप्पा स्तोतलाई अन्न प्रदान गर्दछन्, तिनको पनि रक्षा गर

त्वं नश्चित्र कृत्या वसो राधासि चोदय

अस्य रायस्त्वमग्ने रथीरसि विदा गाधं तुचे नु नः । ९॥

हे सश्रेका आश्रयदाता अग्निदेव ! तिम्रो शक्ति अद्भुत र अपार छ तिम्रो आफ्ना क्षमताले ब्रह्म बनाउन समर्थ छौ हामीलाई समृद्धि प्राप्त देऊ र हाम्रो मन्तानलाई पनि प्रतिष्ठित प्रदान गर

परिं तोक तनयं पृथुभिष्ट्वमदम्बरप्रयुत्त्वभिः ।

अग्ने हेडासि दैव्या युयोधि नोऽदेवानि ह्यरासि च ॥१०॥

हे अग्निदेव हाम्रो पुत्रपौत्रलाई विरोधमुक्त, सहयोगयुक्त, पराजित नहुने बनाएर आफ्ना संरक्षण साधनले पालन गर। देवा प्रकापबाट हाम्रो रक्षा गर, मानुषी वा राक्षसी वृत्तिबाट पनि हामीलाई रक्षा गर

आ सखायः सबर्तुषा धेनुपजध्वमुप नव्यसा वचः । सुजध्वमनपस्फूराम् ॥११॥

हे मित्रहरू हो नवानं स्तुतिद्वारा पोषक दूध दिने गाई लिएर आओ। हामी नपुर्वाईकन निम्नलाई बन्धनमुक्त गराओ।

या शर्धाय मारुताय स्वभानवे श्रवोऽमृत्यु धुक्षत ।

या मृडीके मरुतां तुराणां या सुमैरेव्यावरी ॥१२॥

गाईले बलशुक्त स्वप्रकाशित मरुतहरूलाई अमर अन्नरूपी दुध प्रदान गरे। तिनले हुतगामी मरुतहरूलाई सुख प्रदान गर्दछन्। ती गाई असल कामले प्राप्ता हुन्छन्।

भरद्वाजायाव धुक्षत द्विता । धेनुं च विश्वदोहसमिधं च विश्वभोजसम् ॥१३॥

हे मरुतहरू हो भरद्वाजहरूलाई विश्वदोहकका रूपमा संसार वहुने र विश्वभोजकका रूपमा संसार भोग गर्ने अन्नरूपी आपन्न दुई वस्तु तिमीहरू प्रदान गर्दछौ।

तं व इन्द्रं न सुक्रतुं वरुणमिव मायिनम् ।

अर्यमर्गं न मन्त्रं सुप्रभोजसं विष्णुं न स्तुष आदिशे ॥१४॥

हे वरुणजस्तै स्तुतियोग्य मरुतहरू हो, तिमीहरू इन्द्रदेवका कार्यमा सहयोग गर्दछौ। विष्णुदेव जस्तै सुखदायी, उत्तम भोजन प्रदान गर्दछ। धनका लागि हामी स्तुति गर्दछौ।

त्वेषं शर्पां न मारुतं तुविध्वष्यनर्वाणं पूषणं सं यथा शता । सं सहका

कारिष्वर्चयिष्य आ आविगृह्णा वसू करत्सुवेदा नो वसू करत् ॥१५॥

तेजस्वं, धैरे तुराबाट प्रशंसित, पोषणयुक्त, अलवानं मरुतहरूले गुप्त धन प्रकट गरुन् र हामीलाई सुखपूर्वक उपलब्ध गराऊन्।

आ मा पूषन्नप द्रव शसिषं नु ते अयिकर्ण आघृणे । अघ्रा अर्यो अरातयः ॥१६॥

हे पूषादेव । हामी तिमी यशोगन गर्दछौ, गोप्य रूपमा रक्षा गर्नका लागि आऊ भनेर हामी प्रार्थना गर्दछौ र कन्जुस एवं पापी शत्रु हामीबाट पर रहून्।

मा काकम्बोरमुदवृहो वनस्पतिमशस्तीर्वि हि नोनशः ।

मौत सरो अह एवा चन ग्रीवा आदधते वै ॥१७॥

हे पूषादेव हाम्रो निन्दा गर्नेलाइ निर्गो मायिदेऊ व्याधा र सिकारीले पक्षी पक्रेभै शत्रुले हामीलाई हराउ गर्न नसकून्; हे देवता तिमी काकम्बरी नामको वनस्पति नष्ट हुन नदेऊ।

दृतेरिव तेऽवुकमस्तु सख्यम्, अच्छिद्रस्य दधन्वतः सुपूर्णस्य दधन्वतः ॥१८॥

हे पूषादेव हामीसित तिम्रो मित्रता दृढीकृत, दहीजस्तै निर्बाध र निरन्तर रहोस्।

परो हि मर्त्यैरसि समो देवैरुत श्रिया ।

अभि खयः पूषन् पुतनासु नस्त्वमवा नूनं यथा पुरा ॥१९॥

हे पूषादेव तिमी मानवभन्दा श्रेष्ठ र अन्य देवताहरूजस्तै धनवान छौ। हामीलाई उहिलेको जस्तै रक्षा गर।

वामी वामस्य धृतयः प्रणीतिरस्तु स्मृता ।

देवस्य वा मरुतो मर्त्यस्य वेजानस्य प्रयज्यवः ॥२०॥

हे वाम शक्रोउने पूजनोय मरुतहरू हो, तिम्रो जस्तै वागीको सत्यता हामीलाई पनि प्राप्त होस्। देवता र देवताको वाणि प्रशस्तीय एवं इच्छा लागेको धन प्रदान गर्ने होस्।

सद्यश्चिदस्य चकृतिः परि द्यां देवो नैति सूर्यः ।

त्वेष शवो दधिरे नाम यज्ञियं मरुतो वृत्रहं शवो ज्येष्ठं वृत्रहं शवः ॥२१॥

हे मरुतहरू शत्रु नष्ट गर्न समर्थ छन। उनीहरू आफ्ना कमकौशलले सूर्यदेवभै अन्तरिक्षमा वृत्रह शव हुन्छन्।

सकृद्ध द्यौरजायत सकृद्धमिरजायत ।

पुश्या दुग्धं सकृत्पयस्तदन्यो नानु जायते ॥२२॥

द्युलोक पण्डित उत्पन्न भयो, पृथ्वी पनि उत्पन्न भयो गादको दूध पनि रउटै उत्पन्न भएको छ
एकभन्दा बढी कुनै पदार्थ छ पत्र भएन

[सूक्त ४९]

ऋषि - ऋजिश्वा भगद्वाज देवता विश्वेदेवा छन्द - त्रिष्टुप् शकवरी

स्तुपे जन्तु सुव्रतं नव्यसीभिर्गीर्भिर्मित्रावरुणा सुमन्यन्ता ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्तु सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्निः ॥१॥

अमल कर्म गर्ने मित्रावरुणदेवलाई हामी नयाँ स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं । उनले हाम्रो मुख चढाऊन
श्रेष्ठ, पराक्रमी मित्रावरुण र अग्निदेव यहाँ आएर हाम्रो रक्षा गरन्

विशोविश ईड्यमध्वरेष्वदृष्टक्रतुमरतिं युवत्योः ।

दिवः शिशुं सहसः सुतमग्निं यज्ञस्य उ कंदुमरुष यजध्वै ॥२॥

तेजस्वी अग्निदेवलाई यज्ञमा प्रजाले स्तुति गर्दछन्, अग्निले निरहङ्कारी कर्म गर्दछन् । स्वर्ग र
पृथिवीमा गमन गर्ने बलका पूत्र अग्निदेव यज्ञका ध्वजाजस्तै छन् तेजस्वी अग्निदेवलाई हामी
यज्ञ पूरा गर्नका लागि स्तुति गर्दछौं

अरुषस्य बुहितरा विरूपे स्तुभिरन्या पिपिशो स्रो अन्त्या ।

मिथस्तुरा विचरन्ती पावके मन्य श्रुतं नक्षत ऋच्यमाने ॥३॥

एक भर्कोभन्दा विपरीत रूप भएका कर्ण र त्रि र उन्चाली दिवस सूयदेवका दुई पुत्री हुन्
नक्षत्रसँग त्रि र सूर्यसँग दिवस रहने गर्दछन् निरन्तर गतिशील पवित्र गराउने या दुबैले हाम्रो
स्तोत्र सुन्नु

प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयि विश्ववारं रथप्राप्त ।

द्युतद्यामा नियुतः पत्यमानः कविः कविमियक्षसि प्रकष्यो ॥४॥

हे अध्वर्युहरू हो तिमोहरू व्यापक बुद्धिले सम्पन्न यज्ञ याद कायमा नियुक्त होभो । महान्
ऐश्वर्यले सम्पन्न, सम्पूर्ण ज्ञानका भण्डार, सबैतिर व्याप्त, रथले सम्पन्न, तेजस्वी, अग्निलाई तिमोहरू
प्रज्वलित गर र उत्तम बुद्धिले वायुदेवको स्तुति गर

स मे वपुश्छदयदक्षिणोर्यो रथो विरुक्मान्मनसा युजानः ।

येन नरा नासत्येषयध्वै वर्तियथिस्तनयाय तमे च ॥५॥

अश्विनीकुमारको रथ उत्तम दीप्ति भएको छ, न्यसमा मनकै इसाराले यश्व नियोजित हुन्छन् । हे
अश्विनीकुमार हो तिमोहरू यस्ता रथमा चढेर पर्याप्त धन भरेर स्तोता र तिनका पुत्रहरूको इच्छा
पूरा गराउनका लागि आओ

पर्जन्यवाता वृषभा पृथिव्याः पुरीषाणि जिन्वतमप्यानि ।

सत्यश्रुतः कवयो यस्य गीर्भिर्जगतः स्थातर्जगदा कृणुध्वम् ॥६॥

हे पर्जन्य र वायुदेव तिमोहरू पृथ्वीको अत्र वृद्धिका लागि अन्तरिक्षबाट जलको वर्षा गर हे
मरुतहरू हो । हामी सबैले तिमोहरूको स्तुति गर्दछौं तिमोहरूकै कृपाल समस्त प्रजा समृद्ध
हुन्छन्

पावीरजी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धातु ।

ग्नाभिरच्छिद्र शरणं सजोषा दुराधर्षं गुणते शर्म यसत् ॥७॥

सुन्दर उत्तम अत्र प्रदान गर्ने वीरलाई पालन गर्ने, पवित्र गराउने सरस्वती देवी हुन् उनले शत्रु
यज्ञको अनुष्ठान धारण गर्नु । देवाङ्गनाहरू प्रसन्न भएपछि स्तोतालाई ज्वाल नपरेको निवस प्रदान
गरेर हिन गर्नु

पथस्पथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानडकर्म ।

स नो रासच्छुरुधश्चन्द्राग्रा धियधियं सीषधाति प्र पूषा ॥८॥

उत्तम स्तोत्रले प्रार्थन गर्दा सत्यको मार्गमा प्रेषित गर्ने पूषादेवले हामीलाई सक्कल
सन्तानपनाशक साधन प्रदान गर्दै सिद्धि प्रदान गर्न हाम्रो बुद्धि सम्बन्धमा लाग्छन्

प्रथमभाज यशसं वयोधां सुपाणि देवं सुगभस्तिमूध्वम् ।

होता यक्षधजतं पस्त्यानामग्निस्त्वष्टरं सुहव विभावा ॥९॥

तेजस्वी अग्निदेवले त्वष्टादेवको यजन गरुन् त्वष्टादेव देवताहरूमा प्रथम यजनीय, यशस्वी सुन्दर हातपाखुरा भएका, महान् र श्राद्धान गर्न योग्य छन्

भुवनस्य पितरं गीर्भिराभी रुद्र दिवा वर्धया रुद्रमस्तौ ।

बृहन्तमूध्वमजरं सुषुम्नमूध्वध्रुवेम कविनेषितासः ॥१०॥

दशम स्तुतिले दिन र रातमा भुवनका पिता रुद्रदेवको यशोगान गरुन् । हार्मः दर्शनीय, नबुढिने र सुखदाता प्रभुको स्तुति सधैं गर्दछौं

आ युवानः कवयो यज्ञियासो मरुतो गन्तं ऋणतो वरस्याम् ।

अचित्र चिद्धि जिन्वथा वृधन्त इत्या नक्षन्तो नरो अङ्गिरस्वत् ॥११॥

हे युवा ज्ञानी, यजनीय मरुतहरू हो स्तोताका नजिक जाओ । अग्निका सहयोगले अन्तरिक्षमा वृद्धि भएर जल वर्षा गर्दै औषधिविनाका देशलाई पनि सन्तुष्ट गराओ ।

प्र वीराया प्र तवसे तुरायाञ्च यूथेव पशुरक्षिरस्तम् ।

स पिस्पृशति तन्वि श्रुतस्य स्तुभिर्न नाकं वचनस्य विपः ॥१२॥

गाढालाले गाईको बथानलाई छिटो घर पुर्‍याउन धपाएभैं स्तोताहरू मरुतहरूलेर जानका लागि आफ्ना स्तोत्रलाई प्रेरित गरुन् स्तोताको स्तुतिले मरुतहरूको मन र शरीर स्पर्श गर्दछ र नक्षत्रले अन्तरिक्षको शोभा बढेभैं उनीहरूका शोभा बढ्दछ ।

यो रजसि विममे पार्थिवानि त्रिद्विद्विष्णुर्मनवे बाधिताय ।

तस्य दे शर्मन्नुपलब्धमाने राया मदेम तन्वादे तना च ॥१३॥

विष्णुदेवले मनुको दुःख हटाउनका लागि तीन चरणमा पराक्रम गरे हे देव । तिनीले दिएका घर, धन, शरीर र पुत्रसहित हामी आनन्दसित रहौं

तन्नोऽहिर्बुध्न्यो अङ्गिरकैस्तत्पर्वतस्तत्सविता चनो धाव ।

तदोषधीभिरभि रातिषाधो भगः पुरन्धिर्जिन्वत् प्र राये ॥१४॥

हामीले अनेकौं किसिमका स्तोत्रले स्तुति गरेका अहिर्बुध्न्य मेघ, पर्वत र सवितादेवले हामीलाई अन्न र जल दिऊन् , भगदेवले हामीलाई धन दिऊन् र विश्वदेवताले हामीलाई अन्न प्रदान गरुन्

नू नो रथिं रथ्यं चर्वणिप्रां पुरुवीरं मह ऋतस्य गोपाम् । क्षयं दाताजरं

यून जनात्सुधो अदेवीरभि च क्रमाम विश आदेवीरभ्यः श्नवाम ॥१५॥

हे विश्वदेवताहरू हो , हामीलाई नभौचिने रथ र घर, मानिसहरूलाई सन्तुष्ट गर्ने वज्र, पुत्र र अनुचर प्रदान गर त्यसले हामी शत्रुमाथि आक्रमण गरेर जित्न मक्का । तिमी देवताका उपासकलाई संरक्षण प्रदान गर

[सूक्त : १०]

ऋषि ऋजिश्वा भारद्वाज देवता विश्वेदेवा, छन्द त्रिष्टुप् ।

हुवे वो देवोमदिति नमोभिर्मृडकाय वरुणं मित्रमग्निम् ।

अभिक्षदामर्यमर्ण सुशेवं त्रातुन्देवान्स्त्वितारं भर्गं च ॥१॥

हे देवताहरू हो सुखको कामनाले हामी देवमाता अदिति वरुण, मित्र, अग्नि शत्रु संहारक एवं सेवनीय अर्यमा, सविता, भग र रक्षा गर्ने समस्त देवताप्रति नमस्कारपूर्वक उपासना गर्दछौं

सुन्योतिषः सूर्यं दक्षपितृनागास्त्वे सुमहो वीहि देवान् ।

द्विजन्मानो य ऋतसापः सत्या स्वर्वन्तो यजता अग्निजिह्वाः ॥२॥

हे नन्प्रेरक सूर्यदेव । श्रेष्ठ कान्ति भएका देवताहरूलाई हाम्रो अनुकूल बनाइदेऊ । जुन द्विज ल्द चर सत्यवादी, आत्मवान् र पूजनीय छन्, त्यस्ता अग्निरूपी जिह्वा भएका देवतालाई हाम्रो अनुकूल गराऊ ।

उत धावापृथिवी क्षत्रमुरु बृहद्रोदसी शरणं सुषुम्ने ।

महस्करथो वरिवो यथानोऽस्मे क्षयाय धिषणे अनेहः ॥३॥

हे धावपृथ्वी हामीलाई तिमी व्यापक क्षेत्र भएको विशाल निवास देऊ हामी बलवान् र ऐश्वर्यवान् होऔं । हामीलाई निष्पाप घर प्राप होस

आ नो रुद्रस्य सुनवो नमन्तामद्या हतासो वसवोऽधृष्यः ।

यदीमर्थे महति वा हितासौ बाधे मरुतो अह्माम देवान् ॥४॥

सबैलार्द निवास दिने रद्रका पुत्र हे सहस्रक मरुत हो । हामी निम्न-गण गद्धान गर्दछौं
तिमीहरु सानाठुला सङ्ग्राममा हाम्रो कल्याण गर

मिम्यक्ष येषु रोदसी नु देवी सिषक्ति पूषा अभ्यर्धयज्वा

श्रुत्वा हवं मरुतो यद्ध आथ भूमा रेजन्तो अध्वनि प्रवित्ते ।।५

तेजस्वी धारापृथिवी जलका साथमा छन्, उपस्थितलाई समृद्ध गर्ने, देव जसको सेवा गर्दछन्, उनै मरुतहरूलाई हामी बाह्रान गर्दछौं उनका आगमनमा सबै कामना थाल्दछन्।

अभि त्यं वीरं गिवंणसमर्चेन्द्रं ब्रह्मणा जरितर्नवेन ।

श्रवदिद्धवमुप च स्तवानो रासद्वाजां उप महो गृणानः ।६

हे स्तोताहृद हो तिमीहरू उनै प्रशासनीय इन्द्रदेवलाई नयाँ स्मरण गर्न हाम्रो स्तुति मुनेर प्रसन्न भएका इन्द्रदेवले हामीलाई बल र अन्न प्रदान गरुन्

ओमानभापो मानुषीरमृक्तं धातुतोकाय तनयाय शं योः

यूयं हि ष्ठा भिषजो मातृत्मा विश्वस्य स्थातुर्जगतो जनित्रं ७ ।

हे जलदेवता तिमी स्थावरजङ्गमसार्वभौम उपग्रह गणेशका हृदय हैं। हमारा पुत्रप्राप्तिद्वारा रक्षा गन्तका लागि थर प्रदान गर मत्तमन्त्र है। नमो भक्ति हो, नमस्ते हमारा सब विकारहरु नष्ट गरिदेऊ

आ नो देवः सविता त्रायमाणो हिरण्यपाणिर्यजतो जगत्कृतः

यो दत्रवाँ उषसो न प्रतीकं व्यूण्ति दाशुषे चार्याणि , ८

सवितादेवका रक्षक स्वर्णिम रश्मि हुन् उभाजस्त प्रकृति धनवान् सवितादेव
मनुष्यलाई यधीष्ट धन प्रदान गन हाम्रो कर्माँ आरुन्

उत त्वं सुनो सहस्रो नो अद्या देवाँ अस्मिन्नध्वरे ववृन्

स्यामहं ते सप्तमिद्रातौ तव स्यामग्नेऽवसा सुवीरः

हे बलका पुत्र अग्निदेव अज हमा दक्षशास्त्रमा देवतामा विद्वान् हमा तिम्रो अनुकूलता
सधैं सम्भन्धै, निम्ना कृपले पुत्रपौत्रदिमार्ग सुरक्षित रहनेछ ।

उत त्या मे हवमा जग्म्यात नासत्या धीभिर्युवमद्भुः ७५

अत्रिं न महस्तमसोऽमुमुक्तं तूर्वतं नरा दुरितादर्भके २७

हे बुद्धिमान अश्विनीकुमारहरु हो तिम्रो र मेरो सम्बन्धमा हामीलाई आओ अत्रि
अश्विनी अन्धकारबाट छुटाउनु होमीलह

ते नो रायो इमतो वाजवतो दातारो भूत नृवत, पुरुक्षे-

दशस्यन्तो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता म्रप्या मृदुना च द्रवा ११।

हे देवताहरू हो । तिमी पुत्र आदिल पुनः यत्र गत भएमा तम मनुष्यहरू अर्थात् देवताले हाम्रा इच्छा पूरा गरुन् र हामीलाई सखी बनाउन् ।

ते नो रुद्रः सरस्वती सजोषा मीढहृषन्तो विष्णुमंडन्तः वायुः

मृधुक्षा वाजो दैव्यो विधाता पर्जन्यावाता पिप्यतमित्रः ॥ २२ ॥

रुद्र सरस्वती विष्णु, वायु ऋभुना दित्य अत्र निवसन्त्याः सुखां वनासुन् परान्य र
वायुदेवले हामीलाई अन्न प्रदान गरुन्

उत्त स्य देवः सविता भगो नोऽपां नपादवत् दान् पत्रिः

त्वष्ट्य देवेभिर्जनिभिः सजोषा द्यौर्देवेभिः पृथिवी समुद्रैः । १३

प्रमिद्ध सवितादेव भगदेव र पदोप धन प्रदान गर्ने अनितकाल रक्ष गर्न सर्वप्रथम प्रार्थना गर्ने
त्वष्ट्यादेव ह्यलोक, समुद्र र पृथ्वी भदित्ते हाम्रो रक्षा गरन्

उत नोऽहिर्बुध्न्यः शृणोत्वज एकपात्पृथिवी समुद्रः ।

विश्वे देवा ऋतावृधो हुत्रानाः स्तुता मन्त्राः कविशस्ता अवन्त ॥१४॥

अहिर्बुध्न्य, यज्ञ एकपाद पृथ्वी र समुद्र भरिले हाम्रा प्राशन सुनून् : यन्त्राङ्क यन्त्राङ्क स्तात्र र
अपिहिरुब्रट् मृत्ति गरिंदा देवताले हाम्रो रक्षा गर्नु ।

एवा नपातो मम तस्य धीभिर्भरद्वाजा अभ्यर्चन्त्यवैः ।

गना हुतासो वसवोऽधृष्ट विश्वे स्तुतासो भूता यजत्राः ॥१५॥

हे देवताहरू हो तिमीहरू स्तुतिले ग्रहणित छौ, सबैलाई निवास प्रदान गर्दछौ र आफ्ना शक्तिरूपा पर्लहरूसहित सर्वत्र पूजनीय छौ हामी ऋद्धाजका वंशज ऋषिहरू तिमीहरू सबै देवताको स्तुति गर्दछौ ।

[सूक्त ५१]

ऋषि - ऋजिश्वा भारद्वाज । देवता विश्वेदेवा छन्द त्रिष्टुप्

उदु त्यच्चक्षुर्महि मित्रयोरै एति प्रियं वरुणयोरदब्धम् ।

ऋतस्य शुचि दर्शतमनीकं रुक्मो न दिव उदिता व्यद्योत् ॥१॥

महान् मित्रावरुणका प्रिय निमल, दर्शनीय, अदम्य, तेजयुक्त ऋतका सेना प्रकट भए देखिँदै छन् । प्रकाशित भएर यस तेजले द्युलोकको अलङ्कारजस्तो शोभा पाउँछ

वेद यस्त्रीणि विदधान्येषां देवानां जन्म सनुतरा च विप्रः ।

ऋजु मर्तेषु वृजिना च पश्यन्नभि चप्टे सरो अर्य एवान् ॥२॥

मानवन्, तनै भुवनका ज्ञाता, दुजय देताहरूको जन्मका विषयमा जानेका मानिसका शुभाशुभ कर्म देखे सूर्यदेव धनका स्वामी हुन् र आवश्यकता पूरा गराउँछन्

स्तुष उ वो म ऋतस्य गोपानदिति मित्रं वरुणं सुजातान् ।

अर्यमणं भगमदब्धधीतीनच्छा वोचे सधन्यः पावकान् ॥३॥

यदिति, मित्र, वरुण, भग र अर्यमा आदि यज्ञको रक्षा गर्ने देवताहरूलाई हामी स्तुति गर्दछौ । देवताहरूका कर्मले या सबै पवित्र हुन्छन्

रिशोदसः सत्यर्हो रदब्धान्महो रज्ञः सुवसनस्य दातुन् ।

यूनः सुक्षत्रान्क्षयतो दिवो नूनादित्यान्याम्यदिति दुर्वायु ॥४॥

हे अदितिका पुत्र देवताहरू हे । तिमीहरू दयानु, चिरयुवा, महाराजा र बलशाली छौ, तिमीहरू दुष्ट नाश गर्दछौ र श्रेष्ठ ऐश्वर्यावान् हुनाले निवास प्रदान गर्दछौ हे अदितिका पुत्रहरू हो । हामी माता अदितिका याश्रयमा जान्छौ

द्यौरश्मितः पृथिवि मातरश्चुगन्ने भ्रातर्वसावो पृढता नः ।

विश्व आदित्या अदिते सजीषा अस्मभ्यं शर्म बहुल वि यन्त ॥५॥

हे वसुहरू हो द्यावापृथिवी र अग्निदेवसहित हाम्रो कल्याण गर । हे अदिति र समस्ता आदित्यहरू हो तिमीहरू अप्सरमा प्रीतिपूर्वक रहेर हामीलाई धेरै सुख प्रदान गर

या नो वृकाय वृक्ये समस्मा अघायते रीरधता यजत्राः ।

यूर्यं हि ष्ठा रथ्यो नस्तनूनां यूर्यं दक्षस्य वचसो बभूव ॥६॥

हे पूजनीय देवताहरू हे । हाम्लाई क्रूर ब्वासा र तिनका कुटिलताबाट जोगाओ । हाम्रो शरीर, बल र वाफालाई महानतातर्फ अघि बढ्नका लागि प्रेरित गर ।

मा व एतो अन्यकृतं भुजेम मा तत्कर्म वसवो यच्चवध्वे ।

विश्वस्य हि क्षयश्च विश्वदेवाः स्वयं रिपुस्तन्व रीरिषीष्ट ॥७॥

हे देवताहरू हो अकाले गरेका पापकर्मको दुष्परिणाम हामीले भोग्नु नपरोस् । हामी दण्डनीय पापकर्म नगर्ौ हे विश्वका स्वर्गमा देवताहरू हो । तिमीहरूका कृपाले शत्रुको शरीर आफै समाप्त होस् ।

नम इदुग्रं नम आ विवासे नमो दाधार पृथिवीमुत द्याम् ।

नमो देवेभ्यो नम ईशं एषां कृतं चिदेनो नमसा विवासे ॥८॥

नमो -- स्कार महान् हुन्छ हामी नमस्कारले सवः गर्दछौ नमस्कारले द्युलोक र पृथिवीलोक सम्म फैल्छ हामी देवताहरूलाई नमस्कार गर्दै, नमस्कारले नै प्रभावित गराउँछौ । आफूले गरेका कर्मले धेरै नष्ट गर्नका लागि नमस्कार गर्दछौ ।

ऋतस्य वो रथ्यः पूतदक्षानृतस्य पस्त्यसदो अदब्धान् ।

तो आ नमोभिरुचक्षसो नृन्विधान्व आ नमो महो यजत्राः ॥९॥

हे वृद्धको नेत्रको गर्ने बलवान्, दण्डशालीमा निवास गर्ने, अपराजित र महिमावान् देवताहरू हो । हामी नमस्कार गर्दै तिमीहरूको स्तुति गर्दछौ ।

ते हि श्रेष्ठवर्चसस्त उ नस्तिरो विश्वानि दुरिता नयन्ति

सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अग्निर्ऋतधीतयो वक्मराजसत्याः ॥१०॥

हाम्रो पाप दूर गर्ने देवताहरू तेजस्वी छन् । सत्यवादी मर्यादारी र सत्यको बल हुनेहरू वरुण मित्र र अग्नि आदि सबै देवताका आश्रयमा रहन्छन् ।

ते न इन्द्रः पृथिवी क्षाम वर्धन् पूषा भगो अदिति पूज्य जनाः ।

सुशार्माणः स्ववसः सुनीथा भवन्तु नः सुत्रात्रासः सुगोपाः ॥११॥

नितान्त र नदुर्ने इन्द्रदेव पूषा भग अदिति र पञ्चजनल हाम्रो घरको उत्तम रक्षा गरन् । अन्न प्रदान गर्ने, सुखदायक आश्रय प्रदान गर्ने देवताहरूले हामीलाई रक्षा गरन् ।

नू सद्यान दिव्य नशि देवा भारद्वाजः सुमति याति होता ।

आसानेभिर्यजमानो मियैधैर्देवानां जन्म वसुयुर्ववन्द ॥१२॥

आहुति नपित गर्ने ऋषि र अजमानहरू धन प्राप्तिका इच्छाले देवताको स्तुति गर्दछन् । देवता प्रमत्त भएर हामी भारद्वाजहरूलाई भव्य निवास प्रदान गर्छन् ।

अप त्य वृजिनं रिपु स्तेनमग्ने दुराध्यम् । दक्षिणमस्य सप्तमे कृधी सुगम् ॥१३॥

ह अग्निदेव दुष्ट घोर र पापी शत्रुलाई तिमी पर भगाऊ । तिमीहरूका स्वभाव बदल र तिमीहरूबाट हाम्रो रक्षा गर्दै सन्ततोभावले हिन गर ।

प्रावाणः सोम नो हि कं सखित्वनाय वावशुः

अही न्यत्रिणं पणि वृको हि षः ॥१४॥

ह सोम, बर्खासोजस्तो स्वभाव भएका दण्डनीय पणिका संहार गर । तिमी मित्रताका इच्छुक हामी प्रावाको स्वरूपमा रहेको यो दुष्टोन्महित प्रस्तुत भएका छौं ।

यूयं हि ष्ठा सुदानव इन्द्रज्येष्ठा अधिद्यवः ।

कर्ता नो अध्वन्ना सुगं गोपा अमा ॥१५॥

हे देवताहरू हो । उत्तम दानवीर र तेजस्वी इन्द्रदेवका साथ हाम्रो मार्ग सुगम गराएर हामीलाई रक्षा गर ।

अपि पन्थामग्नमहि स्वस्तिगामहेहसम्

येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति विन्दते वसु ॥१६॥

अन मार्गबाट गमन गदा शत्रु पर रहन्छन् र मनको अन्न पनि लाभ हुन्छ । हाम्रो न्यस्त निष्ठा एवं सुखन मार्गबाट हिँडौं ।

[सूक्त २२]

ऋषि - ऋजिश्वा भारद्वाज । देवता विश्वेदेवा । छन्द - त्रिष्टुप्

न तद्विवा न पृथिव्यानु मन्ये न यज्ञेन नोत शमीभिराभिः

उब्जन्तु तं सुभ्यः पर्वतासो नि हीयतामतियाजस्य यष्ट ॥१॥

यज्ञको मर्यादा अतिक्रमण गर्ने पतियाज नामको कर्मकाण्ड न त धुलोको सुहाउँदो छ न पृथ्वीको लागि मान्य छ । त्यो न त यज्ञीय व्यवस्था सुहाउँदो छ न शान्तिपूर्ण कर्मका अनुष्ठानसँग सुहाउँदो छ । पर्वतले त्यसलाई उत्प्रेरित गरेको र त्यस्ता अन्तिकलाई पछुतो होस् ।

अति वा यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यः क्रियमाणं निनिस्सात् ।

तंपूषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषमभि तं शोचतु द्यौः ॥२॥

हे मरुहरू हो । हाम्रो मन्त्रपाठ आदिको अतिक्रमण वा अनादर गर्नेलाई अग्नि का ज्वालाले पोलेोस् । स्वर्गलोकमा पनि ज्ञानसित द्वेष गर्नेलाई दुःख होस् ।

किमङ्ग त्वा ब्रह्मणः सोम गोपां किमङ्ग त्वाहुरभिरसिस्तपां नः ।

किमङ्ग नः पश्यसि निद्यमानान् ब्रह्मद्विषे तपुषि हेतिमस्य ॥३॥

हे सोमदेव, तिमोलाई मन्त्रको रक्षा गर्ने किन भनिन्छ ? हे प्रिय सोमदेव तिमोलाई निन्दक जोगाउने किन भनिन्छ । तिमी निन्दकलाई देख्छौ । ज्ञानसित द्वेष गर्नेलाई तिमी आफ्नो अयुष्मन् दुःख देऊ ।

अवन्तु मामुषसो जायमाना अवन्तु मा सिन्धवः पिन्वमाना ।
 अवन्तु मा पर्वतासो ध्रुवासोऽवन्तु मा पितरो देवहृता ॥४॥
 जल भरिएका नदी, उषा, यलिया पर्वत पितृहरू र यज्ञमा बोलाउँदा उपस्थित हुने देवशक्तिले हाम्रो रक्षा गरन्

विश्वदानीं सुमनसः स्याम पश्येम नु सूर्यमुध्वस्तम् ।
 तथा करद्वसुपतिर्वसूनां देवां ओहानोऽवसागमिष्ठः ॥५॥
 हामी सधैं उत्तम विचार गरौं । हामी सधैं सूर्यदेवको दर्शन गरौं । देवताहरूका निमित्त आहुति वहन गर्ने र धनका अधिपति अग्निदेवले हामीलाई सुरक्षा प्रदान गरन्

इन्द्रो नेदिष्ठमवसागमिष्ठः सरस्वती सिन्धुभिः पिन्वमाना ।
 पर्जन्यो न ओषधीभिर्मयोधुराग्निः सुशंसः सहवः पितेव ॥६॥
 इन्द्रदेवका रक्षण साधनले र सरस्वतीका उर्लले जलले हाम्रो रक्षा गरन् पर्जन्यबाट उत्पन्न औषधि र पिताजस्तै अग्निदेवलाई हामी रक्षाका लागि आह्वान गर्दछौं

विश्वे देवास आ गत श्रुणुता म इमं हवम् । एवं बर्हिर्नि षीदत ॥७॥
 हे विश्वदेव ! हाम्रो प्रार्थना सुनेर आऊ र ओछ्याएका कृशका आसनमा राम्ररी बस ।

यो वो देवा धृतस्तुना हव्येन प्रतिभूषति । तं विश्व उप गच्छथ ॥८॥
 हे देवताहरू हो ! बिउसहितका आहुति प्रदान गर्ने याजकको कल्याण गर ।

उप नः सूनवो गिरः शृण्वन्त्वमृतस्य ये । सुमुडीका भवन्तु नः ॥९॥
 हाम्रो प्रार्थना सुनेर अमरपुत्र देवताहरू हामीकहाँ आऊन र सुख प्रदान गरन् ।

विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः । जुषन्तां युज्यं पयः ॥१०॥
 ममस्त देवताहरू सत्यको मार्ग बढाउँछन् । उनीहरू ऋतुअनुसार हवन गर्नका लागि सर्वविदित छन् । उनीहरूले उत्तम दुध स्वीकार गरन् ।

स्तोत्रमिन्द्रो मरुद्गणस्त्वष्ट्रमान् मित्रो अर्यमा । इमा हव्या जुषत नः ॥११॥
 मरुतहरूसँगै इन्द्रदेव, त्वष्ट्रदेव मित्र अर्यमा आदि सबै देवताले हाम्रो आहुति र स्तोत्र स्वीकार गरन्

इमं नो अग्ने अश्वरं होतर्वपुनशो यज । चिधित्वान्दैव्यं जनम् ॥१२॥
 हे हाता अग्निदेव हाम्रा यस यज्ञमा प्रमुख देवताहरूका लागि सुहाउँदो यज्ञ गर

विश्वे देवाः शृणुतेम हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ ।
 ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम् ॥१३॥
 हे विश्वदेवताहरू हो ! तिमीहरू अन्तरिक्ष वा दुर्लोकमा जहाँ गए पनि हाम्रो प्रार्थना सुनेर आजो र कुराका आसनमा बसेर सोम पान गर्दै आनन्दित होओ ।

विश्वे देवा मम शृण्वन्तु यज्ञिषा उभे रोदसी अपां नपाच्च मन्य ।
 मा वो वचांसि परिचक्ष्याणि वोचं सुमेष्विहो अन्तमा मदेम ॥१४॥
 तूष्ठा, अन्तरिक्ष र अग्नि सहित समस्त देवशक्तिकहरू हामीले प्रस्तुत गरेका श्रेष्ठ स्तोत्र सुनू । हामी कहिल्यै पनि देवतालाई अप्रिय लाग्ने वचन नबोलीं र देवताले दिएका अनुदानबाट खुसी होऔं

ये के च न्मा महिनो अहिमाया दिवो जज्ञिरे अपां सधस्थे ।
 ते अस्मभ्यमिषये विश्वमायुः क्षम उषा वरिवस्यन्तु देवाः ॥१५॥
 जुनजुः पृथ्वीलोक र अन्तरिक्षमा आफ्ना महान् कर्मकौशलले युक्त देवताहरू प्रकट होऊन र हाम्रा स्तोत्र सुनि

अग्नीपर्जन्याववतं धियं मेऽस्मिन्हवे सुहवा सुष्टुति नः ।
 इहामन्यो जनयद् गर्भमन्यः प्रजावतीरिष आ धत्तमस्ये ॥१६॥
 हे अग्नि र पर्जन्य हाम्रा बुद्धिको सुरक्षा गर । हे आह्वान गर्ने योग्य देवताहरू हो ! हाम्रो स्तुति सुनि हाम्रो मध्ये एउटा अन्नदाता र अर्को सन्तानदाता हौं । तिमीहरू प्रसन्न भएर हामीलाई सन्तान प्रदान गर

स्तीर्णे बर्हिषि समिधाने अग्नौ सूक्तेन महा नमसा विवासे ।

अस्मिन्नो अद्य विदधे यजत्रा विश्वे देवा हविषि मादयध्वम् ॥१॥

हे देवताहरू हो हामी कुशका वासन छेछ्याउँछौ र अग्नि प्रदीप्त गर्दछौ हामीले मन लगाएर
मन्त्र पाठ गरेका बेला हामी आहुति र नमस्कारबाट तिमीहरू खुसी होओ

[सूक्त - ५०]

ऋषि - भारद्वाज बर्हस्पत्य देवता - पूषा छन्द - गायत्री अनुष्टुप्

वयम् त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये धिये पूषन्नयुज्यहि ॥१॥

हे पूषादेव 'हामीलाई मार्गमा सूचित गर अन्नका लागि रथ नियोजित गरेभैं हामी बुद्धिपूर्वक
काम गर्नका लागि तिम्रा सम्मुख उपस्थित हुन्छौ ।

अभि नोनयं वसु वीरं पयतदक्षिणम् । वामं गृहपतिं नय ॥२॥

हे पूषादेव हामीलाई मानिसका हितेष, पशुजन धन दान गर्ने ठानवीर र प्रशंसनीय गृहस्थका
नजिक लैजाऊ

अदित्सन्तं चिदाघृणे पूषन्दानाय चोदय । पणेश्विद्वि ब्रवा मनः ॥३॥

हं प्रकाशमान पूषादेव । कन्जुसल्लग्न दान गर्नेमा प्रेरित गर व्यापारका कठोर हृदय कोमल
बनाऊ ।

वि पथो वाजसातये चिनुहि वि मृधो जहि । साधन्तामुग्र नो धिय ॥४॥

हे पूषादेव । हाम्रा घातक शत्रु नाश गर हामीलाई धन प्राप्त गर्ने मार्ग बताऊ

परि दुग्धि पणीनामारया हृदया कवे । अथेमस्मभ्यं रन्धय ॥५॥

हे ज्ञानी पूषादेव । प्राणाका मनभित्र अस्ने कठोर हृदयलाई शस्त्रले चिरेर हाम्रो अनुकूल बनाऊ

वि पूषन्नारया तुव पणेरिच्छ हृदि प्रियम् । अथेमस्मभ्यं रन्धय ॥६॥

हे पूषादेव । आगले प्राणीहरूका हृदय चिरेर त्यहाँ प्रिय भाव भर र हामीलाई वशीभूत गराऊ

आ रिख किकिरा कृणु पणीनां हृदया कवे । अथेमस्मभ्यं रन्धय ॥७॥

हे पूषादेव । प्राणीका हृदयका कठोरता भेग्यऊ र तिनलाई हाम्रो अधीनमा गराऊ

या पूषन्नारयाचोदीमारां बिभर्ष्याघृणे ।

तया समस्य हृदयमा रिख किकिरा कृणु ॥८॥

हे पूषादेव । जानद्वारा प्रेरित भएरले कन्जुसको हृदय राम्ररी खोली गराएर त्यहाँ समानता
भराइदेऊ

या ते अष्ट्य गोओपशाघृणे पशुसाधनी । तस्यास्ते सुम्नमीमहे ॥९॥

हे तेजस्वी वीर पूषादेव । तिमी आफ्ना जून अस्त्रले पशुलाई प्रेरित गरेर सही मार्गमा चलाउँछौ
उम्रेबाट हामी पनि आफ्ना कल्याणको कामना गर्दछौ

उत नो गोषणिं धियमध्वसां वाजसामुत । नुवत् कृणुहि वीतये ॥१०॥

हे पूषादेव । तिमी हाम्रा यज्ञ आदि कार्यको सफलताका लागि गार्द, अश्व सेवक र अन्न प्रदान गर ।

[सूक्त - ५१]

ऋषि - भारद्वाज बर्हस्पत्य देवता - पूषा छन्द - गायत्री

सं पूषन् विदुषा नय यो अञ्जसानुशासति । य एवेदमिति ब्रवत् ॥१॥

हे पूषादेव । हामीलाई तिमी यस्ता मार्गमा पुन्याऊ जसले हामीलाई उत्तम मार्ग र धन प्राप्त गर्न
मार्ग देखाओस्

समु पूषा गमेमहि यो गृहो अभिशासति । इम एवेति च ब्रवत् ॥२॥

हे पूषादेव । हामीलाई तिम्रो यस्ता पुरषभित भेट गराऊ जसले घरलाई अनुशासित राख्न मार्गदर्शन
गर्नाओस्

पूषाशक्रं न रिष्यति न कोशोऽव पद्यते । नो अस्य व्यथते पविः ॥३॥

पूषादेवको चक्र कहिल्यै दूषित हुँदैन यसका धार सधैं तिखो नै रहन्छ

यो अस्मै हविषविधन्नं तं पूषापि मृष्यते । प्रथमो विन्दते वसु ॥४॥

जुन याजकले यस्ता पूषादेवका लागि आहुति प्रदान गर्दछन् तिनलाई कुनै कष्ट हुँदैन र पूषादेवले
तिनलाई कृपा गरेर उत्तम खालको धन प्रदान गर्दछन् ।

पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः । पूषा वार्ज सनोतु नः ॥५॥

पूषादेव हाफ्रा गाई, घोडा आदिको रक्षा गरुन र हामीलाई अन्न एवं धन प्रदान गरुन्

पूषन्नु प्र गा इहि यजमानस्य सुन्वतः । अस्माकं स्तुवतामुत ॥६॥

हे पूषादेव, यज्ञ गर्नेहरूलाई र हामी स्तोतालाई सुहाउँदा गाई प्राप्त होऊन् ।

माकिर्नेशन्माकी रिष्न्माकी सं शारि केवटे । अथारिष्टाभिरा गहि ॥७॥

हे पूषादेव, यज्ञकर्म गर्ने हाफ्रा गाई खाडलमा खसेर वा अन्य किसिमले नाश हुन नदेऊ । तिमीबाट सुरक्षित गाई सौभका समयमा हामीकहाँ फिर्ता आऊन्

शृण्वन्त पूषण वयमिर्यमनष्टवेदसम् । ईशानं राय ईमहे ॥८॥

जसको धन अविनाशी छ, त्यस्ता पूषादेवसित हामी धन माग्दछौं । प्रार्थना सुनेर उनले हाम्रो दरिद्रता नाश गराऊन्

पूषन्तव ब्रते वयं न रिष्येम कदा चन । स्तोतास्त इह स्मसि ॥९॥

हे पूषादेव, तिम्रो यजन गर्दै तिम्रो स्तुति गर्ने हामीहरू कहिल्यै नष्ट नहोऔं । अन्न, पहिलेकै जस्तो गरी सुरक्षित रहौं ।

परि पूषा परस्ताद्धस्तं दधतु दक्षिणम् । पुनर्नो नष्टमाजतु ॥१०॥

हे पूषादेव । तिमी हाफ्रा गाईरूपी धनलाई कुमार्यमा लाग्न नदिई नष्ट हुनबाट जोगाऊ र अपहरण भएका गाईरूपी धन पनः प्राप्त गराऊ ।

[सूक्त - ५४]

ऋषि भारद्वाज अर्हस्मत्य । देवता - पूषा । छन्द गायत्री ।

एहि वां विमुचो नपादाभृणे सं सचवहै । रथीर्त्तस्य नो भव ॥१॥

हे पूषादेव । तिम्रो स्तुति गर्ने स्तोता र तिम्रो यजन गर्ने हामी दुवै मिलेर रहन्छौं । तिमी हामीकहाँ आऊ र यज्ञकर्मको नेतृत्व गर

रथीर्त्तमं कपर्दिनमीशानं राधसो महः । रायः सखायमीमहे ॥२॥

जसका टाडकामा कपाल छ, त्यस्ता महारथी, योद्धा, धनका स्वामी, जो हाफ्रा मित्र हुन्, त्यस्ता पूषादेवसित हामी धन माग्दछौं ।

रायो धारास्याभृणे वसो राशिरजाध । धीवतोधीवतः सखा ॥३॥

हे अजरूपी अश्व भएका देवता । तिमी धनको प्रवाह र ऐश्वर्यका स्वामी हो । तिमी स्तुति गर्ने स्तोताहरूका मित्र हो ।

पूषणं न्वपजाश्वमुप स्तोषाम वाजिनम् । स्वसुगौं जात उच्यते । ४॥

अश्व र बाखा वाहन भएका पूषादेवलाई हामी स्तुति गर्दछौं । उनी उषाका स्वामी हुन्

मातुर्दिभिषुमन्नवं स्वसुजग्निः शृणोतु नः । आतेन्द्रस्य सखा मम ॥५॥

पूषादेव उषाका पति, सूर्यदेव एवं इन्द्रदेवका भाइ र हाफ्रा सखा हुन् । उनी रात्रि माताका सहचर हुन् । हामी उनको स्तुति गर्दछौं ।

आजासः पूषणं रथे निश्रुम्भास्ते जनिश्रयम् । देवं वहन्तु बिभ्रतः ॥६॥

निम्नतः वैधवशाली वनतः पूषादेवलाई रथमा जोतिएका बाख्रामा लिएर अऊन्

[सूक्त १६]

ऋषि भारद्वाज ब्राह्मण्य देवता इन्द्र गृध्र छन्दः त्रिष्टुप् १॥
य एनमादिदेशति करम्भादिति पूषणम् । न तेन देव आदिसौ ॥१॥
करम्भ नामको विशेष खेयात्र खाने पूषादेवलाई स्तुति गरेपछि करम्भ अर्थात् देवताको स्तुति गर्नुपर्ने आवश्यकता पर्दैन

उत घा स रथीतमः सख्या सत्यतिर्युजा । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्रते ॥२॥
वस्तुनिष्ठ शत्रु रथी नै पूषादेवका मित्रवत् सहायताले सज्जनका रथको इन्द्रदेव शत्रु संहार गर्दछन्

उतावः परुषे गवि सुख्यकं हिरण्ययम् न्यैरयद्रथीतम ॥३॥
श्रेष्ठ गृध्रदेव सुतेवका हिरण्ययम् रथको चक्र रमरी घुमाउँछन्

यदद्य त्वा पुरुषुत ब्रवाम दस्य मनुमः । तत्सु नो मन्य साधय ॥४॥
हे पूषादेव तिम्रो धेरै तिरछाट दर्शान् दशनाथ र मननीय छौ तिम्रो पुत्र अतिका च्छछले तिम्रो स्तुति गर्दछौं या हामीलाई प्रदान गर

इमं च नो गवेषणं सातये सीषधो गणम् । आरात् पूषन्नसि श्रुतः ॥५॥
हे पूषादेव तिम्रा नजिक र दाहाबाट प्रसिद्ध छौं तिम्रो खोज्नेलाभ हुन्छ

आ ते स्वस्तिमीमह आरे अधामुपावसुम् । अद्या च सर्वतातये ह्यह सर्वतातये ।
हे पूषादेव हामी तिम्रो स्तुति गर्दछौं त्यसबाट हामी वतमान र भविष्यका कामका हाम्रो हामीलाई भन् प्रदान गर र पापबाट जोगाऊ

[सूक्त १७]

ऋषि भारद्वाज ब्राह्मण्य देवता पूषा छन्दः त्रिष्टुप् १॥
इन्द्रा नु पूषणा वयं सख्याय स्वस्तये । हुवेम वाजसातये ॥१॥
हामी अत्र प्राणिका लागि र वापनो कल्याणका लागि मित्रस्वका इन्द्र देवलाई स्तुतिगुण बोल्छौं

सोममन्य उपासदत्पातवे चम्बोः सुतम् । करम्भमन्य इच्छति ॥२॥
आसनमा बसेका देवताहरूमध्ये इन्द्रदेव पेलेर तयार पारेको सोममन्य उन नै विचार गर्दछन् र पूषादेव करम्भ खाने रहर गर्दछन्

अजा अन्यस्य बह्व्यो हरी अन्यस्य सम्भृता । ताभ्यां वृत्राणि जिघ्रते ॥३॥
इन्द्रदेवका रथमा घोडा र पूषादेवका रथमा बाख्रा नारिएका छन् तिन दुवै मिलेर वृत्रको नाश गर्दछन्

यदिन्द्रो अनयद्रितो महीरपो वृषन्तम तत्र पूषाभवत्सचः ॥४॥
महाबली इन्द्रदेवले वर्षाका रुद्रमा जल प्रवाहित गराउँदा पानीमा समर्थ पूषादेव उनका सहयोगी हुन्छन्

तां पूषाः सुमतिं वय वृक्षस्य प्र वयमिव । इन्द्रस्य चा रभमहे ॥५॥
हामी बलियो रथको हाँगा जस्ता इन्द्रदेव र पूषादेवका आश्रयमा सुरक्षित रहन्छौं

उत्पूषणं युवामहेऽभीशूँरिव सारथिः । मङ्गा इन्द्र स्वस्तये ॥६॥
सारथीले लगाम पछेर्ने शपनो महान कल्याणका लागि हामी पूषादेव र इन्द्रदेवलाई फरेर आर्वाव ब्रह्मदछौं

[सूक्त १८]

ऋषि ऋषि भारद्वाज ब्राह्मण्य देवता इन्द्राग्नि छन्दः बृहती अनुष्टुप् १॥
शुक्रं ते अन्यद्वजत ते अन्यद्विषुरूपे अहनी धीरिवसि
विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु ॥१॥

हे पूषादेव तिम्रो गजटा सफा रूप दिन हो भने अर्को रूप राति हो यी दुवै तिम्रो महिमाले उद्धारित हुन्छ हे देवताकर्ता पूषादेव तुलाक भैं याभसम्भ्र तिम्रो सम्पूर्ण कल्याणका रक्षा गर्दछौं तिम्रो कल्याणकारी भन्द हामीलाई प्रदान गर

अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो धियज्जिह्वो भुवने विश्वे अपितः ।

अष्टा पूषा शिथिरामुद्वीवृजत् । सञ्चक्षाणो भुवना देव ईयते ॥२॥

शस्त्राको वाहन भएका पूषादेव पशुका पोषक हुन् । तिनी अन्नदाता बुद्धि प्रखर बनाउने, ज्ञानी र भस्मस्त भवनमा स्थित छन् । पूषादेव सूर्यरूपले समस्त प्राणीका जीवनमा प्रकाश प्रदान गर्दै अन्तर्निष्का भाग गर्दछन् ।

यास्ते पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्यधीरन्तरिक्षे चरन्ति ।

ताभिर्थासि द्यूता सूर्यस्य कामेन कृतं श्रव इच्छमानः ॥३॥

हे पूषादेव भन्तर्निष्करूपी समुद्रमा तिमी सुनैला नोका चल्दै छ । तिमी स्वेच्छाले यशस्वी कर्म गर्दछौ । तिमी सूर्यदेवका दूत हो । तिमी प्रसन्नताका लागि स्तुति गर्दछौ ।

पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्या इडस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः ।

य देवासो अदद्दुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वज्वम् ॥४॥

दुलाकदेखि पृथ्वीलोकसम्मका सबै प्राणीका असल दाजुभाइजस्ता पूषादेव अन्न र धनका स्वामी हुन् । उनै गैश्वर्यान् पूषादेवले उषा प्रकट गर्दछन् । उनी समस्त विश्वलाई प्रकाशित गर्दै हिँड्छन् ।

[सूक्त २०]

ऋषि भारद्वाज ब्राह्मण्यन्तः । देवता इन्द्रानी छन्दः बृहती अनुष्टुपः ।

प्र नु बोचा सुतेषु वां वीर्याय यानि चक्रशुः ।

हतासो वां पितरो देवशत्रव इन्द्राग्नी जीवथो युवम् ॥१॥

हे अमर इन्द्राग्निदेव । रक्षक भएर तिमीहरूले देवतासित द्वेष गर्नेलाई आफ्नै पराक्रमले नष्ट गरेका हो । साम तयार गरेर हामी तिम्रा पराक्रमको ध्यान गर्दछौ ।

बडित्था महिमा वामिन्द्राग्नी पनिष्ठ आ ।

समानो वां जनिता भ्रातर युवं यमाविहेहमातरा ॥२॥

हे इन्द्राग्निदेव । तिमीहरूको महिमा वास्तवमा सत्य छ । तिमीहरू दुवैका पिता एकै हुनाले जुम्ल्याहा दाजुभाइ हो । तिमीहरूका एकै माता यिनै श्रद्धाति हुन् ।

ओकिर्वासा सुते सचौ अथा सप्ती इवावने ।

इन्द्राग्नी अवसेह वज्रिणा वयं देवा हवामहे ॥३॥

हे इन्द्र र अग्निदेव । घाँस पाएपछि घोडा खुसी भएँ तयारी सोमरस पाउँदा तिमीहरू आनन्दित हुन्छौ । हामी आफ्नो रक्षकका लागि तिमीहरूलाई यज्ञमा आह्वान गर्दछौ ।

य इन्द्राग्नी सुतेषु वां स्ववतेष्मृतावृधा ।

जोषवाकं वदतः पञ्चहोषिणा न देवा भसथश्चन ॥४॥

हे भक्तका वद्धक इन्द्र र अग्निदेव । सोमरस तयार भइसकेपछि जुन मानिस कृत्स्नत भावले या स्मरणरहित स्तोत्र प्रयोग गर्दछन्, तिनीहरूको सोम तिमीहरू पिउँदैने ।

इन्द्राग्नी को अस्य वा देवौ मर्तश्चिकेतति ।

विषूचो अक्षान्युयुजान ईयत एकः समान आ रथे ॥५॥

हे इन्द्र र अग्निदेव । जब तिमीहरू एउटै रथमा चढ्दछौँ घाडा जोतेर विभिन्न दिशामा जान्छौ त्यस वेला कुन मानिस तिमीहरूका यस्ता कामका रहस्य पूर्ण रूपले बुझ्न सक्ने होला ?

इन्द्राग्नी अपादिय पूर्वागात्पह्वतीभ्यः ।

हित्वी शिरो जिह्वा वायदच्चरत्त्रिशपदा न्यक्रमीत् ॥६॥

हे इन्द्र र अग्निदेव । गेडाविनाकी उषा गोडा भएका प्रजाभन्दा पहिले नै आउँछन् र शिर नभएर तिनले त्रेजः देई एक दिनमा तीस भुक्त वा कदम चल्दछिन् ।

इन्द्राग्नी आ हि तन्वते नरो धन्वानि बाह्वोः

नः नोअस्मिन्महाधने परा वर्तन् गविष्टिषु ॥७॥

हे इन्द्र र अग्निदेव । मरेर पुरुष धनुषमा हत राखेर सधैं युद्धका लागि तयार रहन्छ । यस्ता वीरले तिम्रा बाहुमा आफ्नो हाँसे सहमत गर्नु ।

इन्द्राग्नी तपन्ति माघा अयो अरातयः , अप द्वेषास्या कृतं युयुत सूर्यादधि ॥८॥

हे इन्द्र र अग्निदेव । जुन शत्रुले हामालाई दु ख दिन्छन्, तिनलाई हर्मदेखि तिमी पर राख । ती शत्रुहरू तिम्रा ब्रह्मशत्रुहरू वन्द्यत गरेर दण्डित गर ।

इन्द्राग्नी युवोरपि वसु दिव्यानि पार्थिवा ।

आ न इह प्र यच्छत रयि विश्वायुपोषसम् ॥९॥

हे इन्द्र र अग्निदेव ! स्वर्ग र पृथ्वीमा जेजति धन छ त्यो सबै निर्दोष रूपमा जुन धनले सबैको पोषण हुन्छ त्यस्तो धन हामीलाई तिमी प्रदान गर

इन्द्राग्नी उक्थवाहसा स्तोमेभिर्हवनश्रुता ।

विश्वाभिर्गीर्भिरा गतमस्स सोमस्य पीतये ॥१०॥

हे इन्द्र र अग्निदेव ! तिमीहरू सोमगान एवं स्तोत्र सुनेर प्रसन्न हुनुहुन्छ भने तिमीहरूले सुनेर सोमस पान गर्नका लागि आओ

[सूक्त ५०]

अधि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता इन्द्राग्नी । छन्दः त्रिष्टुप्

शनथदवृत्रमुत सनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपयां

इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता । १

सूर्यदेवका समयमा जुन साधक इन्द्र र अग्निदेवको उपासना गर्छन् तिनीहरूले दुवै सामर्थ्यवान् देवताका कृपाले शत्रु नाश गरेर अन्न र धन प्राप्त गर्दछन्

ता योधिष्टमभि गा इन्द्र नूतमपः स्वरुषसो अग्न ऊहह

दिशः स्वरुषस इन्द्र चित्रा अपो गा अग्ने युवसे निदुन्तम् ॥ २

हे इन्द्र र अग्निदेव ! गाई जलप्रवाह प्रकाश र उषालाई जन्म दिएको तिमीहरूले लडाइँ गर र तिनीहरूलाई मारिदओ । याआफ्ना भक्तहरूलाई उनम प्रदान गर्छौ । उनीहरूले प्रकाशको जल प्रदान गर

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शूभैरिन्द्र यातं नमोभिराने अत्रं

युव राधोभिरकवैभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः ॥ ३

हे वृत्रहन्ता इन्द्र र अग्निदेव ! शत्रुलाई नष्ट गर्ने मामाध्यक्ष इन्द्र र तिमीहरू हाम्रा नजिक आओ । तिमीहरू दुवै अग्निदेव र श्रेष्ठ धनसहित हामीलाई आश्विन

ता हुवे ययोरिद पजे विश्वं पुरा कृतम् इन्द्राग्नी न मन्दम् ॥ ४

विश्वनिर्माणमा उहिलेदेखि मै इन्द्रदेव र अग्निदेवको योगदान गर्छु । उषालाई प्रशस्त गर्दै हामी आह्वान गर्दछौ । इन्द्र र अग्निदेवले स्तोत्र र याजकको रक्षा गर्छन्

उग्रा विघनिना मधु इन्द्राग्नी हवामहे । ता नो मृडत उदुगे ॥ ५

उग्र शत्रुलाई मझुग्राममा विदीपी गरउने, इन्द्र र अग्निदेव ! तिम्रो आह्वान गर्दछौ ती दुवै देवताले हामीलाई सफल र सुखी बनाऊन् ।

हतो वृत्राण्यार्या हतो दासानि सत्पती । हतो विश्वा रूद्र विष्ट ॥ ६

इन्द्रदेव र अग्निदेव दुइटै असुरको दुष्टता रुहारे गर्दै सत्पति बनेका छन् । उनीहरूले दुई देवताले सबै शत्रु विनाश गरेका हुन्

इन्द्राग्नी युवामिमेशपि स्तोमा अनूषत । पिबत शन्तुव सुतम् ॥ ७

हे सुखप्रदाना इन्द्रदेव र अग्निदेव ! यी स्तोत्राले निर्मित भएका स्तोत्र गायन गर्दा तिमीहरू दुवै सोमस पान गर

या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा । इन्द्राग्नी तभिन गतम् ॥ ८

जगतका नायक हे इन्द्रदेव र अग्निदेव ! अजयहन्ता इन्द्र र अग्निदेवको हविष्यान्नका लागि तिमीहरू दुवै यज्ञशालामा प्रस्था हुतगामी पशुका रक्षा गर्छौ । उनीहरूले सहायता गर

ताभिरा गच्छन् नरोपेद सवनं सुतम् । इन्द्राग्नी सोमस्य तये ॥ ९

हे सृष्टिका नायक इन्द्रदेव र अग्निदेव ! विश्वियक विष्टा गर्छौ । उनीहरूले सवन गर्नका लागि आफ्ना वाहनमा यसका नजिक आओ ।

तमीदिष्ट्व यो अर्विषा वना विश्वा परिष्वजत् कृषा कृणोति दिहया ॥१०॥

अग्निदेवका पञ्चाद ज्वालाला सार वनमा आगो जलाउँछौ । ज्वालाला वन काला बनाइदिन्छौ । उनी शक्तिशाली अग्निदेवलाई हाम्रा स्तुति गर्दछौ

य इन्द्र आविवासति सुम्नमिन्द्रस्य मर्त्यः । हुम्नाय सुतरा अपः ॥११॥
प्रज्वलित अग्निमा इन्द्रदेवका लागि आनन्दप्रद आहुति प्रदान गर्ने मानिसको तेज र त्यत्र वृद्धिका लागि इन्द्रदेव ब्रत वर्षा गराउँछन् ।

ता नो वाजवतीरिष आशून्पुतमर्वतः । इन्द्रमग्निं च वोढहवे ॥१२॥
हे इन्द्र र अग्निदेव, तिमीहरू दुवै उन्नतिका लागि शक्तिवर्द्धक अन्न र शान्ति गतिशील अश्व प्रदान गर

उभा वामिन्द्राग्नी आशुवध्या उभा राधस सह भृदयध्वै ।
उभा दातारविषां रयीणामुभा वाजस्य सातये इवै वाम् ॥१३॥
हे इन्द्र र अग्नि तिमीहरू दुवैलाई हामी आह्वान गर्दछौं । तिमीहरू हामीलाई धन प्रदान गरेर प्रसन्न गर्दछौं अन्न र धन प्रापिका लागि तिमीहरूलाई यज्ञमा आह्वान गर्दछौं

आ नो गव्येभिरशुवैर्वसव्यैः रूप गच्छतम् ।
सखायौ देवौ सखाय शम्भुवेन्द्राग्नी ता हवामहे ॥१४॥
हे इन्द्र र अग्निदेव हामी मित्रताका लागि तिमीहरूलाई बोलाउँछौं तिमीहरू दुवै मित्रका रूपमा हामी कहाँ गई, घोडा र धनसहित आओ

इन्द्राग्नी शुश्रुतं हवं यजमानस्य सुन्वतः ।
वीतं हव्यान्या गतं पिबत सोम्यं मधु ॥१५॥
हे इन्द्र र अग्निदेव तिमीहरू सोमरस तयार गर्ने र यज्ञ गर्नेहरूको स्तुति सुनेर हविको इच्छाले आओ र सोमरस पान गर

[सूक्त ६१] X ११७
ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता सरस्वती । छन्द गायत्री अगती त्रिष्टुप्,
इयमददात्रभसमृणञ्चुतं दिवोदासं वक्ष्यक्षाय दाशुषे ।
या शश्वन्तमाचखादावसं पणिं ता ते दात्राणि दवािषा सरस्वति ॥१॥
सरस्वती देवीबाट आहुति दिने वक्ष्यक्षले धैर्यवान्, ऋणमुक्त गराउने दिवोदास नामको पुत्र प्राप्त गरे उनले पणि नामको कष्ट दिने कन्जुसको नाश गरे । हे सरस्वती देवी । तिम्रो दान महान् छ ।

इयं शुषेभिर्विसखा इवारुजत्सानु गिरिणां तविषैभिरुर्मिभिः ।
पारावतज्जीमवसे सुवृत्तिभिः सरस्वतीमा विवासेम धीतिभिः ॥२॥
सरस्वती देवी आफ्ना बलवान् नेपाले कमलनालभै पर्वतका चुचुरा भौचिदिन्छिन्, हामी उनै सरस्वती, देवीलाई भक्ति र सेवा गर्दछौं, उनले हाम्रो रक्षा गरुन्,

सरस्वति देविनिदो निबर्हय प्रजा विश्वस्य बृसयस्य मायिनः ।
उत क्षितिभ्योऽवनीरविन्दो विषमेभ्यो अन्नवो वाजिनीवति ॥३॥
हे सरस्वती देवी, तिमीले देवताको निन्दा गर्नेलाई नष्ट गर्छौ तिमी कपटी दुष्टलाई उसै गरी गर, जस्तै तिमीले मानवहितका लागि भूभाग प्रदान गरेकी छौ । हे घोडासवारी गर्ने देवी । मानवका लागि तिमीले नै जलप्रवाह गरेकी हो, ।

प्र णो देवी सरस्वती वाजेर्भवाजिनीवती । धीनामविश्रवतु ॥४॥
हे देवी अनेकौं किसिमले अन्नसम्पन्न मानिन्छिन् उनले रक्षा गर्दछिन् र उनै देवीले हामीलाई सम्बुष्ट गराऊन् ।

यस्त्वा देवि सरस्वत्युपब्रूते धने हिते । इन्द्रं न वृत्रत्यूय ॥५॥
हुन्छ जस्तै रक्षा पाउन लागि इन्द्रदेव बोलेइन्छन्, उसै किसिमले युद्धका प्रारम्भमा जस्तै तिमी त्यसलाई रक्षा गर्दछौ

त्वं देवि सरस्वत्यवा वाजेषु वाजिनि । रदा पूषेय नः सनिम् ॥६॥
हे देवी तिमी बलले युक्त छौ तिमी सङ्ग्रामका समयमा हाम्रो रक्षा गर र पूषादेवक जस्तै हामीलाई धन प्रदान गर ।

उत स्या नः सरस्वती पौरा हिरण्यवर्तिनः वृत्रघ्नी वधि सुश्रुतिम् ॥७॥
हाम्रो लागि सारूढ प्रचण्ड तीरता धारण गर्ने देवी सरस्वतीले शत्रु नाश गर्दछिन् र स्तुति गर्ने

यस्या अनन्तो अद्भुतस्त्वैषश्चरिष्णुर्णवः अमश्चरति रोरुवत् ८
उतै सरस्वती नितरं प्रवाहित जलालं वगा को मयश्च गमनं गते ९

सा नो विश्वा अति द्विषः स्वसुरस्या ऋतावरी अतन्नेव सूर्यः ९।
सूर्यदेवले प्रकाश फैलाएँ सरस्वती देवी अत्र परस्व १०

उत नः प्रिया प्रियासु सत्स्वसा सुजुष्टा। सरस्वती स्तेभ्यः भूत १०।
प्रियजनमध्ये अति प्रिय सात बहिर्नाम्यौ सरस्वती देवी ११

आपद्रुषी पार्थिवान्युरु रजो अन्तरिक्षम्। सरस्वती न्दिभ्यः भूत ११।
स्वर्ग र पृथ्वीमा आपने तेज भरिपूर्ण माने सरस्वतीदेवताले १२

त्रिषधस्थां सप्तधातुः पञ्च जाता बर्धयन्ती वाजेकने इत्थं भूत १२।
तीन ठाउँमा रहने, सात धारका शक्तिले युक्त, यद्ये १३ सरस्वती देवी गरवने सरस्वती ने
सङ्ग्रामका समयमा आह्वान गर्न योग्य छिन्

प्र या महिम्ना महिनासु चेकिते ह्युनेभिरन्या ऊच्यते १३।
रथ इव बृहती विभ्वने कृतोपस्तुत्या चिकितुषः सरस्वती १३
आफ्नो महत्त्व र तेजको प्रभावका कारण अन्य देवताहरू भन्थे हुन् रथ नदीका
प्रवाहको अपेक्षा यिनको प्रवाह अधिक तीव्र, चिकित्सक र गुणवती सरस्वती विद्वान्
साताहरूबाट स्तुत्य छिन्

सरस्वत्यभि नो नैषि वस्यो माप स्फरीः पयसः १४।
जुषस्व नः सख्या वेश्या च मा त्वत्सेवाप्यरं नैव १४
हे सरस्वती देवी ! हामीलाई तिम्रो उत्तम धन प्रदान गर्नु । त्वत्सेवा नैव नदियोस्
हाम्रो बन्धुत्व तिम्रो स्वीकार गर हामी निकृष्ट नभौं १५

[सुक्त १०]

ऋषि भारद्वाज आर्हस्पत्य देवता रुद्र त्रिपुर
स्तुते नरा दिवो अस्य प्रसन्ताश्विना हुवे जरान्ते १६
या सद्य उक्षा व्युषि ज्यो अन्तान्युयूषतः पशुं वरुण १७
अदृश्य जगत्लाइ प्रकाशित गर्ने अश्विनीकुमारले जन्म गर्नु भन्ति गर्दछौं

ता यज्ञमा शुचिभिश्चक्रमाणा रथस्य भन्तु मरुचू १८
पुरु वरांस्यमिता मिमानापो धन्वान्यति १९
तुवै अश्विनीकुमार आफ्नो तेज लडाउँदै मरुचू र धन्वान् तेजले रथ प्रदीप्त
हुन्छ उनीहरू मरभूमि छोडेर आफ्नो यज्ञ २०

ता ह त्यद्वर्तिर्यदरभ्रमुपेत्था धिय ऊह्यु २१
मनोजवेभिरिषिरे शयध्यै परि व्यष्टिदहृते २२
हे अश्विनीकुमार हो ! तिमिहरू यज्ञमा रथमा अद्विष्ट स्तोताले स्वर्गमा
पुन्याउँछौं आहुति प्रदान गर्ने याजकले अद्विष्ट स्तोताले स्तोतविन्दौं

ता नव्यसो जरमाणस्य मनोप भूषते पुष्टि २३
शुभं पृक्षमिषमूर्जं वहन्ता होता यक्षन्तान्ते सधु २४
गोहरहित प्रार्थन होना अग्नदेव र दत्त यज्ञमा अद्विष्ट स्तोताले स्तोत विन्दौं ती हुवे
अश्विनीकुमारले स्तोताका नवीन यज्ञमा अद्विष्ट स्तोताले स्तोत विन्दौं र यक्षहरू उत्तम
अन्न अश्वद्वारा लिएर स्तोताका नृपिक २५

ता वल्लू दक्षा पुरुशाकतमा प्रत्ना नव्यस्य २६
यां शंसते स्तुवते शम्भविष्ठा बभूवतुंगृन्ते नरान् २७
धन र सुख दिने सुन्दर शत्रुनाशक सम्भविष्ठा स्तोताहरूलाई
विस्तृत स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं

ता भुज्यं विभिरद्वयः समुद्रात्तुप्रस्य सनुमहद्व रजोभिः ।

अरेपुभिर्योजनेभिर्भुजन्ता पतत्रिभिरर्णसो निरुपस्थात् ॥६॥

रक्षा गर्ने दुवै अश्विनीकुमारले तृप्रका पुत्र भुज्युलाई पक्षीभै वेगवान् रथद्वारा जल भित्रबाट उठाएर धुलो नै नभएको मार्गबाट समुद्रपारि सजिलै लगे ।

वि जयुषा रथ्या यातमद्रि श्रुत हव वृषणा वधिमत्याः ।

दशस्यन्ता शयवे पिप्यथुर्गामिति च्यवाना सुमतिं भुरण्यू ॥७॥

दुवै बलवान् अश्विनीकुमार विजय रथमा आरूढ भएर पर्वत एवं मेघ पार गर्दछन् । उत्तम मति हुनेहरूको प्रार्थना उनीहरू सुनून् र शयुका गाई दुधालु बनाऊन् ।

यद्रोदसी प्रदिवो अस्ति भूमा हेडो देवानामुत मर्त्यत्रा ।

तदादित्या वसवो रुद्रियासो रक्षोभुजे तपुरधं दधात ॥८॥

द्यावापृथिवी, आदित्यगण, मरुतगण, दुवै अश्विनीकुमार वसु आदि देवताले मनुष्यमा हुने भीषण रोषले असुरको संहार गरेको ।

य ई राजानावृत्तथा विदधद्रजसो मित्रो वरुणश्चिकेतत् ।

गम्भीराया रक्षसे हेतिमस्य द्रोघाय चिद्रक्षस अनवाय ॥९॥

अश्विनीकुमारलाई स्तुति गर्ने पवित्र यज्ञकर्म मित्रावरुणदेवले जानेका छन् । याजकहरू असुरलाई आपना अस्त्रले संहार गर्न सक्छन् ।

अन्तरैश्चक्रैस्तनयाय वर्तिहुमता यात नुवता रथेन ।

सनुत्येन त्यजसा मर्त्यस्य वनुष्यतामपि शीर्षा ववृक्तम् ॥१०॥

हे अश्विनीकुमारदेव हो । तिमीहरू रथमा चढेर सन्तानलाई सुख दिनका लागि घरमा आओ । क्रोधले तिरस्कार गर्दै मानिसलाई कष्ट दिने दुष्टहरूको टाउको काटिदेओ ।

आ पमाभिरुत मध्यमाभिर्किर्युद्धिर्यातमवमाभिरर्वाक् ।

दुदहस्य चिद् गोमतो वि वज्रस्य डुरोवर्तै गुणते चित्ररथी ॥११॥

हे अश्विनीकुमारदेवहरू हो । तिमीहरूलाई हामी स्तुति गर्दछौं । स्तुति सुनेर तिमीहरू हामीकहाँ आओ । हामीलाई गोठभरि गाई र दिव्य धन प्रदान गर ।

[सूक्त ६३]

अथि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता अश्विनीकुमार । छन्द - त्रिष्टुप् ।

ववृत्त्या वलू पुरुहूताद्य दूतो न स्तोमोऽविदन्नमस्वान् ।

आ यो अर्वाङ्नासत्या ववर्तै प्रेष्ठा ह्यसथो अस्य मन्यन् ॥१॥

अश्विनीकुमारहरू भएका ठाउँसम्म यो आहुतिसँगै हाम्रो आकर्षक स्तोत्र दूतभै उनलाई बोल्छन् ।

स्तुतिले आनन्दित भएर ती दुवै स्तुत्य देवता हामीतिर आऊन् ।

अरं मे गन्तं हवनायास्मै गृणाना यथा पिबाथो अन्धः ।

परि ह त्यद्गतिर्याथो रिषो न यत्परो नान्तरस्तुत्यात् ॥२॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरू स्तुतिले प्रसन्न भएर हाम्रा घरमा आओ र सोमपान गर । नजिक वा टाढा शत्रुबाट हाम्रा यस घरको रक्षा गर ।

अकारि वामन्धसो वरोमन्नस्तारि बर्हिः सुप्रायणतम् ।

उत्तानहस्तो युवयुर्ववन्दा वा नक्षन्तोऽद्रय आञ्जन् ॥३॥

हे अश्विनीकुमार हो । सोमरस तयार छ । कुशका आसन ओछ्याइएका छन् । हामी स्तोताले तिमीहरूलाई स्तुति गर्दै बोल्छौं ।

ऊर्ध्वो वामगिरध्वरेष्वस्थात्प्र रातिरेति जूर्णिनी घृताची ।

प्र होता गूर्तमना उराणोऽयुक्त यो नासत्या हवीमन् ॥४॥

हे अश्विनीकुमार हो । यज्ञशालामा तिमीहरूका निमित्त अग्नि प्रदीप्त छ । घिउले भरिएको पात्र अगाडि तिमीहरूको ध्यानको विशेष कार्य गर्न सक्ने दुवै होताहरू मन लगाएर तिमीहरूका लागि आहुति

अधि श्रिये दुहिता सूर्यस्य रथं तरथौ पुरुभुजा शतोत्तिम् ।

प्र भायाभिर्मायिना भूतमत्रा नरा नूतु जनमिन्यज्ञियानाम् ॥४॥

हे घृष्टासम्म नामा पाखुरा भएका अश्विनाकुमार हो । सूर्यपुत्री उषा तिमीहरूका जनकौं किसिमले सुरक्षित रथमा आरुढ भएकी छिन् । तिमीहरू देवस्तानको नेतृत्व गर

युव श्रीभिर्दशताभिः शुभे पेष्टिमूहयुः सूर्यायाः ।

प्र वां वयो वपुषेऽनु पत्नक्षद्वणी सुष्टुता धिष्यया वाम् ६॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरू दुवै उषाका गोभले समुद्र छौ । तिमीहरू आफ्नो र उनको शोभा र कल्याणका लागि रथमा पुष्टिकारक अन्न राख्छौ । तिमीहरूसम्म हाम्रो स्तुति पुगोस्

आ वां वयोऽक्षसो वहिष्ठा अभि प्रयो नासत्या वहन्तु ।

प्र वां रथो मनोजवा असर्जीषः पृक्ष इषिधो अनु पूर्वा ॥७॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूको नीत्रागनी रथ चक्रका लागि मन गड्ढा मनजस्ते गति भाटन तिम्न अश्वले तिमीहरू दुईलाई चक्रका साथ हामीकहाँ ल्याऊन

पुरु हि वां पुरुभुजा देष्णं धेनु नर्षं पिन्वतमसक्राम् ।

स्तुतिश्च वां माध्वी सुष्टुतिश्च रसाक्ष मे वामानु रातिममन् ८॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरू दुई पाखुरा भएका छौ । तिमीहरूमन पर्याप्त धन छ । हामीलाई तिमीहरू स्थिर मन भएका गड्ढा र चन्द्र देवी तिमीहरूका माध्वी सधुर सोमरस तयार छ । रगतले तिमीहरूको स्तुति गर्दछन्

उत म ऋज्रे पुरयस्य रघ्वी सुमीढहे शतं पेरुके च पक्वा

शाण्डो दाद्विरणिनः स्मद्विष्टीन् दश वशासो अभिषाच ऋष्वान् ॥९॥

पुरय भनिने सहरका नेतका दुई वटा कुतार्मा रघ्वी सय गाँव देवक भनिने पकडरुका चक्र र फल आदि पदार्थ हामीलाई प्राप्त होस् । शान्तिदश शाण्डक दाद्वी स्वर्ग बल्लारले रजिष्ठा दर्शनीय, शत्रुजयी दस वटा रथ हामीसँग छन्

सं वां शत नासत्या सहस्राधानां पुरुषस्था गिरे दातु

भरद्वाजाय वीर नू गिरे दाद्विता रक्षासि पुरुदंसस स्युः ॥१०॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूका स्तेनलाई पुरुदंस र १०० मात्रै वा हजारौं मात्रै दातु देवताहरू हो । यो सबै तिमी भरद्वाजलाई प्रदान गर । भूतनाशक

आ वां सुप्ते वरिमन्त्सुरिभिः ष्याम् ॥११॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूका कृपाले हामी श्रेष्ठ विद्वान्को सुखापूर्वक रहौं

[सूक्त - ५६]

ऋषि - भरद्वाज आहस्पत्य देवता - उषा छन्द - त्रिष्टुप

उदु श्रिय उषसो रोचमाना अस्थुरपा नोर्मयो रुशन्तः ।

कृणोति विश्वा सुपथा सुगान्यमुदु वस्वी दक्षिणा मघोनी ॥१॥

उषाहरू उज्याले वर्णका छन् । यिनीहरू जलको लहरमा जलैवै मस्तिर भईछन् । उषाहरू धनएश्वरले सम्पन्न छन् । यिनीहरू मध्ये मार्ग प्रकटित गर्न सरलताका साथ मान कोष बनाईछन्

भद्रा ददुक्ष उर्विया वि भास्युते शोचिर्भानवो ह्यामपत्नम् ।

आविर्क्षः कृणुषे शुम्भमानोषो देवि रोचमाना महोभिः ॥२॥

हे उषादेवी । तिमी कल्याणकारिणी देविद्वन्द्व्ये तिम्रो किरण अभामय छ । हे उषा देवी । तिमी चम्कौवा किरणले सुशोभित आफ्नो अन्न काग प्रकट गरि प्रकाश प्रदान गर्दै सबैको कल्याण गर्दछौ ।

वहन्ति सीमरुणासो रुशन्तो गावः सुभगासुर्विया प्रथानाम्

अपेजते शूरो अस्तेव शत्रून् बाधते तमो अजिरो न वोढहा ॥३॥

हे उषादेवी । तिम्रो आभायुक्त तेजस्वी रश्मिले तिमलाई घोक्रा मस्तिर ल्याउँछ । घोक्रा नहेर चक्र बाण चलाउने शूराहरूले शत्रु भगाएपछि तिमी अन्धकार भगाउँछौ

सुगोत ते सुपथा पर्वतेष्ववाते अपस्तरसि स्वभानो ।

सा न आ वह पृथ्व्यामश्रुष्ये रयि दिवो दुहितरिषयथै ॥४॥

हे उषादेवी ! तिमी स्वयं प्रकाशित भएर अन्तरिक्षमा विचरण गर्दछ्यौ ! त्यस बेला तिम्रा लागि मार्गविहीन पर्वतीय प्रदेशहरू पनि सुगम हुन्छन् । हे स्वर्गलोककी कन्या ! तिमी ठूलो रथमा हाघ्रा लागि धन ल्याइदछ ।

सा वह योक्षधिरवालोषो वरं वहसि जोषमनु ।

त्वं दिवो दुहितर्गा ह देवी पूर्वहूतौ मंहना दर्शता भूः ॥५॥

हे स्वर्गकी कन्या उषादेवी ! तिमी पहिलो सवन कालमा नै दर्शनीय र पूजनीय छ्यौ । तीव्रगामी, इच्छा अनुसार चलने, गोरुले तानेका रथमा हामीलाई श्रेष्ठ धन ल्याइदछ ।

उते वर्यश्चिद्वस्तेरपत्नस्य ये पितुभाजो व्युष्टौ ।

अमा सते वहसि भूरि वाममुषो देवि दाशुष मर्त्याय ॥६॥

उ उषादेवी ! तिमी प्रकाशित भएपछि चराहरू आफ्ना गुँडबाट बाहिर आउँछन् र अन्न उपार्जन गर्नेहरू पनि जागेर आआफ्ना काममा लाग्दछन् । हे उषादेवी ! जुन मानिस तिमी प्रकट हुँदा सँगै रहन्छ, उसलाई मन्त्रले धन प्राप्त हुन्छ ।

[सूक्त ६१]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - उषा छन्द त्रिष्टुप्

एषा स्या नो दुहिता दिवोजः क्षितिरुच्छन्ती मानुषीरजीगः ।

या भानुना रुशता राम्यास्वज्ञायि तिरस्तमसश्चिदत्तू ॥१॥

स्वर्गमा' उत्पन्न भएको दिव्य कन्दारूपी उषादेवीले आफ्ना तेजस्वी प्रकाश रश्मिद्वारा अन्धकार हटाउँदै मानवका सन्तानलाई जगाउँछिन् ।

वि तद्यपुत्ररुण्युगिभरश्चैश्चित्रं भान्युषसश्चन्द्ररथाः ।

अग्रं यज्ञस्य बृहतो नयन्तीविं ता बाधन्ते तम ऊर्मायाः ॥२॥

अरुण अश्व भएका विशाल रथमा बसेकी उषादेवी यज्ञभन्दा पहिले विशष गतिले अन्तरिक्षमा विचरण गर्दछिन् । उनी आफ्ना विलाक्षण प्रकाशले अन्धकार नष्ट गर्दछिन् ।

श्रवो वाजमिषमूर्जं वहन्तीति दाशुष उषसो मर्त्याय ।

मघेनीवीरवत्यत्यमाना अवी धात विघते रत्नमद्य ॥३॥

मनवान् र उत्तम गतिले यमन गर्ने उषाहरू हव्य प्रदान गर्नेलाई अन्न, बल, यश र रस प्रदान गर्दछन् । हे उषा ! हामीलाई अन्न र सेवा गर्ने वीर पुत्ररूपी रत्न आजै प्रदान गर ।

इदा हि वो विधते रत्नमस्तीदा वीराया दाशुष उषासः ।

इदा विप्राय जरते यदुक्था नि अमावते वहथा पुरा चित् ॥४॥

हे उषाहरू हो ! उहिले आफ्ना स्तोतालाई धन प्रदान गरेकी यस बेला पनि हविदाता र स्तोतालाई हस्तान्तरित भएका रत्न प्रदान गर ।

इदा हि त उषो अद्रिसानो गोत्रा गवामङ्गिरसो गृणन्ति ।

व्यथकैप बिभिदुर्ब्रह्मणा च सत्या नृणामभवदेवहृतिः ॥५॥

सुचुरमा देखिने उषादेवी ! तिमी कुपले नै अङ्गिराहरूले गाईको बथान फेला पारेका हुन् । मानिसको ईश्वरप्रतिको प्रार्थना अब सफल भएको छ ।

उच्छ दिवो दुहितः प्रलवत्रो भस्त्राजपद्विघते मघोनि ।

नुवीर रयि गृणते त्रीहुरुत्तायमधि धेहि श्रवो नः ॥६॥

हे उषा ! तिम्रो दुहितेको जस्तै त्रिलोचन पनि अन्धकार हटाऊ । तिम्रोले भरद्वज दिएको हुन्छ । हे उषा ! तिम्रो पुत्रसहितको अन्न र धन प्रदान गर ।

[सूक्त ६२]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता मरुदगण छन्द त्रिष्टुप्

वसु तच्चविक्रिषे चिदस्तु समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।

नृणामभवेहसे पीपाय सकृच्छुक्रं दुदुहे पूश्निरुधः ॥१॥

हे उषा ! तिम्रो धेनुका नामले चिनेका छन । एकलाई मानिसका लागि दुहुने गरिन्छ भने अर्कोलाई उषाहरूले अन्न र धन प्राप्त गर्नका लागि चिनेका छन् ।

ये अग्नयो न शोशुचन्निधाना द्विर्मित्रमरुतो वावृधन्त ।

अरेणवो हिरण्ययास एषां साकं नृण्यैः पौंस्थेभिश्च भूवन् ॥२॥

मन्वेच्छाले बढ़ते अग्निदेवजस्ता तेजस्वी र स्वर्णभूषणले अलङ्कृत मरुतहरू धन र बलका साथमा प्रकट हुन्छन् ।

रुद्रस्य ये मीढहुषः सन्ति पुत्रा यांश्चो नु दाधुविर्भरध्वै ।

विदेहि माता महो मही वा सेतृश्चिनः सुध्वेः गर्भमाधात् ॥३॥

अन्तरिक्षमा रहने मरुतहरूका गिता रुद्र र माता महिमाशालिनी पृथ्वा हुन् । पृथ्वाले नै सबैको कल्याणका लागि जल र अन्न अपना गर्भमा धारण गर्दछन् ।

न य ईषन्ते जनुषोऽया न्वपन्तः सन्तोऽवह्वानि पुनानाः ।

निर्यद् दुहे शुचयोऽनु जोषमनुः श्रिया तन्वमुक्षमाणः ॥४॥

मानिसहरू टाढा नगएर मरुतहरूका अन्त करणमा निवास गर्दछन् र दोष मेटाउँदै पवित्र बन्दछन् । मरुतहरू आफ्ना तेजले इच्छाअनुसार शरीर बलवान् बनाउँछन् । पवित्र वीर मरुतहरू इच्छाअनुसार जलको वषा गर्दछन् ।

मक्षु न येनु दोहसे चिदया आ नाम धृष्णु मारुतं दधानाः ।

न ये स्तौना अयासो मद्वा नू चित्सुदागुरव यासदुग्रान् ॥५॥

जुन शूरवीरको नाम नै मरुतण छ । तिमीहरू स्तोतालाई घोषणा गर्नु भन्ने उत्तम धन प्रदान गर्दछन् । ठनीहरू आत्मा उग्र क्रोधले चोर र दस्यु परास्त गर्दै नाश गर्दछन् ।

त इदुग्राः शवसा धृष्णुषेणा उभे युजन्त रोदसी सुमेके

अध स्मैषु रोदसी स्वशोचिरामवत्सु तस्थौ न रोकः ॥६॥

मरुतहरू महान् वीर छन् । छावापृथिवीमा उनका माहसी सना मुस्त्रजत हुन्छन् । यी स्वर्दाप्तिले तेजस्वी छन् । यिनका मागमा कसले बाधा हाल्न सक्दैन ।

अनेनो वो मरुतो यामो अस्त्वनधश्चिद्यमजत्यरथीः ।

अनवसो अनभीशू रजस्तुर्वि रोदसी पथ्या याति साधन् ॥७॥

हे मरुतहरू हो । यश्चरहित, विनासारथि, विनालगाम दोषरहित । यत्न गर्दै तिमीहरूको रथ छावापृथिवी र अन्तरिक्षमा विचरण गर्दछ ।

नास्य वर्तान तरुता न्वस्ति मरुतो यमवथ वाजसातौ ।

तोके वा गोषु तनये यमप्सु स व्रजं दत्ता पायै अध द्यौः ॥८॥

हे मरुतहरू हो । सङ्ग्राममा तिम्रो रक्षक तिमीहरू हुन्छन्, तिनले कसैले मार्न सक्दैन । पृथ्वीमा तिमीहरू तिम्रो रक्षक हो । त्यसले शत्रुका गाई जिन्न सज्जन् ।

प्र चित्रमकं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम्

ये सहासि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः ॥९॥

हे अग्निदेव । मरुतण आफ्ना बलपराक्रमले शत्रु परास्त गर्दछन् । उनका हन्तचलले पृथ्वी काँप्न थाल्दछ । उनै तीव्रगामी बलवान् वीर मरुतहरूका लागि नै स्तोताहरू अद्भुत स्तोत्रले स्तुति गर्दछन् ।

त्विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत्पुच्यवसो दुहोऽे नागे ।

अर्चत्रयो धुनयो न वीरा भ्राजन्जन्मानो मरुतो अधृष्टाः ॥१०॥

अग्निजस्तो प्रदीप्त रहे, शत्रु मार् कर्माउन र यज्ञजस्तै तेजस्वी मरुतहरू कहिल्यै पराजित हुँदैनन् ।

तं वृधन्त मारुतं भ्राजदृष्टि रुद्रस्य सूनुं हवसा विवासे

दिव, शर्धाय शुचयो मनीषा गिरयो नाप उग्रा अस्मृधन् ॥११॥

हाम्रो शस्त्रधारी, पराक्रमी शत्रुपुत्र मरुतहरूको स्तुति गर्दछौं । यो स्तुति बलवान् भाग मरुतहरूलाई अरु धेरै बल प्रदान गर्दछ ।

[सूक्त - ६७]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता मित्रावरुण । छन्द - त्रिष्टुप्
विशेषां वः सतां ज्येष्ठतमा गीर्भिर्मित्रावरुणा वावुषध्वै ।

सं या रश्मिं यमत्तुर्मिच्छा द्वा जनौ असमा बाहुभिः स्वैः ॥१॥

हे सवश्रेष्ठ मन्त्र र वरुणदेवता हा । तिमिहरूलाई हामी स्तुति गर्दछौं । तिमिहरू आफ्ना बाहुबलले सर्व मानिसलाई अनुशासित गर्दछौं ।

इयं मद्रा प्र स्तुणीते मनीषोप प्रिया नमसा बर्हिर्बच्छ ।

यन्त नो मित्रावरुणावधुष्टं छर्दिर्यद्वा वरूध्यं सुदान् ॥२॥

हे मित्रावरुण हो ! हामी स्तोताले गर्ने स्तुतिले तिमिहरूलाई प्रवृद्ध गराउँछ । तिमिहरूका लागि हामीले कृशका आसन ओच्छाएका छौं । प्रसन्न भएर हामीलाई रक्षा हुन सक्ने खालको निवास प्रदान गर ।

आ यात मित्रावरुणा सुशस्त्युप प्रिया नमसा ह्वयमाना ।

सं यावजः स्थो अपसेव जनाञ्जुधीयतश्चिह्नतथो महित्वा ॥३॥

हे मित्रावरुणदेव हो । हामी नमस्कारपूर्वक तिमिहरूलाई आह्वान र स्तुति गर्दछौं । तिमिहरू आएर अजर सत्कर्ममा प्रवृत्त रहन्छौं । उसै गरी हामीलाई धन र अन्न प्राप्तिका लागि प्रयत्नशाली एवं सन्तुष्ट गराओ ।

अश्वा न या वाजिना पूतबन्धु ऋता यद् गर्भमदितिर्भरध्वै

प्र या महि महान्ता जायमाना घोरा मताय रिपवै नि दोषः ॥४॥

मत्ता अर्दिनले गर्भमा धारण गरेर सत्य स्वरूप, बलवान्, पवित्र, वाजुभाइका रूपमा तिमिहरूलाई हुकाइन् । त्यसै कारणले तिमिहरू उत्पन्न हुनासाथ शत्रु संहार गर्ने र श्रेष्ठभन्दा पनि अति श्रेष्ठ बनेका छौं ।

विधे यद्वा मंहना मन्दमानाः क्षत्रं देवासो अदधुः सजोषाः ।

पारि यद्बोधो येवसो चिदुर्वी सन्ति स्पशी अदब्धासो अमूयः ॥५॥

तिमै महानताका कारण अगमनित भएर देवताहरू त्रीतिपूर्वक क्षात्रबल धारण गर्दछन् । त्यस बेला तिमिहरू सबै तिरबाट आकाश र पृथिवीलाई ओगट्छौं । तिमिहरू कसैसित पनि दमित हुँदैनौं ।

ता हि क्षत्रं धारयेथे अनु द्यून् दृहेथे सानुमुपमादिव द्योः ।

दृढहो नक्षत्र उत विधदेवो भूमिमातान्धा धासिनायोः ॥६॥

हे दुई देवताहरू अन्तरिक्ष सूर्य र नक्षत्रलाई दृढताका साथ धारण गर्दछन् । यिनीहरू प्रतिदिन अमरतेज ब्रह्मरहन्छन् । नर्तिसत्ताइ मनगो अन्न प्राप्त होस् भनेर छावा पृथिवीलाई विस्तृत गराउँछन् ।

ता विग्रं धैथे जठरं पूषण्य ता यत्सवा सभूतयः पूषन्ति ।

न मूष्यन्ते युवतयोऽवाता वि यत्पयौ विश्वजिन्वा भरन्ते ॥७॥

हे मित्रावरुणदेव हो । गजकहरूले यज्ञशाला तयार गरेपछि तिमिहरू पेट पूर गर्नका लागि नै नमस्कारपूर्वक पठाएको अन्नरूपी सोम धारण गर्दछौं । स्वभावले प्रसन्न भएर तिमिहरू नदीलाई चलाएर भराइदिन्छौं । त्यसो भएपछि थूलो उड्दैन ।

ता जिह्वया सदमेदं सुमेधा आ यद्वा सत्यो अरतिर्कते भूतः ।

तद्वा महित्वं भूतान्नावस्तु युवं दाशुषे वि चयिष्टमहः ॥८॥

हे मित्रावरुण वाणीले तिमिहरूसित जल माग्दछ । यज्ञकता सत्य दर्शन लागेभैं तिमिहरू नमस्कारपूर्वक हवि प्रदान गर्नेको पाप तत्त गराउँछौं ।

प्र यद्वा मित्रावरुणा स्मूर्धन्प्रिया धाम युवधिता मिनन्ति ।

न ये देवास ओहसा न मर्ता अयज्ञसाचो अप्यो न पुत्राः ॥९॥

हे मित्रावरुण प्रिय धाम र नियममा बाध उत्पन्न गराउने, यज्ञ नगरेर द्वेष गर्ने स्तुति नगर्ने र यज्ञ नगर्नेहरू न निसि हुन्, न देवता । तिमिहरूलाई भहार गर ।

त्रि यद्वाच कीस्तासो भरन्ते शंसन्ति के चित्रिविदो मनातः ।

आह्वा ब्रवाम सत्यानुवृथा नक्तद्वेभिर्यतथो महित्वा ॥१०॥

कर्म स्तान् वाग्यन्ते १ कुनै विद्वान् मनने तिमीहरूलाई सन्तुष्ट गराउँछन् । वस्तवमा तिमीहरूको माहाम् जतुलनय ११ भन्ने कुरो नै हामी सत्य छान्दछौ ।

अवोरित्था वा छविषो अभिष्टै युधेर्मित्रावरुणावस्कृथोयु ।

अनु यद् गावः स्फुटान्जिष्य धृष्णु यद्रणे वृषण युनजन् ॥११॥

हे मित्र १ वरुणादेवता हो । हामी स्तोताहरू स्तुति गरि तिमीहरूको लागि कामरस प्रस्तुत गर्दछौ । त्यस बला तिमीहरू आफ्ना आश्रयमा रहने भक्तलाई गाईले भरिएको गेठ १ सुरक्षित निवास प्रदान गर्दछौ ।

[सूक्त ६८]

अपि भारद्वाज आहस्पत्य देवता इन्द्रावरुण । छन्द प्रोट्ठ जगती

श्रुष्टी वा उद्यतः सजोषा मनुष्वद् वृक्तबर्हिषो यजध्वै

आ य इन्द्रावरुणाविषे अद्य महे सुम्नाय मह आववर्तत् ॥१॥

हे इन्द्र १ वरुणादेवता । उद्यमी मानिस धेरै आसन ओछ्याएर मन्त्र निको महान् उद्देश्य पूर्तिको लागि यज्ञ गर्दछन् । उस किसिमको दृष्टि पूर्तिका लागि आज तिमहरूको यो यज्ञ उत्सापूर्वक गरिदैं ११

ता हि श्रेष्ठा देवताता तुजा शृणाणा शविष्ठा ता हि भूतम् ।

मघोना महिष्ठा तुविशुभम् ऋतेन वृत्रतुरः सर्वसेना ॥२॥

ह इन्द्र १ वरुणादेव । तिमीहरू यज्ञ गरि देवताहरूमा सबश्रेष्ठ १ तिमहरू बल १ महान् धनले युक्त छौ । तिमीहरू सेना १ ऐश्वर्यले सम्पन्न छौ । तिमीहरू दाताहरू गेठ १ शत्रु संहार गर्दछौ ।

ता गृणीहि नमस्येभिः शूषैः सुम्नेभिर्न्द्रावरुणा चकाना

वज्रेणान्यः शवसा हन्ति वृत्रं सिषक्तयन्यो वृजनेषु विप्रः ॥३॥

हे स्तोताहरू हो । इन्द्र १ वरुण दुवैलाई नमस्कारपूर्वक चलक दुनै पत्रले स्तुति गर । इन्द्रदेवले वज्र प्रयोग गरेर वृत्रासुर मार्दछन् १ वरुणादेव सङ्कटको समयमा वज्र लगाएर शत्रु संहार गर्दछन् ।

नाशश्च यन्नरश्च तावुधन्त विश्वे देवासी नतं स्वर्गताः ।

प्रैभ्य इन्द्रावरुणा महित्वा द्यौश्च पृथिवि भूतमूर्वी ॥४॥

समस्त स्त्री पुरुष देवता १ शत्रुपशुशिवो आफ्नो उद्यमले जन्मका आफ्नै बढेका होऊन् तर इन्द्र १ वरुण दुवै देवताहरू यिनीहरूभन्दा श्रेष्ठ छन् ।

स इत्सुवानुः स्वर्वा अतावेन्द्रा यो वा वरुण दाशति त्मन् ।

इषा स द्विषस्तेह्यस्वान्वसद् रयि रयिवतश्च जनान् ॥५॥

हे इन्द्र १ वरुणादेव । तिमीहरूलाई हवि प्रदान गर्ने कामका र धनवान् हुन्छन् । ती यज्ञ गर्नेहरू तिमीहरूको कृपाले सुरक्षित रहेर धन १ ऐश्वर्यले सम्पन्न गर्दछन् ।

यं युवं दाक्षध्वराय देवा रयि धत्थौ वसुमन्तं पुरुक्षम्

अस्मै स इन्द्रावरुणाविषि प्यात्प्र यो भनक्ति वनुषामशस्तीः । ६॥

हे इन्द्र १ वरुणादेव । तिमीहरू हविदातालाई उन्ना धन दिन्छौ । उन धन तिमीहरूबाट सुरक्षित हुन्छ, त्यस्तै सुरक्षित धन हामीलाई प्रदान गर । त्यसैगरी तिमो आफ्नै जन्मा गर्नेलाई पर हटाउन सकौ ।

उत नः सुत्रात्रो देवागोपाः सुप्रिभ्य इन्द्रावरुणा रयिः प्यात्

येषां शुभ्यः पूतनासु स्यान्नाप्र सद्यो धुम्ना तिरिते ततुरिः । ७॥

हे इन्द्र १ वरुणादेव । तिमीहरू दुवै महान् चलशाला छौ । हामी तिमहरूको स्तोता हौ । देवताहरूले रक्षा गरेका तिमीहरूको धन हामीलाई प्राप्त होस् । १ तिमहरूबाट धनका बलले शत्रुलाई निरन्ध्र गरी जिन्दछौ ।

नू न इन्द्रावरुणा गृणाना पृक्तं रयि सौश्रवसाय देवा ।

इत्था गृणन्तो महिन्त्य शर्धौऽपे न नावा दुरिता तरेम ॥८॥

हे इन्द्र १ वरुणादेव । तिमीहरू दुवै बलवान् छौ । हामी तिमीहरूको स्तुति गर्दछौ । हामीलाई तिमीहरू गण प्राप्त गराउने धन प्रदान गर । नाकाले जल्नगर्ना पार गरेभैं तिमीहरूको कृपाले हामी पण्यदाता तन सक्ने ।

प्र सप्राजे बृहते मन्य नु प्रियमर्च देवाय वरुणाय सप्रथः

अयं य उवा महिना महिन्नतः क्रत्वा विभात्यजरो न शौचिषा ॥९॥

हे मानिसहरू हो महान तेजस्वी अजर र शूलो कार्य गर्ने वरुणदेव हुन् वरुणदेव आफ्ना प्रकाशले पृथ्वी प्रकाशित गर्दछन् । मनीय स्तोत्रले उनको स्तुति गर

इन्द्रावरुणा सुदपाविष्णु सुतं सोमं पिबत मधं धृतव्रता ।

युवो रथो अध्वरं देववीतये प्रति स्वसरमुप याति पीतये ॥१०॥

हे सोमपान गर्ने इन्द्रदेव र वरुणदेव तिमीहरू दुवै हर्षित गराउने सोमरस पान गर तिमीहरूको रथ सोमपान गरेर देवताहरूलाई सन्तुष्ट गर्न प्रत्येक यज्ञमा जान्छ

इन्द्रावरुण मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम् ।

इदं वामन्धः परिषितमस्मे आसद्यास्मिन्वर्हिषि मदयेथाम् ॥११॥

हे बलवान् इन्द्र र वरुणदेव हो तिमीहरू यस जलयुक्त, अति मधुर आनन्दबर्द्धक सोमरस पान गर । तिमीहरू दुवै कुशका आसनमा बस र आफ्ना लागि तयार सोमरस ग्रहण गरेर हर्षित होओ

[सूक्त - ६९]

अथि भारद्वाज बार्हस्पत्य । देवता - इन्द्रविष्णु, छन्द - त्रिष्टुप्

सं वा कर्मणा समिषा हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य ।

जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्न पथिभिः पारयन्ता ॥१॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव तिमीहरूका लागि हामी हवि र उनम स्तोत्र प्रेषित गर्दछौं । तिमीहरू प्रसन्न भएर यज्ञमा आओ र हामीलाई धन प्रदान गर ।

या विश्वासां जनितासा मतीनामिन्द्राविष्णू कलाशा सोमधाना ।

प्र वा गिरः शस्यमाना अक्नु प्र स्तोमासो गीयमानासो अकैः ॥२॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव । तिमीहरू समस्त विश्वमा सदबुद्धिका प्रेरक हो तिमीहरूका लागि सोमरसले भरिएको पात्र राखिएको छ । तिमीहरूलाई स्तुतिले प्रसन्न गराओस्, हाम्रो रक्षा गर ।

इन्द्राविष्णू मदपती मदानामा सोमं यातं द्रविणो दधाना ।

सं वामञ्जन्वत्तुभिर्मतीनां सं स्तोमासः शस्यमानासा उक्थैः ॥३॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव । तिमीहरू दुवै सोमका स्वामी हो । तिमीहरू हाम्रा लागि धन लिएर यस यज्ञमा आओ स्तोत्रले तिमीहरूलाई उन्नति गराओस्

आ वामश्वासो अभिमातिषाह इन्द्राविष्णू सधमादो वदन्तु ।

जुषेथां विश्वा हवना मतीनामुप ब्रह्माणि शृणुत गिरो मे ॥४॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव हिंसकहरूलाई परास्त गर्ने घोडाले तिमीहरूलाई ल्याऊन् । तिमीहरू हाम्रो स्तुति सुन र हाम्रा प्रार्थनामा ध्यान देओ ।

इन्द्राविष्णू तत्पनयाय्य वा सोमस्य मद उरु चक्रमाथै ।

अकृणुतमन्तरिक्षं वरीयोऽप्रथतं जीवसे नो रजांसि ॥५॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव सोमपानले हर्षित भएर तिमीहरूले विस्तृत विश्वलाई आवृत्त गरेका छौ र हाम्रा जीवनका लागि संसार प्रकट गरेका छौ

इन्द्राविष्णू हविषा वावृधानाग्राह्वाना नमसा रातहव्या ।

घृतासुती द्रविणं धत्तमस्मे समुद्रः स्थः कलाशः सोमधानः ॥६॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव । तिमीहरू सोमपानले बढ्दछौ । यज्ञमानहरू तिमीहरूका लागि सम्मानित हवि प्रदान गर्दछन् । तिमीहरू हामीलाई धन देओ । तिमीहरू समुद्रजस्तै गर्भार छौ । कलाश सोमले परिपूर्ण भएभैं तिमीहरू पनि परिपूर्ण होओ

इन्द्राविष्णू पिबतं मध्वो अस्य सोमस्य दप्ता जठरं पृणेथाम् ।

आ वामन्धांसि मदिराण्यगमन्नुप ब्रह्माणि शृणुत हवं मे ॥७॥

हे इन्द्रदेव र विष्णुदेव । तिमीहरू सन्तुष्ट होउन्त्रेल सोमरस पेटमा थन्क्याओ खुसी प्रदान गर्ने मेरो मित्रहरूको हर्ष पुराओ, हाम्रो प्रार्थना र स्तोत्र ध्यान दिएर सुन

उभा जिग्यधुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनोः

इन्द्रश्च विष्णो यदपस्सूधेधा त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेधाम् ॥८॥

हे इन्द्रतुम्हारे विष्णुदेव ! तिमिहसु दुने कलिये राजित नहुने इतलका ५०० छे । तर जसो
आगरमा मे देव गन थान्दछौ त्यस जला सारा भुवन मे कौन थाल्दछुन

[सूक्त ३७]

ऋषि भारद्वाज बह्वल्ग्य देवता द्यावापृथिवी छन्द जगती

धृतवती भुवनानामधिक्षियोर्वी पृथ्वी मधुदुधे सुपेशसा

द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते अजरे भूरिरेतसां ॥९॥

हे दुलोक ! तू पृथिवीलेक जलधुल्ल भन्तर रूप भएका र भुवनलाई साध्य प्रदान गर्ने मधुर
वरुणस प्रदान गर्ने समरे र जलका निमीकर मे छौ तिमिहसु कलाइ वरुणदेवले धारण गर्दछुन

असञ्चन्ती भूरिशारे पयस्वती घृतं दुहाते सुकृते शुचिरेते

राजन्ती अस्य भुवनस्य रोदसी अस्मे रेत, सिञ्चत यन्मुनिर्हितम् ॥१०॥

द्यावापृथिवी अनन्त जल प्रवाहले मुक्त छुन जस कन गन्तलाई दुवै तजस्वी जल प्रदान
गर्दछुन हे राजापृथिवी ! तिमिहसु दुद भुवनका अधिष्ठाता हो तिमिहरू समस्त भोग हर्माजलाई
हितकारी जल प्रदान गर

ये वामृजवे क्रमणाय रोदसी मर्तो ददाश धिषणे स सधिति

प्र प्रजाभिर्जयते धर्मणस्परि युवोः सिक्ता विधुरुपाणि सव्रता ॥३॥

हे द्यावापृथिवी ! तिमिहरूको निम्न जस्त गन्तैछुन सय काय त कल सिद्ध हुन्छुन तिमिहरूको
कृपाले धर्मको आचरण गर्ने मानिसलाई जल मन्तान प्राप्त हुन्छ

घृतेन द्यावापृथिवी अभीकृते घृतक्षिया घृतपृचा घृतावृधा ।

उर्वी पृथ्वी होतुर्वी पुरोहिते ते इन्द्रिा ईडते सुममिष्ये ॥४॥

द्यावा र पृथिवी जलधुल्ल छुन । पुरोहित जस पुरोहित गर्ने उनै हुन् यज्ञमानहरू यज्ञमा रनेको खुति
मदै सुख प्राप्तिको कामना गर्दछुन

मधु नो द्यावापृथिवी मिमिक्षता मधुक्षता मधुदुधे मधुव्रते ।

दधाने स्य द्रविणं च देवता महि श्रवो वाजमस्मे सुवीर्यम् ॥५॥

हे मधुकाको वायु गर्ने द्यावापृथिवी ! ममिहसु मधुन प्रदान गर मधुका तिमिहरूको स्वभाव
हो । जस भन र देवत्व धारण गर्ने तिमिहरू यस, जल र अन्न प्रदान गर

ऊर्जं नो धौश्च पृथिवी च पिन्वतां पिता माता विश्वविदा सुदंससा

संरराणे रोदसी विश्वशम्भुव सनि वाजं रयिमस्मे समिन्वताम् ॥६॥

हे सबैका कल्याण गर्ने द्यावापृथिवी ! तिमिहरू हुन् सबैका पिता हो । सर्वज्ञ तजस्वी जाना र
आत्मका तिमिहरूनै हो हामिलाई पुनर्जात दिनु । जस यस र अन्न प्रदान गर

[सूक्त ३७]

ऋषि भारद्वाज बह्वल्ग्य देवता सविता छन्द जगती त्रिष्टुप्

उदु ष्य देवः सविता हिरण्यया बाहू अयन्त सवनाय सुक्रतु ।

घृतेन पाणी अभि पृष्णुते मखो युवा सुदक्षो रजसो विधर्मणि ॥१॥

समस्त काम गर्ने सवितादेव सुदक्ष तरा पवित्र र यज्ञरूप हुन त देवताले आफ्नो स्वर्गमा बाह
पवित्र उचलेर संभरलाई सय किसिमका कल्याण गर्दछुन

देवस्य वयं सवितुः सर्वमिति श्रेष्ठे स्याम वसुनश्च दावने ।

यो विश्वस्य द्विपदो यश्चतुष्यदो निवेशे प्रसवे चासि भूमनः ॥२॥

सवितादेव समस्तका र अन्न दान गर्ने ममिहसु हामी ३ स्थित हो यी हे सवितादेव तिमि समस्त
जस मानिसलाई विश्राम र काममा नियोजन गर्दछौ

अदब्धेभि सवितः पायुभिष्टवं शिवेभिरद्य परि पाहि नो गयम् ।

हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे रक्षा भाकिर्नो अधशांस ईशत ॥३॥

हे सवितादेव ! मजका कल्याणकारक त तल हामा छोप्ने रक्षा गर स्वर्ण जिह्वा भएका हे देवका
हामिलाई सय सुख र सुरक्षा गर्नु गर हामी मानिसका आश्रय नहौ

उदु ष्य देवः सविता दमूना हिरण्यपाणिः प्रतिदोषमस्थात्
अयोहनुयुजतो मन्त्रजिह्व आ दाशुषे सुवति भूरि वामम् ॥४॥
सवितादेव शान्त मन भएका स्वर्णमयी बाहु भएका र यशस्वी छन् । रात्रि समाप्त भएपछि
विधिपूर्वक आहुति प्रदान गर्नेलाइ उनी उत्तम अन्नधन प्रदान गर्दछन् ।

उदु अयौ उपवक्तुर्बाहु हिरण्यया सविता सुप्रतीका ।
दिवो रोहास्वरहृत्युधिष्या अरीरमपतयत् कञ्चिदभ्यम् ॥५॥
वक्ताले हात माथि उचालेर भाषण गरेभैं स्वर्णमय किरणरूपी हत माथि उचाल्दै सवितादेव
उदाउँछन् । उदाएपछि पृथ्वीबाट उठेर स्वर्गका शिखरमा स्थित हुँदै सञ्चलाई पुष्ट र आनन्दित
गर्दाउँछन् ।

वामपद्म सवितर्बाममु क्षो दिर्वेदिवे वाममस्यभ्यं सार्वीः ।
वामस्य हि क्षयस्य देव पूरेया धिया वामभाजः स्याम ॥६॥
हे सर्वउत्पादक सवितादेव । आज हाम्रा लागि श्रेष्ठ सुख प्रदान गर । आउँदा दिनमा पनि
सुखप्रदायक होऊ । यसै किमिले प्रतिदिन हामीलाई उत्तम सुख प्रदान गर । तिम्रो विपुल धन र
आश्रयका अधिपति हौ भन्ने भावनासनुसार हामी श्रेष्ठ धन प्राप्त गरौं ।

[सूक्त ३२]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्यः । देवता इन्द्रसोम छन्द त्रिष्टुप् ।
इन्द्रासोमा महि तद्वा महित्वं युवं महानि प्रथमानि चक्रथुः ।
युवं सूर्यं विविदथुयुवं स्वर्गविक्षा तमास्यहतं निदक्ष ॥१॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरू अत्यन्त महिमावान् छौ । तिम्रोहरू दुवैले श्रेष्ठ क्रम गरेका छौ ।
सूर्य र जल प्राप्त गरेका छौ तथा अन्धकार र निन्दकलाई पर पुर्याएका छौ ।

इन्द्रासोमा वासयथ उपासमुत्सूर्यं नयथो ज्योतिषा सह ।
उप छां स्कम्भथुः स्कम्भेनाप्रथतं पृथिवीं मातरं वि ॥२॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरूले उपासलाई स्थगित गरौं र प्रकशित सूर्यलाई साथि उठाओ ।
तिम्रोहरूले आश्रय दिएर छुलेक अङ्घारौ र पृथ्वी मातालाई विस्तृत गराओ ।

इन्द्रासोमावहिमपः परिष्ठां हपो वृत्रमनु वां क्षौरमन्यत
प्राणस्यैरयतं नदीनामा समुद्राणि पप्रथुः पुरुषि ॥३॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरूले जल प्रवाह रोक्ने वृत्रलाई नष्ट गरौं । छुलेकल तिम्रोहरूलाई
दूले बनाओ । तिम्रोहरूले नदीको जल बगाएर समुद्र भराइदियो ।

इन्द्रासोमा पक्वमासास्वन्तर्नि गवामिदध्रुर्वक्षणासु ।
जगृभथुस्नपिनद्धमासु रुशन्वित्रासु जगतीष्वन्तः ॥४॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरूले कलिल गार्दका थुनमा परिपक्व दुध स्थानित गरायो र विभिन्न
जर्णका गार्दमा सेतो दुध धारण गरायो ।

इन्द्रासोमा युवमङ्ग तदन्नमपत्यसाचं श्रुत्यं रराथे ।
युवं शुष्मं नयै चर्षणिभ्यः सं विव्यथुः पृतनाषाहमुग्रा ॥५॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरू हामीलाई कल्याण हुने धन प्रदान गर । हामीलाई शत्रुका सेना
जिने जालको उग्र बल प्रदान गर ।

[सूक्त - ३३]

ऋषि भारद्वाज बार्हस्पत्यः । देवता बृहस्पति छन्द त्रिष्टुप्
यो अग्निभित्प्रथमजा ऋतावा बृहस्पतिराङ्गिरसो हविष्मन् ।
दिवर्हन्मा प्राधर्मसत्पिता न आ रोदसी वृषभो रोदवीति ॥१॥
हे इन्द्रदेव र सोमदेव । तिम्रोहरू हामीलाई कल्याण हुने धन प्रदान गर । हामीलाई शत्रुका सेना
जिने जालको उग्र बल प्रदान गर ।

जनाय चिह्न ईदं उ लोक बृहस्पतिर्देवहूतौ चकार

अन्वृत्राणि वि पुरो दर्वरीति जयञ्छरैर्मित्रान्पुत्रसु सादन् ॥२॥

इन बृहस्पतिदेव स्नाताहस्तेन धनं दिदन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

बृहस्पतिः समजयद्वसुनि मही व्रजान् गोमतो देव एषः

अपः सिवासन्स्त्वय रत्नीतो बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमकै ॥३॥

बृहस्पतिदेवो रसुताहस्तेन धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

[सूक्त ३४]

अपि भगवता बृहस्पत्य देवता सोमस्य छन्दः गान्

सोमारुद्रा धारयेथामसुयै प्र वामिष्योऽरमश्नुवन्तु ।

दमेदमे सप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्यदे ॥१॥

हे सोमदेव रत्नदेव तिमिहस दुर्गे हस्ते धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

सोमारुद्रा वि बृहत् विष्वचीममीवा या नो गयमाविवेश

आरे बाधेथा निष्कृतिं पाचैरस्ये भद्रा सौश्रवसानि सन्तु ॥

हे सोमदेव रत्नदेव तिमिहस दुर्गे हस्ते धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनुषु भेषजानि धत्तम् ।

अव स्यत् मुञ्चत् यत्रो अस्ति तनुषु बद्धं कृतमेनो अस्त्वत् ॥

हे सोमदेव रत्नदेव तिमिहस दुर्गे हस्ते धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

तिग्मायुधौ तिग्महेतौ सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मुदत् न

प्र नो मुञ्चत् वरुणस्य पाशाद् घोषयत् न सुभनत्यन्तम् ॥

हे सोमदेव रत्नदेव तिमिहस दुर्गे हस्ते धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

[सूक्त ३५]

अपि भगवता बृहस्पत्य देवता सोमस्य छन्दः गान्

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदानुज्ये

अनाविद्धया तन्वा जय त्वं स त्वा वप्यो महिना चिम्बु ॥

कवचं धारय गेयं त्वं शस्त्रं यद्यो हस्तेन धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

धन्वता न धन्वताजि जयेम धन्वता तीव्रं समदो जयेम

धनुः शत्रोरपकामं कृणोति धन्वता सर्वां प्रदिषो जयेम ॥

धनुश्च शस्त्रं यद्यो हस्तेन धरन् धनं ददन् ॥ ३॥ एतं धनं एतं शत्रुतां
परास्तं गारुडं हस्तेन सह धनं ददन् ॥

वक्षन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रियं सखायं परिषत्त्वजम् ।

योषेव शिङ्गुके वितताधि धन्वज्या इय समने पारयन्ती ॥

वक्षन्ती वेदा गनी गन्ति कर्णं प्रियं सखायं परिषत्त्वजम् ॥
योषेव शिङ्गुके वितताधि धन्वज्या इय समने पारयन्ती ॥

वे आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं विभृतामुपस्थे ।

अप शत्रून् विध्यता सविदाने आत्मी इमे विष्कूरन्ती अमित्रान् ॥४॥

कुं --- बल भएका दुई स्त्रोभै आचरण गर्दछन् । माताले काखमा पुत्र लिएभैं बाण साथमा
--- दुवैले शत्रुलाई छेडेर मित्रबाहेक सबैलाई छरपस्ट गराउँछन् ।

बद्धीनां पिता बहुरस्य पुत्रश्चिश्चा कृणोति समनावगत्य ।

इषुधिः सङ्गाः पुतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः ॥५॥

ने धेरैको पिता हो र यसका धेरै पुत्र छन् । समरमा पुगेर यसले चौबी ध्वनि निकाल्छ योद्धाका
निम्न बाँधिएर आफूले उत्पन्न गरेको बाणले सबै सङ्गठित शत्रु जित्दछ

रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुषारथि ।

अभीशूनां महिमानं पनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः ॥६॥

उत्तम सारथी रथमा बसेर अश्वलाई आफूखुसी जताततै अगाडि सार्दछ । हे स्तेना हो । तिमीहरू
लगभगको महिमा बयान गर ऊ मनअनुसार नै प्रवृत्त हुन्छ

तीन्नान् योषान् कृण्वते वृषपाणयोऽक्ष रथेभिः सह वाजयन्तः ।

अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान् क्षिणन्ति शत्रून् पव्ययन्तः ॥७॥

रथजस्तै गतिमान् सौदमिन्द् धेरै शक्तिशाली अश्व हुनाकाट जोगिएर शत्रुलाई खुट्टाले कुच्याउँछ र
नष्ट गर्दछ

रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रापुधं निहितमस्य वर्म ।

तत्रा रथमुप शर्म सदेम विशाहा क्यं सुमनस्यमानाः ॥८॥

रथलाई वृद्धि गर उने हव्य अस्त्रशस्त्र र कवच आदि जहाँ राखिएका हुन्छन्, हामी प्रसन्न मनले
त्यस रथमा सधैं रहन्छौं ।

स्वादुषसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्चितः शक्तीवन्तो गभीराः ।

चित्रसेना इषुबला अमुधाः सतोवीर उरवो ब्रतसाहाः ॥९॥

बिर्ताहरू उमेर र बल धारण गर्दै शत्रुको यत्र नश गरेर हामीलाई अन्न प्रदान गर्दछन् सङ्कटक
समयमा आश्रय प्रदान गर्ने, गम्भीर विचित्र सनाले युक्त यो महान् वीर स्वयं अहिंसित रहेर
शत्रुसेना नाश गर्नमा समर्थ छन् ।

ब्राह्मणासः पितरः सौम्यासः शिवे नो द्वावापृथिवी अनेहसा ।

पूषा नः पातु दुरितदा कृतावृधो रक्षा माकिनी अधर्शास ईशतः ॥१०॥

ब्राह्मण, पितृ सत्यरूपी यज्ञका पालक र सेमरस सिद्ध गर्ने यो सबैले हामीलाई रक्षा गरन् ।
कल्याणकारी द्वावापृथिवी र पूषदेवले हामीलाई पापबाट जोगाऊ पापी दुराचारी व्यक्तिले
हर्ममाथि शासन गर्न नपाओस्

सुपर्णं वस्ते मृगौ अस्या दन्तो गोभिः सन्नद्धा पतति प्रसूता ।

यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म यंसन् ॥११॥

ने पछेदा भएको चरोजस्तो गतिशील ताक्ष्य दैतजस्तो चुच्चो भएको, मनले चाहेका दिशामा
ने गालाई शरीरका अवयवद्वारा सन्धान गरियो उत्पन्न हुनासाथ यसले प्रहार गर्दछ जहाँ
ने हल एकत्र भएर वा छरिएर गतिशील हुन्छन् त्यहाँ यो बाण हाम्रो शरणदाता र सुखदायक

श्रुतीते परि वृद्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः ।

सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः शर्म यच्छतु ॥१२॥

इ इति --- न बल्ले । हामीलाई सबै तिरबाट जगाऊ । हाम्रो शरीर दृढो जस्तै बलियो होस्
--- हामीलाई उत्साहित गरन् र माता अदितिले मुख प्रदान गरन् ।

आ जङ्गन्ति सान्नेषां जघनौ उपजिघ्नते ।

अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्समत्सु चोदय ॥१३॥

इ इति --- न बल्ले । तिमी सद्गममा जागरुक अश्वलाई उत्प्रेरित र उत्तजित गराऊ यिनका
--- अश्वलाई वा तल्ला अश्वमा नजिकैबाट प्रहार गर

अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्यायां हिति परिबाधमानः ।

हस्तध्वो विश्वा वयुनानि विद्वान् पुमान्पुमांसं परि पातु विश्वतः ॥१४॥

सगर्भैः परिणत प्रसूतानां बाधनवान् गच्छन्ते हातको रक्षा गच्छन् । यां स्तब्धे कण्ठे र जातक्रान्ते
भयान्क मर्त्यमलाहं स्त्रीं त्रिवटं मर्त्यगं गच्छन्

आलात्तान् या रुहशीर्ष्यधो यस्या अयो मुखम् ।

इदं पर्जन्यरेतस इष्वै देव्यै बृहन्नमः ॥१५॥

विष्णोः कल्याणको पालो तर्कितका हिंस्रकं दंष्ट्रे भुजकं यस्य आश्रितं गच्छन् पर्जन्यले बद्धदण्डः ।
उन्मत्तं यं गच्छन्तं लोकां हाम्यो नमस्कारं छ ।

अवसृष्ट्य परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।

गच्छामित्रान्नां पद्मस्व मामीषं कं चनोच्छिषः ॥१६॥

हं वराहस्या यस्मिन् मन्त्रका प्रयोगेन लोकां रक्षां तस्मिन्नाहं गच्छन्ते द्रोढदा शत्रुका सेनमार्गश्च
पुनः पटक प्रहर गच्छन्ते उन्मत्तं सन्तुष्टं गच्छन् । उन्मत्तं शरीरमा पन्नं नयेको नाशं गर र कुने पनि
दुष्टलोकं जिहंते नरोत्तम

यत्र बाणाः सम्पतन्ति कुमार विशिखाइव ।

तत्रा नो ब्रह्मणस्पतिरदितिः शर्म यच्छतु विश्वाहा शर्म यच्छतु ॥१७॥

जहं शरव्यं हितं बालकं जस्तां गच्छन् खन्ददण्डं त्यहाँ ब्रह्मणस्पतिः र गच्छन्ते हामीलाइ मुख प्रदान
गच्छन् र हाम्यो सयै कल्याण गच्छन्

मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम्

उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देषा मदन्तु ॥१८॥

हं रश्मिं निम्नो मन्त्रस्त्वा हाम्यो कवचयुक्तं गरदंष्ट्रं सोमदन्तकं कृपाले तस्मिन्नाहं भयुक्तं युक्तं
गच्छन् वरुणदवले तस्मिन्नाहं मुख प्रदान गच्छन् । तस्मिन्नाहं विजयन्ते दन्तानां हारु वानन्दिन होऊन्

यो नः स्वो अरण्यो यश्च निष्ठ्यो जिघांसति

देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥१९॥

हाम्यो वरुणस्तं यत्र गच्छन्ते हाम्यमिति द्वेष गच्छन् । गच्छन् हाम्यो सहर गच्छन् इच्छा गच्छन्
उन्मत्तं गच्छन् । यत्र देवतागच्छन्ते नष्टं मरिदिकुनं वेदमन्त्रहृत् हाम्यो कवचजस्तं हुन् । उन्मत्तं हाम्यो
कल्याण गच्छन्

इति षष्ठं मण्डलं समाप्तम्

उत्तमं भागवतं सकिन्वे

ओम् भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् ।

ऋग्वेद - संहिता

॥अथ सप्तमं मण्डलम्॥

॥सप्तमं मण्डलम्॥

[सूक्त १]

ऋषिः - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - अग्नि । छन्द - विराट् त्रिष्टुप् ।

अग्निं नरो दीधितिभिरण्योर्हस्तच्युतो जनयन्त प्रसस्तम् ।

दूरेदृशं गृहपतिमथर्युम् ॥१॥

प्रशंसनीय, गतिमान परकाट देखा पने गृहपतिको रूपमा रहेका अग्निलाई असल मानिसले हातका औलाका कुशलताले प्राप्त गरे ।

तमग्निमस्ते वसवो न्यृण्वन्सुप्रतिवक्षमवसे कुतश्चित् ।

दक्षाय्यो यो दम आस नित्यः ॥२॥

वरमा प्रज्वलित गरिने, नित्य दशनीय, नधै ज्वालायुक्त उनै अग्निदेवलाई आफ्नो रक्षाका लागि यज्ञस्थलमा स्थापित गरिन्छ ।

प्रेडो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्या यविष्ठ ।

त्वां शश्वन्त उप यन्ति वाजाः ॥३॥

हे शक्तिशाली अग्निदेव । राम्रो प्रज्वलित गरिएरफछ तिमी प्रचण्ड ज्वालासँगै हाम्रा नजिकै प्रदीप्त भइदेऊ । निरन्तर रूपमा तिमीलाई आहुति समर्पित गरिंदै छ ।

प्र ते अग्नयोऽग्निभ्यो वरं निः सुवीरासः शोशुवन्त ह्युमन्तः ।

यत्रा नरः समासते सुजाताः ॥४॥

जोसित उत्तम जन्म पाएका याजक बसेका छन्, उनै तेजस्वी अग्निदेवले हाम्रो कल्याण गर्दै सन्तान प्रदान गर्दछन् ।

दा नो अग्ने धिया रथिं सुवीरं स्तपत्यं सहस्य पशस्तम् ।

न यं यावा तरति यादुमावान् ॥५॥

शत्रु जित्ने हे अग्निदेव ! हामीलाई वीर, बुद्धिमान र श्रेष्ठ पुत्रका साथ प्रशंसित धन प्रदान गर त्यसलाई हिंसक शत्रुले अपहरण गर्न नसकून् ।

उप यमेति युवतिः सुदक्षं दोषा वस्तोर्हविष्पती धृताची ।

उप स्वैनमरमतिर्वसुयुः ॥६॥

आहुतिका लागि योग्य, धारण गर्ने, नित्य सम्बद्ध, सुदक्ष, कुशल यज्ञाग्निका नजिक पुगेका चिउले आफ्ना धनद्वारा अग्निलाई प्रदीप्त गराउँछ

विश्वा अग्नेऽप दक्षरातीर्यैभित्तपोभिरदहो जरूथम् ।

प्र निस्वरं चातयस्वामीवाम् ॥७॥

हे अग्निदेव । जुन तेजस्वी ज्वालाले तिमी कटुभाषी असुरको नाश गर्दछ्यौ, उसै तेजले हाम्रा समस्त शत्रु नाश गर र जरेदेखि रोग भासिदेऊ ।

आ यस्ते अग्न इधते अनीकं वसिष्ठ शुक्र दीदिवः पावक ।

उतो न एभिः स्तवधैरिह स्याः ॥८॥

हे पवित्र गराउने अग्निदेव । तिमी पवित्र ज्वाला सेतो हुन्छ । तिमी आफ्ना याजकका नजिकै रहेभैं हाम्रा स्तोत्रले प्रमत्त भएर यस यज्ञमा रहिदेऊ ।

वि ये ते अग्ने भेजिरे अनीकं मर्ता नरः पित्र्यासः पुरुत्रा ।

उतो न एभिः सुमना इह स्याः ॥९॥

हे अग्निदेव । तिमी तेज पितृहरुका हितैषि मानिसले विभिन्न स्थानमा फिँजाइदिएका छन् । हाम्रा स्तोत्रले प्रसन्न भएर हाम्रा नजिकै तिमी निवाम गर ।

ये मे धियं पनयन्त प्रशस्ताम् ।.१०।.

मा शूने अग्ने नि षदाम नृणां माशेषसोऽवीरता परि त्वा ।

हे अग्निदेव ! वास्तारहित पुत्रपौत्रादि रहित घरमा हार्नले रहनु - रम्ना इति ह्येति ।
पुत्रपौत्रादिले भविष्य घम्मा हामी तिरो उवासेना गदै निवास गरौं

स्वजन्मना शेषसा वावृधानम् ॥१२॥

यश्वन्मा आरुढ भएका पुनर्नय अनिदेवको उद्गमना तहाँ निम्न तहाँ प्रगत भएका
सुसन्तति ब्रह्मउने घर हामीलाई प्राप्त हाम्रै

त्वा युजा पृतनार्थूरभि

हैं अग्निदेव, अश्वमेध, दण्ड, अस्त्र, रत हस्ते रक्षा, ग मेनाल
हामोलाइ जोगाऊ तिम्रा महायमरने उनी हस्लाइ हामी फिर्ना

सहस्रपाथा अक्षरा समेति ।१४॥

अतिस्य पादुरा भक्तः अलवर्गं पुण्ड्रं प्रक्षय स्तोत्रे न । न न निकटं प्राप्तं विष्णुम्
उत्ते यमिदेबलाहं तिलले गामृतं मरुतम्

सुजातासः परं चरन्ति वीराः । १५।

सुजातसिः पार चरन्त पारोः पारोः
 जुन अचिन्तयेव आभूलाह प्रदाय गतेर को रश्मि गच्छन् हिन्दु गत हन्तो रश्मि दत्तम् ३
 जसको उपासनाले मानिसले राम पारस मुक्त जन्म गर्दछन् नन्द बसन्त हुन्

परि यमेत्यध्वरेषु होता ॥१६॥

हवि प्रदान गरेर अजमानले राम्रा प्रदीप्त . ई परिक्रम गति अष्ट हुन् . रत्नले गनेछन्
यत्क शक्ति प्रदान गरिएको छ

उभा कृण्वन्तो बहत् मियेधे । १७ ।

हे शक्तिदेव हमारे प्रत्येक दिन सफल रहने के लिए प्रार्थना करते हैं।
हामीलार्थिनी धन से स्वर्गात्कृता

प्रति न ई सुरभीणि व्यन्तु १९८१.

हे अग्निदेव सधैँ मैं पणें हंसो हवि साग्न देवन हंसकं ।
सगन्धित साहुति देवन हंसकं ।

मानः क्षुधे मा रक्षस ऋतावो मा नो दमे मा वन आ जुहूय . १९

हे भगिनेज तिम्रो कपाले हाम्रो सुखान् ल्याउ ।
हामी कहिल्यै घर र सन्तानबाट नरहौं ।
हाम्रोलाई घर वा बड्डलका माया मनु नपरस

रातौ स्यामोभयास आ ते यूयं पात स्वस्तिभिः सदा न । २० ।

हे अग्निदेव हा मन्त्राणि उत्तम
स्तोता र हविदता देवेन मित्रे

त्वमग्ने सुहो रण्वसन्दृक् सुदीती सुनो सहसो दिदीहि ।

मा त्वे सचा तनये नित्य आ धङ्गस्मा वीरो अस्मन्नर्थो वि दासीत् ॥११॥

हे बलबाट उत्पन्न भएका अग्निदेव । उत्तम अनुभूतिले बोलाइने तिमी रमणीय ज्वालाको साथ प्रकट होइदऊ हाम्रो पुत्रलाई तिम्रो नङ्गहाइदेऊ । उनीहरूको सधैं रक्षा गर्दै त्यस्ता वीरहरूलाई दीर्घायु प्रदान गर ।

मा नो अग्ने दुर्धृतये सच्चैषु देवेद्वेष्वग्निषु प्र वोचः ।

मा ते अस्मान्दुर्मतयो धृमाच्चिदेवस्य सुनो सहसो नशन्त ॥२२॥

हे अग्निदेव । तिमी हाम्रो सहायक होऊ देवता र अन्तिक्बाट पव्द्रु गरिएका अग्निदेवले हामीलाई पर्याप्त पाषण गरुन् । हे बलको पुत्र अग्निदेव । तिमी दण्डदायक बुद्धि र मायाको भ्रम हामीमाथि व्याप्त हुन नसकोस् ।

स मर्तो अग्ने स्वनीक रेवानमर्त्ये य आङ्गुहोति हव्यम् ।

स देवता वसुनि दधाति यं सुरिथी पुच्छमान एति ॥२३॥

हे अग्निदेव । तिमी तेजस्वी र अमर छौ । तिम्रा लागि जुन याजकले हवि अर्पित गर्दछन्, तिनीहरू धनवान् हुन्छन् । स्तोत्राले गएका स्तोत्र जसका आश्रयमा जान्छन्, त्यस्ता अग्निदेवले याजकको सधैं रक्षा गर्नु ।

महो नो अग्ने सुवितस्य विद्वान् रयिं सुरिभ्य आ वह्न बृहन्तम् ।

येन वयं सहसावन्मदेमाविक्षितास आबुण सुवीराः ॥२४॥

हे अग्निदेव । तिमी सर्वज्ञ हो । त्यसैले हामीलाई उत्तम र कल्याणकारी कार्यमा प्रेरित गर । हामी स्तोत्राहरू तिम्रो स्तुति गर्दछौ । हे बलद्वारा उत्पन्न रक्षा गर्ने अग्निदेव । हामीलाई तिमी महान ऐश्वर्य प्रदान गर । त्यसबाट हामी बरिष्ठ चौका साथ पूष आयुका भार सुखसँग रहन पाऔं ।

नू मे ब्रह्माण्यग्न उच्छशाधि त्वं देव मेघवद्भ्यः सुषुदः ।

रातौ स्यामोभयास आ ते यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥२५॥

हे अग्निदेव । हाम्रो निमित्त अन्न अर्घ्य पवित्र गराऊ । जसले हवि प्रदान गर्दछन्, उनलाई अन्न र धन प्रदान गर । हामी दुवैले दिने गरेको दिव्य दान प्राप्त गर । कल्याणकारी रक्षा साधनले हाम्रो रक्षा गर ।

[सूक्त १]

ऋषि वसिष्ठ वैश्वरूपि देवता- प्राप्ती सूक्त छन्दः त्रिष्टुप्

जुषस्व नः समिथमग्ने अद्य शोचा बृहद्यत धूममृष्वन् ।

उप स्पृश दिव्यं सानु स्तुपैः सं रश्मिभिस्ततनः सूर्यस्य ॥१॥

हे अग्निदेव । आज तिमी हाम्रो समिथा स्वीकार गर । यज्ञीय धुवै फैलाउँदै रात्रि प्रदीप होऊ । तिम्रो दिव्य, कान्तियुक्त, स्तुत्य किरण अन्तरिक्ष स्पर्श गरेर सूर्यका किरणमा मिसियोस् ।

नराशंसस्य महिमानमेषामुप स्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ।

वे सुक्रतवः शुचयो धियथाः स्वदन्ति देवा उभयानि हव्या । २।

नराशंसको देवताहरूले दुई किसिमका हविको आस्वादन गर्दछन् । उनीहरूका व्रीचमा नराशंस र पूजनीय अग्निदेवलाई हवि प्रदान गर्दै उनको महिमा गाउँछौ ।

ईडेन्यं वो असुरं सुदक्षमन्तदूतं रोषसी सत्यवाचम् ।

ननुष्वदन्ति मनुजा समिद्धं समध्वराय सदमिन्महेम ॥३॥

हे अग्निदेव । अग्निदेवको पूजा गरिराख् । उनी बलवान्, स्तुतिका लागि योग्य सुदक्ष र सत्यवाचक । उनले असुरको रूपमा द्रव्य अर्पित गर्दछन् ।

मप्यते भरमाणा अभिज्ज प्र वृञ्जते नमसा बर्हिर्गनौ ।

अङ्गुहाना धृतपृष्ठं पृषद्वध्वयतो हविषा मज्यध्वम् ॥४॥

हे अग्निदेव । तिम्रो हस्तबाट अग्निदेवको कृपा अर्पित गर्दै यजन गर । याजकहरू सेवा भावले तिम्रो स्तुति गर्दै अन्न र द्रव्यको रूपमा द्रव्य अर्पित गर्दछन् ।

स्वाध्याये वि दुरो देवयन्तोऽशिश्नू रथयुर्देवता ।

पूर्वी शिशु न मातरा रिहाणे समष्टुवी न समनेष्वञ्जन् ।५॥

देवत्व कामना गर्ने रथ प्रणत रत खोज्ने यसले कर्म गर्ने मानिसले यज्ञको आश्रय लिऊन् नदील नजिकका क्षेत्र सेचन गरिई यज्ञमा अग्निलगाई घृतले सेचन गरून् माउ गार्ले आफ्ना बाछालाई माया गरेभई यज्ञका अग्निलाई यज्ञकले माया गरून्

उत योषणे दिव्ये मही न उषासानत्ता सुदधेव धनुः ।

बर्हिषदा पुरुहते मयोनी आ यज्ञिये सुविताय श्रयेताम् ।६॥

कुशका आसन्मा विराजमान, धैर्यात् प्रशस्त धनश्रय प्रधान गर्ने दिव्य रूप भएका, यजन गर्ने योग्य उषा र गीर्वाण रूपका दूध रान्नाले दच्छपूवक दध दिने कामधेनुजस्तै भएर हाम्रो कल्याण गरून्, हाम्रोलाई आश्रय प्रधान गरून्

विप्रा यज्ञेषु मानुषेषु कारु मन्ये वा जातवेदसा यजध्वै ।

ऊर्ध्वं नो अध्वर कृत हवेषु ता देवेषु वनथो वार्याणि ।७॥

हे देवता, तिमी यज्ञ गर भई, धन प्राप्त गर्दछौं हाम्रो स्तुति सुनेर यज्ञलाई उर्ध्वगामी बनाउँदै देवताहरूको पुर्वाङ्क देवताहरू प्रसन्न भई हामीलाई धन प्रदान गरून्,

आ भारती भारतीभि सजोषा इडा देवैर्मानुष्येभिरग्निः

सरस्वती सारस्वतेभित्वाक् तिष्ठे देवीर्बहिरेदं सन्तु ।८॥

भारतीहरूसँग भारतीदेवी देवता न मानिसहरूको उद्धार र सारस्वतीहरूसँग सारस्वती देवी आएर कुशका आसन्मा विराजमान हुने

तन्नस्तुरीपमध पोषयितु देव न्वष्ट्विं रराणः स्यस्व ।

यती वीरः कर्मण्य सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः ।९॥

हे तुर्यादेव प्रसन्न भएर हाम्रोलाई मानिसहरूको उद्धार गर्न सक्ने देवताहरूको कामना गर्ने वीर उत्तम दक्षताले यज्ञकर्म समग्र गर्न सक्ने यज्ञ गर्ने सबै

वनस्पतेऽव सृजोप देवानग्निर्हविः शमिता सुदयति ।

सेदु होता सत्यतरो यजाति यद्य देवता जनिमानि वेद ।१०॥

हे वनस्पति तिम्रो प्रयत्नले हुने अन्न र पानी समस्त देवताहरूको गन्तव्य गर अग्निदेव शान्तिदायक हवि देवतालाई अग्नि प्रदान गर्ने अग्निदेवले देवताहरूलाई सत्यनिष्ठ यज्ञ गरून् अग्निदेव वाग्देवमा देवताहरूको अन्नदान गर्ने

आ याह्यग्ने समिधानो अवाङ् इन्द्रे देवै सरथ तुरेभिः ।

बर्हिर्न आस्तामदितिः सुपुत्रा स्वह देवा अमृता मादयन्तान् ।११॥

हे अग्निदेव तिम्रो प्रदात भएर इन्द्र, यम, सोम, वरुण, शक्र आदि देवताहरूलाई अमृत पानी दिएर अन्न र पानी माग्ने देवताहरूको मातृ र पिता देवताहरूलाई अन्न र पानीको आहुतिले अमर देवताहरू पनि हर्षित हुन्छन्

[चतुर्थः]

अग्निं वी देवमग्निभिः सजोषा यज्ञिष्ठ दूतध्वरे कृणुध्वम् ।

यो मर्त्येषु निधुविश्रुतावा तपुर्मर्धा घृतात्र पचक ।१॥

हे देवताहरू हो यन्को अग्निमध्यका दूत अग्निदेव न दूतको रूपमा नियुक्त गर उनी देवताहरू पनि मानिसहरू साथी हुन् उनी यज्ञको अन्नदान गर्ने उनको आहार घृत हो । तिनको तत्र र तत्र विकाराशक हुनका साथै अन्नदान प्रदायक

प्रोथदक्षो न यवसेऽविष्यन्त्यदा मह संवरणाद्वयस्थत्

आदस्य वाते अनु वाति शोचिरथ स्म ते ब्रजन कृष्मसि ।२॥

हिमिल्लने छोड्नेले घाममा चरेभई दावानलले पेटमा खेल्ने भएर उक्त अन्न अवस्थामा जायका प्रभावले कालो भुवई नताप्य जसले अग्निदेवको मातृ र पिता हुने

उदस्य ते नवजातस्य वृष्णोऽग्ने चरन्त्यजरा इधानाः ।

अच्छा घामरूपो धूम एति सं दूतो अग्न इयसे हि देवान् ॥३॥

हे यज्ञका अग्निदेव ! तिम्रो नयाँ ज्वाला वर्षा गर्नमा समर्थ छ । हे प्रकाशित यज्ञका अग्निदेव । तिम्रो नष्ट नहुने आफ्नो उर्जसँगै घुलोक पुगेर देवतालाई सन्तुष्ट गर्दछौ ।

वि संस्य ते पृथिव्यां पाजो अश्रेतुषु यदत्रा समवुक्त जम्भैः ।

सेनेव सृष्ट प्रसितिष्ट एति यवं न दस्म जुह्वा विवेक्षि ॥४॥

हे अग्निदेव ! जौ खाएभँ काठ आदि भक्षण गर्दछौ । तिम्रा ज्वालारुनी दाँतले काठरूपी अन्न भक्षण गर्दा पृथ्वीलोकमा तिम्रो तेज शीघ्रताले फैलन्छ

तमिदोषा तमुषसि यविष्ठमग्निमत्यं न मर्जयन्त नः ।

निशिशाना अतिथिमस्य योनौ दीदाय शोचिराहुतस्य वृष्णः ॥५॥

इच्छा पूर्ति गर्नमा समर्थ अग्निदेवको ज्वाला तेजस्वी हुन्छ । रातिदिन गतिमान् रहने अश्वजस्तै अग्निदेवलाई धाजकहरू उपासना गर्दछन् । तरुण अग्निदेव आतिथिजस्तै पूजनाय छन् ।

सुसन्दुक्ते स्वनीक प्रतीकं वि यदुक्मो न रोचस उपाके

दिवो न ते तन्यतुरेति शुष्मश्चित्रो न सूरः प्रति चक्षि भानुम् ॥६॥

हे तेजस्वी अग्निदेव । तिम्रो सूर्यजस्तै देवोप्यमान हुँदा तिम्रो स्वरूप अति शोभनाय हुन्छ । तिम्रो तेज बिजुलीजस्तै अन्तरिक्षमा फैलन्छ । दर्शनीय सूर्यदेवजस्तै तिम्रो पनि प्रकाशित हुन्छै ।

यथा वः स्वाहाग्नये दारोम परीडाभिर्घृतवद्भिश्च हव्यैः ।

तैभिर्नो अग्ने अमितैर्महोभिः शतं पूर्भिरायसीभिर्नि पाहि ॥७॥

हे अग्निदेव । तिम्रा लागि हामी गाईको चिउले युक्त हवि पदार्थ अर्पित गर्दछौ र सेवा गर्दछौ । तिम्रो पनि प्रसन्न भएर आफ्ना असंमित तेजले उसै किसिमले हाम्रो रक्षा गर, जसरी फलामका बलिया सब किल्लाहरूले मानिसको रक्षा गर्दछन् ।

या वा ते सन्ति दाशुषे अधुष्य गिरो वा याभिर्नृवतीरुष्याः ।

ताभिर्नः सुनो सहस्रो नि पाहि स्मत्सूरीञ्जरितुञ्जातवेदः ॥८॥

हे बलका पुत्र, सम्पूर्ण ज्ञानले सम्पन्न अग्निदेव । तिम्रा प्रदीप्त शिखाले हविदाताको कल्याण गर्छ तिम्रा तेजस्वी बाणी र ज्वालाले असल सन्तानयुक्त प्रजाको रक्षा गर्दछ ।

निर्यत्यूतेव स्वाधितिः शुचिर्गात् स्वया कृपा तन्वाश् रोचमानः ।

आ यो मात्रोहशेन्यो जनिष्ट देवयज्याय सुक्रतुः पावकः ॥९॥

माताका रूपमा रहेका अरणीहरूका गर्भबाट उत्पन्न तीक्ष्ण शस्त्रजस्ता अग्निदेव यज्ञकर्म गर्न समर्थ छन् । आफ्ना पवित्र ज्वला प्रदीप्त गरेपछि उनी यस्तो कामनयोग्य प्रिय कर्म गर्न समर्थ हुन्छन्

एता नो अग्ने सौभगा दिदीद्वापि ऋतुं सुचेतसं वतेम ।

विश्वा स्तोतृभ्यो गृण्ते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

हे अग्निदेव । हामीलाई उत्तम कर्म गनका लागि श्रेष्ठ धन प्रदान गर । यज्ञ गर्ने र श्रेष्ठ बुद्धि भएका पुत्रसँग समस्त किस्मका धन ऐश्वर्य हामी उद्गाता र स्तोतालाई प्राप्त होस् । हाम्रो सबै किसिमले तिम्रो कल्याण गर ।

[सूक्त - ४]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता अग्नि । छन्द त्रिष्टुप् ।

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हव्यं मतिं चाग्नये सुपूतम् ।

यो दैव्यानि मानुषा जनुष्यन्तेर्विश्वानि विधना जिगाति ॥१॥

हे यज्ञकहरू हो । सर्वथा शुद्ध एवं पवित्र अग्निदेवलाई उत्तम हवि र श्रेष्ठ स्तोत्र प्रेषित गर । अग्निदेव समस्त देवता, मानिस र प्राणीका अन्तःकरणमा विद्यमान छन् ।

स गृत्सो अग्निस्तरुणश्चिदस्तु यतो यविष्ठो अजनिष्ट मातुः ।

स यो वना युवते शुचिदन् भूरि चिदन्ना समिदन्ति सद्यः ॥२॥

अग्निदेव महान् ज्ञानी, उत्सही र तरुण छन् । माताका रूपमा रहेका दुई अरणीबाट उत्पन्न हुनेचित्तकै तेजस्वी र युवा हुन्छन् । उनी वनमा व्यप्त भएर काठ र प्रचुर अन्न शीघ्रताका साथ अग्नि गर्नमा समर्थ छन्

अस्य देवस्य संसद्वनीके यं मर्तसः श्येत जगृभ्रे ।

नि यो गृभं पौरुषेयीमुवोच दुरोकमग्निरायवे शुशोच । ३॥

देवताका यज्ञशालाम्, तेजस्वा अग्निदेवताहे प्रतिष्ठित गरीर मन्त्रिणे तेन जन्तु उन्ने न्यस्य सेवायाट पस्त्र भर आहूति प्रहण गर्दे ताद्वताका साथ तेजोमय बन्दन न्यस्य मानिसका लागि सम्महर्नय हुन्छ ।

अयं कविरकाविषु प्रचेता मर्तेष्वग्निरमृतो नि धायि ।

स मा नो अत्र जुहुः सहस्वः सदा त्वे सुपनसः स्याम । ४ ।

अमर जन्तवान् र तेजस्वी अग्निदेव अग्नी मानिसका वन्दन गर्ने र जन्तवान् अग्निदेव तिमीलाई धरण गर्नका लागि हामी आफ्नो युद्धि विम्वर सचेत गर्ने हामी हाप्ने रक्ष । ४

आ यो योनि देवकृतं ससाद क्रत्वा ह्यग्निमृतं अतारं

तमोषधीश्च वनिनश्च गर्भं भूमिश्च विश्वधायसं बिभर्ति । ५

अग्निदेव स्तोताहरूले यन्त्राका विशेष स्थानमा स्थापित हुन्दा जन्तु जन्तु प्रखर कर्मले अमर देवताहरूलाई सुरक्षित राख्दछन् । सबैलाई पोषण र अमर अमर देवतालाई वृद्धी श्रेष्ठि र वृक्षले जनि आफूभित्र धारण गर्दछन्

ईशे ह्यग्निमृतस्य भूरीशे रायः सुवीर्यस्य दाते

मा त्वा क्वयं सहसावन्नवीरा माप्सवः परि षदाम मनुज ६

अग्निदेव उत्तम अन्नत्व प्रदान गर्नमा समर्थ छन् हे अग्निदेव जन्तु नर्थ तिम्रै सेवा गर्दै छौ तिम्रा कृपाले हामी कहिल्यै पनि वीर पुत्र र सुन्दर रूपकाट गर्न सक्ने

परिषद्य ह्यरणस्य रेक्णो नित्यस्व रायः पतयः स्यन्

न शेषो अग्ने अन्यजातमस्त्यचेतानस्य मा पथे वि दूष ७

हामी अज्ञानी मानिसले बनाएका मार्गमा हिँडेर अन्धकारमा पर्ने भन्ने जन्तुभने वक्ताको पुत्र पालेर कोही पुत्रवान हुँदैन हामीलाई नर्थ अप्रसित हुने धनको जन्तु जन्तु

नहि ग्रभाधारणः सुशेवोऽन्योदयो मनसा मन्तवः ८

अथा चिदोक्तः पुनरित्स एत्या नो वाज्यभीषाडेह न्य ९

पालेको पुत्र सेवा गर्ने र अन्न नयेकाउने भए पनि अन्न नो अन्न उनैहलतिरै जान्छ, पलेका पुत्रले मन्तोष हुँदैन, न्यसले हे अग्निदेव हामीलाई शत्रु न्यस्य पुत्र दूक

त्वमग्ने वतुष्यतो नि पाहि त्वमु नः सहसावन्नवद्यन्

स त्वा ध्वस्मन्वदभ्येतु पाथः सं सयिः स्पृहयाय न्हन् १०

हे अग्निदेव हामीलाई पाथी र हिमककट सुरक्षित राख्ने भन्ने लागि हामी हविष्यान्न अर्पित गर्दछौ । तिम्र कृपाले हामीलाई उच्छ लागेको धन प्राप्त हो

एता नो अग्ने सौभगा दिदीह्यपि ऋतुं सुचेतसं वतेम ।

विश्वा स्तोतृभ्यो गृणते च सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

हे अग्निदेव हामीलाई उत्तम कर्म गर्नका लागि श्रेष्ठ अन्न प्रदान गर यज्ञ गर्ने र श्रेष्ठ बुद्धि भएका, पुत्रसँग समस्त किसिमका धन ऐश्वर्य हामी उद्वान् जन्तुलाई प्राप्त होस् । हाम्रो सबै किसिमले तिमी कल्याण गर ।

[सूक्त - ५]

वृषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता जनक अग्नि छन्द - त्रिष्टुप्

प्राग्नये तवसे भरध्वं गिर दिवो अरतये पृथिव्याः

यो विश्वेषाममृतानामुपस्थे वैश्वानरो वावृधे जागुवद्भिः ११ ।

समस्त देवताहरूका उपस्थितिमा वैश्वानर अग्निदेव अन्नदान गरेर ब्रह्मदन्छ । उनै ब्रह्मका अग्निदेव हृत्लोक र पृथिव्यलोकमा विचरण गर्दछन् । अन्नदान गरे । उनै अग्निदेवको स्तुति गर

पृष्टो दिवि धाय्यग्निः पृथिव्या नेता सिन्धूना वृषभः स्तियन्ताम् ।

स मानुषीरभि विशो वि भाति वैश्वानरो वावृधानो वरेण । १२

वैश्वानर अग्निदेव मानिसहरूका दीव्य ब्रह्मदन्छ । अन्नदान गरे श्रेष्ठ हावद्वार हृत्लोक र

भस्मोष्ण स्थापित भएका छन्, राम्रो रीतिले पूजित सबैको कल्याण गर्ने अग्निदेव प्रसन्न भएर
जस भस्मउँछन् र नदीलाई ज्वलने भरेर प्रवाहित गर्दछन्।

त्वद्भिया विश आयत्रसिक्नीरसमना जहतीर्भोजनानि ।

वैश्वानर पूरवे शोशुचानः पुरो यदग्ने द्रयन्नदीदेः ॥३॥

हे अग्निदेव तेजने प्रदीप्त भएर्षछ तिमांले पुर राजाका शत्रुको सहर ध्वस्त पारेका थियौ । त्यस-
वेला दष्ट कर्म गर्नेहरू खानपिन छोडेर जताततै भागेका थिए

तव त्रिधातु पृथिवी उत द्यौर्वैश्वानर व्रतमाने सचन्त ।

त्वं भासा रोदसी आ ततन्थाजस्त्रेण शोचिषा शोशुचानः ।४॥

हे अग्निदेव ! तिमि विशिष्ट स्थानाले प्रकाशित भएर चुलोकर पृथिव्यालोकलाई विस्तृत गर्दछौ
तर्तने लोकका निवासार्थरु तिम्रो व्रत पालन गर्दछन् ।

त्वामग्ने हरितौ वावशाना गिरः सचन्ते धनयो घताचीः ।

पतिं कृष्टीनां रथ्यं स्योणां वैश्वानरमुषसां केतुमहाम ॥५॥

है अग्निदेव। तिमि किसानका स्वाभ, धनका मज्जालक उधसँ रहने दिनको प्रतीक चिह्न हौ।
घोडा, पानाशक बार्ण र घिएका भाहुतिले तिम्रो सेवा गर्दछन।

त्वे असुर्यै वसवो न्युष्वन्क्रतुं हि ते मित्रमहो जषन्त ।

त्वं दस्यूरौकसो अग्न आज उरु ज्योतिर्जनयन्नार्याय ॥६॥

हे भगिनेदेव ! मिमीलाई वसुधरुहले तिलक्षेत्र दान प्रदान गरेर बलवान् बनाएका हुन् । तिमी मित्रहरुका सहायक हो । यसले कर्म गर्ने भर्ष्यको रक्षा गनका लागि तिमीले प्रखर तेजद्वारा भयभीत पार्दै दस्युलाई भाग्यौ ।

स जायमानः परमे व्योमन्वायुर्न पाथः परि पासि सद्यः ।

त्वं भुवना जनयन्निधि क्रन्नपत्याय जातवेदो दशस्यन् ॥७॥

हे भगिन्देव । इन्द्रकिशोरा मूर्धस्थले प्रकट भवन्ति सोमस्य नाथीकरणे गेरे सर्वभन्दा पहिले तिमी प्रहण गर्दछौ, हे ज्ञानरूपी भगिन्देव । तिमी भुवनम जल प्रकट गर्दछौ । तिमी विष्णु रूप धरेर गङ्गाङ्ग ध्वनिको गर्जन सुनेर अन्नको कामना गर्ने व्यक्तिकहरू आशान्वित हुन्छन् ।

तामग्ने अस्मे इषमेरयस्व वैश्वानर द्युमतीं जातवेदः

यया राधः पिन्वसि विश्ववार पथु श्रवो दाशवे मर्त्याय ॥८॥

हे पूर्ण ज्ञानले भयंकर भयंकर 'तिम' समस्त मानवद्वार' वरण गरिन्छौ। उनीहरूलाई यश प्रदान गर्दछौ। बिजुल सर्लहत वर्षालाई हाम्रो निम्ति प्रेरित गर त्यसबाट हाम्रो अन्न र धन वृद्धि होस

तं नो अग्ने मधवद्भ्यः पुरुक्षुं रयिं नि वाजं श्रुत्य युवस्य ।

वैश्वानर महि नः शर्म यच्छ रुद्रेभिरग्ने वसुभिः सजोषाः ॥९॥

हे सत्रैः मानसहृत्का हितैषि भगिन्देव । द्रव सुहृदसंगे तिमीं हाम्रो कल्याण गर । हामी
सकल तिमा लागि हवि भर्ति गदग्री । हर्मलई तिमीं शशवर्द्ध भ्रत्र, धन र बल प्रदान गर ।

[सूक्त ६]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता वेताश्वर अग्नि । छन्दः त्रष्टप

प्र सन्नाजो असुरस्य प्रशस्तिं पुंसः कष्टीनामनुमाद्यस्य ।

इन्द्रस्येव प्र तवसस्कृतानि वन्दे दारु वन्दमानो विवस्मि ।१॥

२७१ सहर ध्वस्त गर्ने वीरलाई हाम्रो वन्दना गर्दछौं यसुर र वीर मानिसले स्तुति गरका सम्राट
इन्द्रजस्त बलवान भगिनका कायको हाम्रो स्तुति र ब्रह्मण गदछौं। १२३

कविं केतुं धासिं भानुमद्रेहिन्वन्ति शं राज्यं रोदस्योः ।

प्ररन्दरस्य गीर्भिरा विवासेऽग्नेर्वतानि पर्व्या महानि । २ ।

मन्त्रेण विद्वान् कवे चित्रावस्वत् मेघ धाराग गने र स्वैको कल्याण गने हुन् छावापुर्धिर्वाका
मन्त्रेण विद्वान् कवे चित्रावस्वत् मेघ धाराग गने र स्वैको कल्याण गने हुन् छावापुर्धिर्वाका
मन्त्रेण विद्वान् कवे चित्रावस्वत् मेघ धाराग गने र स्वैको कल्याण गने हुन् छावापुर्धिर्वाका

न्यक्तुन् ग्रथिनो मूधवाचः पर्णीरश्रद्धां अवुर्धौ अयज्ञान् ।

प्रप्र तान्दस्यूरिनिर्विवाय पूर्वश्चकारापरं अयज्यूर् ॥३॥

अकर्मौ फट्याई बोले कटुवक्ता, कन्जुस, श्रद्धाविहीन यज्ञ नगर्ने र पतिततरुलाई प्रगतिहीन बनाएर अग्निदेवले पर पुन्यउँछन् । देवताका यज्ञ नगर्नेलाई यिनो प्रगतिमा सान्ने यनाइदिन्छन् ।

यो अपाचीने तमसि मदन्तीः प्राचीश्चकार नूतमः शचीभिः ।

तमीशानं वस्वो अग्निं गृणीषेऽनानत दमयन्तं पुरन्यूर् ॥४॥

अन्धकारमा डुबेका मान्छेलाई अग्निदेव प्रकाशरूपी ज्ञानद्वारा अमल नैवेद्य दिईने प्रेरणा दिन्छन् । हामी यस्ता शत्रुनाशक र धनका स्वामी अग्निदेवका स्तुति गर्दछौं

यो देहोऽनमयद्दधसैन्यौ अर्यपत्नीरुषसश्चकार

स निरुध्या नहुषो यद्वो अग्निर्विश्राधश्चे बलिहृतः सहोभिः ॥५॥

अग्निदेवका हतियारले आसुरी मायाजाल भुकाएर सूर्यको पत्नी र उषालाई उत्पन्न गराए । उनै अग्निदेवले आफ्ना प्रतिरोधक शक्तिद्वारा प्रजालाई मुक्त गराए । प्रजालाई नहुषका लागि कर तिन योग्य बनाए ।

यस्य शर्मन्नुप विश्वे जनास एवैस्तस्थुः सुमतिं भिक्षमाणं

वैश्वानरो वरमा रोदस्योराग्निः ससाद पित्रोरुपस्थम् ॥ ६ ॥

हविदाताहरूको सत्कर्म मद्बुद्धिको कामना गर्दै विश्वभरि उपस्थित हुन्छ । समस्त प्राणीका रितिविधि अग्निदेव द्यावापृथिवीका माथिल्लो भागमा

आ देवो ददे बुध्याऽवसूनि वैश्वानर उदिता सुवन्द्य

आ समुद्रादवराद परस्मादाग्निर्ददे दिव आ पृथिव्यै ॥ ७ ॥

वैश्वानर अग्निदेव सूर्यका रूपमा प्रकट भएर अन्धकारलाई दृष्टि र द्यावापृथिवीबाट अन्धकार समाप्त गर्दछन्

[सूक्त ३]

अग्नि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता

प्र यो देवं चित् सहसानमग्निमश्न न वाजिन् हिषे नन्धे

भवा नो दूतो अध्वरस्य विद्वान्त्सना देवेषु विविदे चिन्त ॥ ८ ॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो देवताहरूका बीचमा सख्त उद्वेग छैन । तिम्रो यज्ञमा सर्वज्ञ भएर अध्वरजस्तै तीव्र गतिले असुर भाविल्लाग्निदेव

आ याह्यग्ने पथ्याऽनु स्वा मन्द्रो देवानां सख्यं दुष

आ सानु शुष्मैर्नदयनृथिव्या जम्भेभिविध्वमुशङ्कन्त ॥ ९ ॥

हे अग्निदेव ! तिम्रो अति शानन्दिता हुँदै देवताहरूको अन्धकार द्यावापृथिवीका माथिल्लो भागलाई आफ्ना शोषक तेजले ध्वनित गरिँदा अन्धकार समाप्त गर्दै आफ्ना मागबाट आकाश

प्राचीनो यज्ञः सुधितं हि बहिः प्रीणीते अग्निरेन्द्रे न हन्ते

आ मातरा विश्ववारे हुवानो यतो यविष्ठ जर्षुषे नुतेन ॥ १० ॥

यज्ञभन्दा पहिले कुश राम्रो ओछ्याओ विश्वभरि अग्निदेवको यज्ञमा अग्निमल्लग्न गम्भीर सेवा गर्दै उनलाई युवा रूपमा प्रज्वलित गरिँदा अग्निदेवको वाहुति समर्पित गर्दै अग्निदेवलाई सन्तुष्ट पार्ने

सद्यो अध्वरे रथिरं जनन्त मानुषासो विचेतसे च दधन्

विशामधावि विश्वपतिर्दुरोपेक्षिन्मन्त्रो मधुवक्त्रं चकार ॥ ११ ॥

विशेषज्ञहरू रथमा आरुढ भएका अग्निदेवलाई अग्निदेवको सन्तुष्टि सत्यनिष्ठ एवं मधुरभाषी अग्निदेव प्रजाका घरमा रहेर हवि ग्रहण गर्दै अग्निदेवलाई आनन्द प्रदान गर्दछन्

असावि वृतो वह्निराजगन्वानग्निर्ब्रह्मा वृषदने विधर्ता ।

द्यौश्च यं पृथिवी वावृधाते आ यं होता यजति विश्ववारम् ॥१२॥

प्रजाका घरमा रहने अग्निदेव होताद्वारा पूजित हुन्छन् । उनलाई हुलाक र भुलोकले बढाउँछन् । अग्निदेव हविदानाको हव्य वहन गरेर ब्रह्मा आदि देवतासम्म पुर्‍याउँछन्

एते ह्यग्नेभिर्विश्वमातिरन्त यन्त्रं ये वार नर्या अतक्षन् ।

प्र ये विशस्तिरन्त श्रोषमापा आ ये मे अस्य दीधवन्नृतस्य । ६।

मानिसहरू यज्ञका निमित्त अग्निदेवलाई प्रज्वलित गरेर मन्त्रले संस्कारित गर्दछन् उनै अग्निदेव भन्नाले हाम्रो पोषण सबै किसिमले गर्दछन् ।

नू त्वामग्ने ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनो सहस्रो वसूनाम् ।

इषं स्तोतृभ्यो मधवद्भ्य आनङ्खूर्य पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

हे अग्निदेव तिमी बलबाट उत्पन्न र वसुहरूका स्वामी हो । हामी सबै वसिष्ठ गोत्रीय होताहरू तिमी निमित्त हवि मर्मर्पित गर्दछौं । हविबाट र स्तोतलाई तिमी सुरक्षा प्रदान गर्दै अन्न आदिले परिपूर्ण गराउ ।

[सूक्त - ८]

अग्नि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अग्नि । छन्द त्रिष्टुप्

इन्धे राजा समर्यो नमोभिर्यस्य प्रतीकमाहुतं धृतेन ।

नरो हव्येभिरीडते सबाध आग्निर्य उपसामशोचि ॥९॥

असल शासकजस्ता अग्निदेवलाई वन्दन(पूर्वक प्रज्वलित गर्दै छौं) मानिसहरू निरन्तर आहुतिले अग्निदेवको यजन गर्दछन् र धिउले संवर्द्धन गर्छन् । अग्निदेव उषाहरूभन्दा पहिले प्रकाशित हुन्छन् ।

अयमु ष्य सुमहौं अवेदि होता मन्द्रो मनुषो यद्धो अग्निः ।

वि भा अकः ससृजानः पृथिव्यां कृष्णपविरोवधीभिर्ववक्षे ॥१०॥

अग्निदेव नहान्छन् प्रसन्न भएर फैलँदै गरेका अग्निदेव आफ्नो दीप्ति फैलाउँछन् । कालो धूर्वारूपी मर्मा हाँड्ने अग्निदेव पृथ्वीमा औषधिद्वारा वृद्धि हुन्छन्

कया नो अग्ने वि वसः सुवृत्तिं कामु स्वधामृणवः शस्यमानः ।

कदा भवेम पतयः सुदत्र रायो वन्तारो दुस्त्रस्य साधोः ॥११॥

हे अग्निदेव । कुन हविरूपी द्रव्य अर्पण गरेपछि हाम्रो स्तुति स्वीकार गर्दछौ ? हे उत्तम दानदाता अग्निदेव । हामीलाई कहिले दुर्लभ धन प्राप्त होला र कहिले हामी त्यो धन वाँट्न सकौला ?

प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि वत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः ।

अभि यः पूरं पृतनासु तस्थौ द्युतानो दैव्यो अतिथिः शुशोच ॥४॥

हविष्यन्न प्रदान गर्ने राजाको निमन्त्रणा स्वीकार गर्ने देवताहरूका अतिथि अग्निदेव अति तेजस्वी भएर सूर्यदेवजस्तै प्रकाश फैलाउँछन् पुरुलाई पराजित गर्ने अग्निदेव हाम्रा लागि कल्याणकारी भएकाले युक्त भएर प्रज्वलित हुन्छन् ।

असत्रित्ये आहवनानि भूरि ध्रुवो विश्वेभिः सुमना अनीकैः ।

स्तुतिश्चिदग्ने शुण्विषे गुणानः स्वयं वर्धस्व तन्वं सुजात ॥१२॥

हे अग्निदेव तिमी जन्म असल किसिमले भएको छ तेज धारण गरेर प्रसन्न होऊ । पर्याप्त आहुति गरेर तिमी शरीर विस्तृत होस्, स्तुति सुनेर हर्षित होऊ ।

इदं वचः शतसा संसहस्रमुदगनये जनिषीष्ट द्विर्वाहाः ।

शं यत्स्तोतृभ्य आपये भवति धुमदमीवचातन रक्षोहा ॥६॥

१. यै रईका स्वर्मा र ययै गार्ह दान गर्ने, कर्मको मर्म बुझेका विशिष्ट विद्याको ज्ञान भएका, नहन् अग्नि वसिष्ठले अग्निदेवलाई यसै स्तोत्रले स्तुति गरे ।

नू त्वामग्ने ईमहे वसिष्ठा ईशानं सूनो सहस्रो वसूनाम् ।

इषं स्तोतृभ्यो मधवद्भ्य आनङ्खूर्य पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

२. अग्निदेव । तिमी बलबाट उत्पन्न र वसुहरूका स्वामी हो । हामी सबै वसिष्ठ गोत्रीय होताहरू तिमी निमित्त हवि मर्मर्पित गर्दछौं । हविबाट र स्तोतलाई तिमी सुरक्षा प्रदान गर्दै अन्न आदिले परिपूर्ण गराउ ।

[सूक्त ०]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अग्नि छन्द त्रिष्टुप्

अबोधि जार उषसामुपस्थाद्धोता मन्द्रः कवितमः पवकः

दधाति केतुमुभयस्य जन्तोर्हव्या देवेषु द्रविणं सुकृत्सु ॥१॥

पापरूपा अन्धकार ज्ञान गराउने र जार विद्वान् होता भविलाह यन्त्र गराउने हवप्रद अग्निदेव उषा कर्मात्मा जागृत भएका छन् अग्निदेव देवता र मानिस दुवैलाई प्रज्ञावान बनाउँछन् देवताका लागि हवि प्रदान गर्ने र सन्तकम गर्नेहरूलाई धन प्रदान गर्दछन्

स सुक्रतुर्थो वि दुरः पणीनां पुनानो अर्कां पुरुभोजस नः

होता मन्द्रो विशां दमूनास्तिरस्तमो ददुशे राभ्याणाम् ॥२॥

श्रेष्ठ कर्ममा लागेका अग्निदेवले पनि नामका कन्जुस व्यापारीको देका खोलेर गाई मुक्त गराए उनै पूजनीय दुधालु गाईको समूह खान र देवतालाई यान्त्रिक प्रदान गर्ने अग्निदेव सपथित मनले रहनेहरूका लागि रातको अन्धकार नाश गराउँछन्

अमूरः कविरदितिर्विवस्वान्सुसंसन्मित्रो अतिथिः शिषो नः ।

चित्रभानुरुक्सा भात्यग्रेऽपां गर्भः प्रस्वप आ विवेश ॥३॥

मूर्खभन्दा भिन्न ज्ञानी दु खबाट मुक्त मित्र पूज्य तजस्वी महानकारा, विशेष रूपले प्रकाशित अग्निदेव उषाभन्दा बहिले प्रकाशित हुन्छन् त्यस्ता अग्निदेव जलका गर्भमा उत्पन्न भएर वैष्णवमा प्रवेश गर्दछन्

इडेन्यो वो मनुषो युगेषु समनगा अशुचज्जातवेदो ।

सुसन्दृशा भानुना यो विधाति प्रति गावः समिधानं बुधन्त ४ ।

हे अग्निदेव तिम्रो दौत्य कर्मका निमित्त दठतास्मभं र तिम्रो स्तुति गर्दछन् यस विषयको ज्ञान भएका अग्निदेव सङ्ग्रामको समयमा प्रदीप्त हुन्छन् र तृतीय भागले स्पर्श गर्न हुन्छन् मौलाउने अग्निदेवलाई स्तुतिले प्रेरित गर्दछ

अग्ने याहि वृत्त्य मा रिषण्यो देवाँ अच्छ ब्रह्मकृता गणेन ।

सरस्वती मरुतो अधिनापो यक्षि देव न रत्नधेयाय विश्वान् ॥५॥

हे अग्निदेव तिम्रो दौत्य कर्मका निमित्त दठतास्मभं र तिम्रो स्तुति गर्दछन् हामी समूहमा रहने स्तुतिलाई नमस् हामीलाई रत्न दान गर्नेका लागि सरस्वती, मरुत र हाम्रो देवताहरूको यजन गर

त्वामग्ने समिधानो वसिष्ठो जरूथ हन्यक्षि राये पुरन्धिम् ।

पुरुणीथा जातवेदो जरस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

हे अग्निदेव तिम्रो कटुभाष्य असुर सहाय र हानि गर्दछन् गोत्रीय होताहरू तिम्रा निमित्त समिधा समर्पित गर्दछौं स्तोत्रद्वारा तिम्रो देवताहरूलाई स्तुति गर्दा हामी कल्याण गर

[सूक्त ०१]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अग्नि छन्द त्रिष्टुप्

उषो न जारः पृथु पाजो अश्रेहविद्युतदीद्यच्छोशुचानः

वृषा हरिः शुचिरा भाति भासा धियो हिन्वान उशतीरजीगः ॥१॥

उषाको प्रभव ज्ञान गराउने जारजस्त सृष्टदेवजस्तिक तेजको अश्रय लिएका अग्निदेव विस्तृत हुन्छन् विद्युत् जस्तै चमक भएका, देदीप्यमान शाभर्तय कामनापूर्क दुःख निवारक पवित्र अग्निदेव कर्मलाई प्रेरित गर्दै आफ्नो आभाले प्रकाशित हुन्छन्

स्वर्णं वस्तोरुषसामरोचि यज्ञं तन्वाना उशिजो न मन्म ।

अग्निर्जन्मानि देव आ वि विद्वान्द्रवद् दूतो देवधावा वनिष्ठः ॥२॥

उषाका यद्यन्तर अग्निदेव दिउँसाका सृष्टजस्तै सुशोभित हुन्छन् सुखको कामना गर्ने अश्विजुह्वर मननीय स्तोत्र गाउँदै यज्ञ विस्तार गर्दछन् विद्वान् देवताका दूतरूपी अग्निदेव देवताका निकट जान्छन् र प्राणीलाई प्रभावित गराउँछन्

अच्छ गिरी मतयो देवयन्तीरगिन् यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः

सुसन्दर्शं सुप्रतीकं स्वञ्च हव्यवाहमरतिं मानुषापाम् ॥३॥

देवत्व प्राप्तिाको इच्छा भएको बुद्धि र धनको याचना गर्ने वाणी अग्निदेवसम्म पुग्दछ अग्निदेव हवि लिएर जाने सुन्दर दशनीय छन् र मानिसहरूका स्वामी हुन् ।

इन्द्रं नो अग्ने वसुभिः सजोषा रुद्रं रुद्रेभिरा वह्ना बुहन्तम् ।

आदित्येभिरदितिं विश्वजन्यां बृहस्पतिमुष्यभिर्विश्ववारम् ॥४॥

हे अग्निदेव ! वसुहरूसँग इन्द्रदेवलाई, आदित्यहरूसँग विश्वकी माता अदितिलाई स्तुत्य अङ्गिराहरूसँग श्रेष्ठ बृहस्पतिदेवलाई र रुद्रहरूसँग रुद्रदेवलाई आह्वान गर ।

मन्द्रं होतारमुशिजो ययिष्ठमग्निं विशा ईडते अध्वरेषु ।

स हि क्षपावां अभवद्रयीणामतन्त्रो दूतो यजथाय देवान् ॥५॥

धनको कामना गर्ने मानिसहरू स्तुति याग्य, होता र युवा अग्निदेवलाई यज्ञमा स्तुति गर्दछन् अग्निदेव रातमा पनि प्रकाशति हुन्छन् र देवयज्ञमा हवि प्रदान गर्ने देवताका लागि तन्द्रारहित र फुटिला दूत हुन् ,

[सूक्त ११]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता अग्नि । छन्द त्रिष्टुप् ।

महीं अस्यध्वरस्य प्रकृतो न ऋते त्वदमृता मादयन्ते ।

आ विश्वेभिः सरथं याहि देवैर्नग्ने होता प्रथमः सदेह ॥१॥

हे अग्निदेव तिमी ध्वजाभै भएर यज्ञको सूचना गर्दछौ । तिमी महान् छौ, सम्स्त देवताहरूसँग रथमा आरुढ भई आएर प्रथम होताका रूपमा कुशको आसन ग्रहण गर । तिमीचिना देवताहरू हर्षित हुँवैनन् ।

त्वामीडते अजिरं दूत्याय हविष्यन्तः सदमिन्मानुषासः ।

यस्य देवरासदो बहिरग्नेऽह्न्यस्यै सुदिना भवन्ति ॥२॥

हे अग्निदेव ! तिमी प्रगतिशील छौ दूतभै भएर काम गर भन्दै हवि दान गर्ने मानिस सधैं तिमीसित बनिन गर्दछन् । देवताहरूसँग जुन यात्रकका कुशका आसनमा तिमी बस्दछौ, उसका आउँदा दिनहरू सप्रिन्छन्

त्रिश्चिदत्तोः प्र चिकितुर्वसूनि त्वे अन्तर्दधुषे मर्त्याय ।

मनुष्वदन इह यक्षि देवानभवा नो दूतो अधिष्ठास्तिपावा ॥३॥

हे अग्निदेव ! त्रैत्विकहरू मानिसको हितका लागि दिनमा तीन पटक तिमीलाई हवि अर्पित गर्दछन् । मनुका यज्ञमा जसरी दूत बनेका थियौ हाम्रा यज्ञमा पनि उसरी नै दूत बनेर हामीलाई दुष्कृत्यरूपी शत्रुबाट जोगाऊ ।

अग्निरीशे बृहतो अध्वरस्याग्निर्विश्वस्य हविषः कृतस्य ।

ऋतुं ह्यस्य वसवो जुषन्ताया देवा दधिरे हव्यवाहम् ॥४॥

अग्निदेव यज्ञ र सम्स्त आहुतिका पति हुन् । देवताहरूले अग्निदेवलाई हवि वहन गर्ने बनाएका छन् । यिनै अग्निदेवको सेवा वसुहरूले गर्दछन् ।

आग्ने वह हविरद्याय देवानिन्द्रज्येष्ठास इह मादयन्ताम् ।

इमं यज्ञं दिवि देवेषु पृथेहि यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

हे अग्निदेव तिमी हविष्यात्र ग्रहण गर्नका लागि देवतालाई आमन्त्रित गर । तिमी यस यज्ञलाई वहन गरेर स्वर्गलोकसम्म पुर्‍याइदेऊ । यज्ञका प्रमुख इन्द्रदेव हर्षित होऊन् , सबै देवताहरूले हाम्रो रक्षा र कल्याण गरुन् ।

[सूक्त - १२]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता- अग्नि छन्द- त्रिष्टुप् ।

अग्नम महा नमसा ययिष्ठं यो दीदाय समिद्धः स्वे दुरोणे ।

चित्रभानुं रोदसी अन्तरुर्वी स्वाहुतं विश्वतः प्रत्यज्वम् ॥१॥

ॐ - स्थानम प्रदाय अग्निदेव आकाश र पृथ्वीका मध्य भागमा विशेष रूपले दीपितमान् भएका

छने उत्तम वाहुनले युक्त सर्वत्र व्याप्त चिरयुव अग्निदेवलाई श्रद्धापूर्वक नमस्कार गर्दै हामी उनको आश्रय प्राप्त गर्दछौं।

स मग्ना विश्वा दुरितानि साङ्क्षाननिः पृवे दम आ जातवेदाः ।

स नो रक्षिषद् दुरितादवद्यादस्मान्पूत उत नो मघोनः ॥१२॥

आफ्नो महान नेत्रले समस्त पाप नष्ट गर्ने, अनुरूप प्रकाश विस्तार गराउन अग्निदेव यज्ञशालामा प्रतिष्ठित हुन्छन्। स्तुत्य अग्निदेव हामीलाई दोषपूर्ण र निन्दित कमबाट जोगाउँछन् र आहुति स्विकार गरि हाम्रो योगक्षम बहन गर्दछन्।

त्वं वरुण उत मित्रो अग्ने त्वा वर्धन्ति मतिभिर्विष्ठाः ।

त्वे वसु सुषणानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१३॥

हे अग्निदेव तिमी कामना पूरा गर्ने वरुणका रूप र स्नेहपूर्वक सहयोग गर्ने मित्रका रूप हे ऋत्विक्हरु त्रिशष्ट एव श्रेष्ठ स्तुतिले तिमीलाई गोप्यान्वित गराउँछन्। तिमी असल धन र कल्याणकारी साधनले हाम्रो रक्षा गर

[सूक्त - १३]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रवरुणि देवता - वैश्वानर अग्नि छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्रानये विश्वशुचे धियन्धेऽसुराणे मम धीति धरध्वम् ।

भरे हविर्न बर्हिषि प्रीणानो वैश्वानराय यतये मतीनाम् ॥१॥

मझैले प्रेरण दिने, यज्ञरूप कम धारण गर्ने, असुर संहार गर्ने अग्निदेवको निम्ति हाम्रो स्तुतिसहित यज्ञ गर्दै छौं। प्रसन्न भएर उनले हाम्रा मनकामना पूरा गरउन

त्वमग्ने शोचिषा शोशुद्यान आ रोदसी अपूणा जायमानः ।

त्वं देवा अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा ॥२॥

हे अग्निदेव उत्पन्न हुनसाथ तिम्रो महिमाले शत्रुबाट दयितको रक्षा गरेको धियो

जातो यदग्ने भुवना व्यस्यः पशून् गोपा इर्यः परिज्मा ।

वैश्वानर ब्रह्मणे चित्त्वा गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

हे वैश्वानर अग्निदेव उत्पन्न हुनसाथ तिमी स्वप्रेरक एव सर्वत्रगमो भएर पशुको सुरक्षा गर्दैछौं। तिमी ज्ञान दान गर्नका लागि मग खोज्दै भुवनको निरीक्षण गर्दछौ। साथै हाम्रो पालन र कल्याण गर

X¹²⁴

[सूक्त - १४]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रवरुणि देवता - अग्नि छन्द त्रिष्टुप् १ बृहती

समिधा जातवेदेसे देवाय देवहूतिभिः ।

हविर्भिः शुक्रशोचिषे नमस्विनो वयं दाशेमाम्नये ॥१॥

हाम्रो हाविदाता सर्वजनसम्पन्न अग्निदेवलाई समिधाले सेवा गर्दछौं। हामी हविरूपी इच्छासँगै र गाएर शुभ्र आभासम्पन्न अग्निदेवको सेवा गर्दछौं।

वयं ते अग्ने समिधा विधेम वयं दाशेम सुषुती यजत्र ।

वयं घृतेनाध्वस्य होतर्वयं देव हविषा भद्रशोचे ॥२॥

हे पूजनीय अग्निदेव हामी समिधाले तिम्रो सेवा र उत्तम स्तुतिले पूजा गर्दछौं। हे यज्ञका अग्निदेव हामी घिउले तिम्रो सेवा गर्दछौं। हे मङ्गलकारी प्रदत्त ज्वाल भएका अग्निदेव हविरूपी द्रव्यद्वारा तिम्रो सेवा गर्दछौं।

आ नो देवैभिरुप देवहूतिमग्ने याहि वषट्कृति जुधाणः ।

पुष्यं देवाय दाशतः स्याम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

हे आग्निदेव वषट् मन्त्रे दिग्को अन्नरूप हवि स्विकार गर्ने तिम्रो दत्ताहरुसँग हाम्रो याऊ हे देव। हाम्रो तिम्रो सेवा गरौं। तिम्रो हाम्रो पालन र कल्याण गर

[सूक्त - १५]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रवरुणि देवता - अग्नि छन्द यजुर्वेद

अपसद्याय मीढुष आस्ये जुहुता हविः । यो नो नैदिष्टमाप्यम् ॥१॥

हे ऋत्विक्हरु हे मित्रका रूप अग्निदेव हाम्रो अत्यन्त मज्जा हुन्छन्। अनन्त नृक्षम अर्पित गर

यः पञ्च वर्षणीरभि निषसाद दमेदमे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥२॥
हे ज्ञानी गृहपति तरुण अग्निदेव तिमी पाँचै वर्गसमक्ष प्रत्येक घरमा प्रतिष्ठित छौं

स नो वेदो अमात्यमग्नी रक्षतु विश्वतः उतास्मान्पात्वंहसः ॥३॥
अत्यन्त कल्याणकारी अग्निदेव धनको रक्षा गन हाम्रा सहायक होऊन् र हामीलाई पापबाट पर राखून् ।

नवम् नु स्तोममग्नये दिवः श्येनाय जीजनम् । वस्यः कुविद्वन्नाति नः ॥४॥
द्युलोकका शीघ्रगामी श्येन पक्षीजस्तै अग्निदेवका लागि हामी स्ताताहरू नयाँ स्तात्र प्रस्तुत गर्दछौं
उनले हामीलाई मनगो धन प्रदान गरून्

स्याहं यस्य श्रियो दूशे रयिर्वीरवतो यथा अग्रै यज्ञस्य शोचतः ॥५॥
अग्निको देदीप्यमान शिखा यज्ञका अग्रभागमा उसरी मै सुशोभित देखिन्छ, जसरी पुत्रवान् याजक
धनले शोभनीय हुन्छ

सेमां वेतु वषट्कृतिमग्निर्जुषत नो गिरः । यजिष्ठो हव्यवाहनः ॥६॥
यजनीय हविरूपी द्रव्य वहने गर्ने अग्निदेवले हामीद्वारा अर्पित वषट्कार स्तोत्र स्वीकार गरून् र
हाम्रो प्रार्थना सुनून्

नि त्वा नक्ष्य विस्पते द्युपन्तं देव धीमहि । सुवीरमग्न आहुत ॥७॥
हे आभायुक्त सुवीर अग्निदेव । तिमीलाई हामी यहाँ प्रतिष्ठित गराउँछौं । हे उपस्य संसारका
स्वामी तिमीलाई याजकहरू बोलाउँछन्

क्षप उन्नश्च दीदिहि स्वग्नयस्त्वया वयम् । सुवीरस्त्वमस्पृयः ॥८॥
तिमी रात र दिनमा प्रदीप्त होऊ हे अग्निदेव । तिमीबाट मै हामी उत्तम धनले सम्पन्न हुन्छौं ।
तिमी हाम्रा सुन्दर स्तोत्रले प्रसन्न होऊ ।

उप त्वा सातये नरो विप्रासो यन्ति धीतिभिः । उपाक्षरा सहस्रिणी ॥९॥
विप्रहरू बुद्धिपूर्वक कर्म गरेर तिमीकहाँ धन पाउनका लागि पुग्दछन् । सहस्र अक्षर भएका वणी
पनि तिमीकहाँ पुग्दछन्

अग्नी रक्षांसि सेधति शक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईडयः ॥१०॥
सफा आभायुक्त, अमर पवित्र र शुद्ध गराउने अग्निदेव अमुर नाश गर्दछन् । ती स्तुति गर्न योग्य
देवता हुन्

स नो राधांस्या भ्रेशानः संहसो यहे । भगश्च दातु वार्यम् ॥११॥
हे बलका पुत्र अग्निदेव समस्त विश्वका अधिपति हुनाले हामीलाई उत्तम धन प्रदान गर
-न्देवले पनि हामीलाई धन प्रदान गरून् ।

त्वमग्ने वीरवद्यशो देवश्च सविता भगः । दितिश्च दाति वार्यम् ॥१२॥
हे अग्निदेव । युद्धमा हामीभन्दा विपरीत नहोऊ । भरियाले भार उचालेर ल्याएभैं शत्रुबाट जितेर
-बाट गरेको सम्पदा ल्याएर हामीलाई प्रदान गर

अग्ने रक्षा णो अहसः प्रति ष्व देव रीषतः । तपिष्ठैरजरो दह ॥१३॥
हे अग्निदेव हामीलाई पापबाट बचाऊ । हाम्रो रक्षा गरेर तिमी आफ्नो अन्नरसमर र प्रखर तेजले
-दह दह कामना भस्मीभूत गराऊ

स्वा मही न आयस्यनाधृष्यो नृपीतये । पूर्ववा शतभुजिः ॥१४॥
हे अग्निदेव तनहुने अग्निदेव हामी मानिसको सुरक्षाका लागि सयौं किसिमका विशेषताले
-दह दह अलियो तगर तिमी बचाऊ

त्वं न पाह्यहसो दोषावस्तरघायतः । दिवा नक्तमदाभ्य ॥१५॥
हे अग्निदेव तनहुने अग्निदेव हामीलाई पापबाट बचाऊ र दिन एव रातका समयमा दुष्ट शत्रुबाट हाम्रो रक्षा

ऋषि रसिष्ठ मैत्रवरुण देवता अग्नि छन्द प्रमाणः

एना वो अग्निं नमसोजौ नपातमा हुवे ।

प्रियं चैतिष्ठमरतिं स्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम् ॥१॥

इति ऋषिणा गगुउने जेना एव स्नेह प्रदान उन्नम यज्ञका धर्मस्य ज्ञानप्रदाता सनातन अग्निदेवद्वारा साहान गर्दै शर्मा उनको वन्दना गर्दैछौं

स योजते अरुषा विश्वभोजमा स दुद्रवत्स्वाहुतः ।

सुब्रह्मा यज्ञः सुशमी वसुना देवं राधो जनानाम् ॥२॥

अग्निदेव विश्वमा पोषणको पोषण गर्नेमा समष्टि तन नियोजित गर्दछन् अनि ज्ञानी संयमा, पवित्र अग्निदेव श्रोतु अर्हतिन प्रदीप्त भएर तत्त्वमा उन्नत विद्वान्हरूको श्रेष्ठ अनि अग्निदेव नै हुन

उदस्य शोचिरस्थादाजुह्वानस्य मीढहुषः ।

उदधूमासो अरुषासो दिविस्पृशः समग्निनिधते नरः ॥३॥

हाम्रो क्रममा भूति गराउने अग्निदेव प्रदीप्त गर्दै छौं हाव अग्नि ताले अग्निदेवको तेज भाषि उदरदेव तेजवान र स्वर्गलोकसम्म छुन पुग्ने धर्त माथि उदर दे

तं त्वा दूतं कृष्महे यशस्तमं देवौ आ वीतये वह ।

विष्वा सुनो सहसौ मर्तभोजना रस्व तद्यत्वेमहे ॥४॥

हे बलले उन्नत अग्निदेव तिमिल देव हामी आफ्नो दत्तक तिमि कसैलाई हे देव हाम्रो ग्रहण गर्ने लाई नमस्त देवताहरूको गह्वर र तिमि जसले आचना गरेका येल मानिस्ते उपभोग गर्न योग्य धन प्रदान गर

त्वमग्ने गृहपतिस्त्वं होता नो अध्वरे ।

त्वं पोता विश्ववार प्रचेता यक्षि वेपि च वार्यम् ॥५॥

हे अग्निदेव तिमो मय यज्ञका होता र गृहपति जस्तै हो तिमि नै हो जनावट स्वीकार गर्ने योग्य छौ र सबैलाई पवित्र गरिदछौ तिमो श्रेष्ठ नानी हो र धन बाँड्न नै मात्र वितरण गर्दछौ

कृषि रत्न यजमानाय सुक्रतो त्वं हि रत्नधा असि

आ न ऋते शिशिहि विश्वमृत्विज सुशंसो यश्च वक्षते ॥६॥

हे श्रेष्ठतम अग्निदेव तिमो यज्ञकलाइ रत्न प्रदान गर जनावट भएर हाम्रो यज्ञमा सबै अन्निकहरूलाई तिमि जसको प्रशंसनायलई मुशलतपूर्वक भनि गर्दैछौ

त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः सन्तु सूरयः ।

यन्तारो ये मधवानो जनानामूर्वान्दयन्त गोनाम् ॥७॥

हे अग्निदेव अग्निमा उत्तम कार्य गर्ने विद्वान्हरू, धनको तिमि गर्नेहरू प्रजाको व्यवस्था गर्न गर्नेहरू र तिमि पालन गर्नेहरू तिम्रो कृपाका पात्र अनू

येषामिडा घृतहस्ता दुरोण औ अपि प्राता निषीदति ।

तस्त्रायत्वं सहस्य द्रुहो निदो यच्छ नः शर्म दीर्घश्रुतम् ॥८॥

हे बलवान अग्निदेव जुन घरमा यज्ञका ताम्र, छत्र र हविष्का पात्र लिएर देवाजस्ता स्त्री निवास गर्छन् तिमो निन्दक र शत्रुबाट तिमिहरूको रक्षा गर तिमि नै भुति गर्दैछौ

स मन्द्रया च जिह्वया वहिरासा विदुष्यः ।

अग्ने रथि मधवदभ्यो न आ वह हव्यदातिं च सुदय ॥९॥

हे अग्निदेव हविरुपको द्रव्य प्रेषित गर्दै कसैमा हाम्रो सकेलाई पवित्र गर जिह्वाले अग्निदेवको हविर वहन गर्ने हे हविरुहको देवता हामीलाई तिमो धन प्रदान गर

ये राधांसि ददत्यश्व्या मघा कामेन श्रवसो महः

तौ अहसः पिपुहि पर्वभिष्टवं शतं पूर्वैर्यविष्ठय ॥१०॥

हे अत्यन्त तरुण अग्निदेव जुन मानिस यस प्राप्तिमा कामनामा गर्दैछन् र अश्वजस्तै गर्वितता हुन अग्नि गर्वछन्, उनहरूलाई तिमिबाट अश्व र अन्न प्राप्त गर्न साधनन सगौ किस्मका किल्लामा तिमिहरूलाई मुरझात गर

देवो वो द्रविणोदा. पूर्णा विवष्टयासिचम्

उद्वा सिञ्चध्वमुप वा पुणध्वमादिहो देव ओहते ॥११॥

हे याजकहरू हो तिमीहरूबाट धन प्रदान गरिने देवले भाव र पात्रमा पूर्ण आहुतिको अपेक्षा गर्दछन् तिमीहरू उनलाई पूर्ण सिञ्चित गर त्यसो भएपछि ती देवताले तिम्रा कार्यलाई बहन गर्दछन्

तं होतारमध्वस्य प्रचेतसं वह्निं देवा अकृण्वत ।

दधाति रत्न विधते सुवीर्यमग्निर्जनाय दाशुषे ॥१२॥

देवताहरूले श्रेष्ठ ज्ञानसम्पन्न अग्निदेवलाई आफ्नो सहायक बनाएका छन् उनी हव्यवाहक पनि हुन् उनले यज्ञ गर्ने र दान दिनेहरूलाई पराक्रम आदि श्रेष्ठतम विभूति प्रदान गर्दछन्

[सूक्त १७]

श्रुषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अग्नि । छन्द द्विपदा त्रिष्टुप् ।

अग्ने भव सुषमिथा समिद्ध उत बर्हिर्बुर्विया वि स्तुणीताम् ॥१॥

हे अग्निदेव तिमी उत्तम किसिमले प्रज्वलित होऊ । याजकहरू असल किसिमले कुशका आसन बिछ्याऊन्

उत द्वार उशतीर्वि श्रयन्तामुत देवाँ उशत आ वहेह ॥२॥

हे अग्निदेव । देवत्व कामना गर्नेलाई तिमी आश्रय प्रदान गर र यज्ञको अभिलाषा गर्ने देवतालाई यस यज्ञमा आह्वान गर

अग्ने वीहि हविषा यसि देवान्स्वध्वरा कृणुहि जातवेदः ॥३॥

हे सर्वज्ञानसम्पन्न अग्निदेव । तिमी देवताका नजिक गएर हविले यजन गर उनलाई सुन्दर यज्ञकर्ता बनाऊ ।

स्वध्वरा करति जातवेदा यक्षदेवाँ अमृतान्मिप्रयच्च ॥४॥

हे ज्ञानसम्पन्न अग्निदेव तिमी अमर देवताहरूको यजन गर र स्तोत्रले प्रसन्न गराऊ ।

वंस्व विक्षा वार्याणि प्रचेतः सत्या भवन्त्वाशिषो नो अद्य ॥५॥

हे ज्ञानवान् अग्निदेव । हामीलाई सबै किसिमले उत्तम धन प्रदान गर भोज हामीलाई प्रदान गरेको आशीर्वाद सत्य सिद्ध होस् ।

त्वामु ते दधिरे हव्यवाहं देवासो अग्न ऊर्ज आ नपातम् ॥६॥

हे बलका पुत्र अग्निदेव, तिमीलाई देवताहरूले हविवाहकका रूपमा स्वीकार गर्छन्

ते ते देवाय दाशतः स्याम महो नो रत्ना वि दध इयानः ॥७॥

हे अग्निदेव । तिमी प्रकाशस्वरूप महान् एवं उपास्य हो हामी तिम्रा लागि आहुति अर्पित गर्दछौं । हामीलाई तिमी रत्न प्रदान गर ।

[सूक्त १८]

श्रुषि वसिष्ठ न मैत्रावरुणि देवता इन्द्र सुदाम पैजवन छन्द त्रिष्टुप् ।

ते ह यत्पितरक्षिभ इन्द्र विक्षा वामा जरितारो असन्वन् ।

ते गावः सुदुधास्त्वे द्वाधास्त्वं वसु देवयते वनिष्ठः ॥१॥

हे इन्द्रदेव प्राचीन कालमा हाम्रा पूर्वजहरू स्तुतिद्वारा तिम्रीलाई प्रसन्न गरेर धन प्राप्त गर्दथे । तिमी वनम घोडा र दुधालु गाईका स्वामी हो तिमी देवत्व प्राप्तिको कामना भएका हामी सबैलाई प्रचुर धन प्रदान गर्दछौ ।

राजेव हि जनिभिः क्षेप्येवाव द्युभिरभि विदुष्कविः सन् ।

पिशा गिरे मधवन् गोभिरस्रैस्त्वायतः शिशिहि राये अस्मान् ॥२॥

हे इन्द्रदेव । नाहरूका भाभमा राज सुरोभित भएभैं तिमी झुलोकमा सुरोभित छौ । ज्ञान र शक्ति र स्तुति गर्नेहरूलाई रूप प्रदान गर र अश्वद्वारा उनीहरूको रक्षा गर हामीलाई संस्कारवान् बन्न र शत्रुको शत्रु भएर तिमीसित प्रार्थना गर्दछौ ।

इमा उ त्वा पस्पृधानासो अत्र मन्त्रा गिरो देवयन्तीरूप स्थु ।

अर्वाची ते पथ्या राय एतु स्याम ते सुमताविन्द्र शर्मन् ॥३॥

हे इन्द्रदेव । यस यन्त्रम हमी स्तोताहरू स्तोत्रले तिम्रो यशोगान गर्दछौं । होह गर्ने हर्षित गर्ने र देवत्वको कामना गर्ने हाथले बाणी तिमीकहाँ पुग्दछ । तिम्रबाट प्रेषित मन्त्रहरूले हामी सुखका साथै धन पनि प्राप्त गरौं ।

धेनुं न त्वा सुयवसे ददुक्षवृष ब्रह्माणि ससुजे वसिष्ठः ।

त्वाभिन्मे गोपति विश्व आहा न इन्द्रः सुमतिं गन्त्वच्छ ॥४॥

तिमोलाई दान्न भनका निम्ति वसिष्ठले ब्राह्मणको स्तोत्रको गन्तु । इन्द्र । राम्रो घाँस पाइने गोठका गोठालाले ब्राह्मणको सहायकद्वारा गाई दुह्नेभैं तिमीलाई उन्ने न्छुन्छ । विश्वमा तिमी नै गाईका पतिको रूपमा प्रसिद्ध छ । हे इन्द्रदेव । हामी वसिष्ठ गोत्रको इन्द्रहरूको तूति सुनेर हाम्रा नजिकै आऊ ।

अणीसि चित्पप्रधाना सुदास इन्द्रो गाधान्यकृणोत्सुपारा ।

शर्मन्त शिष्यमुचयस्य नव्यः शाप सिन्धुनामकृणोदशस्तीः ५ ।

स्तुतिबाट प्रसन्न भएर इन्द्रदेवले सुदाम राजालाई उल्लेख गर्दै भन्ने कठिन पार पाइनसक्नुको परुष्णी नदी सजिलैसित पार गराए । स्तुति गर्नेहरूलाई उन्ने मन्त्रहरूको नदीका शापबाट मुक्त गराए ।

पुरोडा इक्षुर्वशो यक्षुरासीप्रायो मत्स्यासो निशिता अर्जवः ।

श्रुष्टिं चक्रुर्भृगवो दुह्यवश्च सखा सखायमतरद्विबूवोः ६

तुर्वशले यक्षबाट प्राप्ति गर्ने खेजेका थिए । उनी मत्स्यहरूको जस्तै भनप्रेक्ष्यका लागि प्रयत्नरत थिए । भृगु र दुह्य धनका लागि होउवाजी गर्दै थिए । यस रङ्ग इन्द्रले तुर्वश आदिलाई नष्ट गराए । मित्र सुदासलाई तर्दिने ।

आ यवथासो भलानसो भनन्तालिनासो विषाणिनः देवस्य ।

आ योऽनयत्सधमा आर्यस्य गव्या तृत्सुभ्यो अङ्गन्धुः ॥७॥

हर्षप्रसन्न पकाउन सिकाए । तपस्यामा लागेका भद्रमुख भन्ने स्तोताहरू सबैको कल्याण गर्ने इच्छाले इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछन् । इन्द्रदेवले नै गर्ने गरेका असल पुरुषका गाई फिर्ता ल्याउन युद्ध गरे र गाई चोर्नेहरूलाई नष्ट गरेका थिए ।

दुराध्वोऽर्दिति स्रेवयन्तोऽचेतसो वि जग्ध्रे परुष्मान्

महाविष्यक् पृथिवीं पत्यमानः पशुष्कविशयच्च चमनः ॥८॥

दुष्ट बुद्धि भएका, मूख इत्रुल परुष्मा नदीको किनारमा इन्द्रदेवका कृपाले सुदासले पालेको परुजस्ता चयमानका पुत्रलाई सजिलै पार गराए । त्यसपछि सुदासको यश विश्वव्यापी भयो ।

ईयुरथं न न्यथं परुष्णीमाशुश्चनेदभियित्वा जगमः ।

सुदास इन्द्रः सुतुकां अमित्रानरन्धयन्मानुषे वध्निवाचः ॥ ९ ॥

इन्द्रदेवले परुष्णीमा नितरा यमाउन लागेका जम्जम्भु चक्रन्त्य गराए । सुदासका घोडा पनि आफ्ना गन्तव्यमा गए । इन्द्रदेवले दुष्टहरूलाई पराजित गरेका थिए, जे दुमुख र धेरै सन्तानले युक्त थिए ।

ईयुरावो न यवसादगोपा यथाकृतमपि निम्रं चितसः ।

पूशिनगावः पूशिननिप्रवितासः श्रुष्टिं चक्रुर्निधुतो रन्त्यवश्च ॥१०॥

गोठालाबिनका गाई चरनतिर गएभैं मन्त्रद्वारा इन्द्र देवले तिमीलाई तिम्रो गाईहरू पहिले नै निश्चित गरिभनुसर आफ्ना मित्र इन्द्रदेवको सहयोग गर्ने गर्दछन् । मरुहरूको अश्व पनि तूतिले किसिमले गतिमान हुन्छन् ।

एकं च यो विंशतिं च श्रवस्या वैकर्णयोर्जनाब्राजा न्यस्तः ।

दस्मो न सद्यन्नि शिशाति बहिः शूरः सर्गमकृणोदिन्द्र एषाम् ॥११॥

बैर इन्द्रदेवले सुदासको सहायकका लागि मरुहरूलाई उत्पन्न गराए । सुवकले कुश काटेभैं मरुहरू मङ्गलममा शत्रु कोटवद्धन् । इन्द्रदेवले सुदासको रक्षका लागि विक्रम देउका क्रो यमुने पक्कैस नै हुनेहरूलाई मर्दिने ।

अथ श्रुतं कवचं वृद्धमस्वतु दुह्यं नि वृणवज्रबाहुः ।

वृणाना अत्र सख्याय सख्यं त्वयन्तो ये अमदन्तु त्वा ॥१२॥

त्यस्यैछ हतमा तत्र गिरका इन्द्रदेवत्वं श्रुतं कवचं वृद्धं द्रोहालाई जलमा डुबापर मारिदिपर । हे इन्द्रदेव त्वस्य बेलम् जसले तिघो अनुकूल भानन्ददयी काम गरे । तिनीहरू तिम्रो मित्र मित्र कहलाए

वि सद्यो विश्वा दृहितान्येषामिन्द्रः पुः सहसा सप्त ददः

व्यानवस्य तृत्सवे गयं भागेष्व पुरु विदथे मुधवाचम् ॥१३॥

इन्द्रदेवले आफ्नै सामर्थ्यले शत्रुको सैन्यशक्ति र बलिया किल्ला ध्वस्त गराए । अनुका पुत्र गयलाई तृत्सुका निमित्त प्रदान गरे । हे इन्द्रदेव । हर्ममाथि यस्तो कृपा गर, जसले कटुभाषीमाथि हामी विजय प्राप्त गर्न सकौं ॥१३॥

नि गव्यवोऽनवो द्रुह्यवश्च षष्टिः शता सुषुपुः षट् सहस्रा ।

षष्टिर्वीरासो अधि षड् दुषोयु विषेदिन्द्रस्य वीर्या कृतानि ॥१४॥

हे इन्द्रदेव शत्रु र दुहका छैसठ्ठा हजार छैसठ्ठी वीरलाई निमीले सुदासको हितका लागि मारिदिए । यी सबै कार्य तिम्रा पराक्रमका द्योतक हुन् ।

इन्द्रैषैते तृत्सवो वेविषाणा आपो न सृष्ट्य अधवन्त नीचीः ।

दुर्मित्रासः प्रकलविन् मिमाणा जहुर्विश्वा नि भोजना सुदासो ॥१५॥

सद्ग्रामभूमिमा यजानी दृष्ट सहयोगी गिरका तृत्सु इन्द्रका सामु टिक्न सकेनन् र ओरालो लागेको पानीभै तीव्र गतिले भागे । उनल छडेको भोग्य सामग्री सुदासलाई प्राप्त भयो ।

अर्धं वीरस्य शूतपामनिन्द्रं परा शर्यन्तं ननुदे अपि क्षाम् ।

इन्द्रो भन्तु मन्सुभ्यो मिमाथ भेजे पथो वर्तन्ति पत्यमानः ॥१६॥

नित्यशक्त शत्रु, दुष्ट, हर्षरूपी अत्र भक्षक विनाशक शत्रु र शत्रुको क्रोध इन्द्रदेवले धराशायी गराए । भुत्वा शत्रुलाई कुतेलम ठोक्नका लागि विवश गराए ।

आध्रेण चित्तद्वकं चकार सिंहां चित्तेत्येना जघान ।

अव स्रन्तिवैश्यावृश्चिन्द्र प्रायच्छद्विधा भोजना सुदासो ॥१७॥

इन्द्रदेवले सुदसद्वारा गिरका आफ्नै चित्तले टूटो दान गरेको वा बाँकाले सिंहलाई मारेको वा चित्तले रङ्ग ढलेकोजस्तै चमत्कारपूर्ण भए । यसैले इन्द्रदेवले सुदासलाई नै समस्त किसिमले भोग्य वस्तु प्रदान गरे ।

शश्वन्तो हि शत्रवो रारुष्टे भेदस्य चिच्छर्धतो विन्द रन्धिम् ।

मत्तौ धनः स्तुवतो यः कृणोति तिगम तस्मिन्नि जहि वज्रमिन्द्र ॥१८॥

शत्रुहरू मत्तौ बन्दा शत्रुहरू भेदस्य चिच्छर्धतो विन्द रन्धिम् । हे देव सुकुम गर्नेहरूको ग्रहित गर्ने शक्तिद्वारा परे त्यसलाई जह्न गराए ।

आवदिन्द्रं यमुना तृत्सवश्च प्रात्र भेदं सर्वतावा मुषायट् ।

अजासश्च शिप्रवो यक्षवश्च बलि शीर्षाणि जभूरस्थानि ॥१९॥

यमुना र तृत्सुले इन्द्रदेवले भेद पादि शत्रु संहार गरेका थिए । यमुना र तृत्सुले इन्द्रदेवलाई सन्तुष्ट पारे । अजा शिप्रु र यक्षले इन्द्रदेवका निमित्त अनेकौं अश्व उपहार दिए ।

न त इन्द्र सुमतयो न रायः सन्वक्षे पूर्वा उपसो न नृनाः ।

देवकं चिन्मान्यमान जघन्थाव त्मना वृहतः शम्बरं भूत् ॥२०॥

इन्द्रदेव । निर्मले पहिले कुन गरेर धन आदि प्रदान गर्थौं, ती सबै उषाजस्तै अवर्णनीय छन् । तिम्रो नयाँ उपकारका पनि उषा र सिस्यन् छैन । तिमीले मान्यमानका पुत्र देवकको संहार गरे । तूला दुङ्गाले किछेर शम्बर सन्तुष्ट पारे आफ्नै वध गर्थौं ।

प्र ये गृहादममदुस्त्वाया पराशरः शतयतुर्वसिष्ठः ।

न ते भोजस्य सखा मृणताथा सुरिभ्यः सुदिना व्युच्छान् ॥२१॥

इन्द्रदेव । यमुनाले आफ्नै छहल्ला त्यस्ता पराशर, वसिष्ठ आदि ऋषिहरूले भक्तिपूर्वक भोजन गरेका छन् । तिनीहरूका निर्मा फलक हो । त्यसो भएकैले उनीहरूले तिम्रो मित्रता नभएको छ । यी ऋषिहरूले यसल दिन पाउनु ।

द्वे नसुदैवतः शते गोर्धा रथा वधूमन्ता सुदासः ।

अर्हन्नने पैजवनस्य दानं होतेव सद्य पर्येमि रेभन् । २१।

हे अग्निदेव ! दत्तवन्तक नात र पित्रवन्तक पुत्र राजा सुदामने दुर्ग स्य गज र भरी ओमाने दुद
वटा रथ दानमा दिए । हमने यस दानको प्रशंस गर्दै होतान्ने यन्मृहन् । रज सम्पन्न गर्नका लागि
जान्छौ

चत्वारो मा पैजवनस्य दानाः स्मदिष्टयः कृशानिनो निरेके

ऋज्जासो मा पृथिविष्ठाः सुदासस्तोकं तोकाय श्रवसे वहन्ति । २२।

पिजवनका पुत्र सुदास राजाले भुनका गहनाले साँचाको अर्चन माग्ने सजिलोसित जान मक्ने र
पुत्रजस्तै गरेर पालेका चार सय पश्व श्रद्धापूर्वक दान दिए । पुष्कल अस्तिद्वे ली घोडाहरू चम्पिउ
सृष्टिका पुत्रजस्तै हुनाले पुत्र र यश प्राप्त गर्नका लागि लिएर गच्छन्

यस्य श्रवो रोदसी अन्तरुर्वी शीर्ष्णीशीर्ष्णी विवभाजा विभक्त

सप्तेदिन्द्र न स्रवतो गृणन्ति नि युध्यामधिमशिशोदधीके । २३।

दान जाताका स्वर्गमा राजा सुदासका यश गृध्वी र स्वर्गलोकका अन्तरुर्वी, सप्तै लोकले यस्ता
दानीको प्रशंस इन्द्रदेवको जस्त गर्छन् । युध्यामधि नामको अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो ।

इमं नरो मरुतः सश्वतानु दिवोदासं न पितरं सुदत्तं

अविष्टना पैजवनस्य केत दूणाशं क्षत्रमजरं दुवेदु । २४।

हे नेतृत्वको क्षमताले सम्पन्न मरुतहरू हो । ई सुदत्त नामको पिता पित्रवन हुन
दिवोदासको जस्तै सुदत्तका निवस्यने गान र गाएर पित्रवन भन्ने नामको घोडास् कहिल्यै नबढीन

[सूक्त २५]

ऋषि विष्णु-शतसर्ग-देवता गज इन्द्र त्रिष्टुभ

यस्तिग्मशुद्धो वृषभो न भीम एकः कृत्वीश्वरवदन्ति र विश्वः ।

यः शश्वतो अदाशुषो गयस्य प्रयन्तसि सुध्वितराय वेदः १।

जुन इन्द्रदेव तिखा सिद्ध भएका महेन्द्रका महारथका चालाक न समस्त शत्रुलाई आफ्नो
स्थानबाट च्युत गराउँछन् । जसले यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो हो । इन्द्रदेव
हामी यात्रकहरूलाई तिमी धनरक्षक भन्नेछौ ।

त्वं ह त्वदिन्द्र कुत्समावः शुश्रूषमाणस्तन्व समर्धं

दासं यच्छुष्णं कुर्यथ न्यस्मा अरन्धय आजुनेयय शिभन् । २

हे इन्द्रदेव ! सङ्ग्राममा कुत्सको सुरक्षा गर्नु । अरन्धय नामको अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
पुत्र कुत्सलाई धन दिदौ । यति गृणन् र यति गृणन् नामको घोडास् कहिल्यै नबढीन

त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्य प्रावो विभ्रभित्तिभिः सुदत्तः

प्र पौरकुत्सि त्रसदस्युमावः क्षेत्रसतं वृत्रहन्त्येदु दुम् । ३

हे अरन्धय इन्द्रदेव ! निर्मा हवि यदथ नामको अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
शक्तिने गर्दछौ । शत्रु संहार गर्ने र भूमि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
सुरक्षण गरेका थियौ

त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हयंश्च हसि

त्वं नि दस्युं चुमुरि धुनि चास्वापयो दभीतये सुहृन् । ४

मानिसका हितेषि मन भएका हे इन्द्रदेव ! निनामको अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
शत्रुको विनाश गरेका थियौ । हे हरियो पश्व भएका इन्द्रदेव ! यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
चुमुरी र धुनी नामका दस्यु मारेका थियौ

तव च्यैलानि वज्रहस्तं तानि नव यत्सुरो नवति च सद्य

निवेशने शततमाविषेपरहञ्च वृत्रं नमुचिमुताहन् । ५

हे वज्रधारी इन्द्रदेव ! तिमिले आफ्नो अस्तिद्वे अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
ध्वस्त पारिदियौ । आफ्नो निवस्यका लागि सट्टै नगरमा प्रवेश । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो । यस्तो अग्नि रज नदीहरूद्वारा मारियो
मारिदियौ ।

सना ता त इन्द्र भोजनानि रातहव्याय दाशुषे सुदासे ।

वृष्ये ते हरी वृषणा युनज्मि व्यन्तु ब्रह्माणि पुरुशस्य वाजम् ॥६॥

हे इन्द्रदेव ! तिमिले हविदाता राजा सुदासका लागि सधै रहिरहने धनसम्पदा प्रदान गर्थौ । हे कामना पूर्ति गर्ने बहुकर्मा इन्द्रदेव हामी तिम्रा लागि दुई वटा बलशाली वश्र रथमा जोड्दछौ । तिम्री बलशाली छी र तिम्रीकहाँ हाम्रो स्तोत्र पुगोस्

मा ते अस्यां सहस्रावन्तरिष्टावधाय भूम हरिवः परादै ।

त्रायस्व नोऽवृकोभिर्वरुधैस्तव प्रियासः सुरिषु स्याम ॥७॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्री बलवान् अश्वका स्वामी हो । तिम्रा यज्ञमा हामी अर्काको सहायता पाउने पाप नगर्ने । तिम्री आफ्ना रक्षण साधनले हाम्रो रक्षा गर । स्तुति गर्ने हामी तिम्रा विशेष प्रिय पात्र बनौ ।

प्रियास इते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः ।

नि तुवंशं नि याद्वं शिशोर्हृतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन् ॥८॥

ह धनका अधिपति इन्द्रदेव ! तिम्रो स्तुति गर्ने हामी आपसमा प्रेमपूर्वक मित्रभावले घरमा प्रसन्न भएर रहौ । तिम्री अर्तिथिसत्कारमा निपुण सुवासलाई सुख प्रदान गर्दै तुवंश र यदुवंशीलाई परास्त गर ।

सद्यश्चिन्तु ते मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्त्युक्थशास उक्था ।

ये ते हवेभिर्विं पणौरदाशन्नस्मान्वृणीष्व युज्याय तस्मै ॥९॥

हे धनवान् इन्द्रदेव तिम्रा यज्ञमा हामी स्तोताहरू स्तोत्र उच्चारण गर्दछौ तिम्रीलाई हवि अर्पित गरेर उक्थ उच्चारण गर्दै लोभिलाई पनि धन दान गर्ने प्रेरणा दियो हामी सबैलाई तिम्री मित्रका रूपमा स्वीकार गर ।

एते स्तोमा नरां नूतम तुभ्यमस्मद्रयञ्चो ददतो मघानि ।

तेषामिन्द्र वृत्रहत्ये शिवो भूः सखा च शूरोऽविता च नृणाम् ॥१०॥

हे नतुत्व गर्भमा श्रेष्ठ इन्द्रदेव ! स्तोत्र र हविले यजन गर्नेहरूले तिम्रीलाई हामी सबैको हितैषि बनाइदिएका छन् । तिम्री युद्धका समयमा यिनै स्तोताको रक्षा गर

नू इन्द्र शूर स्ववर्मान ऊतो ब्रह्मजुतस्तन्वा दावुधस्व ।

उप नो वाजान्मिमीह्युप स्तीन्युयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥११॥

हे शूवीर इन्द्रदेव स्तुत्य र जानले प्रेरित भएर तिम्रो शरीर र रक्षण शक्ति वृद्धि होस् । हामी सबैलाई आफ्ना कल्याणकारी शक्तिले सुरक्षित गर्दै अन्न र आवास प्रदान गर ।

[सूक्त २०]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् ।

उग्रो जज्ञे वीर्याय स्वधावाञ्चक्रिरपो नर्यो यत्करिष्यन् ।

जग्मिर्मुवा नृषदनमवौभिस्त्राता न इन्द्र एनसो महश्चित् ॥१॥

१. रणशक्तिले युक्त गराऊमि इन्द्रदेव वीरतापूर्ण काय गर्नका लागि उग्रत भएका हुन् । उनले नमिस्को हितका लागि उचित तानेका काम अवश्य पूर्ण गर्दछन् । यज्ञशालातिर जाने वरुण र इन्द्र इन्द्रदेवले महापातकबाट हाम्रो रक्षा गरन्

हन्ता वृत्रमिन्द्रः शशुवानः प्रावीवृ वीरो जरितारमृती ।

कर्ता सुदासे अह वा उ लोकं दाता वसू मुहुय दाशुषे भूतः ॥२॥

२. उग्रत गरेपछि इन्द्रदेव वृत्रलाई संहार गर्दछन् । स्तोतालाई आश्रय प्रदान गर्दै उनीहरूको रक्षा गर्दछन् । उनी सुदास राजाका लागि क्षेत्र निर्माण गर्दछन् र याजकलाई आरम्भार् धन प्रदान गर्दछन्

युध्मो अनर्वा खजकुत्समद्वा शूरः सत्रापाङ्जयनुषेमाङ्कः ।

व्यास इन्द्रः पुतनः स्वोजा अधा विश्वं शत्रूयन्तं जघान ॥३॥

३. युध्म कलम कुशल, युद्धमा लागि पर्ने योद्धा, सङ्ग्रामका लागि सधै तत्पर शूवीर र सहज व्यास इन्द्रः पुतनः स्वोजा अधा विश्वं शत्रूयन्तं जघान ॥३॥

उषे चिदिन्द्र रोदसी महित्वा प्रप्राथ तविषीभिस्तुविष्म-

नि वज्रमिन्द्रो हरिवाग्निमिक्षन्समन्धसा मदेषु वा उवोच । ४

हे परम ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव । तिमि थाप्नो यत्न र मरिचाले इनापुंथया हुन शकलार परिपुगित गर्वछी । अक्षमा नटेका इन्द्रदेव शत्रुमाथि लड्कल अघात गर्छन् । इन्द्रदेवलाई हत्तमा मोमरसले सेवा गर्नुपर्छ

वृषा जजान वृषणं रणाय तमु चित्रारी नयं ससूव ।

प्र यः सेनानीरथ नृभ्यो अस्तितः सत्वा गवेषणः स धृष्णुः । ५

बलशालिनी भात र बलवान् पितृले मानिसका हितमा युद्ध गर्नका लागि पुत्र इन्द्रलाई उत्पन्न गरे । उनी मानिसका हितकर्ता सेनानायक र प्रभावशाली स्वामी हुन् । उनले शत्रुनाशक इन्द्रदेवलाई खोजे गर्ने र शत्रुलाई दमन गर्छन्

नू चित्स भ्रेषते जनो न रेपन्मनो यो अस्य घोरमाविवासात् ।

यस्यैव इन्द्रे दधते दुवांसि शयत्स राय ऋतपा ऋतेजाः । ६

यी शूरवीर इन्द्रदेवको मन अड्कले सेवा गरे प्रमत्त गरिने मानिसका पति र क्षीण हुँदैनन् । यसबाट उत्पन्न र यज्ञका रक्षक इन्द्रदेव स्तोत्रले इ धन प्रदान गर्छन्

यदिन्द्र पूर्वो अपराय शिक्षन्नयज्ज्यायान् कनीयसो देषाम्

अमृत इत्यर्यसीत दूरमा चित्र चित्र्यं भरा रयिं नः । ७

हे विचित्र इन्द्रदेव । दुखाले आफ्नो वंशजनक र दान वा दूर देशमा गए । यज्ञ अथवा युद्धबाट सन्तानलाई प्राप्त हुने यी तीनै खालका अक्षय धन हामीलाई तिमि दान

यस्त इन्द्र प्रियो जनो ददाशदसन्निभेके अद्रिवः सखा ते

वयं ते अस्या सुमतौ चनिष्ठाः स्याम वरुथे अघ्नतो नृणीतं । ८

हे वज्रधारी इन्द्रदेव । तिम्रा भागि हवि प्रदान गर्ने प्रिय मित्रलाई निम्नले दिएका धन प्राप्त होस् । तिम्रा अपाले हामी धनवान्, अन्नवान् र अहिंसक बनेौ । मानिसका निरस गर्ने शत्रु र रक्षित गर हामी रहौ

एष स्तोमो अचिक्रददवृषा त उत स्तामुर्मधवन्नक्रपिष्ट

रायस्कामो जरितारं ते आगन्त्वमङ्ग शक्र वस्व आ शक्रो नः । ९

हे धनवान् इन्द्रदेव । तिम्रो रत्नवर्द्धक यो प्रेम शत्रु मर्छ । मानिसले दछन् हे इन्द्रदेव हामी तिम्रा स्तोमौ हौ । हामीलाई धनको रक्षा छ । तिमिले धन र शक्ति प्राप्त गर

स न इन्द्र त्वयताया इषे धास्मना च ये मधवानो जुर्नन्

वस्वीषु ते जरित्रे अस्तु शक्तिर्यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः । १०

हे इन्द्रदेव । हामीलाई स्वकार गरेर सुरक्षित राख् । तिमिले प्रदान गर्ने धन र शक्ति हामीलाई स्वच्छपूर्वक हवि प्रदान गर्ने धनवान्लाई पुगेन । र स्तनहस्तका स्तन गर्ने शक्ति गर्ने कल्याणकारी रक्षण साधनले हाम्रो सुरक्षा गर

[सूक्त २०]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुण देवता इन्द्र इन्द्र विष्णु

असवि देवं गोक्षुजीकमन्धो न्यस्मिन्द्रो जुषुषेमुवोच

बोधामसि त्वा हर्यक्ष यज्ञैर्बोधा नः स्तोममन्धसो मदेषु । ११

दिव्य मोमरस लेख्न गर्नका दुधमा मिसाएका हुन् । इन्द्रदेव जन्म गरे । रक्षाउँछन् हे हरि मानन्ता रक्ष भएका इन्द्रदेव । हामी यज्ञमा निम्नलाई जान्न गर्छौ । मानिसका मानिसका स्तोममा तिमि ध्यान टेऊ

प्र यन्ति यज्ञं विपयन्ति बर्हिः सोममदो विदधे दुध्रवाचः ।

न्यु प्रियन्तो यशसो गृभावा दूरउपब्धो वृषणो नृषाचः । १२

याजकहरू यज्ञशालामा कुशको आसन बोल्छाउँछन् र वज्रमा सम जुट्छन् । सोम कुटनले बुझा होकिँदा आएको क्रकुर ध्वनि टाढै सुनिन्छ । अन्तिमहरूले दानबाट निकै सुट्छन् । यज्ञमा बुझा परेका त्यसका रक्ष

त्वमिन्द्र झवितवा अपस्कः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वाः ।

त्वद्वावक्रं रथ्योऽहं न धेना रेजन्ते विश्वा कृत्रिमाणि भीषा ॥३॥

हे शूरवीर इन्द्रदेव ! वृत्रनाश आक्रान्त भएर रोकिएका घनीका धेरै बटा प्रवाह तिमीले प्रवाहित गरायो । तिमीलाई नै नदालाई रथमा चढेको वीर हिंडेभैं बग्न दिएका हो तिम्रा डाले भुवनहरू कम्पित भए ।

भीमो विवेषायुधेभिरेवामपांसि विश्वा नर्याणि विद्वान् ।

इन्द्रः पुरो जहषाणो वि द्धोद्वि वज्रहस्तो महिना जघान ॥४॥

इन्द्रदेव मानव हितकारी र समस्त कार्यकुशल छन् । आयुध धारण गरेर भयङ्करजस्ता लग्ने इन्द्रदेव हर्षित भएपछि वज्र धारण गरेर शत्रुका सेनाभित्र पसेपछि शत्रुलाई भयभीत गराउँदै तिनीहरूको वध गर्दछन् ।

न यातव इन्द्र जुजुवुर्नो न वन्दना शविष्ठ वेद्याभिः ।

स शर्यदर्यो विपुणस्य जन्तोर्मा शिश्नदेवा अपि गुह्यत नः ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! असुरले हामीमाथि घात गर्न नसक्न् बलशाली असुरले हाम्रो वन्दना र अध्ययनमा पनि बाधा नपार्न्, हे नार्य विषमतालाई नियन्त्रणमा राख हिंस्रक स्वभाव र कामुक वृत्ति भएकाहरू हाम्रा यज्ञका मजिकै आउन नपाऊन् ।

अभि क्रत्वेन्द्र भूरध ज्मन्न ते विव्यङ्महिमानं रजांसि ।

स्वेना हि वृत्रं शवसा जघम्य न शत्रुर्न विविदद्युथा ते ॥६॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी आफ्ना पुरुषार्थले भूलोकका सबै शत्रु प्राणी परास्त गर्दछौ । तिम्रो सबै महिमा लोकले जानेको छैन । तिमी आफ्ना बलले वृत्र नामको शत्रु संहार गर्दछौ । अङ्गमा शत्रुले तिम्रो पार पाउन सक्दैनन् ।

देवाश्रिते अयुर्याय पूर्वेऽनु क्षत्राय मयिरे सहसि ।

इन्द्रो मघानि दयते विषद्वेन्द्रं वाजस्य जोहुवन्त सातौ ॥७॥

हे इन्द्रदेव ! पहिले देवताहरूले तिम्रो बल र शत्रु मार्ने शक्तिको तुलना गर्दा तिमीलाई कमजोर ठानेका थिए । तिमी शत्रु जितेर धनर्जति आफ्ना भक्तलाई प्रदान गर्दछौ । धनको इच्छाले याजकहरू इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछन् ।

कीरिश्रिद्धि त्वामवसे जुहावेशानमिन्द्र सौभगस्य भूटे ।

अवो बभूध शतमूते अस्मे अभिक्षतुस्त्वावतो वरुता ॥८॥

हे शासनकर्ता इन्द्रदेव ! स्तोताहरू तिम्रो स्तुति गर्दै आफ्ना सुरक्षाको कामना गर्दछन् । तिमी सधैं रक्षण साधनले हाम्रा धनको सुरक्षा गर । तिमीसित जसले स्पर्धा गर्दछन्, त्यस्ता शत्रुको नाश गर ।

सखायस्त इन्द्र विश्वह स्याम नमोवृधासो महिना तरुत्र ।

वन्वन्तु स्मा तेऽवसा समीक्रेऽभीतिमर्यो वनुषा शवांसि ॥९॥

हे इन्द्रदेव ! हामी सबै तिम्रा यश वडाउनका लागि सधैंभरि सखाका रूपमा रहौ । हे महिमावान् ! हे तरक इन्द्रदेव स्तोताहरू तिमीबाट सुरक्षित हुँदछन् र आक्रमण गर्न आउने शत्रुलाई जित्छन् ।

स न इन्द्र त्वयताया इषे धास्मना च ये मधवानो जुनन्ति ।

वस्वी पु ते जरित्रे अस्तु शक्तिर्ययं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१०॥

हे इन्द्रदेव ! हामीलाई स्वीकार गरेर तिमा सुरक्षित राख त्यसो भएपछि तिमीले प्रदान गरेको अन्न उपभोग गर्ने शक्ति हामीभित्र होस् । स्वेच्छापूर्वक हवि प्रदान गर्ने धनवान्लाई सुरक्षित गर ! स्तोताहरूमा स्तुति गर्ने शक्ति रहेस् । तिमी कल्याणकारी रक्षण साधनले हामी सबैको सुरक्षा गर ।

[सूक्त - २२]

अपि - वसिष्ठ मन्त्रावरुणि । देवता - इन्द्र । छन्द - विराट् ९, अष्टुप् ।

पिना सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाय हयश्वादिः ।

सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो नार्वा ॥१॥

हे नक्षत्रुक्त इन्द्रदेव ! आनन्ददायक सोमरस पान गर । सञ्चालकका हातले उचित रूपमा चल्नित श्रेष्ठजस्तै दुङ्गाले सुरक्षा साथ तिम्रा लागि सोमरस निकालिन्छ ।

यस्ते मदो दुज्यश्चारस्ति येन वृत्राणि हर्यश्च हसि ।

स त्वामिन्द्र प्रभूयसो मनसु ॥२॥

हे घोडाका समृद्धिशाली स्वामी इन्द्रदेव ! जुन सोमरसका उत्साहले तिमी वृत्रासुर मारदर्छौ न्यस
श्रेष्ठ रसले तिमीलाई आनन्द प्रदान गरौस् ।

बोधा सु मे मधवन्वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।

हमा ब्रह्म सधमादे जुषस्व ॥३॥

हे ऐश्वर्यशाली इन्द्रदेव ! विशिष्ट याजकहरू गुणगान गर्दै श्रेष्ठ मान्छेले तिम्रो अर्चना गरिरहेका
छन् । त्यो राम्रो वाणी विचारपूर्वक स्वीकार गर । ब्रह्मस्थलमा यो मान्छे हविष्य ग्रहण गर

शुधो हवं विपिपानस्याद्रेबोधा विप्रस्याचंतो मनीषम्

कृष्या दुवांस्यन्तमा सचेमा ॥४॥

सोमरस पान गर्ने हे इन्द्रदेव ! हाम्रो आह्वानमा ध्यान देऊ र तिम्रो आदेशको प्रार्थना सुन ।
हामीलाई आफ्ना सच्चा मित्रका ठानेर सेवा स्वीकार गर

न ते गिरो अपि मूष्ये तुरस्य न सुष्टुतिमसुर्यस्य विद्वन्

सदा ते नाम स्वचशो विवक्षिम् ॥५॥

हे इन्द्रदेव तिम्रो असाधारण बल जानेका हामी तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् । तिम्रो दश बद्धाउने
स्तोत्र हामी पाठ गर्दछौ ।

भूरि हि ते सवना मानुषेषु भूरि मनीषी हवते त्वामिन्द्र

मारे अस्मन्मधवज्योवकः ॥६॥

हे ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव ! हामी मानिसहरू तिम्रा लागि मान्छेहरूको हवन पनि हुने
गर्दछन् । त्यसैले हामीबाट टाढा तिमी नजाऊ ।

तुभ्येदिमा सवना शूर विश्वा दुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृते

त्वं नूभिर्हव्यो विश्वाधासि ॥७॥

हे इन्द्रदेव ! तिम्रा लागि यज्ञका अनेकौं सवन छन् । तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो,
मानिसहरूले हवि प्रदान गर्न योग्य तिमी नै छौ ।

नू चिनु ते मन्यमानस्य दस्मोदशुवन्ति महिमाननु

हे दर्शनीय इन्द्रदेव ! तिम्रो यस्तो सम्माननीय महिमा

हे इन्द्रदेव ! तिम्रो यस्तो सम्माननीय महिमा तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो ।
तिम्रा पराक्रम र धनको पार कसैले पाउन सक्दैन ।

ये च पूर्वं ऋषयो ये च नूत्ना इन्द्र ब्रह्माणि जनयन्ति

अस्मे ते सन्तु सख्या शिवाणि यूयं पात स्वस्तिभिः ॥८॥

हे इन्द्रदेव ! प्राचीन र नवीन ऋषिहरूले रचेका स्तोत्रहरूले तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो,
कल्याण गरी, उसरी नै हामी स्तोताहरूलाई यति शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो । कृपा गरेर
कल्याणकारी साधनले हामी सबैको सुरक्षा गर ।

[सूक्त २-]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - इन्द्र । इन्द्र । इन्द्र ।

उडु ब्रह्माण्यैत श्रवस्येन्द्र समर्थे महया वसिष्ठ ।

आ यो विश्वानि शवसा उतानोपश्रोता म ईवतो वचन्ति ॥

हे इन्द्रियजित् ऋषि ! आफ्ना शक्तिले सम्पूर्ण भूतहरूलाई तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो,
यज्ञमा दश बद्धाउने र उपोसकको प्रार्थना सुन्ने इन्द्रदेवको शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो । खालका स्तोत्र पाठ
गर ।

अयामि घोष इन्द्र देवजामिरिरज्यन्त यच्छुरुषो विवक्षि ।

नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदहास्यति पण्यस्मान् ॥९॥

देवताको स्तुति गर्दा शोक नाश गर्ने औषधि बद्धाउने हे इन्द्रदेव तिम्रो शक्ति र शक्तिमान् बढाउनका लागि हो,
जान्दैनन् । हामीलाई सबै पापबाट पार लगाऊ ।

युद्धे त्वं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुक्षाममस्थुः ।

वै वधिष्टस्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रतो जघनवान् ॥३॥

॥ ३ ॥ - इन्द्रदेव । 'लगडने इन्द्रदेवका' स्थमा हरियो वणका दुवै अश्व नियोजित छन् । स्तोत्रले इन्द्रदेवको 'उछन्' । 'हर्म' उनको उपासना गर्दछौं । इन्द्रदेव आफ्ना महिमाले छावापृथिवीलाई उछन् । इन्द्रदेव अनौठो तरिकाले वृत्रको वध गर्दछन् ।

आपश्चित्यप्युः स्तयोऽनं गावो नक्षत्रं जरितारस्त इन्द्र ।

याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा त्वं हि धीभिर्दयसे वि वाजान् ॥४॥

॥ ४ ॥ इन्द्रदेव । तिमी नृपाले ज्याउने गर्दै कमलागर्भ अलको प्रवाह बढोस् । तिम्रा स्तोत्रले यज्ञ मेरोस पान गरेर आनन्दित हुन्छ । हे शूरवीर इन्द्रदेव । उपासकलाई यस्तो पुत्र प्रदान गर, जो उनले गर्दछौं ।

ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु सुष्मिण सुविराधस जरित्रे ।

एको देवत्रा दयसे हि मर्तानस्मिञ्जूरु सवने मादयस्व ॥५॥

॥ ५ ॥ इन्द्रदेव । देवताहरूमा तिमी एउटाले मात्र हार्माणार्थ न्यावे दया गर्दछौ । तिमी यस यज्ञमा मेरोस पान गरेर आनन्दित हुन्छ । हे शूरवीर इन्द्रदेव । उपासकलाई यस्तो पुत्र प्रदान गर, जो उनले गर्दछौं ।

एवेन्द्रिन्द्र वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यकैः ।

स नः स्तुतो वीरवद्बाहु गोमह्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

॥ ६ ॥ इन्द्रदेव । देवताहरूमा तिमी एउटाले मात्र हार्माणार्थ न्यावे दया गर्दछौ । तिमी यस यज्ञमा मेरोस पान गरेर आनन्दित हुन्छ । हे शूरवीर इन्द्रदेव । उपासकलाई यस्तो पुत्र प्रदान गर, जो उनले गर्दछौं ।

[सूक्त - २४]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता इन्द्र । छन्द त्रिष्टुप् ।

योनिष्ट इन्द्र सवने अकारि तमा नृभिः पुरुहूत प्र याहि

असो यथा नोऽक्षिता वृधे च ददो वसुनि ममदश्च सोमैः ॥१॥

॥ १ ॥ इन्द्रदेव । देवताहरूमा तिमी एउटाले मात्र हार्माणार्थ न्यावे दया गर्दछौ । तिमी यस यज्ञमा मेरोस पान गरेर आनन्दित हुन्छ । हे शूरवीर इन्द्रदेव । उपासकलाई यस्तो पुत्र प्रदान गर, जो उनले गर्दछौं ।

गृभीतं ते मन इन्द्र द्विषहोः सुतः सोमः परिषिक्ता मधूनि ।

विसृष्ट्येना भरते सुवृत्तिरियमिन्द्र जौहुवती मनीषा ॥२॥

॥ २ ॥ इन्द्रदेव । तिमी दुवै श्वानमा वृज्य छौ । तयार गरेका सोमरसमा मह मिसाइएका छौ । हामी तिम्रो आनन्दित गरेर आनन्दित गर्ने योग्य स्तोत्र उच्चारण गर्दछौं ।

आ नो दिव आ पृथिव्या ऋजीषिभिर्दं बर्हिः सोमपेयाय याहि ।

वहन्तु त्वा हरयो मद्रयज्यमाङ्गूषमच्छा तवस मदाय ॥३॥

॥ ३ ॥ इन्द्रदेव । तिमी दुवै श्वानमा वृज्य छौ । तयार गरेका सोमरसमा मह मिसाइएका छौ । हामी तिम्रो आनन्दित गरेर आनन्दित गर्ने योग्य स्तोत्र उच्चारण गर्दछौं ।

आ नो विश्वाभिरुतिभिः सजोषा ब्रह्म जुषाणो हर्यश्च याहि ।

वरीवृज्त स्यविरेभिः सुषिप्रास्मे दधद्वृषणं शुष्ममिन्द्र ॥४॥

॥ ४ ॥ इन्द्रदेव । तिमी दुवै श्वानमा वृज्य छौ । तयार गरेका सोमरसमा मह मिसाइएका छौ । हामी तिम्रो आनन्दित गरेर आनन्दित गर्ने योग्य स्तोत्र उच्चारण गर्दछौं ।

एष स्तोमो मह उग्राय वाहे धुरीः वात्यो न वाजयन्तधायि ।

इन्द्र त्वायमर्क ईष्ट वसुतां दिवीव द्यामधि नः श्रोमत धाः ॥५॥

॥ ५ ॥ इन्द्रदेव । तिमी दुवै श्वानमा वृज्य छौ । तयार गरेका सोमरसमा मह मिसाइएका छौ । हामी तिम्रो आनन्दित गरेर आनन्दित गर्ने योग्य स्तोत्र उच्चारण गर्दछौं ।

एवा न इन्द्र वार्यस्य पूर्धिं प्र ते महीं सुमतिं वेविदाम

इषं पितृन् मधवद्भ्यः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ६।

हे इन्द्रदेव । हमीलाई कृपा करा धन प्रदान गर । हमीं निर्मान्न प्रगत सुदुर्द्धि प्राप्त गरौं । हमीजसा हव्ययुक्त याजकलाई तिमि वीर पुत्रसहित अन्न प्रदान गर । तिमि हमी पालन र रक्षण गर

[सूक्त २५]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

आ ते मह इन्द्रोत्तुग्र समन्यवो यत्समरन्त सेनाः ।

पताति दिद्युन्नयस्य बाह्वोर्मा ते मनो विष्वद्रथग्वि चारीत् । १।

उत्साहित भएका सेनाले सङ्ग्राम गरेका बेला ह मनिसका हतिय वज्रधारी, घातक्रमी वीर इन्द्रदेव । तिमि बाहुमा हुने वज्र शत्रुमार्थ खसेस् र हम्रो रक्षा हामि तिमि सबैतिर पुन मन अविचलित रहोस् र हाम्रा लागि तिमि हितकारी कार्य गर

नि दुर्ग इन्द्र रथधिह्वमित्रानभि ये नो मर्तासो अमन्ति ।

अरे तं शंस कृणुहि निमित्तोरा नो भर सम्भरणं वसूनाम् । २।

हे इन्द्रदेव । हमीलाई जिने रहले सङ्ग्रामका नैदानमा हाम्रा सन्तान भएका शत्रु स्तर गर निन्दकलाई हमीदेखि टाढा भेजऊ । हमीलाई यथाप्य धन प्रदान गर

शतं ते शिप्रिभूतयः सुदासे सहस्रं शसा उत रतिरस्तु

जहि वधर्वनुषो मर्त्यस्यास्मे ह्युम्ममधि रतं च धेहि । ३।

हामी तिमि उत्तम भक्त हौं । तिमि सयौ रक्षासाधनले हाम्रो रक्षा गर । हामी तिमि हिस्रक वृत्ति हुनेका शत्रुभन्त्र नाश गरिदछौ । हमीलाई उत रतिरस्तु शत रतौ

त्वावतो हीन्द्र क्रत्वे अस्मि त्वावतोऽनुजुः शूर रातौ ।

विश्वेदहानि तविषीव उग्रौ ओकः कृणुष्व हरिवो न मर्षी । ४।

हे इन्द्रदेव । हमी तिमि लागि शुभ कार्य गनमा छटिऊका हौं । तिमि सयौ रक्षा साधनले हामीलाई प्राप्त होस् । हे बलवान् र तज्ज्वा इन्द्रदेव । हमालाई विश्वेदहानि तविषीव उग्रौ ओकः कृणुष्व हरिवो न मर्षी

कुत्सा एते हर्यक्षाय शूषमिन्द्रे सहो देवजूतमियानाः ।

सत्रा कृधि सुहना शूर वृत्रा वयं तरुत्राः सनुयाय वाजम् । ५।

हरियो भक्ष हुने इन्द्रदेवका निम्ति हमी स्तोनाहरू मुखक गरौं । हामी इन्द्रदेवको देवप्रेरित बलको अगमना गर्दछौं । हे शूरवीर इन्द्रदेव । सम्पूर्ण वं खयाल गर । तिमि जित्ने शत्रु निन्दक गर्ने बल हमी प्राप्त गरौं

एवा न इन्द्र वार्यस्य पूर्धिं प्र ते महीं सुमतिं वेविदाम ।

इषं पितृन् मधवद्भ्यः सुवीरां यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ६।

हे इन्द्रदेव । हमीलाई संरक्षणार्थ धनले परिपूर्ण गर । तिमि जित्ने सुमति हमी प्राप्त गरौं । हमी हविदातलाई तिमि वीर पुत्रसहित अन्न प्रदान गर । तिमि कल्याणकारी साधनले हमीलाई सुरक्षा प्रदान गर

[सूक्त २६]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

न सोम इन्द्रमसुतो ममाद नाब्रह्मणो मधवान सुतास ।

तस्मा उक्थं जनये यन्जुजोषश्रुवन्नवीयः शृण्वद्यथा न । १।

स्तेत्र पाठ नगरीकन निरालाएका र इन्द्रदेवका लागि मन्त्रिहरूको समस्त आनन्द प्रदक हुँदैन । हमी मनिसका माथमा इन्द्रदेवले भुत्र स्वाकार गर्ने उक्त न सोम स्तोत्र रचना गर्दछौं

उक्थउक्थे सोम इन्द्र ममाद नीथेनीथे मधवान सुतास ।

यदीं सबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा अवसे हवन्ते । २।

स्तेत्र स्तोत्र तथैव तथार गरेका समस्तले इन्द्रदेवलाई हतिय गर्दछ । समस्त सर्पित र न गलन धनवान् इन्द्रदेवको स्तुति गनल रमा प्रसन्न हुन्छन् । सुहृद एकमत भएर पिताका बालाभाई हमी साथै मानिसहरू अपना कायमा निष्ठा इन्द्रदेवलाई समस्त सुरक्षा लागि खेलाउँदछौं

चकार ता कृण्वन्नमन्या यानि ब्रुवन्ति वेधसः सुतेषु ।

जनीरिव पतिरेकः समानो नि मामृजे पुर इन्द्रः सु सर्वाः ॥३॥

सोमरम तयोर गदा स्तोत्रमा जेजे कामको वर्णन गरिन्छ ती सबै पहिले नै इन्द्रदेवले गरेका थिए यस्तै येषा पनि उनी असल कार्य गर्दछन् । इन्द्रदेव लोग्नेले खास्मालाई अधीनमा राखेभैं शत्रुको नगर अधीनमा राख्दछन् ।

एवा तमाहुरुव शृण्व इन्द्र एको विभक्त्य तरणिर्मघानाम् ।

मिथस्तुर ऊतयो यस्य पूर्वोत्स्ये भद्राणि सश्वत प्रियाणि ॥४॥

इन्द्रदेवसित परस्पर सहयोगी शक्ति भनेको छन् तिनीहरूले हामी सबैलाई उनी रक्षा गर्दछन् । स्तोताहरू उनै शक्तिको बयान सुनाउँछन्, यस्ता इन्द्रदेव धन बाँट्नेलाई उद्धार गर्दछन् । उनै देवताले हाम्रो कल्याण गर्नु

एवा वसिष्ठ इन्द्रभूतये नृकृष्यानां वृषभं सुते गृणाति ।

सहस्रिण उप नो माहि वाजान् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

वसिष्ठ ऋषि प्रजाको कामना पूर्ति र सुरक्षा गर्नका लागि सोमरम तयार गर्दछन् हे इन्द्रदेव । हामीलाई अनेकौं कल्याणकारी योग्य पदार्थ प्रदान गर्दै हाम्रो कल्याण गर ।

[सूक्त २३]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

इन्द्र नरी नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः ।

शूरो नृपाता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा त्वं नः ॥१॥

सेनानायकहरू पनि आफ्नो महायत्नाका लागि इन्द्रदेवलाई आह्वान गर्दछन् हे इन्द्रदेव तिमी पुरुषहरूका धनदाता र बलवर्द्धक हौं । हामीलाई लाभ गराउने गाई गोठमम्म पुऱ्याउने कृपा गर

य इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः ।

त्वं हि वृद्धस्य मघवन्विचेता अपा वृधि परिवृतं न राधः ॥२॥

हे सबै तिरबाट बोलाइने इन्द्रदेव स्तोतालाई आफ्नो बल प्रदान गर । हे बलिया बन्धन चूँडाउने र मघव भनिने इन्द्रदेव । हामीलाई ज्ञानको गोप्य धन प्रकट गराइदेऊ

इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विपुरुषं यदस्ति ।

ततो ददाति दाशुषे वसूनि चोदद्राक्ष उपस्तुतश्चिद्वार्क ॥३॥

इन्द्रदेव सबै प्राणीका स्वामी र पदार्थरूपी धनका राजा हुन् उनी दान गर्ने खानी हुनेलाई जीवनउपयोगी वस्तु प्रदान गर्दछन् । ती असल सम्पदा हामीतिर पठाऊन्

नू चित्र इन्द्रो मघवा सहृती दानो वाजं नि यमते न ऊती ।

अमृता यस्य दक्षिणा पीपाय वाम नृभ्यो अभिवीता सखिभ्यः ॥४॥

हामी आफ्नो रक्षा र अन्न प्राप्तिका लागि धनदाता इन्द्रदेवलाई बलवान् मस्तृहरूसँगै बोलाउँछौं । उनले भरतहरूका लागि अन्न सर्वव्यापी र पूण दान प्रदान गर्दछन् त्यही श्रेष्ठ दान मानिसका लागि प्रकट गर्दछन्

नू इन्द्र रामे वरिवस्कृधी न आ ते मनो ववृत्याम मधाय ।

गोमदधावद्रथवद्व्यन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

हे इन्द्रदेव तिमी गाई, अश्व, रथ आदि धनका स्वामी हौं, पूजनीय स्तोत्रले हामी तिम्रो आह्वान गर्दछौं । हामीलाई ऐश्वर्यान् वनाइनका लागि पर्याप्त धन प्रदान गर । सबै हाम्रा सुरक्षा र पालन गर्दै कल्याण गर

[सूक्त २५]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप् ।

ब्रह्मा ण इन्द्रोप याहि विद्वानर्वाञ्चस्ते हरयः सन्तु युक्ताः ।

विक्षे चिद्धि त्वा विहवन्त मर्ता अस्माकमिच्छुहि विक्षमिन् ॥१॥

हे इन्द्रदेव ! तिमी सर्वज्ञ छौ, स्तुति सुनेरछि अक्षम, गरुड भएर हामीकहाँ आऊ हे समस्त विश्वलाई सन्तोष प्रदान गर्ने इन्द्रदेव । तिमीलाई कैयौं मर्तिसले अत्याचल्य बोलाईछन्, त्यसो भए तामात्र तिमी कृपा गरेर हाम्रो प्रार्थना सुन

हव त इन्द्र महिमा व्यानद्ध ब्रह्म यत्तासि शवसिन्धुषीणाम् ।

आ यद्वज्रं दधिषे हस्त उग्र घोरः सन्क्रत्वा जनिष्ठा अषाढहः २ ।

हे ब्रह्मवान् इन्द्रदेव ! तिम्रो महिमाले मधिका स्तोत्र मुनिकृत गहनछन् हे वज्रधारी इन्द्रदेव तिम्रो उद्धट शूरवीर र मधैका व जेय हो ॥ १२ ॥

तव प्रणीतीन्द्र जोडुवानन्तस्स यवूत्र रोदसी निनेथ ।

महे क्षत्राय शवसे हि जजेऽतुतुजि चित्तुजिरशिरनत् ॥३॥

हे इन्द्रदेव जुन स्तोत्र तिम्रैकाट प्रणीत पद्धति अनुसार स्तुति गर्दछन् तिम्रो ह्युलोक र भूलोकमा आनन्दसहित प्रतिष्ठित हुन्छन् तिम्रो क्षात्रबल र धनको बलद्वारा श्रेष्ठ कार्य गर्नका लागि उत्पन्न भएका हो ।

एभिर्न इन्द्राहिभिर्दशस्य दुर्मित्रासो हि क्षितयः पवन्ते ।

प्रति यच्चष्टे अनृतमनेना अव द्विता वरुणो मायी नः सात् ॥४॥

हे इन्द्रदेव हामीमाथि आक्रमण गर्ने दृष्टको धन सधैं हामीलाई प्रदान गर , निष्ठापन वरुणदेवले हामीभित्रको असत्य खोजी गरेर दुवै प्रकारले हर गरन् ।

वोचेमेदिन्द्रं मधवानमेन महो रायो राधसो यद्वदन्नः ।

यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

इन्द्रदेव हामीलाई महान् धनऐश्वर्य प्रदान गर्दै स्तोताको रक्षा गर्दछन् हामी इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछौं धनवान् इन्द्रदेवले सदैव हाम्रो पालन र कल्याण गर्नु ।

[सूक्त - ५९]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता इन्द्र छन्द त्रिष्टुप्

अयं सोम इन्द्र तुभ्यं सुन्व आ तु प्र याहि हरिवस्तवोकाः ।

पिबा त्वस्य सुषुतस्य चारोर्ददौ मघानि मधवन्नियानः ॥१॥

हे हरियो मश्रु भएका इन्द्रदेव तिम्रो शीघ्र आउ हामी तिम्रो लागि सामरस तयार गर्दछौं तिम्रो आएर त्यो पान गर र आजकलाई धन प्रदान गर ,

ब्रह्मन्वीर ब्रह्मकृति जुषाणोऽर्वाचीनो हरिभिर्याहि दूयम् ।

अस्मिन्नु यु सवने मादयस्वोप ब्रह्माणि शुणव इमा नः ॥२॥

ह ज्ञानी वीर इन्द्रदेव तिम्रो हाथ उत्तम स्तोत्र सुन र अश्वमा आरुढ भएर हामीतिर चाँडै आऊ यस सोमयज्ञमा स्तोत्र सुनेर तिम्रो प्रसन्न हुऊ

का ते अस्त्यरङ्कृतिः सूक्तैः कदा नूनं ते मधवन् दाशेम ।

विश्वो मतीरा ततने त्वायाधा म इन्द्र शुणवो हवेमा ॥३॥

ह धनका अधिपति इन्द्रदेव हामी वास्तवम तिम्रीलाई कसरी प्रसन्न गरौं हामी तिम्रो लागि स्तोत्र रचना गर्दछौं तिम्रो हाम्रो स्तोत्र सुन यस भूकले कहिले तिम्रीलाई अलङ्कृत गर्ला भएर एउटै अभिलाषा हाम्रो मनमा छ

उतो घा ते पुरुष्याइ इदासन्त्येषा पूर्वेषामशुणोऽर्षीणाम्

अथाहं त्वा मधवज्जोहवीमि त्व न इन्द्रासि प्रमतिः पितेव ॥४॥

हे इन्द्रदेव ! प्राचीन कालका मानवका हितार्थ, ऋषिक रचेको स्तोत्र तिम्राले सुन्यो हाम्रो पनि तिम्रालाई वरम्वार स्तुति गर्दछौं तिम्रो उत्तम बुद्धि भएका पिताजस्तै हो ,

वोचेमेदिन्द्रं मधवानमेन महो रायो राधसो यद्वदन्नः

यो अर्चतो ब्रह्मकृतिमविष्ठो यूय स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

इन्द्रदेव हामीलाई महान् धनऐश्वर्य प्रदान गर्दछन् र स्तोताको आशा गर्दछन् हामी इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछौं धनवान् इन्द्रदेवले सदैव हाम्रो पालन र कल्याण गर्नु

[सूक्त - ५९]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता इन्द्र छन्द - त्रिष्टुप्

आ नो देव शवसा याहि शुष्मिन्भवा वृध इन्द्र रायः अस्य ।

महे नृग्याय नृपते सुवज्रं महि क्षत्राय पौस्याय शूर ॥१॥

हे बलशाली आभासमय इन्द्रदेव हामीकहाँ आउ र कृपा गरेर हाम्रो धन बढाऊ हे वज्रधारी इन्द्रदेव तिम्रो महान् क्षात्रबलले सम्पन्न आफ्नै पुरुषार्थ बढाऊ ,

हवन्त उ त्वा हव्यं विवाचि तनूषु शूराः सूर्यस्य सावौ ।

त्वं विश्वेषु सेन्यो जनेषु त्वं वृत्राणि रन्धया सुहन्तु ॥२॥

हे इन्द्रदेव । तिमि आह्वान गर्ने योग्य छौ । विवादका समयमा मानिसले तिमिलाई बोलाउँछन् । सूर्यदेवको प्रापिका लागि मानिसहरू तिमिलाई बोलाउँछन् । समस्त मानवी सेनाका लागि तिमि अनुकरणीय छौ । तिमि सुगमतापूर्वक घात गर्ने सुहन्ता नामका वज्रले शत्रु पराजित गरेर हाम्रो अधीनमा गराइदेऊ ।

अह्य यदिन्द्र सुदिन्य व्युच्छान्दधो यत्केतुमुपम समत्सु ।

न्यग्निः सीददसुरो न होता हुवानो अत्र सुभगाय देवान् ॥३॥

हे इन्द्रदेव । हाम्रा दिनहरू राम्रो किसिमले बित्दै जाऊन् र युद्धमा पनि हाम्रो ज्ञानविवेक स्थिर बनेर रहोस् भन्ने उद्देश्यका साथ सुहाउँदो धन प्रापिका लागि पराक्रमी होताका रुपमा अग्निदेवले आह्वान गर्दा यस यज्ञमा प्रतिष्ठित होऊ ।

वयं ते त इन्द्र ते च देव स्तवन्त शूर ददतो मघानि ।

यच्छ सूरिभ्य उपमं वरुथं स्वाधुवो जरणामरनवन्त ॥४॥

हे शूरवीर इन्द्रदेव । हामी सबै तिम्रै आफन्त हौं । हामी तिम्रा लागि हवि प्रदान गर्दै स्तुति गर्दछौं । विद्वान्हरूलाई तिमि असल निवास प्रदान गर । उत्तम ऐश्वर्यसम्पन्न भएर उनीहरू बुढेस कालमा सुखले रहन् ।

वोचेमेविन्द्रं मघवानमेनं महो ययो राधसो यद्दत्तः ।

यो अचवतो ब्रह्मकृतिमपिष्टो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

इन्द्रदेव हामीलाई महान् धनऐश्वर्य प्रदान गर्दछन् र स्तोताको रक्षा गर्दछन् । हामी इन्द्रदेवको स्तुति गर्दछौं । धनवान् इन्द्रदेवले सदैव हाम्रो पालन र कल्याण गर्नु ।

[सूक्त - २१]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता इन्द्र । छन्द गायत्री विराट् ।

प्र व इन्द्राय पादनं हर्यश्वाय गायत । सखायः सोमपावने ॥१॥

हे साधक हो । अश्वका स्वामी, सोमपान गर्ने इन्द्रदेवलाई आनन्द लाग्ने स्तोत्र गाओ ।

शंसेदुव्यं सुदानव उत द्युक्षं यथा नरः । चक्रुमा सत्यराधसे ॥२॥

हे श्रुतिवक्त्र हो । उत्तम दानदाता, न्यायले उपार्जन गरेका सम्पत्तिका धनी इन्द्रदेवको प्रार्थना गर । हामी पनि उत्तम विधिसे उनको प्रार्थना गर्दछौं ।

त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं गघ्युः शतक्रतो । त्वं हिरण्ययुर्वसो ॥३॥

हे मयौ यज्ञकर्म गर्ने इन्द्रदेव । हामीलाई तिमि अन्न, गाई र स्वर्ण प्रदान गर ।

वयमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णोनुमो वृषन् । विद्धी त्वस्य नो वसो ॥४॥

हे श्रेष्ठ वीर इन्द्रदेव । हामी तिम्रो कामना गर्दै बारम्बार नमस्कार गर्दछौं । सबैलाई आश्रय प्रदान गर्ने तिमिले हाम्रो प्रार्थना सुनेर त्यसमाथि ध्यान दिने कृपा गर ।

मा नो निदे च वक्तव्येऽयौ रन्धीरसाव्ये । त्वे अपि ऋतुर्मम ॥५॥

हे इन्द्रदेव ! तिमि हाम्रा स्वामी हुनाले कटुभाषी, निन्दक र कन्जुसका वशमा रहन नपरोस् भनेर तिमिसित प्रार्थना गर्दछौं ।

त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन् । त्वया प्रति ब्रूवे युजा ॥६॥

हे इन्द्रदेव । युद्धक्षेत्रमा नजिकै पुगेर शत्रुको नाश गर्नका लागि तिमि विश्वमा प्रसिद्ध छौ । तिमि कवचजस्तै भएर रक्षा गर्दछौ । तिम्रो सहायता पाएर हामी शत्रुको वध गर्नमा समर्थ हुन्छौ ।

महौ उतासि यस्य तेऽनु स्वधावरी सहः । मन्ताते इन्द्र रोदसी ॥७॥

अत्रले सम्पन्न छात्रापृथिवी जुन महान् बललाई नमस्कार गर्दछन्, त्यस्तो महान् इन्द्रदेव तिमि नै हो ।

तं त्वा मरुत्वती परि भुवद्वाणी सयावरी । नक्षमाणा सह द्युभिः ॥८॥

हे इन्द्रदेव । फैलँदो तेजसँगै हिँड्ने वीरको स्तुति सम्पन्न भएर तिमिकहाँ पुगोस् ।

अर्ध्वासस्त्वान्विन्दवो भुवन्दस्ममुप हवि । सं ते नमन् कृष्टयः ॥९॥

हे इन्द्रदेव तिम्रि स्वर्गका नजिके र दशनीय रूपमा रहेका छौ । तिम्रा लागि सोम प्रस्तुत छ सबैले तिम्रालाई नमस्कार गर्दछन्

प्र वो महे महिवृधे भर्ध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम् ।

विशः पूर्वीः प्र चरा चर्वणिप्राः ॥१०॥

हे मानिसहरू हो महान् कार्य सम्पन्न गर्ने प्रख्यात इन्द्रदेवका लागि सोम प्रदान गर्दै श्रेष्ठ स्त्रोत्रले उनको स्तुति गर हे इन्द्रदेव तिम्रो पनि हविदाता प्रजाको कामना पूरा गर्दै कल्याण गर ।

उरुव्यचसे महिने सुवृत्तिमिन्द्राय ब्रह्म जनयन्त विप्रा

तस्य व्रतानि न मिनन्ति धीराः ॥११॥

यन्त्यन् विप्रा र महान् इन्द्रदेवलाई अतिवक्त्रहरू उत्तम स्तुति तथा हविदाता अर्पित गर्दछन् धीर पुरुषहरू नै इन्द्रदेवको व्रत उगाउँदैनन्

इन्द्र बाणीरनुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं दधिरे सहध्वै ।

हर्यश्वाय बर्हया समापीन् ॥१२॥

सन्नेक राजा इन्द्रदेवको भौव पतुलनीय छ । यस्ता इन्द्रदेवलाई देका स्तुति उनका शत्रुको पराजयको कारण बन्छ हे स्त्रोत्रहरू आफ्नैहरूलाई इन्द्रदेवको स्तुति गर्ने प्रेरणा देओ

[सूक्त ३०]

अग्नि असाद मंत्रावर्णि बसिष्ठ, देवता - इन्द्र छन्द - प्रगाथ द्विपदा विरट

मो षु त्वा वाघतश्चनारे अस्मन्नि रीरमन् ।

आराताक्चित् सधमादं न आ गहीह वा सशुप शुधि ॥१॥

हे इन्द्रदेव यजमानले तिम्रालाई हर्मदेखि टाढा पुर्याउन ननख्ने तिम्रो हाम्रा यज्ञमा चाँडै आऊ र हाम्रा नजिक बसेर हाम्रो स्तुति ध्यानपूर्वक सुन ।

इमे हि ते ब्रह्मकृतः सुते सचा मधौ न मक्ष आसते ।

इन्द्रे कामं जरितारो वसूयवो रथे न पदमा दधुः ॥२॥

हे इन्द्रदेव तिम्रो सन्तानहरूका लागि सोमरस तयार गर्ने सत्र अतिवक्त्रहरू माहुराभै जम्मा भएर बस्दछन् प्रेक्षकको कामनाले रथमा चढेजस्ता तिम्रहरू तिम्रालाई गृह्णित ममन्ति गर्दछन्

रायस्कामो वज्रहस्तं सुदक्षिणं पुत्रो न पितरं हुवे ॥३॥

श्रेष्ठले बाबुलाई बाह्रौं भन्ने धन प्रप्तिको इच्छा भएका हामीहरू श्रेष्ठ जनदाता इन्द्रदेवलाई आह्वान गर्दछौ

इम इन्द्राय सुन्विरे सोमासो दध्याशिरः ।

तां आ मदाय वज्रहस्तं पीतये हरिभ्यां याह्नोक आ ॥४॥

हे वज्रधारी तत्रस्वी इन्द्रदेव तह्रा मिसाका अन्तर्गत नजिक रूपले तयार यो सोमरस पान गर्नका लागि तिम्रो यज्ञस्थलमा आऊ ।

श्रवच्छुत्कर्णं ह्यते वसूना नू चिन्नो मर्धिवद् गिरः ।

सद्यश्चिद्यः सहस्राणि शता ददन्नकिर्दिस्तन्तामि मितम् ॥५॥

इन्द्रदेव प्रथमा मुत्रका लागि समर्थ छन् उनीसँग हाम्रो धन नगदहै उनले हाम्रो बालो रसुनेभै नगर्न सयौं वा हजारौं किसिमका दान तत्काल दिन तयार इन्द्रदेवलाई कर्मले पनि धन दिनबाट रोक्न सबैले

स वीरो अप्रतिष्कृत इन्द्रेण शशुवे नृभिः ।

यस्ते गभीरा सवनानि वृत्रहन्त्युनोत्या च धावति ॥६॥

हे वृत्रलाई मर्ने इन्द्रदेव तिम्रा लागि प्रचुर मात्रामा सोमरस तयार गर्ने वीरप्रति तिम्रो अरुकूल हुन्छ त्यसरी नै तिम्रो मानिसहरूको सम्मान गर्दैछौ

भवा वरूथं मघवन्मघोनां यत्समजासि शर्दतः ।

वि त्वाहृतस्य वेदनं भजेमह्मा दूणाशो भरा गयम् ॥७॥

हे धनवान् इन्द्रदेव तिम्रो कवचजस्तै भएर हविदाताको सुरक्षा गर र शत्रुको विनाश गरेर हाम्रो धन हामीलाई दऊ हाम्रोलाई अविनाशी धन प्रदान गर

सुनोता सोमपात्रे सोममिन्द्राय वज्रिणे ।

पचता पत्तीरखसे कृषुध्वमित्युण्मिषुणते मयः ॥८॥

हे आज्ञकहेतु हो । वज्रधारी सोमरस पान करने इन्द्रदेवका लागि सोम पेलेर तयार गर इन्द्रदेवलाई प्रन्न गन्का लागि पुरोडाश पकाएर यज्ञ गर यजमानलाई सुखी बनाउने इन्द्रदेव स्वयं हविष्यान्न ग्रहण गर्दछन् ।

मा स्त्रेघत सोमिनो दक्षता महे कृषुध्वं गय आतुजे ।

तरणिफज्जयति क्षेति पुष्यति न देवासः कवलत्वे ॥९॥

दक्षतापूर्वक सोमयाग पूरा गर्नबाट पछि नहटौं । शत्रुनाशक इन्द्रदेवका निमित्त धन प्राप्तिका इच्छाले शुभ कर्म गरौं । शौघ्रतापूर्वक कार्य गर्ने अवश्य नै विजय प्राप्त गर्दछ र पुष्ट भएर उत्तम घरमा निवास गर्दछ । खराब कर्म गर्नेका सहायक देवता हुँदैनन् ।

नकिः सुदासो रथं पर्यास न रीरमत् ।

इन्द्रो यस्यायिता यस्य मरुतो गमत्स गोमति व्रजे ॥१०॥

सुदासका रक्षक इन्द्रदेव र मरुताण हुन् त्यसैले उनको रथ कतै पुर्‍याउन वा उनलाई रोक्न कसैले सक्दैन । उनलाई गाईका गोठ प्राप्त होऊन् ।

गमद्वाजं वाजयन्तिन्द्र मर्त्यो यस्य त्वमयिता भुवः ।

अस्माकं बोध्यविता रथानामस्माकं शूर नृणाम् ॥११॥

हे इन्द्रदेव , तिमी जसको रक्षा गर्दछौ, त्यसले तिम्रो यशोगान गर्दै अन्न आदि प्राप्त गर्दछ हे शूरवीर , तिमी हाम्रा पुत्रपौत्रादि एव रथका रक्षा गर ।

उदित्र्यस्य रिच्यतेऽशो धनं न जिग्युषः ।

य इन्द्रो हरिवान्न बन्धति तं रिपो दक्ष दधाति सोमिनि ॥१२॥

जुन यजमान हरि नामक अश्वयुक्त इन्द्रदेवका लागि सोमरस तयार गरेर अर्पित गर्दछन्, उनले इन्द्रदेवका कृपाले प्राप्त बलद्वारा शत्रु जिच्छन् ।

मन्त्रमखर्वं मुधितं सुपेशसं दधात यज्ञिषेष्वा ।

पूर्वीश्वन प्रसितयस्तरन्ति तं य इन्द्रे कर्मणा भुवत् ॥१३॥

यजनीय देवताहरूमध्ये इन्द्रदेवका लागि ज्यादै कुँदिएका र सुन्दर शोभनीय स्तोत्र स्तोताले अर्पित गर्नु , जसको स्तोत्र इन्द्रदेव मनैदेखि स्वीकार गर्दछन् उसलाई कसैका कुनै पनि बन्धनले दु ख दिन सक्दैन ।

कस्तमिन्द्र त्वावसुमा मर्त्यो दधर्षति ।

श्रद्धा इतो मघवन्यार्ये दिवि वाजी वाजं सिंघासति ॥१४॥

हे सबैका आश्रयजता इन्द्रदेव । तिमीलाई कसले पो अपमानित गर्न सक्ता ? हे ऐश्वर्यवान् इन्द्रदेव तिमीप्रति श्रद्धा राख्नेहरू बलशाली हुन्छन् उनीहरू दु खबाट पार हुने बेलामा पनि सहयोग प्राप्त गर्दछन् ।

मघोनः स्म वृत्रहत्वेषु चोदय ये ददति त्रिया वसु ।

तव प्रणीतो हयैश्च सुरिभिर्विक्षा तरेम दुरिता ॥१५॥

हे वैभवंशाली इन्द्रदेव , हविष्यान्न समर्पित गर्ने याजकलाई दृष्ट दुराचारीसित सङ्घर्ष गर्ने शक्ति प्रदान गर । हे अक्षपति । तिम्रा प्रेरणाले ज्ञानीले पापबाट मुक्ति पाऊन् ।

तवेदिन्द्रावर्म वसु त्व पुष्यासि मध्यमम् ।

सत्रा विश्वस्य परमस्य राजसि नकिष्ट्वा गोषु वृण्वते ॥१६॥

हे इन्द्रदेव निम्न कोटि, मध्यम कोटि र उत्तम कोटिका भनका तिमीमात्रै एउटा स्वामी हो । तिमीले गाई आदि धन दान गर्दा कसैले पनि तिमीलाई रोक्न सक्दैन ।

त्वं विश्वस्य धनदा असि श्रुतो य ई भवन्त्याजयः ।

तवायं विश्वः पुरुहूत पार्थिवोऽवस्युर्नाम भिक्षते ॥१७॥

हे समस्त धन दान गर्ने इन्द्रदेव , जुनसुकै युद्धमा तिम्रो ख्याति छ अनेकौँ तिरबाट बोलाइने प्रशंसित हे वीर इन्द्रदेव , भूलोकका सबै मानिस तिमीसित रक्षा र सन्तुका याचना गर्दछन् ।

स्तोतारमिद्विधिषेय रदावसो न पापत्वाय रासीय ॥१८॥

शिक्षेयमिन्मह्यते दिवेदिवे राय आ बृहच्चिद्विदे

नहीं रहे पनि हमी निम्नो यजनका लागि धन निकाल्दछौं हे इन्द्रदेव । तिर्मावाहेक मेरो त यकौं कुरै दाजुभाइ नै छैन पितृजस्तो रक्षक पनि कोही छैन

आ व इन्द्रं पुरुहूतं नमो गिरा नेमिं तष्टेव सुद्रवम् ॥२०॥

न दुष्टृती मर्त्यो विन्दते वसु न स्नेधन्तं रयिर्नशत् ।

मानिसका दुष्ट बर्तनले धन पाउन सक्दैन । हिंस्रकसित धनश्रेष्ठ हँदैन हे मधव । मज्जाले पर पाउन तिर्माँले दिनुपर्ने धन उन्नम कम गरौं पाउन सक्दछु ।

ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ।२२।

न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते

हं ऐश्वर्यवान् इन्द्रेण यमं पृथक्म वा दिव्यं लोकम् विनाजन्ते यकौ न कोही छ न थिये र न त कहिल्यै हुने नै छ हे देव , यक्ष गाई र धनधन्यका कामना गर्ने हामी स्नानाहृत तिम्रो प्राथम्य गर्दछौं

पुरुवसुहिं मधवन्त्सनादसि भरे भरे च हव्यः । २४।

[illegible]

अस्माकं बोध्यविता महाधने भवा वृधः सखीनाम् । २५।

हे मधवा ! शत्रुलाई पराजित्वा फिर्ता गरउँदै हाम्रादेखि टाढा पुग्नुपर्छ र हामिलाई भन्ने धन देऊ, हे देव । हाम्रो शरणस्थल निर्मल न हो हाम्रो रक्षा गर्दै तिम्रो हाम्रीलाई बखिरहने धन उदान गर

शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहत यामनि जीवा ज्योतिरशेमहि । २६।

हे इन्द्रदेव हामीलाई उन्नत भूमिमा फल प्राप्त हुन्छ भन्ने कुराको शक्ति दिइर
पालनपोषण गर्नुभई हामीलाई तिमी पोषित गर भनेकैले सहकारिता लागि बोलाइने हे इन्द्रदेव
यसमा हामीलाई तिम्रो दिव्य तज प्रदान गर

ह्वया वयं प्रवतः शश्वतीरपो ऽति शूर तरामसि । २७॥

हे इन्द्रदेव भजनपाणी दुष्ट, कुटिल अन्धकारहर्ता, मर्मस्थाय अस्त्ररूप नागन है श्रेष्ठ ना
निम्नो संरक्षणम् हमी विघ्नयवरोधक इत्यहं गारुडः

अपि वसिष्ठ मैत्रावरुणि पुत्रगण । देवता वसिष्ठ पुत्रगण । छन्द त्रिकृष्ट ।

श्रित्यञ्चो मा दक्षिणतस्कपदा धिर्यजिन्वासो अपि हि प्रमन्दुः ।

उसिष्ठञ्चोषे परि बर्हिषो नुन मे दुरादवितवे वसिष्ठाः ॥१॥

गोरो वर्णका, शिरको दाहिनेतिर जटको शिखा भएका बुद्धिसङ्गत काय गर्ने वसिष्ठ गोत्रीयहरू हामीलाई अति प्रसन्न गराउँछन् । यज्ञका कृशन्नासनबाट माथि उठ्दै हामी यस्ता वसिष्ठका वंशज शिष्यहरू हामीदखि यहाँ नजान्छौ भन्दछौ ।

दूरादिन्नमनयन्ना सुतेन तिरो वैशन्तमति पान्तमुग्रम् ।

पाशद्युम्नस्य वायतस्य सोमात्सुतादिन्द्रोऽवृणीता वसिष्ठान् ॥२॥

वसिष्ठ गोत्रीय साधकहरू अग्र इन्द्रदेवलाई पाशद्युम्नले तथार गरेको सोमसञ्चट छुटाएर आफूले तथार गरेको सोमस पान गराउनका लागि परबाट लिएर आउँछन् । इन्द्रदेव पनि वयतका पुत्र पाशद्युम्नलाई छोडेर वसिष्ठ वंशीहरूलाई स्वीकार गर्छन् ।

एवेनु कं सिन्धुमेभिस्तारेवेनु कं भेदमेभिर्धान ।

एवेनु कं दाशराज्ञे सुदास प्रावदिन्द्रो ब्रह्मणा वो वसिष्ठाः ॥३॥

वसिष्ठका पुत्रहरूले सजिलै सिन्धु तरेर भेट्लाई नाश गरे । त्यसपछि दाशराजका प्रसिद्ध युद्धमा वसिष्ठका पुत्रका बलले इन्द्रदेवले सुदासको रक्षा गरे ।

छुट्टी रौनो ब्रह्मणा वः पितृणामक्षमव्ययं न किला रिषाध ।

यच्छवरीषु बृहता रवेणेन्द्रो शुष्ममदधाता वसिष्ठाः ॥४॥

हे मानिसहरू हो । आफ्नो लक्ष्यप्रति हामी सक्रिय छौं । तिमीहरू सबै बलवान् हो भए र शक्वरी शृचहरूसँगै बृहत् स्तुति गाएर इन्द्रदेवको बल बढाओ । तिमीहरूका स्तोत्रले पितृहरू पनि सन्तुष्ट हुन्छन् ।

उद द्यामिवेतुष्ण्याजो नाथितासोऽदीधयुदाशयज्ञे वृतासः ।

वसिष्ठस्य स्तुवत इन्द्रो अश्विदुहं तृत्सुभ्यो अकृणोदु लोकम् ॥५॥

तृष्ण वंशका कामना लिएका वसिष्ठका वंशजले दाशराजका युद्धमा इन्द्रलाई तेजस्वी सूर्यजस्तै रूपमा धारण गरे । इन्द्रदेवले उनीहरूको स्तोत्र सुनेर तृत्सुहरूलाई विशाल लोक प्रदान गरे ।

दण्डाद्देवदगो अजनास आसन्परिच्छिन्ना भरता अर्धकासः ।

अभवच्च पुरेता वसिष्ठ आदितृत्सुनां विशो अप्रथन्त ॥६॥

गर्भ धपाउन लोभजस्तै लोभो गतिमा इन्द्रिय नियन्त्रण गर्ने सङ्कल्पजस्तै भरतहरू थोरै र साना शिर तर वसिष्ठ पुरोहित भएपछि उनीहरूको सद्ब्रह्मा र क्षमता बृद्ध भयो ।

त्रयः कृण्वन्ति भुवनेषु रेतस्तिष्ठः प्रजा आर्या ज्योतिरग्राः ।

त्रयो वर्नास उषसं सचन्ते सर्वे इत्ता अनु विदुर्वसिष्ठाः ॥७॥

भरगृण भुवन तीन हुन्छन् । ज्योतिर्तर्क अपि बढ्ने तीन महान् प्रजा छन् । तीनै वटाले उष्णतायुक्त उषाको सेवन गर्दछन् । वसिष्ठका वंशज सबै यो कुरो राम्ररी जान्दछन् ।

सूर्यस्येव वक्षधो ज्योतिरेषां समुद्रस्येव महिमा गभीरः

वातस्येव प्रजवो नान्येन स्तोमो वसिष्ठा अन्वेतवे यः ॥८॥

हे वसिष्ठपुत्र हा । तिमीहरूको महिमा सूर्यको ज्योतिजस्तै टड्कारो र समुद्रजस्तै गभीर छ । आयुजस्तै तीव्रगामा तिमीहरूको स्तोत्र अद्वितीय छ ।

त इक्षिप्य हृदयस्य प्रकैतैः सहस्रवल्गमभि सं चरन्ति ।

यमेन तत् परिधिं वयन्तोऽप्सरस तप सेदुर्वसिष्ठाः ॥९॥

वसिष्ठहरू हृदयको गूढ ज्ञान प्रकट गर्दै सहस्रौं शाखाले युक्त सप्तरश्मा सम्यक् रूपले विचारण गर्दछन् । उनीहरू नियमपूर्वक चलेको बाटो अनुसरण गर्दै मातृरूपा अप्सराका नजिकै पुग्दछन् ।

विद्युतो ज्योतिः परि सज्जिहानं मित्रावरुणा यवपशुतां त्वा ।

तत्ते जन्मौतैकं वसिष्ठागस्त्यो यत्त्वा विशा आजभार ॥१०॥

विद्युतका ज्योतिले छुट्टिदै गरेका तिमीलाई मित्रावरुणले देखेपछि अगस्त्यले तिम्रो जन्मभार तिम्रो प्युटा जन्म भयो ।

द्रप्सं रुक्मं ब्रह्मणा दैव्येन विश्वे देवा पुष्करे त्वाददन्त । ११।

रा प्रकेत उभयस्य प्रविद्वान्त्सहस्रदान उत वा सदानः ।

यमेन तत् परिधिं वयिष्यन्नप्सरसः परि जज्ञे वसिष्ठः । १२ ।

सत्रे ह जाताविषिता नमोभिः कुम्भे रेतः सिषिचतुः समानम्

ततो ह मान उदियाय मध्यात्ततो जातमृषिमाहुर्वसिष्ठम् . १३

उवथभूतं सम्भूतं विभर्ति ग्रावाण विभ्रत्स्र वदात्यग्रे

उपैतमाध्वं सुमनस्यमाना आ वो गच्छति प्रतुदो वसिष्ठ १४।

हम भरतहर्ष हैं। तांत्रिक समाज समाहर कहीं बाउडे हल - नयेले प्रसन्न मनले की
गमनानितलार् प्रबलर गा तर्माह तर्ष ५.१४ र साम गान - सामरस तयार गर्नेहल्लय
उचित संनले गर्दछन

[सूक्त = ४]

ऋषिः ऋषिः मीमांसकः देवता विश्वदेवता अग्निः छन्दः द्विपदा घिरादः ।

प्र शुक्रैतु देवी मनीषा अस्मत्सुतष्ट्यो रथो न वाजी १॥

यत्किञ्च श्रद्धां तानको र समोस्ति नन्को रथजस्त देवां मर्नषा न नर्तक भक्तम्

विदुः पृथिव्या दिवो जनित्रं शुण्वन्त्यापो अध क्षरन्ती । २

योरालांतर अन्ते पानांले इवावापुं१ वीओ गुन्धनि आन्दइइ । ताम्ना १०५ मनि

आपश्चिदस्मै पितृन्त पृथ्वीर्वृत्रेषु शूरा मंसन्त उग्रा । ३ ।

पृथ्वामा विद्यमान जलान् स्तब्धेनलम् सृष्टिः प्रदानं गच्छति । क्रमणं गर्दां दिने शूरवीरः
स्तब्धेनलम् विद्वान् सृष्टिः प्रदानं गच्छति ।

५२. अथवापि नृणां श्रेष्ठः ।

अभि प्र स्थाताहेव यज्ञं यातेव पत्यन्त्सना हिनोत । ५ ।

हे मानिस ह० यत्त गर्ने दुन्हाल स्वय सहय तीव्र वेगले अवश्य ५ ॥ यहाँ

त्पना समत्स हिनोत यज्ञं दधात केतुं जनाय वीरम् .६

हे मानिस हो मद्ग्राममा बाटो आउँछ रोर पुरखाला प्रार्थना गर्ने ममाको हितका लागि यज्ञ गरौं

ठदस्य शुष्माद्भानुर्नार्ति बिभर्ति भारं पृथिवी न भूम । ७ ।

हैं यहाँ का बल्लू सूर्यदेव इन्द्रदेव पृथ्वीदेव सब प्राणीको माने देते हैं राजा पनि सबको आधार

ह्वयामि देवाँ अयातुरग्ने साधन्नुतेन धिय दधामि ।८।

हे परिसरक अग्निदेव राजा सधनले सका देवताहक्को महान दास्य ७ शुद्धितार् देवताका मेवाम निवृत्त गदछौ

अभि वो देवीं धियं दधिध्वं प्र वो देवत्रा वाचं कृणुध्वम् ।१।

हे मानिस हो तिर्माहस देखतक निम्न बुद्धको प्रयोग गर । देखतको स्तुति गर

आ चष्ट आसा पथो नदीनां वरुण उग्रः सहस्रचक्षाः ॥१०॥

हजारों पौंडों भाकर राजर्षि स्वर्गादेव नईक शलको निर्माणा गतिहन्त्र-

राजा राष्ट्राना पेशी नदीनामनुत्तमस्मै क्षत्रं विश्वायु ॥११॥

राष्ट्रका राजाजस्ते वरुणदेवता नदीका रूपमा आफ्नै बलले सबै ठाउँमा पुग्दछन् ।

अविष्टो अस्मान्विश्वासु विश्वबुं कृणोत शंस निनिस्तो ॥१२॥

हे देवताहरू हो कृपा गरेर हाम्रो रक्षा गर हाम्रो निन्दा गर्ने शत्रुको तेज नष्ट गराओ ।

व्येत्तु दिद्युद् द्विषामशेषा युयोत विष्प्रपस्तनूनाम् ॥१३॥

हे देवताहरू हो तिम्रोहरू हाम्रो कुभलो गर्न खोज्ने शत्रुलाई चरै तिरबाट हतियारले प्रतिकार गर । हाम्रो शारीरिक पाप पनि पर लगिदैओ

अवीक्षो अग्निर्हव्यान्नमोभिः प्रेषो अस्मा अधावि स्तोमः ॥१४॥

हामीले अग्निदेवप्रति विनम्रतापूर्वक स्तोत्र गाएका छौं अत्र भक्षण गर्ने, प्रिय अग्निदेव प्रसन्न भएर हाम्रो रक्षा गरन्

संजुदेवेभिरपां नपातं सखायं कृध्वं शिवो नो अस्तु ॥१५॥

अग्निदेव बललाई साथि उठाउँछन्, उनी सखा भएकाले हाम्रो रक्षा गरन् ।

अब्जामुक्थैरिहं गृणीषे बुध्ने नदीनां रजःसु पीदन् ॥१६॥

नदीका, श्रेष्ठमा स्थापित अग्निदेवलाई स्तोत्रले स्तुति गरौं जलका उत्पादक अग्निदेवले शत्रु मार्दछन्

मा नोऽहिर्बुध्न्यो रिषे धान्मा यज्ञो अस्य त्रिषवृतायोः ॥१७॥

मेघमा रहेका अग्निदेवले हामीसाथ प्रहार नगरन् ! सत्यमय जीवन बाँच्नेहरूको यज्ञ क्षीण हुँदैन ।

उत न एषु नृषु श्रवो धुः न राये यन्तु शर्धन्तो अर्यः ॥१८॥

धनको ऐश्वर्य प्राप्तिका हाम्रो प्रतिस्पर्धी हामीदेखि पर पुग्नुन् हामीहरू पर्याप्त मात्रामा धन, यश र अन्न प्राप्त गरौं ।

तपन्ति शत्रुं स्वर्षा भूमा महासेनासो अमेभिरेषाम् ॥१९॥

विशाल सेनायुक्त राजा आफ्ना वैवी शक्तिले शत्रुलाई सूर्यदेवले भैं स्तुतप पार्दछन् ।

आ यत्रः पत्नीर्गमन्त्यच्छ त्वष्ट्य सुपाणिर्दधातु वीरन् ॥२०॥

पत्नीहरू हाम्रो नजिक आएका बेला त्वष्ट्यले उत्तम बाहुद्वारा वीरलाई धाग्न गरन् ।

प्रति नः स्तोमं त्वष्ट्य जुषेत स्यादस्मे अरमतिर्वसुः ॥२१॥

उत्तम बुद्धि भएका त्वष्टादेवले हाम्रो यज्ञ स्वीकार गरन् र प्रसन्न भएर हामीलाई मनगो धन दिऊन्

ता नो रासन्नतिषाचो वसून्या रोदसी वरुणानी शृणोतु ।

वरुणीभिः सुशरणो नो अस्तु त्वष्ट्य सुदन्त्रो वि दधातु रायः ॥२२॥

उनले हामीलाई अभीष्ट धन दिने खालका दिव्य शक्ति प्रदान गरन् । हामीले गाउँदै गरेको स्तुति द्वावापृथिवी र वरुणदेवका शक्तिले सुनून् । श्रेष्ठ दानदाता त्वष्टादेव विघ्ननिवारक शक्तिसहित हाम्रो लागि शरणदाता बनून् र हामीलाई ऐश्वर्य प्रदान गरन् ।

तन्नो रायः पर्वतास्तत्र आपस्तद्रतिषाच्च ओषधीरुत द्यौः ।

वनस्पतिभिः पृथिवी सज्जोषा उभे रोदसी परि पासतो नः ॥२३॥

पर्वत, जल, औषधि र दुल्लोक वनस्पतिमहित अन्तरिक्ष एवं देवशक्तिले हाम्रो प्राणरूपी धन संरक्षण गरन्

अनु तदुर्वी रोदसी जिहातामनु ह्यक्षो वरुण इन्द्रसखा ।

अनु विश्वे मरुतो ये सहासो रायः स्याम धरुण धियध्वै ॥२४॥

विशाल द्वावापृथिवी, शत्रु जित्रले मरुतहरू तेजस्वी इन्द्रदेव र उनका मित्र वरुणदेव आदि देवताहरू हाम्रो सहयोगी हुँदन् । विनका कृपाले हामी धारण गर्न योग्य धन प्राप्त गरौं

तत्र इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्निराप ओषधीर्विनो जुषन्त ।

शर्मन्त्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वसितिभिः सवा नः ॥२५॥

इन्द्रदेव, मित्रदेव, वरुणदेव, औषधिहरू, जल र वनका वृक्षका निमित्त हामी स्तोत्र पाठ गर्दछौं इन्द्र, मरुतहरूसँग मङ्गलकारी स्थान प्राप्त होस् तिम्रोहरू सबैले हामीलाई कल्याणकारी मङ्गल साधनले सुरक्षित राख्नुन् ।

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुण देवता - विश्वदेवा छन्द त्रिष्टुप् ।

शं न इन्द्रानी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।

शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ ॥१॥

दिन र रात हमी सबैका लागि मङ्गलकारी होऊन् । इन्द्र र अग्निदेव तथा इन्द्र वरुणदेवले हमी सबैको कल्याण गरुन् । इन्द्र र पूषादेवले मङ्गलकारी अन्नक्षेत्र प्रदान गरुन् । इन्द्र र सोमदेव सुसन्तान प्राप्ति रोग निवारण र भयमुक्त गराई हाम्रा लागि कल्याणकारी होऊन् ।

शं नो भगः शम्भु नः शंसो अस्तु शं न पुरन्धिः शम्भु सन्तु गयः

शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु ॥२॥

भगदेवताले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । यो शान्ति सबै मानिसबाट प्रशंसित होस् । बुद्धि र धनले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । श्रेष्ठ र शिष्ट बोलावचन शान्तिदायक होऊन् । अर्यमादेव हामीलाई शान्ति दिने होऊन् ।

शं नो धाता शम्भु धर्ता नो अस्तु शं न उरुची भवतु स्वधाभिः ।

शं रोदसी बृहती शं नो अग्निः शं नो देवानां सुहवानि सन्तु ॥३॥

धाता धाता धाव धृतिर्ता पृथ्वीको यत्र पर्वत देवताको उगसना यी सबै हाम्रा लागि शान्तिप्रदायक र कल्याणप्रद होऊन् ।

शं नो अग्निज्योतिर्नीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावधिना शम्भु ।

शं नः सुकृतां सुकृतनि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु वातः ॥४॥

तेजस्वी अग्निदेव, मित्रावरुण मृत्युदेव चन्द्रदेव अश्विनीकुमार सत्कर्म र गमनशील वायुदेवले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् ।

शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहूतौ शमन्तरिक्षं दृशये नो अस्तु ।

शं न ओषधीर्वनितो भवन्तु शं नो रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः ॥५॥

द्यावापृथिवीले हामीलाई पहिलो पटक प्रार्थनामै शान्ति प्रदान गरुन् । उत्तम दर्शनका निम्ति अन्तरिक्षले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । वनस्पति र ओषधिहरू हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । विजयशील लोकपालहरूले पनि शान्ति प्रदान गरुन् ।

शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु शमादित्येर्भिवरुणः सुशंसः ।

शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलाशः शं नस्त्वष्टा मन्थिरिह शृणोतु ॥६॥

इन्द्रदेवताले वसुगणका साथमा शान्ति प्रदान गरुन् । आदित्यका साथमा वरुणदेवताले रुद्रगणका साथमा जलदेवताले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । त्वष्टादेव र देवगन्तीले समेत हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन्, सबैले हाम्रो विनय सुनुन् ।

शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो ग्रावाणः शम्भु सन्तु यज्ञाः ।

शं नः स्वरूपा मितयो भवन्तु शं नः प्रक्ष्मः शम्भुस्तु वेदिः ॥७॥

सोम र ग्रामले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । ब्रह्म र यज्ञदेवले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । मौलोल, औषधिल र वेदाल पनि हामीलाई उम्मी नै शान्ति दिऊन् ।

शं नः सूर्य उरुचक्षा उदेतु शं नश्चतस्रः प्रदिशो भवन्तु ।

शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः शम्भु सन्तुवापः ॥८॥

विशाल तेजधरी सूर्यदेव हामीलाई शान्ति दिनका लागि उदित होऊन् । चारै दिशाले हामीलाई शान्ति दिऊन्, स्थिर पर्वत जल र समुद्रले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् ।

शं नो अदितिर्भवतु व्रतेभिः शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः ।

शं नो जिष्णुः शम्भु पूषा नो अस्तु शं नो भवित्र शम्भुस्तु वायुः ॥९॥

अदितिका व्रतनिष्मले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । उत्तम तेजस्वी मरुतगणले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । जिष्णुदेव, पूषादेव अन्तरिक्ष र वायुदेवले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् ।

शं नो देवः सविता त्रायमाणः शं नो भवन्तुषसो विभातोः ।

शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शम्भुः ॥१०॥

रक्षा गर्ने वा मुक्तिदाता सवितादेवले हामीलाई शान्ति प्रदान गरुन् । तेजस्वी उषाहरूले हामीलाई

अग्नि प्रदान गर्हन् पर्जन्य र क्षेत्रका कल्याणकारी अधिपति हाम्रा प्रजाका लागि शान्तिप्रदायक मङ्गलकार्य होऊन् ।

शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिस्तु ।

शमभिषाचः शमु रतिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः ॥११॥

विश्वदेवले हामीलाई शान्ति प्रदान गर्हन् सद्बुद्धि दिने सरस्वती देवीले हामीलाई शान्ति प्रदान गर्हन् यज्ञकर्ता दानदाता, द्युलोक, पृथ्वी र जलका देवताले हामीलाई शान्ति प्रदान गर्हन् ।

शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्वन्तः शमु सन्तु गावः ।

शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्तः शं नो भवन्तु पितरो हवेषु ॥१२॥

सत्यका अधिपति, अश्व र गार्हो हामीलाई शान्ति दिऊन् । श्रेष्ठ कर्म गर्ने र श्रेष्ठ भुजा भएका ऋभुहरूले हामीलाई शान्ति प्रदान गर्हन् हाम्रा पितृहरूले हाम्रो प्रार्थना सुनेर हामीलाई शान्ति प्रदान गर्हन् ।

शं नो अज एकपादेवो अस्तु शं नोऽहिर्बुध्न्यः शं समुद्रः ।

शं नो अपां नपातपेरुरस्तु शं नः पृथिनर्भवतु देवगोपा ॥१३॥

अज, एकपाद अहिर्बुध्न्य समुद्रदेवले हामीलाई शान्ति दिऊन् र कल्याण गर्हन् । अपानपातदेवले हामीलाई शान्ति दिऊन् । देवताहरूबाट सरक्षित गार्ह, प्रकृति र किरणले हामीलाई शान्ति दिऊन्

आदित्या रुद्रा वसवो जुषन्तेद् ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः ।

शृण्वन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये यज्ञियासः ॥१४॥

नवरचित स्तोत्रलाई आदित्यगण, वसुगण र रुद्रगणले ग्रहण गर्हन् । द्युलोक, पृथ्वी र स्वर्गमा उत्पन्न देवगण र प्ररु अर्जित यज्ञनीय देवताहरू छन्, ती सबैले हाम्रो स्तुति स्वीकार गर्हन्

ये देवानां यज्ञिया यज्ञियानां मनोर्यजत्रा अमृता ऋतज्ञाः

ते नो रामन्तामुरुगायमद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥१५॥

यज्ञनीय देवताहरूका लागि जो पूज्य छन् र मानिसका लागि जो पूज्य छन्, त्यस्ता सबै अमर, ऋतगणले आज प्रसन्न भएर हामीलाई यशस्वी पुत्र प्रदान गर्हन् र हाम्रो पालन गर्दै कल्याण गर्हन्

[सूक्त ४६]

ऋषि वसिष्ठ मित्रावरुणि । देवता विश्वेदेवा, रुद्र त्रिष्टुप्

प्र ब्रह्मैतु सदानुवृत्तस्य वि रश्मिभिः ससुचे सूर्यो गाः ।

वि सानुना पृथिवी सप्त उर्वी पृथु प्रतीकमध्येथे अग्निः ॥१॥

ऋतको गृहरूपी यज्ञशालाबाट ब्रह्मज्ञानका स्तोत्र प्रसरित भएर सूर्य आदि देवतासम्म पुग्दछन् । सूर्यदेव आफ्ना किरणले जल वर्षा गराउँछन्, पर्वत आदिमहिा विस्तृत पृथ्वीमा अग्निदेव प्रदाप हुन्छन्

इमां वा मित्रावरुणा सुवृक्तिमिषं न कृण्वे असुरा नवीयः ।

इनो वामन्यः पदवीरदब्धो जन च मित्रो यतति ब्रुवाणाः ॥२॥

हे बलशाली वरुण र मित्रदेव तिमीहरूका लागि नवीन स्तोत्र रचना गर्दछौं । तिमीहरू दुईमध्ये एक वरुणदेव प्रभुतासम्पन्न छौ तिमी निष्पक्ष रूपले धर्म र अधर्मको निर्णय गरेर सुनिश्चित स्थान प्रदान गर्दछौ अर्का मित्रदेव प्रशंसा गरिदाखेरि धर्मको मार्गातिर प्रेरणा प्रदान गर्दछौ ।

आ वातस्य धजातो रन्त इत्या अपीपयन्त धेनवो न सुदाः ।

महो दिवः सदनै जायमानोऽचिरुदद् वृषभः सस्मिन्वृधन् ॥३॥

वायुदेव गतिपूर्वक चारै दिशामा विचरण गर्दछन् अन्तरिक्षमा गर्जने मेघ सुन्दर भएर बर्सेछन् त्यस अलका वर्षाले दुध दिने गार्ह बढ्दछन्

गिरा य एता युनजङ्घरी त इन्द्र प्रिया सुरथा शूर धायू ।

प्र यो मन्तु रिरिक्षतो मितान्ता सुक्रतुमर्यमणं ववृत्याम् ॥४॥

हे इन्द्रदेव । जुन यजमानले स्तुति पात गरेर तिस्रा बलवान् अश्वलाई रथमा नियोजित गराउँछ, तिमी नम्र यजमानका यज्ञशालामा जान्छौ । जुन देवता शत्रुका हिंस्रक वृत्ति नष्ट गर्दछन्, हामी उनै अयमदेवलाई आह्वान गर्दछौ

यजन्ते अस्य सख्यं वयश्च नमस्विनः स्व ऋतस्य धामन्

वि पृक्षो बाबधे नृभिः स्तवान इदं नमो रुद्राय प्रेष्ठम् ॥५॥

याज्ञकहरू अत्र प्राप्तिमा लागि यज्ञद्वारा रुद्रदेवलाई स्तुतिले प्रसन्न गदछन् । उनै रुद्रदेवलाई हामी सबैले नमस्कार गदछौं ।

आ यत्साकं यशसो वावशानाः सरस्वती सप्तथी सिन्धुमाला ।

याः सुखयन्त सुदुषाः सुधारा अभि स्वेन पयसा पीप्यानाः ॥६॥

माताको जस्तै स्नेह र जलले भरिएका सिन्धु र सरस्वती भन्दि सान नदीहरू पयाप्त जलरश्मिले युक्त भएर प्रवाहमान रहन् । तिनीहरू आफ्ना जलले परिपूर्ण भएर अत्र र दुध भन्दि बढाउँदै प्रवाहमान रहन् ।

उत त्ये नो मरुतो मन्दसाना श्रियं तोक च वाजिनोऽवन्तु ।

मा नः परि ख्यदक्षरा चरन्त्यवीवृधन्त्युज्य ते रथि नः । अ

आनन्दवर्द्धक पराक्रमी मरुतहरू हाम्रा पुत्रका सदबुद्धिले प्रेरित कम सुरक्षित राख्न वाणका अधिपति देवता हामीमाथि सधैं प्रसन्न रहन् । उनले हाम्रा धन बढाउँछन् ।

प्र वो महीमरमतिं कृणुध्वं प्र पूषणं विदध्वे न वीरम् ।

भगं धियोऽवितार नो अस्याः सातौ वाजं रातिषाचं पुरन्धिम् ॥७॥

हे स्तोत्रहरू हो । तिमीहरू यी विशाल र महान् पृथ्वीदेवलाई प्रह्वान गर । यजन्त गोद्धा र पराक्रमी पूषादेवको आह्वान गर । बुद्धिसङ्गत कर्म गर्नेका लागि प्रेरित गर्ने भगदेव र पुरान्त दानवीर वाजदेवलाई यज्ञमा आह्वान गर ।

अच्छायं वो मरुतः श्लोक एत्वच्छ विष्णुं निषिक्तपामवोधिः

उत प्रजायै गृणते वयो धुर्यय पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥९॥

हे मरुतहरू हो । तिमीहरू र गम्भीरशक्त आश्रयदाता विष्णुदेवकहाँ गो स्तोत्र पुगाम् । उनले हामीलाई पुत्र र अन्न प्रदान गरन् । तिमीहरू सधैं हाम्रा पालन र कल्याण गर ।

[सूक्त ३३]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता विश्वेदेवा छन्द त्रिष्टुप्

आ वो वाहिष्ठी वहतु स्तवध्वै रथो वाजा ऋभुक्षणे अमृक्तम् ।

अभि त्रिपृष्ठैः सवनेषु सोमैर्मदे सुशिप्रा महभिः पूषध्वम् ॥९॥

हे तेजस्वी ऋभुगण । तिमीहरू गतिलो र निरापद रथमा भरद्वाज भएर गमन गर । हे सुन्दर त्रिपृष्ठे भएका ऋभुहरू हो । तिमीहरू सबै दुध, दही र सतु मिलिएको सोमरस दान गरेर आनन्दित होओ ।

ययं हरत्तं मघवत्सु धत्थ स्वर्दश ऋभुक्षणे अमृक्तम् ।

सं यज्ञेषु स्वधावन्तः पिबध्व वि नो राधासि मतिभिर्दयध्वम् ॥१०॥

हे आत्मदर्शी बलवान् ऋभु हो । तिमीहरू सोमपान गर्दै हामी हविदानलाई विशेष रस भन्दि प्रदान गर । बुद्धिसहित सिद्धि प्रदान गर्ने ऐश्वर्य हामीलाई प्रदान गर ।

उवोचिथ हि मघवन्देण महो अर्भस्य वसुनो विभागे ।

उभा ते पूर्णा वसुना गम्भीरी न सनुता नि यमते वसव्या ॥११॥

हे धनका अधिपति । महान् धन र श्रेष्ठ धनको विभाग गर्दै तिमी पनि आफ्ना भाग गृहण गर्दछौ । हे देव । तिम्रा दुवै हातमा मनगो धन छ । तिमी निर्विघ्न दान दिन्छौ ।

त्वमिन्द्र स्वयंशा ऋभूक्षा वाजो न साधुरस्तमेष्यक्वा ।

वयं नु ते दाक्षांसः स्याम ब्रह्म कृण्वन्तो हरिवो वसिष्ठाः ॥१४॥

हे यशस्वी इन्द्रदेव । तिमी श्रेष्ठ साधक र ऋभुहरूका स्वामी है । हामीजस्ता स्तोत्रका रस आऊ । हे हरियो वर्णका अभि भाएका पराक्रमी देवता । हामी वसिष्ठहरू स्तुति गर । तिमीहरू हवि अर्पित गर्दछौ ।

सनितसि प्रवतो दाशुषे विद्याभिविवेको हर्यश्च धीभिः ।

वक्त्रमा नु ते युज्याभिरूती कदा न इन्द्र राघ आ दशस्ये ॥५॥

हरियो वर्णका प्रक्ष भएका हे देवता तिमी हाम्रो स्तुति सुन । हविदाता याज्ञकलाई तिमी उनम धन प्रदान गर । तिमी धन कहिले प्रदान गर्दछौ ? आजसम्म हामी तिम्रै संरक्षणमा सुरक्षित रहँदै तिम्रो भजन गर्दै छौ ।

वासयसीव वेधसस्त्वं नः कदा न इन्द्र वचसो बुबोधः ।

अस्तं तात्या धिया रयिं सुवीरं पुक्षो नो अर्वा न्युदीत वाजी ॥६॥

हे इन्द्रदेव तिमी कहिले हाम्रो भनाइ र प्रार्थना सुन्दछौ ? तिमी हाम्रो आश्रयदाता हो । स्तुतिले प्रसन्न भएर आफ्ना बलवान् तथा तीव्रगामी अश्वमा हामीकहाँ आऊ र पराक्रमी पुत्र, धन एवं अन्न देऊ

अभि यं देवी निर्वृत्तिश्चिदीशे नक्षन्त इन्द्र शरदः सुपूक्षः ।

उप त्रिबन्धुर्जरदष्टिमेत्यस्त्ववेशं यं कृण्वन्त मर्तः ॥७॥

पृथ्वीले जसलाई ईश्वर मानेकी छन्, समस्त अन्नयुक्त संवत्सरले जसलाई सुख प्रदान गर्दछन्, मानिसहरू जसलाई आफ्ना घरमा प्रतिष्ठित गराउँछन्, त्यस्ता त्रिलोकका बन्धु इन्द्रदेवले हामीलाई विशाल बल प्रदान गरुन्

आ नो राधासि सवितः स्तवध्या आ रायो यन्तु पर्वतस्य रातौ ।

सदा नो दिव्यः पायुः सिषक्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

हे सवितादेव । हामीलाई आफ्नो धन प्रदान गर । पर्वतले प्रदान गरेको धन हामीलाई प्राप्त होस् । इन्द्रदेव आफ्ना संरक्षण शक्तिले सबै हाम्रो रक्षा गरुन् र हामी सबैलाई पालन गरुन् ।

[सूक्त ३८]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - सविता भग वाजिन छन्द - त्रिष्टुप् ।

उदु ष्य देवः सविता ययाम हिरण्ययीममतिं यामशिश्नेत ।

नूनं भगो हव्यो मानुषेभिर्विं यो रत्ना पुरुवसुर्दधाति ॥९॥

हे सवितादेव । तिमी आफ्नो सुवर्ण आभूषण प्रकट गर्दछौ । मानिसहरू सवितादेवको स्तुति गर्दछन्, अनेक धनका स्वामी तिनले स्तोतालाई श्रेष्ठ धन प्रदान गर्दछन्

उदु तिष्ठ सवितः श्रुध्यस्य हिरण्यपाणे प्रभूतावृतस्य ।

व्युपवीं पृथ्वीममतिं सुजान आ नृभ्यो मर्तभोजनं सुजानः ।१॥

हे सवितादेव । तिमी उदित हुऊ हे स्वर्णमयी बाहु भएका देवता तिमी व्यापक आभाले मानिसका उपयोगमा काम लाने धन र अन्न प्रदान गर्दछौ

अपि प्लुतः सविता देवो अस्तु यमा विद्विश्चे वसवो गुणन्ति ।

स नः स्तोमान्नमस्यश्च नो धाद्विश्चेभिः पातु पायुभिर्नि सूरिन् ॥३॥

हामी सवितादेवको स्तुति गर्दछौ जुन सवितादेव सबै देवताद्वारा स्तुत्य छन्, उनै पूजनीय सवितादेवलाई स्तोत्र एवं अन्न स्वीकार गरुन् हे देव । तिमी आफ्नै समस्त रक्षण शक्तिले स्तोतालाई पालन गर ।

अभि यं देव्यदिर्गुणाति सव देवस्य सवितुर्बुवाणा ।

अभि सम्राजो वरुणो गृहन्त्यभि मित्रासो अर्यमा सजोषाः ॥४॥

प्रवति देवी जुन सवितादेवको स्तुति गर्दछिन् र जुन देवताको प्रेरणा पालन गर्दछिन्, उनै सवितादेवको स्तुति मित्रावरुणदेव र अर्यमादेवले पनि गर्दछन्

अभि ये मिथो वनुषः सपन्ते रति दिवो रातिषाचः पृथिव्याः ।

अहिर्बुध्न्य उत नः शृणोतु वरुण्येकधेनुभिर्नि पातु ॥५॥

सबै दानी भक्तहरू आपसमा जुटेर हुल्लोक र पृथिवीलोकका सखाजस्ता सवितादेवको सेवा गर्दछन् । त्यस्ता अहिर्बुध्न्य देवले हाम्रो स्तुति सुन् । बाणाकी देवीले विशेष बाणीरूपी धेनुद्वारा हामी सबैलाई पालन गरुन् ।

अनु तन्नो जास्पतिर्मसीष्ट रत्नं देवस्य सवितुरियानः ।

भगमुग्रोऽवसे जोहवीति भगमनुग्रो अध याति रत्नम् ॥६॥

ज्वाको पालन गर्ने सवितादेवलाई हाम्रो प्रार्थना सुनेर हामीलाई रत्न आदि प्रदान गरुन् पराक्रमी स्तोत्र भगदेवलाई सुरक्षा प्राप्तिका लागि प्रार्थना गर्दछौ । जो पराक्रमी हुँदैनन्, तिनले केवल धन माग्दछन् ।

शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु देवताता मितद्रवः स्वर्काः ।

जम्भयन्तोऽहिं वृकं रक्षांसि सनेभ्यस्मदयुयवज्रमीवाः ॥३॥

सन्तुलित गति भाका, स्तुत्य भद्र रत्न प्रदान करने देवताले प्रत्येक पक्षलाघाट सन्तुष्ट भगर हमें सबैलाई सुख प्रदान गरन । देवताले दान नगरन दुष्टका सहार गरन सबै खलका गुणना गंगादाट हामी मुक्त होऔं

वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञा ।

अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः । ६।

हे चलशाली वाजा देवताहरू हो । निमाहरू भगर सत्यगनका सन्ता र विद्वान छौं । निर्माहरू धनका लागि हुन युद्धमा हाम्रो सहायता गर, निर्माहरू यस प्रसन्नता मोघरस पात गरेर आनन्दित हो भो र सन्तुष्ट भएर छि देवयानका मार्गाट प्रस्थान गर

[सूक्त २९]

अग्निं वसिष्ठमत्रवर्णं देवता विश्वदेव छन्द ग्राह्यः

ऊर्ध्वो अग्निः सुमतिं वस्वो अश्वेत्सतीची जूर्णिर्देवतातिमेति

भेजति अग्नी रथ्येव पन्थामृतं होता न इषितो यजाति ॥९॥

हे ऊर्ध्वो अग्नि उल्लेख यमिन्दव । तिमिं वाप्नो योऽकठो स्तुति । देव दिशाम रहन उषादेवी यस प्रसन्नता वाप्नो योऽकठो यजत्रक पन्थामृत रथाऽहो भगर प्रसन्नता मार्गमा प्रस्थित भिन्छु । होताहरू यज्ञ गदछु

प्र वावृजे सुप्रया बहिरिषामा विरपतीव बीरिट इयाते ।

विशामत्तोऽरुषसः पूर्वहूतौ वायु पूषा स्वस्तये नियुत्वान् । २।

सर्प प्राणिको कल्पयाका लागि नियुक्त नाम भगर वाहनमा वायुदेव र पूषादेव रातको अन्त्य अवस्था उपा कालमा मर्तिरहसल बाला उदा राजमन्त्र भगर अर्द्धाच्छन की दत्त देवताहरूको लागि अन्तशालामा उच्च प्रकारले कुराको वायु तथा हुन्छ

जम्बा अत्र वसवो रत्त देवा उरावन्तरिक्षे मर्जयन्त शुधाः

अर्वाक पथ उरुजयः कृणुध्वं श्रोता दूतस्य जग्मुषो नो अस्य । ३।

यस यज्ञमा वसुगा भूमिमा विचरन गर्दछन् विशाल अन्तरिक्षमा रहने मर्तुहरूको सेवा गर यज्ञमा हुन्छ हे वसुहरू हो । निर्माहरू हाम्रा दूतका प्रशानना यस गिर हाम्रैकहाँ आओ

ते हि यज्ञेषु यज्ञियास उमाः सधस्थ विश्वे अधि सन्ति देवाः ।

तौ अध्वर उशतो यक्षयने श्रुष्टौ भग नासत्या पुरन्धिम् । ४।

रक्षा गर्ने यज्ञस्थ विश्वदेव यज्ञमा अर्वाक छन् हे अग्निदेव । तिमिं प्रसन्नता अगिस्थित देवताहरूक निमित्त यजन गर । हे भगदेव । यक्षिर्नाकुमार र इन्द्रदेवको सन्कार

आग्ने गिरो दिव आ पृथिव्या मित्रं वह वरुणमिन्द्रमग्निम्

आर्यमणमदितिं विष्णुमेषा सरस्वती मरुतो मादयन्ताम् । ५।

हे अग्निदेव । ह्युलोक र पृथ्वीले स्तुति गर योग्य मित्र वरुण, इन्द्र र अग्ने यममा अर्पित, विष्णु भदि देवतालाई हाम्रा यस यज्ञमा बोलाऊ । देवा सरस्वती र मरुतहरू यहाँ यात्रा आनन्दित होऊन्

रे हव्यं मतिभिर्यज्ञियानां नक्षत्राणामर्त्यानामसिन्वन्

धाता रयिमविदस्यं सदासां सक्षीमहि युज्येभिर्नु देवैः । ६।

यज्ञनीय देखतत्त्वका निमित्त हाम्रो स्तोत्र र हवि रजित गर्दछौं । मानिसका प्रागतिक कामनाले अग्निदेव यजन गर । हाम्रा मित्र असल सहायक देवताहरूलाई यज्ञ दछौं । प्रसन्न भगर यस देवताले हामीलाई स्थायी रव पक्षध प्रदान गर

नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैर्भृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः

यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अकौ यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ७।

आज वसिष्ठहरूले श्रावपूर्विकको स्तुति युनिष्ठित गरे । यज्ञस्थ वरुण इन्द्र र अग्निदेवका सन्ता गरे, आनन्ददाता देवताले हाम्रैलाइ पूजामा प्रयोग गर्न श्रेष्ठतम रत्न र धन प्रदान गरन

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता - विश्वेदेवा । छन्द - त्रिष्टुप्
ओ शुचिर्विदम्याग्ने समेतु प्रति स्तोमं दधीमहि दुराणाम् ।

यदद्य देवः सविता सुवाति स्यामास्य रत्नितो विभागे ॥१॥

हामी बेगवान् देवताहरूका लागि स्तोत्र पाठ गर्दछौं । हामीलाई संगी मिलेर काम गर्दाको सुख प्राप्त होस् । रत्नका स्वामी सवितादेवले आफ्नो धन बाँट्दाखेरि उपस्थित रहेर हामी पनि त्यो धन प्राप्त गरौं ।

मित्रस्तन्नो वरुणो रोदसी च द्युभक्तमिन्द्रो अर्यमा ददातु ।

विदेष्टु देव्यदितो रेक्णो वायुश्च यत्रियुवैते भगश्च ॥२॥

मित्र, वरुण, द्यावापृथिवी, इन्द्र, अर्यमा, वायु, भगदेव र अदितिदेवीसहित समस्त देवताहरू हाम्रा स्तोत्रले प्रसन्न भएर हामीलाई तेजस्वीहरूका लागि उत्तम हुने श्रेष्ठ धन प्रदान गरुन् ।

सेदुग्रो अस्तु मरुतः स शुष्मी च मर्त्यं पृषदश्चा अवाध ।

उतेमग्निः सरस्वती जुनन्ति न तस्य रायः पर्येतास्ति ॥३॥

हे तीव्र वेगका पाङ्ग्रे घोडा भएका मरुतहरू हो । तिमीहरू महान् पराक्रमी र बलवान् मानिसको सुरक्षा गर्दछौं । त्यस्ता मानिसलाई अग्निदेव, देवी सरस्वती र अन्य देवताहरूले प्रेरणा दिएर सत्कर्ममा खटाउँछन् । त्यस्ता मानिसको धन नाश हुँदैन ।

अयं हि नेता वरुण ऋतस्य मित्रो राजानो अर्यमापो धुः ।

सुहवा देव्यदितिरनर्वा ते नो अहे अति पर्वन्नरिष्यन् ॥४॥

सत्य मार्गमा नेतृत्व गर्ने शासक देवता, वरुण, मित्र, अर्यमा आदिले हामीबाट गरिएको श्रेष्ठ कार्य स्वीकार गरुन् । विस्तृत तेजस्वी देवी अदिति वन्दनीय छन् । सबै देवताहरू हाम्रा असल कर्म निर्विघ्न रूपमा सम्पन्न गराउनका लागि सहायक भएर हामीलाई पाप कर्मबाट जोगाऊन् ।

अस्य देवस्य मीढुषो वया विष्णोरेषस्य प्रभृथे हविर्भिः ।

विदे हि रुद्रो रुद्रियं महित्वं यासिष्ट वतिरक्षिनाविरावत् ॥५॥

देवताहरू यज्ञमा हविद्वारा उपासना गरिने र मनको रहस्य भएर गराउने विष्णुदेवका अंश हुन् रुद्रदेवले आफ्नो महत्त्वपूर्ण शक्ति हामीलाई प्रदान गरुन् । हे अश्विनीकुमार हो ! तिमीहरू अन्नले भरिएका हाम्रा घरमा आओ ।

मात्रं पृषन्नापृण इस्सो वरुञ्जी यद्रातिषाचश्च रासन् ।

मयोभूवो नो अर्वन्तो नि पान्तु वृष्टिं पत्स्मि वातो ददातु ॥६॥

हे तेजस्वी भगदेव । सर्वश्रेष्ठ देवी सरस्वती र दानशील दिव्य शक्तिको धन प्राप्त गराउन तिमी हाम्रो सहायक होऊ । सर्वत्रगामी वायुदेवले जल बसाएर सहयोग गरुन् । उन्नतिशील तथा सुखदायक देवताहरूले हाम्रो कल्याण र पोषण गरुन् ।

नू रोदसी अभिष्टुते वसिष्ठैर्वातावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।

यच्छन्तु चन्द्रा उपमं नो अर्कं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

आज वसिष्ठहरूले द्यावापृथिवीको सुनिश्चित स्तुति गरे । यज्ञनीय वरुण, इन्द्र र अग्निदेवको स्तुति गरे । आनन्ददाता देवताले हामीलाई पूजामा प्रयोग गर्ने श्रेष्ठतम अन्न र धन प्रदान गरुन् ।

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - लिङ्गोक्त देवता उषा । छन्द - त्रिष्टुप् जगती ।

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।

प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हुवेम ॥१॥

सोम विहान अग्निदेवलाई आह्वान गर्दछौं । यज्ञको सफलताका लागि इन्द्रदेव, मित्र, वरुण, अश्विनीकुमार भग, पूषा, ब्रह्मणस्पति, सोम र रुद्रदेवलाई आह्वान गर्दछौं ।

प्रातर्जितं भगमुग्रं हुवेम वयं पुत्रमवितेयो विधत्ता ।

आग्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह ॥२॥

हाम्रो जगत्लाई धारण गर्ने, उग्र वीर र विजयशील भगदेवताको स्तुति गर्दछौं । उनी अदितिका पुत्र हुन् । उन्को स्तुति गर्दाले दरिद्र पनि धनवान् हुन्छ । राजा पनि उनीसित धनको याचना गर्दछन् ।

भग प्रणेतर्भग सत्यवाधो भगेमा धियमुदवा ददत्रः

भग प्र णो जनय गोभिरक्षैर्भग प्र भुभिर्नुवन्तः स्याम ।३॥

हे भगदेवता तिमो नै वास्तविक धन हो शक्ति सत्य नै धन हो हे भगदेवता ^{१३०}हाम्रो स्तुतिबाट प्रसन्न भएर इच्छा लागेको सत्यको धन प्रदान गर । हे देवता हाम्रोलाई गाई घोडा, पुत्र आदि प्रदान गर असल मानिसका समाजमा रहने बनाऊ

उत्तेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अह्माम् ।

उतोदिता मधवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां समती स्याम ।४॥

हे देव तिम्रो कृपाको हाम्रो भाग्यवान् बनौं दिनको प्रारम्भ र मध्यम, हाम्रो भाग्यवान् रहौं हे धनवान् भगदेवता । हामी सूर्योदयमा राखे देवताको अनुग्रह प्राप्त गरौं

भग एव भगवो अस्तु देवास्तेन वयं भगवन्तः स्याम ।

त त्वा भग सर्वं इज्जोहवीति स नो भग पुराप्ता भवेह ।५॥

हे देवताहरू हो , भगदेवता नै ऐश्वर्यवान् हुन् , उनले कृपा गरेर हाम्रोलाई धनवान् बनाऊन् । हे भगदेवता मानव समुदाय तिम्रो आह्वान गर्छ हाम्रो यज्ञमा आऊ

समध्वरायोषसो नमन्त दधिक्षावेव शुचये पदाय

अर्वाचीन वसुविदं भग नो रथमिवाक्षा वाजिन आ वहन्तु ।६॥

दधिक्षावका जस्ते पवित्र पद प्राप्तिमा रथमा उषा कालमा यज्ञमा आऊ , नौव्रामी अश्वले रथ हिंवाभौ ती धनवान् भगदेव हामीकाहाँ आऊन्

अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छ्रु भद्राः ।

घृत दुहाना विश्वतः प्रपीता यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः ।७॥

समस्त गुणले युक्त अश्व गाई वीरले युक्त एव चिउले सेवन गर्ने कल्याणकारी उषाहरूले हाम्रो घर उज्यालो पारुन् उनले सधैं हाम्रो पालन गर्दै कल्याण गरुन्

[सूक्त १२]

अथ वसिष्ठ मित्रावरुणि देवता विश्वदेवा छन्द त्रिष्टुप्

प्र ब्रह्माणो अङ्गिरसो नक्षन्त प्र क्रन्दनुर्नभन्यास्य वेतु ।

प्रधेनव उदप्लुतो नक्त युज्यातामद्री अध्वरस्य पेशः ।१॥

अङ्गिरसका मन्त्रहरू सव्ययापी होऊन् परम्य हाम्रा स्तोत्र सूत्र रच्युक्त रहून् प्रसरता प्रदान गर्ने नदीहरू जलको सेवन गर्दै प्रवाहित होऊन् , गदरणीय यज्ञमात्रा पत्नीले यज्ञको स्वरूप अर्धे राम्रो बनाऊन् ।

सुगस्ते अग्ने सनवित्तो अध्वा युक्त्वा सुते हरितो रोहितश्च ।

यै वा सद्वन्नरुषा वीरवाहो हुवे देवाना जनिमानि सत्तः ।२॥

हे अग्निदेव तिम्रो चिरपुगतन गमनयोग्य मार्ग सगम यनोम् श्यामवर्ण र वातवायुका अश्वहरू यज्ञशालामा वीरलाई ल्याउँछन् यस्ता तेजस्वी स्तोत्र भगका रथमा आसुठ भएर यज्ञमा आऊ देवता प्रकट गर्नका निम्ति हामी स्तोत्र गान गर्दछौं

समु वो यज्ञं महयन्नमोभिः प्र होता मन्द्रो रिरिच उपाके ।

यजस्व सु पुर्वणीक देवाना यज्ञियामरमति ववृत्त्याः ।३॥

हे देवताहरू हो नमस्कार गर्ने स्तोत्राले यज्ञमा महिमा बढाउँछन् श्रेष्ठ यज्ञका उपासक होत सर्वोत्तम मानिन्छन् हे परम तेजस्वी अग्निदेव तिम्रो प्रदीप्त भएर देवताहरूको यजन उत्तम प्रकारले गर

यदा वीरस्य रेवतो दुरोणे स्योमशीरतिथिराचिकेतत् ।

सुप्रीतो अग्निः सुधितो दम आ स विशे दाति वार्यमियत्यै ।४॥

धनवान् वीरका घरमा जुन बेला वादरणीय अग्निदेव मुखपूर्वक प्रतिष्ठित भएर प्रदीप्त हुन्छन् त्यस बेला नजिकै रहेका याजकलाई श्रेष्ठ धन प्राप्त हुन्छ

इमं नो अग्ने अध्वरं जुषस्व मरुत्स्विन्द्रे यशसं कृधी नः ।

आ नक्त बर्हिः सदतामुषासोशन्ता मित्रावरुणा यजेह ।५॥

हे अग्निदेव , तिम्रो हाम्रो यज्ञ सेवन गर मरुतहरू र इन्द्रदेवका वीरमा हामीलाई सन्तान बनाऊ । यस यज्ञमा मित्रावरुणको यजन गर गन र उषा कालमा कुशका अन्नमा यस

एवाग्निं सहस्यं वसिष्ठो रायस्कामो विश्वप्न्यस्य स्तौत् ।

इषं रयिं पप्रथद्वाजमस्मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

ऐश्वर्यको आशा। गर्ने वसिष्ठले सबै किसिमका धनका लागि बलका पुत्र अग्निदेवको स्तुति गर्दै अग्निदेवले हामीलाई यत्र बल र धन प्रदान गरुन् । हे देवताहरू हो । हाम्रो पालन र कल्याण गर ।

[सूक्त ४३]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता विश्वदेवा छन्द त्रिष्टुप्

प्र वो यज्ञेषु देवयन्तो अचन्द्वावा नमोभिः पृथिवी इषध्वै ।

येषां ब्रह्माण्यसमानि विप्रा विष्वक्वियन्ति वनिनो न शास्त्राः ॥७॥

विद्वान् स्तोताको स्तोत्र वृक्षको शाखभै सबै दिशामा गमन गर्दछ । ती स्तोता देवत्व प्राप्तिका लागि नमस्कारसहित द्यावापृथिवीलाई स्तुति गर्दछन् ।

प्र यज्ञ एतु हेत्वो न सप्तिरुद्यच्छ्वं समनसो धृताचीः ।

स्तुणीत बर्हिध्वराय साधूर्ध्वा शोचींषि देवयूयस्थुः ॥८॥

हाम्रो यज्ञ तीव्रगामी अश्वजस्तै भएर देवतातिर गमन गरास् समान मन भएका निर्माहरू घिउ अर्पण गर्ने स्रोत उचाल । यज्ञमा देवताका लागि कुशा थोछ्छाओ । हे अग्निदेव देवतातिर ज्ञाने तिम्रो ज्वाला माथितिर उचालियोस्

आ पुत्रासो न मातरं विभ्राः सानौ देवासो बर्हिषः सवन्तु ।

आ विश्वाची विदध्यामनक्त्वग्ने मा नो देवताता मृधस्कः ॥९॥

भरणपोषण गर्न योग्य बालक माताका काखमा यसैभै देवताहरू कुशका वासनमा विराजमान होऊन् । हे अग्निदेव, तिम्रा ज्वालामा जुहूले घिउको मेचन गरुन् हे अग्नि देवता तिम्रो युद्धमा हाम्रा शत्रुलाई परास्त गर ।

ते सोषन्त जोषमा यजत्रा ऋतस्य धारः सुदुधा दुहानाः ।

ज्येष्ठ वो अद्य मह आ वसूनामा गन्तन समनसो यति ष्ठ ॥१०॥

यजन्तका योग्य देवताले जल तथा गराउँदै हाम्रो सेवा स्वीकार गरुन् हे देवताहरू हो तिम्रीहरू सबै समान मनले हाम्रा यज्ञमा आओ र आज श्रेष्ठ धन प्रदान गर ।

एवा नो अग्ने विश्वा दक्षस्त त्वया वयं सहसंवित्रास्काः ।

राया युजाः सधमावो अरिष्टा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥११॥

हे अग्निदेव, तिम्रो प्रजाहरूमा हामीलाई नै धन प्रदान गर । हे बलवान् अग्निदेव । हामी सबै तिम्रा याश्रयमा रहेर धनवान्, स्वस्थ र बहिष्कृत वृत्तिका बनेौ । तिम्रो हास पालन र कल्याण गर

[सूक्त ४४]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता दधिन्ना लिङ्गोक्तदेवता छन्द त्रिष्टुप् अगतं

दधिक्रां वः प्रथममश्विनोषसमग्निं समिद्धं भगमूतये हुवे ।

इन्द्रं विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिमादितयान्धावापृथिवी अपः स्वः ॥१॥

निर्माहरूको सुरक्षाका लागि हामी सबैभन्दा पहिले दधिक्रादेवको आह्वान गर्दछौं त्यसपछि दुवै अश्विनीकुमार, उषा, सप्तर्षि अग्नि र भगदेवलाई आह्वान गर्दछौं रन्द्र पूषा ब्रह्मणस्पति, आदित्यगण द्यावापृथिवी जलदेवता र सूर्यदेवको स्तुति गर्दछौं

दधिक्रासु नमसा बोधयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः ।

इडां देवीं बर्हिषि सादयन्तोऽश्विना विप्रा सुहवा हुवेम ॥२॥

हाम्रो दधिक्रादेवलाई नमस्कार र पुकारा गर्दै जगाएर यज्ञका नजिकै ल्याउँछौं यज्ञमा इडादेवीलाई प्रतिष्ठित गरेर श्रेष्ठ, प्रार्थनार्थ विद्वान् अश्विनीकुमारको आह्वान गर्दछौं

दधिक्रावाणं बुबुधानो अग्निमुप हुव उषसं सूर्यं गाम् ।

ब्रध्नं मैश्वतोर्वरुणस्य बभूव ते विश्वास्सद दुर्गता यावयन्तु ॥३॥

हाम्रो दधिक्रादेवलाई सम्बोधन गर्दै अग्नि उषा सूर्य र भूमि अथवा गार्गको स्तुति गर्दछौं रङ्गुरा शत्रुका संहारक वरुणदेवका खेर रङ्गका अश्वको स्तुति गर्दछौं यी सबै देवताहरूले हाम्रो सबै खानका पापबाट बचाऊन्

दधिकावा प्रथमो वाज्यवाग्ने रथनां भवति प्रजानम्

सविदान उषसा सूर्येणादित्येभिर्वसुभिर्हिरोभिः । ४॥

मवप्रधानं ताव्रगामी ईधकः मनको विचार जानेर कृपा आदित्यगण वसुगण र अहिरो एवं न्युदवर्त्मान महाम भएर स्वयं नै रथका अघिल्लो भागमा गृहदछन्

आ नो दधिकाः पथ्यामानकवृत्तस्य पन्थामन्वेतवा उ

शृणोतु नो दैव्यं शर्धो अग्निः शृण्वन्तु विश्वे महिषा अमूराः ॥५॥

यजन मार्गबाट जानका लागि दधिकादेव हाम्रो मार्ग ज्ञानले संचन गर्नु दिव्य रूप भएका अग्निदेव र समस्त देव वान विद्वान्हरु सबैले हाम्रो प्रार्थना सुनुन्

[सूक्त ४५]

ऋषि नारसिंह मन्त्रावरणि देवता सविता, रुद्र त्रिष्टुप्

आ देवो यातु सविता सुरलोन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः ।

हस्तै दधानो नर्या पुरुषि निवेशयज्व प्रसुवज्व भूमः । १॥

जन देवताले उन्नम धन धागण गर्दछन्, आफ्ना तेजले अन्तरिक्षलाई प्रकाशित गर्दछन् र हरियो वर्णका अश्वले जसको पंथ तन्त्रद्वय ती सवितदेव हाम्रा यजमा पाऊन् । सवितादेव मानिसका हितसाधक हुन् र हाम्रो धन धागण गर्दछन् ती देवताले प्राणीलाई धारण गरेका छन् र तिनलाई कर्ममा प्रेरित गर्दछन्

उदस्य बाहु शिथिरा बृहन्ता हिरण्यया दिवो अन्तो अनय्याम् ।

नून सो अस्य महिमा पनिष्ट सुरश्चिदस्मा अनु दादपस्याम् ॥२॥

यो मुनैर्ला हत भएका दानरहित सवित देव द्युलोकका अन्त्यसम्म नै व्याप्त छन् । यी देवताको यस्तो महिमा हाम्रा ज्ञान गर्दछौं कि सावतादेवले मानिसलाई शुभ कर्म गर्ने प्रेरणा प्रदान गर्नु ।

स या नो देवः सविता सहावा साविषद्वसुपतिर्वसूनि ।

विश्रयमाणो अमतिमुरुची मर्तभोजनमध रासते नः । ३॥

धनका स्वामी तनस्यो सवितादेवले हाम्रोलाइ धन प्रदान गर्नु अति विशाल स्वरूप भएका ती देवताले हाम्रोलाइ मानवसुहाउंदो भोग्य सम्पत्ती र धन प्रदान गर्नु ।

इमा गिरः सवितार सुजिह्व पूर्णगभस्तिमीडते सुपाणिम् ।

चित्र वयो बृहदस्मे दधानु यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः । ४॥

उन्नम तिम्रो हुने सम्स्त धनले सम्पन्न उन्नम किण्णरूपो हान भएका सवितादेवलाई हामी यमै स्तोत्रले स्तुति गर्दछौं

[सूक्त ४६]

ऋषि नारसिंह मन्त्रावरणि देवता रुद्र, रुद्र - जाती त्रिष्टुप्

इमा रुद्राय स्थिरधन्वने गिरः क्षिप्रेषवे देवाय स्वधात्रे ।

अषाढहाय सहमानाय वेधसे तिमामुधाय भरता शृणोतु नः । १॥

सृष्टृ धनुर्धारी रथगामी आफ्नो चलाउने अत्यन्त तीक्ष्ण अस्त्रधारी र अन्नले पूर्ण रुद्रदेवलाई हाम्रा स्तोत्रले सम्नुष्ट गर्दछौं कनले सुनुन्

स हि क्षयेण क्षम्यस्य जन्मनः साम्राज्येन दिव्यस्य चेतति

अवभवन्तीरुप नो दुरश्चरानमीवो रुद्र जासु नो भव ॥२॥

रुद्रदेव तिम्रोलाइ भौतिक र दिव्य विभूतिका रूपमा चित्रे गरिन्छ तिम्रो सबैलाई सुखी र सम्पन्न बनाउँदै हाम्रोलाइ तिमी जन्ममा हाम्रो घममा निवास गर

या ते दिद्युदवसुष्ट दिवस्पति क्षमया चरति परि सा वृणक्तु नः ।

सहस्रं ते स्वपिवात भेषजा मा नस्तोकेषु तनयेषु रीरिषः ॥३॥

हो वायुसमान विचरार् तिम्रो रुद्रदेव तिम्रोद्वारा संचनित अन्तरिक्षीय विद्युत्ले हामीलाई कष्ट नदियोस् तिम्रो सहस्र वर्षधरि हाम्रा अन्नब्रह्मालाई रक्षारहे बन्न नदिऊन् ।

मा नो वधी रुद्र मा परा दा मा ते भूम प्रसितौ हीडितस्य ।

आ नो भज बर्हिषी जीवशंसे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

हे रुद्रदेव ! हामीलाई नमर र हाम्रो त्याग पनि नगर तिम्रा अनेधका बन्धनले हामीलाई नगर्जोस् । प्राणीले प्रशंसा गर्ने कार्यमा हामीलाई सहभागी बनाऊ । कल्याणकारी साधनले हाम्रो रक्षा गर

[सूक्त ४७]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - ऋषयः छन्द त्रिष्टुप्

आपो यं वः प्रथमं देवयन्त इन्द्रपानमूर्मिमकुप्वतेडः ।

तं वो वयं शुचिमरिप्रमद्य घृतपुषं मधुमन्त वनेम ॥१॥

हे जलदेव ! देवत्व चाहनेहरू इन्द्रदेवले पिठनका लागि भूमिमा प्रवाहित जल मिसाएर सोमरस तयार गर्दछन् शुद्ध, पारहित, मधुर रसयुक्त सोम हामी पनि पान गर्दछौं

तमूर्मिमापो मधुमन्तमं वोऽपानादवत्वाशुहेमा ।

यस्मिन्निन्द्रो वसुभिर्मादयाते तमश्याम देवयन्तो वो अद्य ॥२॥

हे जलदेवता ! तिम्रो मिठो जलप्रवाह सोमरसमा मिसाएको छ त्यसलाई शास्त्रगामी अपानपान अग्निदेवले सुरक्षित राख्नु । त्यही सोम पान गरेर वसुहरूसँगै इन्द्रदेव मत्त हुन्छन् । हामी देवत्वको आशा गर्नेहरू आज त्यो प्राप्त गर्दछौं ।

शतपवित्राः स्वधया मदन्तौ देवीर्देवानामपि यन्ति पाथः ।

ता इन्द्रस्य न मिनन्ति व्रतानि सिन्धुभ्यो हव्यं घृतवज्जुहोत ॥३॥

जलदेवता अनेक किसिमले पवित्र गराउँदै सन्तुष्टि र प्रसन्नता प्रदान गर्दछन् उनी यज्ञमा आए पनि विघ्न पार्दैनन् । त्यसैले नदीको निरन्तर प्रवाहका लागि यज्ञ गरौं

या सूर्यो रश्मिभिः सततान् याभ्य इन्द्रो अस्वद गातुमूर्मिम् ।

ते सिन्धवो वरिवो धातना नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

सूर्यदेवले आफ्ना रश्मिद्वारा जल बढाउँछन् र इन्द्रदेवले त्यसलाई प्रवाहित हुने मार्ग दिन्छन् । हे सिन्धु ! तिमी तिनै जलका धागाले हामीलाई धनधान्यले समृद्ध गराऊ । कल्याणपद साधनले हाम्रो रक्षा गर ।

[सूक्त ४८]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता ऋभुगण विश्वेदेवाः छन्द त्रिष्टुप् ।

ऋभुक्षणा वाजा मादयध्वमस्मे नरो मधवानः सुतस्य ।

आ वोऽर्वाचः क्रतवो न यातां विभ्वो रथं नयं वर्तयन्तु ॥१॥

हे कर्मकुशल धनवान् ऋभुहरू हो हाम्रा सोमरसले तिमी प्रसन्न होओ तिमीहरूको कर्मकुशल र समर्थ अश्वले मानिसका लागि हितकर मार्ग प्रशस्त गरौस्

ऋभूर्ऋभुभिः वः स्याम विभ्वो विभुभिः शवसा शवासि ।

वाजो अस्मै अवतु वाजसाताविकिन्द्रेण युजा तरुषेम वृत्रम् ॥२॥

निर्माहरूसित रहँदा हामी कर्मकुशल, ऐश्वर्यवान् र बलवान् हुन्छौं वाज नामका ऋभुदेव युद्धमा नक्सा गर्दछन् इन्द्रदेवको सहयोग प्राप्त गरेर हामी वृत्रबाट जोगिन्छौं ।

ते चिद्धि पूर्वैरभि सन्ति शासा विश्वौ अयं उपरताति वन्वन् ।

इन्द्रो विभ्वौ ऋभुक्षा वाजो अयः शत्रोर्मिथत्या कृणवन्ति नृणाम् ॥३॥

हाम्रो वार शत्रुको दूलो सेनालाई उत्तम अस्त्रशस्त्रले युद्धभूमिमा पराजित गर्दछन् ऐश्वर्यवान् श्रेष्ठ ऋभु विश्वकर्मा आदिबाट सेवा गरिने बलवान् शत्रु पराजित गर्ने महान् इन्द्र र ऋभुदेव शत्रुको विनाश गर्दछन् ।

नृ देवासो वरिवः कर्तना नो भूत नो विश्वेऽवसे सजोषाः ।

समस्मे इषं वसवो ददीरन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥४॥

हामी देवहरू हामीलाई धन प्रदान गर र एकै विचार भएका सबै ऋभुहरूले हाम्रो सुरक्षा गर समस्त देवहरूले इन्द्रदेवको सहयोग प्राप्त गरेर कल्याणकारी साधनले सुरक्षित गर

[सूक्त ४०]

ऋषिः वसिष्ठ मंत्रवरुणी देवता वायु छन्दः त्रिष्टुप्

समुद्रन्येष्टाः सलिलस्य मध्यात्पुनाना यन्त्यनिविशमानाः

इन्द्रो या वज्रो वृषभो रसाद ता आपो देवीरिह मामवन्तु । १।

जलको सयैभन्दा न्येष्ट रूप समुद्र हो । जलत्रक हुँ मधैं अन्तरिक्षबाट आउँछे । इन्द्रदेवले नसको माग श्रुति गराए, ती जनदेवताले यहाँ हाप्न रक्ष गरेन

या आपो दिव्या उत वा स्रवन्ति खनित्रिमा उत वा याः स्वयञ्ज्याः ।

समुद्रार्था या शुचयः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु । २।

दिव्य जल आकाशबाट प्राण हुन्छ । ती सबै नदीमा जान्छ । त्यसलाई खनेर निकालिन्छ र स्वय सौनका रूपमा प्रवाहित भएर पावकता गर्दै समुद्रतिर जान्छ । त्यस दिव्यतायुक्त पवित्र जलले हाम्रो रक्षा गरेको

यासा राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानूते अवपश्यञ्जनानाम् ।

मधुश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता आपो देवीरिह मामवन्तु । ३।

सबैस रगत भएर त्यस र असमान सक्षी नदीका वरुणादेव जलका स्वामी हुन् । तिनी मसले पूर्ण, र्द्विपितले पूरा । शाश्वत सम्पत्त्यले पूरा । जलरूपी देवीहरूले हाम्रो रक्षा गरन्

यासु राजा वरुणो यासु सोमो विश्वे देवा यासुर्जं मदन्ति ।

वैश्वानरो यास्वग्निः प्रविष्टस्ता आपो देवीरिह मामवन्तु । ४।

राजा वरुण र सोम जनमा निबन्ध गर्दछन् । अन्तम विश्वमान भएर उन्तहरू भएले आनन्दित हुन्छन्, विश्वव्यापी अग्निदेव यहाँ निवास गरन । उन दिव्य जलदेवले हाम्रो रक्षा गरेन

[सूक्त ४१]

ऋषिः वसिष्ठ मंत्रवरुणी देवता वायु विश्वेदेवा गङ्गा छन्दः अतिवर्गति

आ मा मित्रावरुणैह रक्षतं कुलाययद् विश्वयन्मा न आ गन् ।

अजकार्वा दुदुशीक तिरो दधे मा मा पद्येन रपसा विदत्सरः । १।

हे मित्रवरुण ! तिमहरू यत संसारमा जाने । क्षा गर । एकै ठाउँमा लाने कुलापत वा जताने । जलिन विश्वयत विष हज्रा नजिक नपुग्नु । शुकुका रूपमा रहेका वा फटिनाइने देखिने । रजकायले छद्म रूपले रहने गर्दै । मिल्ने । गद्यत गर्तका लागि हाम्रो पडिलाको अवाज चित्र नमस्कृन् । तिनीहरू गर्मादोख ठाउँ रहन

यद्विजामन्परुषि वन्दनं भुवदष्ठीवन्तौ परि कुल्फौ च देहव ।

अग्निष्टच्छेचन्नप बाधतामिती मा मा पद्येन रपसा विदत्सरः । २।

हे अग्निदेव ! वन्दन त्यसको नैतमा । जाने तिनी हुँदा । खट्टुका ग्रन्थिहरू सुन्यान्दिन्छ । हामी सदैवाँछु न्ने विष ठाउँ गछु । या रजकाको च अन्ने छद्ममा मर्पने हाम्रोलाई नचिनुन्

यच्छलभलौ भवति यन्नदीषु यदेषधीभ्यः परि जायते विषम् ।

विश्वे देवाः निरितस्ततसुवन्तु मा मा पद्येन रपसा विदत्सरः । ३।

हे विश्वदेवताहरू हो ! शासना दृष्टम हुने विष नदीको गर्त र गलानालामा उत्पन्न हुने विषलाई मै गछु । मुकुर हिँड्ने मर्पत्ययत बाह्रो रक्षा गर

याः प्रवतो निवत उद्वत उदन्वतीरनुदकाश्च याः ता अस्मभ्यं पयसा

पिन्वमानाः शिवा देवीरशिपदा भवन्तु सर्वा नद्यो अशिमिदा भवन्तु । ४।

नदीहरू श्राप्ते । उन्तमान दिशामा योग्यहरू छन । अग्निदेव । गल्लोघाट होचोतिर बग्ने छन । जो पानीविनामा भएका छन् । जो अरिप संसयल । समुद्र गन्तु छन् । ती सबै नदी शिपद रोगबाट उचाउन कल्याणकारी हुँछन् । सब नद्याले हाम्रो रक्षा गरन्

[सूक्त ४२]

ऋषिः वसिष्ठ मंत्रवरुणी देवता आदित्या छन्दः त्रिष्टुप्

आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन ।

अनागास्त्वे अडितित्वे तुरास इमं यज्ञं दधतु श्रौषमाणः । १।

हे आदित्य ! तिम्रा अगत हाम्रोलाई नयाँ र मधैं मुख दिने घर प्राप्ति होस् । हाम्रो प्राधना हुनेर उन र यत्नमानलाई पार र । पारनाबाट मुक्त गरन

आदित्यासो अदितिर्मादयन्ता मित्रो अर्यमा वरुणो रजिष्ठः ।

अस्माकं सन्तु भूवनस्य गोपाः पिबन्तु सोममवसे नो अद्य ॥२॥
हे वेगवान् आदित्य, अदिति, वरुण अर्यमा र मित्रदेव ! तिमीहरू समस्त विश्वका रक्षक हो । प्रसन्न रहेर हाम्रो हित साधनका लागि सोमपान गर ।

आदित्या विश्वे मरुतश्च विश्वे देवाश्च विश्व ऋभवश्च विश्वे ।

इन्द्रो अग्निरधिना तुष्टुवाना यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

हामीले देवगण, मरुतगण, आदित्यगण, ऋभुगण अधिनीकुमार, अग्निदेव र इन्द्रको प्रार्थना गरेका छौं । कल्याणकारी साधनले उनीहरूले मधैं हाम्रो रक्षा गरुन् ।

[सूक्त - ५२]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि, देवता आदित्यगण छन्द त्रिष्टुप्

आदित्यासो अदितयः स्याम पूर्वदेवा वसवो मर्यत्रा ।

सनेम मित्रावरुणा सनन्तो भवेम द्यावापृथिवी भवन्तः ॥१॥

हे आदित्यहरू हो, हामी तिमीहरूका आफन्त हौं दुःखबाट मुक्त राख । हे वसु हो देवताका शक्तिले सबै मानवको कल्याण होस् । हे मित्रावरुण ! तिमीहरूका यजनले हामी धन प्राप्त गरौं हे द्यावापृथिवी, हामी शक्तिलासी होऔं ।

मित्रस्तनो वरुणो मामहन्त शर्म तौकाय तनयाय गोपाः ।

मा यो भुजेमान्यजातमेनो मा तत्कर्म वसवो यच्चवध्वे ॥२॥

मित्र र वरुण आदि देवताले हामीलाई उत्तम ऐश्वर्य प्रदान गरुन् र हाम्रा सन्तानलाई पनि सुख प्रदान गरुन् । हामी तिमीहरूका आत्मीय वनौ, अर्काका पापको फल नभोगौं । हे वसुदेवहरू हो जुन कारणले तिमीहरू विनाश गर्दछौं त्यस्तो कर्म हामी नगरौं ।

तुरण्यवोऽङ्गिरसो नक्षत्र रत्नं देवस्य सवितुरियानाः ।

पिता च तन्नो महान् यज्ञो विश्वे देवाः समनसो जुषन्त ॥३॥

चाँडो गतिमा काम गर्ने अङ्गिरासले सवितादेवको उपासना गरेर प्राप्त गरेको दिव्य धन र ऐश्वर्य प्रजापति तथा देवगणले हामीलाई प्रदान गरुन् ।

[सूक्त ५३]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता द्यावा पृथिवी। छन्द त्रिष्टुप्।

प्र द्यावा यज्ञैः पृथिवी नमोभिः सबाध ईडे ब्रह्मती यज्ञे ।

ते चिद्धि पूर्वं कवयो गृणन्तः पुरो मही दधिरे देवपुत्रे ॥१॥

विशाल देवजननी द्यावापृथ्वीलाई उहिले ऋषिहरूले स्तुति गरेका थिए । हाम्रो यज्ञ र अन्नद्वारा कष्ट हटाइदिन उनीहरूलाई प्रार्थना गर्दछौं

प्र पूर्ववे पितर नव्यसौभिर्गार्धिः कृणुध्वं सदाने ऋतस्य ।

आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वा वरूथम् ॥२॥

हे याजकहरू हो, मातापितारूपी द्यावापृथिवीलाई यज्ञका अधिल्ला भागमा स्थापित गरेर नवीन स्तोत्रले उचित पूजा गर । हे द्यावापृथिवी ! देवतासँग दिव्य ऐश्वर्य प्रदान गर्नका लागि तिमीहरू हामीकहाँ आओ

उतो हि वा रत्नधेयानि सन्ति पुरुणि द्यावापृथिवी सुदासे ।

अस्मे धत्तं बदसदस्कृधोयु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

हे द्यावापृथिवी, तिमीहरूसित अनेकौं किसिमका दिव्य रत्नपद्म र अक्षय धन छन्, ती हामीलाई प्रदान गरेर कल्याणका साथ हाम्रो पालन गर

[सूक्त ५४]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता वास्तोष्मति छन्द त्रिष्टुप्

वास्तोष्मते प्रति ज्ञानीह्यस्मान्स्वावेशो अन्मीवो भव नः ।

वात्स्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व श नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥

हे वास्तुपति देवता हामीलाई अगाऊ हाम्रा पुत्रपौत्रादि दुई खुट्टे र गाई अश्व आदि चार खुट्टेलाई निरोगी तथा सुखी गराऊ । तिमीसित हामीले मागेका धन प्रदान गर

वास्तोष्पते प्रतरणो न एधि गयस्फानो गोभिरक्षेभिरिन्दो ।

अजरासस्ते सख्ये स्थाम पितेव पुत्रान्प्रति नो जुषस्व । २॥

हे वास्तुपति देवता हमारे लार्ग 'तर्म' कल्याणकारी ३०० विस्तार गर हे साम तिम्रा कृपाल
हमो गम् ३ घाँडासँग निरर्ग हौं हाम आउ पुत्रभै पालन गर

वास्तोष्पते शमया संसदा ते सक्षीमहि रण्वया गातुमत्या ।

पाहि क्षेम उत योगे वरं नो यूयं पात स्वस्तिभि सदा नः ॥३॥

हे वास्तुपति देवता हामा मुखदार्ग, समर्पित ३ एक्षयसम्पन्न स्थान प्राप्त गरौ प्राप्त भएका ३
प्राप्त हुन न हाम अक्षय बनमा रक्षा गर हामीलाई कल्याणकारी साधनले सधैं सुरक्षित राख ।

[सूक्त २४]

ऋषि नमिष्ठ मैत्रावरुणि देवता वास्तोष्पति छन्द गयत्रा बृहती अनुष्टुप्

अमीवहा वास्तोष्पते विश्वा रूपपाण्याविशन् । सखा सुशेध एधि नः ॥१॥

३ वास्तुपति देवता तिम्रो हामा वाग मत्रे किमिमने मित्र हौ हामा मत्रे खान्दका रोग नाश गर

यदनुं सारमेय दतः पिशङ्ग यच्छसे ।

वीव भ्राजन्त ऋष्टय उप ऋक्वेषु बप्सतो नि पु स्वप । २॥

देवलोकका भगमा नामना नेत ऋक्का वज्र वा देहता वर्णका ह वास्तुपति देवता तिम्रील
दग्बाउने दंत अश्वजन्त चम्कन्छन् बाहारका समग्रमा अर्धे विश्व शोभयुक्त हुन्छन् । त्यस्त दाँत
भएका तिम्रो देवता रक्खने सुत

स्तेनं राय सारमेय तस्करं वा पुनःसर

स्तोतुनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान्दुच्छुनायसे नि पु स्वप ॥३॥

हे भक्तका पुत्र तिम्रो नौतस्करहम्का नाजक बारम्बार जाऊ रन्द्रदेवका भक्तका नजिक किन
नान्द ६ मा कममा किन बाधा हाल्छा १ तिम्रो राम्रो सुत

त्सवं सूकरस्य ददृहि तव ददर्तु सूकरः ।

स्तोतुनिन्द्रस्य रायसि किमस्मान्दुच्छुनायसे नि पु स्वप ॥४॥

तिम्रो सुगुरल देवता, सुगुरल तिमाला तसो योसु रन्द्रका भर्त्तर किन कृदछौ हामीलाई
दख नदरु गाय मत्र

सस्तु माता सस्तु पिता सस्तुश्च सस्तु विशपतिः ।

ससन्तु सर्वे ज्ञातयः सस्त्वयमभितो जनः ॥५॥

तिम्रो मातापिता मत्रे तिम्रो जन ससन्तु सस्त्वयमभितो जन मन्तु

१ अग्ने देवक्ष चरति यश्च पश्यति नो जनः

तेषां स हन्मो अक्षाणि यथेदं हर्म्यं तथा ॥६॥

महाँ हेर शक्तिप्राप्त त हे हामातिर हेनेका दृष्टि रामो गजमहलजस्ते बटल बन भौ ।

सहस्रशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत ।

तेना सहस्येना वयं नि जनान्स्वापयामसि ॥७॥

हजरो मिड भान्को मन्त्रिजस्ता मय समुद्रबाट उर्षि उत्र आए शत्रु पराजित गर्ने ती सुर्व पान्
बलले सबैलाई मुखको शयन गराउँछन्

प्रोक्षेशया वह्नेशया नारीर्यास्तल्पशीवरीः ।

स्त्रियो यः पुण्यगन्धस्ताः सर्वा स्वापयामसि ॥८॥

कनै नारी शौचमा मुन्दन्, अने जन बिन्दु पहनमा सुन्छन् कुनै योक्ष्यानमा मुन्छन्, कुनै
भुगन्धयुक्त भए शय्यामा सुन्दन ती गर्दै स्त्रीलाई मुखपूर्वक मुनै व्यवस्था हामि गर्दछौ

[सूक्त २५]

ऋषि नमिष्ठ मैत्रावरुणि देवता मरुदगा छन्द गयत्रा द्विपदा विराट्

क ई व्यक्ता नः सनीडा रुद्रस्य मर्या अधा स्वक्षा ॥१॥

एक घाम अमर कान्तिरुक्त उच्च घाँडयुक्त सवेका हिरण्य रुद्रदेव को हुन

नकिह्योषं जन्मपि वेद ते अङ्ग विद्रे मिथो जनित्रम् ॥२॥

यिनी आप्ता जन्मका विषयमा स्वयं जान्दछन्, अर्को कसैले जान्दैन

अभि स्वपुर्भिर्मिथो वपन्त वातस्वनसः श्येना अस्पृधन् ॥३॥

दिव्य साधन लिएर यिनीहरू भेट हुँदा श्येन पक्षीजस्तै आपसमा प्रतिस्पर्धा गर्दछन् ।

एतानि धीरो निष्या चिकेत पृथिनर्यदूधो मही जभार ॥४॥

बुद्धिमान् मानिसहरूले सेतो वर्णका मरुतहरूलाई चिन्दछन् । मरुतको माताले चितलाई अन्तरिक्षमा वा आफ्ना पेटमा धारण गरिराखेको थिइन् ।

सा विद सुवीरा मरुद्भिरस्तु सनात्सहन्ती पुष्यन्ती नृम्णम् ॥५॥

वीर मरुतका कारण उनी मानवी शक्ति बढाउँदै शत्रु विनाशिनी वीर पुत्रवती हुन्

यामं येष्टाः शुभा शोभिष्ठाः श्रिया सम्मिश्रा ओजोभिरुग्राः ॥६॥

वीर मरुतहरू आवश्यकता पर्दा प्राणघातक आक्रमण गर्दछन् श्रेष्ठ अलङ्कारले युक्त र तेजस्वी छन्

उग्रं व ओजः स्थिर शवांस्यधा मरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ॥७॥

हे बुद्धिमान् मरुतहरू हो ! तिमीहरूको कारण सङ्गठन बलियो भयो । तिमीहरूको बल स्थिर र तेज उग्र छ ।

शुभ्रो वः शुष्मः क्रुष्मी मनासि धुनिर्मुनिरिव शर्धंस्य धूष्णोः ॥८॥

हे शोभायमान बल भएका मरुतगण ! तिमीहरूका मनले शत्रुको रिस क्रोध गर्दछ र तिमीहरूको अर्कांलाई नियन्त्रण गर्ने वेगले युद्ध आदि कम्पित र शब्दायमान गराउँछ । त्यो शब्द मुनिहरू स्त्रोत्रपाठ गर्दा शब्दोच्चारण गरेजस्तै हुन्छ

सनेम्यस्मद्युयोत दिद्यु मां वो दुर्मतिरिह प्रणङ्गनः ॥९॥

हे मरुत हो ! तिमीहरूका शत्रुविनाशक क्रूर चिन्तनले हाम्रो अहित नहोस् । हामीलाई श्रेष्ठ शक्ति देऊ ! तिमीहरूका तेजस्वी शस्त्रले हामीमाथि घात नहोस् ।

प्रिया वो नाम हुवे तुरणामा यत्पुष्मरुतो वावशानाः ॥१०॥

हे वीर मरुतहरू हो ! तिमीहरू वेगपूर्वक कार्य गर्दछौ ! हामी प्रिय वागीले तिमीहरूको श्रेष्ठ नाम पुकार्दछौ ! त्यसबाट प्रसन्न होओ ।

स्वायुधास हविषः सुनिष्का उत स्वयं तन्वः शुम्भमानाः ॥११॥

गतिमान्, श्रेष्ठ वीर मरुतहरू अस्त्रशस्त्र र आभूषण धारण गरेर अत्यन्त सुशोभित छन्

शुची वो हव्या मरुतः शुचीना शुचि हिनोम्यध्वरं शुचिभ्यः

ऋतेन सत्यमृतसाप आयञ्छुचिजन्मानः शुचयः पावकाः ॥१२॥

हे पवित्र अत्रले पोषित र पवित्र जीवनका वीर मरुतहरू हो ! तिमीहरूका लागि हामी हिसारहित यज्ञ गर्दछौं, किनभने तिमीहरू सत्यका व्यवहारले सत्यमय जीवन बाँचेर अरूलाई पनि श्रेष्ठ बनाउँछौं ।

असेष्वा मरुतः खादयो वो वक्षःसु रुक्मा उपशिश्रियाणाः ।

वि विद्युतो न वृष्टिभी रुचाना अनु स्वधामासुर्थर्यच्छमानाः ॥१३॥

हे मरुत वीर हो ! तिमीहरूको काँध आभूषणले र वक्ष सुनका हारले सुशोभित छ वर्षा समयमा तिमीहरू बिजुलीजस्तै चम्किला अस्त्र वर्षा गरेर आफ्नो कल्याणकारी स्वध शक्तिको परिचय दिन्छौ । वर्षाका समयमा बिजुलीले शोभा पाएकी आयुधको वर्षा गरेर तिमीहरू आफ्ना स्वधा शक्तिले परिचित हुन्छौ

प्र बुध्या व ईरते महासि प्र नामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम् ।

सहस्रियं दम्यं भागमेतं गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम् ॥१४॥

हे पूज्य मरुतहरू हो ! तिमीहरूको प्रखर तेज अन्तरिक्षमा प्रवाहित रहन्छ ! तिमीहरू जलको वर्षा गर हजारौं गृहस्वामीले प्रदान गरेका यज्ञको भाग ग्रहण गर

यदि स्तुतस्य मरुतो अधीथेत्था विप्रस्य वाजिनो हवीमन् ।

मधू राव. सुवीर्यस्य दात नू चिद्यमन्य आदभदरावा ।।१५।

ह मरुत वीर यो नेजस्वो जना मर्मानसतो यत्नमा गयेका स्तुति गम्भीर जान्दछौ भने श्रेष्ठ पुत्रयुक्त धन हाम्रोलाई प्रदान गर त्यो येन शत्रुले न हित्य नष्ट नगरोम्

अत्यासो न ये मरुत स्वज्वो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः ।

ते हर्म्येष्टाः शिशवो न शुभ्र वत्सासो न प्रक्रीडिन पयोधाः ।।१६।

ताव्रामा यक्षत्रये निरन्तर मर्मानस मरुतगणः शत्रुदशक जस्तै पवित्र मन भएका राजकुमार जस्तै सुन्दर र ग्रेन्ले जिमूजस्तै धन चिन्ताहरू जल्का धारक हुन

दशस्यन्तो नो मरुतो मुदन्तु वरिष्यन्तो रोदसी सुमेके ।

आरे गोहा नृहा वधो वो अस्तु सुमेभिरस्मे वसवो नमध्वम् ।।१७।

शत्रु मर्गर गगर घुल्नेका र युधिवीरो जे कलाई सराउ दिन मरुतहरूले हामीलाई सुखो बनाऊन आनाहरूका गहरे र मानि लो घात गर्ने शत्रु हामीतिर न आऊन । हामीलाई सुखका साधन प्रदान गरुन्

आ वो होत जोहवीति सतः सत्राची राति मरुतो गुणान् ।

य ईवतो वृषणो अस्ति गोपाः सो अद्वयवी हवते व उवथैः ।।१८।

ह वीर मरुतहरू हा यशस्वलाभ बसेका पञ्चहरू निर्माहरूका दानवीरताको प्रशंसा गरर वारम्बार गद्गान गदछन् हे वर्यगणान् जुन यजक कर्मनिष्ठ एव यजमानका संरक्षक हुन्, यनाहव मायामेहबाट मुक्त भएर स्तुति गदछन्

इमे तुर मरुतो रामयन्तीमे सहः सहस आ नमन्ति ।

इमे शस वनुष्यतो नि पान्ति गुरु द्वेषो अरुषे दधन्ति ।।१९।

मरुतहरू यिजुका गतिमा काम गर्ने यजमानसित प्रसन्न हुन्छन् । आफ्ना परक्रमले अरु जलवानलाई भुर्भार्छन् स्तोतालाई द्विष्यकाट जागाउँछन् र यज नगर्नेसित अत्यधिक रिसाउँछन् ।

इमे रथ चिन्मरुतो जुनन्ति भूमि चिद्यथा वसवो जुषन्त

अप बधध्वं वृषणस्तमासि धत् विश्वं तनयं तोकमस्मे ।।२०।

मरुतहरू धना र दात र गैवाड समान रूपले संरक्षण प्रदान गदछन् मनोकामना पूर्ति गर्ने हे वीर हा । हामीलाई अधवागबट इत्याणर पुत्रप्राप्ति सहित मुख प्रदान गर

मा वो दात्रामरुतो निरराम मा पश्चाद्वध्म रथ्यो विभागे ।

आ न स्पहं भजतना वसव्येऽ गयीं मुजात वृषणो वो अस्ति ।।२१।

ह मरुत मरुतगण यजमानको पालना गर्ने शत्रु विनाश गर्ने शक्ति भएका हुन् । आफ्नो दिव्य सम्पत्तिमा यजमाना पर्ति भर्णदाय बनाऊ

सं यद्वन्त मनुभिर्जनासः शूरा यद्वीषोषधोषु विश्व ।

अध स्मा नो मरुतो रुद्रियासस्त्रातारो भूत पूतनास्वर्यः ।।२२।

हे रुद्रपुत्र मरुतहरू हा परक्रमी योद्धाले ज्माहित भएर नदी औषधि खेत र प्रजामा शत्रुको जस्तै क्रोधले अपक्रमण गर्ने सद्ग्राममा हामीलाई संरक्षण प्रदान गर

भूरि चक्र मरुत. पित्र्याण्युब्धानि या वः शस्यन्ते पुरा चित् ।

मरुद्भिरुग्रः पूतनासु सादहा मरुद्भिरिस्तिनित वाजमर्वा ।।२३।

हे मरुतहरू ह ह मा पुत्रहरू लागि जेकै काय गयेका छी पहिले पनि निर्माहरूले भने मै प्रशंसाय काय गरका छौ जेनखा व्यक्तित्व निर्माहरूको सहयोग पाएर शत्रुत्रयो हुन्छ निर्माहरूका व्युत्पत्ति रनाताले न गाई बापद र छुट

अस्मे वीरो मरुतः शुध्यस्तु जनाना यो असुरो विधर्ता ।

अपो येन सुक्षितये तरेमाध स्वर्गोको अभि व स्याम ।।२४।

ह मरुतहरू हा राम्रोलाय बनवान् शुद्धिमान् र शत्रु विनाश गर्ने सन्तति प्राप्त होम् त्यसक सङ्गान्तर हाम्रो शत्रुका विनाश गर्न सबै र निर्माहरूका कुपान आफ्नो अर्धष्ट स्थानमा प्रतिष्ठित हुन सकौ

तत्र इन्द्रो वरुणो मित्रो अग्निराप ओषधीर्विनो जुषन्त ।

शर्मन्त्यस्याम मरुतामुपस्थे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥२५॥

इन्द्र, वरुण, मित्र, अग्नि, जल, औषधि र वृक्षदेवले प्रार्थना स्वीकार गरन् । मरुत्का छत्रछाधामा हामी सुखी रहौं । उनले हामीलाई कल्याणकारी साधनले सुरक्षित राख्नु

[सूक्त - १७]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता मरुद्गण छन्द - त्रिष्टुप्

मथ्यो वो नाम मासतं यजत्राः प्र यज्ञेषु शवसा मदन्ति ।

ये रेजयन्ति रोदसी चिदुर्वी पिबन्त्युत्सं यदयासुरुग्राः ॥१॥

हे यजनीय मरुतहरू हो । तिमीहरूका सुन्दर नामको स्तोताहरू प्रार्थना गर्दछन् । तिमीहरू पृथ्वी र अन्तरिक्ष कम्पायमान गर्दै सर्वत्र गमन गर्छौ । तिमीहरूका कृपाले सर्वत्र जलको वर्षा हुन्छ

निचेतारो हि मरुतौ गृणन्तं प्रणेतारो यजमानस्य मन्म ।

अस्याकमद्य विदशेषु बहिरा वीतये सदत पिप्रियाणाः ॥२॥

हे मरुतहरू हो । आफ्ना भक्तहरूमाथि प्रसन्न भएर उनीहरूका मनको इच्छा पूरा गराओ । हामीसँग प्रसन्न भएर यज्ञशालामा कुशका आसनमा बस र सोम पान गर ।

नैतावदन्ये मरुतो यथेमे भ्राजन्ते रुक्मैरायुधैस्तनूभिः

आ रोदसी विश्वपिशः पिशानाः समानमज्ययजते शुभे कम् ॥३॥

मरुतहरू जति उदार मनका अरु कोही छैनन् । यी वीरहरू आभूषण वस्त्र र आयुधले आफ्नो तेज प्रदोष गर्दछन् । आकाश र पृथ्वीलाई सुशोभित गर्दछन् ।

ऋधवसा वो मरुतो दिद्युवस्तु यद् आगः पुरुषता कराम ।

मा वस्तस्यामपि भूमा यजत्रा अस्मे वो अस्तु सुमतिश्च निष्ठा ॥४॥

हे पूज्य वीरहरू हो । हामीबाट कुनै गल्ती भए क्षमा गर । हामी तिमीहरूका रिसमा नपर्ौं । हामीलाई तिमीहरू अन्न दान गर्ने बुद्धि प्रदान गर ।

कृते चिदत्र मरुतो रणन्तानवद्यासः शुचयः पावकाः ।

प्र णोऽवत सुमतिर्भिर्यजत्राः प्र वाजेभिस्तिरत पुष्यसे नः ॥५॥

हे अग्निवन्दीय पवित्र मरुतहरू हो । हाम्रा यज्ञशालामा विचरण गर । हे पूज्य वीर हो । तिमीहरूको यसले बुद्धि हाम्रा कल्याणमा लागिगहोस् । हामी तिमीहरूको स्तुति सुन्दर रूपमा गर्दछौं । हामीलाई अन्न दान गरेर पोषण प्रदान गर

उत स्तुतासो मरुतो व्यन्तु विश्वेभिर्नामभिर्नरो हवींषि

ददात नो अमृतस्य प्रजायै जिगृत रायः स्नुता मघानि ॥६॥

नेतृत्व प्रदान गर्ने मरुतहरू अनेकौं नामबाट प्रशंसित भएर हामीबाट हाम्रा सन्तान र प्रजालाई अमृत दान गराऊन् । याज्ञकलाई सन्मार्गबाट महान् धन प्राप्त गराऊन् ।

आ स्तुतासो मरुतो विश्व ऊतो अच्छा सरोन्तसर्वताता जिगात ।

ये नस्मना शतिनो वर्धयन्ति यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

हे प्रशंसनीय मरुतहरू हो ! सर्वत्र व्याप्त यज्ञमा ज्ञानीहरूका सम्मुख होओ । स्तोतालाई कल्याण गर । तिमीहरू स्वयं नै यजमानलाई सन्तान आदिले परिपूर्ण बनादिन्छौ । कल्याणकारी साधनले हामीलाई सुरक्षा प्रदान गरन् ।

[सूक्त - १८]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता मरुद्गण छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्र साकमुक्षे अर्चता गणाय यो दैव्यस्य धाम्नस्तुविष्मान् ।

उत क्षोदन्ति रोदसी महित्वा नक्षन्ते नाक् निर्वृतरवशात् ॥१॥

हे स्तोताहरू हो । तिमीहरू देवस्थानमा निवास गर्ने मरुतहरूको पूजा गर । तिमैले आफ्ना दिव्य प्रभावले विनाशकारी आपद्बाट जोगाउँछन् र पृथिवी तथा अन्तरिक्षमा स्वर्गीय परिस्थिति बनाउँछन् ।

जनुश्चिह्नो मरुतस्त्वेष्येण भीमासस्तुविमन्यवोऽयासः ।

प्र ये महोभिरोजसोत सन्ति विश्वो वो यामन्भयते स्वर्दृक् ॥२॥

हे विकराल रूप भएका मरुतहरू हो तिमीहरूको जन्म रद्रदेवबाट भएको छ तिमीहरूको बल र तेज मन्त्र दिशामा व्याप्त छ तिमीहरू प्रवर्धित हुँदा सूर्यदेवमाथि दृष्टि राख्ने पुरा संसार भयभीत हुन्छ

बृहद्वयो मचवद्भ्यो दधात जुजोषन्निमरुतः सुष्टुतिं नः ।

गतो नाध्वा वि तिराति जन्तु प्र णः स्पर्हाभिरूतिभिस्तिरतः ॥३॥

हे मरुतहरू हो यज्ञ गर्नलाई धनधान्यले परिपूर्ण गर हाम्रो स्तुतिले प्रसन्न होओ तिमीहरू जाने मार्गको भनुभरण गर्नले प्राणी समुदायको विनाश हुँदैन हामीलाई मन परेको ऐश्वर्य तिमीहरू प्रदान गर ।

युष्मोतो विप्रो मरुतः शतस्वी युष्मोतो अर्वा सहस्रिः सहस्री ।

युष्मोतः सम्राडुत हन्ति वृत्र प्र तद्वो अस्तु धृतयो देष्णाम् ॥४॥

हे मरुत वीर हो तिमीहरूले रक्षा गरेका विद्वान् स्तोता असङ्ख्य धनको स्वामी हुन्छ तिमीहरूबाट संरक्षित फुर्तिला अश्व शत्रुमाथि विजय पाउने हुन्छ तिमीहरूबाट संरक्षित भएर राजाले पनि शत्रु विनाश गर्दछन् । तिमीहरूले दिएको धन बढिरहोस्

तौ आ रुद्रस्य मोढहुषो विवासे कूचिन्नसन्ते मरुतः पुनर्नः ।

यत्सस्वर्ता जिहीडिरे यदाविरव तदेन ईमहे तुराणाम् ॥५॥

मन परेको ऐश्वर्य प्रदान गर्ने रुद्रपुत्र मरुतहरूको उपासना हामी गर्दछौं वारम्बार हामीलाई उनीहरूको संरक्षण प्राप्त हुन्छ । शत्रुता वा जानी नजानीकन भएको पाप हामी तिमीहरूको प्रार्थना गरेर पछाल्छौं

प्र सा वाचि सुष्टुतिर्मधोनामिदं सूक्तं मरुतो जुषन्त ।

आराज्विद्वेषो वृषणो युयोत यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

हामी ऐश्वर्यशाली मरुतहरूको स्तुति गर्दछौं उनीहरू हाम्रा प्रार्थनाले प्रसन्न होऊन् हाम्रा शत्रु परेबाट भगाइदिऊन् । हामीलाई सधैं श्रेष्ठ साधनले सुरक्षित राख्नु ।

[सूक्त - २०]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुण देवता मरुदगण रुद्र छन्द प्रगाथ त्रिष्टुप् गायत्री

व त्रायध्व इदमिदं देवासो यं च नयथ ।

तस्मा अग्ने वरुण मित्रावर्यममरुतः शर्म यच्छत ॥१॥

हे अग्नि वरुण मित्रावर्यमा मरुतदेव हो जसलाई श्रेष्ठ मार्गमा नैजान्छौं, उसलाई सुख पनि प्रदान गर । तिमीहरू आपना उपासकलाई भयबाट मुक्त गराओ

युष्माकं देवा अवसाहनि प्रिय ईजानस्तस्मिन् द्विषः ।

प्र स क्षय तिरते वि महीरिषो यो वो वराय दाशति ॥२॥

हे देवताहरू हो तिमीहरूबाट संरक्षित भएर शुभ दिनमा यज्ञ गर्नेले शत्रु पराजित गर्दछ । धेरै द्रव्य प्रदान गर्नेले अनेकौं किमिमले आफ्नो उन्नति गर्दछ ।

नहि वक्ष्रम चन वसिष्ठः परिमंसते ।

अस्माकमद्य मरुतः सुते सचा विश्वे पिबत कामिनः ॥३॥

हे मरुतहरू हो तिमीहरूमध्येका कतिपयको पनि वसिष्ठ ऋषिले स्तुति गर्दछन् । आज हाम्रा यस यज्ञमा मँगसँगै वसेर तिमीहरू सबैले सोमरस पान गर ।

नहि व ऊतिः पूतनासु मर्धति यस्मा अराध्वं नरः ।

अभि व आवत्सुमतिर्नवीयसी तूय यात पिपीषवः ॥४॥

हे नेतृत्व क्षमताले सम्पन्न मरुत हो तिमीहरूबाट संरक्षित व्यक्तियुद्धमा रक्षण साधनले सुरक्षित रहन्छ । तिमीहरूका नयनीला संरक्षण हामीलाई प्राप्त होऊन् । च्छा गरेअनुसार सोम पान गनका लागि तिमीहरू हामीकहाँ आओ

ओ बु धृष्वराधसो यातान्धांसि पीतये ।

इमा यो हव्या मरुतो रे हि कं मो ध्वान्यत्र गन्तम् ॥५॥

हे मरुत् हो ! तिमीहरूको शक्ति सङ्कलित छ । हव्य ग्रहण गर्नका लागि तिमीहरू यहाँ आओ, अन्यत्र कतै नजाओ ।

आ च नो बहिः सवत्तवित्तं च नः स्पर्शसि दातवे वसु ।

अग्नेधन्तो मरुतः साम्ये मधौ स्वाहेह मादयाध्वे ॥६॥

तिमीहरू हामीले ओछ्याएका कुशका आसनमा विराजमान होओ र मन लागेको जति सम्पत्ति प्रदान गर । कसैलाई कष्ट नदिने हे वीरहरू हो ! यस यज्ञमा तिमीहरू आफ्ना भागको सोमसरूपी आहुतिको भाग स्वीकार गरेर आनन्दित होओ ।

सस्वश्चिद्धि तन्वः शुम्भमाना आ इसासो नीलपृष्ठा अपतन् ।

विश्वं शशौ अभितो मा नि वेद नरो न रण्वाः सवने मदन्तः ॥७॥

अज्ञात रूपले रहने मरुतहरू नीलो वर्णका हाँसभै अलङ्कारले सजिएर सोमपान गर्दै आनन्दित हुन्छन् । समीप पुरुषजस्तै यी मरुतहरू हाम्रा वरतिर बसिदिऊन् ।

यो नो मरुतो अभि दुर्हणायुस्तिरश्चितानि वसवो जिघांसति ।

दृष्ट्वा पाशान्प्रति स मुकीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तना तम् ॥८॥

हे वीर मरुतहरू हो ! अशिष्ट, तिरस्कृत व्यवहार गर्ने व्यक्तिले हाम्रो मन दुःख बनाउँछ वा पापसित प्रोह गर्ने वरुणका पाशमा हामीलाई बाँध्न चाहन्छ भने त्यस्ता व्यक्तिलाई आफ्नो धारिला हतियारले नष्ट गरिदिएओ ।

सान्तपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुष्टन् । युष्माकोती रिशादसः ॥९॥

शत्रुलाई सताएर नाश गर्ने हे वीर मरुतहरू हो ! तिमीहरू यो हव्य ग्रहण गरेर हामीलाई संरक्षण प्रदान गर ।

गृहमेधास आ गत मरुतो माय भूतान् । युष्माकोती सुदानवः ॥१०॥

गृहस्थी धर्मको पालन गर्ने, दानवीर हे मरुतहरू हो ! तिमीहरू आफ्ना रक्षा साधनका साथै यहाँ आओ तर हामीदेखि पर नजाओ ।

इहेह व स्वतवसः कवयः सूर्यतवचः । यत्नं मरुत आ वृणौ ॥११॥

सूर्यजस्तै तेजस्वी, स्वयं प्रबुद्ध बलशुक्त जानी मरुतहरू हो ! यक्षमा हामी तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछौं ।

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ।

ऊर्गारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥१२॥

हामी सुगन्धित पुण्य, कीर्ति र पुष्टिवर्द्धक र तीन किसिमले संरक्षण प्रदान गर्ने तीन भगवान्को उपासना गर्दछौं । रुद्रदेवले हामीलाई काँक्रोखरबुजो आदि उर्वारक फलले भैं मृत्युको बन्धनबाट मुक्त गरून् र अमरताको सूत्रदेखि पर नपुर्‍याऊन् ।

[सूक्त - १०]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - मित्रावरुण, १ सूर्य । छन्द - त्रिष्टुप् ।

यदद्य सूर्यं ब्रवीऽनागा उद्यन्मित्राय वरुणाय सत्यम् ।

वयं देवप्रादिते स्याम तव प्रियासो अयमन् गृणन्तः ॥१॥

हे सूर्यदेव ! आज उदाउँदाखेरि अनुष्ठानका समयमा हामीलाई निष्कप बनाइदैन । हे आदित्य ! इन्द्रा मित्रावरुण देवताका प्रिय पात्र होऔं । हे अर्यमा ! हामी तिम्रा कृपाको प्रिय पात्र बनाँ । हे इन्द्रमा ! तिम्रो कृपा पाउनका लागि हामी प्रार्थना गर्दछौं ।

एष स्य मित्रावरुणा नृचक्षा उपे उदेति सूर्यो अभि ज्मन् ।

विश्वस्य स्थातुर्जगत्तश्च गोपा ऋजु भर्तेषु वृजिना च पश्यन् ॥२॥

हे मित्र र वरुण देवताहरू हो ! सूर्यदेव पृथिवी र अन्तरिक्षमा उदाएपछि सबैको पोषण गर्दै नः-नःका असल र खराब कर्म हेर्दछन् ।

अयुक्त सप्त हरितः सधस्थाद्या ई वहन्ति सूर्य धृताचीः

धामानि मित्रावरुणा युवाकुः सं यो युधेव जनिमानि चष्टे ॥३॥

हे मित्रावरुण देवताहरू हो जल प्रदान गर्ने हरणशील सात घोडाले मूयको रथ चलाउँछन्
सूर्यदेव तिमीहरू दुवैलाई सन्तुष्ट गराएर गाई पालन गरेभैं प्राणी जगत्मा गमन गर्दछन्

उद्धां पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः ।

यस्मा आदित्या अध्यनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषा ॥४॥

हे मित्रावरुण देवताहरू हो पवित्र हव्य आदि अन्न तिमीलाई समर्पित छ मित्र, वरुण र अर्यमा
देवले बनाएका मार्गबाट सूर्य भगवान् अन्तरिक्षमा गमन गर्दछन्

इमे चेतारो अनृतस्य भूर्मित्रो अर्यमा वरुणो हि सन्ति ।

इम ऋतस्य वावृधुर्दुरोणे शम्मासः पुत्रा अदितेरदब्धाः ॥५॥

आदित्य, मित्र, वरुण अर्यमा आदि देवताहरू पापनाशक र नरक मङ्गल गर्ने खालका छन् ।
कसैसित नडराउने अदितिपुत्रहरू सुख प्रदान गर्दै यज्ञले उन्नति गर्दछन्

इमे मित्रो वरुणो दूढभासोऽचेतस चिच्चितयन्ति दक्षैः ।

अपि ऋतु सुचेतस वतन्तस्तिरश्चिदहः सुपथा नयन्ति ॥६॥

मित्र, वरुण र अर्यमादेवलाई कसैले दमन गर्न सक्दैन 'दुर्नयन' दुर्बललाई जित्ने र बनाउँछन्
बुद्धिमान् कर्मनिष्ठ व्यक्तिलाई जगाडि बढाउँदै पपीलाई टाण्ड दिन्छन्

इमे दिवो अनिमिषा पृथिव्याश्चिकित्वासो अचेतसं नयन्ति ।

प्रव्राजे चित्रद्यो गाधमस्ति पारं नो अस्य विधिपतस्य पर्वन् ॥७॥

यिनी आकाश र पृथ्वीलोकका साथै कुराको जनकार छन् र चानालाई जगत्मा बनाएर श्रेष्ठ
कर्ममा लगाउँछन् । यिनका प्रबल सामर्थ्यले गरिमा गर्वमा ऊँच उच्च प्राप्त हुन्छ यस्ता देवताले
हामीलाई कर्मबाट पार लगाऊन्

यद् गोपावदवितिः शर्म भद्रं मित्रो यच्छन्ति वरुणः सुदासे ।

तस्मिन्ना तेकं तनयं दधाना मा कर्म देवहेडन तुरासः ॥८॥

मित्र, अर्यमा र वरुणदेव यात्रकलाई कल्याणकारि र स्तुत्य गरी प्रदान गर्दछन् त्यही मुख हाम्रा
सन्तानलाई प्राप्त होस् । शीघ्रतापूर्वक कार्य गढा हामाले कुनै भुक्त नभै

अव वेदि होत्राभिर्यजेत रिपः काश्चिद्वरुणधृतः सः ।

परि द्वेषोभिर्यमा वृषसूतं सुदासे वृषणा उ लोकम् ॥९॥

यज्ञका वेदीमा यसै देवताको प्रार्थना गर्दैलाई वरुणदेवले ज्ञान मित्रावरुणदेवले श्रेष्ठ दान
गर्नेहरूलाई सद्गति प्रदान गरुन र राक्षसबाट जोगाऊन्

सस्वश्चिद्धिं समृतिस्त्वेषामपीच्येन सहसा सहन्ते ।

युष्मद्विद्या वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मुंडता नः ॥१०॥

यी वीरको मेल गूढ र तेजस्वी भएको अतद्गुण र यो पुत्र बलले राज्य पराजित गराउँदै डर देखाएर
कैपादिन्छन् यस्ता देवताले त्यही बलले हामालाई सुखी बनाऊन्

यो ब्रह्मणे सुमतिमायजाते वाजस्य सातौ परमस्य रायः

सीक्षन्त मय्यु मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातु ॥११॥

जुन यजमान अन्नधन दान गर्दाखेरि श्रेष्ठ स्तुति गर्दैछ उसलाई मित्र आदि देवताहरूले ध्यानपूर्वक
सुन्दछन् र स्तोतालाई विशाल यावास प्रदान गर्दछन्

इयं देव पुरोहितयुवध्या यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।

विश्वानि दुर्गा पिपुत तिरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा न ॥१२॥

हे मित्रावरुण देवताहरू हो यी उपासना यज्ञ अदि क्रम तिमीलाई प्रसन्न नका लागि हुन ।
तिमीहरू सबै आपद्बाट बचाएर असल स्वास्थ्यले हाम्रो गमन गर ।

[सूक्त - ११]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुण । देवता - मित्रावरुण । छन्द - त्रिष्टुप् ।

उद्गां चक्षुर्वरुण सुप्रतीकं देवयोरेति सूर्यस्ततन्वान् ।

अपि यो विधा भुवनानि चष्टे स मनुं मर्त्येष्व विवेकत ॥१॥

हे तेजस्वी मित्रावरुण देवताहरू हो । तिमीहरू देवताका आँखारूपी सूर्यदेवको जस्तै सुन्दर प्रकाश फैलाउँदै आकाशमा गमन गर्दछौ र सारा भुवन हेर्दै मानिसको कर्म तथा मनोभाव बुझ्दछौ ।

प्रवां स मित्रावरुणावृता विप्रो मन्यानि दीर्घश्रुदियति ।

यस्य ब्रह्माणि सुकृतं अवाय आ यत्कत्वा न शरदः पूषेथे ॥२॥

हे मित्रावरुणहरू हो । सत्यनिष्ठ र धैर्य ज्ञानले सम्पन्न यज्ञकर्ता वसिष्ठ तिम्रो स्तोत्र पाठ गर्दछन् । ती ब्राह्मणको तिमीहरू दुवैले रक्षा गर्दछौ । तिमीहरू अनन्त कालसम्म ती उत्तम कर्म गर्ने वसिष्ठको सुरक्षा गर ।

प्रोरोमित्रावरुणा पृथिव्याः प्र दिव ऋष्यादबुहतः सुदान् ।

स्मशो दधाथे ओषधीषु विश्वदुग्ध्यतो अनिमिषं रक्षमाण ॥३॥

हे मित्रावरुण हो । तिमीहरूले दुलोकका साथै अति विशाल पृथिवीको पनि परिक्रमा गरेका छौ । हे उत्तम दान दिनेहरू हो वनस्पति र प्रजाहरूमा तिमीहरूको सौन्दर्य भक्तिकएको छ यज्ञ गर्नेहरूलाई तिमीहरू विशेष सुरक्षा प्रदान गर्दछौ ।

शंसा मित्रस्य वरुणस्य धाम शुष्णो रोदसी बह्वधे महित्वा ।

अथन्मासा अयज्वनामवीरः प्र यज्ञमन्मा वृजनं तिराते ॥४॥

हे ऋषि । तिमी तेजस्वी मित्रावरुणदेवको स्तुति गर । उनीहरू आफ्ना पराक्रमले दुलोक र पृथिवीलोकलाई सन्तुलित राख्छन् यज्ञविनाको मानिस सम्मानरहित होस् र यज्ञ गर्नेहरूले बलबुद्धि बढाउँछन् ।

अमूरा विश्वा वृषणाविष्वा वां न यासु चित्रं ददृशे न यक्षम् ।

द्वष्टः सचन्ते अमृता जनानां न वां निष्पान्यचिते अभूवन् ॥५॥

हे प्राज्ञदेवहरू हो । तिमीहरूलाई स्तुति गरेका छौ, यसमा अतिशयोक्ति केही छैन । भूतो प्रशंसा गर्ने जनद्रोही हुन्छन् । त्यसैले यी स्तोत्र भ्रममा पार्ने खालका छैनन् ।

समु वां यज्ञं महयं नमोभिर्हुवे वां मित्रावरुणा सबाधः ।

प्र वां मन्याम्युचसे नवानि कृतानि ब्रह्म जुजुषत्रिमानि ॥६॥

हे मित्रावरुणहरू हो । तिमीहरूको यज्ञ स्तुतिसँगै सम्पन्न गर्दछौ हामी बाधाग्रस्त हुनाले तिमीहरूलाई बोलाउँछौ । तिमीहरूको प्रसन्नताका लागि नयाँ स्तोत्र पाठ गर्दछौ ।

इयं देव पुरोहितिर्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि ।

विश्वानि दुर्गा पिपुतं निरो नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

हे देवताहरू हो । यज्ञमा गरिएको यो उपासना तिमीहरू दुईका लागि हो । हामीलाई सबै खालका नन्दबाट मुक्त गर । सधैं कल्याणकारी साधनले हाम्रो रक्षा गर ।

[सूक्त - ६२]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुण । देवता - सूर्य मित्रावरुण । छन्द - त्रिष्टुप् ।

उत्सूर्यां बृहदचीभ्यश्रेसुरु विश्वा जनिम मानुषाणाम् ।

समो दिवा ददृशे येचमानः क्रत्वा कृतः सुकृतः कर्तुमिभूत ॥१॥

उत्प्रेक्ष्य मास्तिर उकालिएर प्रशस्त तेजसम्पन्न हुँदै सबैका आश्रयदाता बन्दछन् दिउँसो प्रकाशित हुने सूर्यले उस्तै देख्छौ । यज्ञकर्ताले पुज्ने यी सूर्यदेव सबैका निर्माता हुन् । यिनलाई परमात्मा मान्छे जनाएका हुन् ।

सं सूर्यं प्रति पुरो न उद् गा एभिः स्तोमेभिरेतेशोभिरेवै ।

प्र नो मित्राय वरुणाय वोचोऽनागसौ अर्यम्णे अग्नये च ॥२॥

हाम्रा स्तोत्रले प्रसन्न भएर, गमनशील अश्वमा आरुढ भएर आकाशमार्गबाट गमन गर । अग्नि र अग्निदेवलाई हाम्रो निर्दोष भावना जनाइदेऊ ।

वि नः सहस्रं शुरुधो रदन्वृतावानो वरुणो मित्रो अग्निः ।

यच्छन्तु चन्द्रा उपम नो अर्कमा नः कामं पूषन्तु स्तवनाः ॥३॥

सम्पूर्ण मानिसलाई दुखबाट मुक्त गराउने मन्त्रको अनुशासनमै रहेका मित्र, वरुण र अग्निदेवले हामीलाई सबै किसिमका आनन्ददायक र प्रशंसनीय धन प्रदान गरन् । प्रार्थनाले प्रसन्न भएर उनले हाम्रो मनोकामना पूर्ण गरन् ।

द्यावाभूमी अदिते त्रासीथा नो ये वा जनुः सुजनिमान ऋषे ।

मा हे दे भूम वरुणस्य वायोमा मित्रस्य प्रियतमस्य नृणाम् ॥४॥

हे विशाल द्यावपृथिवी र अदिति हामीलाई संरक्षण प्रदान गर । उत्तम जन्म भएका तिमीलाई चिनेका हामीलाई वायु, वरुण र श्रेष्ठ मानवका श्रोधबाट बचाओ ।

प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षत धृतेन ।

आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुत मे मित्रावरुणा हवमा ॥५॥

हे चिरयुवा मित्रावरुणदेवताहरू हो, तिमी हाम्रो प्रार्थनाले प्रसन्न भएर बाह्रौं खोलेर उदारतापूर्वक हामीलाई दीर्घजीवन प्रदान गर हामीले ज्ञान योग्य क्षत्रमा छिउले संचन गर । हामीलाई रक्षार्थ प्रदान गर र हाम्रो आह्वान मून ।

नू मित्रो वरुणो अर्यमा नस्मने तोकाय वरिवो दधन्तु ।

सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

हे मित्र, वरुण र अर्यमादेव हो हामी र हाम्रा सन्तानलाई पवित्र धन प्रदान गर । हाम्रो प्रार्थना सबै बाटा निर्बाध होऊन् । हामीलाई कल्याणकारी साधनले सुरक्षित राख ।

[सूक्त ६२]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुण देवता सूर्य मित्रावरुण छन्दः त्रिष्टुप् ।

उद्देति सुभगो विश्वचक्षाः साधारणः सूर्यो मानवाणाम् ।

चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्य देवश्चर्मैव यः समविष्यक तर्मासि ॥१॥

मित्रावरुणका बाँख जस्तै सुन्दर भाग्य भएका समद्वय सूर्यदेव छालाजस्तो अन्धकार पन्छर उदारैछन् ।

उद्देति प्रसवीता जनानां महान् कंतुरणवः सूर्यस्य ।

समानं चक्र पर्याविवृतसन्त्यदेतशो वहति धूर्धु युक्तः ॥२॥

मानवजातिका सृष्टिकर्ता सर्वका ज्ञानदाता र जीवन प्रज्ञा सूर्यदेव सबैको समवचक्र बढाउन विचारले उदार हरियो वर्णका वस्त्र परिणत भएका भाउँछन् ।

विभ्राजमान उषसामुपस्थाद् रे धैरदेत्यनुमद्यमानः ।

एष मे देवः सविता चच्छन्द यः समानं न प्रमिनाति धाम ॥३॥

अत्यन्त प्रकाशमान सूर्यदेव आफ्ना भक्तको स्तुति सुन्दै उषाका वीचमा उदारैछन् । दिनको मनोकामना पूरा गर्दछन् र आफ्ना तेजस्वा कहिल्यै घट्न दिँदैन ।

दिवो रुक्म उरुचक्षा उदेति दूरैरर्थस्तरणिभ्राजमानः ।

नून जनाः सूर्येण प्रसृता अयन्नर्थानि कृणवन्नपासि ॥४॥

विशेष तेजस्वी सूर्यदेव ठाँले विराजमान भए पनि हुलोकोको शोभा बढाउँदै उदारैछन् । सूर्यदेवका प्रेरणाले सबैजना काममा प्रवृत्त हुन्छन् ।

यत्रा चक्रुरमृता गातुमस्यै श्येनो न दीयन्नन्वेति पाथः ।

प्रति वा सूर उदिते विधेम नमोभिर्मित्रावरुणोत हव्यैः ॥५॥

देवताहरूले सूर्यदेवका लागि मार्ग बनाएका छन् । त्यस मार्गबाट श्येन पक्षीभै उनी अन्तर्गत जान्छन् । हे मित्रावरुण सूर्यदेव हुँदा यत्र र स्तत्रले हाम्रो यजन गठछै ।

नू मित्रो वरुणो अर्यमा नस्मने तोकाय वरिवो दधन्तु ।

सुगा नो विश्वा सुपथानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

हे मित्र वरुण र अर्यमादेव हो हामी र हाम्रा सन्तानलाई पवित्र धन प्रदान गर । हाम्रो प्रार्थना बाटाहरू निर्बाध होऊन् । हामीलाई कल्याणकारी साधनले सुरक्षित राख ।

[सूक्त - ६४]

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता मित्रावरुण । छन्द त्रिष्टुप् ।

दिवि क्षयन्ता रजसः पृथिव्यां प्र वां धृतस्य निर्णिजो बदीरन् ।

हव्यं नो मित्रो अर्यमा सुजातो राजा सुक्षत्रो वरुणो जुषन्त ॥१॥

हे मित्रावरुणदेव ! तिमिहरू छावापृथिवीमा जल सञ्चार गर्दछौ मित्र, सुजन्मा अर्यमा र बलवान् राजा वरुणले हाम्रो यो हव्य सेवत गर्नु ।

आ राजाना मह ऋतस्य गोपा सिन्धुपति क्षत्रिया यातमर्वाक् ।

इडां नो मित्रावरुणोत वृष्टिमव दिव इन्वत जीरदान् ॥२॥

हे मित्र र वरुणदेव हो ! तिमि सत्यरूपी यज्ञका रक्षक, नदीमा जल सञ्चार गराउने र वीरताले रक्षा गर्ने क्षत्रिय हो ! हाम्रा लागि अन्तरिक्षबाट जल प्रेषित गर

मित्रस्तत्रो वरुणो देवो अर्यः प्र साधिष्ठेभिः पथिभिर्नयन्तु ।

ब्रवद्यथा न आदरिः सुदास इषा मदेम सह देवगोपः ॥३॥

मित्र, वरुण अर्यमा आदि देवगणले बातासित हाम्रो कुरो गर्नु साधनसम्पन्न मार्गबाट हामीलाई त्यहाँ पुर्याउनु । उनी देवताका कृपाले पुत्रपौत्रादि र हामी अन्नले पोषित हौं ।

यो वां गतं मनसा तक्षदेतमूर्ध्वा धीतिं कृण्वद्धारयन् ।

उक्षेथां मित्रावरुणा घृतेन ता राजाना सुक्षितीस्तर्पयेथाम् ॥४॥

हे मित्रावरुणदेव हो उच्च धारणाशक्ति भएका व्यक्तिले भति मन लगाएर तिमिहरूको रथ निर्माण गर्दछन् हे राजाहरू हो तिमिहरूका कृपाले उमलाई राम्रो निवास प्राप्त होस् । उसलाई जलले सिञ्चित गरेर सन्तुष्ट गराओ ।

एष स्तोमो वरुण मित्र तुभ्यं सोमः शुक्रो न वाषवेऽयामि ।

अविष्ट धियो जिगृतं पुन्धीर्य्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

मित्र, वरुण र वायुका लागि हामीले सोमरसजस्तै आनन्दप्रदायक स्तुति गरेका छौं । उनले हाम्रो बुद्धि र कर्म संरक्षित गर्नु हाम्रो ज्ञानशक्ति जगृत गर्नु र कल्याणकारी साधनले कल्याण गर्नु ।

[सूक्त ६४]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - मित्रावरुण छन्द त्रिष्टुप् ।

प्रति वां सूर उदिते सूर्यैर्मित्रं हुवे वरुणं पूतदक्षम् ।

यथोरसूर्यो मक्षितं ज्येष्ठं विश्वस्य यामन्नाचिता जिगत्सु ॥१॥

कहिल्यै नष्ट नहुन सूर्यको श्रेष्ठ बल प्राप्त गर्ने व्यक्ति सर्वत्र विजयी हुन्छ । सूर्यदेव उदाउँदा पवित्र बल भएका वरुण र मित्रदेवलाई सूक्तहरूले हामी प्रार्थना गर्दछौं

ता हि देवानामसुरा तावयां ता नः क्षितीः करतमूर्जयन्तीः ।

अश्याम मित्रावरुणा वयं वां छावा च यत्र पीपयन्नह ॥२॥

हे बलशाली मित्रावरुणहरू हो । हाम्रा सन्तानलाई उन्नति गराओ भनेर हामी प्रार्थना गर्दछौं हाम्रो तिमिहरूको सर्वत्र यशोगान गर्दछौं

ता भूरिपाशावनृतस्य सेतू दुर्त्येतू रिपवे मर्त्याय ।

ऋतस्य मित्रावरुणा पथा वामयो न नावा दुरिता तरेम ॥३॥

हे मित्रावरुण ! तिमिहरू यज्ञदेखि विमुख व्यक्तिलाई आफ्ना बलिया बन्धनमा गाँछौं नौकाले नलाशय पार गरेभैं हे देवताहरू हो । यज्ञमार्गले हामी दुःखबाट पार पार्नौं

आ नो मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं घृतैर्गव्यैरितिमुक्षतपिडाभिः ।

प्रति वामत्र वरमा जनाय पुणीतमुदतो दिव्यस्य चारोः ॥४॥

हे मित्रावरुणहरू हो हाम्रा यज्ञमा आएर हव्य ग्रहण गर । हामीले टेकेको वा देखेका भूमि - जन्मले सेवन गर । अमृतजस्तै मधुर जलले सबैलाई सन्तुष्ट गराओ ।

एष स्तोमो वरुण मित्र तुभ्यं सोमः शुक्रो न वाषवेऽयामि

अविष्ट धियो जिगृतं पुन्धीर्य्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

वरुण र वायुका लागि हामीले सोमरसजस्तै आनन्द प्रदायक स्तुति गरेका छौं उनले हाम्रो बुद्धि र कर्म संरक्षित गर्नु हाम्रो ज्ञानशक्ति जगृत गर्नु र कल्याणकारी साधनले कल्याण गर्नु

[सूक्त २६]

ऋषि वसिष्ठ मित्रवरुण देवता मित्रावरुण सूर्य, छन्द गायत्री प्रगाथ उष्णीक
प्र मित्रयोर्वरुणयोः स्तोमो न एतु शूष्यः । नमस्वानुविजातयोः ॥१॥
बारम्बार प्रकट हुने मित्रावरुणदेवको हाम्रा स्तोत्रले अनुसरण गरेको ।

या धारयन्त देवाः सुदक्षा दक्षपितरा । असुर्वाय प्रमहसा ॥२॥
मित्रावरुणदेव श्रेष्ठ बल र तेजले सम्पन्न छन् । शान्ति प्राप्त गर्नका लागि देवताहरूले उनीहरूलाई
धारण गरेका थिए ।

ता नः स्तिपा तनूपा वरुण जरितृणाम् । मित्र साधयतं धियः ॥३॥
मित्र र वरुणदेव गृह एवं शरीरलाई संरक्षण प्रदान गर्दछन् । उनीहरू उपासकको स्तात्र स्वीकार
गरन् ।

यदद्य सूर उदितेऽनागा मित्रो अर्यमा । सुवाति सविता भगः ॥४॥
सूर्य उदाउँदा निष्पाप मित्र अर्यमा भग र सविताले हामीलाई अर्थात् धन दिउन् ।

सुग्रावीरस्तु स क्षर प्र नु यामन्त्युदानवः । ये नो अहोऽतिपिप्रति ॥५॥
हे कल्याणकारी देवताहरू हो । तिमीहरूको आगमन भएपछि हामी अर्याम सुरक्षित बनौम्
तिमीहरू हामीलाई पापबाट मुक्त गराओ

उत स्वराजो अदितिरदव्यस्य व्रतस्य ये । महो राजान ईशते ॥६॥
मित्र आदि देवता आफ्नी माता अदितिमै हाम्रा सधिष्ठाता हुन् । हामी अभीष्ट पूरा गराउनका
लागि समर्थ हुनाले उनीहरू शासक हुन् ।

प्रति वां सूर उदिते मित्र गृणीषे वरुणम् । अर्यमण रिशादसम् ॥७॥
हामी सूर्योदयमा मित्रावरुण र शत्रुसंहारक अर्यमासँगै सबै देवताको स्तुति गर्दछौं ।

राया हिरण्यया मतिरियमवृकाय शक्से । इय विप्रा मेधसातये ॥८॥
हे विद्वान् मित्र र वरुणदेव ! कल्याणकारी उत्तम धन र पुष्पलारहित बल तथा सदबुद्धि पाउनका
लागि हामी तिमीहरूलाई वन्दना गर्दछौं । स्वीकार गर ।

ते स्याम देव वरुण ते मित्र सूरिभिः सह । इषं स्वश्च धीमहि ॥९॥
हे वरुणदेव ! ज्ञानवान्सँगै तिमीहरूको स्तुति गर्दै हामी वैभवायुक्त होऔं । हे मित्र ! तिम्रा स्तुतिले
हामी अन्न धन र स्वर्गको जस्तै सुख उपलब्ध गरौं

बहवः सूरचक्षसोऽग्निजिह्वा ऋतावृधः ।

त्रीणि ये येमुर्विदधानि धीतिभिर्विश्वानि परिभूतिभिः ॥१०॥

अनेकौ सूर्यजस्तै तेजस्वी अग्निरूपी जिह्वो भएका यज्ञका त्रिस्तारक देवताहरू विश्वका तीनै
ठाउँलाई उत्तम विभूतिले सुनियन्त्रित गराउँछन् ।

वि ये दधुः शदं मासमादहर्हयमर्तुं चादृचम्

अनाप्यं वरुणो मित्रो अर्यमा क्षत्रं राजान आशत ॥११॥

वर्ष महिना, दिन रात बनाएर यज्ञ र मन्त्र धारण गर्ने वीर मित्रावरुण तथा अर्यमादेवले शत्रुको
हितका लागि नै दुर्लभ शक्ति पाएका थिए ।

तन्ने अद्य मनमहे सुक्तैः सूर उदिते ।

यदोहते वरुणो मित्रो अर्यमा व्यमृतस्य रथ्यः ॥१२॥

हामी आज सूर्योदयमा स्मार्गका दर्शक वीर मित्रावरुण र अर्यमा आदि देवताले धारण गरेको धन
मान्नेछौं ।

ऋतावान ऋतजाता ऋतावृधो घोरासो अनृतद्विषः ।

तेषां वः सुम्ने सुच्छर्दिष्टमे नरः स्याम ये च सूर्यः ॥१३॥

तिमी सत्य धारण गरेर यज्ञ आदि श्रेष्ठ कर्म गर्दछौं र मत्तबाट विमुख रहनेका शत्रु हो
ऋत्विक्हरूसँगै हामी तिम्रो श्रेष्ठ शक्ति प्राप्त गरौं ।

उदु त्यदृशतं वपुर्विव एति प्रतिहरे ।

यदीमाशुर्वहति देव एतशो विश्वस्ये चक्षमे अरम् ॥१४॥

आजको सूर्य उदाउँदा हामी पापहिन भएकालाई मित्र, सविता भग र अर्यमा देवताले उत्तम प्रेरणा दिएर श्रेष्ठ कर्ममा प्रेरित गर्नु ।

शीर्षाः शीर्ष्णौ जगतस्तस्थुषस्यति समया विश्वमा रजः ।

सप्त स्वसारः सुविताय सूर्य वहन्ति हरितो रथे ॥१५॥

शीर्ष भागमा रहेर सबैका बन्दनीय, रथमा आरुढ सूर्यदेवलाई संसारको कल्याणका लागि गतिमान सात वटा हरिया अश्वले सारा विश्वभरि लिएर जान्छन् ।

तत्त्वधुर्देवहित शक्रमुच्चरत् । पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम् ॥१६॥

विश्वको कल्याण गर्ने अन्धकार हटाउने, सबैका आँखाजस्ता सूर्यदेव हाम्रो भगाडि उदाउँदै छन् । हे देवता । हामी सय वर्षसम्म देख्न पाऔँ, सय वर्ष बाँचौँ ।

काव्येभिरदाभ्या यातं वरुण द्युमत् । मित्रश्च सोमपीतये ॥१७॥

हे तेजस्वी र निडर मित्रावरुणदेव, सोमपानका लागि स्तोताका नर्तक आओ

दिवो धामभिर्वरुण मित्रश्चा यातमद्ब्रह्म पिबतं सोममातुजो ॥१८॥

हे सत्य वृद्धि गराउने, द्रोहरहित मित्रावरुणदेव, सोमपान गर्न आफ्ना लोकमा आओ ।

आ यातं मित्रावरुणा जुषाणावहुति नरा । पातं सोममृतावृषा ॥१९॥

सत्यव्रत पालन गर्ने, नेतृत्वको क्षमता भएका हे मित्र र वरुणदेव ! तिमीहरू हाम्रो आहुति ग्रहण गरेर सोमरस पान गर ।

[सूक्त ६७]

अधि वमिष्ट मैत्रावरुणि । देवता अश्विनीकुमार छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्रति वा रथं नृपती जरध्यै हविष्मता मनसा यज्ञियेन ।

यो वां दूतो न धिष्यथावजीगरच्छा सुनुनं पितरा विवक्षिम् ॥१॥

हे बुद्धिमग्न स्वामी अश्विनीकुमार हो । हामी उदार र पवित्र मनले तिमाहरूका रथलाई आह्वान गर्दछौँ । पिताले पुत्रलाई जगाएभैं तिमीहरूका रथले सचैत गराओस् ।

अशोच्यग्निः समिधानो अस्ये उपो अदुश्रन्तमसश्चिदन्ताः ।

अचेति केतुरवसः पुरस्ताच्छ्रिये दिवौ दुहितुर्जायमानः ॥२॥

हाम्रा लागि अग्निदेव प्रदीप्त हुँदै छन्, अन्धकारको अन्त्य हुँदै छ । द्युलोकका पुत्रीका भगाडि प्रकट हुने सूर्यदेव शोभाको बोध गराउँछन् ।

अभि वां नूनमश्विना सुहोता स्तोमैः सिषक्ति नासत्या विवक्वान् ।

पूर्वीभिर्यातं पथ्याभिरवाक्स्वर्विदा वसुमता रथेन ॥३॥

हे सत्यको नियम पालन गर्ने अश्विनीकुमार हो । सुन्दर अभिव्यक्ति भएका श्रेष्ठ होता स्तोत्रले तिमीहरूलाई प्रार्थना गर्दछन् । ऐश्वर्ययुक्त रथ चढेर पूर्व दिशामा आओ

अवोवां नूनमश्विना युवाकुर्हुवे यद्वा सुते माध्वी वसुयुः ।

आ वां वहन्तु स्थविरासो अम्नाः पिबाथो अस्मे सुषुता मधूनि ॥४॥

हे रक्षक र मुदुभाषी अश्विनीकुमार हो ! हामी ऐश्वर्यको कामनाले यस सोमयागमा तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछौँ । आफ्ना पाका अश्वमा सोमपानका लागि आओ ।

प्राचीमु देवाश्विना धियं मेऽनुध्रां सातये कृतं वसुयुम् ।

विश्वो अविष्टं वाज आ पुरन्ध्रोस्ता नः शक्तं शचीपती शचीभिः ॥५॥

हे शक्तिका स्वामी अश्विनीकुमारहरू हो, धनको कामना गर्ने हाम्रो बुद्धि सरल र अहिंसक बनाइदओ । त्यसलाई लाभको योग्य बनाइदओ । युद्धमा हाम्रो बुद्धिको रक्षा गर । हामीलाई शक्तिले सम्पन्न बनाओ ।

अविष्टं धीष्वश्विना न आसु प्रजावदेतो अह्वयं नो अस्तु ।

आ वां तोके तनये तृतुजानाः सुरत्तासो देववीतिं गमेम ॥६॥

हे अश्विनीकुमार हो ! श्रेष्ठ कर्मका लागि हाम्रो बुद्धिको रक्षा गर । हाम्रो सन्तान उत्पादन गर्ने शक्ति

समाप्त नहोस् तिमीहरूका कृपाले मन्तानलाई मनगो धन दिएर रत्नले भव्यकृत हुँदै हाम्रो दिव्य पवित्रता प्राप्तिका लागि यज्ञीय जीवन बाँचौं ।

एष स्या वा पूर्वगत्वे सख्ये निधिर्हितो माध्वी रातो अस्मे ।

अहेडता मनसा यातमवीगश्नन्ता हव्य मानुषीषु विक्षु ॥७॥

हे मधुरभाषी अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूले हामीलाई दिएको सम्पत्ति तिमीहरूलाई नै समर्पित गरेका छौं । प्रसन्न भएर हाम्रा भगाडि भाओ र प्रजाल दिएको हव्य ग्रहण गर

एकस्मिन्योगे भुरणा समाने परि वा सप्त प्रवतो रथो गात् ।

न वायन्ति सुध्वौ देवयुक्ता ये वा धूर्षु तरणयो वहन्ति ॥८॥

हे पाँचको अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूको रथ चढे गरेका सात वटा नदा नाघे जान्छ । देवताहरूले खटाएको असल जुनो पाएका घोडा कहिल्यै धाक्छैनन्

असश्चता मघवद्भ्यो हि भूतं ये राया मघदेयं जुनन्ति ।

प्र ये बन्धुं सूनृताभिस्तिरन्ते गव्या पृञ्चन्तो अश्व्या मघानि ॥९॥

जसले मिठो बोलेर गाई र घोडामुक्त ऐश्वर्य दान गर्दै अरुलाई प्रेरण दिन्छन्, तिमीहरू त्यस्ता व्यक्तित्व देखि टाढा नहोओ उनीहरूका घरमा आओ ।

नू मे हवमा शृणुतं युवाना यासिष्ट वतिरश्विनाविरावत् ।

धत्तं रत्नानि जतं च सुरीन युयं पात स्वस्तिभिः सदा न ॥१०॥

हे दुई युवा अश्विनीकुमार हो । हाम्रो स्तुति सुन तिमीहरूलाई हव्य प्राप्त हुने ठाउँमा आओ र रत्न दिएर सुखी गराओ अनि सधैं कल्याणकारी साधनले हाम्रो मुखा पर

[सूक्त ६८]

अश्वि वमिष्ट मैत्रावरुणि । देवता अश्विनीकुमार हव्य विराट त्रिष्टुप

आ शुभ्रा यातमश्विना स्वश्वा गिरो दक्षा जुजुषाणा युवाको ।

हव्यानि च प्रतिभूता वीतं नः ॥१॥

हे सुन्दर घोडामुक्त, शत्रुको नाश गर्ने अश्विनीकुमार हो हाम्रो स्तोताको प्रार्थना सुन्नेवित्तिकै यहाँ आएर हव्य ग्रहण गर

प्र वामन्धासि मद्यान्यस्थुरं गन्तं हविषो वीतये मे ।

तिरो अयौ हवनानि श्रुतं नः ॥२॥

हे अश्विनीकुमार हो तिमीहरूका लागि श्रेष्ठ हवि समर्पित गरिनेछ । यो हव्य ग्रहण गतका लागि प्रार्थना सुनेर तिमीहरू यहाँ आओ र हाम्रा शत्रु चित्त गर

प्र वा रथो मनोजवा इयतिं तिरो रजांस्यश्विना शतोतिः

अस्मभ्यं सूर्यावसू इयानः ॥३॥

हे देवताहरू हो तिमीहरू सूर्यदेवसँग हाम्रो साधनका जुन नतर्कले वागवान् रथमा सारुढ भएर अन्य लोक छोडेर हाम्रा यज्ञमा आउँछौं ।

अयं ह यद्वा देवया उ अद्रिरूध्वौ विवक्ति सोमसुद्युवध्याम्

आ वल्यू विप्रो ववृतीत हव्यैः ॥४॥

हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरूलाई यज्ञमा आत्माउनका लागि हाम्रो सोमास पेल्ला यस सोम पेल्ले दुङ्गाबाट दूतो शब्द आउँछ । त्यसै बेला जानी होताइत हविषाणका लागि तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछन् ।

चित्रं ह यद्वा भोजनं न्वस्ति न्यत्रये महिष्वन्तं युषोत्तम्

यो वामोमानं दधते प्रियः सन् ॥५॥

तिमीहरूले महिमाशाली अत्रिका लागि छुट्टै किसिमको चित्राण बल बढाउन खाद्य पदार्थ निकातेका थियौ, उनी प्रिय हुनाले तिमीहरूकै आश्रयमा रहन्छन् ।

उत त्वद्वा जुते अश्विना भूच्यवानाय प्रतीत्यं हविर्दे ।

अधि यद्वर्प इतकृति धत्यः ॥६॥

हे अश्विनीकुमार हो हव्य प्रदान गर्ने र जीर्ण भएका च्यवन ऋषिलाई तिमीहरूले मृत्यु जित्ने रूप प्रदान गर्यौ, त्यो रूप प्रसिद्ध बन्यो ।

उत त्वं भुज्युमक्षिना सखायो मध्ये जहदुं रेवासः समुद्रे ।

निरीं पर्वदरावा यो युवाकुः ॥७॥

हे अश्विनीकुमार हो । राजपुत्र भुज्युलाई उसका दुष्ट मित्रले समुद्रमा खसालिदिई तिमीहरूको प्रार्थना गर्ने ती भुज्युलाई तिमीहरूले पार लगाएका थियौं ।

वृकाय चिन्जसमानाय शक्तमुत श्रुतं शयवे ह्यमाना ।

यावच्चक्ष्मपिपित्तमपो न स्तयं विच्छक्त्यक्षिना शचीभिः ॥८॥

हे देवताहरू हो , तिमीहरूले ख्याउटे जिउका वृकलाई शक्तिमान् बनाएका थियौ र शयुको हित गर्नका लागि पनि तिमीहरू आयौ । तिमीहरूले ती दुवैको प्रार्थना सुनेका थियौ । तिमीहरू दुवैले बन्ध्या गाईलाई दुध दिन सक्षम गराएका थियौ ।

एष स्य कारुर्जरते सूक्तं येषु वृधान उषसा सुमन्ता ।

इषा तं वर्धदध्या पयोभिर्भूय पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥९॥

उत्तम विचार भएका स्तोताहरू उषा कालभन्दा पहिले उठेर प्रार्थना गर्दछन् । तिमीहरू तिनलाई अन्न, दुध आदिले सुखी गराओ र कल्याणकारी साधनले पालन गर

[सूक्त ६९]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - अश्विनीकुमार । छन्द - त्रिष्टुप्

आ वां रथो रोदसी बद्धधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः ।

घृतवर्तनिः पवित्री रुचान इषा वोढहा नृपतिर्वाजिनीवान् ॥१॥

बलवान् अश्वले तानिने तिमीहरूको रथ पृथ्वी र आकाशका सबै ठाउँमा पुग्दछ । त्यसका पाङ्ग्रामा जल छ अन्नवाहक बिउ आदि औषधिले युक्त र प्रजाको स्वामी त्यो रथ यहाँ -आओस्

स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा त्रिवन्धुरो मनसा यातु युक्तः ।

विशो येन गच्छथो देवयन्तोः कुत्रा चिद्धाममक्षिना दधाना ॥२॥

पाँचैलाई स्थान प्रदान गर्ने तीन वटा बस्ने आसन भएको, मनअनुसार चल्ने रथबाट जतासुकै जान रुचाउने तिमीहरू यहाँ अवश्य आओ

स्वस्था यशसा यातमर्वागदग्ना निधिं मधुमन्तं पिबाथः ।

वि वां रथो वध्वाः यादमानोऽन्तान्दिवो बाधते वर्तनिभ्याम् ॥३॥

हे शत्रुहन्ता अश्विनीकुमार हो तिमीहरू असल घोडा नारिएका रथमा बसेर अन्नसँगै यहाँ आओ र मधुरस पान गर सूर्यसँग रमाउने तिमीहरूको रथ गतिशील पाङ्ग्राले द्युलोकको अन्तिम किनार पनि आन्दोलित गराउँछ

युवोः श्रियं परि योषावृणीत स्रो दुहिता परितक्म्यायाम् ।

यदेवयन्तमवथः शचीभिः परि प्रंसमीमना वां वयो गात् ॥४॥

सूर्यपुत्री उषा तिमीहरूका सुन्दर रथमा बस्निन् । तिमीहरूले स्तोताको सुरक्षा गर्दा अन्न आदि साधन तिमीहरूसित आउँछ

यो हस्य वां रथिरा वस्त ठग्ना रथो युजानः परियति वर्ति ।

तेन नः शं योरुषसो व्युष्टौ न्यक्षिना वहतं यज्ञे अस्मिन् ॥५॥

ह रथमा चढेका वीरहरू हो । तिमीहरूको रथ तेजले ढाकिएर, अश्व जोतिएर आकाश मार्गबाट भान्छ । हे अश्विनीकुमार हो । तिमीहरू बिहान पाप नाश गर्न र सुखशान्ति प्रदान गर्नका लागि उसै रथबाट हाम्रा यज्ञमा आओ

नरा गौरैव विघ्नतं तृषाणास्माकमद्य सवनोप यातम् ।

पुरुषा हि वां मतिभिर्हवन्ते ना वामन्ये नि यमन्देवयन्तः ॥६॥

हे नेतृत्वको श्रमताले सम्पन्न दुई अश्विनीकुमार हो । गौर मृगजस्तो शीघ्रतापूर्वक सोमपान गर्ने कामना भएका तिमीहरू यज्ञमा आओ देवत्वको कामना भएकाहरू स्तुति गर्दै तिमीहरूलाई बोलाउँछन् । तिमीहरू नबिसाओ ।

युवं भुज्युमवविद्धं समुद्र उद्दहथुरणसो अग्निधानैः ।

पतत्रिभिरश्रमैरव्ययिभिर्दसनाभिरक्षिना पारयन्ता ॥७॥

हे अश्विनीकुमार हो । समुद्रमा डुब्न लागेका भुज्युलाई तिमीहरूले चरोभै गतिशील, कहिल्यै जीर्ण नहुने, तथाक्ने द्रुतगामी कुशल क्रियाद्वारा निकालेका थियौ ।

न मे हवमा शृणुतं युवाना यासिष्ट वर्तिरक्षिनाविरावत् ।

धत्तं रत्नाणि जरतं च सूरिन् यूथं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥८॥

हे युवा अश्विनीकुमारहरू हो हाम्रो प्राधना निर्माहरू सुन र जहाँबाट तिम्राहरूलाई हव्य प्राप्त हुन्छ त्यहाँ जानो र स्ताताहरूलाई रत्न दिग्न मुखी बनाओ सधैं कल्याणकारी साधनले हाम्रो सुरक्षा गर

[सूक्त ३०]

ऋषि - असिष्ठ मैत्रवरुण देवता अश्विनीकुमार छन्द विराट त्रिष्टुप्

आ विश्ववाराक्षिना गतं नः प्र तत्स्थानमवाचि वां पृथिव्याम् ।

अक्षो न वाजी शुनपृष्ठौ अस्थादा यत्सेदधुर्ध्रुवसे न योनिम् ॥१॥

हे सत्यव्रत अश्विनीकुमार हो हामीकहाँ जानो र बलिया घोडाको पृष्ठमा असेभै सुविस्तासाथ पृथ्वीमा प्रशंसनयोग्य यस ठाउँमा अम

सिषक्ति सा वां सुमतिश्च निष्ठातापि घर्मो मनुषो दुरोगे

यो वां समुद्रान्तरितः पिपत्येतग्वा चित्रं सुयुजा युजान् ॥२॥

हे अश्विनीकुमार हो अदिमन स्थानमा निर्माहरूको प्राप्ति गर्नुभन मानिसका घरमा उष्णाता प्रदान गर्ने पशु स्त्रिय छ त्यसको उभावले नदी र समुद्र भर्दिने उन् अक्षले रथ तानेभै यज्ञ पनि निर्माहरू दुईले युक्त हुन्छ

यानि स्थानान्यक्षिना दधायै दिवो यद्वीष्णोषधीषु विश्वु ।

नि पर्वतस्य मूर्धनि सदन्तेष जनाय दाशुषे वहन्ता ॥३॥

हे अश्विनीकुमार हो द्युलोकबाट ऊपर गन्तव्य भुवनमा जान र उदर निर्वाधमा निर्माहरू अर्द्धछो त्यस्ता यज्ञ भादि निर्माहरू र स्थलमा उन्मान प्रकल्पन गर्न गर

च निष्ट देवा ओषधीष्वप्सु यद्योतया अश्वैश्चे ऋषीणाम्

पुरुषिण रत्ना दधतौ न्यस्मे अनु पूर्वाणि चरुधुयुंगनि ॥४॥

र उदय अश्विनीकुमार हो निर्माहरू मण्डपमा जान र उदर निर्वाधमा निर्माहरू अर्द्धछो त्यस कारण हामीबाट पनि अश्विनी र जल प्राप्ति गर्ने र उदर निर्वाधमा निर्माहरू अर्द्धछो रत्न भादिले पूर्ण गराउँथ्यो, उमे गर्नु अम जेला पनि हुन्छ यो

शुश्रुवासा चिदक्षिना पुरुष्यधि ब्रह्मणि चक्षायै ऋषीणाम् ।

प्रति प्र यात वरमा जनायास्मे वामस्तु सुमतिश्च निष्टः ॥५॥

हे अश्विनीकुमार हो अश्विहरूले स्तुति गर्नुभन र उदर निर्वाधमा निर्माहरू अर्द्धछो त्यस यज्ञमा निर्माहरू दुई जानो र तिम्राहरूको कृपा हामीहरूको लागि गर

यो वां यज्ञो नापत्या हविष्यान् कृतब्रह्मा समयोऽ भवति ।

उप प्र यात वरमा वसिष्ठमिमा ब्रह्माप्युच्यन्ते युवभ्याम् ॥६॥

हे मनको अनुशासनमा रहेका अश्विनीकुमार र हाम्रो प्राधना निर्माहरूको हविष्यान्त्रले विश्वको कल्याण गर्नका लागि प्रकृत वर्सिष्ठकहाँ निर्माहरूको अम भन उनी तिम्राहरूको प्राधना गर्दछन्

इयं मनीषा इयमक्षिना गीरिमां सुवृत्ति वृषणा जुषेथाम्

इमा ब्रह्मणि युवयून्यग्मन्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

हे बलवान अश्विनीकुमार र हाम्रो प्राधना निर्माहरूको प्रसन्नताको लागि गेयका छौ यसलाई स्वीकार गरेर कल्याणकारी साधनले हामीलाई सुरक्षित राख

[सूक्त ३१]

ऋषि - असिष्ठ मैत्रवरुण देवता अश्विनीकुमार छन्द - त्रिष्टुप् ।

अप स्वसुरुषसो नगिजहिते रिणक्ति कृष्णीरुषाय पन्थाम्

अक्षमया गोमया वां हुवेम दिवा नक्तं शरमस्मह्युयोतम् ॥१॥

गर्भो अर्हती अर्हसित धुँदिएका रात्रि रता बिम्ब हुने सूर्यदेवको बाटो खुलाउँछन् गाई र घोडाहरूको धनद्वारा पशु प्रदान गर्ने हे देवताहरू हो । हाम्रो निर्माहरूलाई आह्वान गर्दछौ निर्माहरू दिन र रातको शत्रुलाई पर भगाएदो

उजायात दाशुषे मर्त्याय रथेन वाममश्विना वहन्ता ।

युयुतमस्मदनिराममीवां दिवा नक्त माध्वी त्रासीथां नः ॥२॥

ॐ नमः भगवते श्रीगणेशाय नमः । अश्विनीकुमार देवताहरू हवि प्रदान गर्नेहरूका लागि रथमा सुन्दर पदार्थ
आजन् र हाम्रो योग एवं वरिद्धता हटाउँदै दिनरात हाम्रो सुरक्षा गरन्

आ वां रथमवमस्यां व्युद्यौ सुम्यायवो वृषणो वर्तयन्तु ।

स्युमगभस्तिमृतयुगिभरश्चैराश्विना वसुमन्तं वहेधाम् ॥३॥

ॐ अश्विनीकुमार हो । उषा कालमा बलियो भएर स्वेच्छाले चल्ने अश्वले तिमीहरूलाई लिएर
आओ । आश्वी र तिमी तेजस्विता एवं उत्तम सम्पत्ति प्रदान गर ।

यो वां रथो नृपती अस्ति वोढहा त्रिवन्धुरो वसुमीं उग्रयामा ।

आ न एना नासत्योप यातमभि यद्वा विश्वप्स्यो जिगाति ॥४॥

ॐ याजकहरूका रक्षक देवताहरू हो । तिमीहरूका शीघ्रगामी रथ ऐश्वर्यसम्पन्न तीन वटा बल
जसमा भएको, व्यापक रूपमा गमन गर्ने खालको छ । त्यस रथमा तिमीहरू हामीतिर आओ

युवं च्यवान् जरसोऽमुमुक्तं नि पेदव ऊधुराशुमश्चम् ।

निरहसस्तमसः स्पर्तमत्रि नि जाहुषं शिथिरे धातमन्तः ॥५॥

ॐ देवताहरू हो । तिमीहरूले च्यवन ऋषिलाई वृद्धौलोबाट जोगाएका थियो । राजा पेदुक्हाँ
हुतगामी अश्व पठाइदिएका थियो । अत्रिलाई पापका अन्धकारबाट मुक्त गरेका थियो र राज्यबाट
च्युत भएका जाहुषलाई पुनः राज्य प्राप्त गराएका थियो ।

इयं मनीषा इयमश्विना गीरिमां सुवृत्तिं वृषणा जुषेधाम् ।

इमा ब्रह्माणि युवयून्वग्मन् यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥६॥

हे बलवान् अश्विनीकुमार हो । हामीले आफ्ना इच्छाले वागीद्वारा या भुक्ति तिमीहरूका प्रमत्तताका
लागि गरेका हौं । तिमीहरू यसलाई स्वीकार गर र कल्याणकारी साधनले हामीलाई सुरक्षित राख

[सूक्त ३२]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता - अश्विनीकुमार छन्द - त्रिष्टुप्

आ गोमता नासत्या रथेनाश्ववाता पुरुश्चन्द्रेण यातम्

अभि वां विश्वा नियुतः सचन्ते स्मार्हया श्रिया तन्वा शुभाना ॥१॥

हे मन्यवन्ती अश्विनीकुमार देवता हो । गाई र अश्व यदि ऐश्वर्यले सम्पन्न रथमा तिमीहरू यहाँ
आओ । तिमीहरू श्रेष्ठ तेजले शोभायमान हुँओ । स्तोताले तिमीहरूका अनेकौं स्तुति गाउन्

आ नो देवेभिरुप यातमर्षाक् सजोषसा नासत्या रथेन ।

युवोहि नः सख्या पित्र्याणि समानो बन्धुरत तस्य विनम् ॥२॥

हे सत्यव्रती अश्विनीदेव हो । तिमीहरू दुवै तनतामैगै प्रेमपूर्वक रथमा चढेर हामीकहाँ आओ ।
तिमीहरूसित हाम्रा पुर्खाको पनि सम्बन्ध थियो । राम्रा र तिमीहरूका पुर्खा तथा उर्नाहरूको धन
पनि एउटै हो

उदु स्तोमासो अश्विनोरबुध्न्यामि ब्रह्माणुषसश्च देवीः ।

अविवासत्रोदसी धिष्ण्येमे अच्छा विप्रो नासत्या विवक्ति ॥३॥

अश्विनोकुमारलाई स्तुतिले जगाउँछ । सबै मानिस उनमा कर्मले उषा काल चैतन्य गर्दछन् । वसिष्ठ,
शुलोक र पृथ्वीले सेवा गर्दै दुवै अश्विनीकुमारको स्तुति गर्दछन्

वि चेदुच्छत्यश्विना उषासः प्र वां ब्रह्माणि कारवो भरन्ते ।

ऊर्ध्वं चानु सविता देवो अश्रेद्बृहदग्नयः समिधा जग्न्ते ॥४॥

हे अश्विनीकुमार हो । उषाले अन्धकार हटाएपछि स्तोताले तिमीहरू दुवैको प्रार्थना गर्दछन् ।
सूर्यदेवता उर्ध्वगामी हुँदै तेजस्विता धारण गर्दै छन् । यज्ञका समिधाले अग्नि प्रज्वलित भइरहेको
छ ।

आ पश्चातात्रासत्या पुरस्तादाश्विना यातमधरादुदत्तात् ।

आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

हे सत्यव्रती अश्विनीकुमार हो । पाँचै थरीको हिन गर्नका लागि माथितल, अधिपछि जाँदै तिरबाट
अन्तराल आओ । आफ्नो सधैं कल्याणकारी साधनले हाम्रो रक्षा गर

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अश्विनीकुमार छन्द त्रिष्टुप् ,
अतारिष्य तमसस्परमस्य प्रति स्तोम देवयन्तो दधानाः ।

पुरुदसा पुरुतमा पुरजामर्त्या हवते अश्विना गीः ॥१॥

हे दुई अश्विनीकुमार हो । देवत्व प्राप्तिका उच्छल प्रार्थना गर्ने अज्ञानरूपी अन्धकारबाट पार होऔं धेरै कर्म गर्ने उहिल्लैदेखि नमरा कीर्ति भएका हे अश्विनीकुमार देवताहरू हो । स्तोताहरू तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछन् ।

न्यु प्रियो मनुषः सदि होता नसत्या यो यजते वदन्ते च ।

अशनीत मध्वो अश्विना उपाक आ वा वेचे विदथेषु प्रयस्वान् ॥२॥

हे सत्यपालक अश्विनीकुमार देवता हो । यज्ञ र प्रणाम गर्ने याजक यज्ञशालामा बसेका छन् । तिमीहरू उनका नाजिके गएर मधुर सोमरस पान गर । यज्ञमा हव्य समर्पित गरेर हामी तिमीहरूलाई प्रार्थना गर्दछौं ।

अहेम यज्ञ पथामुराणा इमां सुवृत्तिं वृषणा जुषेधाम् ।

श्रुष्टीवेव प्रेषितो वामबोधि प्रति स्तोमैर्जमाणो वसिष्ठः ॥३॥

ह नलशाली हो । स्तोता वसिष्ठले तिमीहरूलाई जागृत गराउनका लागि शीघ्रगामी दूतभैँ स्तोत्र सम्प्रेषित गर्दै छन् । तिमीहरू स्तुतिनले प्रसन्न हो-यो । हामी तिमीहरूका मार्गको अनुसरण गर्नका लागि यज्ञ सम्पन्न गर्दछौं ।

उप त्या वह्नी गमतो विशं नो रक्षोहणा सम्भृता वीडुपाणी ।

समन्थास्यगमत मत्सराणि मा नो मर्धिष्टमा गतं शिवेन ॥४॥

राक्षसहन्ता र दृढ हात भएका दुवै देवताहरू हाम्रा सन्तानकहाँ आऊन् । उनीहरूले हाम्रो कष्ट नबढाऊन् । आनन्द प्रदान गर्ने सोमपानका लागि मङ्गलपूर्वक यहाँ आइदिऊन् ।

आ पश्चात्तासासत्या पुरस्तादाश्विना यातमधरादुदक्तात् ।

आ विश्वतः पाञ्चजन्येन राया यूय पात स्वस्ताभिः सदा नः ॥५॥

हे सत्यव्रती अश्विनीकुमार हो । पाँचै थरीको हितका लागि माथितल, अधिपच्छि चारै तिरबाट धन लिएर आ-ओ । तिमीहरू सधैं कल्याणकारी साधनले हाम्रो रक्षा गर ।

ऋषि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता अश्विनीकुमार । छन्द प्रगाथ ।

इमा उ वां विविष्टय उम्ना हवन्ते अश्विना ।

अयं वामद्वेऽवसे शचीवसू विशविशं हि गच्छथः ॥१॥

हे सम्पूर्ण प्राणिका आश्रयदाता अश्विनीकुमार हो । प्रकाशका कामना गर्ने प्रजाहरू तिमीहरूको आह्वान गर्दछन् । सबै मानिसका नाजिक जान र पराक्रमी धन आर्जन गर्नेहरू आफ्नो संरक्षणका लागि तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछन् ।

युवं चित्रं ददधुर्भोजनं नरा चोदेथां सुनुतावते ।

अर्वाग्रथं समनसा नि यच्छत् पिबतं सोम्यं मधु ॥२॥

ह दिव्य आहार हुने नेतृत्व क्षमताले सम्पन्न हे अश्विनीकुमार हो । स्तुति गर्नका लागि प्रेरित गर्ने हे देवताहरू हो ! रथ भड्याएर मन लगाउँदै यहाँ मधुर रस पान गर ।

आ यातमुप भूषतं मध्वः पिबतमश्विना ।

दुग्धं पयो वृषणा जेन्यावसू मा नो मर्धिष्टमा गतम् ॥३॥

हे अश्विनीकुमारहरू हो । तिमीहरू दुवै हाम्रा यज्ञमा आओ र शोभा बढाओ । यहाँ आएर मधुर रस पान गर । हे वर्षा गराउने देवता र धनका अधिपति हो । हामीलाई तिमीहरू दुध आदि पेय पदार्थले पूर्ण गराउँदै आइदेओ । हामीलाई नसनाओ ।

अश्वासो ये वामुप दाशुषो गृहं युवां दीयन्ति बिभ्रतः ।

मधुयुभिर्नरा ह्येभिःश्विना देवा यातमस्मयू ॥४॥

नेतृत्व क्षमताले सम्पन्न हे अश्विनीकुमार हो । अश्वले तिमीहरूलाई हव्यदाताका घरसम्म पुर्याउँछन् । तिमीहरू चढेको कुद्ने अश्वले यहाँ आइदेओ ।

अथा ह यन्तो अक्षिना पृक्षः सचन्त सूरयः ।

ता यंसतो मघवद्भ्यो ध्रुवं यशश्छर्दिस्मभ्य नासत्या ॥५॥

हे सत्यव्रती अक्षिनीकुमारहरू हो स्तोताले भन्ने आदि पाउनु । हामीलाई भ्रविचल यश र उत्तम घर प्राप्त गराओ हामी तिमीहरूका कृपाले धनसम्पन्न छौं

प्र ये यपुरवकासो स्था इव नृपातारो जनानाम् ।

उत स्वेन शकसा शशवुनर उह क्षियन्ति सुक्षितिम् ॥६॥

प्रजाको पालक र अहिसक भएर रथभैँ तिमीहरूका नजिक आउने नेतृत्वकर्ता आफ्नै शक्तिले अधि बढ्दछन् र बस्नका लागि राम्रो स्थान प्राप्त गर्दछन्

[सूक्त ७५]

अपि वसिष्ठ मैत्रावरुणि देवता - उषा । छन्द त्रिष्टुप्

व्युषा आबो दिविजा ऋतेनाऽऽविष्कृष्वाना महिमानमागात् ।

अप द्रुहस्तम आवरजुष्टमङ्गिरस्तमा पथ्या अजीगः ॥१॥

देवी उषा अन्तरिक्षबाट उत्पन्न भएर प्रकाश फैलाउँदै तेजले आफ्नो महत्त्व प्रकट गर्दै आउँदै छिन् । उनले अन्धकाररूपी शत्रु पर हटाएर गन्तव्यपथ प्रकाशित गरेकी छिन् ।

महे नो अद्य सुविताय बोध्युषो महे सौभाग्य प्र यन्धि ।

चित्रं रपि यशसं धेह्यस्मे देवि मत्तेषु मानुषि श्रवस्युम् ॥२॥

हे उषादेवी । आज तिमी हाम्रो सुख बढाउनका लागि चेतन भएर सौभाग्य प्रदान गर र हाम्रा लागि विशेष यशले युक्त धन धारण गर । मनुष्यको हित गर्ने देवी उषा अन्नसहित पुत्र प्रदान गरन्तु ।

एते ते भानवो दर्शतायश्चित्रा उषसो अमृतास आगुः ।

जनयन्तो दैव्यानि व्रतान्यापृणन्तो अन्तरिक्षा व्यस्थुः ॥३॥

उषादेवीको किरण दर्शनीय, विचित्र र भ्रविनाशी छ । यिनी दिव्य व्रत उत्पादन गरेर समस्त अन्तरिक्षलाई पूर्ण गराउँदै सबैतिर फैलँदै छिन् ।

एषा स्या युजाना परकात्यञ्च क्षितीः परि सद्यो जिगाति ।

अभिपश्यन्ती वपुना जनानां दिवो दुहिता भुवनस्य पत्नी । ॥४॥

शुलोककी पुत्री उषादेवी पाँच किसिमका मानिसलाई परिश्रम गर्नका लागि प्रेरित गर्दै उनीहरूका नजिक पुगेर भुवनको पालन गर्दछिन् ।

वाञ्जिनीवती सूर्यस्य योषा चित्रामघा राय ईशे वसूनाम् ।

ऋषिष्टुता जरयन्ती मघोन्युषा उच्छति बहिभिर्गृणाना । ॥५॥

सूर्यकी गृहिणी उषा अन्नयुक्त विचित्र धन र वैभवशालिनी छन् । ऋषिहरूले स्तुति गर्ने, अन्धकार अर्जर पार्ने र धन दिने उषा स्तोताबाट प्रशंसा पाउँदै बिहानी निम्त्याउँछिन् ।

प्रति द्युतानामरुषासो अश्वाश्चित्रा अदुश्रुषसं वहन्तः ।

याति शुभ्रा विश्वपिशा रथेन दधाति रत्नं विधत्ते रनाय ॥६॥

दीप्तिस्मिन्न उषा लिएर जाने, विलक्षण, सुशोभित अश्व दखिँदै छन् । स्वच्छ वर्णकी उषा सुन्दर रथले सर्वत्र गमन गर्दछिन् र परिश्रमीलाई ऐश्वर्य प्रदान गर्दछिन् ।

सत्या सत्येभिर्महती महद्भिर्देवी देवैर्भिर्यजता यजत्रैः ।

रुजद् द्रुहन्ति ददद्भियाणां प्रति गाव उषसं वावशन्त ॥७॥

सत्यस्वरूपा र पूजा योग्य उषा सत्यको पालन गर्ने महान् देवताहरूसँग गाढा अन्धकार समाप्त गर्दछिन् र गाई प्रकट गराउँछिन् । त्यसैले गाईले उषाको खोजी गर्दछन् ।

नू नो गोमहीरवद्धेहि रत्नमुषो अश्वावत्पुरुषोऽस्ये ।

मा नो बहिः पुरुषता निदे कर्युषं पात स्वस्तिभिः सदा नः । ॥८॥

हे उषादेवी हामी सबैका लागि गाई, अश्व र वीर पुत्रसहित धन प्रदान गर । मानिसका समाजमा हाम्रो यज्ञ निन्दित नहोम् हामीलाई कल्याणकारी साधनले सुरक्षित राख्

[सूक्त ३२]

अधि यामाद मैत्रावरुण देवता उषा छन्द त्रिष्टुप्

उदु ज्योतिरमुत विश्वजन्य विश्वानरः सविता देवो अश्रेत ।

ऋता देवानामजनिष्ट चक्षुराविरकभुवनं विश्वमुषाः ॥१॥

विश्वनिष्ठता सचिन्ता देवता अमृतमस्तु सर्वहर्ता अर्थात् शरण गेरेका छुन देवताका नेत्ररुपा मूढ देवका अर्थात् यामा अर्थात् अमृता ६ नु उषादेवी सबै भुवनलाई प्रकाशले भरिपूर्ण गर्दाछिन्

प्र मे पन्था देवयाना अदुश्रन्नमर्धन्तो वसुभिरिष्कृतास

अभूदु केतुरुषसः पुरस्तात्प्रतीच्यागादधि हर्म्येभ्यः ॥२॥

संस्कारित स्थिर तत्र तिनको छुन देवताहरू वाक्ताजावत गर्न माग हामाले देखेका छौं पूर्व दिशामा अन्तः प्रान्तलाई हामा नामा रुखलोककयट उषा भर्दाछिन् ।

तानीदहानि बहुलान्यासन्त्या प्राचीनमुदिता सूर्यस्य ।

यतः परि जारइवाचरन्त्युषो ददुक्षे न पुनर्यतीव । ३ ।

३. उषादेवी यामादप्रभन्ता पदिले नै तिमी तत्र प्रकाशित हुन्छ किनभने तिमी पतिव्रता स्त्रीको जस्तै सूर्यदेवको सेवा गर्दछौं अर्थात्को जस्तो होइन

त इहेवानां सधमाद आसन्नृतावानः कवयः पूर्व्यासः ।

गृहह ज्योतिः पितरो अन्वविन्दन्सत्यमन्त्रा अजनयन्नुषासम् ॥४॥

४. हामाका आइगडुम सत्यवत कवि मन्त्र सिद्ध गर्न र पालनकर्ता थिए उनीहरूले गुप्त नेत्र प्राप्त गरे र देवताहरूसँग नै मन्त्र गृहण गरे उनीहरूले नै मन्त्रका बलले उषालाई प्रकट गरे

समान ऊर्वे अधि सङ्गतासः सं जानते न यतन्ते मिथस्ते ।

ते देवानां न मिनन्ति प्रतान्यमर्धन्तो वसुभिर्यादिमानाः ॥५॥

ती अग्रिहरूलाई र र बाटोका काममा एकमत भएर सङ्गठित भएका छुन सबै देवताको मर्वादा पालन गर्ने इनाइत अपनाउने हामा र कलह रहित्व गद्दिनन् त्यसले उनीहरू धनश्रेष्ठ्यका स्वामी भए

प्रति त्वा स्तेमैरीडते वसिष्ठा उपबुधः सुमगे तुष्टुवासः ।

गवा नेत्री वाजपत्नी न उच्छ्रेषः सुजाते प्रथमा जरस्व ॥६॥

६. सुभाषा उषादेवी उषाकालमा निर्दोषता वर्माउहरू स्तोत्रले प्रार्थना गर्दछु तिमीलाई प्राप्त गर यत्रका सुभाषा उषादेवी मर्ज जन्म पाएका उषा सबलाई प्रकाश दिएका कारण देवतारूपमा प्रसिद्ध भए

तस्य मर्ज सधम सुदुतान्भुषा उच्छ्रेषी तिभ्यते वसिष्ठैः ।

दीर्घश्चतु रथिमस्मे दधाना यूय पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

वन्धकार मेयाने र वसिष्ठहरूले उषामा रथिमारी उषादेवी स्तुतिको प्रक पान हुनु है उषादेवी हामालाई प्रसिद्ध श्रद्धा र प्रदान गरे हामा पालन र कल्याण गर

[सूक्त ३३]

अधि यामाद मैत्रावरुण देवता उषा छन्द त्रिष्टुप्

उपो रुरुचे युवतिर्न योषा विश्व जीव प्रसुवन्ती चरायै

अभूदग्निः समिधे मानुषाणामकर्ज्योतिर्बाधमाना तमासि ॥१॥

उषादेवी तरुणी पत्नीजस्तै हुनामा सूर्यदेव पत्नीका रूपमा प्रकट हुनुभन्दा पहिले नै संसारका प्राणिकहरूको कन गर्ने योग प्राप्त गर्नुन रातको सूर्यबाट प्राप्त गर्दाछिन् यस्तै बेलामा मानवहरू यमदेवलाई प्रदोष गर्नु अर्थात् अग्निदेव सन्त भएर वन्धकार भएर गराउने योगी प्रकट गर्दछन्

विश्व प्रतीची सप्रथा उदस्थादुशद्वासो बिभ्रती शुक्रमधैत ।

हिरण्यवर्णा सुदृशीकसन्दृगवा माता नेत्राहामरोचि । २ ।

सबप्रसिद्ध देवी उषा जगदमा सम्मुख उदण्ण तन्त्र ग्रा सेते वस्त्र धरणा गर्दै अधि आइदै छिन् सनका रुद्रजस्तै नै आका सुन्दर किराणको माता र तिनसँगै सद्गति गर्ने देवी उषा अत्यधिक सुशोभित भएहेको छिन

देवानां चक्षुः सुभगा वहन्ती श्वेतं नयन्ती सुदृशीकमध्वम् ।

उषा अदर्शि रश्मिभिर्युक्ता चित्रामघा विश्वमनु प्रभूता ॥३॥

देवताको नेत्रज्योति धारण गर्ने, सौभाग्यशालिनी, विलक्षण धनले सम्पन्न, सुन्दर सेतो वर्णका किरणले बहदै गरेको उषा विश्वमा अन्ध धेरै प्रभाशाली हुँदै छिन् ।

अन्तिवामा दूरे अमित्रमुच्छोवीं गव्यूतिमभयं कृषी नः ।

पावय द्वेष आ भरा वसुनि चोदय राधो गुणते मघोनि ॥४॥

हे उषादेवी ! तिमी प्रकाशित भएर, हामीसित द्वेष गर्ने शत्रु पर भाऊ र हाम्रा गाईको उपयोगक्षेत्र भयरहित बनाऊ । हे धनसम्पन्न उषादेवी ! स्तोतालाई धन प्रदान गर ।

अस्मे श्रेष्ठेभिर्भानुभिर्भिर्भाङ्गो देवि प्रतिस्तनी न आङ्गु ।

हर्षं च नो दधती विश्ववारे गोमदश्चावद्रथवच्च राधः ॥५॥

हे उषादेवी ! तिमी हाम्रा लागि हितकारी सूर्यका रश्मिसहित प्रकाशित भएर हाम्रो आयु बढाऊ । हामीलाई गाई, अश्व र रथका साथै पर्याप्त धन प्रदान गर ।

यां त्वा दिवो दुहितर्वर्धयन्मुषः सुजाते मतिभिर्वसिष्ठः ।

सास्यासु धा रयिमृष्वं बृहन्तं द्युयं पात स्वस्तिभिः सप्त नः ॥६॥

हे उषादेवी ! तिमी द्युलोककी कुलीन पुत्री हो । वसिष्ठ ऋषिहरूले स्तुति गर्दै गर्दछन् । हामीलाई उपयोगी र महत्त्वपूर्ण धन प्रदान गर । तिमी हाम्रो पालन गरेर कल्याण गर ।

[सूक्त - ७८]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - उषा । छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्रति केतवः प्रथमा अदृश्रवृध्वा अस्या अञ्जपो वि श्रवन्ते ।

उषो अर्वाचा बृहता रथेन ज्योतिष्मता वाममस्मभ्यं वसि ॥१॥

यी देवीको पहिलो भन्डाका रूपमा किरणको समूह देखिँदै छ । उन्को गतिशील किरणले उच्च भागको आश्रय लिन्छ । हे उषादेवी ! हाम्रा लागि तिमी तेजयुक्त रथमा धन लिएर आऊ ।

प्रति धीमग्निर्जरते समिद्धः प्रति विप्रासो मतिभिर्गुणतः ।

उषा याति ज्योतिषा बाधमाना विश्वा तमासि दुरिक्षाप देवी ॥२॥

अग्निदेव समिधाले सर्वत्र प्रदीप्त हुन्छन् । ज्ञानीहरू स्तोत्रले स्तुति गर्दै देवत्वतर्फ अघि सर्दछन् । उषादेवी सबै अन्धकाररूपी पाप परास्त गर्दै जान्छिन् ।

एता उ त्याः प्रत्यदृश्रन् पुरस्ताज्ज्योतिर्यजन्तीरुषसो विभातीः ।

अजीजनन्त्सूर्यं यजमग्निमपाचीनं तमो अगादजुष्टम् ॥३॥

आभासम्पन्न एवं तेजस्वी उषाहरूको पहिलो दर्शन पूर्व दिशामा हुन्छ । उषाकालमै सूर्यदेव, अग्निदेव र यज्ञदेव प्रकट हुन्छन् । यिनका तेजले ओरालो लाग्ने रुघाउने र अप्रिय अन्धकार नष्ट हुन्छ ।

अचेति दिवो दुहिता मघोनी विश्वे पश्यन्त्युषसं विभाती नः ।

आस्थाद्रथं स्वधया युज्यमानमा यमश्वासः सुबुजो वहन्ति ॥४॥

हे धनले सम्पन्न उषादेवी तिमी द्युलोककी पुत्रीका रूपमा प्रसिद्ध छौ । अन्तले भरिएको रथमा तारुढ भएकी उषादेवीलाई सबैले देख्छन् । राम्रोसँग सधाएर भरिएको अश्वले त्यो रथ लैजान्छन् ।

प्रति त्वाद्य सुमनसो बुधन्तास्माकासो मधवानो वर्षं च ।

तिल्बिलायध्वमुषसो विभातीर्युयं पात स्वस्तिभिः सप्त नः ॥५॥

हे उषादेवी ! धनी र बुद्धिमानका साथै हामी सबैले तिमीलाई ईश्वरका छौ । तिमी प्रकाशित भएर नसार स्नेहयुक्त गराऊ । कल्याणकारी साधनले सबै हाम्रो रक्षा गर ।

[सूक्त - ७९]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - उषा । छन्द - त्रिष्टुप् ।

व्युषा आवः पथ्यास जनानां पञ्च क्षितीमनुवीर्बोधयन्ती ।

सुसन्दिग्धरुक्षभिर्भानुमश्रेद्भि सूर्यो रोदसी चक्षसाकः ॥१॥

नन्सिका लागि हितैषि उषादेवी अन्धकार नष्ट गराउँदै धेरै धनी मानिसलाई सूर्यमा आश्रित, उन्नत र तेजस्वी रश्मिले जगाउँछिन् । सूर्यदेव आफ्ना तेज द्यावापृथिवीमा भरिपूर्ण गराउँछन् ।

व्यञ्जते दिवो अन्तेष्वक्तृन्विशो न युक्त उपसो यतन्ते ।

स ते गावस्तम आ वर्तयन्ति ज्योतिर्यच्छन्ति सवितेव बाहू ॥२॥

उषादेवीहरू आफ्नो तेज अन्तरिक्षमा फैलाउँछन् र प्रजाकै भैं आपसमा मिलेर अन्धकार विनाश गर्ने प्रयास गर्दछन् । सूर्यदेवकै जस्तो उषाहरू प्रकाशयुक्त बाहु फैलाउँछन् ।

अभ्युषा इन्द्रतमा नघोन्द्यजीजनत् सुविताय श्रवांसि ।

वि दिवो देवी दुहिता दधात्याङ्गिरस्तमा सुकृते वसूनि ॥३॥

धनश्रेष्ठहरूले सम्पन्न श्रेष्ठ स्वामिनी उषा प्रकट भएर सबैका निमित्त हितकारी अन्न उत्पन्न गरिन् ।
द्युलोककी पुत्री तेजस्विनी उषादेवी श्रेष्ठ कर्म गर्नेहरूलाई धन प्रदान गर्दछिन् ।

तावदुषो राधो अस्मभ्य रास्व यावत्स्तोतृभ्यो अरदो गुणाना ।

यां त्वा जङ्गुर्वषभस्या रवेण विदुदहस्य दुरो अद्रेरीणोः ॥४॥

हे उषादेवी ! तिमीले पहिले स्तोतालाई प्रदान गरेको जस्तै धन खुसी भएर हामीलाई पनि देऊ ।
सटिको दुःखाइजस्तो रडकारी स्तोत्रको शब्द सुनेपछि हामी तिमीलाई चिन्दछौं । तिमीले पर्वतका किल्लाका बलिया ठोका खोलिदियो ।

देवदेव राधसे चोदयन्त्यस्मन्न्यक्सुनुता ईरयन्ती ।

व्यच्छन्ती नः सनये धियो धा यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५॥

हे उषादेवी ! तिमी स्तोतालाई धनका लागि र हामीलाई सन्त्य केहीका लागि प्रेरित गर्दछ्यौं । तिमी अन्धकार नाश गर्दछ्यौं । हामीलाई धन प्रदान गर्नका लागि तिम्रो शुद्धि स्थिर गराऊ । कल्याणकारी साधनहरूले तिमी हाम्रो पालन गर ।

[सूक्त - ५०]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - उषा । छन्द - त्रिष्टुप् ।

प्रति स्तोमेभिरुषस वसिष्ठा गीर्भिर्विप्रासः प्रथमा अबुध्न ।

विवर्तयन्ती रजसी समन्ते आविष्कृष्वती भुवनानि विधा ॥१॥

वसिष्ठ गोत्रका ज्ञानी ऋषिहरू सबैप्रथम स्तोत्रले स्तुति गर्दै उषादेवीलाई जगाउँछन् । उषादेवी उतिकै क्षेत्रफल भएका छावापृथिवी र सबै प्राणीलाई प्रकाश पार्दिन्छिन् ।

एषा स्या नव्यमायुर्दधाना गूढवी तमो ज्योतिषोषा ऊर्वाधि ।

अग्न एति युवतिरह्वयाणा प्राचिकितत्सूर्यं यज्ञमग्निम् ॥२॥

आफ्ना तेजले तरुण भएर निरुपद्रु अन्धकार पर हटाउने उषादेवी चिन हुन् । नयाँ दुलहीको जस्तो धक नमानेर उषादेवी सूर्यभन्दा अगाडि आईछिन् । तिनी सूर्य र अग्निको सूचना दिन्छिन् ।

अश्ववतीगोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।

धृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥३॥

अनेकौ घोडा र गाई भएकी उषादेवी घिउ र दुध सधैं बढाइदिन्छिन् । हे उषादेवी ! हामीलाई तिमी कल्याणकारी साधनले पालन गर ।

[सूक्त - ५१]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - उषा । छन्द - प्रगाथ ।

प्रत्यु अदर्यायत्युच्छन्ती दुहिता दिवः ।

अपो महि व्ययति चक्षसे तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी ॥१॥

द्युलोककी पुत्री, अन्धकार नष्ट गर्ने उषादेवी देखिंदै छिन् । उनी अन्धकार हटाएर सबैले सबै कुरो देख्न भन्दै प्रकाश फैजाउँछिन् ।

उदुन्नियाः सृजते सूर्यः सचां उद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् ।

तवदुषो व्युषि सूर्यस्य च सं भक्तेन गमेमहि ॥२॥

सूर्यदेव उदाभन्दा पहिले नक्षत्र प्रकट हुन्छन् । सूर्यदेव रश्मि एकैसाथ छर्दछन् । हे उषादेवी ! तिमी र सूर्यदेव प्रकाशित हुँदा हामीलाई उत्तम अन्न प्राप्त होस् ।

प्रति त्वा दुहितर्दिव उषो जीरा अभुत्समहि ।

या वहसि पुरु स्याह वनन्वति रत्नं न दाशुषे मयः ॥३॥

द्युलोककी पुत्री हे उषादेवी ! हामी चाँडै काम गरेर तिमीलाई जगाउँछौं । हे धनको अधिपति देवी ! तिमी यजमानको सुखका लागि धेरै गतिलो धन प्रदान गर्दछ्यौं ।

उच्छन्ती या कृणोषि महना महि प्रख्यै देवि स्वर्दुशे।

तस्यास्ते रत्नभाज ईमहे वयं स्याम मातुर्न सूनुकः ॥४॥

हे उषादेवी ! तिमी अन्धकार नाश गरेर आफ्नो महत्त्व प्रदर्शित गर्दछौ। रत्नले सम्पन्न तिमी संसारले देख्न सकोस् भनेर प्रकाश दिन्छौ। आमाले छोरो पालेभैं तिमी पनि हामीलाई पोषित गर।

तच्चित्रं राघ आ भरोषो यद्वैर्घश्चुत्तमम्।

यत्ते दिवो दुहितर्मर्तभोजनं तन्नास्व भुनजामहे ॥५॥

हे उषादेवी ! हामीलाई यश बढ्ने धन देऊ। हे स्वर्गलोककी पुत्री उषादेवी ! तिमी आफ्नो मानवोचित भोग्य अन्न हामीलाई प्रदान गर।

श्रवः सुरिभ्यो अमृतं वसुत्वनं वाजोऽस्मभ्यं गोमतः।

चोदयित्री मर्षा नः सुनतावत्युषा उच्छ्रदप सिधः ॥६॥

हे उषादेवी तिमी आफ्ना सुतिकर्तालाई अक्षय धन र यश प्रदान गर। हामी सबैलाई गाई र अन्न प्रदान गर। सत्य बोल्न र यज्ञीय कर्म गर्नका लागि प्रेरणा दिने हे उषादेवी ! तिमी शत्रुको नाश गर।

[सूक्त - ५२]

अपि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि। देवता - इन्द्रावरुण। छन्द - जगती।

इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम्।

दौर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दृढ्यः ॥१॥

हे इन्द्रदेव र वरुणदेव ! तिमीहरू दुवै हाम्रा प्रजालाई यज्ञ कर्म गर्न विशाल गृह प्रदान गर। तिमीहरूका कृपाले महान् युद्धमा यज्ञकर्तालाई दुःख दिने बलिया शत्रु जितौ।

सम्राडन्यः स्वराडन्य उच्यते वा महान्ताविन्द्रावरुणा महावसू।

विश्वे देवासः परमे व्योमनि सं वामोजो वृषणा सं बलं वधुः ॥२॥

महत्त्वपूर्ण धनका स्वामी हे महान् इन्द्र र वरुणदेव ! तिमीहरूमध्ये एउटा स्वराट् र अर्को सम्राट् हो। कामना पूर्ति गराउने तिमीहरू दुवैलाई उच्च आकाशमा विश्वदेवले तेज र बल प्रदान गरेका छन्।

अन्वपां खान्यनुत्तमोजसा सूर्यमैरयतं विवि प्रभुम्।

इन्द्रावरुणा मदे अस्य मायिनोऽपिन्वतमपितः पिन्वतं धियः ॥३॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! तिमीहरू दुवैले सर्वप्रकार सवितादेवलाई आकाशमा गमन गर्नका लागि प्रेरित गरेका छौ। तिमीहरू आफ्ना सामर्थ्यले जल वर्षा गराउँछौ। शक्तिवर्द्धक सोमपान गरेर तिमीहरूले नदीलाई जलपूर्ण गरेर हाम्रा सत्कर्महरू पूरा गरायौ।

युवामिह्वत्सु पृतनासु वह्नयो युवां क्षेमस्य प्रसवे मितज्ञवः।

इशाना वस्व उभयस्य कराव इन्द्रावरुणा सुहवा हवामहे ॥४॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! ज्ञानी योद्धाहरू सङ्ग्रामका समयमा घुँडा देख्दै सुरक्षाका आशाले तिमीहरूलाई पुकार्दछन्। दिव्यलोक र पृथिवीका धनका स्वामी सरलतासाथ पुकार सुनिदिने तिमीहरूलाई हामी स्तोताहरू पनि सहायताका लागि पुकार्दछौ।

इन्द्रावरुणा यदिमानि चक्रथुर्विक्षा जालानि भुवनस्य मन्थना।

क्षेपेण मित्रो वरुणं दुवस्यति मरुद्भिरग्नः शुभमन्य ईयते ॥५॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! तिमीहरूले जगत्का समस्त प्राणीको सृष्टि गरेका छौ। लोक कल्याणका लागि सक्रिय वरुणदेवको सहयोग मित्रदेवले गर्दछन्। अर्का इन्द्रदेव चाहिँ मरुतहरूसँग तेजस्वी र पुरोभिक्त हुन्छन्।

महे शुल्काय वरुणस्य नु त्विष ओजो मिमाते ध्रुवमस्य यत्स्वम्।

अजामिमन्यः शनधयन्तातिरहप्रेभिरन्यः प्र वृणोति भूयसः ॥६॥

इन्द्र र वरुणदेव महान् सम्पत्तिरूपी स्वयंको स्थायी बल बढाउँदै तेजस्वी हुन्छन्। यिनीहरूको यस्तो बल नियन्त्रण र असामान्य छ। वरुणदेव हिंस्रक शत्रु नाश गरेर जान्छन् भने अर्का इन्द्रदेव चाहिँ अलिकति साधनले पनि अनेकौं शत्रुलाई बाधा हालिदिन्छन्।

न तमहो न दुरितानि मर्त्यमिन्द्रावरुणा न पतः कुतश्चन ।

यस्य देवा गच्छथो वीथो अध्वरं न तं मर्तस्य नशते परिद्ववृतिः ॥७॥

हे इन्द्र वरुणदेव ! तिमीहरू जसका यज्ञमा पुग्दछौ र जसको तिमीहरू कल्याण गर्न चाहन्छौ, त्यस मानिसका पाप, दुःखपिर र दुष्ट कर्मले हानी गराउन सक्दैनन् । तिमीहरू तिमीहरूका कृपाले नै सुरक्षित रहन्छन् ।

अर्वाङ्मना दैव्येनावसा गतं शृणुत हव्यं यदि मे जुजोषथः ।

युवोर्हि संख्यमुत वा यदाव्यं माङ्गीकमिन्द्रावरुणा नि यच्छतम् ॥८॥

हे इन्द्रदेव र वरुणदेव ! तिमीहरू हाम्रा स्तोत्र सुन र यदि प्रसन्न भएौ भनेदेखि हाम्रा नजिक आएर हामीलाई दिव्य संरक्षण प्रदान गर । तिमीहरू दुवै मित्रता, वन्द्युक्त र सुखका साधन हामीलाई प्रदान गर ।

अस्माकमिन्द्रावरुणा भरेभरे पुरोयोथा भवतं कृष्ट्योजसा ।

यद्वां हवन्त उभये अध स्मृधि नरस्तोकस्य तनयस्य सातिषु ॥९॥

आफ्ना बलले शत्रु लखौं हे इन्द्रदेव र वरुणदेव ! लडाईका मैदानमा हाम्रो नेतृत्व गर । प्राचीन र आधुनिक दुवै समयका मानिसहरू युद्धमा विजय, पुत्रप्राप्ति र सुख प्राप्ति गर्ने कामनाले तिमीहरूलाई आह्वान गर्दछन् ।

अस्मे इन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा धूमं यच्छन्तु महि शर्म सप्रथः ।

अवधं ज्योतिरदितेर्नृतावृधो देवस्य श्लोकं सवितुर्मनामहे ॥१०॥

इन्द्रदेव, वरुणदेव, मित्रदेव र अर्यमादेवले हामीलाई विश्वास, धन र सुख प्रदान गरन् । यज्ञ बढाउने देवी अदितिका तेजले हामीलाई पालन गर्छन् । हामी सबैले सवितृदेवको स्तुति गर्दछौं ।

[सूक्त - ८३]

ऋषि - वसिष्ठ मैत्रावरुणि । देवता - इन्द्र वरुण छन्द - जगती ।

युवां नरा पश्यमानास आभ्यं प्राचा गव्यन्तः पृथुपर्शवो यसुः ।

दासा च वृत्रा हतमार्याणि च सुदासमिन्द्रावरुणावसावतम् ॥१॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! गाई पाउने इच्छाले परशु धारण गर्दै वन्द्युभक्तले हेमैलाई उन्नतिदर्प लैजाओ । दास, वृत्र र सुदासका शत्रु संहार गरेर आफ्ना भक्तको रक्षा गर ।

यत्रा नरः समयन्ते कृतध्वजो यस्मिन्नाजा भवति किं चन प्रियम् ।

यत्रा भयन्ते धुवना स्वर्दृशस्तत्रा न इन्द्रावरुणाधि वञ्चतम् ॥२॥

मानिसहरू आफ्ना ध्वजा उचालेर युद्धको कोकोहलौ न्छन् उन एकत्रित भएपछि त्यहाँ युद्धले मानिसकै अहित गर्छ । हे इन्द्रदेव र वरुणदेव ! तिमीहरू युद्धमा नैजस्ता स्वर्गीय स्थितिका पक्षमा रहेका हुनाले हामीलाई सङ्ग्रामबाट जोगाओ ।

सं भूम्या अन्ता ध्वसिरा अदृक्षतेन्द्रावरुणा दिवि घोषं अरुहत् ।

अस्थूर्जनानामुप मामरातयोऽर्वागवसा हवनश्रुता गतम् ॥३॥

युद्धमा पृथ्वीका सबै अन्न सेनाले नष्ट गर्दछन् र सङ्ग्रामका लागि तयार सैनिकको रुवाबासी आकाशमा गुँड्छ । मानवताका शत्रु हाम्रा सामु आएका छन् । तबले आह्वान सुनिदिने हे इन्द्र र वरुणदेव ! तिमीहरू हामीकहाँ आओ र सुरक्षा प्रदान गर ।

इन्द्रावरुणा वधनाभिरपति भेदं वन्वन्ता प्र सुदासमावतम् ।

ब्रह्माण्येषां शृणुत हवीमनि सत्या वृत्सूनामभवत्पुरोहितः ॥४॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! तिमीहरूले आफ्ना आयुधले भेद नामको शत्रु नाश्यौ र आफ्ना भक्त सुदास राजाको सुरक्षा गर्नुभयो । युद्धकालमा वृत्सुको पुरोहितलाई सफल रह्यो, किनभने तिमीहरूले तिनको स्तोत्र सुन्यौ ।

इन्द्रावरुणावभ्या तपन्ति माधान्यर्यो वनुषामरातयः ।

युव हि वस्य उभयस्य राजथोऽध स्मा नोऽवतं पायै दिवि ॥५॥

हे इन्द्र र वरुणदेव ! शत्रुका हतियार र हिस्रक शत्रुले हामीलाई ज्यादै दुःख दिँदै छन् । दिव्य र पार्थिव दुवै धनका स्वामी हे इन्द्र र वरुणदेव ! सङ्ग्राममा हाम्रो रक्षा गर !